ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 փր. — C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 1er AOUT 1950 — Երեքշաբթի 1 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6217–Նոր շրջան թիւ 1628

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

"ՅԱՌԱՋ"Ը 25 ՏԱՐԵԿԱՆ

1925 օգոստոս 1ին էր որ լոյս կը տեսնէր այս թերթին առաջին թիւը:

Ուրեմն ՅԱՌԱՋը 25 տարեկան է այսօր, եթէ չհաշուենք պատերազմին չորս տարիները, երբ դադրեցաւ ինքնակամ:

Պարագաները թոյլ չեն տար ոչ բացառիկ թիւ հրատարակել, — ինչպէս ըրինք տասնամեակին առթիւ — ոչ ալ 25ամեակը տօնել:

Գոհանանք արձանագրելով քանի մը խորհրդածութիւններ, ցարդ կատարուած աշխատանքի մասին:

Հրապարակ հանուած՝ երկար վարանումներէ վերջ, եւ առանց չուայլաբան հաւաստիքներու, այս թերթին առաջին հոգն եղաւ դառնալ կենդանի կապը եւ բեմը գաղութի մը որ նոր տուն-տեղ կ'ըլլար արեւմտեան Եւրոպայի պողոտաներուն վրայ:

Ան շուտով դարձաւ ոչ միայն մշակոյթի վառարան մը, այլ եւ ներշնչարանը խանդավառ երիտասարդութեան մը որ հորիզոն կը փնտռէր:

Ամբողջ սերունդ մը թրծուեցաւ ՅԱՌԱՋի միջոցաւ, որ կոչուած էր հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարները տարածել համաձայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան դաւանանքին:

Տարէց թէ երիտասարդ, բազմաթիւ եւ բազմազան ուժեր իրենց միտքն ու եռանդը, գրիչն ու աշխատանքը տրամադրեցին, անոր զարգացման համար:

Միեւնոյն ատեն նոր տաղանդներ, վաւերական արժէքներ ծաղկեցան իր էջերուն մէջ:

Մշակոյթի ճակատին վրայ, ՅԱՌԱՋը ջանաց նոր ակօսներ բանալ, որքան թոյլ կուտային օրաթերթի մը պայմանները:

Ամէն պարագայի մէջ, իր ձգտումն եղաւ ինքնուրոյն գիծ մը ներմուծել: Թարմացնել, ինչպէս գաղափարներու, նոյնպէս նիւթերու մշակման եղանակները: Լեզուի շնորհ փնտռել նոյն իսկ հասարակ թղթակցութեանց մէջ:

Եթէ այս առաջադրութիւնը տեսակ մը դպրոց հաստատեց, երբեք արգելք չեղաւ ստեղծագործութեանց ազատ զարգացման:

Կը բաւէ թղթատել մանաւորապէս նախապատերազմեան հաւաքածոները, երբ թերթին ծաւալը թոյլ կուտար ամբողջ սիւնակներ տրամադրել գրական արտադրութեանց, ինչպէս ընկերային եւ քաղաքական վերլուծումներու:

Դժբախտաբար միջոցներ պակսեցան գրքի վերածելու բազմաթիւ պիտանի նիւթեր, որոնք պիտի կրնային գրադարան մը կազմել:

Այսօրուան փոքր ծաւալին մէջ ալ, որ ամէնէն աւելի խմբագրութեան ցաւ կը պատճառէ, նոյն ինքնուրոյն ոգին եւ գիծն են որ կ'առաջնորդեն մեզ:

ՅԱՌԱՋը 25 տարի դիմացաւ շնորհիւ հաւատարիմ ընթերցողներու բազմութեան մը: Ինչպէս պատերազմէն առաջ, նոյնպէս այսօր իր սպառումը կը գերազանցէ ուրիշ որ եւ է հրատարակութիւն:

Միայն այս իրողութիւնը պիտի բաւէր իբրեւ պատասխան այն գռեհիկ վերագրումներուն որ կը նորոգուին պարբերաբար, արգահատելի դարձնելով անոնց հեղինակները:

Գիտակից եւ հայրենասէր զանգուած մըն է որ կանգուն կը պահէ ՅԱՌԱՋը, եւ պիտի պահէ մինչեւ լաւագոյն օրեր:

Այդ զանգուածին մաս կը կազմեն իր հաւատարիմ աշխատակիցներն ու աշխատաւորները, որոնց շատերուն մազերը ճերմկեցան այս աշխատանքին մէջ:

Քսանըհինգ տարուան վարկը ուժ կուտայ մեզի մնալ միշտ պատնէշին վրայ: Գործել նոյն պարտաճանաչութեամբ: Ջգտելով բան մը աւելի տալ, մշակոյթի թէ քաղաքական դաստիարակութեան ճամբուն վրայ:

Այս տողերը գրած ատեն գիտենք թէ որքան ծանր կը կշռեն տնտեսական հոգերը, այնպիսի ատեն մը երբ կը բազմապատկուին քաղաքական տագնապները: Երբ տեղական թերթերուն համար անգամ սովորութիւն դարձեր է միլիոններ հաւաքել, դիմանալու համար:

Կը հաւատանք թէ ընթերցողներու եւ բաժանորդներու անսասան եւ յարաճուն համակրանքը պիտի բաւէ դիմանալու այդ նոր հոգերուն: Ինչպէս լման 25 տարի, առանց որ եւ է հաստատուն եկամուտ ունենալու:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՅՈՐԴՈՐ

Կիլիկիոյ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը կիրակի օր նախագահեց Փարիզի եկեղեցական արարողութեանց եւ քարոզեց:

Կաթողիկոսը սպիտակ շուրջառով գրաւած էր աջակողմեան աթոռը, իր քով ունենալով Գերմանիոյ հոգեւոր հովիւ Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանը, իսկ ձախակողմեան աթոռը կը գրաւէր Արտաւազդ արք.: Պատարագիչն էր Դերենիկ եպս.:

« Հայր Մեր »էն առաջ Գարեգին Ա. քարոզ մը խօսեցաւ առակով մը: Օր մը երկինք եւ երկիր վէճի բռնուեցան: Երկինք կը պարծենայ թէ արեւը, լուսինը, աստղերը բոլորն իրն են, իսկ Երկիրը բան մը չարժեր: Երկիրը կը պատասխանէ թէ ինք ալ արժանիքներ ունի, գետերն ու ծովերը, ծառերն ու կանաչութիւնները, բերքերն ու պտուղները և շատ մը բարիքներ որ երկրէն կը բըխին, թէ երկինքը շատ պարծենալու իրաւունք չունի: Երկինքը կը խորհի, իրաւունք կուտայ երկրին, եւ այն ատեն, երկինք աւելի կը խոնարհի, երկիրը աւելի կը բարձրանայ, եւ այսպէս երկնքի ամպերը եւ երկրին բարձունքները եղբայրական համբոյր կուտան իրարու հորիզոնին վրայ:

Այս օրինակը հիմ բռնելով, Կաթողիկոսը եղբայրութեան ազդու կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին: Պահ մը յանկարծ ոտքի կանգնելով գոչեց.

— Հայերը ընդունակ ժողովուրդ են. այդ ընդունակութիւնները ինչի՞ պիտի ծառայեն, երբ մենք չունենանք ընդունակութիւնը իրար սիրելու, իրար յարգելու, իրար հասկնալու: Եղբայրութիւնը, իրերահասկացողութիւնը, իրերօգնութիւնը, սէրն ու հաւատքն են որ պիտի ապրեցնեն մեզ:

X Լիոնի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Կաթողիկոսը Նիսէն Լիոն հասած ատեն, եկեղեցի առաջնորդուելով, նոյն յորդորներն ուղղեց հաւատացեալներուն: Բարի գալուստի գացած էին Ազգային Միութեան վարչութիւնը, բողոքական եւ կաթոլիկ համայնքներու ներկայացուցիչը եւ ֆրանսական թերթի մը թղթակիցը որ ուզեց Կաթողիկոսին ստորագրել տալ թուղթ մը, բայց կարելի չեղաւ:

Քաղաքացիական կռի՞ւ Պելժիքոյ մէջ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Պելժիոյ կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ, թագաւորը կը խորհի հրաժարիլ, յեղափոխութիւնը կանխելու համար: Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է:

Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը ըսաւ թէ քաղաքացիական պատերազմ կրնայ ծագիլ այսօր, երեքշաբթի, եթէ վճռական միջոցներ ձեռք չառնուին:

Լէոփոլտ Գ. կիրակի օր պալատ հրաւիրեց երեք գլխաւոր կուսակցութեանց վարիչները, գործադուլներուն եւ խռովութեանց վերջ տալու համար: Ընկերվարական առաջնորդը, նախկին վարչապետ Սփաք, մերժեց այս հրաւէրը, համաձայն իր կուսակցութեան տուած որոշման: Այս ձեռնարկը փորձ մըն էր վերահաստատելու ազգային միութիւնը:

Մինչ այս մինչ այն, խռովութիւնները կը շարունակուին բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Երեք հոգի սպաննուեցան Լիէժի մէջ, ոստիկան զօրքը կրակ բացած ըլլալով: Ընկերվարական քաղաքապետն ալ վիրաւորուեցաւ: Լիէժի 450,000 բնակիչներէն 150,000ը գործադուլ յայտարարած են: Ընկերվարական պատուիրակութիւն մը ներկայանալով վարչապետին, ուժգնօրէն բողոքեց ոստիկանական խստութեանց դէմ: Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են, Պրիւսէլի վրայ քալելու համար այսօր, երեքշաբթի: Կառավարութիւնը արգիլած է բոլոր ժողովները: Զինուորներ դիրք բռնած են մայրաքաղաքին շուրջը: Ընկերվարականները կը հաւաստեն թէ 50,000 քաղաքացիներ Պրիւսէլի վրայ պիտի քալեն, հակառակ բոլոր արգելքներուն: Պ. Սփաք յայտարարեց. — « Յեղափոխութեան մէջ ենք »: Պրիւսէլի մէջ թագաւորին հակառակորդները ռումբ մը նետեցին ոստիկան-զօրքին վրայ: Երթեւեկը խանգարուած է Պելժիոյ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու միջեւ:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

«Ցմահ կռուիլ»

Քորէայի ամերիկեան բանակին հրամանատարը, զօր. Ուոքըր հետեւեալ հրամանը հաղորդեց իր զինուորներուն.

— « Անկարելի է անձնատուր ըլլալ: Պէտք է կռուինք ցմահ, առանց թիզ մը հող լքելու »:

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ այս հրամանին վրայ, ամերիկեան զինուորները բուռն յարձակողականի մը դիմելով գրաւեցին Զիրիյ քաղաքը, Քումչոնէն 20 քիլոմեթր դէպի հարաւ: Ամերիկեան թնդանօթները եւ օդանաւերը անխնայ կրակ տեղացին քաղաքին վրայ եւ զօրքը արագօրէն յառաջ խաղալով, գրաւեց շրջակաները: Հիւսիսային Քորէացիներն ալ իրենց կարգին գրաւեցին Քոչանկ քաղաքը, երկու օրուան կատաղի կռիւներէն վերջ:

Հարաւ. ճակատին վրայ, կարմիր զօրամասերը գարկին ծովեզերեայ Ջինքու քաղաքը, որ 80 քիլոմեթր հեռու է ամերիկեան գլխաւոր խարիսխէն՝ Ֆուզանէն: Քաղաքին պահակազօրքը պատասխանեց հակայարձակում գործելով:

Վերջին լուրերու համաձայն, հիւս. Քորէացիները հինգ օրէ ի վեր կը շարունակեն իրենց ընդհ. յարձակողականը, բոլոր ճակատներուն վրայ: Կեդրոնական ճակատին վրայ իրենց գլխաւոր ճիգն է պաշարել ամերիկեան ձախ թեւը: Ամերիկացիները անհամբեր կը սպասեն երկու օդնական զօրաբաժիններու որոնք վճռական դեր պիտի կատարեն այս ճակատամարտին մէջ:

Արեւելեան ճակատին վրայ, հարաւ. Քորէացիները կը փորձեն ետ առնել Եոնկտոքի նաւահանգիստը:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ հիւս. Քորէացիներուն հրամայուած է գրոհ տալ դէպի Ֆուզան: Իրենց զինուորներուն թիւը կը հաշուեն 200 հազար: Ամերիկացիներն ալ կը խոստովանին թէ ամենածանր ճնշումն է որ կը կրեն այս միջոցին: Զօր. Ուոքըր բացատրեց թղթակիցներուն թէ « ամէնէն տագնապալի » շրջանին հասած են, բայց ինք բացարձակապէս վստահ է թէ պիտի դիմանան մինչեւ որ օգնական ուժերը հասնին:

X Զօր. Մէք Արթըրի խորհրդականները կը հաւաստեն թէ ժամանակը այժմ իրենց համար կը գործէ: Այս լաւատեսութիւնը հիմնուած է օգնական ուժերուն եւ նոր հրասայլերուն վրայ: Միւս կողմէ, կը հաստատուի թէ յուլիս 23էն ի վեր կատարուած օդարշաւները շատ ծանր կորուստներ պատճառած են հիւս. Քորէայիներու, խանգարելով հաղորդակցութիւնները եւ պարենաւորումը:

Ամերիկացիներուն հաշուով, հիւս Քորէայինները մինչեւ հիմա կորսնցուցած են 80 օդանաւեր, որ գրեթէ իրենց ամբողջ օդատորմիղը կը կազմէր: Զինուորներու կորուստը կը հաշուեն 30 հազարէն 40,000 սպաննեալ կամ վիրաւոր: Նոյն աղբիւրին համաձայն, հիւս. Քորէացիներու 300 ռուսական հրասայլերէն 170ը քանդուած են:

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՄԱԼԻՔ

Ապահովութեան Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է այսօր, երեքշաբթի, նախագահութեամբ խորհրդային պատուիրակին՝ Պ. Եակոբ Մալիքի:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան Խ. Միութեան դիտումներու մասին: Կը կարծուի թէ Պ. Մալիք հետեւեալ երեք առաջարկները պիտի ներկայացնէ. —

1. Անմիջապէս դադրեցնել Քորէայի կռիւը:— 2. Զինադադարի յանձնախումբ մը կազմել մասնակցութեամբ խորհրդային պատուիրակի մը, ապահովելու համար բոլոր զինեալ ուժերու պարպումը եւ ցրուումը: — 3. Ազատ ընտրութիւններ կատարել Քորէայի մէջ, Ազգաժողովին հովանաւորութեամբ:

Անշուշտ Մոսկուա պիտի պահանջէ նաեւ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ ընդունիլ նոր Զինաստանը, դուրս ձգելով ազգայնական պատուիրակութիւնը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ եթէ Պ. Մալիք փորձէ նոր դժուարութիւններ ըստեղծել, Ազգաժողովը անդրդուելի պիտի մնայ, շարունակելով իր որոշումներուն գործադրութիւնը: Միւս կողմէ կը կարծուի թէ Հնդկաստան նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, թիւրիմացութիւնները հարթելու եւ միջին ճամբայ մը գտնելու համար:

Եթէ Պ. Մալիք առաջարկէ յետաձգել Ապահովութեան Խորհուրդին նիստերը, Մ. Նահանգները երբեք տեղի պիտի չտան: Անոնց գլխաւոր պայմանն է հիւս. Քորէացիները վերադարձնել նախկին սահմանագլուխը, որ եւ է բանակցութենէ առաջ:

Յոռետեսներ կը կարծեն թէ ի վերջոյ կարմիր Զինաստանն ալ կրնայ միջամտել, աւելի բարդացնելով կացութիւնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄ, ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Համաշխարհային հանրային միտքը եւ անոր արտայայտիչ մամուլը, վերջերս առանձնապէս, լուրջ մտահոգուած են պատերազմի խնդրով։ Ոմանք կը կարծեն, թէ պատերազմը անխուսափելի է եւ այսօր – վաղը կարող է պայթիլ. ուրիշներ պակաս յոռետես են եւ կը խորհին, թէ պատերազմի անմիջական վտանգ գոյութիւն չունի։ Ոմանք այն մտքի են, թէ անհրաժեշտ է, առանց ուշացնելու, պատերազմի դիմել մէջտեղէն վերցնելու համար բոլշեւիկեան չարիքը, ուրիշներ համոզուած են, թէ բոլշեւիզմի հաշուեյարդարը հնարաւոր է կատարել խաղաղ միջոցներով։ Ըստ ոմանց բոլշեւիզմ եւ ժողովրդապետութիւն չեն կարող կենակցիլ երկար ժամանակ եւ անհրաժեշտօրէն «պաղ» պատերազմը պիտի վերածուի «տաք» պատերազմի. ուրիշներ կը հաւատան, թէ ընկերային – քաղաքական երկու դրութիւնները կրնան տեւականօրէն ապրիլ կողք – կողքի, առանց պատերազմի դիմելու։

Այս մտածումներու մէջ որքան իրատեսութիւն կայ, նոյնքան եւ թերեւս աւելի՝ բարեկամեցողութիւն։ Զարմանալի չէ, որ պատերազմի սարսափէն ահաբեկուած մարդկութիւնը կը փնտռէ աննախընթաց թնճուկէն ելք մը՝ խուսափելու համար նոր աղէտներէ։ Կը տենչայ երկրագունդի երեսին հաստատել տեւական խաղաղութիւն մը, զերծ մնալ պատերազմի ահաւոր ուրուականէն։ Եւ սակայն՝ պատերազմի ուրուականը կախուած է մարդկութեան գլխին ։

Պատերա՞զմ, թէ խաղաղութիւն ։

Առարկայօրէն երկու հնարաւորութիւններու մասին ալ կարելի է թեր եւ դէմ լուրջ հիմնաւորումներ բերել։ Լաւատեսները իրաւունք ունին, երբ կը պնդեն, թէ պատերազմը երկու կողմերու համար ալ շահաւոր եւ ցանկալի չէ։ Սովետները պատերազմի պէտք չունին, որովհետեւ խաղաղ միջոցներով ալ ահագին նուաճումներ կատարած են եւ ի վիճակի են նոր յաջողութիւններ ձեռք բերելու։ Միւս կողմէն՝ անոնք տնտեսապէս ու ռազմապէս պատրաստ չեն չափուելու Ամերիկայի պէս հզօր ուժի մը հետ ։ Խորհրդ. Միութեան ներքին պայմաններն ալ, ինչպէս եւ Սովետներու կողմէ գրաւուած երկիրներու ներքին վիճակը թոյլ չեն տար նոր արկածախնդրութեան մը գիրկը նետուելու։ Սովետները պէտք չունին դիմելու պատերազմի, որու հետեւանքը կարող է ճակատագրական լինել իրենց համար։ Ընդհակառակն, իրերու առարկայական ընթացքը կը թելադրէ, որ անոնք ամէն կերպով զգուշանան պատերազմ հրահրելէ։ Ասով կը բացատրուի Սովետներու «խաղաղասիրութիւնը» եւ «պատերազմի հրձիգներու» դէմ յարուցած աղմուկը ։

Պատերազմէն կը խորշի եւ ժողովրդապետական աշխարհը, որ առարկայօրէն եւ ենթակայօրէն խաղաղասէր է եւ պատերազմի թշնամի։ Եւ եթէ ան այնպէս փութով կը զինուի ու պատերազմական պատրաստութիւններ կը տեսնէ, ատոր պատճառը ոչ թէ պատերազմի տենչն է, այլ պատերազմը անկարելի դարձնելու ձգտումը՝ համաձայն հին իմաստութեան թէ՝ եթէ կ'ուզես խաղաղութիւն, պատրաստուէ պատերազմի։ Եւ ժողովրդապետական սկզբունքի էութեան ու ոգիին ծանօթ մարդը իրաւունք չունի չհաւատալու, որ, այո, ժողովրդապետական ազգերը չեն պատրաստուիր յարձակողական պատերազմի համար. անոնց նպատակը ինքնապաշտպանութիւնն է։ Այն ահռելի ռազմական ուժը, որ, օրինակ, պատրաստած է Ամերիկան, Արեւմտեան Եւրոպայի զինումը ամերիկեան օժանդակութեամբ, նպատակ ունի ապահովել տեւական խաղաղութիւնը,, եւ ոչ թէ նոր պատերազմ հրահրել ։

Առարկայօրէն, ուրեմն, երկու հակամարտ կողմերն ալ, կը թուի թէ՝ շահագրգռուած են խաղաղութեամբ եւ սակայն՝ ամէնքը կը պատրաստուին պատերազմի, եւ պատերազմի ուրուականը սպառնալից՝ կախուած է մարդկութեան գլխին։ Պաշտօնական պատասխանատու անձեր կը հաւաստեն, թէ պատերազմը այսօր պակաս հաւանական է, քան երկու – երեք տարի առաջ, բայց հանրային միտքն ու մամուլը ներկայիս աւելի զբաղած են պատերազմի հարցով, քան երկու – երեք տարի առաջ։ Կը կարծուի, թէ ոչ ոք կ'ուզէ պատերազմ, բայց ամէնքը կ'ապրին պատերազմի սարսափի տակ։ Ի՞նչ է այս տարօրինակ երեւոյթի պատճառը։

Պատճառը այն է, որ պատերազմի ըլլալ – չըլլալը ամբողջապէս կախուած է ուժէ մը, որու վրայ ոչ ոք հաւատք ու վստահութիւն ունի։ Ամերիկա եւ Եւրոպա այլեւս գիտակցած են, որ Մոսկուայի խօսքերը զուրկ են արժէքէ, եւ անոր «խաղաղասիրութիւնը» ոչինչ կը նշանակէ։ Անոր խաղաղասիրութիւնը կրնայ ըլլալ եւ վարագոյր մը, որու ետեւը ծածկուած է պատերազմը։ Որովհետեւ վերջին հաշուով պատերազմը կամ խաղաղութիւնը ամբողջապէս կախուած են Մոսկուայէն ։

Կասկած չկայ, որ բոլշեւիկներու վերջնական նպատակը ժողովրդական կարգերու տապալումն է՝ համաշխարհային Սովետներու հաստատումով։ Այդ նպատակը, պայմաններու համեմատ, կարող է դառնալ անմիջական կամ յետաձգուիլ ժամանակի մը համար։ Խնդիր է, թէ ի՞նչ են Մոսկուայի հաշիւները. Փոլիտպիւրօն ինչպէ՞ս կը գնահատէ առարկայական պայմանները եւ երկու կողմերու ուժերու տեսակարար կշիռը։ Հարց մը, որուն ոչ ոք կրնայ ստոյգ պատասխան տալ, բացի Փոլիտպիւրօյէն։ Եթէ ան հասած է այն գիտակցութեան, թէ ժամանակն է հակառակորդը գլխատելու զէնքի ուժով, պատերազմը կը դառնայ անխուսափելի։ Եթէ անոր հաշիւներու մէջ չի մտներ անմիջական պատերազմը, խաղաղութիւնը ատեն մըն ալ կը շարունակուի։ Կարելի է թեր ու դէմ ենթադրութիւններ ընել Մոսկուայի հաշիւներու եւ դիտաւորութիւններու մասին, բայց ատոնք ենթադրութիւններու սահմանէն անդին չեն անցնիր։ Մերկ իրողութիւնը այն է, որ աշխարհի խաղաղութեան կամ պատերազմի բանալին կը գտնուի Մոսկուայի ձեռքը, իսկ Մոսկուան,, իր հնարաւորութիւններով ու դիտաւորութիւններով, ծածկուած է անթափանց քօղով մը ։

Եթէ Սովետները կ'ուզեն պատերազմ — կ'ունենանք պատերազմ ։

Եթէ Սովետները կ'ուզեն խաղաղութիւն — կ'ունենանք խաղաղութիւն ։

Այս է միակ պատասխանը տրուած հարցին՝ պատերա՞զմ թէ՝ խաղաղութիւն ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Անցեալ յուշեր Եըլտըզի դէպքէն

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Դատաւորը կը հարցնէ թէ չէի՞ խղճահարեր արդեօք այս անմեղներուն այս սարսափելի տեսարանին առջեւ։ Պատասխանեցի թէ՝ անկեղծօրէն կը ցաւիմ այդ անմեղ զոհերուն վրայ, որովհետեւ անոնք ոչ մէկ մեղք ունէին զիրենք այս պատիժին արժանացնող, եւ թէ ես այդ զոհերէն ոչ մէկը կը ճանչնայի։ Ես շատ ու շատ կը ցաւիմ որ աշխարհի մեծագոյն ոճրագործը, Կարմիր Սուլթանը ազատած է այս պատուհասէն, որուն իրապէս արժանի էր եւ սակայն իր անհամար մեղքերուն պատիժը կը կրեն այս անմեղ զոհերը։ Թող այդ մեծ մարդասպանը խղճահարի ի տես այս անմեղ զոհերուն որոնք իր անհամար մեղքը կը քաւեն իրեն տեղ։

Այս խօսքերը համարձակ, բարձր եւ խիստ որոշ կերպով արտասանած էի, որովհետեւ գիտէի որ «Կարմիր Գազան»ը կը գտնուէր կարմիր վարագոյրի մը ետեւը եւ կը լսէր հարցաքննութիւններն ու ամբաստանեալներուն ըսածները ։

«Դատաւորը կը հարցնէ թէ ես իբրեւ Պելճիքացի, ի՞նչ կապ ունէի Հայերուն հետ։ Պատասխանեցի թէ՝ քաղաքակիրթ աշխարհը տեսած է այս մարտիրոս ազգին՝ Հայուն կրած տառապանքները՝ վայրագ ու վատթար կառավարութեան մը արիւնոտ լուծին տակ, տեսայ այդ անպաշտպան ազգին մորթոտուիլը արիւնարբու վեհապետի մը հրամանով եւ իբրեւ մարդ ու մարդասէր, չէի կրնար անտարբեր մնալ այդ ազգին տառապանքներուն հանդէպ։ Եւ հետեւաբար զոհեցի իմ խիստ հանգստաւէտ եւ շահաբեր գործս մարդասիրական այն մեծ գաղափարականին, որ կը յուսայի թէ՝ որոշ թեթեւացում մը կրնար բերել հայ տառապանքներուն մէջ ։

«Այս դատավարութենէն վերջ առաջնորդուեցայ բանտ ու սպասեցի ճակատագրական վախճանի մը ։

«Առտու մը արթննալէս վերջ լսեցի երկու բանտապահներու խօսակցութիւնը, լսելի ըլլալու չափ ցած ձայնով կ'ըսէին.

«Ասըլաճագ, ասըլաճագ», (պիտի կախուի, պիտի կախուի)։ Հասկցայ այլեւս թէ մահուան դատապարտուած էի, թէեւ պզտիկ յոյս մըն ալ ունէի ազատ արձակուելու, որովհետեւ բանտապահներուն այդ խօսքը կրնար ըլլալ սոսկ իրենց անձնական կարծիքը։ Բայց քանի մը օրեր վերջ բանտը եկաւ Ֆրանսայի Պոլսոյ դեսպան Պ. Պոմփառ, որ հաղորդեց ցուրտ ու ահաւոր լուրը՝ մահուան դատապարտուած էի։ Առանց պաղարիւնութիւնս կորսնցնելու, անմիջապէս խնդրեցի իրմէն, որ գէթ պառաւ մօրս վերջին նամակս գրելու եւ անկէ պատասխան մը ստանալու համար միջոց տրուէր ինծի մահավճռիս գործադրութենէն առաջ, խնդրեցի, որ ինք միջամտէր Թուրք արտաքին գործոց նախարարութեան մօտ, այդ խնդրանքիս գոհացում տալու համար ։ Յաջորդ օրն իսկ Պ. Պոմփառ եկաւ հաղորդելու թէ ինծի շնորհուած էր միջոց՝ նամակ գրելու եւ պատասխան ստանալու համար։

«Նամակս Անվէրս հասած օրն իսկ ամբողջ Պելճիքան տակնուվրայ կ'ըլլայ՝ մահավճռիս լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուելով ամէն կողմ։ Կատաղի ամբոխը կը պաշարէ Թուրք հիւպատոսարաններն ու դեսպանատունը, եւ կ'որոշէ օդը հանել զանոնք, երբ մահավճռիս գործադրութեան լուրը հասնի Պելճիքա։ Անզուսպ ամբոխին կատաղութիւնը կարելի չըլլար զսպել, պելժիական կառավարութիւնը անզօր կը զգայ ինքզինք ու կը դիմէ Ֆրանսական կառավարութեան, խնդրելով, որ ազդու միջամտութիւն մը ընէ Բարձրագոյն Դրան մօտ, զիս ազատ արձակելու եւ քաղաքական հաւանական բարդութեանց առաջքն առնելու համար ։

Կ. Պոլիս կը հասնի զգայացունց լուր մը, որուն համաձայն այդ քաղաքին երեք կարեւոր կէտերուն վրայ աւերիչ ռումբեր պիտի պայթէին, եթէ իմ մահավճիռս գործածուի ։

«Ֆրանսական կառավարութեան միջամտութիւնը եւ այդ լուրին տպաւորութիւնը կ'ունենան իրենց անմիջական արդիւնքը։ Քիչ ատենէն ընդհ. հսկողութեամբ կ'առաջնորդուիմ Սիրքէճիի կայարանը, ուրկէ մեկնելով կը հասնիմ Վիէննա, ուր դրամս կը հատնի։ Բայց Կովկասէն կը ստանամ չէք մը, որուն շնորհիւ կը հասնիմ Անվէրս»։

Այս յոյժ հետաքրքրական պատմութեան յաջորդող սուրճի պատուասիրութենէն եւ մտերմական այնքան տաք խօսակցութենէն վերջ Էդուարդ Ժորիս հպարտութեամբ ցոյց տուաւ ինծի իր փառաւոր գրադարանը, զոր իրեն նուիրած էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ի նշան երախտագիտութեան եւ վարձ անոր կատարած ճակատագրական ծառայութեան եւ կորսնցուցած փայլուն գործին ։

Երեք ժամուան մտերմիկ տեսակցութենէ մը վերջ հրաժեշտ կ'առնեմ այս պատուական մարդասէրէն եւ իր համակրելի տիկինէն, որ մասնակցած էր այդ դատավարութեան, բայց յաջողած էր փախչիլ իր շունին հետ, զոր միասին բերած էր Անվէրս ։

Յաճախ իրենց այցելելու խոստումով կը ստանամ իր այցետոմսը, որ 37 տարիէ ի վեր պահուած մնացած է ցարդ անտիպ եղող ձեռագիր դիւանական բառարանիս մէջ ։

Լսեցի որ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի միջոցին մեռած է Հայուն պատուական այս բարեկամը ։

Ֆրէզնօ

Յ. Գ. ՊԱՊԻՍԵԱՆ

Գոհ չեն ամերիկեան օգնութենէն

Թուրք ծանօթ հրապարակագիր Ապիտին Տավէր նորէն կը գանգատի Ամերիկացիներէն (Ճիւմհուրիյէթ, 22 Յուլիս).—

— Ամերիկեան կառավարութիւնը իբր զինուորական օժանդակութիւն որոշեր է մօտերս հինգ թորփիլահալած եւ երկու ընդծովեայ տալ Յունաստանի ։

Հապա մե՞նք, Թուրքը նաւատորմին ի՞նչ պիտի տան։ Մենք կը փափաքինք որ Հելլէն նաւատորմը զօրանայ, բայց Թուրք նաւատորմը ի՞նչ պիտի ըլլայ։ Վաղը երբ պատերազմ մը ծագի, Յունաստան ստիպուած է կռուիլ Թուրքիոյ հետ։

Իրաւունք չունի՞նք ըսելու թէ մեզի ի նպաստ եղած օժանդակութիւնը խորհրդանշական բան մըն է, եւ չնչին օգնութիւնով մը չենք կրնար Թուրք նաւատորմին պէտքերուն գոհացում տալ։ Քանիցս, եւ փաստացի պնդեցինք թէ Ամերիկայի կողմէ Թուրք նաւատորմին եղած օգնութիւնը տկար է, անբաւական է ։

Շատ քիչ նաւ տրուած է, յածանաւ բնաւ չէ տրուած, իսկ տրուած չորս թորփիլահալածներն ալ թիւով եւ ռազմական կարողութիւնով տկար կը մնան կարմիր նաւերուն առջեւ ։

Քանիցս պնդեցինք թէ օդածովային տորմիղի մը ստիպողաբար պէտք ունինք ։

Դաշնակիցները տարբեր սխալ մը գործեցին, իտալական մարտանաւեր Ռուսերուն ղրկելով, այս կերպով կրկնապատկեցին Սեւ Ծովու կարմիր նաւատորմին ուժը ։

Ասոր փոխարէն մեզի ըսուեցաւ թէ ամերիկեան օժանդակութեան ծրագրէն ազատարար — ընդծովեայ մը եւ երկու ընդծովեայ պիտի տրուին մեզի։ Տակաւին ոչ նաւ եկած է, ոչ ալ ընդծովեայ։ Եթէ գայ իսկ, Թրքական նաւատորմը շատ տկար է կարմիր նաւատորմին բաղդատմամբ։

Ռուսերը ունին երկու զրահաւոր, հինգ յածանաւ, 22 Թորփիլահալած, 10 Թորփիլանաւ, 32 ընդծովեայ ։

Իսկ մենք ունինք մէկ զրահաւոր, յածանաւ բնաւ չունինք, տասը Թորփիլահալած, Թորփիլանաւ չունինք, տասր սուզանաւ ունինք։ Թերեւս ռուսական ընդծովեաններու թիւը աւելի շատ է, եւ իրենց որակին եւ թիփին մասին գաղափար չունինք ։

Ամերիկեան իշխանութիւնը ո՞ր օրուան կը սպասէ, Թուրք նաւատորմը ուժեղացնելու համար։ Այդ պարագային օգուտի տեղ վնաս կ'ունենայ։ Կիսամիջոցներուն հետեւանքը մէջտեղն է,

ԲԺ. ՂԵՒՈՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Վերջերս ցաւով հաղորդած էինք թէ օդանաւի արկածի մը զոհ գացած է Բժ. Ղեւոնդ Աճէմեան, իր կնոջը եւ ուրիշ 58 ուղեւորներու հետ, Մ. Նահանգներուն մէջ: Իր բարեկամներէն Գ. Ալան կը գրէ այս տխուր առթիւ, Հայրենիքի մէջ:

Շատ հինէն կը ճանչնամ Բժ. Աճէմեանը, այն օրերէն երբ ան կենսուրախ եւ գեղանի երիտասարդ մըն էր. եկած էր Պիլէճիկէն՝ ուսանելու համար Այնթապի Ամերիկեան Գոլէճին մէջ: Այդ հաստատութեան մէջ, որուն ազգային դիմագիծը քիչ մը տժգոյն ըլլալու համբաւն ունէր, ինք կը պատկանէր այն շրջանակին, որ կ'եռեւեփէր ազգային զարթօնքով, եւ կը խմորուէր յեղափոխական գաղափարներով...: Այդ օրերը Համիտեան դաժան օրերն էին:

Գոլէճէն վերջ Ժընեւ գացած է բժշկութիւն ուսանելու: Առաջին համաշխարհային պատերազմին ան ալ բռնուած էր Թրքական Թակարդին մէջ՝ ստիպուելով ծառայել Թրքական բանակին: Հակառակ անոր որ Թրքական բանակին ծառայող բոլոր հայ սպաներ, զինուորականներ, նաեւ բժիշկներ, դեղագործներ կամ անասնաբոյժներ բոլորը սպանդի ենթարկուած էին հայկական նահանգներու մէջ, ինք սակայն կրցած էր ողջ վերադառնալ մինչեւ Վան երկարող իր ծառայութենէն: Ժամանակին ուրախութեամբ լսեցի իր ազատութեան լուրը: Այդ օրերու թերթերը գրեցին որ Տոքթորը Ազատ Հայաստանի Հանրապետութեան կողմէ Ժընեւ գումարուած միջազգային Կարմիր Խաչի Ժողովի մը մասնակցած է:

Վերջապէս Տոքթ. Աճէմեան եկաւ այս հիւրընկալ երկիրը եւ շարունակեց իր ծառայութիւնը մեր համայնքին: Ան ունեցաւ երկու զաւակներ, երկու արուեստագէտ դուստրեր՝ Մարօն եւ Անահիտը:

Քանի մը ամիս առաջ քով քովի նստած էինք Նիւ Եորքի Հ. Ե. Դաշնակցութեան կազմակերպած մէկ համերգին, ի նպաստ Հայաստան քէմփի: Տոքթորը կոկիկ գումարով մը քաջալերեց երիտասարդներու ձեռնարկը: Աւաղ, մեր այդ օրուան տեսակցութիւնը սահմանուած էր վերջինը ըլլալու:

Հաւատաւոր ու ազնիւ Հայ մըն ալ կը մեկնի այս աշխարհէն առանց տեսնելու մեր ազգային բաղձանքներուն իրականացումը:

Ճակատագրի մէկ քմայքն էր, որ բարեհամբոյր իր ծառայութիւններուն մէջ անաղմուկ, ինքնացուցադրութիւններէ միշտ հեռու մնացող Ղեւոնդը եւ իր կենակիցը զոհ երթան անգութ արկածի մը: Գիտութիւնը դեռ շատ է գաճաճ բնութեան խենթութիւնները սանձելու ճիգերուն մէջ:

Գ. ԱԼԱՆ

Քորէայի պարտութիւնները մեծագոյն ապացոյցը կը կազմեն այդ վնասին:

Արդիւնքը այն եղաւ որ Ամերիկա այսօր կը ստիպուի տասը միլիառի պատերազմական վարկ բանալ, նոր զօրաբաժիններ կազմակերպել, ահագին մարդու կեանքին գնով: Մենք կ'ուզենք կարելի եղածին չափ զօրաւոր ըլլալ, Հարաւային Քորէայի բախտին չարժանանալու համար:

Եթէ Ամերիկա չպիտի տայ, Անգլիայէն ուզենք:

ՄԻՒՆԻԽԻ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆՆ ԱԼ ԿԸ ՊԱՐՊՈՒԻ

ՄԻՒՆԻԽ, 16 Յուլիս.— Սիրելի «Յառաջ», վերջին թղթակցութիւնս է, որ կը գրեմ: Այս ամիս, 15 հայրենակիցներ դէպի Մ. Նահանգները կը մեկնին, որոնց կարգին նաեւ ես: Մնացած Հայերուն թիւը՝ 60—70ը չանցնիր: Շատերը գործողութիւնները յառաջ կը տանին եւ շուտով ճամբայ պիտի ելլեն հեռուհետէ: Կամովին հոս մնալ ուզողներուն թիւը տասն է: Երկոտասնեակ մըն ալ հիւանդ եւ կամ անցեալին մէջ ոստիկանութեան հետ գործ ունեցածներ կը մնան: Ասոնց մէջ կան նաեւ՝ անմեղներ, որոնք ցարդ յաջողած եւ մեկնած կ'ըլլային, եթէ ԱՆՁԱյի ներկայացուցիչները սրտով աշխատէին: Անոնց յաջողութեան համար այժմ մեծ ջանք կը տանի Բժ. Հ. Օհանեանը: Ըստ երեւոյթին, մինչեւ Դեկտեմբեր, հազիւ 25 — 30 հայրենակիցներ պիտի մնան ամբողջ Միւնխէնի մէջ:

Հրաժեշտի ողջոյններով՝ սրտագին շնորհակալութիւններ կը յայտնեմ «Յառաջ»ի, աւելի քան երկու տարի թերթ ղրկելուն համար: Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Պ. Ա. Զօպանեանին, Մ. Պարսամեանին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի վարչութեան, Կ. Խաչի տիկիններուն, իրենց ուղարկած գիրքերուն համար:

Ստ. Պօյաճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՒՆԻԽ.— Թէնիսի ախոյեանը՝ Մաքս Պարոնեան, որ վերջերս համալսարանի բացառիկ չքանչանին եւ վկայականին արժանացած էր, ըստ օրէնի մասնակցելու Գերմանիոյ Սփորթ Ակադեմիներու վկայեալ ուսանողութեան ֆինալ մրցումին, պիտի ճակատէր յիշեալ համալսարաններու 280 մարզիկները պարտութեան մատնող վերջին ախոյեանին դէմ, ի խնդիր Միւնիխի համալսարանի ախոյենութեան: Այդ 280 մարզիկներուն յաղթականն էր Քահլ Պուրքհարթ, վկայուած՝ Պառըն — Պառըն մարզական Ակադեմիայէն: Մրցումին ներկայ էին 18.000 հոգի:

Պուրքարթը, երկու մեթր հասակով եւ համապատասխան ծանրութիւնով հսկայ մը եւ թենիսի հիանալի վարպետ մըն է: Ամիսէ մը ի վեր շրջաններու մարզիկ ուսանողներուն մի առ մի յաղթելէ վերջ, այսօր ինքնավստահ կը խաղար, Պարոնեանին դէմ: Այս վերջինն ալ՝ շաբաթէ մը ի վեր արդէն փորձեր կատարած ու պատրաստուած ըլլալով՝ վճռականօրէն յաղթելու մտքով մարզադաշտ ելած էր:

Գերման ախոյեանը սկսաւ կատաղի յարձակողականով, եւ 25 վայրկեանի մէջ շահեցաւ առաջին շրջանը 6—4: Սակայն նկատելի էր որ իր լայն կուրծքը փքոցի պէս հեւալ սկսաւ: Երկրորդ խաղին, Պարոնեան անցնելով յարձակողականի, սքանչելի նշանառութեամբ հակահարուածներ կը տեղացնէ սուրացող գնդակներուն՝ եւ ահա իրարու վրայ կը շահի՝ Բ. Գ. եւԴ. խաղաշրջանները՝ 6—1, 6—0, եւ 6—1 ջախջախիչ պարտութեան մատնելով օրուան հերոսը, հետեւաբար Միւնխէնի Սփորթ Ակադեմիին գերազանցութիւնը ապահովելով՝ ընդհանուրին վրայ:

Նախագահը բարձրախօսով շնորհաւորեց հայազգի մարզիկը եւ իր ուսին վրայ դրաւ ոսկեզօծ պսակ մը, Der Sieger (Ախոյեանը):

Թղթակից

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Յուլիս.— Իր վերակազմութենէն ի վեր, Համաշարսանճագի հայրենակցական միութիւնը Մարսէյլի մէջ լծուած է հիմնական աշխատանքի:

Համազգային գետնի վրայ կը գործակցի բոլոր անոնց որոնք մէկդի դնելով «թերխաշ մարզանքները»,— Ինչպէս միշտ կը շեշտէ մեր սիրելի «Յառաջ»ը, կը սատարեն ազգապահպանման:

Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործը ձգելով Ամերիկայի համանուն միութեան, մենք Ֆրանսաբնակ Զարսանճագցիներս եւս կ'աշխատինք հաստատել հայերէնի դասընթացքներ ուր որ հնարաւոր է, միեւնոյն ատեն օգնելով մեր կարօտ հայրենակիցներուն: Այս աշխատանքներուն զուգընթաց միջոցներ կը ստեղծենք իրարու քով հաւաքելու մեր հայրենակիցները եւ պահ մը վերապրելու մեր բնագաւառի սովորութիւններով եւ աւանդութիւններով:

Այդպիսի օր մըն էր Յուլիս 16ի Վարդավառի կիրակին զոր տօնեցինք դաշտահանդէսով մը: Մարսէյլի բոլոր շրջաններէն հայրենակիցներ եկած եւ լեցուցած էին պարտէզը: Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին սկսաւ հանդէսի պաշտօնական մասը, Նախագահ Կարապետ Կարապետեանի խրախուսիչ խօսքերով: Զարսանճագէ նոր սերունդէն կարգով արտասանեցին եւ երգեցին օրիորդներ Եղսաբեթ Պօղոսեան, Մարգրիտ Իշխանեան, Ալիս Սարգիսեան (Լէ Միլէն), Վարդուհի Կարապետեան եւ Փոլէթ Կարապետեան: Նուագեց փոքրիկն Յարութիւն Իշխանեան: Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս իր արտասանութեամբ ծափեր խլեց Օր. Անահիտ Քօլոյեան (Լէ գ'Օլիվի Նոր Սերունդէն), նոյնպէս Օր. Քնարիկ Զօրպաճեան իր մենապարերով: Օրուան բանախօսն էր Մարտիրոս Թաշճեան, որ ի տես հայրենակիցներու միջեւ հաստատուած համերաշխութեան եւ խանդավառութեան, խօսեցաւ կրակոտ ճառ մը: Պարզելէ վերջ անցեալին մեր այնքան բեղմնաւոր աշխատանքը, ջերմապէս գնահատեց Ամերիկայի մեր հայրենակիցները, որոնք 120 աշակերտներու ամբողջ հոգը ստանձնած են Սուրիոյ եւ Լիբանանի զանազան դպրոցներու մէջ (ութը զոյգ ճեմարաններու մէջ): Յետոյ պատմական ակնարկ մը նետելով Զարսանճագի վրայ, եզրակացուց.— «Յարգանքի արժանի են նաեւ այս տեղի մեր բուռ մը հայրենակիցները որոնք իրենց առօրեայ հոգերէն դուրս, լծուած են աշխատանքի կազմակերպելով մեզ՝ Զարսանճագցիներս: Մեր պարտականութիւնն է զօրավիգ ըլլալ անոնց եւ ունէ կոչի պատասխանել ներկայ»:

Կարգ մը հայրենակիցներու կողմէ եղած նուէրներ վիճակախաղի դրուելով կոկիկ շահ մը ապահովեցին Միութեան: Տէր եւ Տիկին Արսէն Նորոյեան հազար, եւ հայրենակից Մ. Թաշճեան 500 ֆրանք եւս նուիրեցին: Մեր շնորհակալութիւնները: Հանդէսը շարունակուեցաւ եւրոպական պարերով գլխաւորութեամբ Ս. Զէօրէկճեանի նուագախումբին: Իրկունը ուշ ատեն ժողովուրդը դժուարաւ բաժնուեցաւ ստեղծուած տաք մթնոլորտէն:

Զարսանճագցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Նրա ուշն ու միտքը դէպի այն կողմն է դարձած, դէպի Պաղտատ: Ահաւոր պատերազմ պիտի լինի. մինչեւ որ Պաղտատը չընկնի, իմամները գերութիւնից չեն ազատուի: Թահմազը գիտէ թէ ինչ դժուար գործ է դա, բայց չէ յուսահատւում, պատրաստւում է, իսկ իրան շրջապատողներին ասում է, որ դեռ ժամանակ չէ: Տեսնում ես, Մելիք, որքան նա հեռու է մեզանից..

— Դու էլ, ուրեմն, հաստատում ես, որ մենք մենակ ենք... Բայց մենակ ոչինչ չենք անի...

Մելիք Աւանը նորից սկսեց իր անցուդարձը, նորից թաղուեց մտքերի մէջ: Իսկ երիտասարդը երեսը դարձրեց դէպի սարերը: Այս անգամ նա չը ծածկեց հեռանալու, բուքի մէջ ընկնելու ցանկութիւնը:

— Եղանակը մի մութ գիշերուայ չափ նպաստաւոր է, ասաց նա. ես ճանապարհ կ'ընկնեմ հէնց այժմ եւ կը գնամ ուղիղ: Այսպիսի ժամանակ ծոյլ Օսմանցին չի դուրս գայ իր տաք անկիւնից, որ տեսնէ թէ ով է գնում ճանապարհով:

— Բայց մի քանի ժամանակ առաջ ես յոյս ունէի, — յանկարծ, կարճ լռութիւնից յետոյ, շարունակեց Մելիքը, կարծես չլսեց Ասլանի խօսքերը: — Հիւսիսը կամ հարաւը... երկուսից մէկը ձեռք կը մեկնէ մեզ, ասում էի ես: Անցեալ Ուրբաթ օրը Հոռեկայ վանքում յայտնի դարձաւ, որ չպէտք է յոյս դնել հիւսիսի վրայ: Վրաստանի հազիւ է շունչ քաշում, երեք անողորմ թշնամիներ — ներքին խռովութիւնները, Լեզգիները եւ Օսմանցիները կեղեքում են այդ դժբախտ երկիրը: Վրաստանից դէնը, սարերի միւս կողմում, կատարեալ լռութիւն է տիրում: Պետրոս Թագաւորը իր հետ գերեզման տարաւ մեր բոլոր յոյսերը. այժմ Ռուսները չեն նայում դէպի մեր կողմերը, թէեւ շարունակ յոյս տալիս են: Վանքից դուրս եկայ. չգիտէի թէ դէպի որ կողմ դարձնեմ իմ ձիու գլուխը: Արեւելքում Մուղանի անապատն է, արեւմուտքը Օսմանցիներին է պատկանում: Մնում էր հարաւը, էլի Պարսկաստանը, պառաւ, մաշուած Պարսկաստանը... Նա շատ հարուածներ է տուել մեզ բայց աւելի վատ հարուածներ ինքը ստացել է ուրիշներից: Հին գազանը այժմ մի լէշ է, որի վրայ աչք են տնկել բազմաթիւ արծիւներ: Բայց նա դեռ ճիրաններ ու ատամներ ունի: Օսմանեան զօրքերից մի բաւական ստուար հատուած գնաց այդ գազանի դէմ եւ մեր Գիւլստանն ու Ջրաբերդը այլեւս այնպէս ստնակոխ չեն, ինչպէս առաջ: Թող գազանը քիչ էլ մռնչայ, քիչ էլ հանէ իր ճանկերը, Օսմանցիների մի մասն էլ կը հեռանայ մեր երկրից: Ահա եւ օգնութիւն...

— Այլեւս չեն հեռանայ... Թահմազը շուտով կը քաշուի Խորասանի կողմերը, որ այնտեղ հանգարտ պատրաստուի:

— Ուրեմն հարաւն էլ չէ օգնում... Մենակ ենք, ուր որ գնում ենք, ճակատներս խփում ենք քարերին: Մեր մէջ, տնային կերպով, գուցէ հնար լինէր մի բան մտածել, գլուխ բերել: Գիւլստանը, Ջրաբերդը, Դիզակը եւ դրանց հետեւելով նաեւ Խաչէնը կարող էին մօտ հինգ հազար մարդ հանել: Բայց ո՞ւր է կռուի դաշտը: Օսմանցիները նստած են մեր տներում. դուրս անել նրանց չէ կարելի, իսկ կռուելու համար պէտք է, որ մենք դրսից սկսենք եւ սրով ու հրով գնանք մեր տների վրայ... Բացի դրանից Վարանդան... Ահ, եթէ կարելի լինէր կտրել նրան, դէն գցել մեզանից: Բայց դա անհնարին է. Վարանդան մեր հինգ Մելիքութիւնների մէջ ձեռքի կամ ոտի տեղը չէ բռնում, որ կտրենք ու հեռացնենք:

Նա մեր սրտին շատ մօտիկ տեղն է, եւ սուր մխել այդ տեղը, անխելքութիւն կը լինի: Թշնամին շատ պինդ է նստել այնտեղ եւ մեզ միշտ կը ջարդէ: Դրսում օգնող չկայ, իսկ տանը ողբալի է մեր դրութիւնը:

— Մեծ սխալ էր Վարանդան կանանց ձեռքին թողնելը, յանկարծ տաքանալով ասաց Ասլանը:

Նա մոռացաւ որ այդ կանայք Մելիք Աւանի հարազատներն են. այդ վայրկեանին նրան տանջողը անարդար խռովութիւնն էր: Դիզակի տէրը, սակայն, շատ մեղմ կերպով նայեց նրան, նոյն իսկ հաւանութեան նշան արաւ գլխով:

Ասլանը առաջ տարաւ իր խօսքը:

— Վարանդան պէտք էր յանձնել տղամարդի, եւ այժմ նա մեր հիւանդոտ կողմը չէր լինի:

ԼԷՕ

« ՔՈՐԷԱՅԻ ԿՐԱԿԸ ԿՐՆԱՅ ՎԱՌԵԼ ՁԵՐ ՏՈՒՆԸ »

Գ. Էթլի, Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, հետեւեալ ազդարարութեամբ.

— « Քորէայի մէջ սկսած կրակը կրնայ ձեր տունն ալ վառել... Համայնավարները պատրաստ են ոչնչացնելու ձեր կեանքը: Կը խնդրեմ բոլոր անոնցմէ որ ի վիճակի են անձնական ծառայութիւն տրամադրելու, պատրաստ ըլլալ խափանելու պատերազմը »:

Վարչապետը խօսքն ուղղելով բոլոր գաղթապետութեանց, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է նոր զոհողութիւններ ստանձնել եւ վերապրինուիլ, դիմադրաւելու համար երրորդ աշխարհամարտի մը սպառնալիքին: « Զգուշացէք ներքին թշնամիներէն: Ազատութեան գինը կը պահանջէ յաւիտենական արթնութիւն: Ամէնքս ալ վառ գոյներով կը յիշենք թէ ինչ կը նշանակէ պատերազմը: Այս անգամ նախայարձակումը կատարուեցաւ Ծայր. Արեւելքի մէջ: Ազգաժողովը դատապարտեց այս նախայարձակումը: Ոչ մէկ չքմեղանք, համայնավարական որ եւ է քարոզութիւն չի կրնար պարտկել այս իրողութիւնը: Եթէ նախայարձակը ազատ ձգուի, աշխարհի բոլոր նախայարձակները պիտի քաջալերուին: Այն արդիւնքները որ երկրորդ աշխարհամարտին առաջնորդեցին, կրնան տեղի տալ երրորդ աշխարհամարտի մը: Այն չարաղէտ ուժերը որ այժմ յարձակում կը գործեն հարաւ. Քորէայի վրայ, մաս կը կազմեն համաշխարհային դաւադրութիւն մը՝ ընդդէմ ժողովրդապետութեանց: Համայնավարները, Քորէայի մէջ կռուին թէ Մալէզեան կղզիներուն, Հնդկաստանի, Գերմանիոյ մէջ կամ այլուր, Չեխերուն եւ Լեհերուն ազատութիւնը ոչնչացնեն թէ փորձեն խափանել Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի տնտեսական վերելքը, կը ջանան իրենց բռնապետական կաղապարին վրայ ձուլել ամբողջ աշխարհը: Անոնք կը ճգնին աշխարհէն ջնջել ազատութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնը: Անոնք ազատութեան մասին կը խօսին սպաննելով ազատութիւնը: Անոնք խաղաղութեան մասին կը խօսին ուժ տալով նախայարձակման: Անոնք անողոք եւ անխիղճ կեղծաւորներ են եւ կը յաւակնին ցուցնել առաքինութիւններ զոր կը մերժէ իրենց փիլիսոփայութիւնը »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԼՐՏԵՍՆԵՐ եւս ձերբակալուեցան Նիւ Եորքի մէջ, իբրեւ մեղսակից անոնց որ հիւլէական գաղտնիքներ հաղորդած են Խ. Միութեան գործակալներուն:

83 ՀՈԳԻ ՋՈՀ ԳԱՑԻՆ օդանաւային արկածներու. 53ը՝ Պրազիլիոյ մէջ, 30ը՝ Սահարայի վրայ ուր ջարդուփշուր եղած էր ֆրանսական զինուորական օդանաւ մը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ՃԱՓՈՆԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ անհրաժեշտ կը գտնէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան խորհրդականը, Ֆոսթըր Տալլէս, առաջարկելով զանոնք ընդունիլ « հաւասար ընկերակիցներ » ազատ աշխարհի պայքարին մէջ ընդդէմ համայնավարութեան:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար առաջնորդը, Փալմիրօ Թոլյիաթթի, բուռն ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ իր հետեւորդները պատրաստուած են ծովը թափելու Ամերիկացիները, եթէ փորձեն իբրեւ խարիսխ գործածել Իտալիան, ընդդէմ Խ. Միութեան, պատերազմի մը պարագային:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Սէն Լուի արուարձանին մէջ, երեք չարագործներ սրճարան մը մտնելով, 250,000 ֆրանք պահանջեցին Պ. Պալեանէ, որ մերժեց: Աւազակները յարձակեցան եւ բուռն կռիւ մը ծագեցաւ, որու ընթացքին Տիկին եւ Օր. Պալեան եւ երկու յաճախորդներ ծեծ ուտելով գետին փռուեցան: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել չարագործներէն մէկը:

ՓԱԿԵՑԻ՞Ք 1940 — 1950ի ձեր բաժանորդագրութեան հաշիւը,

Մի՛ ցաւիք եթէ Օգոստոսի ընթացքին դադրի ձեր թերթին առաքումը:

ՆԻՍԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, առտուան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան 8ը, Լանավուլի Սիանեը կոչուած ծովեզերեայ եւ ծառաշատ դաշտին վրայ: Նիսէն մեկնում օթօքարով ժամը ճիշտ 8ին: Արձանագրուիլ չորս օր առաջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ը Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութենէն ստացած է սկաուտական գոյքեր՝ ձեռամբ եղբայր Նալպանտեանի, մարզիչ՝ Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ին: Եղբ. Նալպանտեան ղրկուած էր Fédération football Libanaiseի կողմէ, որոշ քննութիւններէ վերջ, ստանալու պաշտօնական diplômeը այս մասնագիտութեան: Ս. Գույումճեան:

Խանասորի տարեդարձը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Օգոստոս 6ին, կիրակի ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ:

Շրջանի մարմինները պարտաւոր են այժմէն ապահովել իրենց երթեւեկի միջոցները:

× Խանասորի արշաւանքին — Վալապրը — արձանագրուելու համար դիմել մասգործ Արիստակէս Պետրոսեանի 20 rue des Petites Maries, Ծերքեանի 13 rue des Dominicaines եւ Ա. Քէօսէեանի Photo Rex, Place Jules Guesde:

× Պօմոնի համար դիմել ընկեր Գ. Քէնտիրեանի: Լա Ռօզիէրի համար ընկեր Ն. Տէր Մեսրոպեանի:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 6 Օգոստոսին, Մէօտօն, Tapis Vert, Պաղաղբիւրին մօտ:

Երթեւեկ.— Bld. Carnotէն առաւօտեան ճիշդ ժամը 7ին օթօքարով, Ալֆորվիլէն:

Գրիգոր Թովմասեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վասիլիկ Թովմասեան, Բիւզանդ Պուրտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Վէհէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Եղիայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Թըմմազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Անանիկեան եւ զաւակները սրտի խոր վիշտով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց կնոջ, մօր, հարսին, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՆԷ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

որ 44 տարեկանին կնքեց իր մահկանացուն, 29 յուլիս շաբաթ առաւօտ, ժամը 8ին, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 1 օգոստոս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69, rue Louis-Blanc, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Կիյօթիէրի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի զայս նկատել որպէս այդ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Տիկին Աղաւնի Մանուկեան, ծնած 1897ին, Վառնա, Թրքահպատակ, կ՚ապրէր փեսին եւ թոռներուն հետ Քլամարի մէջ, բնակարանէն մեկնած է 1949 նոյեմբերին եւ այդ օրէն որեւէ լուր չէ առնուած իրմէ:

Տեղեկացնել ոստիկանական տեսչութեան 2 rue Leon Seché, Paris (15): Հեռաձայն Lecourbe 50-88:

ԼԵՒՈՆ ՇԻՐԻՆԵԱՆ կը փնտռէ քոյրը, Պայծառ Շիրինեան, հօրը անունը Յակոբ, մօրը անունը Աղաւնի, բնիկ Գօնիացի (Զէֆթէ Մէրտիվէն փողոց): 27 տարի է աքսորէն դարձին, Պոլսէն իրար կորսնցուցած են: Տեղեկացնել՝ Պոլիս, Մարփուճճիլար, 37 թիւ:

ՌՈՄԱՆ. — Հ. Յ. Դ. « Անդրանիկ » Ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի միացեալ գրադարանի եղած են հետեւեալ նուէրները. — Ազգէն Մարտիրոսեան՝ 21 հատոր: Յակոբ Տէր Սարգիսեան՝ 13 Հրազդան: Սարգիս Ընտրիկեան՝ 11 հատոր: Տիկին Նուրիցա Շէհիրլիեան՝ 11 հատոր: Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ՝ 20 կտոր թատերական գիրք:

Գրադարանը բաց է ամէն օր, երեկոյեան ժամը 6—7: Դիմել ընկեր Ս. Պիլալիի՝ Sarkis (Bilali), 36, rue Bistour, ROMANS (Drôme):

« Troubadours Arméniens »

Textes de Grégoire de Narek— Nahabed Koutchak, Grégoire d'Akhtamar, Sargavak de Berdak, Yeremia Keumurdjian, Nagache Hovnatan, Ohanès. Poésie populaire. Présentés par LUC–ANDRE MARCEL, dans les « Cahiers du Sud ». Գին՝ 160 ֆր., առաքման ծախքով՝ 200 ֆրանք: Դիմել՝

HRAND SAMUELIAN

51, rue M.–le–Prince, Paris–6e, ուր կը գտնուին բացի ամէն տեսակ հայերէն գրքերէ, Հայերու վերաբերեալ ֆրանսերէն գրքեր, մանաւանդ իր վերջին հրատարակութիւնը՝ H. PASDERMADJIAN : HISTOIRE DE L'ARMENIE, des origines jusqu'à nos jours, մեծադիր հատորը, գին՝ 1000 ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք:

ՏՈԼԻ ՍԱՐԿԱՒԱԳԵԱՆ

եւ

ԱՐՄԷՆ ՄԵԼՈԵԱՆ

Ամուսնացած

Քրէթէյ 30 Յուլիս 1950 Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՕՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ՔՈՅԺ

Թիւ 115 (Յուլիս), տասներորդ տարի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Խենթերը երբոր սիրեն... (Շ. Նարդունի).— Ի՞նչպէս կաթ տալ (Տոքթ. Փափազեան).— Խլիրդ – քանսէր (Առողջ. Մարմին).— Կատաղութիւն (Փրոֆ. Պէրպէրեան).— Սակաւակերութեան առաւելութիւնները (Տոքթ. Գալուստեան).— Շաքարախտին նշանները (Տոքթ. Լոքման).— Լուղորդներուն օգտակար (Տոքթ. Գազանճեան).— Օգտակար դեղաբոյսեր (Քաղհան).— Հոգեմարմնական բժշկութիւն (Կէօքճեան).— Հարցարան:

Տարեկան բաժնեգինը Ֆրանսա 600 ֆրանք, արտասահման 750 ֆրանք: Դիմել 17 rue Damesme, Paris (13):

Ets. AUSSAGE

52 Ave. Edouard Vaillant
Pantin (Seine)
Tél. Combat 05–72

Համեմ, պղպեղ, բէյ, բրինձ, վանիլ, թապիօքա, farineux

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ.— Մարսէյլ, Պոստօ, Լը Հավր եւ Փանթէն:

---

100 ՖՐԱՆՔ

քիլօն ամերիկեան իւղաներկ եւ կտաւատի իւղով հարազատ ներկ PEINTURE IGNIFUGE, բոլոր գոյներով:

ԾԱԾԿՈՑՆԵՐ (BACHES) նոր եւ գործածուած ամէն մեծութեամբ: 100 ՖՐ. քառ. մեթրը:

ՎՐԱՆՆԵՐ երկուքէն քառասուն հոգիի համար ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎՐԱՆՆԵՐ 2 հոգինոց 1500 Ֆր.:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ՎՐԱՆՆԵՐ 2 եւ 4 հոգինոց, ԿՐԿՆԱԿ ԴՈՒՌՈՎ, ՄԺԵՂԱՐԳԵԼՈՎ, ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԵԱՄԲ:

ԳԻՆ՝ 3980 ՖՐԱՆՔ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՄԸ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐ

THOTAN ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

38 RUE DE CHALON Métro Gare de Lyon

Բաց է ամէն օր, կիրակի եւ տօնական օրեր

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՑԷ ՄԸ ՄԻԱՅՆ
24 rue St. LAZARE
Métro N. D. de Lorette կամ Trinité

Արդէն գիտէք որ ձեր ծանօթ

ԼԻԼԱՆ Է

ճաշարաններու ընտիրը եւ ամէնէն մատչելին

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ Շբ. կիր. եւ Երկուշաբթի

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ

(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ – ԿՈՄՍ)

Ա. հատոր 600 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, «Հայրենիք», Պոսթըն, 1950:

Կը բաղկանայ 74 գլուխներէ, մանկութեան օրերէն մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութիւն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 2 AOUT 1950 Չորեքշաբթի 2 ՕԳՈՍ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6218–Նոր շրջան թիւ 1629

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

"ՆԵՐՔԻՆ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐ"

Քանի մը օրուան ընթացքին երկու պատասխանատու դէմքեր, երկուքն ալ ընկերվարական, պարտք սեպեցին արթնութեան հրաւիրել իրենց ժողովուրդները, « ներքին թշնամիներ »ու դէմ:

Առաջինը՝ Ֆրանսայի Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարն էր, Ժիւլ Մոք, որ խօսեցաւ Ազգ. Ժողովի բեմէն, երբ կը քննուէր վերազինման ծրագիրը:

Երկրորդը՝ Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը, քաղաքացի Էթլի, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ ի լուր բոլոր գաղթավայրերու թեանց:

Երկուքն ալ բացէ ի բաց պարզեցին թէ ինչ դաւեր կրնան սարքել համայնավարները, խաղաղութեան, այլ մանաւանդ պատերազմի պարագային:

Առաջին անգամ չէ որ այսպիսի ազդարարութիւններ կը լսուին: Ուրիշ առիթներու մէջ, շատ աւելի ծանրակշիռ խօսքեր արտասանուած են:

Այս անգամ նոյն ազդարարութիւնները բացառիկ նշանակութիւն կը ստանան անոր համար որ, սերտ առնչութիւն ունին իւրաքանչիւր երկրի ազգային պաշտպանութեան, ինչպէս եւ պատերազմի վտանգին հետ:

Ժիւլ Մոք իր ճառին մէջ պարզելով ներքին դաւերու հեռանկարը, անհրաժեշտ կը գտնէր ոչ միայն աւելցնել ոստիկան – զօրքին թիւը, այլ եւ փոփոխել անոնց դերը:

Այս առթիւ կ'ազդարարէր. — Դաւադիրները, « կուրօրէն անձնատուր՝ այն պետութեանց որոնք նախայարձակման յանցանքը պիտի գործեն », կրնան իջնել անկարգելներով: Ուրեմն կ'առաջարկէր նոր միջոցներ՝ պայքարելու համար:

Նոյնքան վճռական էր իր եզրակացութիւնը.

— « Ամէն մարդ ինքզինքը զօրակոչի ենթարկուած պէտք է նկատէ ներքին թշնամիին դէմ » (Անշուշտ պատերազմի պարագային):

Աւելի լայնօրէն մատնանշելով նոյն վտանգը, բացառապէս կծու բառեր գործածեց Անգլիոյ վարչապետը, որ պաղարիւն, խելօք մարդու համբաւ կը վայելէ:

— « Զգուշացէք ներքին թշնամիներէն: Ազատութեան գինը յաւիտենական արթնութիւն կը պահանջէ... Համայնավարները կը ձգնին աշխարհի երեսէն սրբել ժողովրդապետութիւնը եւ ազատութիւնը: Անոնք պատրաստ են ոչնչացնելու մեր կեանքը, եթէ համաձայն չըլլանք իրենց հետ: Անոնք կը փորձեն ամբողջ աշխարհը ձուլել իրենց բռնակալութեան կաղապարին վրայ »:

Դեռ աւելի յառաջ երթալով.

— « Անոնք ազատութեան մասին կը խօսին, սպաննելով ազատութիւնը: Անոնք խաղաղութեան մասին կը խօսին, ուժ տալով նախայարձակման: Անոնք անողոք եւ անխիղճ կեղծաւորներ են, եւ կը յաւակնին օժտուած ըլլալ այնպիսի առաքինութիւններով զորս կը մերժէ իրենց աշխարհահայեացքը »:

Ինչպէս Ֆրանսայի Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարը, նոյնպէս Անգլիոյ վարչապետը կը ձգտին նոր զոհողութեանց վարժեցնել հանրային կարծիքը, ի նախատեսութիւն ապագայ վտանգներու:

Պ. Էթլի մասնաւորապէս կը յիշեցնէ թէ Քորէայի պատերազմը « պէտք է բանայ բարեմիտներու աչքերը՝ համայնավարներու կեղծ խաղաղասիրական քարոզութեան հանդէպ »:

Այս երկու ճառերուն հետ միաժամանակ, յեղափոխական կանչ մը հարեւան Իտալիայէն:

Այդ երկրին համայնավար առաջնորդը, Թոլիաթթի, կը սպառնայ ծովը թափել ամերիկեան ուժերը, « եթէ փորձեն Իտալիան դարձնել խարիսխ՝ Խ. Միութեան դէմ գործելու, պատերազմի պարագային »:

Եւ ահաւասիկ խլրտումներ ամէն երկրի մէջ: Արտաքին վտանգին հետ՝ ներքինը, որ նոյնպէս կը ներշնչուի, կեր կը ստանայ դուրսէն:

Նորութիւն մը յայտնած պիտի չըլլանք, ըսելով թէ նոյն ախտաւոր երեւոյթները կը տեսնենք նաեւ մեր մէջ: Մասնաւորապէս վերջին աշխարհամարտէն վերջ:

Մեր մէջ ալ պակաս չեն չոչորթներ, որոնք արիւն կը պղտորեն, թութակաբար գոց ընելով օտարոտի բանաձեւեր:

Կ'արժէ առանձին խօսիլ այդ մասին: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վաճառատուններուն վրայ ամէն կողմ « Բարի եկաք »ներ կը կարդանք այս միջոցին:

Անշուշտ Փարիզ այցելող օտար զբօսաշրջիկներուն են ուղղուած այդ վերտառութիւնները, համաձայն ֆրանսական կենցաղագիտութեան:

Մենք ալ ունինք հիւրեր մասնաւորաբար Միջին Արեւելքէն եւ Պոլսէն, որոնք ոչ միայն Փարիզի համաշխարհային համբաւէն հրապուրուած կը վազեն Ֆրանսա, այլ եւ իրենց սիրելիները տեսնելու կարօտէն՝ ծովեր ու ցամաքներ կը կտրեն քանի մը տարիէ ի վեր:

Անշուշտ շահեկան են իրենց տպաւորութիւնները Փարիզէն եւ հայկական գաղութէն: Յաճախ արժանի լուրջ ուշադրութեան:

Նոյնքան պատկերալից եւ երբեմն վրդովիչ են իրենց պատմածները:

Այսպէս, Պոլսէն եկողները մասնաւորաբար, ի՛նչ տխուր կը ներկայացնեն երբեմնի այդ չէն ոստանին հայկական եւ ազգային կեանքը: Տիկին մը կ'ըսէր.

— Ոչ իսկ կրնաս հանգիստ աղօթել: Հոգեգալուստին Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին ծայրէ ի ծայր լեցուած էր հաւատացեալներով: Ամէնքս ալ սակայն սրտատրոփ կը սպասէինք « գալիքին » որ չուշացաւ: Հազիւ պատարագիչը սկսած էր « յիշել »ներու շարքը, աղմուկը ծայր տուաւ. — « Արժանի չէ, արժանի է... »: Կիները հարց – պատասխանի վիճաբանութիւն մը, այրերը միւս կողմէն — « Սո՛ւս, սո՛ւս »:

« Նոյնը Վարդավառի մեռելոցին, Շիշլիի գերեզմանատունը: Դրան քովէն արդէն դիրք բռնած են « հակա »ները եւ « համակիր »ները: Մէկ կողմը Նահատակները կ'օրհնէ կարգալոյծ վարդապետ մը, անդին տեղապահական մը: Հաւատացէք որ զզուանքով կը նայիս մէկին ալ, միւսին ալ, կ'ամչնաս համայնքին համար, երբ գիտես որ « տեղացին » ալ ինչ գոհունակութեամբ կը նայի այս ազգակործան պառակտումին: Ա՛լ ճանձրացանք, իրաւ որ... »:

Ահա թէ ո՛ւր իջած է այն Պոլիսը որ մեր պարծանքն էր երբեմն, ազգային գործունէութեան եւ մշակոյթի տեսակէտով:

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Պատր. Տեղապահը, Գէորգ արք. Արսլանեան, « Կուրէպա » հիւանդանոցը փոխադրուած է, անութին տակ ուռ մը գոյացած ըլլալով: Քննութենէն վերջ տեղապահը վերադարձած է իր բնակարանը: Բժիշկները « քաջառողջ » գտած են սիրտը. իսկ մի՞տքը...

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Գրած էինք թէ Թուրքիա որոշած է 4,500 զինուոր ղրկել Քորէա, ուժ տալու համար Ազգաժողովի որոշումներուն:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ այս որոշումը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է ընդդիմադիրներուն: « Հալք »ը (Իսմէթ Ինէօնիւեան.) զեկոյց մը հրատարակեց, ուր կ'ըսէ.

— « Կառավարութիւնը որոշեր է զինեալ ուժ մը ղրկել Քորէա, իր աջակցութիւնը բերելու համար այս կերպով Միացեալ Ազգերուն: Կառավարութիւնը այս որոշումը տալէ առաջ պարտաւոր էր զայն ենթարկել Ազգ. Ժողովին, անոր կարծիքն ու հաւանութիւնը առնել եւ խորհրդակցիլ նաեւ Հալք կուսակցութեան հետ: Մինչդեռ այսպէս չըրաւ եւ ինքնագլուխ շարժեցաւ: Ինէօնիւի եւ կամ Հալք կուսակցութեան պատկանող ո եւ է անհատի կարծիքը չէ առնուած:

« Երկրապատկան կարեւոր խնդիրներու առթիւ, մանաւանդ պատերազմական եւ զինուորական խնդիրներու մասին պէտք է չափազանց շըրջահայեաց ըլլալ, եւ կառավարութիւնը պարտաւոր է գաղափարներու կատարեալ նոյնութիւն մը ապահովել ընդդիմադիրներու հետ:

« Ասիկա էական պայման է ազգային միաբանութեան համար »:

× Մարմարայի մէջ երեւցած անծանօթ սուզանաւը Ռոտոսթոյի եւ Եալովայի բացերն ալ նշմարուեր է, համաձայն թրքական աղբիւրներու: Երեք ականներ երեւան հանուեր են սուզանաւին երեւցած տեղը:

Պելժիոյ թագաւորը տեղի կուտայ

ԻՐ ԶԱՒԿԻՆ ՓՈԽԱՆՑԵԼՈՎ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Պելժիոյ երեք գլխաւոր կուսակցութիւնները երկար եւ տքնաջան խորհրդակցութիւններէ վերջ, յաջողեցան համաձայնութեան մը յանգիլ, կարգադրելու համար թագաւորական խնդիրը որ տեղի տուած էր յարաճուն խռովութեանց:

Այդ համաձայնութեամբ, Լէոփոլտ Գ. առժամապէս իր զաւկին՝ իշխան Պոտուէնի պիտի փոխանցէ իր արքայական իրաւունքները, իսկ 1951 սեպտ. 7ին բոլորովին պիտի քաշուի, երբ տղան 21 տարեկան կ'ըլլայ (չափահաս): Այս կարգադրութեան հաւանած է նաեւ ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ գլուխն անցած էր ընդդիմադիր շարժումին: Ընկերվարական կուսակցապետը, Պ. Սփաք —նախկին վարչապետ— յայտարարեց.

— « Մեզի համար միայն մէկ լուծում կայ,— հրաժարում »: Ի վերջոյ այդ է որ տեղի պիտի ունենայ. բայց հեռագիրները կ'ըսեն թէ արքայական յայտարարութեան մէջ պիտի չգործածուի « հրաժարում » բառը:

Այս համաձայնութեան շնորհիւ, պաշտօնապէս ետ առնուեցաւ Պրիւսէլի վրայ քալելու որոշումը, որ պիտի գործադրուէր երէկ: Մինչեւ համաձայնութեան կնքումը խռովութիւնները եւ գործադուլները կը շարունակուէին Պելժիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Ոստիկաններ եւ զինուորներ գրաւած էին օդակայանները, պաշտպանելու համար օդանաւերը եւ շէնքերը: Երկիրը երկուքի բաժնուած ըլլալով, կը վախցուէր աւելի ծանր դէպքերէ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Լէոփոլտ Գ. տեղի տուաւ երբ նախկին աքսորականներու եւ գերիներու ընկերակցութիւնը յաջողեցաւ իրարու քով բերել կուսակցութեանց վարիչները: Ընկերակցութիւնը միեւնոյն ատեն նամակ մը ուղղած էր թագաւորին, յանուն 18,000 անդամներու, խնդրելով խուսափիլ քաղաքային պատերազմէ մը, իր զաւկին յանձնելով իշխանութիւնը: Համաձայնութենէն վերջ, թագաւորը յայտարարութիւն մը պիտի գրէր իր ձեռքով, ազդին հաղորդելով տրուած որոշումը: Բանակցութեանց ընթացքին, հազարաւոր շրջիկներ խռնուած էին կայարաններուն մէջ, սպասելով Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Զուիցերիոյ եւ Հոլանտայի կառախումբերուն: Ստուարաթիւ ոստիկաններ եւ զինուորներ դիրք բռնած էին մայրաքաղաքին մէջ: Արքայական պալատն ալ պաշտպանուած էր զօրեղապէս: Մայրաքաղաքէն քսան մղոն դէպի հարաւ, Վաթերլոյի դաշտին մէջ, Գերմանիայէն ետ կանչըուած պելժիական զինուորները եւ բազմաթիւ ոստիկաններ բռնած էին ճամբաները, արգիլելու համար որ եւ է յառաջխաղացութիւն դէպի Պրիւսէլ: Կառավարութիւնն ալ արգիլած էր քաղաքացիներու եւ կառքերու մեկնումը դէպի մայրաքաղաք: Բոլոր կասկածելիները կը հարցաքննուէին: Գործադուլի հրաման տրուած էր նաեւ հեռաձայնի եւ հեռագրի սպասարկութեանց մէջ: Նոյն հրահանգը ստացած էին պետական պաշտօնեաները եւ ամէն տեսակ ծառայողներ, անգործութեան դատապարտելով նամակատուները, դրամատուները, սրճարանները, ճաշարանները եւն.: Գործադուլներու ատեն նուագախումբեր կ'առաջնորդէին թափորները:

× Իրազեկներ կը բացատրեն թէ թագաւորը տեղի տուաւ տեսնելով մայրաքաղաքին սպառնացող վտանգը: Պրիւսէլի վրայ քալելու որոշման առթիւ, կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին 10—25 հազար ընկերվարականներ, բոլորն ալ անդամ՝ « փոթորիկ » խումբերու: Քաղաքին մէջ խռնուած էին բազմաթիւ նորեկներ: Շատ աւելի ծանր, գըրեթէ ապստամբական վիճակ մը կը պարզէր Վալոնիայի շրջանը: Հէն Սէն Փոլի մէջ 25,000 հոգի համախմբուած էին, Շարլրուայի մէջ՝ 50,000 հոգի, ցոյց կատարելու համար թագաւորին դէմ:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՕԳՆԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐ ՑԱՄԱՔ ԵԼԱՆ

Ամերիկեան առաջին օգնական ուժերը ցամաք ելան Բշ. օր եւ անմիջապէս ճակատ ղրկուեցան, կասեցնելու համար հիւս. Քորէացիներու յառաջխաղացութիւնը: Այս օգնական ուժերը կը բաղկանան հետեւակազօրքի հռչակաւոր Բ. զօրաբաժինէն որ յաջողեցաւ ցամաք ելլել Նորմանտիա, ճեղքելով Ավռանշի ճակատը: Օրէ օր կը սպասուին նաեւ ծովային զօրամասերը: Մ. Նահանգներէն Քորէա ճամբան տեւած է տասը օր: Միեւնոյն ատեն ճակատ վերադարձած է 24րդ զօրաբաժինը, որ լման 15 օր առանձին դիմադրած էր կարմիրներու յառաջխաղացութեան: Ռմբաձիգ օդանաւերու նոր խումբ մըն ալ ճամբայ հանուած է դէպի Քորէա:

Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կը շարունակուին միեւնոյն կատաղութեամբ: Հիւս. Քորէացիները բուռն յարձակումէ մը վերջ գրա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ՀԱՃԻՆ (ԱՐԱՄԵԱՆ)

Հաճին՝ կամ այլ անունով Մղսի–աբարը, Բալուի Հաւաւ գիւղէն, բոլորովին մոռցուածներէն չէ, բայց իր մասին ալ շատ քիչ, աւելի ճիշդ՝ ոչինչ գրուած է։ Տասնեակ տարիներ առաջ՝ իր մահուանը առթիւ, Մարսէյլէն հայրենակից մը ՅԱՌԱՋի մէջ քանի մը տող նուիրած էր, եւ այսքան...։

Այս փոքրն ալ մանրամասն պատկերը չէ իր գործին ու կեանքին, այլ պարզ ուրուագիծ մը, համեստ պարտք մը կատարած ըլլալու համար։

Եթէ Մղսի աբոր համբաւը մեր շրջանին հերոսներէն՝ Գայլ – Վահանի (Մինաս Տօլպաշեան, Համագիւղացի) եւ Մեշետի Աւետիսի (Զարդան – ճագ) բարձրութեան չհասաւ, պատճառը այն է որ, առաջին երկու նուիրեալները ձգեցին գիւղ ու դաշտ, տուն ու ընտանիք միացան ֆետայիներու խումբերուն, «զարկին զարկուան»։ Գայլ – Վահանը ինկաւ Զօր ու Մօսունի անհաւասար կռուին մէջ, Մեշետին՝ զոհ գնաց 1915ի ընդհանուր բապանդին։ Իսկ Մղսի աբարը չգիտես ի՞նչպէս կամ ինչո՞ւ մնաց երկիրը՝ գիւղը ու հոն յանդուգն, անվեհեր խիզախութեամբ մը մաքառեցաւ Թուրքին եւ Քիւրտին դէմ։ Առջի դէպքին (1896) դեռ շատ երիտասարդ, բայց, արդէն աչքի փուշ՝ Թուրք եւ քիւրտ խուժանը կ'ուզէր առաջին նոխազը դարձնել զինքը։ Երիտասարդ Մղսին կը վերցնէ իր հրացանը ու կ'ապաստանի Հաւաւցիներու ծանօթ «մաղարան» (քարայր)։ Խոշոր քար մը կը գլորէ քարայրի ծակէն ներս՝ ու դիրք կը բռնէ անոր ետեւը։

Պաշարումը կը տեւէ օրեր։ Դուրսը ջարդը, թալանը կը վերջանան, բայց երիտասարդ Մղսին հաւատք չունի Թուրքին վրայ, դուրս չելլեր քարայրէն։ Քաղաքէն կուգայ գայմագամը, կուգան երեւելիներ, զօրք ու ժանտարմա Հայու ըմբոստ զաւակը «զսպելու համար»...։ Բոլոր սպառնալիքները կամ փաղաքշանքները զուր կ'անցնին, ի վերջոյ գայմագամը ինքը կուգայ քարայրին բերանը եւ կ'աղերսէ։ Երդում կ'ընէ — Թուրքին էն մեծ երդումը կ'ընէ —

— «Թող մայրս կինս ըլլայ, եթէ ձգեմ որ քու մազիդ դպչին...»։

Հաճին դուրս կուգայ։ Զինաթափ կ'ընեն, կը կապեն թեւերը ու շրջապատուած ժանտարմաներով եւ Քիւրտերով քաղաք կ'առաջնորդեն։ Ճանապարհին, ծանօթ կատղած Քիւրտ մը, առիթը կը գտնէ, յանկարծ կը յարձակի կալանաւորին վրայ ու ձեռքի կայծհան հրացանի բունովը ուժեղ հարուած մը կուտայ անոր ծոծրակին։

Հայորդին ետ կը դառնայ, կը նայի Քիւրտին կարմրած աչքերով՝ վագրի մը մոլեգնութեամբ, բայց աւա՜ղ, կապուած են իր բազուկները...։ Զայրոյթէն ակռաներ կը կճրտէ. «Թող առնելիք ըլլայ», կ'ըսէ։

Մեր կալանաւորը կը տանին քաղաք։ Դատավարութիւն տեղի կ'ունենայ եւ երկու տարուան բանտարկութեան կը դատապարտուի։ Մղսի աբարը երկու տարին լրացնելով ազատ կ'արձակուի։ Տուն դառնալու օրն իսկ կը գտնէ զինքը հարուածող ծանօթ Քիւրտը եւ տեղն ու տեղը կը սպաննէ։ Քիւրտին տէրերը քաղաք գանգատի կ'երթան։ Գայմագամը եւ իր շրջապատը նոր բարդութիւններ չստեղծելու համար, «խենդ» տղուն հետ գործ չունենալու համար, «Պիծակի բոյնին հետ մի խաղաք», կ'ըսէ ու տուն կը ղրկէ Քիւրտերը։

Յետոյ, Հաճին միշտ անվարան միայն իր փիլիսոփայութեան կը հետեւի։ «Մէկ հարուածողին պէտք է տասը հարուած տալ...»։ Այնուհետեւ ոչ Քիւրտը եւ ոչ ալ Թուրքը կը համարձակին Հային ծուռ նայիլ։

Կուգայ Օսմ. Սահմանադրութիւնը։ Թէեւ խարուսիկ, բայց, որոշ շունչ կը բերէ։ Հայը այլեւս կրնար բարձր խօսիլ, ձի նստիլ, զէնք ունենալ։ Երիտասարդութիւնը կ'երթար Պոլիս, Եւրոպա, Ամերիկա եւ նոր, հասուն գաղափարներով կը վերադառնար Երկիր։ Այն օրերուն, իրօք Հային շունչը Թուրքին շունչէն աւելի երկարեցաւ։ Հայը զարմանալի արագութեամբ վերելքի ճամբան բռնած էր, մինչ Թուրքը տեղ–քայլ կ'ընէր։ Քիւրտն ալ ետ կ'երթար։

Այդ շրջանին Մղսին գառնուկի պէս բարի, իր կալ ու կուտին հետն էր։

Երկար չտեւեց սակայն։ Կրկին եկան սեւ օրերը։ Պատերազմ։ Զինակոչ։ Զէնքերու հաւաքում եւ ինչքերու գրաւում։ Թուրք կառավարութիւնը «բացառիկ պարագայ»ներու պատրուակին տակ իր ոճրածին ծրագրին նախապատրաստական աշխատանքները կը կատարէր մեծ թափով։ Մղսի աբարը կը զգար ատիկա։ Կը զգային եւ ուրիշներ — սահմանափակ թիւով ուրիշներ...։

1915 Ապրիլ – Մայիս։ Սեւ մութ ամպերը լեռնակուտակ կախուած են Հայութեան հորիզոնին վրայ։ Չարագուշակ զրոյցներ. «Կ'ըսեն թէ ...»։

ՑԱՆՔԱԾ ՀՈԳԻՆԵՐՈՎ

Ուսանողութիւնը ժողովուրդի մը ամէնէն աշխուժ, շարժուն, որոնումներ ու բարձր ձգտումներ ունեցող գաղափարապաշտ տարրն է։ Գոնէ այդպէս ալ պէտք է ըլլայ։ Որովհետեւ ան իր մէջ կը միացնէ երկու հիմնական տուեալ — երիտասարդական թարմ աւիւնը եւ մտաւոր լուսաւորութիւն։ Երկու գործօններ՝ որոնք իրար զարնուելով կուտան հոգիի կայծ ու բռնկում։

Շրջանէ շրջան եւ վայրէ վայր ուսանողութեան պատկերը կը փոխուի սակայն։ Ժամանակի եւ պայմաններու ազդեցութիւնը չափազանց խոր կ'ըլլայ անոր վրայ։ Օրինակ, ընդհանուր կարծիքը այն է թէ ներկայ ուսանողութիւնը նման չէ անհետացող սերունդին, նուազ է իր խանդավառութիւնը հոգեկան արժէքներու, գեղեցկութիւններու, գաղափարական թռիչքներու հանդէպ։ Այժմ երիտասարդները աւելի գործնական են եւ հետամուտ՝ դիրք ու դրամ ապահովելու կարելի եղածին չափ շուտ եւ կարելի եղածին չափ քիչ զոհողութիւններով։

Որքա՞ն արդար է այս դիտողութիւնը ընդհանուր առումով — վիճելի հարց մը։ Կասկած չկայ սակայն թէ բան մը կայ փոխուած ինչպէս ամէն մարզի մէջ, նոյնպէս եւ ուսանողութեան մտայնութեան։ Երկու համաշխարհային պատերազմները վերիվայր շրջեցին անցեալի ըմբռնումներն ու աւանդութիւնները։ Բարոյական շատ մը բերդեր քանդուեցան եւ բազմաթիւ հաւատքի սիւներ խախտեցան։ Բնականաբար այս փլուզումները անհետեւանք պիտի չմնային։ Այսօրուան անըստոյգ վիճակը, վաղուան վտանգներու սպառնալիքները, մնայուն սկզբունքներու չգոյութիւնը ուսանողութիւնը կը զրկեն ներշնչումի աղբիւրներէն եւ կը կապեն նիւթին, մանր ու անցողակի վայելքներու պաշտամունքին։

Այս բոլորի անդրադարձումը կը զգանք նաեւ հայկ. կեանքին մէջ։ Հայ ուսանողներէ փոքր թիւ մը միայն իր դասերուն հետ կը հետաքրքրուի նոյն ատեն ազգային եւ ընկերային խնդիրներով։

Հաւաւի համբաւաւոր Բարձրահայեաց Ս. Աստուածածնի վանքին մէջ տեղի կ'ունենայ մեծ ժողով։ Հոն է Հաւաւի ընտրանին։ Հաւաւը Բալահովիտի քանի մը տասնեակ հայ գիւղերու սիրտն է, անոր վճիռը վճիռ է։ Բոլոր աչքերը հոն դարձուած են։ Հոն են նաեւ շրջանի ներկայացուցիչներ, հոն է առաջնորդ Եղնիկ վարդապետը։

Պէտք է վճռել — Թուրք կառավարութեան անլուր, անտեղի, կասկածոտ կամակատարութեա՞ն ենթարկուիլ... թէ ինքնապաշտպանութեան դիմել։

Այդ պատմական ժողովին մէջ Հաճին կ'ըլլայ խիստ, կտրուկ ու վճռական։

— «Այս անգամուանը ուրիշ անգամներու չի նմանիր։ Այս անգամ եթէ առիթը գտնեն մեզ արմատէն կը հանեն եւ անդին կը շպրտեն։ Մեզի համար միակ ճամբան քանի ուշ չէ, կին ու երախայ փոխադրել Տերսիմ, երիտասարդութիւնը մնայ հոս եւ իր պարտքը կատարէ պատուի եւ հայրենի հողին հանդէպ, այսինքն կռուի...։ Գայմագամին եւ իր շրջապատին «մաքրութեան» գործը ես իմ վրաս կ'առնեմ։»

Հաճիին այս յստակ, վճռական մտքերուն ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան «խոհեմ»ները։ Կ'ընդդիմանայ նաեւ Եղնիկ վարդապետը... — «Ի՞նչ կ'ըսէք, ի՞նչ կ'ընէք, կ'ըսէ հոգեւոր պետը «ծայրայեղ»ներուն, մասնաւորապէս խօսքը Հաճիին ուղղելով, ի՞նչ կ'ընէք։ Գիտէ՞ք թէ այդ ճամբան մեզ ո՛ւր կը տանի։ Եթէ ջարդ ալ պատահի, 24 կամ 48 ժամէն աւելի չի կրնար տեւել։ Իսկ եթէ փորձուինք զէնք բարձրացնել մէկ պայթիւնը բաւական է որ մեզ ամբողջ սուրէ անցընեն՝ եւ մեր տուները կրակի տան...»։ Բացարձակ մեծամասնութեամբ կ'իւրացուին այս մտքերը։ (Այս ժողովի մասին ինքը անձամբ իր ողջութեանը պատմած է այս տողերը գրողին)։

Հաճին ժողովէն դուրս կուգայ ընկճուած։ Դէպքերը Մղսիին համար այնքան հասունցած կ'երեւին որ, կ'աճապարէ իր ընելիքներու մասին։ Առտու մը լայն գօտիին մէջ կը տեղաւորէ երկայրի դաշոյն մը, ատրճանակ մը, բաճկոնին տակ, ուսերէն կախ երկու շարք փամփուշտ իր հետ կ'առնէ երկու զաւակները ու կը բռնէ Տերսիմի ճամբան։ Այդ օրերուն արդէն ճամբաներու վրայ քիւրտ աւազակներու վոհմակներ կը վխտային։ Հազիւ գիւղէն 10—15 մղոն հեռացած՝ «Նաճախ»ներով զինուած (տեսակ մը փոքրիկ կացին) հինգ Քիւրտեր կը ցցուին Հաճիին դիմացը։ «Է՛յ Ֆլա, մերկացիր...»։ Պատասխանի փոխարէն իր օրհնեալ ատրճանակը կ'որոտայ, Քիւրտերէն երեքը իրարու ետեւէ կ'իյնան, մնացած երկուքը ծունկի կուգան, քիչ առաջ արհամարհուած Ֆլայէն, կը պաղատին որ խնայէ իրենց։ Մեծահոգի Հայորդին կը խնայէ անոնց եւ ճամբայ կուտայ որ հեռանան։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Աւելի եւս փոքր է թիւը անոնց, որոնք բարձրագոյն իտէալի մը նուիրեալները կը հանդիսանան եւ սրբազան առաքելութեան մը կոչումը կը զգան իրենց մէջ։

Աւելի ցաւալին կայ սակայն։ Համալսարանաւարտ երիտասարդներ ունինք, որոնք եւրոպական մայրաքաղաքներէ ժամանած են՝ երկրաչափութեան, բժշկութեան կամ դեղագործութեան վկայական մը շալկած, եւ որոնք կը խորշին հայ կեանքէն ու արհամարհանքով կը նային այն ամէնուն վրայ, որ հայկական է։ Մինչդեռ այս տղաքը 8—10 տարի առաջ ազգին յոյսն էին, մինչեւ իսկ հայեցի բարձրագոյն ուսում էին ստացած՝ Եւրոպա մեկնելէ առաջ եւ շատեր ալ բարեսիրական հաստատութիւններու եւ ֆոնտերու կողմէ համալսարան ուղարկուած։

Նմոյշներ չեն պակսիր մեր շուրջ։ Կը մօտենաս իրենց սրտցաւօրէն, կ'ակնկալես որ տոհմիկ կարօտի եւ սիրոյ արտայայտութիւն մը պիտի լսես իրենց շրթներէն, կը յուսաս որ գործօն դեր պիտի ստանձնեն այս կամ այն միութեան մէջ, բայց անայլայլօրէն անոնք մէկ յանկերգ միայն ունին տեւաբար.

— «Եղբայր, այս ի՛նչ խեղճութիւն է հոս, ո՛ւր է Եւրոպան, ո՛ւր է Անդրնաիրը։ Մարդ կը զզուի մեր ազգային կեանքի պատկերը տեսնելով։ Միութիւն չկայ, հասկացողութիւն չկայ. վէճ, կռիւ, աղմուկ։ Աստուած չընէ որ խառնուիմ։ Ձեռքէս գայ՝ այսօր դարձեալ Եւրոպա կը մեկնիմ»։

Հաւանաբար մեր ընթերցողներէն շատեր լսած են այս բառերը, տարբեր դասաւորումով։ Բողները՝ մեր զարգացած, համալսարանական, բանիմաց երիտասարդներն են, որոնք նոր շունչ, նոր եռանդ ու ոգեւորութիւն պիտի մտցնէին հայաշատ այս գաղութներուն մէջ։ Մինչդեռ, վայրկեան առաջ փախչելու եւ իրենց հեշտասահ կեանքին վերադառնալու մասին կը մտածեն։

Անոնց ձեւակերպած բոլոր մեղադրանքները ինքնարդարացման համար են պարզապէս։ Ո՞ր ազգին մէջ վէճեր ու պայքարներ չկան։ Ո՞ր ժողովուրդը խեղճութիւններ չունի։ Ընդհակառակն, ան որ ճշմարտապէս կը սիրէ իր ազգը, պիտի սիրէ զայն իր ամբողջութեան մէջ՝ պակասութիւններով ու խեղճութիւններով, տկարութիւններուն եւ թշուառութիւններուն համար մանաւանդ, զանոնք դարմանելու բուռն նուիրումով։

Դժբախտաբար բացառութիւններու մօտ միայն կը գտնենք մենք այս նուիրումը։

Եւրոպան գիտութիւն տուած է մեր տղոց մտքին, բայց ցամքեցուցած է անոնց հոգիին ակերը։

Ուր են Գ. Օտեաններն ու Նահապետ Ռուսինեանները, որոնք Փարիզի լուսավառ պողոտաներուն վրայ Հայաստան կ'երազէին եւ իրենց մեծագոյն փառասիրութիւնն էր ազգին ծառայել, անոր խաւար խաւերը լուսաւորել։ Ո՞ւր են Արմէն Գարոները, որոնք իրենց համալսարանական ուսումը կէս ձգեցին՝ արիւնոտ յեղափոխութեան նուիրուելու համար։

Զափազանց տխուր բան է Եւրոպայէն վերադարձող հայ երիտասարդին բերնէն լսել թէ ինք համ չառներ այլ եւս հայերէն գրքերէն, հայ գրականութենէն, զանոնք աղքատ գտնելով, ինք կը սիրէ ֆրանսերէն կամ անգլերէն կարդալ, որովհետեւ մտքին սնունդը միայն օտար լեզուով կրնայ հայթայթել։

Հապա հոգի՞ին սնունդը, ի՞նչպէս կարելի է հայ անունով ապրիլ, բայց հայ ոգիին հաղորդակից չըլլալ։ Այդպէս չէին սակայն մեր Խաչատուր Աբովեաններուն ու Միքայէլ Նալպանտեանները, որոնք գերմանական կամ ռուսական համալսարաններու բարձրագոյն վկայականներուն տիրանալով հանդերձ, չմոռցան իրենց լեզուն։ Ոչ միայն չմոռցան՝ այլ նաեւ վերածնունդի ռահվիրաներ դարձան եւ գրականութեան դարբիններ։

Հայ ժողովուրդը անոնց անունները կը պահէ իր սրտին մէջ որպէս սրբութիւն, իսկ ժամանակը կը սրբէ ու կը տանի յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք հոգեկան կապը կը կտրեն իրենց ազգին հետ, որքան ալ կարող ըլլան եւ բազմաշնորհ։

(ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ԱԶԴԱԿ»Ի)

ԱՄՈՒՍԻՆԸ. — Իմացայ որ նկարուելու համար բոլորովին մերկացեր ես նկարիչին առջեւ, ճի՞շտ է։

ԿԻՆԸ. — Ճիշտ է. բայց կրակ վառած էր ներսը...։

×

Ա. — Ինծի գիրք մը փոխ կուտա՞ս։

Բ. — Ես սկզբունքով գիրք փոխ չեմ տար։ Կը տեսնե՞ս գրադարանս, բոլոր այս գիրքերը փոխ առնուած գիրքեր են...։

×

Ա. — Բայց չափէն աւելի կը խմես։

Բ. — Ի՞նչ ընեմ բարեկամ, վիշտերս խեղդելու համար է։

Ա. — Այսքան կը խմես եւ դեռ չխեղդուեցա՞ն վիշտերդ։

Բ. — Ո՛հ, իմ վիշտերս լողալ գիտեն...։

300 Հայեր կը մնտուին

ԱՄԱՍԻՈՅ ԵՒ ԹՈՔԱՏԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ « Ժամանակ » թերթին թղթակիցը նետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ Կեսարիոյ հոգեւոր հովիւ Հայկազուն ք.հանայի այցելութեան մասին, որուն առաջին լուրը տուած էինք անցեալ շաբթու. —

Սիմ Հաճի գիւղի ժողովուրդը ծխախոտի մշակութեամբ կը զբաղի եւ ընդհանրապէս բարեկեցիկ վիճակ մը ունի: Եկեղեցին փլած է ու կանգուն կը մնայ վարժարանի շէնքը: Եկեղեցապատկան բաղնիքը Թաղապետութենէն վարձած է Էրզրումցի Խաչիկ աղա: Տեղւոյն հայութիւնը կը խորհի վարժարանին սրահը մատուռի մը վերածել, եթէ կարենայ մնայուն կերպով ունենալ քահանայ մը, զոր կրնայ ապրեցնել: Քաղաքը տարածուած է դաշտի մը վրայ՝ կանաչութեան մէջ: Հունձքը առատ է այս տարի:

Ամասիա քաղաքը լեռներով շրջապատուած է եւ երկու կողմերը կիրճեր ունի, ուրկէ կ'անցնի Եշիլըրմագ գետը: Քաղաքին ամէն կողմերը կանաչութիւն, այգի եւ պտղատու ծառեր կը զարդարեն: Տեղւոյն Հայերը, առանց բացառութեան, արհեստաւոր եւ առեւտրական են: Արմտիքի հրապարակը անոնց ձեռքն է:

Շատեր գինեգործութեամբ կը զբաղին: Ամէն կերպով գոհ են իրենց վիճակէն, միայն աղօթատեղի մը եւ քահանայ մը ունենալ կը փափաքին:

Հայկազուն ք.հնյ. տեսակցութիւն մը ունեցած է միւֆթիին հետ, որ լուսամիտ մէկն է: Ան ալ փափաքած է որ հայ հայրենակիցները ունենան եկեղեցի մը եւ կրօնաւոր մը:

Ամասիոյ բարեկեցիկ ազգայինները իրենց միջեւ 120 ոսկիի գումար մը հանգանակած են ի նպաստ Գայսէրիի Հայոց Անկելանոցին: Իսկ Սիմ Հաճի գիւղի ազգայինները եւս խոստացած են հունձքի քաղումէն ետք պէտք եղած օժանդակութիւնը ընել եւ այդ իմաստով գիր մը յանձնած են ուղղուած Գայսէրիի Թաղ. խորհուրդին:

Թօքատ քաղաքը որչափ որ լեռներով շրջապատուած է, կատարեալ բացաստան մըն է, որուն մէջէն կ'անցնի Եշիլըրմագ: Այս գետին պատմական կամուրջին մօտ կը գտնուի Լէնկթիմուրի գերեզմանը:

Հոս ալ բաւականաչափ հայ արհեստաւորներ կան: Ոսկերչութիւնը հայ վարպետներու ձեռքն է: Թօքատի եօթը եկեղեցիներն ալ ներկայիս աւերակ են: Աղօթատեղիի ու կրօնաւորի չգոյութեան հետեւանքով կրօնական պաշտամունքը երեսի վրայ ձգուած է: Ննջեցեալի մը թաղումը ռեւ է անհատի մը կողմէ արտասանուած « Հայր Մեր »ով մը տեղի կ'ունենայ: Պարագան նոյնն է միւս քաղաքներուն մէջ:

Հայկազուն Ա. ք.հնյ. Թօքատէն Սվազ ուղեւորած է եւ հոն հազիւ քանի մը ժամ մնացած: Աւիթը ունեցած է տեսակցելու Նշան Իվճիւղեանի եւ Յակոբ Պալեօզեանի հետ: Տէր Հայրը այցելած է նաեւ Թաղապետութեան տնօրէնին հրամանով քանդուած Մայր Եկեղեցւոյ վայրը: Քարերը կտոր կտոր եղած կը վաճառուին: Սվազի մէջ ներկայիս 300ի մօտ հայ ընտանիքներ կան, որոնք ընդհանրապէս արհեստաւոր են եւ խանութպան: Քաղաքը նոր շէնքերով ու ծառուղիներով զարդարուած է: Կեսարիայէն աւելի յառաջացում կայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

« Ն. Ե. Թայմզ »ի թղթակիցը կը գրէ Ատանայէն. —

Անգարայէն Ատանա հեռաւորութիւնը 400 մղոն է: Ինքնաշարժը 10 ժամէն կը հասնի: Ճամբաները բարելաւուած են ամերիկեան ճարտարագէտներու եւ մեքենագէտներու օժանդակութեամբ եւ շնորհիւ Թրումըն եւ Մարշըլի օգնութեան ծրագիրներուն: 1947էն ի վեր ճամբաներու ճարտարագէտ Լէօլի Մարշ Թուրքիա կը գտնուի: Ան կը թելադրէ հին ճամբաները բարելաւել եւ ոչ թէ ծախսալից նոր ճամբաներ շինել: Այդ կերպով ժամանակի 40 % խնայողութիւն կ'ըլլայ: Հին ճամբաներու վրայ կան հռոմէական կամուրջներ եւ կամարներ:

1941ին երբ Հիթլէրի բանակները Թուրքիոյ սահմանագլուխին մօտեցած էին, անգլիացի զինուորական ճարտարագէտներ օգնեցին Թուրք կառավարութեան, նորոգելու համար հին Աղեքսանտրէթի ճամբան՝ Տաւրոսեան լեռներու մէջ, մինչեւ կիլիկեան դռները: Եթէ Հիթլէր նուաճէր Թուրքիան, Թուրք բանակը եւ Դաշնակիցները պիտի դիմադրէին Ատանայի մէջ: Դաշնակիցները օգնութիւն պիտի տային Աղեքսանտրէթ նաւահանգիստէն: Սովորական պարագաներու տակ, ինչպէս նաեւ պատերազմներու ժամանակ, Թուրքիոյ ճամբաները անգործածելի են անխնամ թողուելու պատճառով: Ամառը երթեւեկ կայ, բայց ձմեռը, ձիւնի եւ ցեխի պատճառով, երթեւեկը կը դադրի: Ճամբաներու նորոգումը կը կատարուէր ձեռքի աւելով եւ քակուած տեղերը միայն կը լեցուէին:

Ամերիկացի ճարտարագէտները ցոյց տուին Թուրքիոյ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան ճամբաներու նորոգման միջոցները, եւ յանձնարարեցին մեքենաներ: Այդ ճամբաները խճաքարէ կամ ասֆալթ չեն: Կան ճամբաներ որոնց վրայ կարելի է վայրկեանի մէջ մէկ մղոն երթալ: Անատոլուի բարձրաւանդակը 3000 ոտք բարձր է եւ ունի անանցանելի ձորեր: Թուրքերը քար կոտրելու համար ամենանախնական գործիքներ ունին եւ ճամբաներու վրայ ձիւնապատնէշներ կը շինեն, որոնք երեք ոտք բարձր եւ 18 մատնաչափ թանձր են:

Ճամբայ շինողները ներկայիս ունին ձիւն հաւաքելու մեքենաներ: Նիյտէի ճամբաներու ճարտարագէտը կ'ըսէ, որ Տաւրոսի վրայ ամբողջ ձմեռը ճամբաներ բաց էին:

Կիլիկեան դաշտին մէջ Մերսինէն Ատանա, անցեալ ամառ 90 օրուան մէջ ճամբաներու Թուրք ճարտարագէտները, ճամբուն մակերեսին վրայ ասֆալթէ խաւ մը դրին 60 մղոն երկայնութեամբ:

Խայծղանը բերուած էր Անգարայի հիւսիսը, Քարապուքի պողպատի գործարանէն: Իսկ ասֆալթը՝ Տիգրանակերտի քարիւղային շրջանին Րամատան լեռնէն: Այս ամառ Թուրք ճարտարագէտները ճամբան պիտի երկարեն մինչեւ Աղեքսանտրէթ:

Ճամբաներու վրայ քարիւղի կայաններ կը շինուին: Թէեւ Թուրք շարժավարները կը նախընտրեն, որ քարիւղի կայանները ըլլան հին ձեւով՝ ճամբաներու վրայ գտնուող խաները կամ սրճարանները:

Թուրքիոյ ճամբաներու շինութեան ծրագիրը փոքր է, բայց նոր հորիզոններ կը բանայ: Փոքր ծախքերով, կ'ուզուի որ գիւղերը, աւանները եւ քաղաքները իրարու կապուին՝ քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային յարաբերութիւնները աւելի սերտացնելու համար:

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹԻՖԼԻՍԸ

(Ամփոփուած խորհրդահայ թերթերէ)

Վրաստանի մայրաքաղաք Թբիլիսի (Թիֆլիս), սախկան քաղաքը այժմ դարձած է առաջաւոր կեդրոն, լայն փողոցներով, ճարտարապետական բազմայարկ տուներով, թաղուած մշտադալար բոյսերու մէջ: Թիֆլիս ունի ընդարձակ հրապարակներ, բազմաթիւ պարտէզներ, ծառուղիներ ու այգիներ: Հանրային պարտէզ, որ կը տարածուի Ֆինիքիւլէրի բարձր սարահարթին, Կուրի գետափին վրայ:

Թբիլիսը արդիւնաբերական մեծ քաղաք է: Արուարձաններու մէջ կան առաջնակարգ գիտական արդիւնաբերական ձեռնարկներ: Բաղդատմամբ՝ 1913ի, արդիւնաբերական արտադրութիւնը աճած է 39 անգամ, նոյն համեմատութեամբ մէկ մարդու ինկող արտադրանքի ծաւալը աճած է 30 անգամ:

Թբիլիսի մեքենաշինական ձեռնարկները կ'արտադրեն այնպիսի սարքաւորումներ, որոնք նմանը չունին ամբողջ աշխարհի մէջ:

Անցեալ տարի ասֆալտապատուած է 125 հազար քառ. մեթր մայթ. այս տարի աւելի եւս պիտի ասֆալտապատուի:

Թբիլիսի ներկայ կայարանը ամէնէն գեղեցիկ ճարտարապետական շէնքերէն մէկն է: Գմբէթի 12 մեթր բարձրութեամբ ծայրը կը պսակէ շէնքին ճակատը եւ հոյակապ տեսք մը կուտայ անոր:

Ս. Վրաստանի մէջ կան 19 բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ, ուր կ'ուսանին 25 հազար ուսանող: Հաստատութիւնները կեդրոնացած են մայրաքաղաքին մէջ:

Սովետական իշխանութեան տարիներուն, բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները երկրին տուած են աւելի քան 50 հազար մասնագէտ երկրաչափ, հողագէտ, բժիշկ, մանկավարժ եւայլն:

Թբիլիսի Սթալինեան պետական համալսարանը ունի 12 բաժիններ, որոնք կը պատրաստեն 39 տեսակ մասնագէտներ: Համալսարանը երկրին արդէն տուած է աւելի քան 13 հազար մասնագէտներ: 1949—1950 տարեշրջանին համալսարանին հետեւած են 5200 ուսանողներ, 550 դասախօսներու առաջնորդութեամբ:

Պետական համալսարանը երկրի գիտական մեծագոյն կեդրոնն է: Ունի 47 գիտական աշխատանոց, 56 ուսման աշխատանոց, օդերեւութաբանական կայան, մօլորակացոյց, 4 թանգարան, հիմնական գրադարան մօտ մէկ միլիոն հատոր գիրքով, սեփական տպարան, եւայլն:

Սովետական իշխանութեան տարիներուն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Կինը աշխարհ կառավարող չէ... Երէկ մեր Պօղոսը արտասունք թափեց, երբ տեսաւ մեր սարերը: Հինգ ամսուայ կարօտը նրան դարձրել էր մի երեխայ, որ յանկարծ տեսնում է իր մօրը: Քարագլուխ գիւղի մօտ հանդիպեցինք մի քանի մարդկանց. նա մոռացաւ ամէն զգուշութիւն, ետ մնաց եւ սկսեց խօսել նրանց հետ: Մէկ էլ տեսայ, Պօղոսս ձին քշում էր իմ ետեւից եւ կանչում է ինձ, կարծես մի դժբախտութիւն է պատահել: Մօտեցաւ. նա այլ եւս Պօղոսը չէր. յուսահատ, տխուր, կ'ասես թէ թխոցի միջից է դուրս եկել: Ճիշտն ասած, ես չհաւատացի եւ, բարկանալով Պօղոսի վրայ, պատուիրեցի առաջ գնալ եւ աշխատել մինչեւ երեկոյ հասնել Տող ու իմաց տալ քեզ իմ գալուստը: Ինքս բաւական ուշ հասայ այստեղ, համարեայ կէս գիշեր էր: Պօղոսը վերադարձել էր. վազելով իմ ձիու առաջ, բռնեց սանձը, յայտնեց որ ճիշտ էր Քարագլխի մօտ լսածը եւ նորից պատմեց Աւետարանոցի դէպքերը, ապա միայն ասաց թէ դու առաւօտն այստեղ կը լինես... Պակասն այդ սիրահարութիւնն էր. մեր ողբալի դրութեան մէջ պակասում էր այն, որ Մելիք Հուսէյնի աղջիկը Թիւրք Բէկին գնայ...

— Նա միայն Մելիք Հուսէյնի աղջիկը չէ, իմ քրոջ աղջիկն էլ է, ասաց Մելիք-Աւանը մի խուլ եւ տխուր ձայնով:

— Եւ ի՞նչ կը լինի, Մելի՛ք...

— Ես էլ այդ հարցն եմ տալիս: Ես էլ քեզ պէս երէկ եմ լսել, ճանապարհին, երբ գալիս էի Ջրաբերդից: Աւետարանոց չգնացի, ուզում էի իմանալ՝ ինչ լուր կայ քեզանից: Ես սպասում էի քեզ:

—-Վարանդան կորած է: Մելիք Հուսէյնի ժառանգը կը դառնայ Սիւլէյման Բէկը: Սա, ի հարկէ, ոչինչ բան է սիրահարուած աղջկայ համար...

— Դու շատ ուզցրիր մի փոքրիկ անցքը, տըհաճութեամբ պատասխանեց Մելիք Աւանը, թոյլ չտալով որ երիտասարդը վերջացնէ իր խօսքը: — Զափազանցելը յատուկ է վախկոտ մարդկանց. իսկ դու դրանցից չես: Ես հաւատում եմ այդ պատմութեան, որովհետեւ ճանաչում եմ իմ քրոջ աղջկան: Պապերի խօսք է, որ անսովոր երեխան կ'ուտէ իր.գլուխը: Եւ իրաւ, զարմանալի խելօք, շնորհալի երեխայից պէտք է սպասել կամ երեւելի գործ, կամ մեծ յիմարութիւն: Թողնենք երեխային. նրա արածը ընտանեկան պատուի հարց է եւ ոչ աւելի. այդ ընտանիքում ներկայ են եւ իմ ըսպիտակ մազերը...

Նա թափ տուեց ձեռքը, մի կտրուկ նշան արաւ, որ հասկացնում էր թէ նա ինքը լաւ կ'իմանայ պահպանել իր մազերի անարատ գոյնը: Եւ Ասլանը չհամարձակուեց խօսել: Նա բաւարարութիւն ստացաւ, որովհետեւ գիտէր թէ ով է կանգնած իր առաջ:

— Ջուր է նաեւ խօսել այն սխալների մասին, որոնք տեղի են ունեցել եւ որոնց այժմ չէ կարելի ջնջել, շարունակեց Մելիքը: Խեղդուողը յարդից էլ է բռնում. մենք էլ պիտի բռնենք ամէն մի շիւղից, որ կարող է օգնել մեզ: Հասկացրո՛ւ այս բոլորը. մտի՛ր Թահմազի մօտ, անձամբ խօսի՛ր նրա հետ իմ անունից, խօսիր համարձակ: Մի ժամանակ ինքը Թահմազն էր մարդ ուղարկում ինձ մօտ, ինքն էր առաջարկում միանալ Օսմանցիների դէմ: Այժմ... յաջողութիւնը մարդուն գոռոզութիւն է տալիս, ես ոչինչ չունեմ դրա դէմ: Ասա՛, որ մենք կռուարար երեխաներ չենք, իսկ նա մեր մեծը չէ, որ հաշտութեան խրատներ տայ: Թո՛ղ օգնէ գոնէ Շահսեւաններին եւ այլ թափառական ցեղերի միջոցով: Թահմազին նրանք լսում են... Բաւական է որ մի քանի արշաւանք գործեն Օսմանցիների դէմ, մեր գործը կը հեշտանայ: Պէտք է մի կերպ դուրս անել Օսմանցիներին մեր տներից... Այնուհետեւ մենք էլ կը կռուենք...

— Բայց այդ վայրենիները վտանգաւոր դաշնակիցներ են. նրանք կողոպտում են միմեանց եւ մեզ էլ չեն խնայի:

— Ջուրն ընկնողը անձրեւից չէ վախենում: Սա վերջին միջոցն է. չեմ կարծում, որ գոնէ այդ չնչին օգնութիւնը հասցնեն մեզ, բայց պէտք է փորձել: Ղարաբաղը ինձ է նայում, ինձանից է հարցնում թէ ինչ կը լինի վերջը:

ԼԷՕ

Թբլիսի Պետական Համալսարանը հրատարակած է աւելի քան 7000 գիտական աշխատութիւն:

Թբլիսի Բժշկական համալսարանը երկլին արդէն տուած է 10,160 մասնագէտ: Այժմ հոն կ'ուսանին 2,415 ուսանողներ եւ կ'աշխատին 380 դասախօս:

Ներկայիս Թբլիսի մէջ կան 11 թատրոններ, ականաւոր արուեստագէտներով (Ա. Խորովա, Ա. Վասաձէ, Վ. Անջապարիձէ եւն.):

Թբլիսի « Վ. Ի. Լենին » փոխադրութեան ճարտարապետներու կաճառի չորս բաժիններուն մէջ կ'ուսանին 2,100 ուսանողներ եւ կ'աշխատին 180 դասախօսներ: Կաճառը ունի 14 գիտական աշխատանոց:

ւեցին Չինճուն, որ գլխաւոր բանալին է ամերիկեան խարիսխին՝ Ֆուզանի, մօտ 100 քիլոմեթր հեռու: Կարմիրները իրենց ամբողջ ուժը թափած էին այս քաղաքին վրայ: Ամերիկեան վերջապահ գումարտակը հազիւ ազատեցաւ պաշարումէ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ամերիկեան կորուստները ծանր էին, իսկ հակառակորդին կորուստները՝ կրկնապատիկ: Ամերիկացիները յաջողեցան փրկել իրենց բոլոր թնդանօթները, բայց կորսուած կը համարուին երեք արդիական հրասայլեր:

Կեդրոնական ճակատին վրայ հիւս. Քորէացիները ետ առին Չիրիյ քաղաքը զոր Ամերիկացիները գրաւած էին կիրակի օր: Արեւելեան ճակատին վրայ կարմիրները յուսահատական փորձեր կը կատարեն, դէպի Ֆուզան յառաջանալու համար: Անոնք այժմ իրենց ուժերը կը համախմբեն լեռնային շրջաններու մէջ:

Պատերազմական թղթակիցները կը հեռագրեն թէ չորս օրէ ի վեր կատաղի կռիւներ կը մղուին իւրաքանչիւր թիզ հողի համար: Հիւս. Քորէացիները կը բազմապատկեն իրենց ճիգերը, որպէսզի կարենան վճռական հարուած մը տալ, քանի դեռ չեն հասած ամերիկեան մեծ ուժերը:

× Զօր. Մէք Արթըր Ֆորմոզա գնաց, խորհրդակցելու համար ազգայնական Չինաստանի նախագահին՝ Չանկ Քայ Շէքի հետ: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Վերջին լուրերու համաձայն, Մէք Արթըր առժամապէս Ֆորմոզա փոխադրած է իր բանակատեղին, որ կը գտնուէր Թոքիոյի մէջ: Այժմ Թայփէ քաղաքէն կը վարէ Քորէայի գործողութիւնները:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Ապահովութեան Խորհուրդը գումարուեցաւ երէկ, երեքշաբթի, նախագահութեամբ Խ. Միութեան պատուիրակին, Պ. Մալիքի, որ հետեւեալ օրակարգը մշակած էր. —

1. Ճանչնալ Չինական Ժողովրդական Հանրապետութիւնը իբրեւ ներկայացուցիչը Չինաստանի. — 2. Խաղաղօրէն կարգադրել Քորէայի խնդիրը. — 3. Ընդունիլ օրակարգը:

Պ. Մալիքի զեկոյցէն մէկ ժամ առաջ Մ. Նահանգները օրակարգ անցուցած էին իրենց բանաձեւը, որ հանդիսաւորապէս կը դատապարտէ հիւս. Քորէան, Ազգաժողովին դաշինքը արհամարհած ըլլալուն համար եւ կը հրաւիրէ բոլոր անդամները չօգնել նախայարձակ ուժերուն: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ անհրաժեշտ է աջակցիլ Ապահովութեան Խորհուրդին, որպէս զի տեղին վրայ սահմանափակուի Քորէայի կռիւը:

Բանգէտներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը դիւանագիտական պարտութիւն մը պիտի կրէ, եթէ անակնկալ մը չպատահի վերջին պահուն: Բուռն ելոյթներու չի սպասուիր. վասն զի Պ. Մալիք Խ. Միութեան ամէնէն մեղմ դիւանագէտն է եւ չի սիրեր աղմուկ յարուցանել, ինչպէս Մոլոթովը, Կրոմիքօն եւ Վիշինսկին: Միեւնոյն ատեն սրտի հիւանդութիւն ունի:

ԻՆՉՈ՞Ի ՊԱՇԱՐ Կ'ԱՄԲԱՐԵՆ

Քանի մը օրէ ի վեր խուճապ մը սկսած է Փարիզի զանազան թաղերուն մէջ: Շշուկներ՝ թաղէ թաղ, — շաքար չկայ: Սուրճ, բրինձ, իւղ, օճառ կը փնտռեն ամէնքն ալ, պոչ բռնելով նպարավաճառներու առջեւ:

Թերթերը կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն այս իրարանցումին վրայ, որ հետեւանք է սուտ լուրերու եւ պիտի ծառայէ վերահաստատելու սեւ շուկան:

Պաշտօնական շրջանակներու մէջ ոչ միայն կը հերքեն վրդովիչ զրոյցները, այլ եւ կը հաւաստեն թէ բաւարար պաշար կը գտնուի երկրին մէջ: Տանտիրուհիներ կան որոնք բան – գործ ըրած են պաշար ամբարել: Առջի օր կին մը կը ներկայանայ իր թաղի նպարավաճառին եւ մէկ քիլօ շաքար կ'ուզէ: — Բայց, տիկին, դեռ երէկ էր որ հինգ քիլօ գնեցիք:

Իրագէկներ այս իրարանցումին պատճառ կը նկատեն նաեւ արձակուրդները, դիտել տալով թէ շատեր շաքար, սուրճ, բրինձ եւն. տարած են իրենց հետ կամ պահած են, վախնալով որ նեղութիւն պիտի կրեն վերադարձին: Ջեռնհաս իշխանութիւնը ի զուր կը բացատրէ թէ այս իրարանցումը պիտի ծառայէ գիները բարձրացնելու, ինչպէս տեսանք պատերազմի ընթացքին:

× Հացին գինը պիտի աղէ, 4 % տուրք մը հաստատուած ըլլալով արմտիքի վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱԼ Ատլանտեանի զինակցութեան մէջ առնելու համար, խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ արտաքին նախարարները, Սթրազպուրկի մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ Անգարայի անթենը:

ԱՀՌԵԼԻ ԶԷՆՔ ՄԸ ԵՒՍ, — Թունարձակ հիւլէական ռումբ, կ'ուսումնասիրուի Մ. Նահանգներուն մէջ, համաձայն հիւլէական ուժի յանձնախումբի վեցամսեայ տեղեկագրին: Այս ռումբը շողեր արձակելով ընդարձակ տարածութեան մը վրայ, փախչելու կը հարկադրէ բոլոր ողջ մնացողները: Յանձնախումբը միեւնոյն ատեն կ'ըսէ թէ անցեալ յունուարէն ի վեր աննախընթաց չափի մը հասած է հիւլէական ռումբի նիւթերուն արտադրութիւնը եւ թէ « յառաջ կը տարուի ամէն տեսակ հիւլէական զէնքերու գիտական ուսումնասիրութիւնը »: Անշուշտ գաղտնի կը պահուին ուրիշ մանրամասնութիւններ:

Խանասորի տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Կը մասնակցին Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր Դաշնակցական խումբերն ու ենթակոմիտէները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը իր բոլոր խումբերով եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը:

Պիտի նախագահէ եւ խօսի Կարտանի Քաղաքապետ
M. V. SAVINE

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: Կը բանախօսէ՝ ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալպալրի անտառին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ: Պուլի մրցում, առաւօտեան ժամը 9էն 12, շահողները պիտի ստանան նուէրներ: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Ջուրը ապահովուած է:

Շրջանի մարմինները պարտաւոր են այժմէն ապահովել իրենց երթեւեկի միջոցները:

× Խանասորի արշաւանքին — Վալպալը — արձանագրուելու համար դիմել մազործ Արիստակէս Պետրոսեանի 20 rue des Petites Maries, Տերիկեանի 13 rue des Dominicaines եւ Ա. Քէօսէեանի Photo Rex, Place Jules Guesde:

× Պօմոնի համար դիմել ընկեր Գ. Քէնտիրեանի: Լա Ռօզիէրի համար ընկեր Ե. Տէր Մեսրոպեանի:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 օգոստոսին, Մէօտօն, Tapis Vert, Պաղ աղբիւրին մօտ:

Երթեւեկ.— Bld. Carnotէն առաւօտեան ճիշդ ժամը 7ին օթօքարով, Ալֆորվիլէն:

ՆԻՍԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, առտուան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան 8ը, Լանափուլի Սիանեը կոչուած ծովեզերեայ եւ ծառաշատ դաշտին վրայ: Նիսէն մեկնում օթօքարով ժամը ճիշտ 8ին: Արձանագրուիլ չորս օր առաջ:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷԼԷՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՍՄԷՐԵԱՆ, իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին, իսկ 2000 ֆրանք կը տրամադրէ Հանգստեան Տան պատսպարեալներէն Լիոնցի Մամիկին: Ստանալ ՅԱՌԱՋէն:

★

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆր. Տիկին Վերժին Գըլըճեանէ եւ 1000 ֆրանք Տիկին Վարդուհի Շիրինեանէ:

ԼԵՒՈՆ ՇԻՐԻՆԵԱՆ կը փնտռէ քոյրը, Պայծառ Շիրինեան, հօրը անունը Յակոբ, մօրը անունը Աղաւնի, բնիկ Գոնիացի (Զէֆթէ Մէրտիվէն փողոց): 27 տարի է աքսորէն դարձին, Պոլսէն իրար կորսնցուցած են: Տեղեկացնել՝ Պոլիս, Մարփուճճիլար, 37 թիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՕՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Թիւ 115 (Յուլիս), տասներորդ տարի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Խենթերը երբոր սիրեն... (Շ. Նարդունի).— Ի՞նչպէս կաթ տալ (Տոքթ. Փափազեան).— Խլիրդ – քանսէր (Առողջ. Մարմին).— Կատաղութիւն (Փրոֆ. Պէրպէր – եան).— Սակաւակերութեան առաւելութիւնները (Տոքթ. Գալուստեան).— Շաքարախտին նշան – ները (Տոքթ. Լօքման).— Լուղորդներուն օգտակար (Տոքթ. Գազանճեան).— Օգտակար դեղաբոյսեր (Քաղհան).— Հոգեմարմնական բժշկութիւն (Կէօքճեան).— Հարցարան:

Տարեկան բաժնեգինը Ֆրանսա 600 ֆրանք, արտասահման 750 ֆրանք: Դիմել 17 rue Damesme, Paris (13):

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՀՌՈՄ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿ **7 .. 18 Սեպտ. 1950**

Արձանագրութիւններու համար դիմել.—
Paris: 10 bis, rue Thouin:
Lyon: 78, rue Rabelais:
Valence: 11 rue Belle Image:
Vienne: 12 rue Victor Faugier:
S. Chamond: 1 rue du Presbytère:
Marseille: 86, rue d'Aubagne:

Փարիզ – Վենետիկ – Հռոմ – Փարիզ 20.000 ֆրանք: Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամն է մինչեւ 10 Օգոստոս:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 ֆր. — C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 3 AOUT 1950 — Հինգշաբթի 3 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6219 — Նոր շրջան թիւ 1630

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՂԱՏՈՍԱԿԱՆ

Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը « խայտառակութիւն » կոչած էր Պոլսոյ ազգային անցուդարձը, Նիսի մէջ, պատասխանելով մեր թղթակցին հարցումներուն:

Ստուգեցինք թէ նոյն բառը կրկներ է այստեղ ալ, անցեալ կիրակի, երեք անգամ չեշտելով:

Այս առթիւ բացատրած է թէ՝ ինք տեղապահական խնդիրը քննած եւ տեղեկագիրը Էջմիածին ղրկած ատեն, կը կարծէր թէ որոշ պայմանաժամ պիտի սահմանուի կախակայումներուն համար, միեւնոյն ատեն փութացնելով պատրիարքին ընտրութիւնը:

Մինչդեռ — ընթերցողները գիտեն արդէն — Էջմիածին իր « վախճանական վճիռը » կը հաղորդէր կարգալոյծ հռչակելով հինգ ամբաստանեալներէն երեքը, եւ մէկ տարի եւս երկարաձգելով միւս երկուքին կախակայումը (մէկը, Սեբովբէ քահանայ Պարմայեան, չատոնց մեռած է):

Կը նշանակէ թէ պղտոր ձեռք մը խառնուեր է այս գործին ալ, ճնշելով Գէորգ Զ.ի եւ Գերագոյն Խորհուրդին վրայ: Ստորագրել տալով պատժական վճիռ մը, որ ոչ իրականութեան կը համապատասխանէ, ոչ ալ տարրական տրամաբանութեան:

Եւ ահաւասիկ հետեւանքը, — կատարեալ քաոս՝ գաղութի մը մէջ որ փուշի վրայ նստած է տարիներէ ի վեր:

Հեռագրական վճիռը հազիւ ստացած, ապերասան տեղապահը, Գէորգ արք. Արսլանեան փութաց կառավարութեան հաղորդել զայն, որպէս զի օգնէ գործադրութեան:

Յետոյ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, որով կ'ազդարարէ թէ անվաւեր պիտի համարուին կարգալոյծներուն կողմէ կատարուած « որ եւ է արարողութիւն, պսակ, մկրտութիւն, յուղարկաւորութիւն եւ այլն, եւ կանոնական վկայագիրներ չպիտի տրուին »:

Կարգալոյծները — երկու վարդապետ եւ քահանայ մը — չեն համակերպած ոչ Էջմիածնի վճիռին, ոչ ալ այս ազդարարութեանց:

Կարգ մը Թաղ. Խորհուրդներ կը շարունակեն իրենց եկեղեցիներուն դուռները բաց պահել անոնց առջեւ, պատարագի, յուղարկաւորութեան կամ պսակի առթիւ:

Ինչպէս պաշտօնական մարմինները, ժողովուրդը եւ մամուլն ալ երկու մասի բաժնուած են: Եւ ամէն օր այլանդակ տեսարաններ —՝ այո', « խայտառակութիւններ » կը պարզուին թաղէ թաղ: Թղթատարը ամէն օր պատկերազարդ պատմութիւններ կը հաղորդէ:

Ամէն կիրակի կամ տօն օրեր յայտնի եւ գաղտնի ոստիկաններ կը հրաւիրուին, հսկելու համար բարեկարգութեան վրայ:

Անշուշտ ընդհարումներ ալ կը պատահին, երկու ճակատի բաժնելով հաւատացեալները:

Միւս կողմէ, երկու կողմերն ալ մրցումի ելած են իրարու հետ, կառավարութեան վստահութիւնը շահելու համար:

Երկուքն ալ ունին ինչպէս իրենց օրկանները, նոյնպէս թարգմանները ու փաստաբանները, որոնք պարբերաբար ափ կ'առնեն կառավարութեան դուռները, Պոլսէն մինչեւ Անգարա:

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ Թուրքիոյ ներքին գործերու նախարարը, վարչապետը կամ Պոլսոյ կուսակալը շատ աւելի բան գիտեն ամբողջ անցուդարձի մասին, քան Էջմիածինը, Անթիլիասը եւ միւս հաստատութիւնները:

Ե՞րբ էին տեսած այսքան անտիրութիւն, իրենց ուզածին պէս գործելու, մեր տունը կարգի դնելու համար...

Անտիրութիւն՝ ոչ միայն տեղին վրայ, այլ եւ դուրսը:

Ամէնքն ալ հանդիսատեսի, եթէ ոչ Պիղատոսի դիրք մը բռնած են: Այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ խնդիրը մեզի հետ կապ չունի:

Սրտառուչ է, մանաւորապէս, բարձրաստիճան կոչուած կղերին փափկանկատութիւնը: Կը վախնան որ նուիրապետութիւնը կը խանգարուի եւ դիրապզգածութիւններ կը վիրաւորուին, եթէ փորձեն ելք մը գտնել, թելադրել:

Ուրո՞ւ հոգ մնացեալը, « խայտառակութիւնները », իրենց անդարմանելի հետեւանքներով:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆԸ Կ'ԽՕՍԻ

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆ վերջերս աւարտեց « Համեմատական Քերականութիւն » լիակատար աշխատութիւնը, որ համաշխարհային նշանակութիւն ունի եւ որուն համար հեղինակը տքնած է 25 տարի: « Համեմատական Քերականութիւն »ը կը բաղկանայ 10 հատորէ, իսկ իւրաքանչիւր հատորը 1000 էջերէ: Պրոֆէսէօր Աճառեան այս աշխատութեան համար ուսումնասիրած է 554 քերականական գրքեր, ռուսերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, պարսկերէն, վրացերէն, յունարէն, իտալերէն եւ ուրիշ լեզուներով: Այս աշխատութիւնը հնարաւորութիւն կուտայ լեզուաբաններուն՝ ուսումնասիրելու նաեւ ուրիշ լեզուներու քերականութիւնը: Պրոֆ. Աճառեան « Համեմատական Քերականութիւն » պատկառելի աշխատութիւնը նուիրած է « աշխատաւոր մարդկութեան սիրելի առաջնորդ ընկեր Ստալինին »: (19 յուլիս):

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 125-ամեակը մեծ շուքով տօնուեցաւ նաեւ իր ծննդավայրին՝ Թբիլիսիի (Թիֆլիս) մէջ: Քաղաքի պետական թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ՝ նուիրուած թատերագրի յիշատակին: Խօսք առին վրացի նշանաւոր արուեստագիտուհի Շալվիա Թաթիանա եւ ակադեմական սրինշաշվիլի, որ ներկայացուց Սունդուկեանի թատերական արուեստը, չեշտելով թէ մեծ նշանակութիւն ունեցած է նաեւ վրացական թատրոնին իրապաշտ ուղղութեան համար: Սունդուկեանի գործերէն կարդացին Սուրէն Թաշճեան, Ապաշիձէ, Զօրավաշվիլի եւ Թբիլիսիի հայ թատրոնի արուեստագէտ Սուրէնեան: Սովետ Վրաստանի կառավարութեան որոշումով, ի յարգանս Սունդուկեանի Թբիլիսիի « Լերմոնթով » պողոտայի վրայ պիտի զետեղուի մարմարեայ յուշարձան: (22 յուլիս):

« ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆԹՈԼՈԳԻԱ » մը (հատընտիր հաւաքածոյ) լոյս պիտի ընծայուի [illegible] Հրատարակչականին կողմէ, Հայաստանի 30րդ տարեդարձի առթիւ: Գիրքը պիտի ըլլայ ռուսերէն եւ հայերէն լեզուներով, եւ պիտի ներկայացնէ վերջին 30 տարիներու նուաճումները: (24 յուլիս):

Պելժիան խաղաղեցաւ

Երկու օր եւ երկու գիշեր եղերական խորհրդակցութիւններ կատարելէ վերջ, Լէոփոլտ Գ. վերջապէս ստորագրեց երեք գլխաւոր կուսակցութեանց հետ կնքուած համաձայնագիրը: Երեքշաբթի գիշեր անթելը անընդհատ կը բանէր: Թղթակիցները չէին քնացած 48 ժամէ ի վեր: Վարչապետն ալ չափազանց յոգնած ըլլալով, փոխանորդաբար կրթական նախարարը թղթակիցներուն հաղորդեց թագաւորին յայտարարութիւնը, որ կ'ըսէր թէ որոշած է խնդրել կառավարութենէն եւ խորհրդարանէն՝ օրէնք մը քուէարկել, իր տղուն փոխանցելու համար վեհապետական իրաւունքները: Յետոյ թախանձագին կոչ մը կ'ուղղէր միութեան եւ խաղաղութեան:

Այս յայտարարութեան վրայ, եւ առնուեցան գործադուլի եւ ուրիշ ցոյցերու հրահանգները. թէեւ ընկերվարականները եւ համայնավարները շատ գոհ չեն, կը պահանջեն նորէն աքսորել թագաւորը:

Հաւանական է որ Լէոփոլտ Գ. ինքնաբերաբար հեռանայ, իր առաջարկած օրէնքին քուէարկութենէն վերջ:

Ամէն պարագայի մէջ, երկիրը խաղաղած է այժմ: Հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են, երկաթուղիները եւ օդանաւերը կը բանին, սովորական կեանքը հետզհետէ կը վերահաստատուի:

Գահաժառանգը, իշխան Պոտուէն, 19 տարեկան է այժմ, եւ կրնայ թագաւոր հռչակուիլ անմիջապէս, բայց ստիպուած է սպասել մինչեւ 1950 սեպտ. 7, ըստ գոյացած համաձայնութեան:

ԼԱ ՍԻՈՒԹԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ կիրակի օր վեց օրիորդներ ծովափ գացած ատեն, կառքը պատի մը զարնուելով, երկուքը կը մեռնին: Դժբախտ զոհերէն մէկը հայուհի մըն է, Օր. Վարսենիկ Իսրայէլեան, Պէյնիցի, 24 տարեկան, որ հազիւ մէկ տարի առաջ կորսնցուցած էր հայրը: Միւս չորս օրիորդներն ալ ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուած են:

Քուէն բանավէճ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ

ՅԻ ԴԷՄ 8 ՁԱՅՆՈՎ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ
Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ գումարեց երեքշաբթի օր, նախագահութեամբ Խ. Միութեան պատուիրակին՝ Պ. Եակոբ Մալիքի, որ ժողովներուն չէր մասնակցեր անցեալ յունուարէն ի վեր:

Պ. Մալիք նախագահական աթոռին վրայ բազմելէ վերջ, յայտարարեց թէ Պ. Ցիանկ փոքր խմբակի մը պատուիրակն է, հետեւաբար չի կրնար ներկայացնել ներկայ Չինաստանը: Պ. Օսթին, Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, անմիջապէս դիտել տուաւ թէ Պ. Մալիք իբրեւ նախագահ իրաւունք չունի այդպիսի պայման դնելու: Իրեն միացաւ բրիտանական ներկայացուցիչը, պահանջելով անմիջապէս ձեռնարկել քուէարկութեան: « Ես ալ կը ճանաչցիմ ամերիկացի պաշտօնակցիս », ըսաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Ժան Շովէլ: Այսպէս երեք արեւմտեան Մեծերը չեչտակի դիրք բռնեցին:

Պ. Մալիք խօսք առնելով, ըսաւ թէ ազգայնական Չինաստանը ոչինչ կը ներկայացնէ, թէ Մ. Նահանգները « համաշխարհային տիրապետութեան կը ձգտին, առաջնորդութեամբ միլիոնատէրներու խմբակի մը », թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը խաղաղութեան հիմնարկութիւն մըն է, ոչ թէ պատերազմի »: Եւ բացատրեց թէ ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչը յափշտակած է օրինաւոր կառավարութեան աթոռը:

— « Այս բոլորը գործն են Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչին որ կը փորձէ իր կամքը պարտադրել բռնութեամբ, եւ օգտագործելով ժողովրդապետութեան եւ ազատութեան արհեստական նշանախօսքեր: Ան երբ ազատ ժողովուրդներու մասին կը խօսի, կ'ակնարկէ անհամար ժողովուրդներու որոնք ենթարկուած են Մ. Նահանգներու վարիչ խմբակին: Այն յետադիմականները որոնք տապալեցան Չինաստանի ժողովուրդին կողմէ, այժմ ազատ ժողովուրդներու շարքը դասուած են ծառայելով Մ. Նահանգներուն որ տարեկան գումար մը կը վճարէ այդ խմբակին: Պարզ չէ՞ որ այսպիսի խմբակ մը չի կրնար Չինաստանը ներկայացնել Ապահովութեան Խորհուրդին եւ Ազգաժողովին մէջ »:

Հնդկաստանի ներկայացուցիչը Սըր Պենեկալ Ռօ յայտարարեց թէ ինք համաձայն է նախագահին: Այս առթիւ բացատրեց թէ Չինաստանի պատուիրակութեան խնդիրը սեղանի վրայ է անցեալ յունուարէն ի վեր եւ « եթէ գոհացուցիչ կերպով չլուծուի, շատ չանցած պիտի կազմալուծէ Ազգաժողովը: Այս պարագան ամենածանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ աշխարհի խաղաղութեան համար »:

Նախագահին բանաձեւը քուէարկուելով, մերժուեցաւ 7 ձայնի մեծամասնութեամբ: Թեր քուէարկած էին Խ. Միութիւնը, Հնդկաստան եւ Եուկոսլաւիա: Դէմ քուէարկած էին Ֆրանսա, Մ. Նահանգները, Անգլիա, Եգիպտոս, Նորվեկիա, Քուպա եւ Էքուաթոր:

Քուէարկութենէն վերջ խօսք ուզեց ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչը, Տոքթ. Ցիանկ: Նախագահը յայտարարեց թէ պաշտօնապէս չի ճանչնար զինքը, սակայն ձեռքի շարժումով մը հասկցուց թէ կրնայ խօսիլ: Պ. Ցիանկ ուժգնօրէն բողոքեց Պ. Մալիքի արտայայտութեան դէմ, աւելցնելով. — « Բայց կը ներեմ, ենթադրելով թէ տգիտութեամբ գործածեցիք այդ լեզուն »: Եւ պնդեց թէ ինք ներկայացուցիչն է չինական կառավարութեան, ընտրուած՝ չինացի ժողովուրդին կողմէ:

Նախագահը հակօրինական հռչակելով քուէարկութիւնը, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը միշտ ապօրէն պիտի նկատէ ազգայնական Չինաստանի պատուիրակին ներկայութիւնը, պահանջելով ընդունիլ Չինաստանի օրինաւոր ներկայացուցիչը:

Յետոյ առաջարկեց քննել իր պատրաստած օրակարգը, որուն առաջին կէտը կը պահանջէ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ առնել համայնավար Չինաստանը, եւ ապա քննել Քորէայի խնդիրը:

Մ. Նահանգներու պատուիրակը, Պ. Օսթին, անմիջապէս խօսք առնելով ըսաւ թէ միակ օրակարգը պէտք է ըլլայ Քորէայի հանրապետութեան դէմ կատարուած յարձակումը, որ արդէն կը քննուի եւ որու մասին ամերիկեան պատուիրակութիւնը բանաձեւ մը ներկայացուցած է երկուշաբթի օր: Պ. Օսթին ընդդիմացաւ Պ. Մալիքի օրակարգին, որ խնդիրը կը բանաձեւէր հետեւեալ կերպով. — « Խաղաղ կարգադրութիւն քորէական հարցի »: Պ. Մալիք զայրանալով դիտել տուաւ թէ Մ. Նահանգներուն օրակարգը քննել՝ կը նշանակէ ապացուցանել թէ իրենց ուզածը խաղաղութիւն չէ, այլ շարունակութիւնը եւ ընդ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ՀԱՃԻՆ (ԱՐԱՄԵԱՆ)

(Շար. երէկուան թիւէն եւ վերջ)

Մեծ Հաւաւը հիմնայատակ կը կործանի, անոր բնակիչներուն մեծագոյն մասը տեղին վրայ կը ջարդուին: Մնացածները կը քշեն մինչեւ Եփրատ ու աւելի հեռուները, անոնք ալ այդ ձեւով մահացնելու համար: Կը կործանին նաեւ շրջակայ բոլոր հայ գիւղերը: Կը ջարդուին անոնց բնակիչները, մեծ ու պզտիկ:

Առաջնորդ Եղնիկ վրդ.ին ոտքերուն տակ պայտ կը գամեն՝ չուրջանակի, հաստ երկաթներ կը տաքցնեն եւ անոր գլուխը կը դնեն իբրեւ թագ, ուսերուն վրայ կը նստին եւ կը ստիպեն որ այդ ձեւով քաղաքի փողոցները պտտի — պտտցնէ զիրենք: Եղունգները մէկիկ մէկիկ կը քաշեն: Արդէն ցաւերէն ու տանջանքէն մեռած՝ անոր գլուխը կը կտրեն ու քաղաքին ծանօթ հրապարակին՝ « Տար աղաճի » կեդրոնը բարձր ցիցի մը վրայ անցընելով օրերով կը պահեն: Նոյն եղերական վախճանը կ'ունենան նաեւ շատ մը ուրիշ երեւելիներ:

« Խոհեմութեան քարոզիչ »ներէն ոչ ոք կը մնայ, ոչ ոք կ'ապրի: Այս սահմռկեցուցիչ սպանդէն կ'ազատի միայն Հաճին, ապաստանած Տերսիմի լեռներուն վրայ: Ի տես այս բոլորին, սիրտէն արիւն կը թորայ: Այդ օրերուն Մզսի աբօրը կ'ըլլայ անխնայ, կը զարնէ Թուրքին, կը զարնէ Քիւրտին, կը զարնէ աջ ու ձախ ինչ որ կը հանդիպի ճամբուն վրայ իր պապակը յագեցնելու համար:

1917ի գարնան (մարտ 13, հին տոմար) հերոսական Տերսիմը կ'ապստամբի: Մզսի աբօրը համար երկնքէն անդին գանձ մըն է որ կ'իյնայ: Արդէն մեծ համբաւի տէր՝ կ'անցնի խումբ մը տերսիմցի քաջերու գլուխը, կ'ասպատակէ Բալահովիտը:

Մզսի աբօր « զօրքը » սրընթաց կը յառաջանայ դէպի քաղաք: Իրարու ետեւէ կ'իյնան Հաւաւը, Մոջօ Մրզան, Ապրանքը, Շնաչը: Կը հասնին քաղաքի դռներուն: Թուրքերը խուճապահար կը փախչին: Տեղական իշխանութիւնը հապճեպով կը պարպէ քաղաքը: Իրենց նպատակն է ժողովուրդը անցընել Եփրատի ձախ ափը, Բալուի պատմական կամուրջին մէկ աչքը քանդելով կասեցնելու համար Տերսիմցիներու յառաջխաղացումը: Մզսի աբօր գերագոյն երազն է ամէն գին տիրանալ քաղաքը, ոչ թէ յափշտակութեան համար՝ այլ այն միւս բանին որ կը կոչուի վրէ՛ժ... Մզսի աբօր շատոնց փնտռած բոլոր անձերը հոն՝ այդ քաղաքին մէջն են:

Աւա՜ղ, Թուրքին Ալլահը ինչպէս մի՛շտ այս անգամ ալ կը ժպտի: Տիգրանակերտէն, Խարբերդէն օգնական զօրքը կը հասնի: Տերսիմցիներու կայծհան հրացաններու դէմ՝ Թրքական լեռնային թնդանօթները կը սկսին գոռալ: Խուճապը կ'իյնայ Տերսիմցիներու մէջ, անկանոն նահանջը կը սկսի, մեր Մզսի աբօր յոյսերը ափսո՜ս կը փըշրուին ...

Տարիներ վերջ, երբ աշխարհ քիչ մը կը խաղաղի, Հաճին կը ձգէ հերոսական Տերսիմը եւ Խարբերդ կը հաստատուի: Խարբերդի մէջ իր տունը ոչ միայն հիւրանոց մըն է Նորեկներուն, որբերուն եւ այրիներուն այլ եւ պարբերաբար քաղաքը այցելող Տերսիմցիներուն, որոնք անխառն հիացում եւ մեծ յարգանք ունէին անոր հանդէպ:

1922ի ընդհանուր գաղթին ձգեց Խարբերդն ալ ընկճուած, յուսահատ չափազանց դժգոհ... « Ո՛չ, այսպէս խմբովին պէտք չէ լքենք այս հողը... Ցետոյ մենք պատէն դուրս ցցուած « քէրփիճ » (աղիւս)ներու պիտի նմանինք... »: Իր տեսակէտը, իր կարծիքն էր ասիկա: Հաստատուեցաւ Հալէպ, յետոյ Ֆրանսա: Լեռներու արծիւը որ տարիներով սաւառնած էր արձակ - համարձակ, կուրծք տուած էր անհամար գնդակներու, ապրած էր թէ պաղը թէ տաքը. իր հերոսի աչքերը փակեց Մարսէյլ, հիւանդանոցի մը անկիւնը, պարզ կարծուած կործողութեան մը հետեւանքով:

Դեռ Խարբերդ եղած ատենը, աննշան, փոքրիկ ուռ մը կը գոյանայ աչքին աղբերակին եւ քըթին մէջտեղը: Խարբերդէն Հալէպ՝ Հալէպէն Ֆրանսա: Շատ մը բժիշկներ ու մասնագէտներ փորձեցին բան մը ընել բայց չկրցան: « Թունաւոր ճանճ մը խայթած է » ըսին ու փակեցին: Ցետոյ լեռներու կարծրութեան վարժ հերոսը սպիտակ սաւաններու վրայ պառկեցուցին ու աննշան դանակի մը հարուածին տակ անոր արծիւի աչքերը եւս փակեցին...:

Այս հսկայէն բարեբախտաբար մնացած է երկու երեք տետրակ չահեկան յուշեր, մաս մը Ամերիկա իր տղուն մօտ, մաս մըն ալ Մարսէյլ իր մէկ ուրիշ հարազատին՝ ընկեր Տիգրան Մանուկեանի մօտ որ մասունքի պէս կը պահէ:

Հարստացնելու համար մեր յեղափոխութեան — մանաւանդ մոռցուած հերոսներու — յուշամատեանը, հարկաւ, իր հարազատները օր մը լոյս կ'ընծայեն զանոնք:

Մինչ այդ՝ բիւր յարգանք իր հերոսի յիշատակին: Գայլ Վահանին մօտ՝ առիւծ Հաճիին հերոսականը մեծ Հաւաւին փառքը կրնան կազմել...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԹՈՒՐՔ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ՊԱՏՄԷ

Մեր գիւղը.— Ը.

Շատ անգամ արիւնոտ կռիւներ, ոճիրներ կը պատահէին, չնչին, անհեթեթ պատճառներով: Շատ բնական բան մըն է, երբ ամենապարզ բանավէճի մը կամ լեզուամարտի մը առթիւ դանակներ, ատրճանակներ քաշուին, իրարու աչքգլուխ պատռեն: Կռիւին կը յաջորդէ բնականաբար արիւնի քէնը, որ սերունդէ սերունդ կը փոխանցուի:

— Այս ինչ Թուականին քու հօրարդ իմ մօրարիւ չարիք ըրեր է, ես ալ իր վրէժը պիտի լուծեմ... »:

Փոքրիկ տղաքն անգամ, որոնց խելքը դեռ բանի մը չի հասնիր, տեւական կերպով այսպիսի թելադրութեանց տակ կը մնան եւ այս ոգիով կը մեծնան: Կողմերու միջեւ ոճիրները յաճախադէպ կը դառնան:

Կը պատահի որ « Խենթ Մէհմէտ »ը կը կարդէն: Ընկերները կը սկսին կատակել իր հետ, օձիկը չեն ձգեր, հէլվայի խնջոյք կ'ուզեն:

Փեսան կ'ուզէ փրկուիլ հէլվայի տաղտուկէն, « հիմա չըլլար, երբ կարգը գայ կը խորհինք » ըսելով: Ընկերները չեն վհատիր սակայն, կը կատակեն եւ կը քաշքշեն, այնքան որ Մէհմէտ ածելին կը հանէ ծոցէն եւ կը կտրէ Մօլլա Հասանի տղուն, Ահմէտի ճիտը:

Աղմուկ մըն է կը փրթի, իրարանցում եւ յուզում: Ցետոյ անիրաւուած կողմին հատուցում կուտան, որպէս զի դատէն հրաժարի, միւս կողմն ալ պատրուակ մը գտնելով խնդրին « արկածի » գոյն կուտայ եւ կը չուէ հիւանդանոց:

Ուրիշ դէպք մը: — Գունտալըի շունը կը դըղուըտէր Ադ Րէճէպի շանը հետ: Սանկ նայեցայ, մէկ վայրկեանի մէջ կողմերը կոկորդ կոկորդի եկան, ահաւոր, ամօթալի հայհոյանքներով: Արդէն այս գործին մէջ քֆրելը էական պայման է:

Ով որ ամէնէն փառաւոր հայհոյանքները չաչեցնէ՝ տղամարդու պատիւին կ'արժանանայ: Քանի հայհոյեն, այնքան կրակ կը կտրին: Այնքան կը պոռան որ ձայները կը մարին: Ամբողջ գիւղացին կռուարարներուն չուրջ հաւաքուած, կրակին վրայ իւղ կը թափէ:

Դանակները, ատրճանակները չեն ուշանար անշուշտ, կիները, տղաքը կը սկսին մէկզմէկ քարկոծել: Կռուազանները իրարմէ բաժնելու համար ոմանք կը միջամտեն, եւ անոնք ալ առիթը չեն փախցներ եւ կը փակցնեն աջ ու ձախ:

Ադ Րէճէպ կը կրակէ, Գունտալը կը շողացնէ դաշոյնը, կը զարնեն աջ ու ձախ, վիրաւորները կը դիզուին իրարու վրայ:

Ցաջորդ օր պէտք է քրտնիլ, ունեցածդ չունեցածդ տալ, դատարանի առջեւ քաշկռտուիլ: Թէ գործէդ կ'ըլլաս, թէ հողիէդ: Պատճա՞ռ: Որովհետեւ երկու շուն իրարու հետ կռուեր են:

Անգամ մը հարեւան գիւղը կ'երթայինք: Գիտէ՞ք թէ ինչ տեսանք ճամբուն վրայ, սնտուկի մը համար հայհոյանք եւ կռիւ:

Քէլ Հասան եւ Քիւչիւք Հօճայի Տուրմուշը մէկ մէկ սնտուկ չինել տուեր են միեւնոյն մարդուն: Սնտուկները թէեւ նոյն մեծութիւնը ունին, բայց Հասան եւ Տուրմուշ աղտոտ խանութին մէջ պէտք է վէճ ստեղծեն, խնդիր մը պճըռտըկեն, որովհետեւ բան - գործ չունին:

— Իմ սնտուկս աւելի շատ կ'առնէ:

— Ոչ, իմինս քուկինէդ աւելի կ'առնէ:

Եւ կ'որոշեն չափել սնտուկները: Ով որ կորսընցնէ, քիլօ մը շաքար պիտի տայ միւսին:

Նոյն պահուն մէկը միջամտեց. — Առէք ձեզի քիլօ մը շաքարի դրամ, ձայներնիդ քաշեցէք, վերջացուցէք:

Այս խօսքը երկու կողմին արժանապատուութեան դպաւ:

— Ուլա՜ն, եթէ իմ սնտուկս աւելի շատ չառնէ, կնիկս թող...

— Մայրս թող անպատուեն, եթէ սնտուկը պակաս առնէ եւ ես ալ կտոր կտոր չընեմ:

Գործը մեծցաւ, դանակ, ատրճանակ քաշուեցաւ դարձեալ: Իրարու փաթթուեցան, ամբողջ գիւղացին հաւաքուեցաւ խանութին առջեւ: Քիւչիւք Հօճայի եղբայրը գնդակով մը գետին փռեց Քէլ Հասանի որդին... Շատ մըն ալ վիրաւորներ:

Այդ պահուն աշակերտները կ'արձակուէին դպրոցէն, կ'ուզե՞ս որ անոնք ալ երկու խումբի բաժնուին եւ քարերով մասնակցին պատերազմին:

Արդի՞ւնք: Հասանին որդին անյոյս վիճակի մէջ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ոճրագործն ալ՝ գնտան: Խնդիրը եթէ ասով վերջանար, նորէն փառք տանք: Ալ երկու կողմերը մահացու թշնամիներ դարձան իրարու, ուր որ հանդիպին, իրարու մուխ պիտի մարեն:

Ո՛վ մշակոյթ:

ՄԱՀՄՈՒՏ ՄԱԳԱԼ

Պօլուի ջարդին 30ամեակը

ՄԱՐՍԷՅԼ. — 1920 օգոստոս 15ին էր որ տեղի ունեցաւ Պօլուի ջարդը:

Դժբախտ ժողովուրդը չկրցաւ դիմադրել, որովհետեւ թիւով շատ փոքր էր, ու չունէր կազմակերպուած ուժեր: Ան առաջին զոհը եղաւ Բիւթանիոյ շրջանին մէջ: Երբ Պօլուն ջարդեցին, փախչողներ անմիջապէս լուրը հասցուցին Տիւզճէ - Ատափազար եւ յետոյ Բիւթանիոյ բոլոր քաղաքները եւ գիւղերը: Այս տեղեկութեան շնորհիւ անոնք փախուստի ճամբան բռնեցին եւ մեծամասնութեամբ ազատուեցան:

Պօլուի գաղութը կրցած էր իր գոյութիւնը պահել աւելի քան չորս հարիւր տարիներ, ազգային աւանդութիւններով, եկեղեցիով, դպրոցով: Տուած էր ազգային եւ պետական դէմքեր: Քէմալական « չէթա »ները անխնայ ջարդեցին երախաներ, կիներ, երիտասարդներ ու ծերեր: Կոտորածը տեւեց երեք օր:

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Պօլուի առաջին բընակիչները եկած են Ղարաբաղէն: Այնքան խաղաղ ժողովուրդ էր որ տեղացի Թուրքերէն ալ շատեր լացին տեսնելով կատարուած բարբարոսութիւնները:

Երկու երեք չաբաթ լեռները ապաստանելով, անօթի ծարաւ մնալէ վերջ, ջարդէն ազատուածներս պէտք է վար պահենք անմեղ զոհերուն յիշատակը:

Երբ լեռներէն իջանք, ոչ կօշիկ մնացած էր, ոչ ալ քալելու կարողութիւն: Երբ մօտեցանք գիւղի մը, աքլորները կը կանչէին ժիր ձայնով, հաւերը կը գրգճային, իսկ շուները կը հաչէին: Արշալոյսը կը բացուէր: Ահուդողի մատնուած, երբ կը հեռանայինք գիւղի շրջանէն, յանկարծ լսեցինք ձիերու վազք մը: Կարծեցինք թէ հրոսախումբ մըն է որ կ'արշաւէ քառասմբակ: Ինչ որ ալ ըլլար, ստիպուած էինք իջնել:

Երբ քաղաք հասանք եւ տեսանք ամէն բան, երկաթէ սիրտ պէտք էր ունենալ, դիմանալու համար:

Մայրս եւ քոյրս ուղղուեցան Թուրք Թաղերէն ծանօթ Այչէին տունը: Իսկ ես տախտակի գործարանին կողմէ իջայ դէպի Հայոց աւերակ Թաղը:

Որքան մօտեցայ, այնքան սարսուռ զգացի: Ամէն կողմ աւերակ, տուն-տեղ աւարի տրուած, հրկիզուած...: Վերջապէս հասայ Խապաղճիենց տափը: Միայն ծխնելոյզները մնացած էին, կիսովին կանգուն: Աւերակները սիրտ կը բզկտէին, ... մեռած հարսերու պէս:

Տանձի, խնձորի, սերկեւիլի ծառերն անգամ հրկիզուած էին, դեղնած տերեւներով ու կրակէն խաշած պտուղներով:

Մեր պարտէզի սօսին եւ Արագիլենց զոյգ բարտիները կարծես ծաղկեպսակ էին թափեր մեռելներու անյայտ գերեզմաններուն վրայ եւ իրենց բարձունքէն կ'անիծէին մարդակեր ու քանդիչ աւազակները:

Բայց եւ այնպէս, մենք յուսահատ չենք: Արդարութեան ձայնը չի մեռնիր: Գերման մեծ փիլիսոփան, Կէօթէն կ'ըսէ. —

« Աստուած չարաթական հաշիւ չի տեսներ »:

Մենք ալ համբերութեամբ կը սպասենք հաշուեյարդարին:

Թ. ՊԱՊԱՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼՊՈՄ, Թիւ 7 (Պետօ, Բարգէն Սիւնի, Կարօ, Ա. Զօրեան, Գուրգէն եւ այլն): Պատկերազարդ: Կողքին վրայ՝ Անդրանիկի նկարը:

Յեղ. Ալպոմ թիւ 8. — Փետր. 18 (պատմութիւն եւ բազմաթիւ պատկերներ):

Յեղ. Ալպոմ թիւ 9. — Վազգէն, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, Մօրուք Կարօ, Արտաշէս Միրզայեան եւն. (պատկերազարդ):

Հասցէ. — Peintre Avo, Alep (Syrie):

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ ԼԵՒՈՆ ԶԱՒԷՆ ՍՒՒՐՄԷԼԵԱՆԻՆ: ԼՈՅՍ ԶՈՒԱՐԹ, գրեց՝ Լ. Զ. Սիւրմէլեան, Բ. տպագր.: Հրատ. Նոր Գիր» եռամսեայ հանդէսի (Նիւ Եորք): Տպ. Փարիզ: Գին մէկ տոլար: Հասցէ.— P. Noorigian, P. O. Box 1, West New York, N. Y. (U. S. A.):

LAND OF KHURRI in the Armenian language and literature, by Arshak Safrastian: Գին 250 ֆրանք: Դիմել Հր. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան գրատուններէն կամ ուղղակի հեղինակին.— 18 Eton Villas, London, 14 N. W. 3:

Նոր հրատարակութիւններ Հայաստանի մէջ

(Քաղուած Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ ամսագրի 1950 յունիսի թիւէն)

Գիտութիւններու Ակադեմիայի « Մ. Աբեղեան » գրականութեան կաճառի 1950ի գիտահետազօտական աշխատանքի թեմատիկ պլանը (ընթերցային ծրագիրը) կը բաժնուի վեց հիմնական մասերու. — Սովետական հայ գրականութեան պատմութիւնն ու տեսութիւնը, 2. — Հայ նոր գրականութեան պատմութիւնն ու տեսութիւնը, 3. — Հայ հին եւ միջնադարեան գրականութեան պատմութիւնն ու տեսութիւնը, 4. — Հայ դասականներու ժառանգութեան գիտական հրատարակութիւնները, 5. — Հայ ժողովրդական ստեղծագործութեան ուսումնասիրութիւնն ու գրառումը (նախասովետական եւ սովետական շրջանի), 6. — Դիւանաթուղթերու եւ ժառանգութեան նիւթերու մշակումը:

Հայ գրականութեան պատմութեան վեցերորդ հատորը նուիրուած է սովետական շրջանի գրականութեան: Այդ հատորը վերջացած է եւ կը խմբագրուի: Անկէ զատ կը պատրաստուի Հայաստանի մէջ սովետական կարգերու հաստատման 30ամեակին նուիրուած գիտական աշխատութիւններու ժողովածու:

Սովետական գրականութեան պատմութեան և տեսութեան մասին կը մշակուին տասերկու նիւթեր, որոնց առաջինը կը պարունակէ սովետահայ գրականութեան եւ գրականութեան տեսութեան մասին կարգ մը յօդուածներ, ուր ցոյց կը տրուի Ստալինեան հնգամեակներու տարիներուն ձեւով ազգային եւ բովանդակութեամբ ընկերվարական գրականութեան վերելքը: Քսաներհինգ տպագրական պրակի ծաւալ ունեցող գիտակ. այդ աշխատութեան մէջ մեծ տեղ պիտի յատկացուի այն վիթխարի դերին, որ ունեցած է բոլշեւիկեան կուսակցութիւնը, մեր գրականութեան զարգացման մէջ: Այս աշխատութեամբ արդէն կը զբաղին Մ. Մկրեան, Հ. Մելիքեան, Ս. Կարինեան, Է. Թոփչեան, Ա. Ասատրեան, Գ. Ստեփանեան, Հ. Մուրատեան, Գ. Յովնան, Ռ. Նանումեան եւ ուրիշներ: Է. Թոփչեան կը գրէ « Սոցիալիստական ռէալիզմի սաղմնաւորումը հայ գրականութեան մէջ » աշխատութիւնը՝ նպատակ ունենալով ցոյց տալ ընկերվարական իրապաշտութեան մեթոտի արմատաւորումը հայ գրականութեան մէջ: Է. Թոփչեան միաժամանակ կը գրէ « Սովետահայ գրականութեան պատմութեան ակնարկ » հինգ պրակնոց գիրքը « Մ. Գորքի » համաշխարհային գրականութեան կաճառին համար:

Կ. Այվազեան կը գրէ « Կոնֆլիկտի պրոբլեմը սովետ. դրամատուրգիայում » աշխատութիւնը: Հեղինակի բուն նպատակը ոչ միայն սովետական դրամատուրգիայի զարգացման փուլերու բնութագրումն է, այլ եւ սովետական դրամատուրգիայի պայքարի որակական տարբերութեան նըշումը անցեալի դրամատուրգիայի կոնֆլիկտից: Կ. Այվազեան միաժամանակ կը գրէ « Սովետական էսթէտիկայի մի քանի պրոբլէմներ » աշխատութիւնը:

Մ. Մկրեան ձեռնարկած է « Մ. Խորենացին » մենագրութիւնը գրել: Հեղինակի նպատակն է հետազօտել հայ հին նշանաւոր պատմաբանի կեանքն ու ստեղծագործութիւնը, բացայայտել անոր դերը հայ հին պատմութեան շարադրման եւ հայ պատմագրութեան զարգացման մէջ:

Գ. Գրիգորեան աւելի քան վաթսուն տարբերակներու ուսումնասիրութեան հիման վրայ կը գրէ « Հայ ժողովրդի հերոսական էպոսը » մենագրութիւնը, ուր շեշտը պիտի դրուի դիւցազներգութեան ընկերային – քաղաքական նշանակութեան բացայայտման եւ անոր բարձր արուեստի լուսաբանման վրայ:

Հ. Մելիքեան, Ս. Բազեան, Գ. Ստեփանեան, Վ. Պարտիզունի, Ա. Կարինեան կը գրեն յիսուն պրակի ծաւալ ունեցող հայ նոր գրականութեան պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ վաթսունական թուականները ներառեալ (հայ գրականութեան պատմութեան վեցհատորեակի երրորդ հատորը): Ա. Կարինեան միեւնոյն ատեն կ'աշխատի « Ակնարկ հայ ժուռնալիստիկայի » վրայ, որ կ'ընդգրկէ անցեալ դարու յիսունական – վաթսունական թուականները:

Ն. Թումանեան կը գրէ « Յովհաննէս Թումանեանի կեանքի եւ ստեղծագործութեան տարեգրութիւնը: Աշխատանքը պիտի ընդգրկէ մեծ բանաստեղծի կեանքի եւ ստեղծագործութեան լրիւ նկարագրութիւնը:

Է. Պիվազեան եւ Ա. Սրապեան կ'աշխատին « Հայ միջնադարեան աշխարհիկ պոէմներին » վրայ: Անոնք պիտի հաւաքեն եւ հետազօտեն միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւնները, ցոյց պիտի տան բանաստեղծութեան տեսակի գոյութեան փաստը այդ դարերուն մէջ:

Գիտահետազօտական աշխատանքի ծրագրին մէջ մասնաւոր տեղ յատկացուած է հայ գրականութեան - դասականներու ուսումնասիրութեան եւ հրատարակութեան:

Հրատարակութեան համար կը պատրաստուին Խաչատուր Աբովեանի երկերի ժողովածուի եօթերորդ եւ ութերորդ հատորները, որոնք պիտի ընդգրկեն ռուս եւ հայ լեզուներու նոր քերականութեան տեսականն ու գործնականը: Ցոյց պիտի տրուի Խ. Աբովեանի պայքարը ժամանակի սխոլաստիկ (միջնադարեան) քերականութեան սկզբունքի դէմ: Հատորները պիտի բովանդակեն նաեւ Խ. Աբովեանի օրագիրը:

Ռ. Զարեան կը պատրաստէ Գ. Սունդուկեանի երկերու ակադեմական հրատարակութեան առաջին եւ երկրորդ հատորները, որոնք կ'ընդգրկեն տպագրուած եւ անտիպ գործերը, անոնց տարբերակները, ձեռագրերը, նամակներն ու Գ. Սունդուկեանի կեանքի եւ ստեղծագործութեան վրայ լոյս սփռող այլ նիւթեր: Այդ հատորներուն մէջ պիտի արտացոլայ նաեւ ողբերգակի գրական – հասարակական գործունէութիւնը:

Կաճառի գիտահետազօտական աշխատանքին մէջ տեղ է յատկացուած նաեւ հայ ժողովրդական ստեղծագործութեան գրառման, որու վրայ կ'աշխատի Ա. Ղանալանեան: Պիտի գրուին մինչսովետական եւ սովետական շրջանի գործերը, սակայն հիմնական տեղը պիտի տրուի սովետական շրջանի ստեղծագործութեան՝ առանձին ուշադրութիւն դարձնելով մեծ առաջնորդներ Վ. Ի. Լենինի եւ Ի. Վ. Ստալինին նուիրուած ստեղծագործութիւններուն: Հ- Զնդին կը հաւաքէ նաեւ քրտական փօկլորը:

Կաճառը այս տարի վերջնականապէս պիտի մշակէ հայ գրողներու եւ գրականագէտներու բազմաթիւ դիւանաթուղթերը (արխիւ):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Լիոն. – Անցեալ կիր. օրուան Կապ. Խաչի յաջող դաշտահանդէսէն վերջ, ահա Խանասորը, կազմակերպուած Վարանդեան կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Փօն-տը-Շէրիւի « Անդրանիկ » խումբին:

Դաշտահանդէսէն մէկ օր առաջ, Նոր Սերունդէն խումբ մը տղաք արդէն Փօն-տը-Շէրիւ գացած ու դաշտին վրայ իրենց վրանը լարած էին հայկական եռագոյնով: Իսկ կիրակի առաւօտ մասնաւոր օթօքարերը լեցուած կը մեկնէին ծանօթ վայրը: Կէս օրէ վերջ բազմութիւնը հետզհետէ ստուարացաւ Տէսինէն ու շրջաններէն եկած հանդիսականներով: Ընդարձակ դաշտը լեցուած էր եւ բարձրախօսը շատ աւելի հեռուները կը տանէր գեղջկական եւ յեղափոխական երգերու ձայները:

Նոր Սերունդէն երկսեռ խումբերու, վազքի, գնդակախաղի ու զանազան զուարճութիւններ, կիներու իրարանցումը, կերակուր պատրաստելու հոգը, աղէն անդին հին ու նոր ծանօթներ, գրոյցներ, յիշատակներ հայրենիքէն: Եւ ռազմիկներ, Կիլիկեան կամաւորներ, որոնք այդ պահուն մէկ երկու բառերով, աչքի արտայայտութիւններով շատ բաներ ըսել կ'ուզէին իրարու: Հեռուէն եկողը կը տեսնէ զոյգ եռագոյնները որոնք բարձրէն կը ծածանէին բազմութեան վրայ:

Բարձրախօսին առջեւ հետզհետէ սկսան երգեր եւ արտասանութիւններ (թող ներուի եթէ անունները զանց կ'առնեմ): Պիւֆէն խմելիքները առատ, կարգադիր յանձնախումբը, մանաւանդ մեր Փօն-տը-Շէրիւի ընկերները իրենց կարելին կ'ընէին ժողովուրդը գոհ ձգելու համար:

Օրուան տօնին առթիւ ընկ. Մ. Միրզէ յետադարձ ակնարկ մը նետեց: « Խանասորը մեր պատմութեան փառաւոր էջերէն մէկը կը կազմէ: Շառաչուն ապտակ մը Մազրիկ ցեղին որ կատարեալ պատուհաս մը դարձած էր այդ շրջանի հայութեան »:

Խորոված հաւ մը ու շիշ մը գինի աճուրդի դրուած էր: Կնքահայրութիւնը ստանձնեց Պ. Շմաւոն Թերզեան հազար ֆրանքով, եւ ի վերջոյ ինք չահեցաւ:

Դաշտահանդէսը գնահատելի յաջողութիւն մը եղաւ բարոյական տեսակէտով: Երեկոյեան շատ ուշ ատեն միեւնոյն օթօքարերով եւ լաւագոյն յիշատակներով վերադարձանք հանդիսավայրէն:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն մեր անհամար բարեկամներուն եւ համակիրներուն որոնք ամէն առթիւ կը քաջալերեն Դաշնակցութեան ձեռնարկները:

Մ. Տ. Պ.

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ. ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՋԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Եւ ես չեմ խօսում. ի՞նչ կարող եմ ասել: Միայն քեզ եմ յայտնում ամէն ինչ. դու իմ խոստովանահայրն ես: Լսի՛ր, Թահմազը…

Նա յանկարծ լռեց. դուռը բացուեց եւ չէմքում երեւաց մի ծերունի վարդապետ, որ ժպտում էր: Մելիքը նրան ներս կանչեց, բայց այլեւս չնորոգեց խօսակցութիւնը Թահմազի մասին:

Թահմազը Նադիրի երկրորդ անունն էր: Դիզակի տէրը վաղուց բանակցութիւն ունէր պարսիկ աւագակապետի հետ, որ այժմ Իրանի միահեծան հրամանատարն էր: Բանակցութիւնը, ինչպէս տեսանք, կատարւում էր Ասլանի միջոցով: Ասլանը Մելիքի մօտիկ ազգականն էր եւ փայլուն կերպով էր տանում իր պաշտօնը: Ամենագլխաւոր բանը սաստիկ գաղտնիք պահելն էր: Օսմանցիները խիստ հսկում էին, որ Արաքսի երկու ափերի մէջ բարեկամութիւն չհաստատուի, բայց Ասլանի համար դա արգելք չէր. նրա ճանապարհները անծանօթ էին Օսմանցիներին. միայն Մելիք Աւանը եւ նա գիտէին թէ ինչ են անում: Նոյն իսկ Ասլանի հաւատարիմ ծառան, Պօղոսը, որ շուքի պէս հետեւում էր իր տիրոջը, շատ բան չը գիտէր:

— Այսպիսի եղանակին տանից դուրս չեն գընում, Մելիք, ասաց վարդապետը: Մեր վանքը, փառք Աստուծու, աւերակ չէ եւ կարող է տաք անկիւն ու մի աման կերակուր պատրաստել ձեզ նման հիւրերի համար: Այս բանը ես չեմ կարողանում հասկացնել Պօղոսին ու Հայրապետին, որոնք առաւօտեանից մի քանի անգամ հանել են ձեր ձիերը ախոռից, ասելով թէ դուք գնում էք, եւ էլի ներս են տարել, տեսնելով որ չէք դուրս գալիս:

— Նրանք գիտեն, Հայր Սուրբ, որ մենք չենք կարող չգնալ, ասաց Մելիքը:

— Մեղք է գնալը… Սարերում այնպիսի բուք է, որ Աստուած ազատէ…

— Բուքը մեզ չի սպանի…

— Գոնէ սպասեցէք մինչեւ երեկոյ. քամին արեւելքից է, երկար չի մնայ: Ես միայն եղանակի պատճառով չեմ ասում: Ժողովուրդը ուզում է քեզ տեսնել, Մելի՛ք: Արդէն գիտեն, որ դու այստեղ ես եւ շատ մարդիկ են գալիս Թաղասեռից, Հադրութից, Վանքից, նոյն իսկ Որդնաշատից: Մեր ձորի գիւղերում մարդ չկայ, որ ասելիք չունենայ…

— Ի՞նչ են ուզում:

— Բոլոր այրուած սրտերը իրենց ցաւն ու գանգատներն են ուզում յայտնել: Կան շատերը, որոնք մի քանի անգամ գնացել են Տող, բայց քեզ չեն տեսել: Վերջին ժամանակները դու տանը չէիր: Մենք էլ ունենք շատ բան, Սպիտակ Խաչեցաւերն էլ շատ են:

Մելիքը կախ արեց գլուխը. նա արդէն հասկանում էր թէ ինչ պիտի ասեն գանգատաւորները: Իսկ վարդապետը աւելի եւս պարզեց այդ հանգամանքը:

— Մեծ մասը, որքան ես գիտեմ, գանգատւում է Օսմանցիների ձեռքից: Բոլոր զրկուածները իսկոյն վազում են վանք, յայտնում են, որ այլ եւս ապրել անկարելի է: Բայց մենք ի՞նչ անենք, մենք ինքներս էլ գանգատաւոր ենք: Մեր ձորի ժողովուրդը հանդարտ է, դիմացող. բայց նրան էլ յուսահատեցրել են: Վանքի թոնրատանը այժմ ապրում է մի ամբողջ ընտանիք: Ես լեզու չունեմ, որ նկարագրեմ նրանց թշուառութիւնը: Երեք երեխաներ կան, բոլորովին մերկ: Մէկին մայրը երեք օր պահել է մոխրի մէջ թաղած, որպէս զի ցրտատար չլինի: Խեղճ Բարսեղ. ճանաչում էի նրան. ամառը լաւ էր, երկու լուծ եզն ունէր, աշխատում էր: Մի չարաթուայ մէջ Օսմանցի զինուորները նրան պլոկեցին եւ այժմ նա ընկած է կիսամեռ, վիրաւոր: Մի դատարկ բանի համար ընդդիմացել է Թիւրքին, որ առանց աջ ու ձախ նայելու հանել է իր սուրը եւ խփել նրա ուսին. նա այլ եւս աջ թեւ չունի…

Մելիք Աւանը միայն մի « հը՛մ » արաւ եւ սկսեց մատները քսել իր պեխերին: Իսկ վարդապետը պատմում էր մէկը միւսից քստմնելի դէպքեր: Ո՛չ, դանակը հասել է ոսկորին: Սարսափելի բաներ են պատմում Վարանդայի մասին, բայց Դիզակը Վարանդայից ետ չէ մնում:

Ասլանը չկարողացաւ երկար նայել այն ջլոտ, պինդ մարդուն, որի հետ քիչ առաջ խօսում էր Թահմազի օգնութեան մասին:

լայնումը թշնամութեանց։ « Ազգաժողովը չէ որ կը վարէ Քորէայի գործողութիւնները, ինչպէս կ'ուզէ հաւատացնել ամերիկեան պատուիրակը, այլ Ամերիկայի վարիչ շրջանակներն են որ կը շարունակեն իրենց նախայարձակումը եւ կը փորձեն Քորէայի ռազմադաշտէն ուրիշ ճակատներու վրայ տարածել զայն »։

Այս առթիւ Պ. Մալիք ջերմապէս գնահատեց Հնդկաստանի վարչապետին նախաձեռնութիւնը որ կը ձգտէր վերջացնել Քորէայի թշնամութիւնները եւ որուն խիստ նպաստաւոր ընդունելութիւն ըրին սպարապետ Սթալին եւ աշխարհի խաղաղասէր ժողովուրդները »։ Եզրակացնելով, Պ. Մալիք շեշտեց թէ Խ. Միութիւնը, միշտ հաւատարիմ իր խաղաղասիրական քաղաքականութեան, իր կարելին պիտի փորձէ անհետացնելու համար այն դամոկլեան սուրը զոր Մ. Նահանգները կախած են ամբողջ Ասիոյ վրայ։

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԽԱՐԻՍԽՆ ԱԼ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը։ Հիւս. Քորէայի բանակին եօթը զօրաբաժինները կը շարունակեն ճնշել Ամերիկացիներուն վրայ, յառաջ խաղալով դէպի անոնց գլխաւոր խարիսխը, Ֆուզան։ Եթէ Ամերիկացիները այս նաւահանգիստն ալ կորսնցնեն, դժուար է նախատեսել հետեւանքները։ Միւս կարեւոր նաւահանգիստը, Փոհանկ (Հիւս. – արեւելեան ծովափ), չունի անհրաժեշտ յարմարութիւնները, նաւեր պատսպարելու, զինուոր եւ զինամթերք ցամաք հանելու համար։

Ֆուզանի նաւահանգիստը ունի քանի մը արդիական շէնքեր քարափին վրայ։ Մինչեւ այսօր կը մնան ճափոնական գրաւման հետքերը։Այս նաւահանգիստէն էր որ ԺԵ. դարուն ճամբայ ելաւ Քորէայի նուաճումը։ Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ ոչնչացաւ Ճափոնի տորմիղը, որ կը փորձէր 120 հազար զինուոր հանել։ Տարիներ վերջ Ճափոնցիները լուծեցին իրենց վրէժը, ամէն բան վրայ տալով վերջին աշխարհամարտին մէջ։ Քաղաքը 400,000 բնակիչ ունէր, եւ այժմ 300 հազար փախըստականներ ալ խռնուած են։

Ամերիկացիները կը յուսան կասեցնել կարմիրներու յառաջխաղացութիւնը, շնորհիւ օդնական ուժերու որոնք ցամաք հանուած են շոգեպինդ։ Զօր. Մէք Արթըրի վերջին զեկոյցին համաձայն, ամերիկեան զինուորները հակայարձակումի ձեռնարկած են արդէն, եւ առնելով կարեւոր դիրք մը Ջինճուի հիւսիսային արեւելեան կողմը։ (Այս քաղաքը ունի Քորէայի ամէնէն մեծ օդակայանը)։ Հիւս. Քորէացիները չորս քաղաքներ գրաւեցին երեքշաբթի օր։ Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ կարմիրները բոլոր ճակատներէն կը սպառնան Ֆուզանի, 13—15 զօրաբաժիններով։ Բայց եւ այնպէս ամերիկեան հրամանատարութիւնը կը յուսայ պահել Ֆուզանը, նոր հասած զինուորներու եւ նաւազներու շնորհիւ։ Ամերիկացիները կրակին մէջ նետած են իրենց բոլոր տրամադրելի ուժերը, Ֆուզանի պաշտպանութեան համար։ Երկուշաբթի օր կարմիրները 34 քիլոմեթր հեռու էին Ֆուզանէն (Թռչունի թեւերով)։ Ամերիկացիները բաւարար ժամանակ չունեցան ամրապնդելու համար իրենց դիրքերը, բայց եւ այնպէս կը յուսան կեցնել թշնամին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարութիւնը որոշեց արտակարգ զգուշութիւններ ձեռք առնել, որպէս զի կասկածելի տարրեր չսպրդին զինագործարաններուն, կառավարական պաշտօնատուններուն, արքայական պալատներուն եւ ուրիշ պաշտօնական հաստատութեանց մէջ։ Ապահովութեան տեսչութիւնը տեղեկութիւններ խնդրած է Փարիզէն, իմացած ըլլալով թէ Ֆրանսացի մըն է կազմակերպած Փորթսմութի նաւահանգստին ռազմանիւթերու պայթումը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ծերակոյտը որոշեց 58 միլիոն տոլար աւելցնել Մարշըլի օգնութեան վարկերը։ — Նախագահ Թրումըն չորս միլիառ տոլարի յաւելուածական վարկ մը պահանջեց, արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման համար։ Որոշուեցաւ ենը յանձնախումբեր կազմել, փութացընելու համար Մ. Նահանգներուն վերազինումը։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օգափոխութեան կայանի երկրորդ խումբը կը մեկնի կիրակի, 6 օգոստոս, երեկոյեան։ Հաւաքուիլ ժամը ճիշդ 7ին, Կառ տը Լիոնի départ մեթրոյի գլուխը։

╳ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանի Ա. խումբը Լիոն կը վերադառնայ ամսոյս 7ին։

ՓԱԿԵՑԻ՞Ք 1940 — 1950ի ձեր բաժանորդագրութեան հաշիւը ,

Մի ցաւիք եթէ Օգոստոսի ընթացքին դադրի ձեր թերթին առաքումը ։

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

ՅԱՌԱՋի քսանըհինգամեակին առթիւ ընկ. Պօղոս Գորգիկեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ թերթին տարածման ֆոնտին։

Խանձաւորի տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Կը մասնակցին Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր Դաշնակցական խումբերն ու ենթակոմիտէները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը իր բոլոր խումբերով եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը։

Պիտի նախագահէ եւ խօսի Կարտանի Քաղաքապետ

M. V. SAVINE

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ։ Կը բանախօսէ՝ ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ։

Այս կիր. ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ։ Պուլի մրցում, առաւօտեան ժամը 9էն 12, շահողները պիտի ստանան նուէրներ։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Ջուրը ապահովուած է։

Շրջանի մարմինները պարտաւոր են այժմէն ապահովել իրենց երթեւեկի միջոցները։

╳ Խանձաւորի արշաւանքին — Վալապրը — արձանագրուելու համար դիմել մսագործ Արիստակէս Պետրոսեանի 20 rue des Petites Maries, Ծերիկեանի 13 rue des Dominicaines եւ Ա. Քէօսէեանի Photo Rex, Place Jules Guesde։

╳ Պօմոնի համար դիմել ընկեր Գ. Քէնտիրեանի։ Լա Ռօզիէրի համար ընկեր Ե. Տէր Մեսրոպեանի ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 օգոստոսին, Մէօտօն, Tapis Vert, Պաղ աղբիւրին մօտ։

Երթեւեկ.— Bld. Carnotէն առաւօտեան ճիշդ ժամը 7ին օթօքարով, Ալֆորվիլէն։

ՆԻՍԻ Հ. Մ. Մ.ի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, առտուան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան 8ը, Լանափուլի Սիանեը կոչուած ծովեզերեայ եւ ծառաշատ դաշտին վրայ։ Նիսէն մեկնում օթօքարով ժամը ճիշտ 8ին։ Արձանագրուիլ չորս օր առաջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Իմ սրտագին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ բոլոր ազգականներուս, հայրենակիցներուս, բարեկամներուս, Համախարբերդցիական Միութեան, Հապուսի գիւղի Հայրենասիրաց Միութեան, ու բոլոր անոնց, որոնք իրենց խոր վշտակցութիւնը յայտնեցին յաւէտ անմոռանալի հօրս եւ մօրս՝ ԱՍԱՏՈՒՐ եւ ՊԱՏՄԽԱՆ ԿԱՐՈՅԵԱՆի մահուան առթիւ։

Կրկնակի շնորհակալութիւններս ամէն անոնց, որոնք ծաղկեպսակներով, հեռագիրներով, նաեւ անձամբ այցելութիւններով իրենց յարգանքը յայտնելով, ուզեցին մեղմացնել մեր վիշտը։

(Վալանս) Տէր եւ Տիկ. ՍԻՄՈՆ ԿԱՐՈՅԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. Սեւակ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 5ուկէսին ընկ. Վ. Օշականի բնակարանը։

ՎԻԷՆ. — Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համաքղեցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին, ի պատիւ Միխիխիթի Հովտի (Մ. Նահանգներ) Տիկնանց ճիւղի քարտուղարուհի Տիկին ՀԵՐՄԻՆԷ ԽԱՄ – ՊԱՐԵԱՆԻ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լապառաս Քառիէռի գեղատեսիլ անտառը։ Ընտանեկան մթնոլորտ, հաճելի անակնկալներ։

Առնել 15 թիւ հանրակառքը, Պուլվառ Կառիպալտիէն եւ իջնել վերջին կայարանը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

Թիւ 115 (Յուլիս), տասներորդ տարի ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Խենթերը երբոր սիրեն... (Շ. Նարդունի).— Ի՞նչպէս կաթ տալ (Տոքթ. Փափազեան).— Խլիրդ – քանսէր (Առողջ. Մարմին).— Կատաղութիւն (Փրոֆ. . Պէրպէրեան).— Սակաւակերութեան առաւելութիւնները (Տոքթ. Գալուստեան).— Շաքարախտին նշանները (Տոքթ. Լոքման).— Լուղորդներուն օգտակար (Տոքթ. Գազանճեան).— Օգտակար դեղաբոյսեր (Քաղհան).— Հոգեմարմնական բժշկութիւն (Կէօքճեան).— Հարցարան ։

Տարեկան բաժնեգինը Ֆրանսա 600 ֆրանք, արտասահման 750 ֆրանք։ Դիմել 17 rue Damesme, Paris (13)։

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 4 AOUT 1950 Ուրբաթ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6220--Նոր շրջան թիւ 1631

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾՈՒՌԲԵՐԱՆ ՀՐՃԻԳՆԵՐ

Ամիսներէ ի վեր արտակարգ ջղաձգութենէ մը բռնուած են դիմացի դիմակաւոր դիւահարները, ապացուցանելու համար թէ Դաշնակցութիւնը նոր դաւեր կը սարքէ « մեր սովետական հայրենիքին դէմ » :

Իրենք, ի ծնէ դաւադիր եւ հրճիգ, ռազմատենչ ծրագիրներ կը վերագրեն ուրիշներուն, այս անգամ ապաստանելով խաղաղութեան դիմակին տակ :

Ատեն մը, ոմն Միրզա Պալայի եւ « Ճիմհուրիյէթ »ի ցնդաբանութիւններն էին որ կեր ճարեցին իրենց :

Խեղճերը չանդրադարձան թէ պարզապէս իրենց ճակատն է որ կը մրոտեն, թուղթ մրոտած ատեն :

Յետոյ ապաւինեցան « Սովետական Հայաստան » ամսագրի 1950 ապրիլի թիւին, ուր նշանաւոր անծանօթ մը, Գ. Նիկողոսեան, իւղի պէս կուլ տալով Միրզա Պալայի եւ « Ճիմհուրիյէթ »ի առասպելները, կը գուժէր ի սփիւռս աշխարհի.

— « Դաշնակները բարձրաձայն եւ ցինիկօրէն յայտարարում են, որ իրենց թշնամին ոչ թէ Թիւրքիան է, այլ Սովետական Միութիւնը, Սովետական Հայաստանը, եւ որ իրենց տերիտորիալ (հողային) պահանջները վերաբերում են ոչ թէ Թիւրքիային, այլ Սովետական Միութեան » :

Մի՛ հարցնէք թէ ե՛րբ եւ ո՛ւր կարդացին այս « բարձրաձայն » յայտարարութիւնը :

Զրպարտէ՛, ստէ՛ : Կեղծէ եւ թխէ : Մնացեալը երկրորդական է :

Երեւի տակաւին չեն ստացած նոյն ամսագրին Մայիսի թիւը, ուր ոմն Արարատեան եւս միանալով ջրագլուխներու կարաւանին, միեւնոյն գիծին վրայ կը դնէ « Դաշնակները եւ թիւրք ջարդարարները, իբրեւ հայ ժողովրդի երդուեալ թշնամիներ » :

Եւ ահաւասիկ նորագոյն դրամագլուխը, Պէյրութի « Ազդարար » շաբաթաթերթին յուլիս 8ի պատկերազարդ սայթաքումը, որու մասին խօսեր էինք յուլիս 23ին :

Դիմակաւորներուն օրկանը փութացեր է շաբաթաթերթին « քլիշէ »ն ալ տպել, համոզելու համար թէ « հայրենիքը վտանգի մէջ է » :

Ծուռբերան հրճիգները պատկերին բովանդակութիւնը եւ արձանագրութիւնն ալ կը խեղաթիւրեն, միշտ նոյն բթամտութեամբ եւ նենգամտութեամբ : Ըսելու համար թէ դաշնակ ղեկավարութիւնը յարձակում կը պատրաստէ Խ. Հայաստանի վրայ :

Եւ օգնութեան կը կանչեն իրենց երիտասարդական թեւն ալ, մասնաւոր յայտարարութեամբ մը :

Ինչո՞ւ այս ատելավառ մոլեգնութիւնը, իրենց ընթերցողներուն առջեւ իսկ ծիծաղելի դառնալու գնով :

Պարզապէս մթնոլորտ ստեղծելու համար, ի հաշիւ ապագայ գործունէութեան : Մոռնալով որ, ամէնէն առաջ — եւ գիտակցաբար — կը ծառայեն ոչ թէ Երեւանի, այլ Անգարայի շահերուն :

Միշտ հլու հպատակ՝ իրենց վարպետներու յայտնի եւ գաղտնի յանձնարարութեանց, անոնք Դաշնակցութեան մասին խօսած ատեն, փրփուր կը տեղան Թուրքի մը կատաղութեամբ : Եւ նոյն գարշահոտութեամբ :

Անոնք նոյն բառերը կը գործածեն, միեւնոյն գծին վրայ դնելու համար Դաշնակն ու ... Անգարան :

Գիտնալով հանդերձ որ Մոսկուան միայն Դաշնակը գտաւ իրեն դէմ, այդ ճամբուն վրայ, լման 25 տարի : Եւ պիտի գտնէ յաւիտեան :

Հայրենիքի պաշտպանութեան եւ ամբողջացման ճամբուն վրայ, ծուռբերան հրճիգները չեն որ ասպարէզ պիտի կարդան Դաշնակցութեան, դռեհկօրէն շահագործելով այս կամ այն թերթին վրիպումը : Դաշնակցական զօրագունդի վերածելով խումբ մը մարզիկներ :

Եթէ չափուելու փորձ է որ կը կատարեն, շատ պզտիկ են տակաւին :

Իրենց վատոգի եւ ճղճիմ խաղերը չեն որ ճեղքեր պիտի բանան Դաշնակցութեան կուռ ճակատին վրայ :

Թող այլուր փորձեն իրենց սնամէջ յոխորտանքները եւ « պրոգրեսիւ » մարզանքները եւ ոչ թէ հայկական ճակատի վրայ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՐԾԵՄ ԴԷՄ ԷՔ...

Ամէն օր « զգայացունց » նորութիւն մը կը լսենք հիւլէական փորձանքի մասին :

Մեծ պետութիւնները միլիոններ կը ծախսեն պաշտպանողական միջոցներ ստեղծելու համար : Այս առթիւ տեղատարափ ստորագրութիւններ ալ կը հաւաքուին, իբրեւ ամէնէն ազդո՛ւ միջոցները փրկուելու համար անոր չարաղէտ հետեւանքներէն :

Մենք ալ ներկայ ենք, ինչպէս ամէն տեղ : Կեանքի եւ մահուան կռիւն է : — « Ո՞վ կրնայ մահուան հետ ըլլալ », պիտի ըսէք : Բայց կան որ ձեզի պէս չեն մտածեր եւ պարտականութիւն կը սեպեն հրապարակ իջնել իրենց կուռ տրամաբանութեամբ :

Այս խորհրդածութիւններս ընմիջուեցան ձայնասփիւռին մէկ զեկուցումով որ վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր նոյնքան չարաշուք « ատոմիք »ի մը գործած աւերներու մասին :

Վերջերս Փարիզի մէջ միջազգային ժողով մը գումարուեցաւ խլիրդի (քանսէռ) դարմանը գտնելու համար :

Աշխարհի բոլոր գիտունները հաւաքուած էին, ըսելու համար թէ ... ոչ պատճառը եւ ոչ ալ դարմանը գտնուած է տակաւին :

Իսկ զոհերուն թիւե՞րը : Միայն Փարիզի մէջ շաբաթական 2,400 մահերու 450ը հետեւանք էին խլիրդի : Այսինքն 3ուկէս միլիոն բնակչութեան մը վրայ տարեկան 24,000 զոհ :

Ալ դուք հաշուեցէ՛ք աշխարհի բնակչութեան զոհերը, հիմ բռնելով նոյն համեմատութիւնը :

Ուրեմն, առանց պատերազմական զէնք ըլլալու, նոյնքան աղետալի է այս « ատոմիք »ը :

Զա՞րմէր անմիջապէս ներկայանալ Գիտութեանց ակադեմիային եւ իբրեւ ամէնէն գործնական դարման, առաջարկել որ մեր յայտնի դէմքերու ստորագրութիւնները հաւաքեն :

Անշուշտ բոլորն ալ դէմ են խլիրդին...

ՍՕՍԻ

ԵՐԼՏՐԶԻ ԴԷՊՔԻՆ առթիւ (1905) գրած յուշերուն մէջ, Պ. Յ. Պապէսեան կը կարծէր թէ մեռած է մեր պելժիացի բարեկամը, Ժոռիս : Ուրախութեամբ ստուգեցինք թէ Պ. Ժոռիս ոչ միայն ողջ է, այլ եւ խոստացած է իր յուշերը գրել, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակին առթիւ :

Թուրքիա կ'ուզէ միանալ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Անգլեւամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Թուրքիա նորէն դիմում պիտի կատարէ, իբրեւ անդամ ընդունելու համար Ատլանտեանի դաշինքին մէջ : Եթէ ընդունուի այս դիմումը, Մ. Նահանգները եւ ուրիշ զինակիցները պարտաւոր պիտի ըլլան պաշտպանել Թուրքիան, երբ յարձակում կրէ որ եւ է տեղէ :

Այս առթիւ նոյն թերթերը կը գրեն թէ Թուրքիան սահմանակից ըլլալով Խ. Միութեան, մտահոգ է տարիներէ ի վեր, վասն զի Ռուսիա կը պահանջէ վերադարձնել երկու նահանգներ եւ միասին պաշտպանել Նեղուցները :

Թուրքիոյ դիմումը ծանուցուեցաւ չորեքշաբթի օր, Լոնտոնի մէջ, արտաքին Նախարարութեան լրագրական ասուլիսին մէջ : Նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Թուրքիա իր մտահոգութիւնը բերանացի յայտնած է Անգարայի մէջ, բրիտան. դեսպանին : Կը կարծուի թէ Թուրքիա նոյն դիմումը կատարած է ամերիկեան եւ ֆրանսական դեսպաններուն :

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը մերժեց ըսել թէ Մեծն Բրիտանիա ուժ պիտի տա՞յ Թուրքիոյ դիմումին : Անցեալին մէջ Անգլիա բացորոշապէս յայտնած է թէ խորապէս կը շահագրգռուի Թուրքիոյ ապահովութեամբ : Մնաց որ, արդէն դաշնագիր մը կնքած է, ի հարկին պաշտպանելու համար Թուրքիան :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ թրքական առաջարկը պիտի քննուի քանի մը օրէն, Եւրոպայի Խորհուրդին մէջ (Սթրազպուրկ), Թուրքիոյ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարներուն կողմէ : (Ժողովը կը բացուի այսօր) : Հաւանական է որ արձանագրուի նաեւ Ատլանտեանի զինակից պետութեանց արտաքին նախարարներու յառաջիկայ խորհրդաժողովի օրակարգին վրայ : (Այս ժողովը պիտի գումարուի Նիւ Եորքի մէջ, սեպտեմբերին) :

Թուրքիա եւ Յունաստան ուզած էին անդամագրուիլ Ատլանտեանի դաշինքին, առաջին օրէն իսկ. բայց արեւմտեան պետութիւնները դիտել տուին թէ չեն կրնար ընդունիլ, քանի որ հիւսիսային Ատլանտեանի շրջանին չեն պատկանիր :

X Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, պատասխանելով հարցումի մը, ըսաւ թէ որ եւ է պաշտօնական դիմում չէ ստացած Թուրքիայէն : Կարծողներ կան թէ Մ. Նահանգները կրնան բարեացակամ դիրք բռնել այս անգամ, նկատելով որ Թուրքիա յանձն առաւ 4,500 զինուոր ղրկել Քորէա : Յունաստանի պարագան ալ պիտի վերաքննուի :

Ապահովութեան Խորհուրդը

ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՎԻՃԻԼ

Ապահովութեան Խորհուրդին Դշ. օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութեան եւ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները երեք ժամ վիճաբանելէ վերջ, յետաձգեցին ժողովը : Խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, առաջին օրուան պարտութենէն վերջ, նորէն առաջարկեց ընդունիլ իր օրակարգը, — « խաղաղ կարգադրութիւն քորէական հարցի » : Ամերիկեան ներկայացուցիչը պնդեց, օրակարգը սահմանափակել մէկ հարցով, — « Գանգատ հիւսիսային Քորէայի նախայարձակման առթիւ » :

Օրուան առաջին բանախօսը, բրիտանական պատուիրակը՝ Սըր Կ. Ճեպ, բացատրեց թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար ընդունիլ որ իրար խառնուին նոր Չինաստանի ճանաչման եւ Քորէայի խնդիրները : Պահանջեց ամէն բանէ առաջ քննել այս վերջին հարցը, նկատի առնելով անոր ծանրակշիռ հանգամանքը : Այս առթիւ ջերմապէս շնորհաւորելով խորհրդային պատուիրակին վերադարձը, ցաւ յայտնեց անոր եօթը ամսուան բացակայութեանը համար, յուսալով թէ այժմ պիտի գործակցի : Յետոյ շեշտեց. — « Այս Խորհուրդը հինգ շաբաթէ ի վեր կը զբաղի Քորէայի հանրապետութեան դէմ կատարուած գործօն յարձակումով : Կը կարծեմ թէ այս խնդիրը ամէնէն ծանրակշիռը եւ ստիպողականն է Ազգաժողովին համար, հետեւաբար պէտք է նախապատուութիւն վայելէ » :

Պ. Մալիք պնդեց իր տեսակէտին վրայ, առաջարկելով նախ քննել չինական խնդիրը, յետոյ « քորէական հարցին խաղաղ կարգադրութիւնը » : Ֆրանսական պատուիրակն ալ խօսք առնելով, առաջարկեց որ Խ. Միութիւնը միանայ, կասեցնելու համար հիւս. Քորէայի յարձակումը :

Նորվեկիոյ պատուիրակը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը կը ճանչնայ կարմիր Չինաստանը, բայց այս խնդիրը կապ չունի Քորէայի հարցին հետ : Պ. Մալիք ի վերջոյ յայտարարեց թէ Ապահովութեան Խորհուրդը իրաւունք չունի փոփոխելու նախագահին օրակարգը. կա՛մ կ'ընդունի կա՛մ կը մերժէ :

Այս յայտարարութեան վրայ էր որ յաջորդ օրուան յետաձգուեցաւ ժողովը :

X Պ. Էչիսըն իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը նոր խոչընդոտներ կը յարուցանէ Ազգաժողովին առջեւ, վերահաստատելու համար խաղաղութիւնը Քորէայի մէջ : Այս առթիւ յայտնեց թէ Ծերակոյտը սխալ չարժած է, 100 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալով Սպանիոյ :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ՍԿՍԱՆ

Ամերիկեան սպայակոյտին վերջին զեկոյցը կը հաստատէ թէ պատերազմը մտած է վճռական շրջանի մը մէջ : Կենսական կը համարուին յառաջիկայ եօթը օրերը :

Հիւս. Քորէացիները նոր յաղթանակ մը շահեցան չորեքշաբթի օր, գրաւելով Քումչոն քաղաքը, որ վերջին կէտն էր դէպի Թակու (կեդրոնական ճակատ) : Ամերիկեան հեծելազունդը քաղաքը լքեց բոցերու մէջ : Քորէացիները հազիւ 48 քիլոմեթր հեռու էին Թակուէն, որ հարաւի առժամեայ մայրաքաղաքն է : Նոյն օրը կատաղի կռիւներ մղուեցան արեւմտեան ճակատին վրայ, Չինկուի արեւելեան կողմը : Կարմիրները այս կէտէն ուղղակի կը սպառնան ամերիկեան գլխաւոր խարիսխին, Ֆուզանի : Ամերիկացիներուն հրամայուած է ամէն գնով պաշտպանել կենսական դիրքերը : Ծովային զինուորներն ալ հասած ըլլալով, անմիջապէս ճակատ փոխադրուեցան :

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ պատերազմի սկիզբէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Ամերիկացիները սկսան գործածել 45 թոննոց հրասայլեր : Զինուորական շրջանակները աւելի լաւատես կ'երեւան այժմ, մանաւանդ որ ամէն օր նոր ուժեր կը հասնին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎՐԴՈՎՈՒՄ ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՌՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ. — Պոլսոյ ազգ. ճառսը խոր վրդովում պատճառած է բոլոր գաղութներուն մէջ: Ազատ մամուլը մեծ մասով կը դատապարտէ էջմիածնի վերջին վճիռը, որ իւղ լեցուց կրակին վրայ:

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը « Ազդակ », դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (15 յուլիս).

— « Պոլսոյ հայ գաղութին մէջ առաջ եկած խոր վրդովումն ու ցասումը ցոյց կուտան թէ ոչ միայն վէճին լուծում պիտի չբերէ Էջմիածնի անարդար վճիռը, այլ նաեւ պիտի խորացնէ զայն եւ յառաջացնէ (յառաջ բերէ) անխուսափելի պառակտում:

Քանըմէկ Թաղային մարմիններու իրաւասու ներկայացուցիչները խորհրդակցութիւն մը ունենալով, միաձայնութեամբ որոշած են չիւրացնել վեց անմեղ եկեղեցականներու դէմ տրուած պատժական ծանր վճիռը եւ պաշտպանած են այն տեսակէտը թէ եկեղեցական ու վարչական խնդիրներու կարգադրութեան իրաւունքը կը պատկանի միմիայն տեղական իրաւասու մարմիններուն: Այս իմաստով ժողովականները հեռագիր մըն ալ խմբագրած եւ Էջմիածին ուղարկած են, շեշտելով թէ Արսլանեան տեղապահի բոլոր կարգադրութիւնները օրինապէս անցած չեն կրօնական կամ վարչական ժողովներու բովէն եւ մնացած են անհատական ձեռնարկներու սահմանին մէջ:

Ինչպէս կը տեսնուի՝ երկարատեւ ձգձգումներէ ետք Գէորգ Զ.ի ուղարկած անըմբռնելի վճիռը քանդիչ դեր պիտի ունենայ եւ քաոսի պիտի վերածէ Պոլսահայոց կեանքը, որ խռովայոյզ վիճակ մը կը ներկայացնէր արդէն: Զգարմանանք եթէ վաղը պառակտումը այնքան խորանայ, որ ստեղծուի երկու Եկեղեցի եւ երկու եկեղեցականութիւն՝ նոյն գաղութի ծոցին մէջ:

Արդ, ի՞նչ խղճով եւ ի՞նչ դիտաւորութեամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այս քայլը առաւ: Չէ՞ր տեսներ իրականութիւնը, չէ՞ր զգար թէ ծանր հետեւանքներ ունենալու կոչուած է հակասահմանադրական եւ հակաժողովրդական իր որոշումը: Ո՞ւր տեսնուած է որ Հայոց հայրապետը փոխանակ մտքերը հանդարտեցնելու եւ կարգը վերահաստատելու մասին մտածելու, փոխանակ հաշտութեան եւ կրքերու մեղմացում ցանկալու, հինգ – վեց կրօնաւորներու օձիքէն բռնէ, եկեղեցիներէն դուրս շպրտէ, վերջացած պատիժները վերանորոգէ (այսինքն, մարելու մօտ կրակին վրայ իւղ լեցնէ), համայն ժողովուրդի կամքն ու իրաւունքները անտեսէ՝ ի սէր վատանուն չեպիսկոպոսի մը:

Գաղտնիք մը կայ անշուշտ այս զարմանալի եւ անյուսալի վճիռին տակը:

Լաւատեղեակ աղբիւրէ մեր քաղած տեղեկութիւններուն համաձայն, յետ քննութեան անցած ամառ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ղրկած տեղեկագրին ոգին ալ բնաւ համապատասխան չէ Էջմիածնի այսօրուան որոշումին:

Ամիսներ տեւող լռութեան մէջ ինչե՛ր նիւթուեցան՝ չենք գիտեր: Բայց Էջմիածնէն ուղարկուած հեռագրին բովանդակութիւնը մէջտեղն է եւ արդար ցասումով կը լեցնէ ամէն մէկ պարկեշտ Հայու հոգին:

Խորհուրդին ծրարը երբ քակելու ըլլանք, ուրիշ բան չենք գտներ, եթէ ոչ Էջմիածինը իր ափին մէջ առած ամենատէր Զեկան, որուն հրահանգէն դուրս չի կրնար ելլել կալանաւոր Կաթողիկոսը:

Պոլսոյ պատրիարքական վէճին վճիռը արձակողը Էջմիածինը չէ, այլ՝ Զեկան: Գէորգ Զ. բռնապետութիւն մըն է պարզապէս, անուն մը՝ զոր հարկ եղած պարագային կ'օգտագործեն:

Տրուած վճիռը համապատասխան է համայնավար իշխանութեանց ոգիին եւ հետապնդած նպատակներուն: Պառակտել արտասահմանի հայ գաղութները, քանդել կազմակերպութիւնները, քաջալեր հանդիսանալ ապօրինութիւններու, սահմանադրական ուժ եւ իրաւունք չձգել ժողովուրդին ձեռքը — ահա ինչ որ կ'ուզեն եւ կը սերմանեն անոնք »:

Հալէպի մեր պաշտօնակիցը « Արեւելք », հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ նոյն առթիւ (7 յուլիս).

— « Արձանագրենք, առ այժմ, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան կնիքով եւ ստորագրութեամբ յայտարարուած այդ տնօրինութիւնները՝ կոչուած են վերջնականօրէն պառակտել դժբախտ գաղութ մը, տապալել Թրքահայութեան միասնական կեանքի վերջին ապաւէն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հիմերը, ատելութեան սերմեր ցանել ազգային թէ իմացական կեանքի յիշատակարան այդ գաղութին՝ Պոլսոյ ներքին կեանքին մէջ, խորացնել խրամատը վաթսուն հազարէ աւելի ընտրեալ հայութեան մը բաղկացուցիչ տարրերուն միջեւ, եւ ազատ ասպարէզ թողուլ իր անցեալի թէ ներկայի տնօրինութիւններով, եկեղեցական թէ վարչական ապօրինութիւններով յայտնի՝ անուղղելի բռնապետի մը առջեւ:

Առանց մխրճուելու եկեղեցական վէճի մանրամասնութեանց, անցեալի թէ ներկայի զարգացման փուլերուն մէջ, անխուսափելի եւ բնական կը նկատենք ՀԱԿԱԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ընդվզում մը՝ « հայրապետական » այս վճռին դէմ, եւ, ցաւով, խոր կսկիծո՛վ կը հաստատենք՝ թէ այդ տնօրինութիւնները կոչուած են դիմադարձութեան եւ հաւաքական ընդդիմութեան մղելու Թրքահայ Ազգ. վարչական վերին մարմիններն ու թաղականութիւնները, որոնք հարազատ ներկայացուցիչներն են Թրքահայ հանրային կարծիքին:

Թրքահայ ազգային եւ եկեղեցական տարեգրութեանց մէջ արձանագրուած այսքան անըմբռնելի, այսքան բարբարոս « վճիռ » գոյութիւն չունի, հանդէպ որակաւոր եւ արժանաւոր հոգեւորականներու՝ որոնց սրբազան ձգտումը — եւ « մե՛ղքը » — եղած է պաշտպան կանգնիլ մեր սահմանադրական սկզբունքներու հաւատարիմ գործադրութեան, եւ ԽՆԴՐԵԼ, ՓԱՓԱՔԻԼ ապա ՊԱՀԱՆՋԵԼ՝ որ « տեղապահ » մը յարգէ օրինական տրամադրութիւնները մեր եկեղեցական կանոնագրութեանց, ինչպէս իր բոլոր յանձնառութիւնները՝ Յատենի Կրօնական ժողովոյ ու հանդէպ Թրքահայ համայնքին:

Մենք առիթը պիտի ունենանք այս խնդիրը վերլուծելու իր լայնքով ու խորքով, եւ մատնանիշ դարձնելու « վախճանական վճռի » խեղկատակութեան բոլոր ներքին փուլերը, անմիջապէս որ հրատարակուին մանրամասնութիւնները եկեղեցական այս հարցին շուրջ պատրաստուած թղթածրարներուն՝ Անթիլիասի թէ Էջմիածնի մէջ:

Մեր հոգեւոր կեանքի երկու կեդրոնները, Կիլիկեան Աթոռ եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւն, բարոյական պարտաւորութեան տակ կը գտնուին հրատարակութեան տալու « արդար » թէ « անարդար » հաչակուած երկու կողմերու բոլո՛ր յայտարարութիւնները, եթէ կ'ուզեն որ գաղութահայ հանրային կարծիքը նախատուած եւ վիրաւորուած չզգայ ինքզինք, եւ ուծացումն ու հիասթափութիւնը տեղ չգտնեն հոգիներուն մէջ: — Թրքահայ եկեղեցական վէճը ԴԱԴՐԱԾ Է ՏԵՂԱԿԱՆ ԲՆՈՅԹ ՈՒՆԵՆԱԼԷ եւ ստացած ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ տարողութիւն: Ե՛ւ գաղթաշխարհի հայ հոգեւորականութիւնը, ե՛ւ երկիւղած ու բարոյատիպ հայ ժողովուրդը՝ պէտք է լսելի դարձնեն իրենց ձայնը այս աղաղակող անարդարութեան դէմ, եւ պահանջեն սրբագրութիւնը « վճռի » մը, որ կոչուած է Թրքահայութիւնը հոգեպէս սպաննելու, բարոյալքելու, եւ, եթէ կ'ու – զէք, զրկելու իր վերջին պատմական ժառանգութենէն »:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կարմիրներու համրանքը զանազան երկիրներու մէջ

Մոսկուայի մէջ հրատարակուած թիւերու համաձայն, 1940ին գործօն համայնավարներուն թիւը ամբողջ աշխարհի մէջ 4,500,000 էն աւելի չէր, 3,400,000 Խ. Միութեան մէջ, իսկ մէկ միլիոն անկէ դուրս: Լենին–Սթալինի կուսակցութիւնը բանակին մէջ մեծ թիւ մը ունէր եւ գերակշիռ դեր կը կատարէր:

Պատերազմէն վերջ, կացութիւնը հիմնովին փոխուեցաւ: Խ. Միութիւնը թուական գերակշռութիւն չունի այլ եւս: Իր համայնավարները (անդամ եւ թեկնածու) վեց միլիոն են 1950ին, մինչդեռ, եթէ հաւատք ընծայենք Մոսկուային, բոլոր միւս երկիրներուն մէջ, անոնց թիւը կը հասնի 18 միլիոնի: Որով 24 միլիոնի ընդհ. գումարէն Խ. Միութիւնը միայն մէկ չորրորդը ունի:

Այս պարագան մտահոգութեան մատնած է Քաղաք. Բիւրօն, ուստի Խ. Միութիւնը կ'աշխատի պահել իր գաղափարական գերակայութիւնը եւ հնազանդութիւն պարտադրել եղբայր կուսակցութեանց որոնք անսահման աճած են:

Այս 24 միլիոնէն որքա՞ն ունի Կոմինֆորմի իւրաքանչիւր խումբ: Եուկոսլաւիոյ արտաքսումէն վերջ՝ Կոմինֆորմի անդամ են ութ երկիրներ՝ Խ. Միութիւնը, Հունգարիան, Պուլկարիան, Չեխոսլովաքիան, Լեհաստանը, Ֆրանսան եւ Իտալիան: Անցեալ ապրիլին Մոսկուայի « Բոլշեւիկ » ամսագիրը կը պանծացնէր համայնավար կուսակցութեանց արտակարգ աճումը, հետեւեալ թիւերը հրատարակելով. —

Չեխոսլովաքիա՝ 2,300,000 (պատերազմէն առաջ 80,000), Լեհաստան՝ 1,360,000 (20,000), Ռումանիա՝ 1 միլիոն (1000), Հոնգարիա՝ 950,000 (30,000), Պուլկարիա՝ 460,000 (8,000), Իտալիա՝ 2,300,000 (58,000), Ֆրանսա՝ 800,000 (340,000):

Այս երեք երկիրները ունին 9,170,000 անդամներ, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել Խ. Միութեան վեց միլիոն համայնավարները: Ուրեմն Խ. Միութեան համայնավարները փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն:

« Բոլշեւիկ »ի հրատարակած այս թիւերը փոփոխական են, իբրեւ հետեւանք պարբերական մաքրագործումներու որոնք սաստկացած են վերջերս: Իւրաքանչիւր հիմնական մաքրագործումէ վերջ, հարիւր կամ երկու հարիւր հազար անդամ կը կորսուի, իսկ որոշ զանգուածային անդամագրութիւնը կրնայ քանի մը շաբաթուան մէջ բազմացնել թիւը, ինչպէս եղաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ 1948 մարտի պետական հարուածէն վերջ: Գալով Իտալիոյ « Բոլշեւիկ » 2,300,000 կը հաշուէ, սակայն իտալական համայնավար կուսակցութիւնը ապրիլ 14ին կը յայտարարէր թէ 2,500,000էն աւելի էր (ճշդիւ 2,532,038): Ֆրանսայի համար 800,000ը չափազանցեալ կը թուի, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել 700,000էն 800,000:

Այս վերապահումները ընելով հանդերձ, հետաքրքիր է հաստատել թէ Խ. Միութիւնը եւ Ֆրանսան միայն բնականոն աճում կը հաստատէին վերջին տասը տարուան ընթացքին: Ընդհանրապէս կարելի է ըսել թէ անոնց համայնավար կուսակցութիւնները կրկնապատկած են իրենց թիւը: Բոլոր միւս կուսակցութեանց համար աճումը ծայրայեղ եւ արուեստական է, եւ հակառակ զինուորակոչութեան այն խելացի սկզբունքներուն զոր տուաւ ատենին Լենին:

Ռումանիոյ կուսակցութիւնը, որ գրեթէ գոյութիւն չունէր պատերազմէն առաջ (օրէնքէ դուրս էր) քանի մը տարուան մէջ հասաւ մէկ միլիոնի, իսկ Պուլկարիոյ կուսակցութիւնը կարճ ժամանակի մէջ 8 հազարէն բարձրացաւ 460 հազարի: Այս պարագան կ'ապացուցանէ թէ այդ երկու կուսակցութիւնները իրենց քաղաքական բախտը կը պարտին բացառիկ դէպքերու, այսինքն, երկրին կարմիրներու կողմէ գրաւման եւ Խ. Միութեան գործադրած ճնշումին, 1945էն ի վեր:

Երրորդ խորհրդածութիւն մը: Երբ կը բաղդատենք համայնավարներու թիւը եւ իւրաքանչիւր երկրի ժողովուրդին ընդհ. թիւը, կը տեսնուի թէ այն երկիրը որ շատ «կարմիր»ունի Չեխոսլովաքիան է (2,300,000 համայնավար 12 միլիոն բնակիչի վրայ): Լեհաստան շատ ետ կը մնայ: Ֆրանսան վերջին կարգին վրայ է, իսկ Իտալիոյ քով խեղճ կ'երեւայ: Ժողովուրդի մը համար որ քիչ մը աւելի է Ֆրանսայէն, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կը հաշուէ ֆրանսականէն երեք անգամ աւելի անդամ: Վերջապէս, ֆրանսական համայնավարութիւնը Կոմինֆորմի աղքատ ազգականն է նայելով իր թիւին որ մինչեւ մէկ միլիոնի հանելէ վերջ, հետզհետէ պակսեցաւ:

Թ. Ա. Թ.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ոսկիին բարձրացումը

Ոսկիի արժէքին արտակարգ բարձրացումը ամէն բանէ առաջ կը բացատրուի գնումներու յաւելումով, իբրեւ հետեւանք Քորէայի պատերազմին:

Այս դէպքէն առաջ, գործառնութիւնները նըւազած էին, գրեթէ զերոյի հաւասարելու աստիճան: Միեւնոյն ատեն, գինը աստիճանաբար կ'իյնար: Ֆրանսական ոսկեդրամը — Լուին, — որուն առուծախը ամէնէն աւելի կը շահագրգռէ դրամ պահողները, ինկած էր 2900 ֆրանքի: Շատեր նոյն իսկ աւելի վար սակեր կը նախատեսէին, մտածելով թէ ժամանակը եկած է ֆրանքին նախակայունացումը իրականացնելու: Ազգ. ժողովին առջեւ Ելմտական նախարարը չէր ծածկեր իր գոհունակութիւնը:

Քիչ վերջը, Ծայր. Արեւելքի դէպքերը ստեղծեցին կացութիւն մը որ ոսկիի հրապարակին վրայ տեղի տուաւ գիներու տենդոտ յառաջխաղացման մը: Սակարանային մէկ նիստի մէջ 15 առ հարիւրի յաւելում մը երբեք տեսնուած չէր: Այս երեւոյթին տեղի տուող գործառնութիւններուն ծաւալը այնքան լայն է որ կարելի չէ մակերեսային շարժում մը նկատել:

Ոսկիի հրապարակին վրայ գիները յառաջ չեն գար խնդրանքի եւ մատուցումի բաղդատութենէն, ինչպէս տեղի կ'ունենայ արժեթուղթերու սակարանին մէջ, այլ ապրանքներու մասնակի մերձեցումէն, որ կը կատարուի միջնորդներուն կողմէ, սրահի մը մէջ ուր միայն իրենք է որ մուտքի իրաւունք ունին իբր առանձնաշնորհեալներ:

Կազմակերպութեան այս ձեւը առաւելութիւններ կ'ընծայէ կարգ մը շահագէտներու մեքենայութեանց եւ երբեք կարելի չէ գիտնալ թէ խնդրանքները եւ մատուցումները յաճախորդներո՞ւն կողմէ կը տրուին թէ միջնորդներուն: Ուրիշ խօսքով, ոսկիի հրապարակը կը պարզէ Նիւ Եորքի սակարանին պատկերը:

Շարժումին պատճառներէն մէկն ալ այն է որ ոսկիին բարձրացումը մինչեւ այսօր զգալի է միայն Փարիզի մէջ: Խոր եւ ընդհանուր պատճառներուն վրայ կ'աւելնան, ըստ ոմանց, աւելի մա-

Հայ վարպետի մը գործը

Թէհրանի Ս. Աստուածածին եկեղեցիի խորանը արձաթապատած է Նոր Ջուղայեցի Պ. Յարութիւն Յարութիւնեան: Այս թանկագին նուէրը ըրած են Պ. Անդրանիկ եւ Տիկ. Լիզա Աբրահամեան իրենց վաղամեռիկ զաւակներուն յիշատակին:

Արծաթապատումը կը բռնէ խորանի ամբողջ ճակատը, ինչպէս եւ առջեւի չորս աստիճանները: Ճակատի չափն է հորիզոնական 220 սանթիմեթր, ուղղահայեաց 110: Աստիճաններու լայնքը 255 սանթիմեթր, իսկ իւրաքանչիւր աստիճանի բարձրութիւնը 20 անթիմեթր: Ամբողջ գործը բարձրաքանդակ է, սեւ չուքերով եւ ծաղկանկարներով: Ճակատը ունի հինգ բաժիններ, որոնք իրարու կցուած են զարդարուն խոյակներ կրող անկիւնաւոր սիւներով: Իւրաքանչիւր բաժնի տեղ կը գրաւեն երեք մեծ պսակաձեւ քանդակներ, իսկ ամէն մէկ քանդակ կը պարունակէ քրիստոնէական կրօնի եւ կամ Հայոց պատմութեան հետ կապ ունեցող նկար մը: Ճակատի չորս անկիւնի վրայ քանդակուած է կրօնի խորհրդանշաններ՝ Հաւատ, Յոյս եւ Սէր: Ամբողջ եզրի վրայ զետեղուած են 20 բոլորակ քանդակներ, պատմական նկարներով եւ մէջ ընդ մէջ ծաղկանկարներով:

Աստիճաններու վրայ աչքի կը զարնեն նրբագոյն զունաւոր կիտուածի գործով պատրաստուած չորս աւետարանիչներու նկարները, իւրաքանչիւրը մէկ աստիճանի կեդրոնը: Աստիճաններու եզրը զուտ հայկական գործ է: Բաժիններու մէջ նկարները կը ներկայացնեն՝ Քրիստոսի Ծնունդը, Երեք Մոգերը, Մկրտութիւն, Վերջին Ընթրիք, Ոտնլուայ, Գեթսեմանի Պարտէզի Աղօթք, Խաչելութիւն, Յիշատակարան, Յարութիւն, Համբարձում, Այլակերպութիւն, Քրիստոնէութեան սկիզբը Հայաստանի մէջ, իբրեւ պաշտօնական կրօն, Էջմիածին, Վարդան եւ Ղեւոնդ Երէց, Արդար: Հոս կը վերջանան բուն խորանի նկարները: Լայն եզրի վրայ նկարները հետեւեալներն են՝ — Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, Գրիգոր Նարեկացի, Յիսուս իբրեւ հովիւ, Սանահին, Ս. Գայիանէի վանք, Տողակաթ վանք, Ղօշավանք կամ Հոռոմոսի վանք, Ս. Հռիփսիմէ վանք: Այս 8 նկարներու վրայ քանդակուած ձեւով կախուած են արծաթեայ ժապաւէններ, որոնց վրայ փորագրուած է « Հայր Մեր »ը:

Աստիճաններու վրայ քանդակուած են նկարներ որոնց մէջ կեդրոնական տեղ կը գրաւեն չորս աւետարանիչներու պատկերները: Մատթէոս, Մարկոս, Ղուկաս, Յովհաննէս, Ս. Սահակ Պարթեւ, Ս. Մեսրոպ Մաշտոց, Անիի Կաթողիկէ Մայր եկեղեցին, Աղթամարի Ս. Խաչ եկեղեցին, Երուսաղէմի Ս. Յարութիւն եկեղեցին, Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանքը, Թէհրանի Ս. Աստուածածին եկեղեցին:

Շուրջ մէկ տարուան տքնաջան աշխատանքի արդիւնք է հայ վարպետի այս գնահատելի գործը: Գործը ազգային մեծ արժէք կը ներկայացնէ, որովհետեւ հոն կը ցոլանան շողշողուն էջերը մեր ոսկեդարեան մատենագրութենէն Վարդանանք, եւ անխորտակելի սիւները մեր դարաւոր մշակոյթին:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐՔԻ ՏՈՒՆԸ

Երեւանի ճարտարապետական կոթողներէն մէկն է Տէրեան փողոցին մէջ գտնուող սիւնազարդ մեծածաւալ շէնքը՝ Գրքի Տունը:

Այդ շէնքի կառուցման գլխաւոր աշխատանքները կատարուած են 1941ի սկիզբը: Սակայն դեռ շէնքը լրիւ չկառուցուած՝ սկսաւ Հայրենական Մեծ պատերազմը, որու պատճառով դադրեցան աշխատանքները: 1949ին վերսկսաւ այդ շէնքի վերջին՝ չորրորդ մասի կառուցումը, որ շուտով կ՚աւարտի եւ Գրքի Տունը ամբողջովին կը ծառայէ իր հիմնական նպատակին, իբրեւ գրքի տպագրութեան մեծ Կոմբինատ: Հոս պիտի հիմնադրուի նոր տպարան, որ պիտի ունենայ զունաւոր, խոր եւ բարձր տպագրութեան բաժիններ՝ նորագոյն մեքենաներով սարքաւորուած: Իր արտադրական կարողութեամբ պիտի ըլլայ հանրապետութեան ամէնէն մեծ տպարաններէն մէկը:

Այժմ Գրքի Տան մէջ տեղաւորուած են հայկական Պոլիկրաֆիայի եւ հրատարակչութեան վարչութիւնը եւ անոր միաւորները՝ Հայպետհրատը, Հայգիրքը, Գրքի տպարանը եւայլն:

Սովետական Հայաստանի տնտեսութեան եւ մշակոյթի բուռն աճման հետ միասին կ՚աճի ժողովրդի պահանջը՝ ունենալ գաղափարապէս յաջեցած, գեղարուեստօրէն բարձր ճաշակով ձեւաւորուած գրքեր: Հանրապետութեան աշխատաւորութեան այդ խիստ պահանջը բաւարարող հիմնական օճախներէն մէկն է Գրքի Տունը:

ԹԱՒՐԻԶԱՀԱՅ Ժիւլիէթ Սարաճեան–Գէորգեան որ ունի եւրոպական բարձր համալսարանական կրթութիւն եւ պաշտօնավարած է 17 տարի Մէշէտի երկու միջնակարգ դպրոցներուն մէջ, « Դանէշսարա » եւ « Շահդեխտ », մեծ համակրանք ստեղծած է եւ արժանացած էլմի (գիտական) շքանշանի: Անցեալ տարի Թէհրան հրաւիրուեցաւ, իբրեւ տեսչուհի « Անուշիրվան » աղջըկանց վարժարանին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ. ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ԶԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

Թուրքիա միշտ մտահոգ

Գրած էինք թէ ընդդիմադիրները խստիւ կը քննադատեն կառավարութիւնը, մեղադրելով թէ որոշած է 4,500 զինուոր ղրկել Քորէա, առանց Ազգ. ժողովին հաւանութիւնը առնելու:

Նախկին նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ.

— Կառավարութիւնը որոշեր է զօրագունդ մը ղրկել Քորէա: Այսօր համաշխարհային խնդիրները քարտէսի մը վրայ չեն ուսումնասիրուիր այլ եւս: Ամբողջ երկրագունդին վրայ պէտք է քննել խնդիրը: Ներկայիս քորէական ճակատ մը գոյութիւն չունի, այլ ճակատ մը՝ որ Ատլանտեանէն կ՚երկարի մինչեւ Խաղաղական:

Ահա թէ ինչու չահակից պետութիւններէն պէտք էր միացեալ սպայակոյտ մը կազմել, եւ ըստ այնմ ճշդել իւրաքանչիւր երկրի վիճակուած օժանդակութիւնը: Հասարակաց ճակատ մը պէտք էր ստեղծել, եւ այս կերպով միայն կարելի էր ապահովութիւն ներշնչել Թուրքիոյ:

Հակառակ պարագային, եթէ Թուրքիա յարձակման մը ենթարկուի, ի՞նչպէս պիտի կրնան օգնել մեզի: ՄԱԿը անդամակից պետութիւններո՞ւն պիտի դիմէ, եւ պիտի ըսէ՞ թէ « Թուրքիա յարձակումի ենթարկուեցաւ, ի՞նչպէս պիտի օգնէք իրեն, ձեր գնահատումին կը թողունք »: Այսպէս ըրաւ արդէն Քորէայի խնդրին մէջ, եւ այժմէն մտատանջութեան մատնուած եմ, յանուն մեր երկրին:

✕ Անգարայի մէջ կ՚ըսեն նոյն իսկ թէ կառավարութեան յանկարծական որոշումը հակառակ է Հիմնական օրէնքի տրամադրութիւններուն: Ազգ. Ժողովն է որ կուտայ այսպիսի որոշումները եւ կառավարութիւնը մեծամասնութիւն կը կազմէ արդէն ժողովին մէջ, որով պիտի կրնար խորհրդարանական որոշում ձեռք բերել: Դեմոկրատներու համակիր շրջանակներն անգամ կ՚ընդունին թէ այսքան կենսական խնդրի մը առթիւ, կառավարութիւնը պարտաւոր էր երեսփոխաններու կարծիքն ու հաւանութիւնը առնել, անոնց գաղափարներն ու համոզումները լսել:

✕ Յուլիս 27ին ահագին ժողովուրդ խուժեց դրամատուները, եւ շատեր քաշեցին իրենց դրամները: Անհամար պարտաթուղթեր դրուեցան հրապարակ, եւ սակարանի գործակալները ստիպուեցան զանոնք ծախել չրջաբերութեան դրուած գիներով: Գործակալները 20 հազար ոսկիի երկաթուղիներու պարտաթուղթ ծախեցին Կեդրոնական Դրամատան:

Ոսկիի հրապարակն ալ իրիկուան դէմ բարձրանալ սկսաւ: Մեծաքանակ ոսկի դրուեցաւ հրապարակ եւ իսկոյն հաւաքուեցաւ. Րէշատիյէն բարձրացաւ մինչեւ 39, ձոյլ ոսկին՝ 535 ղրշ.: Տոլարը ծախուեցաւ սեւ շուկայի մէջ 404 ղրշ.ի:

Իւղալից հունտերու հրապարակն ալ ոգեւորուեցաւ մեծապէս, եւ գիները տեւականօրէն կը բարձրանան: Ասոր փոխարէն վաճառատուններու մէջ առուծախերը դադրած են, եւ տնտեսական տագնապը սաստկացած: Վաճառականներէն շատեր չեն կրնար վճարել իրենց պարտամուրհակները, իսկ դրամատուները կը մերժեն բացարձակապէս վարկ բանալ առեւտրականներուն: Այս բոլորը մեծապէս ցնցած են հրապարակը:

կերեսային չարժառիթներ որոնք մասնակի հանգամանք ունին, ինչպէս գիւղացիներու կասկածամտութիւնը հանդէպ 5 եւ 10 հազարնոց թղթադրամներուն եւ կարգ մը փրոֆէսիոնէլներու համար արձակուրդի մեկնելէ առաջ « նկատելի չահ մը ապահովելու » անհրաժեշտութիւնը:

Արդարեւ, պէտք է դիտել որ ոչ Նիւ Եորք, ուր ոսկին փոշիի ձեւին տակ կը ծախուի, ոչ Գահիրէ, ոչ Պէյրութ, ոչ ալ Թանճէր նշանակելի չարժումներ ի յայտ չեն բերեր:

Այդ իսկ պատճառով, ներելի է մտածել թէ ոսկին, զօրաւոր ոստումէ մը ետք վերստին պիտի իյնայ աւելի հանդարտ մարզերու վրայ, ինչպէս պատահեցաւ Ստամպոլի մէջ: Այդ է տեսանք անցեալ օր, երբ Լուին 4520էն իջաւ 3890ի:

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Այսպիսի դրութեան մէջ նա դեռ չէր տեսել Դիզակի տիրոջը... Մելիք Աւանը լսում էր այդպիսի ցաւեր եւ լռում էր... Լռում էր, որովհետեւ խօսք չունէր: Նա չդիմացաւ եւ բացականչեց.

— Ես կը գնամ, դու մնացի՛ր, Մելի՛ք, ես հէնց այժմ կը գնամ...

Բայց Մելիքը կանգնեցրեց նրան մի հայեացքով:

— Ես էլ եմ գնում, ասաց նա. ինձ սպասում են շատ կարեւոր գործեր:

— Իսկ ժողովո՞ւրդը... Ի՞նչ պատասխանեմ նրան, հարցրեց վարդապետը:

— Եթէ Հայը Հայի հետ վէճ ունի, ես կը լըսեմ, թո՛ղ գան ինձ մօտ երեք օրից յետոյ:

— Վէճեր չկան, վէճերը մոռացուել են...

— Ասա ամէնքին, Հայր Սուրբ, որ Օսմանցու գործերի մէջ ես չեմ խառնւում... իրաւունք չունեմ: Մի՞թէ դու չգիտես... Թո՛ղ գնան Սիւլէյման Բէկի մօտ:

— Ասել եմ, հարիւր անգամ բացատրել եմ: Բայց դու պիտի տեսնես թէ ինչպէս են ինձ պատասխանում:

— Ի՞նչպէս...

— Լաց են լինում... Ժողովուրդի արտասունքը գետի պէս գնում է...

Նրանք դուրս գնացին: Ցուրտ քամին չորացնում էր: Վարդապետը, Մելիքը ձայն չէին հանում, իսկ Ասլանը շտապեցնում էր Պօղոսին: Զորս հոգին դեռ չէին նստել ձիերուն վրայ, երբ վանքի թոնրատունից դուրս սողաց Բարսեղի ընտանիքը: Ամէնքը լաց էին լինում Լաց էր լինում ինքը՝ Բարսեղը, ձախ ձեռքով ցոյց էր տալիս միւս ուսը, որ փաթաթուած էր փալասների մէջ. լաց էր լինում նոյն իսկ ծծկեր երեխան, նա, որին մայրը երեք օր պահել էր մոխրի մէջ թաղած: Բարսեղի կինը ողորմութիւն էր աղերսում... Թշուառութիւնը աներես է դարձնում մարդուն: Մելիքը մի քանի անգամ ասաց որ լաւ է, բաւական է, յանձնեց վարդապետին, որ խնամէ այդ ընտանիքը. բայց կինը դրանով բաւական չէր, խընդրում էր որ Մելիքը լսէ ամէն ինչ, իմանայ թէ ինչ արին անօրէնները... Ձիերը պատրաստ են, Ասլանը նստել է, գնում է, իսկ Բարսեղի կինը կպել է Մելիքին, աղաչում է...

Մելիքը, վերջապէս, կորցրեց համբերութիւնը, յանկարծ գոռաց խեղճերի վրայ: Եւ նրանք լուռ ու մունջ ետ քաշուեցին, նորից մտան թոնրատուն:

Ձիաւորները գնացին դէպի վանքի դոները:

— Դու բարկացա՞ր, հարցրեց Ասլանը:

— Ի՞նչ անեմ, բարկութիւնն էլ երբեմն ծածկում է մարդու անկարողութիւնը...

Բայց յետո՞յ, դրսո՞ւմ: Այնտեղ, ձիւների մէջ, երեւում էին տղամարդիկ, կանայք, երեխաներ: Ամէնքը առաջ վազեցին կիսամեռ, ցըրտահար, կապտած. կանչում էին, հեծեծում, ուզում էին ընկնել Մելիքի ձիու ոտների տակ...

— Գնացէ՛ք վանք, ես վարդապետին ասել եմ գնացէ՛ք, գնացէ՛ք, անդադար կրկնում էր Մելիք Աւանը ճանապարհ բաց անելով ձիու համար:

Ի՞նչ պիտի անէր վարդապետը: Այստեղ էլ նոյն աղաչանքն էր, այստեղ էլ խնդրում էին, որ Մելիքը լսէ ամէն մէկին, ճար անէ: Աղաղակները, հեծեծանքները սաստկանում էին. ո՞ր մէկին լսել, ի՞նչպէս լսել...

Եւ Մելիքը շարժեց ձիու սանձը, բայց հեծեծանքները, լացը, ճիչերը չյուսահատուեցին, վազեցին նրա ետեւից: Դա մի հալածանք էր. Դիզակի տէրը յոյսը դրել էր ձիու վրայ, իսկ ձին երբեք անկատար չէր թողել իր տիրոջ կամքը: Աղաչողները, ձիւների մէջ վազվզողները ետ մնացին: Այլ եւս ձայներ չէին լսւում:

— Դու փախա՞ր, խաբեցի՞ր, նորից հարցըրեց Ասլանը եւ կանգնեցրեց ձին:

— Ի՞նչ արած, դրանք էլ միջոցներ են:

Եւ ետ նայելով դէպի վանքը, աւելացրեց.

— Հաշտուեցէ՛ք, համբերեցէ՛ք... այս են ասում հեռաւոր մարդիկ, նրանք, որոնք այսպիսի բաներ չեն տեսնում...

— Թողնենք տեսնողներին եւ չտեսնողներին: Ինձ թո՛յլ տուր, Մելի՛ք, հէնց այստեղ բաժանուել քեզանից: Այստեղից ես ուղիղ դէպի սարը կը գնամ...

Թերթերը կը գրեն թէ հիւս. Քորէայի բանակին սպաները առանց այլ եւ այլի անձնապան կ'ըլլան, եթէ վտանգուին: Ատոր համար է որ ըսպաներ գրեթէ չկան գերիներուն մէջ:

× Ֆրանսական մարտանաւ մը հասաւ Հարաւ. Քորէա, Ֆուզանի նաւահանգիստը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ անծանօթներ գիշերանց յարձակելով զարկին Սուրիոյ օդանաւային հրամանատարը, զօր-գնդապետ Նասր: Հրամանատարը, որ ծանրապէս վիրաւորուած էր գլուխէն եւ կուրծքէն, մեռաւ ֆրանսական հիւանդանոցին մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՈՍԿԻԻ ՊԱՀԵՍՏԸ 126 միլիառ ֆրանք աւելի կ'արժէ այսուհետեւ, իբրեւ հետեւանք նոր որոշման մը որով տոլարը պիտի հաշուեն ներկայ սակով (349,6 ֆրանք) փոխանակ 119ի, ինչպէս կ'ըլլար 1945էն ի վեր: Գոյացած յաւելուածական հասոյթով պետական գանձը պիտի կրնայ տոլար գնել եւ վճարել երկու ամերիկեան փոխառութիւններ (1947 եւ 1949), որոնց համար իբրեւ երաշխաւորութիւն տրուած էր 91 թոն ոսկի: Պետական գանձը պիտի կրնայ նաեւ Պանք տը Ֆրանսէն վերագնել իր գանձատոմսերը:

ՈՒՏԵՍՏ ԱՄԲԱՐԵԼՈՒ խրարանցումին առթիւ, ձեռնհաս իշխանութիւնը կը ծանուցանէ որ յուլիսի սկիզբը շաքարի պաշարը հասած էր 400 հազար թոնի, ինչ որ կը բաւէ վեց ամիս, վասն զի ամսական սպառումն է 73,000 թոն: Եթէ տրամադրելի պաշար չկար շատ մը խանութներու մէջ, պատճառը այն է որ գլխաւոր գտարանները փակուած էին ամառնային արձակուրդի առթիւ: Հողագործական նախարարութիւնն ալ կը ծանուցանէ թէ 5000 թոն բրինձ հասած է Իտալիայէն եւ շուտով պիտի ծախուի փոքրաքանակ խանութներու մէջ: Ուրիշ 20,000 թոն եւս կը սպասուի սեպտեմբերի սկիզբը: Ձէթը եւ սուրճն ալ առատ են, բայց հանրութիւնը եթէ չարունակէ պաշար ամբարել, տեղի պիտի տայ գիներու բարձրացման եւ չարաշահութեանց: Նպարավաճառներու Դաշնակցութիւնն ալ զգուշութեան կոչ մը ուղղեց, հաւաստելով թէ եղած պաշարը կը բաւէ բոլոր պէտքերուն:

ՊԵԼՃԻՔԱՅ հանրային կարծիքը չէ հանդարտած տակաւին, թէեւ ցոյցերը եւ գործադուլները դադրած են: Թագաւորը տեղի տալով հանդերձ, չէ ստորագրած այն պաշտօնագիրը որով իր տղուն կը փոխանցէ արքայական իրաւունքները, այլ պարզապէս նամակ մը ուղղած է վարչապետին: Շատեր կը կասկածին թէ կրնայ նորէն գահ բարձրանալու խնդիրներ յարուցանել: Յետոյ, չէ որոշած թէ ո՛ւր պիտի բնակի, Պելճիքա՞ թէ արտասահման: Թագաւորին կուսակիցներն ալ կը գանգատին թէ փոքրամասնութեան կամքը պարտադրուեցաւ մեծամասնութեան: Լէոփոլտի կուսակիցները ռումբ մը պայթեցուցին Անվերսի մէջ:

ՍԹԱԼԻՆ յօդուած մը հրատարակելով « Բոլշեւիկ » ամսագրին մէջ, կը բացատրէ թէ երբ ընկերվարական կուսակցութիւն մը պաշարուած է դրամատիրական պետութեանց կողմէ, « պարտաւոր է զօրացնել եւ ոչ թէ տկարացնել իր բանակը եւ վարչութիւնը »: Ուրիշ գրութեամբ մը Ստալին կ'ըսէ թէ աստիճանաբար մէկ համաշխարհային լեզու պիտի հաստատուի, ընկերվարութեան յաղթանակէն վերջ: « Անշուշտ այդ լեզուն ոչ ռուսերէն պիտի ըլլայ, ոչ գերմաներէն, ոչ ալ անգլերէն, այլ նոր լեզու մը, խտացնելով ազգային եւ շրջանային լեզուներու լաւագոյն տարրերը »:

ՅԱՆՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ. — Արեւմտեան Գերմանիոյ անգլիական եւ ամերիկեան զօրքը աւելցնելու պահանջ դրաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, ի նախատեսութիւն արշաւանքի մը որ կըրնայ վտանգել Ֆրանսան: Նախարարական խորհուրդն ալ քննեց այս խնդիրը: — Արեւմտեան հինգ զինակիցները, Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելճիա եւ Լիւքսէնպուրկ որոշեցին խնդրել իրենց խորհրդարաններէն որ փութացնեն վերազինումը եւ զինամթերքի արտադրութիւնը:

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԱՄՈՒՍԻՆ ՄԸ, Լաֆարկ, սպաննեց Շամփինյիի համայնավար քաղաքապետը, որ իբրեւ հոմանուհի կը գործածէր իր կինը: Այս վերջինը, մայր երկու զաւակներու (քաղաքապետն ալ երկու զաւակ ունի), բացէ ի բաց յայտնած էր թէ պիտի բաժնուի, սիրականին հետ ապրելու համար:

ՓԱՐԻԶԻ Վերաքննիչ Ատեանը կը հրաւիրէ Բաղալ Վահագն Վարդանեանը (ծնած Թէհրան, 1891 դեկտ. 11ին, դատական ատեան ներկայանալ 1950 նոյ. 13ին, դատուելու եւ ձերբակալուելու համար:

ՓԱԿԵՑԻ՞Ք 1940 — 1950ի ձեր բաժանորդագրութեան հաշիւը,

Մի՛ ցաւիք եթէ Օգոստոսի ընթացքին դադրի ձեր թերթին առաքումը:

Խանասորի տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Կը մասնակցին Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր Դաշնակցական խումբերն ու ենթակոմիտէները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը իր բոլոր խումբերով եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը:

Պիտի նախագահէ եւ խօսի Կարտանի Քաղաքապետ
M. V. SAVINE

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: Կը բանախօսէ՝ ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Այս կիր. ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ: Պուլի մրցում, առաւօտեան ժամը 9էն 12, շահողները պիտի ստանան նուէրներ: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Ջուրը ապահովուած է:

Շրջանի մարմինները պարտաւոր են այժմէն ապահովել իրենց երթեւեկի միջոցները:

× Խանասորի արշաւանքին — Վալապրը — արձանագրուելու համար դիմել մսագործ Արիստակէս Պետրոսեանի 20 rue des Petites Maries, Ծերիկեանի 13 rue des Dominicaines եւ Ա. Քէօսէեանի Photo Rex, Place Jules Guesde:

× Գօմոնի համար դիմել ընկեր Գ. Քէնտիրեանի: Լա Ռօզիէրի համար ընկեր Ե. Տէր Մեսրոպեանի:

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տեսինի Կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի՝ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, սովորական դաշտավայրը:

Պիտի խօսի ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ: « Սինէ Ղազօ »ն պիտի լուսանկարէ հանդէսը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 օգոստոսին, Մէօտօն, Tapis Vert, Պաղ աղբիւրին մօտ:

Երթեւեկ.— Bld. Carnotէն առաւօտեան ճիշդ ժամը 7ին օթօքարով, Ալֆորվիլէն:

ՎԻԷՆ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Ս. Թադէոսեանի ամուսնութեան առթիւ 1000ական ֆրանք՝ Ս. Թադէոսեան, Աւետիս Տէրտէրեան (Լիոնէն), 500 ֆր. Տիկին Բ. Թադէոսեան: Նաեւ Պ. Լեւոն Մուրատեանի ամուսնութեան առթիւ 1000ական ֆրանք՝ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մուրատեան եւ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Զաթալեանէ (Տեսին):

ՆԻՍԻ Հ. Մ. Մ.ի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, առտուան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան 8ը, Լանափուլի Սիանեը կոչուած ծովեզերեայ եւ ծառաշատ դաշտին վրայ: Նիսէն մեկնում օթօքարով ժամը ճիշտ 8ին: Արձանագրուիլ չորս օր առաջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ. — Այրի տիկին Վ. Յովհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի մահուան տարեդարձին առթիւ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օդափոխութեան կայանի երկրորդ խումբը կը մեկնի կիրակի, 6 օգոստոս, երեկոյեան: Հաւաքուիլ ժամը ճիշդ 7ին, Կառ տը Լիոնի départ մեթրոյի գլուխը:

× Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը Լիոն կը վերադառնայ ամսոյս 7ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Սեւակ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 5ուկէսին ընկ. Վ. Օշականի բնակարանը:

ՎԻԷՆ. — Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համաքաղեցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին, ի պատիւ Մխիթարի Հովտի (Մ. Նահանգներ) Տիկնանց ճիւղի քարտուղարուհի Տիկին ՀԵՐՄԻՆԷ ԽԱՄՊԱՐԵԱՆԻ:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լապառաս Քառիէռի գեղատեսիլ անտառը: Ընտանեկան մթնոլորտ, հաճելի անակնկալներ:

Առնել 15 թիւ հանրակառքը, Պուլվառ Կառիպալտիէն եւ իջնել վերջին կայարանը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ

(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ – ԿՈՄՍ)

Ա. հատոր 600 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, «Հայրենիք», Պոսթըն, 1950 :

Կը բաղկանայ 74 գլուխներէ, մանկութեան օրերէն մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութիւն :

Կը ծախուի CAVEZIAN, Rue de Trévisei մօտ:

« Troubadours Arméniens »

Textes de Grégoire de Narek— Nahabed Koutchak, Grégoire d'Akhtamar, Sargavak de Berdak, Yeremia Keumurdjian, Nagache Hovnatan, Ohanès. Poésie populaire. Présentés par LUC–ANDRE MARCEL, dans les « Cahiers du Sud ». Գին՝ 160 ֆր., առաքման ծախքով՝ 200 ֆրանք: Դիմել՝

HRAND SAMUELIAN

51, rue M.–le–Prince, Paris–6e, ուր կը գտնուին բացի ամէն տեսակ հայերէն գրքերէ, Հայերու վերաբերեալ ֆրանսերէն գրքեր, մանաւանդ իր վերջին հրատարակութիւնը՝ H. PASDERMADJIAN : HISTOIRE DE L'ARMENIE, des origines jusqu'à nos jours, մեծադիր հատորը, գին՝ 1000 ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 5 AOUT 1950 Շաբաթ 5 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6221–Նոր շրջան թիւ 1632

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁՋՈՒԵԼԻ ՎԱՅՆԱՍՈՒՆԸ

Հեռագիրը անցեալ օր հաղորդեց թէ Սթալին նոր տեսութիւն մը հրատարակած է « Բոլշեւիկ » ամսագրին մէջ, լեզուագիտութեան մասին: Դարձեալ ի պատասխան իրեն ուղղուած հարցումներու (28 յուլիս):

Ինչպէս յունիս 20ի յօդուածին մէջ, զոր հրատարակեց կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրավտա, Սպարապետը այս անգամ ալ քարեր կը գլորէ անոնց դէմ որ « վարդապետ » եւ « վարժապետ » կը հռչակէ (dogmatistes եւ pédants):

Կ'ըսէ թէ կուսակցութեան մէջ կան անդամներ որոնք գոց կը սորվին Մարքսի վարդապետութեան անջատ բանաձեւերը եւ մէջտեղ կը նետեն « աջ ու ձախ »: Տեղի եւ անտեղի: Այն ենթադրութեամբ թէ « վաւերական են բոլոր ժամանակներու համար, բոլոր երկիրներուն մէջ եւ կեանքի բոլոր պարագաներուն տակ »:

Այսպէս ալ մեր սովետահար, սովետագար դպիրներն ու ժամկոչները: Կարմիր գիծէն ներս թէ դուրս:

Այդ նոյն տարրերը չէ՞ն որ աւելի քան մէկ տարի խաչեցին վաստակաւոր ակադեմականը, Հրաչեայ Աճառեան, յանուն Մարքսի եւ Նիկոլա Մառի:

Անոնք չէի՞ն որ ռդիտօրէն անուանարկեցին Աճառեանը, ուսուցչապետ Գ. Ղափանցեանը եւ ուրիշներ, իբրեւ « ոչ – մարքսիստ, կոնտր–ռեւոլուցիոնէր, բուրժուա–ռէակցիոնէր »:

Եւ դեռ պիտի չարունակէին « սեւացրէք »ը, անխուսափելի հետեւանքներով, երբ Սթալին ինք պարտք սեպեց յայտարարել հրապարակաւ.

— « Ն. Մառը լեզուագիտութեան մէջ մտցրեց սխալ, ոչ–մարքսիստական փորմուլա լեզուի, որպէս վերնաշէնքի մասին, եւ շփոթութեան մէջ գցեց իրեն, խճողեց լեզուագիտութիւնը »:

Դեռ աւելի կծու դաս մը.

— « Ն. Մառը լեզուագիտութեան մէջ մտցրեց մարքսիզմին ոչ յատուկ անհամեստ, պարծենկոտ, մեծամիտ տոն (շեշտ), որը յանգում է անհիմն ու թեթեւամիտ ժխտմանը ամէնի, ինչ որ եղել է լեզուագիտութեան մէջ, Ն. Մառից առաջ »:

Երկու վկայութիւններն ալ կ'արտատպենք Երեւանի « Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ » ամսագրի 1950 յունիսի թիւէն, ուր հրատարակուած է Սթալինի յօդուածին թարգմանութիւնը, հետեւեալ խորագրով. — « Մարքսիզմի վերաբերյալ լեզվագիտության մեջ »:

Ինչպէս կը տեսնէք, խորագիրն անգամ թութակաբանութիւն է, — տառական թարգմանութիւն ռուսերէնէ: Բառը բառին եւ տողը տողին:

Նոյն տառամոլ եւ ձախաւեր մարզանքները՝ ընկերային եւ քաղաքական կեանքի մէջ:

Անշուշտ երկաթեայ թաթ մըն է որ կը ճնշէ այնտեղ: Կը վարէ պրկելով, թեւատելով, տրորելով: Միեւնոյն կաղապարին մէջ թափելով:

Իսկ այստե՞ղ: Եւ բոլոր այն երկիրներուն մէջ, ուր կարելի է մտածել, գրել, գործել ամենայն ազատութեամբ ...

Մարդիկ բառերը, նշանախօսքերն անգամ այնտեղէն փոխ կ'առնեն, օրակարգը գրական – գեղարուեստական ըլլայ թէ քաղաքական – կուսակցական:

Այս անոպայ, մոլեռանդ ստրկամտութիւնն է որ խժալուր աղմուկ մը կը յարուցանէ պարբերաբար, այս կամ այն գաղութին մէջ, ժանգոտած սլաքներ արձակելու համար Դաշնակցութեան դէմ:

Կը տեսնէք արդէն, — մարդիկ խաղաղութեան դատն անգամ վերածեր են խեղկատակութեան: Դարձուցեր են մարտակոչ:

Եղկելիները փոխանակ լրջօրէն վերլուծելու կացութեան ելեւէջները, փոխանակ պարկեշտօրէն լուսաբանելու հանրային կարծիքը, անձնատուր եղած են անարգ խուժանավարութեան մը: Կ'ուզեն այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Հայերն ալ ունին « պատերազմի հրձիգներ, ամերիկեան աշխարհակալութեան գործիքներ »:

Իրենց բոլոր ելոյթներուն մէջ, ամէնէն զզուելին պիտի մնայ այդ վայնասունը, որ կը ձգտի ազդել ոչ միայն տարագիր բազմութեանց, այլ եւ օտարներուն վրայ:

Իրենք ալ գիտեն որ կը ստեն:

Եւ սակայն, ուրիշ դրամագլուխ չունին: Ի՞նչպէս պիտի ապացուցանեն իրենց « գործունէութիւնը »:

Շ.

Դէմ դիմաց ռազմափորձ

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ՄԷՋ

Պոլսէն կը հեռագրեն տեղական թերթի մը.—

Բրիտանական եւ ամերիկեան տորմիղները յաջորդաբար կ'այցելեն Միջերկրականի գլխաւոր նաւահանգիստները: Թրքական տորմիղը ռազմափորձեր կը կատարէ Եգէական ծովուն մէջ: Օգոստոսին պիտի վերսկսի զանոնք Մարմարայի մէջ, յետոյ պիտի անցնի Վոսփորը, ռազմափորձեր կատարելու համար Սեւ ծովու մէջ:

Գրեթէ նոյն թուականին ռուսական ամբողջ տորմիղը շատ կարեւոր ռազմափորձեր պիտի կատարէ Սեւ ծովու մէջ, ցամաքային եւ օդանաւային ուժերով, ինչպէս եւ պուլկարական եւ ռումանական բանակներով: Այժմէն իսկ զինուորական շարժումներ կը նշմարուին Պալքաններու մէջ ուր ճամբորդներու կառախումբերը ստիպուած են կանգ առնել օրերով, ճամբայ բանալու համար զինուորներու փոխադրութեանց: Անշուշտ ռազմափորձերու եղանակին մէջ ենք: Եւ սակայն կարելի չէ ժխտել թէ այս տարի շատ են ռազմափորձերը եւ կը կատարուին այնպիսի շրջաններու մէջ որոնք Պալքաններու եւ արեւելեան Եւրոպայի ամէնէն փափուկ կէտերն են:

Միջազգային հանդարտութեան ատեն, բոլորովին բնականոն պիտի համարուէր այս ամբողջ զինուորական իրարանցումը: Բայց այժմ խաղաղութեան շրջան մը չէ որ կը բոլորենք եւ ատով իսկ այս չափազանց բազմաթիւ ռազմափորձերը քիչ մը վրդովիչ հանգամանք կը ստանան: Ո՛րքան ախտանշաններ — խլրտումներ Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի սահմաններուն վրայ, հետզհետէ յաճախադէպ սահմանային միջադէպեր, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ կողմէ ամբաստանութիւններ Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի դէմ, արտակարգ միջոցներ Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ սահմանամերձ շրջաններուն մէջ: Յունական խնդիրը չէ փակուած եւ Եուկոսլաւիոյ կողմէ Կոմինֆորմի մէջ բացուած վէրքը, կը կոտտայ աւելի քան երբեք:

Եւ յետոյ, խորհրդային տորմիղը մինչեւ այսօր երբեք այնքան ընդարձակ ռազմափորձեր կատարած չէր Վոսփորի հարեւան շրջանին մէջ, այնքան բազմաթիւ զօրքով: Անշուշտ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ապացուցանել թէ չէ մոռցած Նեղուցներու խնդիրը եւ թէ ի վիճակի է արգիլելու որ եւէ նաւատորմի մուտքը Սեւ ծովու մէջ:

Անգարան միեւնոյն ատեն կատարելով իր ռազմափորձերը, պատասխանե՞լ կ'ուզէ Մոսկուայի: Պոլսոյ մէջ կը կարծեն թէ Մ. Նահանգներուն խորհուրդով է որ Թրքական սպայակոյտը որոշած է այս ռազմափորձերը: Ամէն պարագայի մէջ, Թրքական եւ խորհրդային տորմիղներուն ներկայութիւնը միեւնոյն թուականին եւ միեւնոյն վայրին մէջ չի կրնար յարաբերութեանց մեղմացումի նշան համարուիլ: Եւ կարծես ապացուցանելու համար թէ Մ. Նահանգները Թուրքիոյ հետ են միշտ, նոյն շրջանին բաղդատաբար հզօր ամերիկեան տորմիղ մըն ալ խարիսխ պիտի նետէ Պոլսոյ ջուրերուն մէջ:

Խորհրդային տորմիղին ռազմափորձերուն հետ միաժամանակ տեղի պիտի ունենան ռումանական եւ պուլկարական բանակներուն ռազմափորձերը՝ խորհրդային հրամանատարութեամբ. ինչ որ անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ ռուսական սպայակոյտը այժմէն իսկ ամբողջովին իր ձեռքն առած է այդ երկու բանակները, ինչպէս մառեշալ Ռոսոքովսկիի գերագոյն հրամանատարութիւնը լեհական, եւ հաւանաբար հունգարական եւ չոխսլովաքեան բանակներուն:

Հակառակ այս վրդովիչ երեւոյթներուն, Սթամպուլի եւ Անգարայի — Մօտաւոր Արեւելքի այս երկու պատշգամներուն — քաղաքական շրջանակները չեն հաւատար պատերազմի վտանգի մը մօտաւորութեան: Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Մոսկուա կ'ուզէ օգտուիլ Քորէայի պատերազմին ազդեցութենէն, սաստկացնելու համար ջլամարտը, սպառնալու Թիթոյի, հասկցնելու թէ չէ վերջացած Յունաստանի քաղաքացիական պատերազմը եւ թէ Սեւ ծովը ռուսական լիճ մըն է, հակառակ Դաշնակիցներու ընդդիմութեանց:

Եթէ Մոսկուան հոգեբանական ազդեցութիւն մը գործել կ'ուզէր, մասամբ յաջողած է: Արդարեւ, այն հանդարտութիւնը որ կը տիրէր վերջին շաբաթներու ընթացքին, Թուրքիոյ եւ հարեւան երկիրներու մէջ, տեղի տուած է տեսակ մը ջղագրգռութեան, ինչպէս եւ ամերիկեան շրջանակներու մտահոգութեան:

Ապահովութեան Խորհուրդը

ՄԵՐԺԵՑ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕՐԱԿԱՐԳԸ

ՆՈՐԷՆ ԾԱՆՐ ԲԱՌԵՐ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԵՑԱՆ

Ապահովութեան Խորհուրդը Եչ. օր (Գ. նիստ) բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ մերժեց Խ. Միութեան պատուիրակին՝ նախագահ Մալիքի բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր նախ քննել կարմիր Չինաստանի ընդունելութեան խնդիրը, յետոյ Քորէայի հարցը: Մէկի դէմ (Խ. Միութիւն) ութ ձայնով քուէարկուեցաւ Մ. Նահանգներուն բանաձեւը, որ կը հաստատէր թէ հիւս. Քորէան յարձակում կատարած է: Եուկոսլաւիա եւ Հնդկաստան ձեռնպահ մնացին:

Քուէարկութենէն առաջ, Պ. Մալիք յայտարարեց թէ Խորհուրդը պարտաւոր է ընդունիլ երկու եղանակներէն մէկը, — կա՛մ Խ. Միութեան, այսինքն խաղաղութեան ճամբան եւ կամ « նախայարձակման ճամբան որուն գլուխը կը գտնուին Մ. Նահանգները »: Իր տեսակէտով, նախայարձակում չէ կատարուած Քորէայի մէկ մասէն միւսին վրայ, այլ պարզապէս քաղաքացիական կռիւ մըն է որ կը մղուի: « Զգենք որ Քորէացիները իրենք ընտանեբար կարգադրեն իրենց կռիւները, եւ ոչ թէ յարձակում կատարենք ծովէն, ցամաքէն եւ օդէն, ինչպէս կ'ընեն Մ. Նահանգները »: Խորհրդային պատուիրակը միեւնոյն ատեն ամբաստանեց Մ. Նահանգները թէ շարք մը « գայթակղելի » տնօրինութիւններ պարտադրած են Ազգաժողովին, ընդարձակելով թշնամութիւնները եւ ուրիշ պետութիւններ ալ խառնելով Քորէայի կռիւներուն: « Ամերիկեան ծրագիրը ուրիշ նպատակ չունի եթէ ոչ երկարաձգել կռիւը, զայն սահմանափակելու պատրուակով »:

Ամերիկեան պատուիրակը, Պ. Օսթին, այս մեղադրանքներուն պատասխանեց ուժգնօրէն:

— « Այսօր, մինչ այս կազմակերպութեան անդամներուն զաւակները կը մեռնին Քորէայի ռազմադաշտին վրայ, ՄԱԿի դրօշին տակ, եւ մինչ մենք բանաձեւ մը առաջարկած ենք վերջ տալու համար աւերին, ահա նախագահ մը որ այս ժողովարանը կ'օգտագործէ ճառ խօսելու համար, առանց կապ ունենալու ոչ նիւթին, ոչ ալ օրակարգին հետ: Մենք յոգնած ենք այլ եւս — եւ կարծեմ ամբողջ աշխարհը յոգնած է — իրականութեան այս բացայայտ եւ ամօթալի խեղաթիւրումներէն: Միշտ նոր սպառնալիք մը, նոր գրգռութիւն մը, նր զրպարտութիւն մը: Այլեւս ժամանակը անցած է այս կարգի ելոյթներու համար: Մեր քննած հարցերը այնքան եղերական են եւ իրական, որ չեն կրնար ծառայել քարոզչական խեղաթիւրումներու: Իմ կառավարութիւնս ոչ պէտք ունի, ոչ ալ կամք՝ նոր բառերով լեցնելու այն ահագին անդունդը որ կը գտնուի խորհրդային պատուիրակին յայտարարութեան եւ բուն իրականութեան միջեւ »:

Պ. Մալիք պատասխանելով « ջղագարութիւն » եւ « չանթաժ » վերագրեց ամերիկեան պատուիրակին: Այս անգամ Ֆրանսական պատուիրակը, Պ. Շովէլ խօսք առնելով, պաշտպանեց Ազգաժողովին դիրքը Քորէայի հարցին մէջ, եւ բողոքեց « այն բոլոր փորձերուն դէմ որ կը ձգտին խանգարել Ապահովութեան Խորհուրդին համերաշխութիւնը »:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, Ամերիկացիները 25 քիլոմեթր նահանջած են ընդհանուր ճակատին վրայ: Հիւս Քորէացիները կը շարունակեն ահագին ուժեր թափել Չինկու – Ֆուզան առանցքին վրայ, կտրելու համար Ամերիկացիներու հաղորդակցութեանց գիծերը եւ գրաւելու Մազանի, Չինհայի եւ Ֆուզանի նաւահանգիստները: Իրենց յառաջապահները հազիւ 15 քիլոմեթր հեռու են Մազանէն, որ ամէնէն կարեւոր դիրքն է, Ֆուզանի ճամբուն վրայ:

Կեդրոնական ճակատին վրայ, Դաշնակից ուժերը քաշուեցան Քումշոն – Թակու գիծէն, եւ այժմ ամուր կառչած են նոր դիրքերու, Հաքթանկ գետին արեւելեան կողմը: Արեւելեան ճակատին վրայ, հարաւ. Քորէացիները ետ առին Եոնկտոքը, աջակցութեամբ դաշնակից մարտանաւերու:

Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ Հաքթանկը վերջին բնական ամրութիւնն է դէպի ամերիկեան գլխաւոր խարիսխը, Ֆուզան: Հիւս. Քորէացիներու անթելը կը յայտարարէ թէ վերջնական յաղթանակը ութ – տասը օրուան խնդիր է: Իսկ ամերիկեան շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ Դաշնակիցները հետզհետէ կը շահին ճակատամարտը, տարածութիւն կորսնցնելով հանդերձ:

× Աւստրալիա որոշեց 2000 զինուոր ղրկել: Կը հերքուի այն լուրը թէ Ֆրանսա ալ զինուոր պիտի ղրկէ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Մեր թերթին մէջ ամբողջութեամբ եւ անփոփոխ հրատարակեցինք Հայ Ճեմարանի քանըմէկ տարուան տեղեկագիրը, զոր նոյն հաստատութեան մեծանուն տնօրէնը՝ ընկ. Լեւոն Շանթ՝ կարդաց Ճեմարանի նոր շէնքի բացման հանդէսին:

Տեղեկագիրը կընանք նկատել համառօտ պատմութիւնը Ճեմարանին, որ 1929 Հոկտեմբերին բացուեցաւ հայաշատ կեդրոնի մը՝ Պէյրութի մէջ, անմիջական ղեկավարութեանը տակ երկու « նըւիրեալ անձեր »ու, երկու առաքելատիպ մտաւորականներու՝ ընկերներ Շանթի եւ Աղբալեանի:

Ահա՛ քանի մը արագ քաղուածքներ Ճեմարանի քանըմէկ տարուան պատմութենէն, որուն խառնուած է մեր գաղութն ալ, քանի որ « Համազգային »ը հիմնադրուեցաւ այստեղ, Գահիրէի մէջ, ասկէ ճիշդ քսաներկու տարի առաջ:

Ճեմարանը բացուեցաւ, 1929 Հոկտեմբերին, ընդամէնը, տասնըհինգ աշակերտով, անստուգութեան, տարակոյսի ու թերահաւատութեան մըթնոլորտի մը մէջ: Շատեր չունէին դոյզն հաւատքն իսկ, թէ Ճեմարանը կրնար տեւել ու զարգանալ առանց պետական նպաստի, առանց հաստատուն եկամուտներու, առանց գոնէ մեծատունի մը հովանին ունենալու իր վրայ:

Սակայն քանի մը հաւասար մարդոց նուիրումն ու զոհաբերութեան բարձր ոգին բաւական եղան յաղթահարելու ամէն խոչընդոտ, ամէն դժուարութիւն, ամէն վարանում:

Հինգ տարի վերջ, 1934 տարեշրջանի սկիզբը, Ճեմարանը ունէր արդէն միջնակարգ վարժարանի մը բոլոր դասարանները: Աշակերտներու թիւը, այդ հինգ տարուան մէջ, 15էն բարձրացած էր 90ի: Տարեկան պիւտճէն, նախ հինգ հազար լիբանանեան ոսկի, շուտով անցաւ ութ հազարը, պատերազմի նախօրեակին հասաւ 15,000ի, 1947ին՝ 50,000ի, իսկ հիմա արդէն կը դառնայ 80,000ի շուրջ:

Արագ վերելք ունեցաւ նաեւ աշակերտներուն թիւը վերջին տասնամեակին: 1942ին այդ թիւը բարձրացած էր 240ի, կրնար դիւրութեամբ հասնիլ 300ի, թերեւս նոյն իսկ աւելին, եթէ Ճեմարանը ունենար յարմար եւ ընդարձակ շէնք:

Առաջին տասնըութ տարուան ընթացքին, Ճեմարանի աշակերտները իբրեւ կրթաթոշակ վճարած են 86,500 լիբ. ոսկի, ո՛չ իսկ մէկ երրորդը ընդհ. պիւտճէին: Մնացած գումարը, շուրջ 225 հազար լիբ. ոսկի, նուիրած է մեր ժողովուրդին խոնարհ դասը: Նոյն շրջանին կտակով Ճեմարանին փոխանցուած են նաեւ համեստ գումարներ, առաւելաբար ամերիկահայ գաղութէն:

Առաջին տասներեք տարուան մէջ Ճեմարանը տուած է 80 շրջանաւարտ, իսկ սկիզբէն մինչեւ այսօր՝ հարիւր ինը: Ասոնցմէ հինգ հոգի հետագային ստացած են համալսարանական կրթութիւն, ուրիշ վեց հոգի ներկայիս կը շարունակեն իրենց բարձրագոյն ուսումը Փարիզի, Պրիւքսէլի եւ Ժընեւի համալսարաններուն մէջ:

Շրջանաւարտներէն քսանըհինգ հոգի ուսուցչական պաշտօն կը վարեն հիմա Լիբանանի եւ դըրացի երկիրներու ազգային վարժարաններուն մէջ, ուրիշներ իրենց գործօն ծառայութիւնը բերած են հանրային կեանքին, իբրեւ գրող, մտաւորական, գործիչ եւն.:

Ճեմարանը կոչուած էր սակայն աւելի մեծ դեր կատարելու իր շրջանակին մէջ եւ իր շրջանակէն դուրս: Վարիչները ունէին գիտակցութիւնը այս դերին եւ իրենց կոչումին: Բայց միայն գիտակցութիւնը չէր բաւեր, անհրաժեշտ էին նիւթական լայն միջոցներ՝ Ճեմարանը դարձնելու համար համահայկական հաստատութիւն մը, ուր երթային իրենց հայեցի կրթութիւնը ստանալու կամ լրացնելու մօտակայ ու հեռակայ մեր գաղութներու ուսումնատենչ պատանիներն ու երիտասարդները:

Այս նպատակը մասամբ իրագործել կարելի եղաւ, երբ 1947 օգոստոսին, մեր ողբացեալ ընկերոջ՝ Նշան Փալանճեանի հարազատները 20,000 եգիպտ. ոսկիի նուիրատուութիւն մը ըրին ի նըպաստ Ճեմարանին, սեփական շէնքի մը գնման համար: Շէնքը, արդարեւ, գնուեցաւ 350,000 լիբ. ոսկիի: Պակսած գումարը լրացնելու առաքելութեամբ Ամերիկա մեկնեցաւ ութսունամեայ, բայց հոգիով միշտ երիտասարդ ու առոյգ տնօրէնը՝ Լեւոն Շանթ: Պարապ ձեռքով գնաց, բայց վերադարձաւ լեցուն ձեռքով: Ամերիկահայ գաղութը, պատի՛ւ իրեն, լիաբուռն տուաւ իր « լուման »՝ 127,000 տոլար:

« Համազգային » Միութեան եւ իր Ճեմարանին համար ասիկա յաջողութիւն մը չէր միայն, այլ յաղթանակ մը: Կարելի է ըսել թէ « պատերազմ »ը շահուած է այլ եւս, կը մնայ շահիլ նաեւ « խաղաղութիւն »ը:

Այս նպատակին հասնելու համար Ճեմարանը ունի քանի մը հիմնական առաջադրութիւններ. —

ա) Ներկայ շէնքը ընդարձակել եւ վերածել թէ՛ դպրոցի, թէ՛ մշակութային կեդրոնի:

բ) Ճեմարանին կից հիմնել գիշերօթիկներու յատուկ շէնք մը իր բոլոր յարմարութիւններով:

գ) Ունենալ ընդարձակ հանդիսարան – սրահ մը դպրոցական հաւաքոյթներու, թատերական ներկայացումներու, դասախօսութեան եւ հանդէսներու համար:

դ) Առանձին յարկի մը մէջ փոխադրել « Համազգային »ի տպարանը, գրավաճառանոցը, ընթերցարանն ու մատենադարանը:

ե) Նոր դասագիրքեր պատրաստել մանկավարժական արդի պահանջներու համաձայն: Արդէն իսկ ծրագրուած է յառաջիկայ մէկ քանի տարիներու ընթացքին հրատարակել գիտութեանց եւ պատմութեան յատուկ դասագիրքերու շարք մը:

զ) Պատրաստել ձեռնհաս ուսուցիչներ, մասնաւորաբար հայ լեզուի եւ հայագիտական ուսումներու, ոչ միայն Լիբանանի, այլ եւ Միջին Արեւելքի հայ գաղութներուն համար: Ճեմարանը վարժապետանոց չէ անշուշտ, բայց կրնայ մեծ չափով թեթեւցնել հայ ուսուցչի տագնապը:

Այս առաջադրութիւնները թուղթի վրայէն պէտք է փոխադրել կեանքի մէջ: Ո՛չ թէ անոնց մէկ մասը, այլ ամբողջը եւ նոյն իսկ աւելին: Անոնք, որ կը գտնուին գործին վրայ կամ գործին մէջ, վճռած են կանգ չառնել որ եւէ դժուարութեան առջեւ: Վճռած են շահիլ « խաղաղութիւն »ը, այնքան փայլուն կերպով շահելէ ետք « պատերազմ »ը:

Ճեմարանի բազմավաստակ տնօրէնը, իր տեղեկագիրը փակելու առեն, մեզի կ'ուղղէ հետեւեալ պատգամը. —

« Անգործ մնալու իրաւունք չունինք ազգային բարձրացման տեսակէտէն. մեր պարտականութիւնները վաղուան յետաձգելու իրաւունք չունինք. մեզմէ ոչ ոք իրաւունք չունի միայն ի՛ր անձը, ի՛ր գործը եւ ի՛ր յարմարութիւնները մտածելու: Բարձրացումները զոհաբերութիւն կը պահանջեն, որ մեր ժողովուրդը ա՛յնքան տուաւ եւ դեռ ով գիտէ ի՛նչքան պիտի տայ »:

Այս պատգամը պիտի լսուի անշուշտ, ինչպէս լսուեցան իր միւս պատգամները ասկէ առաջ:

Վաստակաւոր դաստիարակը իր ժողովուրդին վերադարձուց ինչ որ առած էր անկէ:

Եւ ժողովուրդը պատուեց զինք, անգամ մը եւս, փառահեղ շէնք մը տալով իրեն յանուն այն գործին, որուն համար տքնեցաւ ու վաստակեցաւ եւ որուն անձնուէր ախոյեանը դարձաւ իր բազմաբեղուն կեանքին մէջ, առանց վհատելու, առանց տրտնջալու, առանց յոգնելու: Զինքը պատուեց նաեւ հիւրընկալ երկրի բարձրագոյն իշխանութիւնը՝ իր կուրծքէն կախելով Արժանեաց ոսկի շքանշանը:

Լեւոն Շանթին համար կրնանք ըսել հիմա արդար հպարտանքով. « ԱՀԱ ՄԱՐԴ ՄԸ, ՈՐ ԼԻՈՎԻՆ ԿԱՏԱՐԵՑ ԻՐ ՊԱՐՏՔԸ ԱՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ ԵՒ ԻՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԱՆԴԷՊ »:

Լեւոն Շանթ իր ունեցածը հետը պտտցուց ամէն տեղ, վասն զի իր ունեցածը իր անձին մէջն էր:

Իր անձը մեծցաւ այն չափով, ինչ չափով որ ինք ծառայեց իր ժողովուրդին: Հարկ է, որ այս ծառայութիւնը շարունակուի իրմէ վերջն ալ, իրմէ վերջիններուն կողմէ:

Ճեմարանը պէտք է դառնայ Հայ Մշակոյթի կեդրոն: Անոր շուրջ պէտք է հաւաքուի հայ մըտաւորականութեան կենսունակ մասը, իր ունեցածին լաւագոյնը տալու համար ազգին եւ հայրենիքին:

Սկսուած գործը պէտք չէ կիսատ մնայ: Զայն ամբողջացնելը, զայն լրացնելը մեր ճիտին պարտքն է:

Շէնքին հետ եւ անոր զուգահեռ՝ պէտք է մըտածել նաեւ Ճեմարանը տողաշար մեքենայով մը օժտելու մասին:

Ճեմարանին կից հաստատել վարժապետանոցի բաժին մը, ուժ տալ հայագիտական ուսումներու, ուսանողներ ղրկել Եւրոպա, ընդարձակել հրատարակչական գործը, ուրիշ պահանջներ են, որոնք կը մնան միշտ օրակարգի վրայ:

Շինենք, բայց չէնցնենք ալ...:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԿԻՆ ՆԻՆԱ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

Իրական արժանիքները կ'ըլլան համեստ, մինչեւ իսկ երկչոտ: Ապահովաբար այդպէս սորվեցուցած է իրենց կեանքի փիլիսոփայութիւնը:

Այդպէս էր ողբացեալ Տիկին Նինա Շահխաթունին:

Ամէն ինչ ունէր ան, — գեղեցկութիւն, ճաշակ, գրական շնորհ, վառ երեւակայութիւն, բայց կը խորշէր աղմուկէն: Նախընտրեց ամփոփուիլ ինքն իր մէջ: Զգուշացաւ խիզախելէ դէպի ասպարէզ, մինչեւ վերջ մնաց շուքի տակ:

Եւ սակայն ինքն էր այն հզօր ոգին, որ կը ներշնչէր Աշօ Շահխաթունին, դաժան ու բախտաւոր օրերուն հաւասարապէս, մղելով զայն դառնալ սինեմայի հռչակաւոր vedette մը:

Կը խթանէր ան իր ազգային ջիղը, հպարտութիւնը, Շահխաթունին կ'առաջնորդէր յաղթանակէ յաղթանակ:

Դարերու բարեկամութիւնն էր Կովկասի ազգային կեանքին մէջ նախախնամական դեր կատարած երկու ընտանիքներուն, որ կը նուիրագործուէր ճակատագրական միութեամբ մը, 35 տարի առաջ:

Պարսից Սարդարը Աբովեանի օրերուն միահեծան կ'իշխէր կովկասեան Հայաստանի վրայ: Տիկին Նինայի պապուն հայրը՝ Մելիք Սահակ Աղամալեան, սերունդէ սերունդ ժառանգած էր Երեւանի մելիքութիւնը: Շատ խելացի եւ հզօր դէմք մըն էր ան, տոգորուած անվկանդ հայրենասիրութեամբ, բայց կը վայելէր տիրակալին բացարձակ վստահութիւնը: Գաղտնի յարաբերութիւն կը մշակէր Թիֆլիս նստած Բասքեւիչի հետ, զօրավարին միջոցաւ կովկասեան Հայաստանի ազատագրութիւնը հետապնդելու համար:

Մելիք Սահակ չէր դադրեր նմանապէս ծածուկ քարոզութենէ հայ երեւելիներուն մօտ, ընդորս եւ Գէորգ Սուլթան Շահխաթունիին, որ Սարտարապատի Շահրիար աւանի հրամանատարն էր: (Իր որդին էր համբաւաւոր Յովհաննէս եպիսկոպոսը, իսկ անոր կրտսեր եղբայրը՝ Օհան Սուլթան Շահխաթունին, մեծ հայրն է վաստակաւոր արուեստագէտին):

Այս բոլորը, իմաստուն խորհրդապաշտութեամբ մը կազմակերպուած, որ եւ է կասկած չէր ներշնչեր Սարդարին ու Աղամալեան կը պահէր Մելիքի իր բոլոր իրաւունքները:

Մտքի պատկերացուցէք դարաշրջանը, պարսիկ տիրապետութեան բովանդակ զարհուրանքներովը, զորս այնքան ցնցող տողերով նկարագրած է Աբովեան « Վէրք Հայաստանի » մէջ, ու դուք կ'ըմբռնէք անձնուէր Մելիքին յանդգնութեան տարողութիւնը:

Օրին մէկը Սարդարին ականջին շշուկներ կը հասնին, Ներսէս եպս.ի կողմէ Թիֆլիսի մէջ նիւթուած դաւի մասին: Մարդ կը ղրկէ ու կը կանչէ Մելիք Սահակը:

Խայտաճամուկ զգեստաւորուած, սպիտակ ջորիի մը վրայ բազմած ու իր ետին թողած փառաւոր շքախումբը, յանդուգն Մելիքը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Սարդարին պալատը, որ կը բարձրանար այժմու « Արարատ » քոնեակի գործարանին վայրը:

Երեւանի տիրակալը կը հրամայէ Աղամալեանի անցնիլ Թիֆլիս, համոզել Ներսէս եպս. Աշտարակեցին, որ հրաժարի ռուսական միջամտութեան դիմելէ:

Իմաստուն Մելիքը ինքզինքը վարպետօրէն գերծ կը կացուցանէ նշանակուած պաշտօնէն, պատրուակելով թէ իր բացակայութեան ետ կը մընան երկրին գործերը եւ ինք կը փափաքի յաւագոյնս ծառայել պարսիկ իշխանութեան: Հետեւաբար, Գէորգ Սուլթան Շահխաթունին կ'առաջարկէ իբրեւ յարմարագոյն անձնաւորութիւնը, ինչ որ Սարդարը յօժարակամ կ'ընդունի:

Կովկասի մայրաքաղաքին մէջ, ան կը ստիպուի հրապարակաւ յորդոր կարդալ Ներսէս եպս.ի որ ետ կենայ ռուսական միջամտութիւնը հրաւիրելէ: Սակայն, ընդունելութեան դահլիճէն դուրս ելած միջոցին, Գէորգ Շահխաթունի նշան կ'ընէ հայրենասէր եկեղեցականին, որ քայլերը դանդաղեցնելով ետ կը մնայ պարսիկ հետեւորդներէն: Այս անգամ, Շահրիարի հրամանատարը կը խնդրէ Աշտարակեցիէն որ անընդհատ շարունակէ իր ջանքերը, ժամ առաջ կովկասեան Հայաստանը ազատագրելու համար Պարսից տիրապետութենէն: Ինքն իր կողմէ կը խոստանայ պէտք եղածը ընել տեղին վրայ:

Մելիք Սահակ կը պատմէ Սարդարին Գէորգ Շահխաթունիի առաքելութեան արդիւնքը, բայց պարսիկ տիրակալը շատ ալ համոզուած չի թուիր անոր բառերուն, որովհետեւ իր կողմէ նշանակուած հետեւորդները ականջին հասցուցած էին Ներսէս եպս.ի եւ հայ հրամանատարին միջեւ տեղի ունեցած գաղտնի փսփսուքը: Այն ատեն, Մելիք Աղամալեան հաստատելու համար իր բառերուն վաւերականութիւնը, դիտել կուտայ թէ « Գէորգ Շահխաթունին Թիֆլիսէն հետը բերած է իր ուսանող որդին, եթէ համամիտ ըլլար հայ եկեղեցականին գործերուն, այդպէս չէր շարժեր »:

Քանի մը տարի վերջ, Բասքեւիչ արդէն գրաւած է Երեւանը, ուստի մեծ հանդէս մը կը սարքէ ի պատիւ քաղաքին աւագանիին: Ընդունելութեան ատեն, ռուս զօրականը շնորհակալու —

"Ցուպաբեր"ի եւ "Ազատ Օր"ի

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՄՕՏ

Յուլիս 4ին, ընկ. Բէգլար Նաւասարդեան («Ցուպաբեր») եւ ընկ. Յակոբ Բարաղամեան («Ազատ Օր») տեսակցութիւն մը ունեցան վարչապետ Պ. Փլասթիրասի հետ:

Վարչապետը հայ լրագրողները ընդունեց շատ սիրալիր: Առ հասարակ հայութիւնը հետաքրքրող հարցեր տուաւ եւ ծանրացաւ մասնաւորաբար յունահայութեան կապուած այլազան խնդիրներու վրայ, որոնց շուրջ մանրամասն տեղեկութիւններ խնդրեց:

Ընկեր Բէգլար Նաւասարդեան դիտել տուաւ թէ վարչապետ Փլասթիրասի անունը ծանօթ է արտասահմանի մեր բոլոր գաղութներուն, որոնք զինք կը ճանչնան իբրեւ անկեղծ հայասէր, արդար եւ կարող պետական դէմք մը:

Վարչապետը ընդմիջեց շեշտելով, թէ Յունաստան իր պարտականութիւնը կատարած է Հայերուն հանդէպ եւ պիտի շարունակէ իր արդար վերաբերումը նաեւ ապագային:

Բացատրելով յոյն ժողովուրդի ներկայ ոգեկան վերելքը, հակառակ վերջին անթիւ արհաւիրքներուն, Պ. Փլասթիրաս գաղտնիքը գտաւ այն իրողութեան մէջ, որ յոյն ժողովուրդը հին ու փառաւոր անցեալ մը ունի, իր ոգեկան արժէքները միշտ մեծ եղած են եւ իր հաւատքն ու պայքարելու վճռականութիւնը անյաղթահարելի են:

Անդրադառնալով հայ ժողովուրդի ճակատագրին, վարչապետը զուգահեռ մը գտաւ մեր եւ յոյն ազգերու պատմութեանց մէջ, նոյն պայքարը այլազան դժուարութեանց դէմ, նոյն հաւատքը, նոյն յամառութիւնը չընկճուելու եւ չվհատելու:

Պ. Փլասթիրաս ժպիտով մը դիտել տուաւ, որ թէ Յոյնը եւ թէ Հայը միշտ հալածուած եղած են, որովհետեւ երկուքն ալ խելացի են, ստեղծագործ ու յառաջադէմ: «Եւ այս է պատճառը, որ մեզ չեն սիրեր եւ մանաւանդ չեն ուզեր, որ մենք միանանք, ըսաւ վարչապետը խնդալով: Դուք գիտէք, թէ երբ երկու Յոյն եւ մէկ Հայ, կամ երկու Հայ եւ մէկ Յոյն քով քովի կուգան, ամէն մարդ կ'ահաբեկի, որովհետեւ կը զգայ, թէ այս երկու ազգերու զաւակները միանալով կրնան բոլորը գերազանցել»:

Իրենց շնորհակալութիւնը յայտնելով եւ ընդգծելով բովանդակ գաղթաշխարհի հայութեան անկեղծ եւ անվերապահ պատրաստակամութիւնը իր կարողութեանց սահմաններուն մէջ զօրավիգ կանգնելու յոյն ժողովուրդի մղած արդար պայքարին, ընկերներ Բէգլար Նաւասարդեան եւ Յակոբ Բարաղամեան հրաժեշտ առին վարչապետէն, լաւագոյն տպաւորութիւններով: («Ազատ Օր»)

թիւն կը յայտնէ Մելիք Սահակի իր մատուցած անգնահատելի ծառայութեանց համար եւ կ'ուզէ անոր իշխանի տիտղոսը շնորհել:

— Զարժեր շնորհակալութիւն յայտնել, կ'ըլլայ Աղամալեանի պատասխանը, ես միայն իմ պարտականութիւնս կատարած եմ ազգակիցներուս հանդէպ: Սակայն, ինքզինքս վիրաւորուած կը զգամ, որ դուք ինձ կ'առաջարկէք իշխանական տիտղոս շնորհել: Մելիքութիւնը աւելի բարձր է քան իշխանական տիտղոսը:

Ահա, այս գերդաստանին շառաւիղն էր Տիկին Նինան, արժանաւոր կեանքի ընկերուհին Աշօ Շահխաթունիի: Հայրը՝ Իսահակ Մելիք Աղամալեան, քաղաքապետն էր Երեւանի ու առաջին անգամ ինք ջուր բերել տուած էր Հայաստանի մայրաքաղաքը: Ողբացեալ տիկինը իր նախնական կրթութիւնը ստացած էր քաղաքին պետական կիմնազիոնը, յետոյ մասնաւոր դասեր առած էր Փարիզէն ու Գերմանիայէն յատկապէս բերուած ուսուցչուհիներէ: Մեծ իմացականութիւն մը, կարեկից մարդկային ցաւին, որ ձեռքէն եկած բարիքը չէր զլանար դժբախտներուն:

Ճակատագիրը անողոք եղաւ իրեն հանդէպ: Շատ տառապեցաւ վերջին օրերուն, բայց մինչեւ եօթ դժկամակեցաւ պառկիլ օտար արիւնով: Մեռաւ, ժպիտը շրթունքին, շրջապատուած իր ամուսնին գուրգուրանքովը, ազնիւ հպարտութեան մը երանութեամբ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Հայ Օգնութեան Միութեան 30րդ պատգմ. ժողովը գումարուեցաւ յուլիս 11ին, Փրովիտէնսի Ս. Վարդանանց եկեղեցին (Մ. Նահանգներ):

Փրավիտէնսի հոգեւոր հովիւ արժ. Տ. Նշան Ա. քհնյ. Փափազեան օրհնեց հաւաքոյթը եւ հակիրճ կերպով արտայայտուեցաւ Հ. Օ. Մ.ի ազնիւ, մարդկային ու աստուածահաճոյ նպատակներուն շուրջ:

Տիկին Ն. Հայթայեան բացման խօսքով բարի գալուստ մաղթեց պատգամաւորներուն: Անդրադարձաւ Հ. Օ. Մ.ի մէկ տարուայ գործունէութեան, ըսելով թէ ամերիկահայութիւնը, որ բոլորուած է այս կազմակերպութեան շուրջ, այս տարի եւս իր սնունդէն, զգեստէն եւ նիւթական կարողութենէն բաժին հանեց նաեւ Սփիւռքի տառապող հայրենակիցներուն: Յատկապէս — եւ արդարօրէն — ընդգծեց ի նպաստ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հայ տարագիրներուն Հ. Օ. Մ.ի կատարած աշխատանքները, որոնք այնքան արդիւնաւոր եղան անցեալ տարեշրջանին, տարագիրներու գրեթէ ամբողջութեան Ամերիկա փոխադրութեամբ եւ տեղաւորումով:

Յաջորդաբար լսուեցան ուղերձներ:

Բոլոր խօսողներն ալ հաւատքով եւ զգացումով պատկերացուցին Հ. Օ. Մ.ի գործը: Նկատելի էին կարգ մը յատկանշական արտայայտութիւններ:

Տիկ. Արզուհալճեան (Շիքակոյէն) ըսաւ. — «Շատ յուզուած եմ այսքան բազմութիւն տեսնելով այս սրահին մէջ, ու կը խորհիմ թէ ինչո՞ւ կարելի չըլլայ նոյնքան հայրենակիցներ մէկտեղ բերել նաեւ մեր քաղաքին մէջ...»:

Տիկ. Սրապեան (Տիթրոյիթ) ըսաւ թէ օրերու այս տագնապին մէջ պէտք է աղօթենք խաղաղութեան պահպանման համար, սակայն եթէ անբաղձալի աղէտը պատահի՝ հայ կինը իր գթութեան պարտականութիւնը պիտի կատարէ՝ ազատութեան հաւատքով՝ ինչպէս միշտ:

— «Լոյս մը եւ կրակ ունիք ձեր գործերուն մէջ», ըսաւ ընկ. Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան, լուսաւոր եւ ջերմօրէն եռանդուն գտնելով Հ. Օ. Մ.ի աշխատանքները՝ ամենուրեք: Խօսեցաւ նաեւ ընկ. Ս. Գ. Նիկոլեան, Քուպայէն, գնահատելով կազմակերպութիւնը:

Ընկ. Գ. Մխիթարեան Հ. Յ. Դ.ի կողմէ ողջունեց Պատգմ. ժողովի բացումը: Ըսաւ թէ հետաքրքրական շարաթներ ունեցանք վերջերս Հ. Ե. Դ., Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւն եւ այժմ Հ. Օ. Մ.ի Պատգամ. ժողովներով որոնք մեր գաղութին համար նոր շրջաններ կը բանան ազգային – մշակութային — բարեսիրական մարզերու մէջ: Գնահատանք յայտնեց կանացի կազմակերպութեան զոհաբերման ոգիի ու նուիրումին համար ու վերջացուց ըսելով. — «Հ. Օ. Մ.ի գործունէութիւնը կ'ապացուցանէ որ եթէ՝ մեր պատմութեան եղերական դարձուածքներուն հետեւանքով այսօր չունինք «փափկասուն տիկիններու» ժառանգական ազնուականութիւնը, սակայն, մեր օրերու եւ անցեալի Հայուհիներն ալ այդ իշխանուհիներու նման են սրտով, անձնուիրութեամբ»:

Ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ իր ողջոյնի ճառին մէջ ներբողեց հայ կնոջ ընկերային ու ընտանեկան դերը, ըսաւ թէ անիկա կորիզը եղաւ մեր ազգապահպանման դարաւոր պայքարին: Հ. Օ. Մ.ը ծագում առաւ այդպիսի առաքինութիւններէ եւ կը շարունակէ վսեմ գործ մը, որ այս պատգմ. ժողովին մէջ առաւել եւս պիտի զօրացուի՝ նոր ծրագիրներով:

Ընկ. Արամ Սահակեան ողջունեց պատգմ. ժողովը յանուն Մերձ. Արեւելքի քոյր կազմակերպութեանց: Իր տպաւորութեամբ, ամերիկահայ գաղութին մէջ հայ կինը առաջաւոր դիրք մը ունի եւ նոյն իսկ այրերէն աւելի նախանձախնդիր կերպով կը պաշտպանէ մեր աւանդութիւններն ու ազգային գոյութեան տեւականացումը: Մաղթեց որ պատգմ. ժողովը նոր որոշումներով աւելի ընդլայնէ ու զօրացնէ իր սրբազան գործը՝ մինչեւ դառնայ Հայ ազատ պետութեան կազմակերպութիւն:

Տեղի ունեցան նաեւ երգեր եւ արտասանութիւններ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՏԵՍԻՆ. — Յուլիս 16ի կիրակին տեղի ունեցաւ Կ. Խաչի դպրոցական հանդէսը Հ. Յ. Դ. ...ան մէջ:

Ունէինք կոկիկ բազմութիւն մը, մեծ մասով ծնողքներ: Հանդէսը բացուեցաւ ճիշդ ժամը 3ին, դպրոցական աշակերտներու խմբերգով: Յաջորդաբար լսեցինք շարք մը արտասանութիւններ եւ մեներգներ, սահուն առոգանութեամբ: Յետոյ ներկայացուեցաւ պատկեր մը «Մեծապատիւ Մուրացկան»ներէն Ե. դասարանի աշակերտներու կողմէ: Ծնողքներու դէմքին վրայ ուրախութեան ժպիտը կը ցոլար, երբ կը լսէին իրենց զաւակներու երգերն ու արտասանութիւնները: (Բոլորն ալ հոս ծնած կամ հասակ նետած):

Կրթ. Մարմնի ատենապետ ընկ. Մ. Մարտիրոսեան, մէկ տարուան աշխատանքի զեկուցումը տալով յայտարարեց թէ. — Հակառակ ստեղծըուած խոչընդոտներու, Կրթ. մարմինը ապահոված է դպրոցին տարեկան ելեւմուտքը լայնօրէն եւ ուսուցիչներուն թոշակները վճարած, մէկուկէս ամիս արձակուրդով:

Ներկաներու գնահատանքին արժանացաւ այս արդիւնքը զոր կը պարտինք ընկերներու եւ Կապոյտ Խաչուհիներու զոհողութեան: Այսպէս գաղութէ գաղութ համեստ եւ պարկեշտ աշխատաւորներն են որ իրենց առօրեայ ապրուստի հոգերէն դուրս՝ կ'ապահովեն նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութիւնը, միակ միջոցը մեր նոր սերունդի փրկութեան:

Մեր շնորհակալութիւնները Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութեան որ այս տարի եւս կրցաւ օժանդակել մեզ տարեկան 36,000 ֆրանքի գումարով մը:

Հանդէսը վերջացաւ ուրախ տրամադրութեամբ:

Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԽՄԲ. — Յաջորդով տեսութիւն մը՝ դպրոցի մասին:

ՕՆՆԻԿ. — Հայրիկ, ինծի թմբուկ մը գնէ:

ՀԱՅՐԸ. — Թմբուկ մը գնեմ որ շարունակ գլո՞ւխս ուռեցնես:

ՕՆՆԻԿ. — Ոչ: Հայրիկ, խօսք կուտամ որ միայն քնացած ատենդ կը զարնեմ...:

×

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ. — Օննիկ, եթէ այս ընթացքով շարունակես, գիտե՞ս ինչ պիտի ըլլաս 10 տարիէն:

ՕՆՆԻԿ. — Տասը տարիէն 22 տարեկան պիտի ըլլամ...:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

— Ճանապարհ չկայ այս կողմից, պատասխանեց Մելիքը, նայելով դէպի բարձր, ուր ցցըւած էին սարի ձիւնապատ լանջերը:

— Միեւնոյնն է, ես առանց ճանապարհի էլ կ'երթամ. ո՞վ է այսպիսի ժամանակ ճանապարհ որոնում...

— Մինչեւ Սխեռն Աղբիւրը մենք միասին կը գնանք եւ կը խօսենք...

— Իմ տեսածից եւ լսածից յետոյ ի՞նչ խօսք կարող է լինել:

Մելիքը ծիծաղեց:

— Խե՛ղճ պատանի, ասաց նա, տեսնելով որ Ասլանը յամառում է. մի քանի ժամ է, որ տեսնում ես մեր օրը եւ փախչո՞ւմ ես...

— Այո, ես լաւ եմ համարում հեռանալ, ոչինչ չտեսնել:

— Ի՞նչ է դու մեղադրո՞ւմ ես ինձ...

— Ո՛չ, ո՛չ... Ես այլ եւս չեմ կարողանում տեսնել քեզ այդ դրութեան մէջ... Իմ սիրտը ցաւում է...

— Իրաւունք ունես. ամէն մէկը կարող է խղճալ ինձ...

— Ո՛չ, Մելիք, ես այդ չեմ ասում: Պարսիկ իշխանաւորների սառն, անտարբեր դէմքերը ինձ զզուեցրել էին: Ես մի շաբաթ չէի դիմանայ Պարսկաստանում, եթէ իմանայի թէ դու կարող ես ուրիշին յանձնել իմ պաշտօնը: Ամէն օր միեւնոյնը. գոնէ այդ մարդիկ անկեղծ լինէին, գոնէ ասէին այն, ինչ որ ունեն իրանց սրտի մէջ: Ես զզուեցի նրանց շողոքորթութիւնից, նրանց կիսատ-պռատ խոստումներից, ակնարկներից: Անտանելի է մուրացկանութիւնը. բայց մուրացկանից հազար անգամ վատ է այն մարդը, որ ծեծում է մեծերի դուռը, խնդրում է ոչ թէ մի կտոր հաց, մի չնչին ողորմութիւն, այլ մի ահագին գործ — օգնութիւն: Եթէ մենք առանց դրսի օգնութեան այսպէս պիտի մնանք, օ՛, ես աշխարհի ծայրն էլ կը գնամ՝ դաշնակից, օգնական գտնելու...

Մելիք Աւանը խոնարհուեց իր ձիուց, գրկեց երիտասարդին եւ համբուրելով նրա ճակատը, ասաց.

— Գնա՛, որդի, ես քեզ չեմ պահի... Աստուած քեզ հետ. դու լաւ ես հասկանում մեր դրութիւնը... Մինչեւ գարուն... եթէ օգնութիւն չեկաւ, մենք կորած ենք: Այն ժամանակ դու այսպէս չես տեսնի Մելիք Աւանին. կը տեսնես որ նրան ծաղրում է վերջին խողարածը::

ԼԷՕ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՐՈՆՆԵՐՈՒ ՉԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

× Հիւս. Քորէացիներու զօրախումբ մը յանդուգն յարձակում գործեց Նչ. առտու կանուխ, ամերիկեան 27րդ գունդի հրամանատարութեան կեդրոնին վրայ, բայց եռ մղուեցաւ «հնդկական» կռիւէ մը վերջ: Քորէացիները, որոնք ծպտուած էին, անմիջապէս կրակ բացին ամերիկեան կեդրոնին դէմ, եւ ձեռնառումբեր նետեցին չէնքին վրայ, 12 մեթր հեռուէն: Յարձակումը տեղի ունեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ ամերիկեան զինուորները կը քնանային, չափազանց յոգնած ըլլալով:

Թուրքիոյ մէջ ալ ցոյցեր

Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (29 յուլիս). —

« Թուրք Խաղաղասէրներու Միութիւնը » վրնասակար թռուցիկներ տպագրած է եւ ցրուած հոս ու հոն: Այս թռուցիկները բարեմտութեան դիմակին տակ նպատակ ունին ձախակողմեան գրգռութիւններ կատարել եւ ժողովուրդը դրդել կառավարութեան եւ պետական իշխանութեան դէմ: Միութեան հրատարակած յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ երկիրը խաղաղութեան պէտք ունի, եւ ժողովուրդը պէտք է պայքարի, իր իրաւունքներուն եւ շահերուն փրկութեան համար:

Յայտարարութիւնը ստորագրուած է Միութեան նախագահուհի տօքթ. Թոքթ. Պէհիճէ Պօրանի եւ ընդհ. քարտուղար Ատնան Ճէմկիլի կողմէ:

Այս թռուցիկը ազգային շահերու հակառակ նկատուած է եւ Մոսկուայի բերնով կը խօսի: Այս պատճառով ընդհ. դատախազութիւնը հաւաքեց թռուցիկները եւ հետապնդումի ձեռնարկեց պատասխանատուներուն դէմ:

Երէկ մինչեւ կէս գիշեր հսկողութեան տակ առնուեցան Պէհիճէ Պօրան, Ատնան Ճէմկիլ, տըպարանատէր Քէմալ, փաստաբան Վահտէթ Օսման: Ամբաստանեալները հարցաքննուեցան աւագ ընդհ. դատախազ Նաիլ Էօզճանի եւ իր օգնականին՝ Հիճապի Տինճի կողմէ:

Միւս կողմէ « Խաղաղասէրներու Միութիւնը» նամակով մը դիմեց Ազգ. Ժողովին, պահանջելով որ բեկուի կառավարութեան այն որոշումը՝ որով զօրագունդ մը պիտի ղրկուի Քորէա:

Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս իր երէկի յայտարարութեանց մէջ անդրադարձաւ նաեւ համայնավարական վտանգին, եւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը աչալուրջ կը հսկէ, անողոք պիտի ըլլայ ձախակողմեաններու եւ կարմիրներու հանդէպ, եւ ամէն գնով առաջքը պիտի առնէ այս շարժումներուն:

× Կառավարութիւնը որոշեց Քորէա ղրկել 28րդ զօրաբաժնէն գունդ մը, մեքենաղէն եւ հետեւակ ուժերով: Այս նպատակով՝ Անգարայի մէջ ռազմափորձ մը կատարեց 28րդ զօրաբաժինը, որ Ամերիկացիներու կողմէ մարզուած ընտիր միութիւն մըն է: Ռազմափորձին մասնակցեցան զրահաւոր, հեծեալ, թնդանօթաձիգ եւ հետեւակ ուժեր, օդանաւերու պաշտպանութեան տակ: Փորձը հրամանատարներու գնահատանքին արժանացաւ, եւ շատ յաջող անցաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ փութացնելու համար, կառավարութիւնը որոշեց 250 միլիոն սթերլինի յաւելուածական գումար մը ծախսել, յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին. պայմանաւ որ Մ. Նահանգները զինուորական պիտոյքներ, գործիքներ եւ տոլար տրամադրեն: Ներկայիս Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան վարկն է 880 միլիոն սթերլին: Ուրեմն երեք տարիէն պիտի բարձրանայ 3,400,000,000 սթերլինի:

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑ ՄԸ տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, բողոքելու համար Քորէայի պատերազմին դէմ: Հեծեալ ոստիկաններ նախ ցրուեցին ցուցարարները բայց անոնք վերակազմուելով նորէն խռնուեցան գլխաւոր հրապարակին վրայ: Հազար ոստիկաններ մեծ դժուարութիւն կրեցին, ցրուելու համար բողոքի թափօրը: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

ԿԵՂԾ 5,000 ՖՐԱՆՔՆՈՑՆԵՐ շրջաբերութեան հանուած են: Չորս հոգի ձերբակալուեցան Կոքլիւզի նահանգին մէջ, երբ կը փորձէին քշել կեղծ դրամները:

ՊԵԼՃԻՈՅ նախարարական խորհուրդը վաւերացուց այն օրինագիծը որով իշխան Պոտուէնի կը փոխանցուին Լէոփոլտ Գ.ի արքայական իրաւունքները: Կը սպասուի խորհրդարանին վաւերացման:

ՄԷՔՔԷՅԻ մեծ մզկիթը ողողուեցաւ տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով: Հռչակաւոր « Քեապէ »ն ալ վտանգուած կը համարուի:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Նախագահին՝ Նեհրուի դէմ դաւ մը ի դերեւ հանուեցաւ կառավարութեան կողմէ: Արտակարգ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, սանձելու համար ափ մը « խելագարներ եւ մոլեռանդներ »:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

ՅԱՌԱՋի քսանըհինգամեակին առթիւ, Ալֆորվիլէն ընկ. Սարգիս Սարգիսեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ թերթին տարածման ֆոնտին:

Նոյն առթիւ հազար ֆրանք՝ Սարգիս Քէնտոյեան, Էքսէն:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Օր. Ալիս Սարգիսեանի եւ Պ. Միհրան Սերխօշեանի նշանախօսութեան առթիւ Պ. Կարապետ Համալեան 600 ֆրանք կը նուիրէ ՅԱՌԱՋի տարածման ֆոնտին:

Խանասորի տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Կը մասնակցին Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր Դաշնակցական խումբերն ու ենթակոմիտէները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը իր բոլոր խումբերով եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը:

Պիտի նախագահէ եւ խօսի Կարտանի Քաղաքապետ

M. V. SAVINE

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: Կը բանախօսէ՝ ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Այս կիր. ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ: Պուլի մրցում, առաւօտեան ժամը 9էն 12, շահողները պիտի ստանան նուէրներ: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Ջուրը ապահովուած է:

Շրջանի մարմինները պարտաւոր են այժմէն ապահովել իրենց երթեւեկի միջոցները:

× Խանասորի արշաւանքին — Վալապրը — արձանագրուելու համար դիմել մսագործ Արիստակէս Պետրոսեանի 20 rue des Petites Maries, Ծերիկեանի 13 rue des Dominicaines եւ Ա. Քէօսէեանի Photo Rex, Place Jules Guesde:

× Պօմոնի համար դիմել ընկեր Գ. Քէնտիրեանի: Լա Ռօզիէրի համար ընկեր Ե. Տէր Մեսրոպեանի:

Մարսէյլէն օթօքարերը կը մեկնին ժամը 7.30ին, Place d'Aixէն:

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տեսինի Կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի՝ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, սովորական դաշտավայրը:

Պիտի խօսի ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ: « Սինէ Ղազօ »ն պիտի լուսանկարէ հանդէսը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 օգոստոսին, Մէօտօն, Tapis Vert, Պաղ աղբիւրին մօտ:

Երթեւեկ.— Bld. Carnotէն առաւօտեան ճիշդ ժամը 7ին օթօքարով, Ալֆորվիլէն:

Հ. Յ. Դ. Շավիլի « Արղութեան » խումբը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ընկ. Խորէն Քէպապճեանին եւ Պ. Զատիկեանին, որոնք իրենց բեռնակառքերով օգտակար եղան դաշտահանդէսի ժամանակ:

× Ֆր. Հայ Կ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Զաքարեաններէ (Ville d'Avray), իրենց թոռնիկին մկրտութեան առթիւ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

5 օգոստոս, Ֆրէզ՝ Աշխարհի դատաստանը:
12 օգոստոս, Օտտօ՝ Պաղտատի աղջիկը:
13 օգոստոս, Սթամ Սփիօժօրէն՝ Կեղծ իշխանը: Հեղ.՝ ԹՐԱԳՕՇԻ:

ՆԻՍԻ Հ. Մ. Մ.ի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի, առտուան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան 8ը, Լանափուլի Սիանեը կոչուած ծովեզերեայ եւ ծառաշատ դաշտին վրայ: Նիսէն մեկնում օթօքարով ժամը ճիշտ 8ին: Արձանագրուիլ չորս օր առաջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ. — Այրի տիկին Վ. Յովհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի մահուան տարեդարձին առթիւ: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԳՇԻԿԵԱՆ
եւ
Պ. ԳԷՈՐԳ ԱԻԱԳԵԱՆ
Ամուսնացած
6 յուլիս 1950 Իսի
Կնքահայրութեամբ Պ. Զաքարեանի

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Սեւակ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 5ուկէսին ընկ. Վ. Օշականի բնակարանը:

ՎԻԷՆ. — Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 10րդ պատգամ. ժողովը կը գումարուի 12 եւ 13 օգոստոսին, շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Վիէնի մէջ: Ա. նիստը 12 օգոստ., առաւօտեան ժամը ճիշդ 9ին: Ոչ պատգամաւոր հայրենակիցները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր: Ժողովասրահ՝ 95, rue Victor–Faugier, Vienne (Isère):

ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

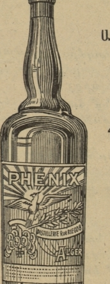
Նախաձեռնութեամբ Համաքղեցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին, ի պատիւ Միխիխիփիի Հօվտի (Մ. Նահանգներ) Տիկնանց ճիւղի քարտուղարուհի Տիկին ՀԵՐՄԻՆԷ ԽԱՄՊԱՐԵԱՆի:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Լապառաս Քառիէռի գեղատեսիլ անտառը: Ընտանեկան մթնոլորտ, հաճելի անակնկալներ:

Առնել 15 թիւ հանրակառքը, Պուլվառ Կառիպալտիէն եւ իջնել վերջին կայարանը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆի բանաստեղծութեանց լիակատար հաւաքածոն, յառաջաբան Փիէռ Քիյեառի: Գին 500 ֆրանք: (Ամերիկա, Անգլիա, Եգիպտոս, եւն. 1ուկէս տոլար): Դիմել հեղինակին A. Tchobanian, 9 rue Say, Փարիզ (9), կամ Մ. Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer, Փարիզ (9):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 6 AOUT 1950 Կիրակի 6 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6222–Նոր շրջան թիւ 1633

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՍՏՈՒԿ ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԵՐ

Հայկական Արտասահմանի մէջ, թերեւս ոչ մէկ դասակարգ այնքան մանր, ինքնավար ճակատներու բաժնուած է, որքան մտաւորականը։

Ատոր համար ալ, հետզհետէ աւելի տժգոյն, երերուն պատկեր մը կը ներկայացնէ մեր հանրային կեանքը։

Անշուշտ կան գործօն տարրեր, անգամ կամ ուղեկից՝ զանազան կազմակերպութեանց։

Կան « բոլորտիքեաններ » ալ, որոնք որոշ դեր կը կատարեն, թեւ տալով իրենց համակրած հոսանքին։

Անոնք յաճախ կը նպաստեն բարեխառնելու մթնոլորտը, երբ տաք ու պաղ իրար խառնուին։

Անդին կը մնան բազմաթիւ գրող-բրոցներ, որոնք ոչ ներկայ են, ոչ բացակայ։ Կան ու չկան։

Կարելի էր երկու մասի բաժնել այս դասակարգը, — 1. Երկչոտներ. — 2.Նստուկ իմաստուններ։

Բոլորդ ալ կը ճանչնաք երկչոտները (կրնաք անուանել նաեւ ձեռնպահներ)։

Անոնք յաճախ զոհերն են իրենց բնաւորութեան կամ ընկալեալ սովորութեանց։

Ընդհանրապէս մեղմաբարոյ, կը խուսափին հանրային գործունէութեան ժխորէն։ Կը դժկամակին պարտականութիւններ, պատասխանատուութիւններ ստանձնել։

Եթէ ձեռներէցութեան ոգի ալ ունենան, նեցուկի մը, անթացուպի մը կարօտը կը զգան, ասպարէզ նետուելու համար։ Կը վախնան որ կէս ճամբան կը մնան, ծանր բեռի մը տակ իյնալով։

Կրնան օժտուած ըլլալ սուր տրամաբանութեամբ. սակայն ի վիճակի չեն արժեցնելու զայն, իրենց իսկ խառնուածքին բերումով։

Եթէ փորձէք ասպարէզ քաշել, հաւանաբար կ'ոչ յարատեւեն։ Ինքնավստահութեան եւ հաւատքի պակասը շուտ կը կոտրեն իրենց թեւերը։

Ուրեմն կը նախընտրեն մեկուսի, կրաւորական դիրքը, հակառակ իրենց բոլոր արժանիքներուն։

Շատ աւելի բացասական պատկեր մը կը ներկայացնեն երկրորդ շարքին ներկայ-բացակաները։

Ասոնք ունին եւ՛ համարձակութիւն եւ՛ յարմարութիւն՝ դեր կատարելու համար հանրային կեանքին մէջ։ Յաճախ տոկուն դաւանանք ալ ունին։

Բայց, — կա՛մ իրենք զիրենք շատ վեր կը համարին այս ժողովուրդէն, — անոր մտաւոր մակարդակէն։

Եւ կամ, կը նախընտրեն գոհարատուփերու մէջ պահել իրենց իմաստութիւնը։ Կը վախնան զայն փորձել հանրային գործունէութեան կրակին մէջ։

Ուրեմն բացակայ են գիտակցօրէն։ Հակառակ իրենց բոլոր բարձրաթռիչ յաւակնութեանց։

Իբրեւ նստուկ իմաստուններ, անոնք միշտ ալ կը նախընտրեն պատուհանէն դիտել աշխարհն ու իր անցուդարձը։

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ քիչերն են որ իրական պաշար ունին, — գիտութիւն եւ արուեստ, ստեղծագործ միտք։

Եթէ փորձէք իրենց թառէն իջեցնել, այն տպաւորութիւնը պիտի կրէք թէ անսահման զոհողութիւն մը կը կատարեն։

Յաճախ սնամէջ ինքնահաւանութիւնն է որ չափ կուտայ իրենց շարժումներուն։

Ուստի, ոչ հետքեր, ակօսներ կրնան բանալ իրենց անցած ճամբաներուն վրայ, ոչ ալ իրենց աւելի կամ նուազ վաւերական արժանիքներէն բաժին հանել հանրութեան։

Բաւական պատկառելի համրանք մը կը կազմեն երկչոտներն ու նստուկ իմաստունները, բոլոր գաղութներուն մէջ։

Երկուքին մէջ ալ, կան բազմաթիւ պիտանի տարրեր, որոնք ասպարէզ նետուելով, գործելով միայն կրնան փրկուիլ։

Իրենց շատ մը մեղքերն ալ շարժումով միայն կրնան չուիլ։

Կա՞յ հրաշագործ միջոց մը, այդ շարժումը ստեղծելու համար։ Եւ՛ իրենց եւ՛ հանրութեան բարիքին համար։

Ժամանակները մեզի չեն սպասեր, իմաստութեան տուփերը բանալու եւ բեռ չալկելու համար։

Ի՛նչ դաւանանք ալ ունենայ, ո եւ է ուսումնական այնքան կ'արժէ որքան ընդունակ է տրամադրուելու հանրօգուտ ծառայութեան։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԱՀԱ՛ՆՋ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Ամէն մարդ եւ ամէն բան նահանջելու վրայ է, ամերիկեան զօրքէն մինչեւ Պելժիոյ թագաւորը, մէկը Քորէայի լեռներու մէջ. միւսը Ֆլամաններու եւ Վալոններու սահմանագծին վրայ։

Ոչ մէկը, ոչ ալ միւսը անմիջական կապ մը չունին մեզի հետ, բայց յատկանշանական ու բացառիկ երեւոյթներ են, արժանի ուշադրութեան։

Հիւս. Քորէացիները կը սպառնան « ծովը թափել » Ազգաժողովը իր 55—59 տեսակ ժողովուրդներու ճառերով, հանդստաւէտ թաւշապատ բազկաթոռներով, ականջալուր նորահնար գործիքներով եւ միլիառադէզ տոլարներով։

Աւդին փոքրամասնութեան եւ մեծամասնութեան դարաւոր վարկածը կը հրջի գլխիվար, յանուն խաղաղութեան…։

Նահանջի ճամբան անգամ մը որ հրապուրէ մեզ, անդիմադրելի է եւ վարակիչ։

Օրինակներ շատ կան 1917ի « Դէպի տուն »էն մինչեւ 1940ի « Տարօրինակ պատերազմ »ը։

Եթէ մենք ալ պիտի սկսինք նահանջել, գոնէ բարեբար տեսակները ընտրենք։

Օրինակ, Պոլսոյ տեղապահը պէտք է որ նահանջէ։ Հակառակորդները նոյնպէս։

Մեր շատ հիւանդ « Հայաստանասիրութիւն »ը պէտք է նահանջէ դէպի առողջ կլիմայով հանգստեան վայր մը։

Ցոյժ դիւրաբորբոք ուղեղները պէտք է նոյնպէս նահանջեն եւ երթան զովանալ ծովափ մը, յանուն ազգային եւ հայրենական շահերու։

Պէտք է ազգային եւ միջազգային հրապարակէն քաշուին բորբոսած ուղեղները, քոստոտած սիրտերը, կծկտած ջիղերը եւ ջրոտած լեզուները, յանուն խաղաղութեան որուն սիրոյն այնքան գահեր ճարճատեցան ու թագաւորներ հանգստեան կոչուեցան։

Չէ՞ որ այդ խաղաղութիւնն ալ, որ նահանջի ճամբան բռնած է արդէն, կրնայ նորէն կորսուիլ անթափանց վարագոյրի մը ետեւ։

ՍՕՍԻ

Ի ՊԱՏԻՒ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Կ'իմանանք թէ Կիլիկեան Ընդհ. Միութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է, ի պատիւ Կիլիկիոյ Գարեգին Ա. կաթողիկոսին, այս երկուշաբթի օր, ժամը 5ին, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ։

ՄԱՀ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՅԻՍԻ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ ուրբաթ, ժամը 2ին իր բնակարանին մէջ մեռած է բանաստեղծ Տիկին Անայիս (Եւփիմէ Աւետիսեան), երկար հիւանդութենէ մը վերջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի, ժամը 14.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Յաջորդով՝ իր կեանքի եւ գործի մասին։ Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր պարագաներուն։

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, հիւս. Քորէացիները կատաղի կռիւներ կը մղեն լայն ճակատի մը վրայ, Թակուէն (կեդրոն) մինչեւ Ֆուզան (հարաւ)։ Իրենց ճնշումը մասնաւորապէս ծանր է Ջինկու – Մազան գծին վրայ։ Առջի օր, 24 ժամուան մէջ երրորդ յարձակումը գործեցին երկու զօրաբաժիններով, Մազանէն 25 քիլոմեթր հեռու։ Ամերիկացիները կ'ըսեն թէ թշնամին հազար մեռեալ ունեցաւ առաջին երկու յարձակումներուն ատեն։ Զօր. Մէք Արթըրի զեկոյցին համաձայն, ամերիկեան հակայարձակումները իրարու կը յաջորդեն եւ թշնամին հարկադրուած է նոր ուժեր թափել։

Բոլոր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ վճռական ճակատամարտներ կը մղուին։ Ամերիկացիները կը համախմբեն իրենց ուժերը՝ վճռական գրոհ մը տալու համար։ Քանի օդնական ուժեր կը հասնին, այնքան կը սաստկանան կռիւները։ Միւս կողմէ ամերիկեան օդանաւերը կը շարունակեն անխնայ ռմբակոծել հիւս. Քորէացիներու թիկունքը։ Զօրս հարիւր թռիչքներ կատարուեցան միայն մէկ օրուան մէջ։

Կ'ուզեն փութացնել Եւրոպայի վերազինումը

ՖՐԱՆՍԱ ՆՈՐ ԶՈՀՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ

Ատլանտեանի 12 զինակից պետութեանց ներկայացուցիչները վերջացուցին իրենց բացառիկ ժողովը, որ տեւեց չորս օր։ Անշուշտ մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին. բայց հրատարակուած տեղեկութիւնները բաւական են, ապացուցանելու համար ժողովին կարեւորութիւնը։

Ժողովը տեղի ունեցաւ Ֆոնթէնպլոյի մէջ, մասնակցութեամբ ազգ. պաշտպանութեանց նախարարներու եւ 200 բարձրաստիճան սպաներու, որոնց մէջ աչքի կը զարնէին Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի սպարապետները, մառէշալ Մոնթկոմըրի եւ զօր. տը Լաթր տը Թասինյի, ինչպէս եւ Մ. Նահանգներու լիազօր ներկայացուցիչը։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ժողովը քննած է նաեւ « պատերազմի ոչ-ուղղափառ մեթոտներու խնդիրը » ի պաշտպանութիւն արեւմտեան Եւրոպայի։ Կը նշանակէ թէ ոչ-օրինաւոր զէնքե՞ր ալ պիտի գործածեն։ Օրակարգին վրայ կը գտնուէր նաեւ ընդհ. հրամանատարութեան հարցը։ Կ'ըսուի թէ զօր. Այզընհաուըր, որ վճռական դեր կատարեց արեւմտեան Եւրոպայի ճակատին վրայ, կամ ուրիշ ամերիկացի զօրավար մը մասնաւոր պաշտօն պիտի ստանայ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, վերջին օրը սրտառուչ տեսարան մը պարզուած է։ Մառէշալ Մոնթկոմըրի խոստովաներ է թէ վէճեր ունեցաւ զօր. տը Լաթրի հետ, « ոչ թէ ռազմագիտութեան, այլ մանրամասնութեանց առթիւ։ Բայց բոլորն ալ հարթուեցան։ Եւ մենք հիմա շատ լաւ բարեկամներ ենք, կատարելապէս համաձայն՝ բոլոր կէտերուն վրայ »։

Տեղեկատուն կը պատմէ թէ այս յայտարարութենէն վերջ, բոլոր նախարարները եւ 200ի մօտ բարձրաստիճան սպաները ծափահարեցին, ինչ որ հազուադէպ է զինուորական ժողովի մը մէջ։ « Զօր. տը Լաթրի աչքերը թրջեցան։ Յետոյ ինք ալ ճառ մը խօսեցաւ, շեշտելով. — « Բացարձակապէս անակնկալ մըն է որ մառէշալը այսպէս հրապարակաւ վստահութիւն կը յայտնէ ինծի։ Բոլորովին ճիշդ է որ մեր բարեկամութիւնը կատարեալ է, անկեղծ եւ ամբողջական բարեկամութիւն եւ ես ամենամեծ հաճոյքով կը յայտարարեմ զայն »։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է, պարտաւորիչ զինուորութեան շրջանը աւելցնելու համար ամէն տեղ։ Տակաւին ճշդուած չէ զինուորութեան շրջանը, սակայն ծրագիրներ մշակուած են ոչ միայն բաւարար, այլ եւ լաւ մարզուած զինուորներ ճարելու համար։ Քննուած է նաեւ Միջերկրականի ճակատին եւ սկանտինաւեան երկիրներու պաշտպանութեան խնդիրը։ Ի հարկին պիտի օգտագործեն Սպանիան եւ Փորթուկալը։ Պ. Ժիւլ Մոք, Ֆրանսայի Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարը, ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ իւրաքանչիւր երկիր պէտք է մասնակցի արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան, ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերով։ Ինք բաւարար կը գտնէ Գերմանիոյ մէջ եղած դաշնակից զօրքը, Ֆրանսայի սահմաններուն պաշտպանութեան համար։

Բոլոր տեսակէտները լսելէ վերջ, ժողովը որոշեց փութացնել վերազինումը։ Հրամանատարները շեշտեցին թէ երբ ժողովականները վերադառնան, պէտք է բացատրեն ազգ. պաշտպանութեան ստիպողականութիւնը ոչ միայն իրենց կառավարութեանց, այլ եւ ժողովուրդին։

× Զինակից պետութեանց փոխանորդներն ալ նոյն խնդիրներով զբաղեցան Լոնտոնի մէջ։ Ժողովը, որ կը շարունակուէր յուլիս 25էն ի վեր, որոշեց փութացնել զինամթերքի արտադրութիւնը, նկատի առնելով Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներուն հնարաւորութիւնները։ Դրամական խնդիրն ալ քննուած է։ Նախագահ Թրումընի պահանջած չորս միլիառ տոլարէն 3ուկէս միլիառը պիտի յատկացուի Ատլանտեանի զինակիցներուն։

Խորհրդակցութեանց ընթացքին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը յանձն առած է խորհրդակցիլ իր կառավարութեան հետ, նոր ճիգ մը փորձելու եւ զինուորական ուժը բազմապատկելու համար, Ամերիկայի աջակցութեամբ։ Ազգ. ժողովը արդէն քուէարկած է 800 միլիառ ֆր.ի վարկ մը. բայց կը կարծուի թէ ի հարկին աւելի մեծ գումար մը պիտի ծախսեն, փութացնելու համար վերազինումը։ Անգլիա արդէն որոշած է 3,400,000,000 ըռթերլին ծախսել երեք տարուան մէջ։

× Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը կարեւոր նիստ մը գումարելով, խմբագրեց այն յուշագիրը զոր պիտի ուղղէ Մ. Նահանգներու նախագահին, ի պատասխան կարգ մը հարցումներու։ Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց յայտնել թէ Ֆրանսա պատրաստ է « Նոր ճիգ մը փորձելու վերազինման համար »։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Սիրելի Մելոյեան, — Դժգոհութեան սաստիկ քամին, գիտե՛մ, քու պարտէզիդ ալ ծառերը սասներ է յաճախ, ծեծեր, թօթվեր, իրար է զարկեր ճիւղերը: Այդ քամին ծանօթ չէ անոնց միայն, որոնք կ'աճին ջերմանոցի մէջ, պարտիզպանին խնամքով ու կամքով, — ի՛նչ երջանիկ են անոնք, այդ հե՛զ տունկերը, խելօք ու փափկասուն: Մեղքս ի՞նչ պահեմ, ես շա՛տ կը սիրեմ քամին, անսառակ քամին, որ իրար կը զարնէ ճիւղերը պարտէզներուն մէջ: Դո՛ւն ալ կը սիրես, գիտե՛մ, դո՛ւն ալ կը սիրես ճղաքանց քամին: Լսեցիր ձայնը, ականջ դրիր, ուրախացար, ա՛յ զարտուղի գրող՝ որ երբեք չյօժարեցար մտնել ջերմանոց, այն տարակուսեամբ թէ գրականութիւնը մեր մեծ-մայրիկին գրկանոցը չէ: Լսեցիր ձայնը, ու կ'ըսես.

— Փչէ՛, քամի՛, իրար զա՛րկ ճիւղերը, կոտրէ՛ հին ճիւղերը, թափէ՛ փտած ճիւղերը...:

Ուրիշ իմաստ չունի նամակդ, որով կը հրաւիրես զիս որ պատմութիւնն ընեմ երիտասարդական շարժման մեր փորձերուն, ցոյց տալու համար թէ մենք ալ բաժին չունի՞նք արդեօք ծերանոց հիմնողներուն փառապսակէն:

Պատասխանելէ առաջ, հարկ կը համարիմ նախ պարզել հարցը, տալ նաեւ մեր գործունէութեան պատկերը, յետոյ հարցարանի ձեւ տալ՝ քննելու համար թէ միշտ ձախողմա՞ն դատապարտուած են երիտասարդական շարժումները, ինչո՞ւ, ու չկա՞ն արդեօք ուղիներ՝ ծուռ գիծէն դուրս ելլելու, չերթալու համար մինչեւ... ծերանոց կամ դերեզմաննոց:

Նպատակս՝ տեսնել թէ ուրիշներ ի՛նչ կը մտածեն, ի՛նչ կարծիք ունին: Թող նախ ուրիշներ պատասխանեն: Ամէնէն ետքը՝ ես:

Երեք երիտասարդական Միութիւններ յիշուած էին նամակիդ մէջ, — « Ցարդգող », « Զոմ » եւ « Մենք »: Յիշուած չէր Հ. Մ. Ը. Մ.ը, անոր համար թերեւս, որ ես երբեք աշխատած չեմ այդ Միութեան մէջ: Քանի որ այդպէս է, « Մենք »ն ալ թողունք մէկ կողմ, որովհետեւ, ինչպէս Փոլատեանի հետ երկար զրոյցի մը ընթացքին (Արեւմուտք) յայտնած եմ, երբեք պատասխանատու աշխատանք կատարած չեմ « Մենք »ի մէջ, — օր մը մանրամասն պիտի պատմեմ այդ Միութեան կեանքը, առայժմ այսքանը միայն ըսեմ թէ միացնելով « դժգոհ » բայց եռանդուն խումբ մը տղաք՝ փաթթեցի Վազգէն Շուշանեանի գլխուն, հակառակ տղոց բողոքին: Նպատակս էր՝ նախ զբաղեցնել Շուշանեանը, որ շատ անհանդարտ տղայ մըն էր, երկրորդ՝ « քարին զարնել » իր մեծամտութիւնը եւ իր անհանդուրժելի տիալեքտիքան, որով անխնայ կը քննադատէր « Ցարդգողը », « Զոմը » եւ ամէ՛ն շարժում: Գաղափար մը տալու համար իր քննադատութիւններուն մասին, այստեղ կ'արձանագրեմ իր մեղադրանքներէն մէկը. — « Ցարդգող » ու « Զոմ » խաղցնելով, երիտասարդութենէն կարեւոր մաս մը հեռու կը պահես Հ. Յ. Դաշնակցութենէն: Պէտք է քանդել այդ երկու Միութիւնները, որպէս զի երիտասարդութեան հետաքրքրութիւնը ոչ թէ ցրուի, այլ կեդրոնանայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ:

Ուրիշ « մեղքեր » ալ կը վերագրէր ինծի: Աւելցնեմ որ մեր խօսակցութիւնները կը կատարուէին միշտ բուռն լեզուով, (ես երբեք չէի կրնար ներել իր suffisanceին, զոր կ'առնէր հրապարակագրութեան աղքատ դաշտերուն մէջ ճարակելու սովորութենէն): Կը յիշեմ, ձմեռ մը, կէս գիշերէն ետքը, Սէն-Միշէլի պողոտային վրայ վեր-վար շրջելով ու ձիւնը կոխկրտելով, ա՛յնքան երկար վիճեցանք, պոռացինք ու հայհոյեցինք, որ ցուրտին ազդեցութեամբ՝ մարեցաւ մեր ձայնը, բայց եւ այնպէս տուն դարձանք այն ատեն միայն, գիշերը ժամը 2ին, երբ, ցուրտէն, այլեւս չկրցանք կզակ շարժել: Հակառակ մեր բուռն բախումներուն, խզում չէր պատահեր երբեք, այսու հանդերձ ի վերջոյ՝ երբ, « Մենք »ի ղեկավարութեան մէջ իր ապիկարութիւնը ծածկելու նպատակով, ձախաւեր ու վիրաւորիչ ձեւով մը « մեղքեր » փնտռեց իմ դիրքիս մէջ, խզումը կատարեցի պոռթկումով եւ այնպիսի ուժգնութեամբ, որ քիչ մնաց վերջանար... մենամարտով:

Ուրեմն առնենք « Ցարդգող »ը եւ « Զոմ »ը, — երկու երիտասարդ Միութիւններ, որոնց աշխատանքին, ձախողութեան եւ յաջողութեան պատասխանատուութիւնը կը ստանձնեմ մեր գաղութին պատմութեան առջեւ, որովհետեւ ե՛ս եմ վարեր զանոնք՝ իմ երիտասարդութենէս տալով ինչ որ դժուար թէ տային ուրիշներ:

« ՑԱՐԴԳՈՂ »Ի ՄԷՋ.— Աղքատ ուսանող մըն էի, անփորձ՝ հանրային աշխատանքի համար, եւ սակայն ինծի կարելի եղաւ քովքովի նստեցնել մեր երիտասարդ խեչեփառները՝ դաշնակցական, համայնավար, ռամկավար կամ չէզոք: Իմ աշխատանքս եղաւ շաղախի դեր կատարել, — արդարեւ յաջողեցայ միութիւնը պահպանել, կարգապահութեան կանչել աջն ու ձախը, պահպանողականն ու յեղափոխականը: « Ցարդգող » եղաւ նախ դպրոց մը, — 1) խօսիլ սորվեցան շատեր (կը յիշեմ երիտասարդներ՝ որ կը կմկմային, ինչպէս ես, իրենց կարծիքը յայտնելու ժամանակ՝ նոյն իսկ երկու բառով), 2) դասախօսութիւն պատրաստել սորվեցան նոյնպէս, (ամէն դասախօսի կը պարտադրէի դրաւոր բերել դասախօսութիւնը, որպէս զի պրպտումներ կատարեն նախապէս եւ օրուան բանախօսներու նման՝ չգոհանան վերջին ժամու ներշնչումներով): « Ցարդգող » դարձաւ նաեւ ընտանիք մը, — եղբայրական այնպիսի սէր մը ստեղծուած էր՝ որ կը կարօտնայինք իրար եւ մէկ շաբաթը երկար կը թըւէր զիրար տեսնելու եւ լսելու համար, (հաւաքոյթները տեղի կ'ունենային Հինգշաբթիէ Հինգշաբթի), ուստի կը խորհէինք հաւաքոյթները կրկնել շաբթուան մէջ: Եւ խորհիլ, որ դաշնակցական ու համայնավար հակամարտութիւննե՛ր ունէինք:

Ահա այս « Ցարդգող »ն էր, որ տուաւ բազմաթիւ երիտասարդ գրողներ, — օր մը կը ներկայացնեմ անուններով եւ իրենց արժանիքներով:

Այսօր, հպարտ եմ յայտարարելով թէ « Ցարդգող » յաջող շարժում մըն էր, մեծ դեր կատարեց եւ մեր գաղութին պատմութեան մէջ դրաւեց պատուաւոր էջ մը: Բայց « Ցարդգող »ի կեանքին մէջ ամէնէն փառաւոր ձեռնարկը կը մնայ Ժողովրդական Համալսարանը: Պետական համալսարաններու փրոֆէսէօրներուն արժէքով մըտաւորականներ հրաւիրեցինք աշխատանքի, իւրաքանչիւր դասախօսի 25 Ֆրանք կը վճարէինք, իւրաքանչիւր աշակերտէ 2 Ֆրանք կը գանձէինք, — ուսումնական ճոխ ծրագրին մէջ՝ Հայոց լեզու, Հայոց պատմութիւն, Հայոց գրականութիւն, Տոմարակալութիւն, Ֆրանսերէն լեզու, Պետական իրաւունք, եւայլն, երեկոները 2 ժամ երկու դասախօսի համար, կիրակի առաւօտները 2 ժամ երկու դասախօսի համար:

Այս ծրագրին իրագործումը փառքը կրնայ կազմել ամէնէն պահանջկոտ Միութեան անդամ: « Ցարդգող » ծրագրեց, յաջողցուց, — ինչո՞ւ չտեւեց, թող պատմէ ընկեր Երուանդ Յարութիւնեան, որ Հայրենակցական Միութեանց կողմէ իբրեւ ներկայացուցիչ՝ այնքան եռանդ սպառեց:

« ԶՈՄ »Ի ՄԷՋ. — Պիտի չպատմեմ, այստեղ, այն ծաւալուն աշխատանքները, զորս այս դըժբախտ տղաքը տարին անձնուիրութեամբ: Ֆրանսայէն, Մերձաւոր Արեւելք ու մինչեւ հեռաւոր Ամերիկա, ջով արձակեց այս Միութիւնը, եւ այսօր պարծանքով կը յայտարարեմ թէ հայերէնի առաջին դասընթացքները « Զոմ »ն էր որ կազմակերպեց, (Վալանսի մէջ՝ մեր տղաքը շաքարեղէն կու տային երախաներուն, որպէս զի հայերէնի դասերուն գային), գրադարաններ հիմնեց, մարզական խումբեր կազմեց, — Մերձ. Արեւելքի մէջ մարզական պանծալի շարժման կորիզը մեր տղոց կազմակերպած խումբերն են, կը յիշե՞ն արդեօք Վահագն կամ « Բրօ » (որբ բառը տառադարձուած) խումբերը: Ի՞նչ կը մնայ այսօր այս Միութենէն, որ թերթ հրատարակեց, Տուներ հիմնեց իբրեւ հաւաքավայր, լուծուա՞ծ է, — ո՛չ: « Զոմ »ը գոյութիւն ունի: Ես կամ, տղաքն ալ կան: Որ եւ է ժամու, որ եւ է ձեռնարկի համար՝ գիտեմ որ պատրաստ են անոնք: « Զոմ »ը հրապարակային գործունէութիւնը դադրեցուցած է պատերազմին սկիզբը, պատերազմին բերումով, բայց միութենական կապը կը պահէ միշտ: Կրնամ ըսել թէ այս Միութեան մէջ գտայ ոսկի տղաք, որոնց նուիրումը կ'երջանկացնէ զիս: Այս տղոցմէ գրողներ հասան, հանրային դէմքեր կազմուեցան, բայց ինչո՞ւ չըսել թէ խայտառակ խաչկրութեան մը ենթարկուեցաւ Միութիւնը առաջին օրէն:

Արդ, այս Միութիւնն ալ փառաւոր էջ մը կը գրաւէ մեր գաղութին պատմութեան մէջ իր այն ծրագրովը, որ կը կոչուի որբաւան կամ Գիւղատնտեսական Միաբանութիւն: Միա՛կ ծրագիրը գաղութները փրկելու, (Կանանչ Բաժակով գրքիս մէջ տուած եմ այդ ծրագրին « մաքէթ »ը): Գործ մը որ ծրագի՞ր կը մնայ, — այո՛, բայց ծրագիր կազմելն ալ գործ է, պատմական ու մնայուն աշխատանք: Թող ինծի ցոյց տան նման ծրագիրներ՝ անոնք որ բերան կը բանան քննադատելու համար:

Բարի՛, շա՛տ բարի եւ գեղեցիկ, պիտի ըսես, սիրելիդ իմ Մելոյեան: Ինչո՞ւ չշարունակեցին իրենց աշխատանքները՝ այդ Միութիւնները: Ինքնաբերաբա՞ր քայքայուեցան թէ քանդիչ ուժեր խորտակեցին զանոնք: Ձախողմա՞ն դատապարտուած են նման շարժումներ, արտաքի՞ն պատճառներով թէ ներքին, չկա՞ն ապահով ճամբաներ, « Ցարդգող »ի եւ « Զոմ »ի աշխատանքները քաջալերական ու մխիթարական չէի՞ն:

Թող նախ պատասխանեն « Ցարդգող »ի եւ « Զոմ »ի տղաքը: Իւրաքանչիւրը իր Միութեան եւ իր աշխատանքներուն մասին, համաձայն իր գնահատութեան կամ քննադատութեան եղանակին: Պիտի պատասխանեմ ամէնէն ետքը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

“Որսորդական պատմուածքներ”

ԽՄԲ.— Այս տեսութիւնը կը քաղենք « Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ » ամսագրի 1950 յունիսի թիւէն, զանց առնելով քննադատական մասը:

Ինչպէս կ'երեւայ, գրքին հեղինակը, Վ. Անանեան, աշխատանք թափած է անկոխ գետնի մը վրայ, մասամբ դժգոհ ձգելով պաշտօնական քննադատները. —

Որսորդական պատմուածքները, տեսութիւններ եւ բնագիտական զրոյցներ Վ. Անանեանի նախասիրած նիւթերն են: Ան միակ սովետահայ գրողն է որ միշտ զբաղած է այդ սեռին (ժանր) զարգացումով:

Որսորդական հրացանը ուսին՝ Անանեան « Ռեսպուբլիկայ »ի (Հայաստան) գրեթէ բոլոր շրջանները եղած է, — Սեւանայ լճի ափէն, Լոռիի եւ Դիլիջանի անտառներէն Զանգեզուրի անմատչելի ծերպերէն, նախալեռնային, լեռնային — Ալպեան գօտիները — հիւսիսէն մինչեւ հարաւ:

Գրողին ուղեկից եղած են կեանքի մէջ մեծ փորձառութիւն ձեռք բերած մարդիկ, — լեռնային գիւղացիներ, հովիւներ, վարժ որսորդներ, մայրաքաղաքին գիտական հիմնարկութիւններէն, արշաւախումբերու (էքսպետիցիա) մասնակիցներ, կենդանաբաններ, գիւղատնտեսներ, բուսաբաններ, որոնց հետ Անանեան ուսումնասիրեր է Հայաստանի կենդանական եւ բուսական աշխարհը, կենդանիներու, թռչուններու սովորութիւնները, բազմաթիւ յատկութիւնները եւ գաղթերը: Ան հովիւներու վրաններուն տակ լսած է ժողովրդական համով – հոտով զրոյցներ կենդանիներու կեանքէն եւ այդ բոլորը վերարտադրեր է, ինքնատիպ երանգաւորումներով, հարուստ ոճով, հմայող գեղարուեստական ձեւով:

Այդ գործերը ճանաչողական արժէք ունին թէ հայրենի բնութեան ուսումնասիրողներու, որսորդներու, լեռնագնացներու (ալպինիստ) եւ թէ գիտութեան որոշ ճիւղերու մէջ աշխատողներու համար:

Վերջերս Հայպետհրատը լոյս ընծայեց Անանեանի որսորդական պատմուածքներու երկրորդ հատորը որ կը բաղկանայ « Արդար կռիւ », « Վտանգին ընդառաջ », « Մերոնք », « Խելացի չուներ », « Որսորդական հնարքներ », « Քարայծի եւ լեռնային ոչխարի հետքերով », « Բնասէրի յիշատակարանից », « Որսորդական խառն պատմուածքներ », ենթաբաժիններէն եւ « Հարց գինւոր որդուն » վիպակէն:

Ժողովածոյի ենթաբաժիններուն զետեղուած բոլոր նիւթերը հիմնապէս խմբաւորուած են մէկ քանի թեմաներու (նիւթ) շուրջ, —

1. Որսորդական յիշողութիւններ, 2. Պատմուածքներ կենդանիներու կեանքէն, 3. Բնասէրի դիտողութիւններ Ռեսպուբլիկայի կենդանական եւ բուսական աշխարհի մասին, 4. Հայաստանի քաղաքացիական կռիւներու շրջանէն առանձին դրուագներ վերարտադրող երկեր, իսկ « Հարց գինւոր որդուն » վէպի մէջ արծարծուած են կոլխոզային գիւղի յետպատերազմեան կեանքի վերաբերեալ շարք մը հարցեր:

Անկասկած գիրքի լաւագոյն էջերը որսորդական եւ բնագիտական նիւթերով գրուած գործերն են, որոնց մէջ Անանեանի ստեղծագործական ոճը եւ գրական վարպետութեան հասունութիւնը ակներեւ է:

Անանեանի գործերու մասին գրեթէ բոլոր քննադատական յօդուածները կ'ընդգծեն այն միտքը թէ ան իր պատմուածքներու մէջ աւելի մեծ բարեմասնութիւններով եւ առաքինութիւններով օժտած է կենդանիները քան մարդիկը եւ կենդանական աշխարհը իտէալականացուցած է:

Այս կարծիքը ճիշդ է Անանեանի անցեալ գործերու մասին, բայց սխալ է հիմնական շեշտ դնել այդ « մոմենտ »ի վրայ եւ ատով որոշել անոր ստեղծագործութեան բովանդակութիւնը: Այն փաստը որ Անանեանի գրուածքները մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն պատանիներու եւ հասակաւորներու կողմէ, ի նպաստ հեղինակին վկայութիւն մըն է:

Անանեանի իւրաքանչիւր պատմուածքի եւ ակնարկի (պատկեր) հիմքը կեանքի մէջ պատահած որ եւ է իրական դէպքէ վերարտադրուած է ականատեսի համոզումով եւ գեղարուեստական ուժով:

Այս փաստերը թէեւ երբ եմն գիտական տեսակէտով անճշտութիւններ կը պարունակեն, բայց Անանեան այնքան արուեստով ձեւաւորած եւ այնքան յաջող կը ստեղծէ որ ճշմարտին պատրանքը կուտայ իր անկեղծութեամբ ալ եւ կը հմայէ արդէն ընթերցողը:

Որսորդական պատմուածքի գեղեցիկ եւ մնայուն օրինակներ են « Սրտոտ մարդիկ », (Լոռիի որսորդներու կեանքէն), « Մի դէպք եղեգնո-

Ձմռան տեսիլ

Ի՜նչ տեսիլք էր ձմռան առտուն.
Արեւի՞ն թէ սրտիս համար.
Ձիւնին վըրայ մերկ էիր դուն...

Ներսը, կրակին մէջ ակութին
Պուրակին շունչն էր խնկավառ:

Ծաղիկներուն վըրայ գորգին,
Ու պատին մէջ ընդելուզուած
Հայլիին մէջ՝ աչքերըս բաց
Կը դիտէի զմայլահար
Պատկերդ աղւո՜ր, բազմապատկուած...

Հազար աղբիւր կը հնչէին
Խորունկ տունին գաղտնի սրտէն.
Կարծես գարո՜ւն ըլլար արդէն...

Այն հեռաւո՜ր ձմռան առտուն,
Պատուհանին առջեւ եկած
Անոյշ ու որբ եղնիկ մը դուն...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

տում », « Արջի ճանկերում », « Անտառին անսովոր մարդը », « Մուղանի վարազները », որոնք ընթերցողին առջեւ կը բանան որսորդական « բալորտ »ի գրաւիչ վիպական բանաստեղծութիւնը, Հայ որսորդներու արկածներով եւ Հրապոյրներով լեցուն կեանքը եւ Հայրենի բնութեան գեղեցկութիւնները:

Անանեան առոնցմով ցոյց կուտայ մեր որսորդներու բարոյական յատկութիւնները, ընկերականութիւնը, կոլեկտիվիզմը, վտանգի ժամանակ փոխադարձ օգնութեան, քաջութեան մեծ կամքը:

Այս բոլորը հաստատող բազմաթիւ օրինակներ կուտայ յատկապէս քարայծի եւ արջորսի գեղեցիկ նկարագրութիւններով:

« Մուղանի վարազներուն » մէջ սրամտութեամբ ցոյց կուտայ պարծենկոտ որսորդ Արշակի կենդանի տիպարը: Այս գործին մէջ Անանեան կը պատկերացնէ նաեւ Հայ եւ ադրբէջանցի ժողովուրդներու բարեկամութիւնը:

« Խելացի շներ » գրուածքի մէջ կարգ մը գրուածներ նուիրուած են Հայ որսորդներու եւ Հովիւներու եւ անոնց Հաւատարիմ բարեկամներու՝ շուներու, բոլորն ալ յուզիչ նովելներ (նորավէպեր) որոնք յարաճուն Հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին:

Ժողովածոյի միւս բաժինը որ խորագրուած է « Բնաւէրի յիշատակներից » անունով, գործնական նշանակութիւն ունի եւ կը Հարստացնէ մեր գիտելիքները կենդանական աշխարհի մասին: Անանեան իր գրուածքներով եւ բնութեան մէջ կատարուող երեւոյթներու մասին իր անմիջական դիտողութիւններով այնպիսի « առեղծուածներ » կը պատմէ որ նոյն իսկ մասնագէտներ կրնան Հետաքրքրուիլ:

Անանեան այս շարքի պատմուածքներու մէջ կը պատկերացնէ տարբեր կենդանիներու սովորութիւնները, յարաբերութիւնները եւ կապերը:

« Փրկարար գերաններ » գործի մէջ պատմած է Թռչուններու Հնարամտութիւնը եւ փոխադարձ օգնութիւնը: Մանր Թռչունները ծով լճած ատեն իրենց ճանկերու մէջ կը պահեն փոքր ձողիկներ եւ անոնցմով կրնան մնալ ծովուն մակերեսը:

« Կենդանի սաւառնակներ »ու մէջ Անանեան կը պատմէ որ Խրիմի ծովափը, ամառանոց - քաղաքներէն մէկուն մէջ տեսած է Թէ ինչպէս վայրի սագերը սաւառնակի դեր կը կատարեն: Մանր, անզօր Թռչունները սագերը իրենց մէջքին վրայ կը նստեցնեն եւ ծովը կ՚անցընեն: Յայտնի է որ Թռչունի մէջքը անոր ամենախոցելի տեղն է եւ անոնք ոչ Թէ փոխադարձ օգնութեան Համար, այլ « սեփական շահի » Համար են իրենց մէջքին վըրայ փոքրիկ Թռչուներ կ՚առնեն:

Ուշագրաւ է նաեւ « Ո՞վ է ծառեր տնկում անմատչելի ծերպերում », « Կրիաների կռիւը », ուր կը նկարագրէ Թէ ինչպէս կրիաները գոտեմարտի կը բռնուին իրարու Հետ, իրական ըմբիշներու նման աշխատելով որ կռնակի վրայ պառկեցնեն իրար, որովհետեւ միայն այդ պարագային մէկն ու մէկը յաղթանակը տարած կ՚ըլլայ:

« Ի՞նչպէս են ամառանոց գնում Արարատեան դաշտի օձերը »ի մէջ շահեկան տեղեկութիւններ կան օձերու տեսակներու մասին: Նոյնքան շահեկան են Հայաստանի կենդանական աշխարհի վայրի ոչխարին եւ քարայծին վերաբերեալ տեսութիւնները: Անանեան՝ այդ կենդանիներու միջավայրը, սովորութիւնները, յատկութիւնները եւ բնական պայմաններու յարմարելու ընդունակութիւնները կը պատկերացնէ Հարազատութեամբ:

Շահեկան է նաեւ վայրի ոչխարներու մասին այն դիտողութիւնը որուն Համաձայն Թշնամիէն փախած ատեն իրարու ետեւէ ճերմակին կը նային եւ իրար չեն կորսնցներ: Հեղինակը կը նկարագրէ նաեւ կենդանիներու որոշ բնազդները (ապրիլը, փոխադարձ օգնութիւնը, սերունդի պահպանումը, նոր պայմաններու յարմարիլը եւայլն):

— « Որսորդական ու բնագիտական Թեմանեբով գրուած գործերը աչքի են ընկնում նաեւ իրենց Հիւթեղ լեզուով, Հայկական բնութեան ճոխ գոյներով ու կոլորիտով: Անանեանը ստեղծում է բնութեան յարափոփոխ պանորամայի կենդանի նկարագրութիւնները, պատմում է ժողովրդական կենդանի խօսակցական լեզուի պարզ, վըճիտ ձեւերով »:

Ս. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ

Ուսուցիչը կը բացատրէ ալքոլին վնասները:

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ. — Նայեցէ՛ք, երբ այս ողջ որդը դնեմ այս ալքոլով լեցուն սրուակին մէջ, որդը իսկոյն կը մեռնի: — Հիմա դո՛ւն ըսէ նայիմ, Արամ, ի՞նչ կը ցուցնէ այս օրինակը:

ԱՐԱՄ. — Այս օրինակը կը ցուցնէ որ ալքոլ գործածող մէկը բնաւ որդ չունենար...

×

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ. — Ամէնէն անյաջող չարադրութիւնը քուկդ է, Արամ, Հօրդ պիտի իմացնեմ:

ԱՐԱՄ. — Եթէ գիտնայի որ ամէնէն անյաջողը պիտի ըլլայ, Հօրս գրել չէի տար...:

×

Ա. ԿԻՆ. — Ամուսինս ըսաւ որ երթալով կ՚երիտասարդանամ:

Բ. ԿԻՆ — Տարի՞քի Թէ խելքի Համար ըսաւ...:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Ցառայականս...

Բնակարանէն առաջ տպարան, կերակուրի պնակէն առաջ լրագիր փնտռո՞ղ... Հայն է այն:

Քսանեւհինգ տարի առաջ, օգոստոս ամսու առաջին օրը, Փարիզի մէջ « Ներսէս » տպարանին տէրը Հրաման կուտար մեքենավարին.— « Կոխէ՛ ելեկտրական կոճակին »: Եւ դուրս կուգար ՅԱՌԱՋի Թիւ 1ը:

Տեսնելու էր ՅԱՌԱՋապետին դէմքը: Թերթին Ա. Թիւին առաջին օրինակը ամբողջ լայնքով բռնած դէմքին՝ կը խայտար: Կարծես Թէ նոր էր որ Թերթ կը խմբագրէր կեանքին մէջ:

Կ՚ողջունէր կարծես, իր առջինեկ զաւակին ծնունդը:

Խմբագրատո՞ւնը: Տպարանին կցորդ, մէկ լուսամուտով կիսամութ սենեկիկ մը:

Մաս մը՝ յատկացուած տպագրական Թուղթերու: Մէկ չորրորդը Թերթ ծալլելու: Մնացորդը՝ խմբագիրներու սեղմարան եւ տպարանատէրին Համար սրճեփարան, — քանի մը սիւնակ գիր շարելէն յոգնած՝ անպայման սուրճ մը Փրթելու էր երջանկայիշատակ Ներսէս տպագրիչը...

Թերթ ծալլողներ, Հասցէ գրողներ, ծրար պլորողներ որքան կ՚ուզէք:

Բոլորն ալ գրասիրաբար եւ « ընկերական բարեւներով » եւ Հաճոյքով:

« Խըրթ-քըրթ, խըրթ-քըրթ » կ՚երգէ մեքենան:

— Կտրեցէ՛ք աղմուկը, գիշեր է », Հրահանգ վերի վարձակալներէն:

Որպէս զի աղմուկը Թեթեւնայ, ձեռքով պէտք էր դարձնել անիւը, մնացորդ օրինակները տպելու Համար: Վերադարձ կիւԹեմպէրկի ժամանակին...

Սիրով, Հաճոյքով: Կարեւորը՝ Թերթին օրըօրին Հրատարակուիլն էր: Լոյսի եւ յոյսի ջահը ժողովուրդին Հասցնելն էր:

Ովքե՛ր եկան - անցան ՅԱՌԱՋի գմբէԹին տակէն՝ այս քառորդ դարու մէջ: Ո՜րքան երիտասարդներ, իրենց ստորագրութիւնովը Հպարտացան Հոն: Քանինե՜ր ողբացին, իրենց գրութիւններուն խմբագրին մկրատէն կրճատումին վրայ...

Այսօր ո՞ւր են անոնցմէ շատերը: Քանինե՜ր Հոն մկրտուելէն ետքը կրօնաԹող եղան: Դաւանափոխութեան դիմեցին: Դասարան չփոխածներ, որոնք գացին ուրիշ դպրատուններու դռները Թակելու, Հոնկէ ՅԱՌԱՋի դէմ լեզու մրոտելու Համար. իրենց ձեռագիրները գրաշարին չյանձնուելէն վիրաւորներ — « ինծի Համար Թ՞երԹ կը պակսի »ով առնող-քալողներ...

Քանի մը կտոր գրութիւնով իրենց փափաքը գոհացնելով անհետացողներ: Գիսաւորներու պէս, քանի մը տարիներ ետքը կրկին երեւցողներ ու Հեռացողներ:

Երիտասարդ տարիքին մէջ, իրենց մահազդը Հրատարակուած աշխատակիցներ ալ ունեցաւ այս Թերթը: Աւա՜ղ:

Եւ այս բոլորին վրայէն, քսանըհինգ Հատ տարիներ, քառորդ դար մը Թաւալած է:

Հաշուեկշիռ մը: Քառորդ դարու մէջ, մօտաւորապէս 6000 Թիւ ՅԱՌԱՋ: Եթէ տասը պրակնոց 160 էջով գրքի վերածենք, կ՚ունենանք 600ական գիրք ամէն մէկ բաժանորդի:

Եթէ, ամէն մէկ խմբագրականն ալ գրքի էջով երկու էջ առնենք, քսանըհինգ տարուան մէջ 6000 խմբագրականը կ՚ընէ 160 էջով 75 Հատոր գիրք: Այս ալ խմբագրին անձնական տուրքը:

ՅԱՌԱՋապետը, Թերթին առաջին Թիւը սկըսած է մելանի գոյն մազերով: Այսօր, կը շարունակէ իր գործը նոյն եռանդով՝ Թէեւ իր մազերը Թուղթին գոյնը առած ըլլան:

Խելացի՞ բան է ըրածը:

Իրեն Հարցուցէք: Եթէ ես իր տեղը ըլլայի, Տիգրան Կամսարականին պէս, գիր-գրոցի ասպարէզը կը փոխանակէի Հաշուետոմարի արհեստին Հետ:

Փոխանակ ՅԱՌԱՋի Հաւաքածոներուն, տոլարներու դէզով կը ճոխանայի: Այս պարագային, Հակառակորդներու բանակին տեղ՝ « բարեկամներու » բանակով մը պիտի շրջապատուէի: Բարեգործականի մենծաւորներու աստիճանին պիտի բարձրանայի՝ — օրինակի Համար...

Է՜Հ, ամէն մարդ տարբեր բանով մը գինովնալու ձեւ ունի: Կան որ գինիով, խաղով, կինեբով կամ ժամուն բանկալով կը գինովնան:

Շաւարշն ալ, տպագրական Թուղթին Հոտովը գինովնալու, ոգեւորուելու ձեւը ընտրած է իրեն Համար...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՐՈՆԵՐՈՒ ՉՂՐԿԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Աշխատենք... Ես էլ չեմ Հաւատում, որ մի բան դուրս գայ քո այս ճանապարհորդութիւնից, բայց եթէ մեր վերջն է, թող պարզ երեսով մըտնենք հողի մէջ եւ մեզանից յետոյ եկողները,կանգնելով մեր գերեզմանի քարի վրայ, չհայհոյեն, այլ ասեն. « Խեղճե՛ր, դուք ոչինչ չխնայեցիք, դուք փորձեցիք բոլոր միջոցները »: Մի բան էլ կայ, որ ես մոռացայ յայտնել քեզ: Ես եւ Մուստաֆա փաշան բարեկամներ ենք: Նա Հաւատում է, որ ես Հաշտուել եմ իմ դրութեան Հետ, իսկ ես Հաւատում եմ որ փորձուած աղուէսը դեռ շատ մտքեր ունի, թէեւ յայտնի է, որ փորձուած աղուէսը ջուխտ ոտով է թակարդի մէջ ընկնում: մենք միմեանց պատիւներ ենք անում: Արդեօք մի օգուտ կը լինի՞ այս բարեկամութիւնից ... Դո՛ւ էլ մտածիր...

Նրանք նորից համբուրուեցին: Ասլանը մըտրակի մի Հարուածով Հարկադրեց իր ձիուն սլանալ դէպի վեր, լեռնային կածանով, որ սպիտակ ժապաւէնի նման նշմարւում էր խոր ձիների մէջ:

Նրան Հետեւեց Պօղոսը, իսկ Հայրապետը, որ սպասում էր ձորի մէջ, տեսաւ որ Մելիքը ցած գնալիս երկու անգամ ետ նայեց՝ Ասլանին տեսնելու Համար: Նա դարձեալ նոյն Մելիք Աւանն էր. լուռ, անտարբեր: Երիտասարդից բաժանուելից յետոյ նա իր բոլոր մտքերն ու զգացմունքները նորից պինդ փակեց իր սրտի մէջ եւ այժմ տանջուած, մխիթարութեան կարօտ աշխարհի առաջ երեւան էր գալիս Դիզակի տէրը:

Դա մի տարօրինակ մարդ էր. տեսնում էր, լսում էր, բայց անխռով ու անզգայ էր, ինչպէս մի ժայռ:

Ձիւնը մաղում էր անդադար: Ձիւորների մեծ փափախները, թաւամազ « եափունջի »ները արդէն սպիտակել էին: Ճանապարհը միշտ դէպի բարձր էր գնում, ոլորուելով խոր ձորերի շուրջը: Մերձակայ բարձրութիւնից ձիւնախառն քամին յաճախ յարձակումներ էր գործում դէպի ճանապարհը. երբեմն նա այնքան սաստիկ էր եւ այնքան շատ ձիւն էր թափում, որ ձիերը կանգ էին առնում, կուչ գալիս, չորս կողմում ամէն ինչ կորչում էր մի մառախուղի մէջ, որ պտոյտներ էր գործում, ոռնում էր, հեծեծում:

Քամու մի զօրեղ յարձակումից յետոյ, Մելիքը, որ գնում էր առջեւից, ձեռքը մեկնեց դէպի աջ, դէպի ձորի միւս կողմում ընկած զառիվայրը եւ ասաց.

— Հրէ՛ն, պաս-ուտողը...

Հայրապետը նայեց ցոյց տուած ուղղութեամբ: Զառիվայրի գլխին, ծմակի ծառերի մէջ, սեւին էր տալիս մի ինչ որ խոշոր առարկայ:

ԼԷՕ

Ապահովութեան Խորհուրդը

ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՎԻՃԻԼ

Ապահովութեան Խորհուրդին օգոստոս 4ի նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, որ միեւնոյն ատեն ժողովին նախագահն է, հետեւեալ բանաձեւը ներկայացուց, հակառակ երկու անգամ կրած պարտութեանց. —

1. Համայնավար Զինաստանի մէկ ներկայացուցիչը հրաւիրել, մասնակցելու համար Քորէայի հարցին քննութեան. — 2. Լսել Հիւս. Քորէացիները. — 3. Դադրեցնել զինուորական գործողութիւնները Քորէայի մէջ. — 4. Ետ կանչել օտար զինուորները:

Ազգայնական Զինաստանի պատուիրակը անմիջապէս ընդդիմացաւ Համայնավար Զինաստանէն ներկայացուցիչ մը հրաւիրելու առաջարկին: Պ. Մալիք շարունակեց.

— Անհրաժեշտ է հրաւիրել երկու կողմերուն ներկայացուցիչները: Մինչեւ հիմա Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ կարգադրուած վէճերուն մէջ միշտ հրաւիրուած են երկու կողմերուն ներկայացուցիչները: Անթոյլատրելի է որ Ապահովութեան Խորհուրդը մերժէ լսել այն կողմը որուն դէմ ամբաստանութիւններ կ'ըլլան:

Այս առթիւ յիշեց թէ Պաղեստինի հարցին քննութեան ատեն, հրաւիրուեցաւ Արաբական Գերագոյն խորհուրդին ներկայացուցիչը: Եգիպտոսի պատուիրակը յայտարարեց թէ հարաւ. Քորէայի ներկայացուցիչն ալ պէտք է հրաւիրել: (Հրաւէր ուղղուած է յունիս 25ին):

Մ. Նահանգներուն պատուիրակը դիտել տուաւ թէ Պ. Մալիքի առաջարկը « անկանոն է » եւ նոր փորձ մը՝ ուշացնելու օրակարգի միակ հարցին քննութիւնը, — Քորէայի Հանրապետութեան դէմ կատարուած նախայարձակումը:

Խորհրդային պատուիրակը նորէն հակաճառեց: Ամերիկեան պատուիրակը հրաւիրեց Պ. Մալիքը որ կատարէ իր պարտականութիւնը, իբրեւ նախագահ, ժողովին հրաւիրելով հարաւ. Քորէայի ներկայացուցիչը, համաձայն յունիս 25ի որոշման: Բրիտանական պատուիրակը, ճշդելէ վերջ թէ խօսքը խորհրդային պատուիրակին կ'ուղղէ եւ ոչ թէ նախագահին, բացատրեց թէ բոլորովին տարբեր խնդիրներ են Քորէայի դէմ գործուած յարձակումը եւ խորհրդային բանաձեւը: « Հիւս. Քորէացիները մերժելով համակերպիլ Ազգաժողովին հրահանգներուն, իրենք զիրենք թշնամական վիճակի մը մէջ դրած են Ազգաժողովին հանդէպ: Հետեւաբար անկարելի է հրաւիրել զանոնք: Հիւս. Քորէացիներուն կ'իյնայ խնդիրը լուծել տեղին վրայ »:

Վիճաբանութեանց մասնակցեցան նաեւ Ֆրանսայի, Նորվեկիոյ եւ ուրիշ պետութեանց ներկայացուցիչները: Ժողովը յետաձգուեցաւ առանց քուէարկութեան: Կը կարծուի թէ Պ. Մալիք այս անգամ պիտի օգտագործէ վեթոյի իրաւունքը, անելի մը մատնելու համար Ապահովութեան Խորհուրդը: Միւսները վճռած են տեղի չտալ որ եւ է ճնշումի առջեւ:

ՋՈՒՐ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

2,000 ՏՈՒՆԵՐ ՎԱՌԵՑԱՆ Պալըքէսիրի մէջ (Թուրքիա), աննախընթաց հրդեհի մը հետեւանքով: Քաղաքը ունի 40,000 բնակիչ եւ կը գտնուի Անգարայէն 500 քիլոմեթր դէպի արեւմուտք: Հրդեհը, որ ծագած էր օգոստ. 3ին, 15 վայրկեանի մէջ մոխիրի վերածեց գրեթէ ամբողջ առեւտրական թաղը: Վնասը կը հաշուեն չորս միլիոն ոսկի: Զորս հոգի վիրաւորուեցան:

5,000 ՖՐԱՆՔՆՈՑՆԵՐԸ, որոնց համար չորս հոգի ձերբակալուած էին Մարսէյլի շրջանին մէջ, ոչ թէ կեղծ են եղեր, այլ 1948ին հրապարակէն քաշուած թղթադրամներ:

ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒ ՀՐԴԵՀԸ ԿԱՐԵԼԻ եղաւ մարել, 36 ժամ պայքարելէ վերջ: Միջերկրականի գրեթէ բոլոր քաղաքները աhուղողի մատնուած էին: Արտակարգ տեսարան մը կը պարզէր Մորի լեռնաշղթան: Հրդեհը Թուլոնի արեւելեան շրջանէն տարածուելով կը սպառնար Սէնթ Մաքսիմի, Սէն Ռաֆայէլի եւ ուրիշ ծովեզերեայ քաղաքներու: Բուռն քամի մը կը փչէր լեռներէն, տարածելով բոցերը: Սէնթ Մաքսիմի մէջ երկրորդ հրդեհ մը ծագելով մեծ մտահոգութիւն պատճառեց: Շատ մը պանդոկներ եւ ամառանոցներ պարպուեցան: Հարկ եղաւ հրշէջներ ղրկել Մարսէյլէն եւ ուրիշ քաղաքներէ: Հազարաւոր ձիթենիներ եւ չոճիներ փճացած են, ահագին տարածութեամբ հողեր աւերուած: Վառի նահանգապետը հանգարտութեան կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին: Հարիւրաւոր զինուորներ, պահակներ եւ նաւաստիներ օգնութեան հասած էին հրշէջներուն: Մուխը եւ վառած փայտերուն հոտը մինչեւ Թուլոն կը հասնէր, 40—50 քիլոմեթր հեռուէն: Թերթերը կը գրեն թէ հրդեհը ծագած էր օդափոխութեան կայանէ մը (ճամբար), անզգուշութեան հետեւանքով: Երկու հոգի ձերբակալուեցան: Ամէնէն վըտանգաւոր պահուն ոչ միայն հազարաւոր բնակիչներ փախան, այլ եւ ամբողջ քաղաք մը, Լը Ռայոլ պարպուեցաւ: Թէ բնակիչները եւ թէ օդափոխութեան գացողները գիշերանց փախան, քանիմ ըկտոր գոյքերով: Փախուստը շարունակուեցաւ յաջորդ առտուն, երբ հրդեհին բոցերը մինչեւ երկինք կը բարձրանային եւ ծուխերը կը ծածկէին արեւը:

Խանասորի տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

Կը մասնակցին Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր Դաշնակցական խումբերն ու ենթակոմիտէները, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը իր բոլոր խումբերով եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը:

Պիտի նախագահէ եւ խօսի Կարտանի Քաղաքապետ

M. V. SAVINE

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ: Կը բանախօսէ՝ ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Այս կիր. ամբողջ օրը, Վալապրի անտառին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ: Պուլի մրցում, առաւօտեան ժամը 9էն 12, շահողները պիտի ստանան նուէրներ: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Ջուրը ապահովուած է:

Շրջանի մարմինները պարտաւոր են այժմէն ապահովել իրենց երթեւեկի միջոցները:

× Խանասորի արշաւանքին — Վալապրը — արձանագրուելու համար դիմել մսագործ Արիստակէս Պետրոսեանի 20 rue des Petites Maries, Ծերիկեանի 13 rue des Dominicaines եւ Ա. Քէօսէեանի Photo Rex, Place Jules Guesde:

× Պօմոնի համար դիմել ընկեր Գ. Քէնտիրեանի: Լա Ռօզիէրի համար ընկեր Ե. Տէր Մեսրոպեանի:

Մարսէյլէն օթօքարերը կը մեկնին ժամը 7.30ին, Place d'Aixէն:

Դաշտահանդէս

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տեսինի Կոմիտէի կողմէ, այս կիրակի՝ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, սովորական դաշտավայրը:

Պիտի խօսի ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ: « Սինէ Ղազօ »ն պիտի լուսանկարէ հանդէսը:

Դաշտահանդէս

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Մ. ՃԻՒՂԻՆ
Կիրակի 13 օգոստոս, Նաճարին ագարակին մէջ

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական ճոխ բաժին, զանազան անակնկալներ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, քաղաքի Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբի կողմէ՝ Հնարամիտ վարձակալը:

Ճոխ պիւֆէ: — Զափաւոր գիներ:

Ծան. — Հանդիսավայր երթալու համար առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Octroiի առջեւ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 օգոստոսին, Մէօտօն, Tapis Vert, Պազ աղբիւրին մօտ:

Երթեւեկ.— Bld. Carnotէն առաւօտեան ճիշդ ժամը 7ին օթօքարով, Ալֆորվիլէն:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը շնորհակալութեամբ ստացած է, ընկ. Լեւոն Մուրատեանի ամուսնութեան առթիւ, 1000 ֆր. Կ. Մուրատեանէ, 1000 ֆր. Աստուր Մուրատեանէ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Միհրան Սերխօշեանի եւ Օր. Ալիս Սարգիսեանի նշանախօսութեան առթիւ, ճաշկերոյթի ընթացքին, ներկաներու նուէրներէն գոյացած գումարը՝ 4,900 ֆրանք:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 օգոստոս, Օթթօ՝ Պաղտատի աղջիկը:

13 օգոստոս, Սթատ Սփիօժօրէն՝ Կեղծ իշխանը: Հեղ.՝ ԹՐԱԳՕՇի:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ (sic: ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ)

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 10րդ պատգամ. ժողովը կը գումարուի 12 եւ 13 օգոստոսին, շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Վիէնի մէջ: Ա. նիստը 12 օգոստ., առաւօտեան ժամը ճիշդ 9ին: Ոչ պատգամաւոր Հայրենակիցները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր: Ժողովավայր՝ 95, rue Victor-Faugier, Vienne (Isère):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս․ 800 փր․, Տար․ 1600, արտ․ 2500 փր․

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր․ C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 8 AOUT 1950 Երեքշաբթի 8 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6223—Նոր շրջան թիւ 1634

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՀԱՆԳԻՍՏ ՉԷ

Ինչպէս կ'երեւայ, Քորէայի անցուդարձը խոր ազդեցութիւն գործած է Թուրքիոյ վրայ:

Ապացոյց՝ Անգարայի վերջին դիմումը՝ անդամակցելու համար Ատլանտեանի դաշինքին:

Անցեալ տարի ալ կատարուեցաւ այս փորձը, բայց ոչ այնքան ստիպողական ձեւով մը :

Այնատեն կը յուսային Միջերկրականեան դաշինք մը կնքել, իբրեւ լրացուցիչ մասը հաւաքական ապահովութեան :

Մ․ Նահանգները եւ Անգլիա, ամէն բարեացակամութիւն ցուցնելով հանդերձ, անհրաժեշտ չգտան այս ծրագիրը :

Այդ օրէն ի վեր, առաջինը կը շարունակէ զօրացնել Թուրքիան, զինուորական թէ տնտեսական տեսակէտով: Իսկ երկրորդը, Մեծն Բրիտանիա, Անգարայի զինակիցն է 1939էն ի վեր, Ֆրանսայի հետ (տարաբա՛խտ Սանճաք...):

Այս երկու պարագաները չկրցան փարատել Թուրքիոյ մտահոգութիւնները:

Մամուլը պարբերաբար գանգատներ կը հրատարակէ Մ․ Նահանգներուն դէմ, անբաւական գտնելով անոր տրամադրած օգնութիւնը :

Վերջերս, ծանօթ հրապարակագիր մը, Ալփթին Տավէր, նորէն կը տրտնջար յարաճուն դառնութեամբ․

— « Ամերիկեան իշխանութիւնը ո՞ր օրուան կը սպասէ, թուրք նաւատորմը զօրացնելու համար: Կիսամիջոցներուն հետեւանքը մէջտեղն է: Քորէայի պարտութիւնները մեծագոյն ապացոյցը կը կազմեն»:

Այս առթիւ բաղդատելով ռուսական եւ թրքական տորմիղները, դիտել կու տար թէ «Դաշնակիցները սխալ մը գործեցին, իտալական մարտանաւեր Ռուսերուն յանձնելով եւ կրկնապատկելով Սեւ Ծովու կամ իր Նա[redacted]»․

Տարբեր տեսակէտէ մը քննելով կացութիւնը, մտահոգութիւն կը յայտնէր նաեւ Հանրապետութեան նախկին նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ․

— « Ներկայիս քորէական ճակատ մը չկայ․ այլ կայ ճակատ մը որ Ատլանտեանէն կ'երկարի մինչեւ խաղաղական : Պէտք է միացեալ ապայակոյտ մը կազմել եւ հասարակաց ճակատ մը ստեղծել: Այս կերպով միայն կարելի է ապահովութիւն ներշնչել Թուրքիոյ: Հակառակ պարագային, եթէ Թուրքիան յարձակման ենթարկուի, ի՞նչպէս պիտի կրնան օգնել մեզի»:

Նախորդ նախագահը այս յայտարարութիւնը կ'ընէր իբրեւ անուղղակի բողոք մը կառավարութեան դէմ, որ յանձն առած էր 4500 զինուոր ղրկել Քորէա, համաձայն Ամերիկացիներու թելադրութեան :

Շատ չանցած, աւելի կարեւոր իրողութիւն մը արձանագրուեցաւ,— Թուրքիա (եւ Յունաստան) պաշտօնապէս դիմում կատարած են, անդամակցելու համար Ատլանտեանի դաշինքին :

Ազգաժողովին Թուրք պատուիրակն ալ հաստատեց այս տեղեկութիւնը , շեշտելով թէ անդամակցութեան անհրաժեշտութիւնը, յանուն իր երկրին ապահովութեան :

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը «գգայացունց» մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ այս ձեռնարկի մասին, որ պիտի քննուի միացեալ Եւրոպայի խորհուրդին մէջ (Սթրազպուրկ):

Համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց, Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս, Յուլիս 30ի առտուն կանուխ իր պաշտօնատունը երթալով, ունկնդրութեան ընդունած է ամերիկեան դեսպանը :

Խօսակցութիւնը տեւած է երեք ժամ: Նոյն միջոցին արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, կը տեսակցէր ֆրանսական եւ անգլիական դեսպաններուն հետ: Այս երեք տեսակցութիւնները այնքան խրախուսում պատճառած էին որ, պահ մը զրոյց շրջեցաւ թէ Հանրապետութեան նախագահը կամ վարչապետը Ամերիկա պիտի երթան :

Ամբողջ անցուդարձը կապ ունէր երկրին ապահովութեան հետ :

Այս տեսակցութիւններէն վերջն էր որ հեռագիրները հաղորդեցին թէ դիմում կատարուած է Ուաշինկթըն, Փարիզ եւ Լոնտոն, անդամակցելու համար Ատլանտեանի դաշինքին: (Միշտ համախորհուրդ՝ նոյն դիմումը կատարած էր Յունաստան):

Շ․

Ի պատիւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին

Շաբաթ կէս օրէ վերջ զեկոյց մը ստացանք Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական վարչութենէն, «հրատարակութեան խնդրանքով»:

Նոր կ'իմանանք թէ վարչութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է ի պատիւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին, անցեալ չորեքշաբթի օր, 2 Օգոստոս, ժամը 5—7.30, Պուա տը Պուլոնեի Les Cascades հաստատութեան մէջ, մասնակցութեամբ հոգաբարձութեան: Ներկայ եղած են Արտաւազդ արք․ եւ երեք քահանաներ, վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամներուն եւ մասնաւոր հրաւիրեալներու հետ: Բարի գալուստի ճառերէն վերջ, կաթողիկոսին հրաւէրով խօսեր է Դերենիկ եպիսկոպոս, տեղեկութիւններ տալով Անթիլիասի կրթական եւ մշակութային գործին եւ ծրագիրներու վրայ :

« Ամէնէն վերջ խօսք առաւ Նորին Վեհափառութիւնը որ ջերմ պերճախօսութեամբ ներկայացուց հայ ժողովուրդին մշակութային բարձր կոչումը, շեշտեց անհրաժեշտութիւնը մեր մտաւորական կեանքին անխափան զարգացման, եթէ կ'ուզենք հաւատարիմ մնալ մեր նախնիքներուն եւ փոխանցել անոնց թանկագին աւանդները յաջորդներուն: Արագ ակնարկով մը մեր պատմութեան կարեւոր դարագլուխներուն վրայ, ցոյց տուաւ թէ ինչպէս ոմանց բախտորոշ դերը յաջողած է փրկել հայ միտքը կորուստէն եւ խաւարէն ճգնաժամային պահերու մէջ: Հրաւիրեց Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը ստեղծել եղբայրական գործակցութիւն գաղութին եւ նուիրուիլ իր սահմանուած բարձր պարտականութիւններու կարգին նաեւ Անթիլիասի օժանդակութեան գործին :

Անմիջապէս տեղւոյն վրայ կազմուեցաւ յանձնախումբ մը որ յառաջիկային պիտի ընդլայնէ իր կազմը եւ նպատակ պիտի ունենայ աջակցիլ Ն․ Վ[redacted]՝ իր ձեռնարկներուն»:

Անայիս (Եւփիմէ Աւետիսեան)

Բանաստեղծուհի Անայիս (Եւփիմէ Աւետիսեան), որուն յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ծնած էր 1872ին, Պոլիս: Կը սերէր Ակնայ Զօպանեան ընտանիքէն, որ տուած է շարք մը մտաւորականներ, ինչպէս եւ առեւտրականներ:

Մանկութեան օրերէն իսկ, ցոյց կու տար բանաստեղծական յատկութիւններ, որոնք զարգացան շնորհիւ մտաւորական շրջապատի մը (Խորէն արք․ Նարպէյ, Թովմաս Թէրզեան, Տ․ Զուհաճեան, Յակոբ Գուրգէն, Ռ․ Պէրպէրեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան եւն․):

Ինչպէս կը պատմէ իր «Յուշեր»ուն մէջ, որ հրատարակուեցան անցեալ տարի, առաջին նորավէպը, «Խրճիթի մը մէջ», գրած է 16 տարեկանին, «Մասիս» շաբաթաթերթին մէջ, « Անայիս» ստորագրութեամբ :

Գրական աշխատանքին հետ զուգընթաց, մասնակցած է հանրային գործունէութեան, իբրեւ գործօն անդամ Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան եւ ուրիշ կազմակերպութեանց, Պոլսոյ թէ Փարիզի մէջ:

Աշխատակցած է զանազան թերթերու: Իր բանաստեղծութեանց առաջին հաւաքածոն « Այգ եւ Վերջալոյս», հրատարակուեցաւ 1942ին, Փարիզ : Հրատարակելի ունի պատմուածքներու հաւաքածոյ մը, «Ճամբուն վրայ» եւ թարգմանութիւն մը՝ «Կրակը» (Կապրիէլէ տ'Անունցիոյի):

Անցեալ տարի հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ իր գրական եւ հանրային գործունէութեան 60ամեայ յոբելեանը, Սորպոնի մէկ սրահին մէջ :

Պոլսէն մինչեւ Պուքրէշ եւ Փարիզ Անայիս հաւատարիմ մնաց 80ական թուականներու գրական եւ ազգային աւանդութեանց, որոնց կենդանի վկայարանը կը կազմեն իր Յուշերը, դժբախտաբար կցկտուր եւ անխնամ՝ վերջին մասերուն մէջ:

ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԵՑԱՒ Մ․ Նահանգներու քարափի բանուորներու միութեան նախագահը Պրիճս, իբրեւ համայնավար կուսակցութեան ամենազօր դէմքերէն մէկը: Պատիժը հինգ տարի է: Հարցաքննութեան ատեն մերժած էր խոստովանիլ թէ համայնավար է :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը ծանր կը գտնէ կացութիւնը

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԿՈՉ ՄԸ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ընդհ․ քարտուղարը, Պ․ Թրիկվը Լի, իր հինգերորդ տարեշրջանի տեղեկագիրը հրատարակեց կիրակի օր, շատ յոռետես եզրակացութեամբ: Իր կարծիքով, ներկայ միջազգային տագնապին գլխաւոր պատճառը այն է որ մեծ պետութիւնները չկրցան հաշտութեան դաշնագիր կնքել Գերմանիոյ եւ Ճափոնի հետ: Յետոյ, հիւս․ Քորէայի կողմէ կատարուած յարձակումը «ամենավերջինը եւ յոռեգոյնը կը կազմէ այն վտանգաւոր տագնապներուն որոնք հետեւանք են հաւաքական ապահովութեան ցանցին ձախողման»:

— « Այն պահուն երբ այս տեղեկագիրը կը խմբագրեմ, կարելի չէ լիովին վստահութիւն ունենալ ոչ Ազգաժողովի ապագային, ոչ ալ համաշխարհային խաղաղութեան վրայ․ բայց նոյնքան անկարելի յուսահատիլ : Քորէայի պատերազմը ամենածանր սպառնալիք մըն է խաղաղութեան, աւելի գէշ քան Պերլինի անելը, ուր զինեալ ուժ չգործածուեցաւ: Բայց եթէ Ազգաժողովը կարենայ անվթար եւ յաջող դուրս գալ ներկայ տագնապէն, իր ուժը եւ ազդեցութիւնը անմիջապէս պիտի բարձրանան եւ աշխարհը աւելի մօտ պիտի ըլլայ տեւական խաղաղութեան մը քան որ եւ է ատեն 1945էն ի վեր»:

Յետոյ նկարագրելով եւ արդարացնելով Ապահովութեան Խորհուրդին անմիջական գործողութիւնը հիւս․ Քորէայի դէմ, ընդհ․ քարտուղարը կը յայտարարէ․

— « Այն պահուն երբ տարեկան տեղեկագիրս կը խմբագրեմ, զինեալ ուժերը կը կռուին յանուն Ազգաժողովին, օգնելու համար Քորէայի Հանրապետութեան որ ետ մղէ յարձակումը եւ վերահաստատուին խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը Քորէայի մէջ:

Չինաստանի պատուիրակութեան մասին ծագած վէճին առթիւ, ընդհ․ քարտուղարին տեսակէտն այն է թէ ներկայացուցիչը պէտք է ըլլայ այն կառավարութիւնը որ տէրն է երկրին: Յետոյ ցաւով դիտել կու տայ թէ Ազգաժողովը կատարեալ ջլատման մատնուեցաւ 1950ի առաջին վեցամսեային՝ վիճելի հարցերու կարգադրութեան համար: «Ոչ միայն որեւէ յառաջդիմութիւն չկատարուեցաւ համաձայնութեան գետինը ընդարձակելու համար, այլեւ կողմերը նոյնիսկ միասին չնստան ժողովի սեղանին առջեւ»:

Տեղեկագրին համաձայն, անցեալ տարի կատարուած գործերն են․— 1․ Անկախութիւն տալ Լիբիոյ՝ երկու տարուան, Սոմալիլէնտի՝ տասը տարուան խնամակալութենէ մը վերջ․— 2․ Գերիշխանութիւն Ինդոնեզիոյ․— 3․ Յաջող պահպանում զինադադարի՝ արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ եւն․:

Տեղեկագիրը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդներուն կենցաղի բարւոքման մասին․

— « Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդները ինչպէս աշխարհի ուրիշ յետամնաց շրջաններու ժողովուրդները կը գտնուին ընկերային եւ տնտեսական ստիպողական կարօտութեանց առջեւ որոնք ահագին ճիգեր կը պահանջեն: Որ եւ է յապաղում կրնայ դիւրաւ սպառել միլիոններու համբերութիւնը․ համբերութիւն մը որ չարաչար գործածուած է»:

Իբրեւ եզրակացութիւն, տեղեկագիրը անհրաժեշտ կը գտնէ որ մեծ պետութիւնները իրարու քով գան, լուծելու համար վիճելի խնդիրները: Տեղեկագրին հրատարակութեան առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ընդհ․ քարտուղարը յայտարարեց․

— « Ազգաժողովին պարտականութիւնն է իր կարելին փորձել, կանխելու համար երրորդ աշխարհամարտ մը, հաշտարար եղանակով՝ ամէն ուր որ կարելի է, բռնի ուժով՝ երբ անհրաժեշտ է»:

Ֆրանսայի պայմանները վերազինման մասին

Ֆրանսական կառավարութիւնը հրատարակեց այն յուշագիրը որով կը պարզէ իր յանձնառութիւնները եւ պայմանները՝ վերազինման մասին :

Յուշագիրը Փարիզի ամերիկեան դեսպանին յանձնելէ առաջ, վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հանրապետութեան նախագահին հետ :

Յուշագիրը որ պատասխանն է նախագահ Թրումընի հարցումներուն, կ'ըսէ թէ Ֆրանսա պատրաստ է յաւելուածական ճիգ մը կատարել արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, 500միլիառ ֆրանքէն աւելի ծախսելով 1951ին: Ֆրանսա մասնաւորապէս կը հաւանի հինգի փոխարէն երեք տարիէն իրագործել զինուորական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

Համայնավարները ի՞նչպէս կը գործեն Ամերիկայի մէջ

—

Վերջերս Դաշնակցային Հետախուզութեան Գրասենեակի պետը՝ Էտկար Հուվըր, քանի մը թերթակցականներու՝ իրեն ուղղած հարցումներուն ի պատասխան տուած է այս երկրին մէջ գործող համայնավարներու գործունէութեան մասին քանի մը տեղեկութիւններ, որոնք չափազանց հետաքրքրական են:

Հուվըր ըսած է որ ամենավերջին ստոյգ թիւերու համաձայն համայնավարներու թիւը Մ. Նահանգներու մէջ 54,174 է: Ոմանք, ըսած է ան, իրենք զիրենք կ'օրօրեն այն պատրանքով թէ, թուական տեսակէտէ անոնք փոքր ըլլալով, առանձին վտանգ մը չեն ներկայացներ: Սխալ է սակայն այսպէս մտածել. անոնք շատ աւելի են քան իրենց անդամներու թիւը. անոնք ունին իրենց հետեւորդները եւս: Միջին հաշուով մէկ համայնավար իրեն հետ ունի 10 ուղեկից: Այս հաշուով աւելի քան կէս միլիոնի հասնող ստորերկրեայ թշնամի բանակ մը գոյութիւն ունի այս երկրին մէջ, ինչ որ երբեք արհամարհելի ուժ մը չէ:

Եւ այս երկրին մէջ անոնք ամէնէն աւելի շատ են բնակչութեամբ խիտ նահանգներու մէջ: Օրինակ, Մ. Նահանգներու համայնավարներու գրեթէ կէսը՝ 25,000 հոգի, կը գտնուի Նիւ Եորքի նահանգին մէջ: Ապա կուգան Քալիֆորնիա՝ որ ունի 6977 անդամներ, Իլինոյզ՝ 3361, Փենսիլվանիա՝ 2876, Օհայօ՝ 2834 եւայլն:

Ամերիկայի համայնավարներու մէկ կարեւոր մասը դրսէն ներմուծուած ուժեր են. անոնցմէ շատերը յանցանքի վրայ բռնուած, դատուած ու յանցաւոր գտնուած են: Անոնք պէտք է դուրս հանուին այս երկրէն, որովհետեւ անոնց նպատակն է բռնի տապալել այս երկրի կարգերը: Բայց ռուս կառավարութիւնը կը մերժէ անոնց վիզա տալ: Այս կերպով անոնք չեն կրնար ետ ղրկուիլ. կը մնան այստեղ եւ կը դառնան վտանգ երկրի ապահովութեան համար: Մեր երկրի օրէնքներուն համաձայն անոնցմէ շատերը չեն արգելափակուիր, այլ՝ դրամական երաշխաւորութեամբ ազատ կ'արձակուին: Հուվըր կը գտնէ որ ասիկա շիտակ չէ. այսպիսի օրէնքներ մեր ապահովութեան դէմ սպառնալիք են:

Դաշնակցային գաղտնի ոստիկանութեան պետի յայտարարութեան համաձայն, անցեալ տարի 11 յայտնի համայնավարներու Նիւ Եորքի դատավարութենէն ետք, համայնավարներ դադրած են անդամատետրեր տալ իրենց անդամներուն. անոնք ջնջած կամ գաղտնի պահած են նաեւ իրենց անդամներու անուանացանկերը. անոնք այժմ ըստեղծած են իրարու հետ յարաբերութեան նոր ձեւեր: Անոնք իրենց հրապարակային հաւաքոյթները եւս հասցուցած են նուազագոյնի: Անոնք ամէն ճիգ կը թափեն որ իրենց մէջ չթափանցեն գաղտնի ոստիկանութեան գործակալները:

Էտկար Հուվըրի յայտարարութեանց համաձայն, աշխարհի վրայ չկայ կազմակերպութիւն մը որ ստեղծած ըլլայ փրոփականտի այնպիսի կատարեալ մեքենայ մը, ինչպէս ստեղծած են համայնավարները աշխարհի ամէն կողմը: Անոնց գլխաւոր զէնքը խօսքը եւ գրիչն են. անոնք գիտեն մարդոց վրայ ճնշում բանեցնելու, մարդիկը իրենց ցանցին մէջ առնելու բոլոր միջոցները: Այս նպատակին հասնելու համար անոնք շատ լաւ դաստիարակած են ինքզինքնին:

Հուվըր կ'ըսէ որ Ամերիկայի մէջ համայնավարներու մէկ կարեւոր մասը յաջողած է թափանցել մեր երկրի հիմնական ճարտարարուեստներուն մէջ. — պողպատի, ծանր մեքենաներու արտադրութեան, հաղորդակցութեանց, փոխադրական միջոցներու, ելեկտրական եւ ծովային ճարտարարուեստներու մէջ եւայլն: Երկրի տագնապալի մէկ րոպէին, անոնք կրնան մեզի հասցնել շատ ծանր վնասներ: Իրենց նպատակներու համար անոնք յաջողապէս կ'օգտագործեն երիտասարդութիւնը, վեթերանները, օտար ազգութեանց պատկանողները, սեւամորթները եւն.: Անոնք չեն նեղուիր նիւթական միջոցներէ եւս: Կանոնաւոր կերպով անոնք դրամ կը ստանան իրենց անդամներէն, ուղեկիցներէ, հարուստ դասին պատկանող անհատներէ: Զանազան ձեւերով նիւթապէս անոնց կ'օգնէ նաեւ Մոսկուան:

Հուվըր իր խօսակից թերթակցականներուն յայտնած է նաեւ, որ այս երկրի ամէն կողմը համայնավարներ ստեղծած են լրտեսական ահաւոր ցանց մը: Անոնք կ'աշխատին տեղեկանալ մեր հիւլէական հիմնարկութեանց ամբողջ գործունէութեան, մեր գիտնականներու զանազան մարզերու մէջ կատարած գործերուն, մեր պատերազմական գաղտնիքներուն, մեր հարստութեանց աղբիւրներուն: Ժողովրդապետական Ամերիկան եւ անոր շուրջ խմբուած արեւմտեան պետութիւնները համարելով համայնավարութեան դէմ պայքարող վերջին ամրոցը, անոնք կ'աշխատին զայն ներսէն գրաւել՝ ապագայ պատերազմի մը պարագային զայն կատարեալ անգործութեան դատապարտելու համար:

Համայնավարութիւնը այս երկրի պտուղը չէ, կ'ըսէ Էտկար Հուվըր. ան միջազգային դաւադիր ուժ մըն է, որ չարունակ իր գործունէութեան ներշնչումը կը ստանայ Մոսկուայէն: Ան մեր կարծածէն շատ աւելի լուրջ վտանգ մըն է. ան այժմ սկսած է ապակեդրոնացնել իր գործունէութիւնը՝ աւելի դիւրութեամբ խուսափելու համար դիտող աչքերէ: Անոր համար գործունէութեան ամէն միջոց ներելի է, միայն թէ հասնի իր բո՛ւն նպատակին: Իրաւունք ունի Էտկար Հուվըր, երբ կ'ըսէ որ մեր անկումը պիտի պատրաստենք, եթէ միահամուռ ուժերով չպայքարինք միջազգային այս լուրջ վտանգին դէմ:

(Խմբագրական « ՀԱՅՐԵՆԻՔ »ի)

"Մեծ՝ կօշիկով տղան"

—

Խարբերդի առաջնորդարանէն մինչեւ եկեղեցի, մեր ամէն օրուան ճամբուն վրայ, պզտիկ ու աւերակ տուն մը կար:

Գիւտ եպիսկոպոսին կարգադրութեան համաձայն, խումբ մը որբեր, գլխաւորութեամբ երգեցողութեան ուսուցիչ կոյր Պ. Սարգիսին, ամէն իրիկուն ժամերգութենէն քիչ մը առաջ ճամբայ կ'ելլէինք, եկեղեցի երթալու համար:

Ամէն օր Վարի Փայտի հրապարակին աղբիւրը անցնելէ վերջ, կանգ կ'առնէինք այդ փլած եւ աւերակ տան առջեւ, որ պզտիկ հրապարակ մըն ալ ունէր, քիչ մը աչքէ հեռու, իբրեւ խաղավայր:

Մեր խաղերը թէեւ չափուած – ձեւուած կանոն մը չունէին, բայց եւ այնպէս մեծ հաճոյք կը զգայինք: Մանաւանդ դժբախտ Սարգիսն ալ ընդնազդաբար մեր շարժումներուն հետեւելով, մէկուն եւ միւսին անունը տալով, կը քաջալերէր, դէմքը միշտ արեւին դէմ տուած:

Օր մըն ալ նորէն մեր խաղի պահուն, տեսանք որ այդ աւերակ տունը պզտիկ մուտքի դուռ մը ունէր եւ դուռ մըն ալ տանիք բարձրանալու: Մինչեւ այդ օր այդ ամայի տան կտուրէն վրայ առաջին անգամ ըլլալով երկու ցնծուհիներու երեւումը մեր ուշադրութիւնը գրաւեց: Անոնք մեզ դիտելով իրարու հետ կը փսփսային:

Այդ օրէն սկսեալ ամէն օր, երբ տունին առջեւէն կ'անցնէինք, երկու ցնծուհիները վազելով կտուր կուգային, օրէ օր աւելի հետաքրքիր եւ անհամբեր:

Օր մըն ալ խնդրեցին մեզմէ որ կանգ առնենք, « ըսելիք ունինք », ըսելով:

Բայց մենք ամէն անգամ ալ առանց ուշադրութիւն ընելու արագ արագ, մանուկներու յատուկ ինքնահաւանութեամբ, մեր ճամբան շարունակելով կ'անցնէինք:

Օր մը սակայն լսեցինք մէկուն կրկնակի աղաչանքները, — Աստուծոյ սիրոյն, եղբայրներս... Պ. Սարգիսը ինքզինքը անակնկալի մը առջեւ ըզգալով, դարձաւ մեզի եւ խորապէս յուզուած, — « Կեցէ՛ք տղաք », ըսաւ:

Երբ կանգ առինք, Պ. Սարգիս դէմքը անոնց դարձնելով հարցուց. —— Ի՞նչ կ'ուզէք:

Այդ պահուն աղջիկներէն մէկը, երեսին քօղը կիսով մը բանալով եւ ցոյց տալով իր տժգոյն դէմքն ու լացէն ուռած [redacted] մաշուղը մեզմէ մէկը ցուցնելով հարցուց.

— Այդ մեծ կօշիկով տղուն անունը ի՞նչ է:

Երբ մենք մեծ կօշիկով տղուն անունը տուինք, ան իր դէմքը գոցելով եւ գլուխը շարժելով հեկեկաց:

Մենք իրարու, աւելի շատ « մեծ կօշիկով տղուն » նայելով, կը սպասէինք լուռ ու տխուր:

Աղջիկը այս անգամ շատ ցած ու մարած ձայնով մը եւ կէս հարցական շեշտով մը ուզեց հասկնալ թէ Տրապիզոնցի՞ է:

Մեր հաստատական պատասխանին վրայ, ան փլաւ հովէն շրջուած ծառի մը նման:

Այդ երեկոյ մեր խումբը եկեղեցւոյ պաղ խորանին առջեւ, ամէն օրուան իր գոց ըրած աղօթքներուն բառերը հազիւ կրնար ծամծմել:

Սե՛ւ օրերու բազմահազար ճղակոտոր ծառերէն երկու ծիլեր, քոյր եւ եղբայր բարի ու չար ճամբու մը մէջ իրար կը խաչաձեւէին:

...-Յաջորդ օրը այդ աւերակ տան առջեւ չարախինդ բազմութիւն մը իրարու կ'աւետէր « անհաւատ »ի մը աղջկան անձնասպանութիւնը:

ԱՐԱՑ ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

КԻՆԸ (օդանաւով ճամբորդած ատեն). — Ի՛նչ կ'ըլլայ, ի՛նչ չըլլար. բժիշկ մը տանինք միասին:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ. — Աւելի լաւ չէ՞ որ քահանայ մը տանինք...:

ԹՈՒՐՔ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ՊԱՏՄԷ

Մեր գիւղը.— Թ.

—

Արեւն – քրտինք մտայ, պաշտօնավարած գիւղիս եւ ծննդավայրիս մահացութիւնները եւ ծնունդներու ցուցակագրութիւնը պատրաստելու համար:

Չորս տարի տքնեցայ, այս վիճակագրութիւնները լրացնելու համար: Մեր ձեռքը ունինք ցուցակներ, ուր ընտանիքի պետերուն անունները արձանագրուած են: Անոնց շուրջ չեմ ուզեր մանրամասնութիւններ տալ, ուղղակի կը գոհանամ արդիւնքներով:

Տ... գիւղը ունի 350 տուն, չորս տարուան մէջ 226 ծնունդ ունեցած է, երախաներէն 18ը մեռած են, 145ը կ'ապրին, բայց աւելի առաջ ծնածներէն 53 հոգի մեռած են, որով 226 ծնունդի փոխարէն 134 մահ:

Նորածիններէն շատեր նոյն տարին մեռած են, ոմանք երկունքի ժամանակ, ուրիշներ ալ խնամքի, հոգածութեան պակասէն:

Ահա նաեւ Ն... գիւղը, 135 տուն, 708 տընւոր: Չորս տարուան ընթացքին 163 երախայ ծընած է, 67ը մեռած, 96ը ողջ. դարձեալ նոյն ժամանակաշրջանին մէջ, մեծերէն 40 հոգի մեռած են, որով 163 ծնունդի դէմ 107 մահ: Չորս տարուան մէջ, գիւղին բնակչութեան վրայ 54 հոգի աւելցած է:

Տ... գիւղին մէջ չորս տարուան ընթացքին մահերու համեմատութիւնն է հարիւրին 36, Ն... գիւղին մէջ հարիւրին 41:

Ինչպէս կը տեսնէք, մահացութիւնները շատ բարձր են: Թուրք գիւղը բազմածին է, եթէ տարափոխիկ հիւանդութիւններ չըլլան, (շատ կան մեր գիւղերուն մէջ), ծնունդները դարձեալ կ'աւելնան, ի հեճուկս կեանքի ամէնէն անձուկ պայմաններուն:

Այս յաւելումը կրնայ աւելի արագ ըլլալ, եւ ասոր համար անհրաժեշտ է առաջքը առնել տղոց մահերուն:

Գիւղին մէջ, գրեթէ ոչ ոք գիտէ թէ ինչպէս կը խնամեն, կը հոգան երախան: Մանկատածութեան մասին նախնական ծանօթութիւն մը անգամ չունին: Եթէ ունենան իսկ, կեանքի պայմանները այնքան դժնդակ են որ չեն կրնար կիրարկել իրենց գիտցածները:

Ծննդաբերութեան առաջին օրերուն իսկ, երախան կրնայ մանրէներով վարակուիլ եւ մեռնիլ, իսկ եթէ չմեռնի, անսուաղութեան հետեւանքով [redacted]

Ձմեռը ցուրտին հետեւանքով եւ կամ ծուխին կամ մաքուր օդի պակասէն ալ կը մեռնի:

Ամառը կուգայ. եւ մայրը ժամանակ չունենար իր զաւակով զբաղելու:

Ան ալ ամէն գիւղացիի պէս պարտաւոր է արտ վազել ամէն օր, մասնակցիլ կալի, քաղի, ցանքի աշխատանքներուն, առտուընէ մինչեւ իրիկուն տատիլ ու բանիլ:

Մայրը այս պայմաններուն տակ կը շալկէ երախան եւ արտ կը տանի, հոն անկիւն մը կը ձգէ, մինչեւ իրիկուն արեւն–քրտինք կը մտնէ, մանկիկն ալ դաշտին մէկ անկիւնը կը թզկայ անդադար: Կինը սանկ ոտքի վրայ կաթ կուտայ անգամ մը, եթէ կաթ մնացած է ծիծերուն մէջ: Շատ մը մայրեր սնունդի պակասէն կաթ չեն ունենար: Ի՛նչ կ'ուտեն որ կաթ բերեն. սոխ–հաց, վարունգով հաց:

Ամրան տաքերուն, տղոց փորհարութիւնը կը սկսի, եւ մանուկներուն տասնէն ինը կը մեռնին այս հիւանդութենէն: Երախայ մը եթէ փորհարութենէ բռնուի, կը հասկնան թէ մեռնելու դատապարտուած է:

Կը նշանակէ թէ մահերուն մեծագոյն պատճառը անսուաղութիւնն է, թշուառութիւնն է: Տղեկը փաթթելու, խանձարուրելու համար երկու մեթր կտաւ անգամ չեն կրնար գտնել, մայրական կաթը փոխարինելու համար ո՛ւր պիտի գտնեն անարատ կաթ, կամ տղոց յատուկ սննդաւոր ուտելիքներ: Ինչպէ՞ս հոգան, պահպանեն մանուկը:

ՄԱՀՄՈՒՏ ՄԱԳԱԼ

ՓԱՐԻԶԻ ՀՐԵԱՆԵՐԷՆ (Ռոչիլտ եւն.) յափշտակուած գոյքերու դատին առթիւ, տասնական տարի թիապարտութեան դատապարտուեցան երկու փախստական նացիներ, Շոլց եւ Վոլթըր Հոֆըր, իսկ մէկ տարի բանտարկութեան՝ Կէօրկ Էպէրթ, որ ներկայ էր: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Ռոզէնպէրկի եւ Կէօրինկի հրամանով Գերմանիա փոխադրուած էին 11,000 նկարներ, 583 արձաններ, 580 օթոցներ, 2477 թանկագին կարասիներ, 5185 յախճապակիներ, 550,000 հատոր գիրք, 4174 սնտուկ ուրիշ արժէքաւոր իրեր: Դատավարութեան ատեն իբրեւ վկայ լսուեցաւ բանտարկեալ դեսպանը, Աբեց:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ԶԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

ՏԵՍԻՆ, 2 օգոստոս. — Յուլիս 16ին տեղի ունեցաւ մեր դպրոցին ամավերջի հանդէսը: Անգամ մը եւս մայրենի լեզուի գեղգեղանքը առիթ ընծայեց մեր սրտերը զովացնելու եւ մեր յոյսերը ամրապնդելու: Այս առթիւ կ'ուզեմ ներկայացնել մեր դպրոցը, մանրամասնութիւնները քաղելով ուսուցիչ ընկ. Մ. Փափազեանէն:

Թէեւ բնաւ առիթը չեմ ունեցած ուրիշ հայաշատ շրջաններու մէջ կազմակերպուած հայեցի դաստիարակութեան մակարդակը, աշակերտներու թիւը եւ ձեռք բերուած արդիւնքը բաղդատելու մեր դպրոցին հետ, այսուհանդերձ վստահօրէն կրնամ ըսել թէ, ֆրանսահայ գաղութին մէջ Տեսինի դպրոցը իր կարեւորութեամբ առաջին տեղը կը գրաւէ:

Երբ դպրոց կ'ըսենք, պէտք է պարզապէս հասկնալ երեկոյեան դասընթացքներ: Երկրին կրթական օրէնքները, պետական ծրագրէն դուրս՝ իրաւունք չեն տար աւելի լայն բանալ մեր առագաստները:

Հպարտ ենք մեր օրինակելի դպրոցով: Որովհետեւ իր օգուտը հաստատեցինք մեր տղոց յառաջդիմութեամբ:

Թէեւ անկատար՝ ազգային դաստիարակչական տեսակէտով, սակայն, ան իր ազգային մթնոլորտով ու շունչով հայկական նկարագրի դրոշմը կը դնէ աշակերտներուն մատղաշ հոգիներուն մէջ, պատնէշ կանգնելով այլասերման վտանգին դէմ, անվթար պահելով հայկական դիմագիծը:

Տարուած աշխատանքը գնահատելի է՝ ներկայի դժուարին պայմաններու մէջ ու սահմանափակ միջոցներով: Եթէ քանիցս ծանրացած ենք Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու անձնազոհութեան, փորձառութեան եւ ուսուցման լաւագոյն եղանակի մասին, դարձեալ յիշատակութեան արժանի են անոնք: Զափազանցած չենք ըլլար, եթէ ըսենք որ, մէկ կողմ դնելով կուսակցական շարժումները, դպրոցն է որ կ'աշխուժացնէ մեր գաղութին ազգային կեանքը: Ամէնէն անտարբերներն իսկ հետաքրքրութեամբ կը մօտենան դըպրոցին ու իրենց օժանդակութիւնը չեն զլանար ամէն տեսակէտով: Ասիկա մեր ժողովուրդին առաքինութիւններէն մին է որ իր ապացոյցները տուած է ամենուրեք:

Տեսինը վերջին պատերազմէն առաջ ալ ունեցած էր դպրոցներ՝ անհատական նախաձեռնութեամբ: Սակայն անոն[redacted]եւ եղաւ:

Ներկայ դպրոցը կը գործէ 1945էն ի վեր: Նախապէս համազգային գետնի վրայ հիմնուեցաւ: Դժբախտաբար անհեթեթ պատճառներով շատ չուտով պիտի դատապարտուէր փակուելու, եթէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը տէր չկանգնէր անոր: Պէտք է ըմբռնել վերջապէս որ արտասահմանի մէջ դպրոցն է մեր փրկութեան միակ ապաւէնը եւ պէտք է զայն դասել ամէն նկատումէ վեր: Մեր բոլորին ճիգերը պէտք են ուղղուին դէպի կրթական գործը, եթէ կ'ուզենք որ նորագոյն եւ հետագայ սերունդները եւս ապրին ու մտածեն մեզ նման, ազգային ոգիով եւ հայրենի տենչերով:

Պատիւ Կապոյտ Խաչի ժրաջան տիկիններուն ու օրիորդներուն: Ահաւասիկ չորս տարիէ ի վեր դպրոցը կանգուն կը մնայ: Եթէ այդ յամառ աշխատանքը արժանի է գնահատութեան, նոյնը կարելի է ըսել նաեւ մեր գաղութին առողջ տարրին համար, որ իր նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ զօրավիգ կը հանդիսանայ կրթական գործին, դիւրացնելով ելեւմուտքը հաւասարակշռելու ծանր պարտականութիւնը:

Անցեալ տարեշրջանին դպրոցը ունեցած է 131 մանչ եւ աղջիկ աշակերտներ, ժողովուրդին բոլոր խաւերէն անխտիր: Անոնց տրուած է նախակրթարանի վեց դասարաններու համազօր հայեցի դաստիարակութիւն: Տարրական դասընթացքներու մասնակցած են 7—10 տարեկաններ, իսկ բարձրագոյն դասարաններու՝ 10—15 տարեկաններ: Դասաւանդութիւնները տեղի ունեցած են շաբթուան վեց օրը՝ երեկոյեան ժամը 5էն 9: Դպրոցին երկու դասարանները օժտուած են կանոնաւոր գրասեղաններով եւ դպրոցական ուրիշ առարկաներով, շնորհիւ նուիրատուութեանց եւ նախորդ շրջանի Մատակարար Մարմնի ջանքերուն: Դպրոցին ելեւմուտքը թէեւ հաստատուն չէ, սակայն մեր ժողովուրդին պատրաստակամութեան ոգին ամէն յոյս ու եռանդ կը ներշնչէ ձեռնարկողներուն, շարունակելու այս նուիրական գործը: Արդարեւ, պէտք է նկատի ունենալ որ Կապոյտ Խաչը իր միջոցներով կը հայթայթէ տարեկան միայն 60 հազար ֆրանք: Մինչդեռ դպրոցին ելեւմուտքը կը կարօտի նուազագոյն 200 հազար ֆրանքի: Որով, մնացեալ պատկառելի գումարը կը գոյանայ աշակերտներու թոշակներէն, նուէրներէ, եկեղեցւոյ մէջ դրուած պնակներէ եւ այլն: Նկատելի պարագայ մը այս առթիւ: Վերջերս նուիրատուութեան գաղափարը ընդհանուր երեւոյթ մը ստացած է, ինչ որ արժանի է քաջալերութեան: Անտարակոյս աւելի նպատակայարմար ու նախընտրելի է քաղաքավարական վաղանցուկ նպատակներու վատնուած գումարները յատկացնել դպրոցներու եւ ուրիշ բարենպատակ մնայուն ձեռնարկներու:

Դարձեալ կեցցէ՛ Տեսինը, որ իր կարգ մը առաւելութիւններով կը մնայ պատնէշի վրայ՝ ուծացման դէմ:

Գ. Պ.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները խստօրէն քննադատեցին կառավարութիւնը, ցանկացելով թէ որոշած է 4500 զ[redacted]անց Ազգ. ժողովին կարծիքը առնելու:

Վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, լրագրական ասուլիս մը սարքելով, պատասխանեց նոյն ուժգնութեամբ.

— Ցաւալի է որ կառավարութեան տուած որոշումը շատ սխալ մեկնուեցաւ ընդդիմադիր շրջանակներուն կողմէ, որոնք խնդիրը դուրս հանեցին իր հունէն եւ վերածեցին կուսակցական բամբասանքի եւ բանակռիւներու: Այս կերպով վնասեցին նաեւ երկրին շահերուն, եւ ես ալ պիտի ստիպուիմ քիչ մը սահմանէն դուրս ելլել:

Նախ ճշդեմ որ կառավարութեանս տուած որոշումը պատերազմական որոշում մը չէ, այլ նըպատակ ունի պահպանել պարզապէս խաղաղութիւնը: Կը խորհինք թէ մեզի նման ուրիշ ազատատենչ ազգեր ալ եթէ նման որոշում մը տան, յարձակումներու առաջքը կ'առնուի եւ աշխարհի խաղաղութիւնը կը փրկուի: Ով որ իւրացուցած է ՄԱԿի խտէալը անկեղծօրէն, հաւատացած է այս սկզբունքին:

Անկարելի է որ ո եւ է պետութիւն կարենայ ինքնագլուխ դիմադրել յարձակումներուն: Անոնց առաջքը առնելու համար հաւաքական գործակցութիւն մը անհրաժեշտ է: Հակառակ պարագային երկրորդ աշխարհամարտին ողբերգութիւնները կրնան կրկնուիլ:

Ընդդիմադիրները կ'առարկեն թէ քորէական պատերազմին առթիւ կարգ մը պետութիւններ վարանոտ եւ երկդիմի ընթացք մը ցոյց տուին եւ մենք ալ պարտաւոր ենք անոնց օրինակին հետեւիլ: Այդպիսիներուն կը պատասխանենք թէ տատամսումը և երկմտութիւնը կործանարար են այսպիսի պարագաներու մէջ եւ այս կործանարար արդիւնքները երեւան եկան վերջին պատերազմին, անլուր տառապանքներ պատճառելով մարդկութեան: Սխալ է այսպիսի խնդիրներու մէջ եսասիրութեամբ շարժիլ, տարտամ եւ օդային յոյսերով օրօրուիլ: Այսքան դառն փորձառութիւններէ վերջ, չենք կրնար նոր սխալներու մէջ գլորիլ: Հետեւաբար կառավարութիւնս հաւատքով եւ վճռականութեամբ տուաւ այս որոշումը:

Հալք կուսակցութեան դիտողութիւններն ու առարկութիւնները բոլորովին անտեղի են, եւ կը ձգտին վարկաբեկել պարզապէս պետական իշխանութիւնը, Հալքը իր դիտողութիւններով հակասութենէ հակասութիւն կը գլորի: Ինքն էր որ կառավարութեան որոշումէն օր մը առաջ յայտարարեց թէ պէտք է զինուորական ուժ ղրկենք Քորէա, մինչ օր մը վերջ հալքեան բոլոր բերանները հակառակ կարծիք յայտնեցին: Կ'երեւի թէ նախ կարծեցին թէ կառավարութիւնը այդպիսի որոշում մը պիտի չտայ, եւ երբ տուինք որոշումը, այս անգամ ալ սկսան մեր վրայ յարձակիլ: Ուրիշ խօսքով անակնկալի եկան եւ շուարումի մատնուեցան եւ սկսան հակասել իրենց սկզբունքներուն: Ո՞րն է ուրեմն անկեղծը, երեք օր առաջ գրուա՞ծները, թէ ոչ իրենց այսօրուան խօսքերը: Ի զո՛ւր անկեղծութիւն կը փնտռենք կարգ մը քաղաքական հիւանդներու եւ աթոռամոլ մարդոց խօսքերուն եւ որոշումներուն մէջ: Կը հետեւի թէ իշխանութեան ծարաւի մարդիկ երբ կը կորսնցնեն իրենց դիրքը եւ փոքրամասնութեան մէջ կը մնան, ալ կը մոռնան երկրին շահերը եւ անձնատուր կ'ըլլան իրենց ջղագրգիռ կիրքերուն: Ցաւալի վիճակ արդարեւ:

X Ազգաժողովին Թուրք պատուիրակը, Սելիմ Սարփէր, Նիւ Եորք վերադարձին յայտարարեց.

— Թուրքիա ինքզինքը ապահով պիտի զգայ այն ատեն միայն երբ հաւաքական պաշտպանողական Ուխտի մը մէջ գտնուի արեւմտեան պետութիւններու կողքին: Այդ կրնայ ըլլալ Ատլանտեանի Ուխտը կամ ուրիշ որ եւ է դաշինք, ինչպէս օրինակ, Միջերկրականեան Ուխտ մը, որ կապուած պիտի ըլլայ Ատլանտեանի Ուխտին:

Պատուիրակը յայտնեց նաեւ թէ տնտեսական աւելի լայն օժանդակութեան մը պէտք ունի Թուրքիա անհրաժեշտօրէն, լուծելու համար երկու հիմնական հարցեր: Առաջին՝ իր ապահովութիւ-

---

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Պաս-ուտող կոչւում է այն արջը, որ ձմեռը դուրս է գալիս իր որջից: Հայրապետը լաւ տնդըղելուց յետոյ պատասխանեց, որ Մելիքը սխալւում է... Բայց Մելիքը համոզուած էր, որ սեւ առարկան ուրիշ բան լինել չէ կարող: Հայրապետը հակառակն էր պնդում: Նա շատ լաւ էր տեսնում. առարկան անշարժ էր, երեւի մի սեւ քար էր, որի վրայ եղած ձիւնը սրբել էր քամին:

Ասլանը, հրաժեշտ տալիս, յիշեցրեց Ղարաբաղի նախկին յարաբերութիւնները Պարսկաստանի հետ եւ ահա այդ րոպէից Մելիքի աչքի առաջն է այն անմոռանալի օրը:

Տարիներու ընթացքում տեղի ունեցած զարմանալի փոփոխութիւնները, նախկին բախտը եւ այժմեան դժբախտութիւնը երկար տեղ գերել էին Մելիք Աւանին: Բուքը բոլորովին աննկատելի էր նրա համար: Մի-մի, երբ նրա ձին կանգ էր առնում եւ ձիւնի ամպերը փաթաթւում էին նրան, նա սպասում էր համբերութեամբ եւ երբ ձին նորից քայլում էր, նա նորից ընկնում էր իր մտքերի մէջ:

Այդ դրութիւնից նրան հանեց Հայրապետը, որ յանկարծ կանչեց.

— Տե՛ս, Մելիք, այստեղից պարզ է երեւում. ես չէի սխալուած:

Նրանք հասել էին սարի գլուխը: Մելիքը դէպի ցած նայեց եւ տեսաւ, որ սեւ առարկան իսկ որ մի սրածայր ժայռի գլուխ է, որ սրբել էր քամին: Նա ոչինչ չպատասխանեց: Բուքը աւելի սաստկացաւ. նա փաթաթուեց եափունջու մէջ:

— Շտապի՛ր, Հա՛յրապետ, ասաց նա. այսօր մենք պիտի գնանք Աւետարանոց:

Երեւաց Տողի հսկայ սարը: Նրանք մտան ծմակը:

Այդ ժամանակ Ասլանը, որ նոյնպէս հասել էր լեռնային բարձրութեան գլուխը եւ մօտեցել էր դէպի հարաւ տանող ճանապարհին, կանգ առաւ, Պօղոսի հետ մի թեթեւ խորհրդակցութիւն արաւ: Վերջացնելով, նա իջաւ ձիուց. Պօղոսն էլ հետեւեց նրա օրինակին: Երկուսը դուրս եկան ճանապարհից եւ ձիերը քաշելով իրանց եաեւից, սկսեցին դանդաղ կերպով ցած գնալ սարի ուղղաձիգ լանջերով:

Նրանք դիմում էին դէպի արեւմուտք: Նրանք այլ եւս Պարսկաստան չէին գնում...

Գ.

Դիզակի այդ փոթորկալից օրը խաղաղ կերպով մարում էր Վարանդայի այն մասում, ուր Քիրսի լեռներն են տարածուած: Այդտեղ բուք չկար, այդտեղ ձիւները անշարժ էին:

Օդը խեղդում էր: Ցուրտ էր, զարհուրելի ցուրտ ...

Այդ ժամին հովիտը շրջափակող հիւսիսային լանջերի վրայ, մի քանի հատ ձիւնապատ ծառերի մօտ, երեւաց մի մենաւոր մարդ: Նա մեծ դըժուարութեամբ էր քայլում խոր ձիւնի մէջ. նա կանգ առաւ, երեսը դարձրեց դէպի արեւելք, ուր նեղ ձորը անհետանում էր, շուռ գալով դէպի աջ:

Երեւում էր որ այդ մարդը դիտում էր շըրջակայքը: Բայց ի՞նչ կար: Հովիտի մէջ չէր երեւում կենդանութեան որ եւ է նշոյլ: Սառնամանիքները ամէն ինչ թաղել էին խոր գերեզմանի մէջ. նոյն իսկ ձորի առուակը լռել էր, անյայտացել ձիւնի տակ: Նախ քան հովիտ մտնելը առուակը թափւում էր մի ժայռի գլխից, կազմելով մի աղմկալի ջրվէժ: Այդ ամբողջ աղմուկը, որ ամառը լեռնային դրախտի այս դալար եւ ծաղկափթիթ անկիւնի զարդն էր, այժմ սառոյցի երկար ճիպոտների կերպարանք ընդունած, կպել է ժայռի կրծքին:

Մեռելութիւնը ահաւոր էր:

Մարդը քիչ էլ նայեց արեւելեան ձորին, համոզուեց որ ոչ ոք չկայ եւ սկսեց դանդաղ քայլերով ցած իջնել: Թէեւ մութը հետզհետէ խտանում էր, բայց նա միանգամայն ապահով էր որ լաւ է տեսնում: Երկնքի տակ միայն սպիտակ գոյնն էր, մի այլ գոյնի առարկայ խկոյն աչքի կ'ընկնէր:

Նա անյայտացաւ, բայց երկու րոպէ չանցած՝ հովիտի արեւելեան կողմում երեւացին երկու մարդ:

նը օտար յարձակման մը դէմ, եւ երկրորդ՝ իր տնտեսութեան ամրապնդումը:

Պատասխանելով հարցումի մը, Սելիմ Սարփէր ըսաւ թէ ոչ ոք Թուրքիոյ մէջ կը խորհի Խ. Միութեան հետ ոչ-յարձակողական ուխտ մը կնքելու մասին եւ Թուրքեւսովետ յարաբերութիւնները կրնան բարւոքիլ միայն ՄԱԿի հետ համա-գործակցութեամբ մը:

Թուրք պատուիրակը հաստատեց թէ իր կառավարութիւնը կը խորհի թեկնածութիւնը դնել Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ: Թուրքիա կարծիքը առած է արդէն բազմաթիւ ուրիշ պատուիրակութիւններու: Միջին Արեւելքի տասնըմէկ երկիրներէն վեցը համամիտ գտնուած են արդէն եւ յուսալի է որ նոյնիմաստ պատասխաններ տան նաեւ արաբական Դաշնակցութեան հինգ միւս անդամները:

ծրագիրը, մէջն ըլլալով օդանաւային վերազինման ծրագիրը, որուն համար պիտի ծախսէ 140 միլիառ ֆրանք: Բայց այս յաւելուածական ծախքերը պէտք է ապահովել հաւաքաբար: Ֆրանսական կառավարութեան տեսակէտով, արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման մէջ պէտք է նկատի առնել իւրաքանչիւր երկրի տնտեսական կացութիւնը, զինուորական կազմակերպութեան ձեւը եւ ընկերային պահանջները: Ֆրանսան յանձն կ'առնէ ծախսել իր եկամուտին իբր 10 առ հարիւրը: Այս հարիւր համեմատութիւնը որոշած ատեն անհրաժեշտ է նկատի առնել իւրաքանչիւր երկրի կրած աւերումները՝ վերջին պատերազմին ատեն: Եւ վերջապէս հարկ է հիմնել վերազինման հաւաքական հիմնադրամ մը, Ատլանտեանի պաշտպանութեան վերաբերեալ բոլոր խնդիրները քննել միասնաբար են.: Ֆրանսական կառավարութիւնը անհրաժեշտ հետեւակազօրք, նախայարձակման մը եղած դրաւման բանակները :

X Ատլանտեանի դաշինքին ամերիկեան ներկայացուցիչը, Սփոֆորտ, Փարիզ հասնելով, հաւաստեց թէ միայն Ֆրանսան պիտի չճարէ անհրաժեշտ հետեւակազօրքը, նախայարձակման մը պարագային :

X Բրիտանական կառավարութիւնը յանկարծ որոշեց ձեռք առնել կարգ մը միջոցներ որոնք յատուկ են պատերազմական վիճակի: Այսպէս շարք մը գործարաններու հրամայուեցաւ դադրեցնել սովորական ապրանքներու արտադրութիւնը եւ ամբողջովին նուիրուիլ զինուորական արտադրութեանց: Առաջին առթիւ 3000 օդանաւեր յանձնարարուեցան: Աւելի քան 250.000 աշխատա- [illegible] սովորական արտադրութիւններով կը զբաղին, Սեպտեմբերէն սկսեալ պիտի բանին ազգային պաշտպանութեան համար: Շատ մը պաշտօնատուններ գործի ձեռնարկած են արդէն, վերազինումը փութացնելու համար: «Տէյլի Հէրըլտ», աշխատաւորական պաշտօնաթերթը, դիտել կուտայ այս առթիւ.— «Սթալին շատ սուղի կը նստի մեզի»:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Երէկ առտու հասած հեռագիրներ կը հաղորդեն թէ Ամերիկացիները յարձակողականի ձեռնարկած են, ետ մղելու համար հիւս. Քորէայի զօրամասերը որոնք լրջօրէն կը սպառնան իրենց գլխաւոր խարիսխին՝ Փուզանի :

Վերջին պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, հիւս. Քորէացիները յաջողած են անցնիլ Նաքթոնկ գետը, եւ կը փորձեն խզել Ամերիկացիներու պաշտպանութեան գործը՝ Թակու – Փուզան ճամբուն վրայ: Կարմիրները կը շարունակեն անակնկալներ սարքել փոքրաթիւ ջոկատներով: Շաբաթ օր գետն անցած 800 զինուորները մեծ մասով ոչնչացած են:

Իրապէս վճռական կը համարուին այս շաբթուան կռիւները, որոնց ելքէն կախում ունի ամերիկեան միջնաբերդին պաշտպանութիւնը :

Հարաւ. Քորէացիները կարեւոր յաջողութիւն մը շահած են արեւելեան ճակատին վրայ: Թշնամին իր ամբողջ ուժը թափած է կեդրոնի եւ հարաւային դիրքերուն դէմ, պաշարելու համար Ամերիկացիները: Կը կարծուի թէ հիւս. Քորէացիները պիտի փորձեն օդնական զօրք ճարել Մանչուրիայէն, ուր 1.400.000 Քորէացի փախստականներ կը գտնուին :

X Զրոյցի մը համաձայն, Մոլոթով Փեքին գացած է, մասնաւոր բանակցութիւններ կատարելու համար խորհրդային Չինաստանի հետ :

X Նախագահ Թրումընի մասնաւոր խորհրդականը, Հարրիմէն, Թոքիօ գնաց, զօր. Մէք Արթըրի հետ խորհրդակցելու համար: Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ փութացնել Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրը: Կ'ըսուի թէ Եօքոհամա նաւահանգիստը պիտի օգտագործուի, Քորէայի դէմ գործելու համար :

ՊԷԼԺԻՈՅ Թագաւորին կուսակիցներէն 600 հոգի ցոյց մը սարքեցին Պրիւքսէլի մէջ, կիրակի օր: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ցրուել ցուցարարները :

Դաշտահանդէս

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Մ.ՃԻՒՂԻՆ
Կիրակի 13 օգոստոս, Նաճարին ագարակին մէջ

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական ճոխ բաժին, զանազան անակնկալներ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, քաղաքի Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբի կողմէ՝ Հճարամիտ վարձակալը:

Ճոխ պիւֆէ: — Զափաւոր գիներ:

Ծան. — Հանդիսավայր երթալու համար առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Octroiի առջեւ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ՇԱՀԷ վրդ. ԱՃԷՄԵԱՆ: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն եւ բաշխում, աւանդական հանդիսութեամբ, Հայաստանեայց դարաւոր սովորութեան համաձայն :

Եկեղեցասէր հասարակութենէն կը խնդրուի ուխտի եւ մատաղի նուէրները օր առաջ յանձնել Տիկնանց յանձնախումբին կամ ղրկել վարչութեան գանձապետ Պ. Օ. Պանտէզեանի, 183 Bld. de la Madeleine:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ եւ զաւակները՝ Արուսեակ, Իսրայէլ, Պ. Իսրայէլ Իսրայէլեան (Տրակինեան), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գայըճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Ստեփանեան եւ զաւակները՝ Պ. Կարապետ եւ Օր. Փառանձեմ Գայըճեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Սեպուհեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Հուպպէլիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Բարթող Փափազեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն՝ ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց զաւկին, քրոջ, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին,

Օր. ՎԱՐՍԵՆԻԿ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆի

ղառնակսկիծ մահուան առթիւ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 31ին Լա Սիոթայի մէջ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 օգոստոս, Օտտօ՝ Պաղտատի աղջիկը:

13 օգոստոս, Սթատ Ափիօժօրէն՝ Կեղծ իշխանը: Հեղ.՝ ԹՐԱԳՕՇ[illegible]

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը ազդարարեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն թէ Գերմանները պիտի ապստամբին, եթէ պահանջուի զինուիլ դաշնակիցներու հրամանատարութեամբ: Անգլիա եւ Ամերիկա որոշած էին հրացաններով զինել եւ մարզել 50.000 Գերմաններ, յանուն ապահովութեան :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ առեւտրական յարաբերութիւնները վերսկսիլ Պարսկաստանի հետ: Իրանի վարչապետը, զօր. Ռազմարա հաշտ քաղաքականութեան մը կը հետեւի, բայց կը սպասուի որ Մոսկուա արձակէ վերջերս գերի բռնուած իրանցի զինուորները եւ վերադարձնէ 21 միլիոն տոլարի ոսկի պահեստը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կրթական նախարարութիւնը հրամայեց Օգոստոս 15էն սկսեալ վերաքննել համալսարաններու լեզուագիտական դասընթացքները, «բարեկարգելու համար գիտական աշխատանքը, համաձայն սպարապետ Սթալինի հրահանգներուն»:

ՀՌՈՄԻ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ գիշերանց խուզարկեց համայնավարական կեդրոնները: Երեսուն հոգի ձերբակալուեցան, բայց մեծ մասով ազատ արձակուեցան :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ իր նիստերը յետաձգեց մինչեւ Հոկտեմբեր 17 (արձակուրդ): Վերջին գործերէն մէկն եղաւ քուէարկել օրէնք մը, որ ուղղուած է ամերիկեան «քոքա – քոլա» ըմպելիին դէմ, թէեւ անունը չի տրուիր:— 240 միլիոն ֆր. քուէարկուեցաւ ուսանողներու ընկերային ապահովութեան համար :

Օր. ՄԱՌԻ ՏԻԼԻՋԵԱՆ
ՌՈՒԲԷՆ ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Ամուսնացած

Cannes, 30 Յուլիս, 1950 Փարիզ

Կնքահայրութեամբ ընկեր Կարպիս Յակոբխանի :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ տէր եւ տիկին Դաւիթեանէն հազար ֆրանք, իրենց զաւկին մկրտութեան առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Վարդան Գազանճեանէ (Եգիպտոսէն) 2000 ֆրանք, Տիկին Ազնիւ Գազազեանէ (Փարիզէն) հազար ֆր: Պ. Յակոբ Դարբինեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Կ. Մինասեանէ, Ղ. Տէրտէրեանէ եւ Յ. Տոլպաշեանէ 500ական ֆրանք :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՀՌՈՄ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿ 7 .. 18 Սեպտ. 1950

Արձանագրութիւններու համար դիմել.—

Paris: 10 bis, rue Thouin :
Lyon: 78, rue Rabelais :
Valence: 11 rue Belle Image :
Vienne: 12 rue Victor Faugier:
S. Chamond: 1 rue du Presbytère :
Marseille: 86, rue d'Aubagne:

Փարիզ – Վենետիկ – Հռոմ – Փարիզ 20.000 ֆրանք: Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամն է մինչեւ 10 Օգոստոս :

Gare du Nordի մօտ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 9 AOUT 1950 Չորեքշաբթի 9 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6224 — Նոր շրջան թիւ 1635

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆՉՈ՞Ի ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ

Քանի մը լուսաբանութիւններ եւս, բացատրելու համար Թուրքիոյ յարաճուն մտահոգութեան պատճառները :

Այն օրէն ի վեր որ նախագահ Թրումըն խոստացաւ մասնաւոր վարկեր եւ զինամթերք յատկացնել Թուրքիոյ եւ (Յունաստանի) զօրացման համար, Անգարան սփոփանքի հառաչ մը արձակեց, բայց չհանգստացաւ :

Պատկառելի գումար մը կը կազմէ մինչեւ հիմա տրամադրուած օգնութիւնը, — զինուորական, տնտեսական եւ արհեստագիտական : Մօտաւորապէս 200 ամերիկացի մասնագէտներ եւ խորհրդականներ կը գործեն Թուրքիոյ մէջ, 1947 Մարտ 12էն ի վեր :

Թրքական բանակին արդիացման եւ նաւատորմին, օդատորմիղին զօրացման հետ, Ամերիկացիները կը փութացնեն նոր ճամբաներու շինութիւնը կամ հիներու նորոգումը :

« Բարերարները » քանի ընդ առաջ կ'երթան, այնքան կը բացուի Թուրքերուն ախորժակը :

Միայն թերթերը չեն որ տրտունջներ կը յայտնեն պարբերաբար, անբաւական գտնելով ընծայուած օգնութիւնը :

Պաշտօնական բերաններ ալ յաճախ անհամբերութիւն կը ցուցնեն :

Կը թուի թէ Ամերիկացիները իրենք ալ շատ գոհ չեն, ինչպէս կը հաստատէր Պոլսէն Բուշինկթըն ղրկուած թղթակցութիւն մը.

— « Երեւի շատ ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ թուրք զինուորները լաւ մը վարժուին իրենց տրուած զէնքերը գործածելու : Թուրք զինուորը տգէտ է : Երբեք զինուորէն հազիւ մէկը կարդալ – գրել գիտէ : Շատ զինուորներ առաջին անգամ է որ ինքնաշարժ կը տեսնեն » :

Այս տողերը գրող թղթակիցը նոյն ատեն դիտել կուտար թէ Ամերիկան հազիւ 350 միլիոն տոլար տրամադրած է Թուրքիոյ, «բայց արդիւնքը եղած է անհամեմատ աւելի»...

Ամէն պարագայի մէջ, Ամերիկացիները այլեւս ետ չեն կրնար դառնալ «Թրումընի վարդապետութենէն» : Նոյնիսկ հարկադրուած են ուրիշ զոհողութիւններ ստանձնել, կանգուն պահելու համար «ժողովրդավար» Թուրքիան, աջակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի :

Արդ, ինչո՞ւ չեն կրնար փարատել իրենց անյագ պաշտպանեալին մտավախութիւնները :

Այսքան ամուր կռնակ մը ապահովելէ վերջ, Թուրքիան ինչո՞ւ աջ – ձախ ինկեր է, այս անգամ ալ Ատլանտեանի դաշինքին անդամագրուելու համար :

Օրուան դէպքերը կը բացատրեն ամէն բան :

Ինչպէս դիտել կուտար անկեալ նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ, Ազգաժողովին անդամները բարոյապէս հաւանութիւն յայտնելով հանդերձ, վարանոտ ընթացք մը բռնեցին, երբ Ապահովութեան Խորհուրդը կոչ մը կ'ուղղէր, որպէսզի գործնապէս աջակցին, հիւս. Քորէան զսպելու համար :

Արդարեւ, շատ քիչերը յանձն առին զինուոր ղրկել անմիջապէս : Ուրիշներ զանազան պարտականութիւններ ստանձնեցին, — մարտանաւ, շոգենաւ, հիւանդանոց, դեղ եւայլն :

Կարգ մը պետութիւններ ալ գոհացան բարոյական յանձնառութիւններով :

Միւս կողմէ, պատասխանները, յանձնառութիւններն ալ շատ ուշ հասան : Դեռ խոստումներ կան որոնք առկախ կը մնան : (Թուրքիան ինք 4500 զինուոր խոստացաւ, բայց դեռ ճամբայ չեն հանուած ...) :

Ուրեմն, եթէ Թուրքիան ալ յանկարծ յարձակում կրէ, ո՞րքան ատեն պիտի կրնայ դիմանալ, մինչեւ որ Ազգաժողովին 59 անդամները որոշեն օգնութեան հասնիլ :

Կը կարծենք թէ ա՛յս է Անգարայի նոր մտահոգութեան գլխաւոր պատճառը, իբրեւ հետեւանք Ծ. Արեւելքի մէջ պայթած պատերազմին :

Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ուզեն Ատլանտեանի զինակիցներուն օգնութիւնն ալ ապահովել, իբրեւ աւելի գործնական եւ անմիջական ապաւէն :

Խնդիր է թէ երեք Մեծերը, Մ. Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա պիտի ուզե՞ն նոր բեռ մը տակ մտնել, քանի որ իրենք ալ սեփական ապահովութեան հոգն ունին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻՆ

Տիկին Եփիմէ Աւետիսեան բախտը ունեցաւ իր կենդանութեան տեսնելու այն գնահատական արտայայտութիւնը զոր կը պարտէր իրեն գրաւէր հասարակութիւնը :

Իբրեւ կանուխէն հանրային աշխատանքի նուիրուած կին եւ շնորհալի բանաստեղծուհի, Անայիս քիչերէն մէկը եղաւ որ վաթսուն տարի առաջ Պոլսոյ հանրային եւ մտաւորական կեանքը ընտրեց որպէս զբաղում իր ազատ ժամերուն : Բացառիկ պարագայ մը՝ իր ժամանակին համար, հազուադէպ՝ հայ կիներուն համար :

Տիկին Անայիս խղճամիտ կին էր իբրեւ գրագիտուհի, կարդացած էր դասական, վիպական եւ նոյնիսկ ժամանակակից Ֆրանսական գրականութիւնը :

Ապրած էր մտերկութիւնը Եղիայի, Թովմաս Թէրզեանի, Նարպէյի եւ Ց. Գուրգէնի նման նուրբ եւ խոր մտքերու : Բայց զուսպ էր իր արտայայտութեանց մէջ : Չէր «թխեր», ինչպէս կ'ըսեն, այլ քիչով կ'ուզէր ըսել իր ապրումները եւ արտայայտել այնքան միայն որքան ինք կը զգար որ պէտք էր ըսել : Ասիկա արդէն կը նշանակէ որ ճաշակ ունէր, ինչ որ շնորհ մըն է, մանաւանդ կին գրողի մը մօտ :

Տիկին Աւետիսեանի հանրային գործունէութիւնն է առաւելապէս որ կը թելադրէ յարգանքի կենալ իր յիշատակին առջեւ. որովհետեւ այն Դպրոցասէրը որ այնքան կրթուած Հայուհիներ նետած է գաւառ իբրեւ ուսուցչուհի եւ այնքան հայ մայրեր՝ մեր ընտանիքներէն ներս, շատ բան կը պարտի իրեն :

Թերեւս իր ընտանեկան պայմաններն են որ թոյլ չեն տուած աւելի համարձակ նետուելու ասպարէզ, ինչպէս Սիպիլն ու Զ. Եսայեանը :

Առաջինը նոյն սերունդէն, ամէնէն յանդուգն գրագիտուհին, ու ուսուցչուհին, աշխարհաբարի ախոյեանը եւ Ազգանուէրի հիմնադիրը, իսկ երկրորդը մեր լաւագոյն գրագիտուհին, պիտի մնային իբրեւ բացառիկ նմոյշներ, իսկ Տիւսաբ, Անայիս, Եփիմէ Օտեան եւ շարք մը ուրիշներ եկան կազմել փաղանգ մը որ իր լուսաւոր հետքը պիտի ձգէր :

Յարգանք իր թարմ յիշատակին : ՍՕՍԻ

«Յառաջ»ի 25ամեակին առթիւ

Կրընոպլի մեր պաշտօնակիցը, Le Dauphiné Libéré հետեւեալ տողերը կը գրէ «Յառաջ»ի 25ամեակին առթիւ (5 Օգոստոս).

— « Ֆրանսայի մէջ ցրուած հայկական գաղութին կենսունակութեան ամէնէն նշանակալից ապացոյցներէն մէկն է հայերէն «Յառաջ» օրաթերթին գոյութիւնը. օրաթերթ մը որ 25 տարիէ ի վեր եղբայրական կապը կը կազմէ իրենց երկրէն հեռացած դժբախտ բնակիչներու միջեւ :

Արդարեւ, 1925 Օգոստոս 1ին էր որ լոյս կը տեսնէր այս օրաթերթին առաջին թիւը : Իր 25 տարուան գոյութիւնը՝ ընդհատուած է միայն գերմանական գրաւման չորս տարիներու ընթացքին երբ թերթը անմիջապէս դադրեցաւ : Իր կեանքի միւս բոլոր տարիներու ընթացքին «Յառաջ» կազմած է Ֆրանսայի Հայերուն Ազատ Բեմը, եւ հակառակ իր ներկայ փոքր ծաւալին, բոլոր ցիրուցան դժբախտները, հեռու՝ իրենց հայրենիքէն, այնտեղ գտած են տեղեկութիւններ, քրոնիկներ եւ մանաւանդ խմբագրականները Շ. Միսաքեանի, Հայ մը՝ հաւատարիմ իր հայրենիքին եւ միաժամանակ եռանդուն Ֆրանսասէր մը :

ՅԱՌԱՋ միշտ ալ յիշեցուցած է Հայերու փարումը իրենց երկրորդ հայրենիքին, ամէն առթիւ ողջունելով Ֆրանսական մեծ դէպքերը :

Այս թերթին 25ամեակը թուական մը կը կազմէ Ֆրանսայի բոլոր Հայերուն համար որոնք երկար կեանք եւ բարօրութիւն կը մաղթեն իրենց պաշտպանին, իրենց բարեկամին » :

ԽՄԲ. — Խորին շնորհակալութիւն մեր ազնիւ պաշտօնակցին, որուն մնայուն աշխատակիցն է մեր եռանդուն բարեկամուհին, Տիկին Odette Միքայէլեան (Ֆրանսուհի) :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օդափոխութեան կայանի Բ. խումբը ողջ առողջ հասած է Վէռնէ, ինչպէս կը հաստատէ Օգոստ. 7 թուակիր հեռագիր մը :

Ֆրանսայի նոր ծրագիրը յանուն ապահովութեան

580 ՄԻԼԻԱՌ ՎԱՐԿ, 659.000 ԶԻՆՈՒՈՐ

Երէկ հաղորդած էինք Ֆրանսական կառավարութեան յուշագրին գլխաւոր գիծերը, վերազինման մասին :

Ահաւասիկ նոր մանրամասնութիւններ այս յուշագրէն, որ մեծ ուշադրութիւն գրաւած է քաղաքական շրջանակներու մէջ. —

1.— Ֆրանսայի զինուորական վարկերը անդադար աւելցած են վերջին տարիներու ընթացքին եւ 1950ին պիտի բարձրանան իբր 500 միլիառ ֆրանքի, ինչ որ կը կազմէ ազգային եկամուտին 8.2 առ հարիւրը : Այս համեմատութիւնը ծանր է մանաւանդ անոր համար որ, միաժամանակ նոյն եկամուտէն պիտի առնուին անհրաժեշտ վարկերը, նորոգելու համար վերջին պատերազմին պատճառած աւերները :

Դեռ վերջերս Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեց առ նուազն 80 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական ծախք մը 1951 Յունուար 1էն սկսող տարեշրջանին համար, այսինքն իբր 18 առ հարիւրի յաւելում մը՝ 1950ի ելմտացոյցին վրայ :

Այս զինուորական վարկերուն շնորհիւ, կարելի է Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսական Միութեան երկիրներուն (գաղթավայր) մէջ պահել զինուորներու թիւ մը որ համեմատաբար աւելի բարձր է քան շատ մը ուրիշ երկիրներու զօրքը, եթէ նկատի անենք Ֆրանսայի զինուորագրութեան կարգուսարքը, որուն համաձայն զինուորները շատ աննշան վճարում մը կը ստանան, (օրական երկու սենթէն ալ պակաս), իսկ սպաները եւ ասպարէզով զօրականները կը ստանան ուրիշ երկիրներու ռոճիկներէն շատ պակաս :

2.— Ֆրանսան այսօր կը պահէ ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային բանակ մը որ կը բաղկանայ 659 հազար զինուորներէ, մէջն ըլլալով ոստիկան – զօրքը : Այս բանակէն 150 հազար զինուորներ այժմ գործողութեանց կը մասնակցին Հնդկաչինի մէջ, ուր Ֆրանսան առանձին եւ յոգնած հասարակաց շահուն կ'ապահովէ հարաւային – արեւելեան Ասիոյ մէկ մասին պաշտպանութիւնը, քանի մը տարիէ ի վեր :

Բոլոր ասպարէզով զօրականները, ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային բանակներու բոլոր սպաները Հնդկաչինի մէջ կը ծառայեն հերթով, նուազագոյն երկու տարի :

3.— Կառավարութեան նոր ծրագիրը պիտի ծառայէ ներկայ զօրաբաժիններու արդիացման եւ վերակազմութեան, որոնք կը կատարուին շնորհիւ մասնաւորապէս զինուորական օգնութեան ծրագրով նախատեսուած զինամթերքի առաջին մասին առաքման : Այս նոր ծրագիրը յաւելուածական զօրքի եւ նոր զօրաբաժիններու սպառազինութեան եւ սարքաւորման համար պիտի պահանջէ գումար մը որ յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին կրնայ մօտաւորապէս հասնիլ 2000 միլիառ ֆրանքի :

4.— Պաշտպանութեան միջոցներու այս յաւելումը զուգահեռաբար պիտի պատճառէ զօրքի համապատասխան յաւելում խաղաղութեան ատեն, ի խնդիր արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան : Այս յաւելումը պիտի կատարուի աստիճանաբար, այնպէս որ կարելի ըլլայ 15 նոր զօրաբաժիններ կազմել երեք տարիէն :

5.— Սակայն եւ այնպէս բացորոշ է թէ այսքան ընդարձակ ծրագրի մը գործադրութիւնը կախում ունի Ատլանտեանի զինակից պետութեանց փոխադարձ օգնութենէն, եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներու աջակցութենէն : Նոյն իսկ այդ պայմաններուն մէջ, Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ նախատեսուած ճիգը կարեւոր զոհողութիւններ պիտի պարտադրէ Ֆրանսացի ժողովուրդին, հասարակաց դատին համար :

Արդ, ինչպէս Մ. Նահանգներու կառավարութիւնն ալ կ'ընդունի, վերազինման հետեւանքը պէտք չէ ըլլայ ոչնչացնել այն ճիգերը զորս կը կատարեն եւրոպական երկիրները, հաստատուն վիճակի մը վերածելու համար իրենց ելեւմուտքը եւ տնտեսութիւնը : Պաշտպանութեան ծրագիրներու յաւելումը եթէ վեր ըլլայ իւրաքանչիւր երկրի հնարաւորութիւններէն, պիտի խանգարուի մեր արտաքին հաշիներուն հաւասարակշռութիւնը, մասնաւորապէս կրճատելով մեր արտածումները եւ նուազեցնելով ներքին շահարկումները :

Արդ, վերջին պատերազմին պատճառած աւերները շատ աւելի ծանր են քան 1918ին եւ դեռ չեն նորոգուած : Բուն իսկ ներկայ զինուորական ճիգին պատճառով, հարիւր հազարաւոր տուներ չեն վերաշինուած : Դեռ տարիներով անհրաժեշտ է նուազագոյն ծախք մը՝ վերաշինութեան համար : Յետոյ, պաշտպանութեան համար կենսական են դրամական ամրապնդումը, ելեւմուտքի հաւասարակշռութիւնը եւ կենցաղի բաւարար մակարդակ մը :

Հետեւաբար, ինչ որ ալ ըլլան մեր ժողովուրդին պարտադրուած զոհողութիւնները, նոր ճիգը կարելի չէ կատարել առանց դուրսէն օգնելու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՆԱՀԱՆՋ

Նուրի փաշայի բանակը երկրորդ անգամ պարտուելէն եւ Թրքական վտանգը առժամայէս հեռացուելէն վերջ, մեր գաղթականութիւնը ցրուեցաւ Ուրմիոյ եւ շրջակայ գիւղերուն մէջ :

Մօտ երեք շաբաթ հարկադրուեցանք կերակրուիլ միայն «քիշմիշ» կոչուած չամիչով, որուն համար զանազան հիւանդութեանց մատնուեցանք:

Յունիս 20ին սկսաւ հունձքը, թէեւ դեռ քանի մը օրեր պէտք էին որպէսզի ցորենները բաւարար չափով հասուննան :

Անկէ վերջ, հրապարակներու վրայ ալ սկսան ծախուիլ ցորենի եւ գարիէ հացեր:

Խանութները վերաբացուեցան եւ սկսան ծախուիլ նաեւ զանազան սննդեղէններ :

Բայց եւ այնպէս, պարենաւորման տագնապը կը սպառնար մեզի եւ ունէինք նաեւ ուրիշ հոգեր :

Զինեալ ուժերու վերակազմութիւն, Ուրմիոյ տեղացիներու պաշտպանութիւնը եւ փոխադրական միջոցներու կազմակերպութիւնը այժմէական խնդիրներ էին :

Յունիս 20ի կէսօրին Կուշչիի մօտ բռնուեցաւ ռուսական համազգեստով եւ զինուած երիտասարդ մը, որ կը պնդէր թէ Բաղեշցի է եւ Անդրանիկի զինուորներէն : Տղան պատմեց Անդրանիկի Խոյի վրայ յարձակումի մանրամասնութիւնները :

Իրենց յիսնեակէն երկու հոգի միայն ազատուած էին եւ լեռնային ճամբաներէն գիշերները միայն քալելով, հասած էին Սալմաստ, ուր կորսնցուցած էր իր ընկերը:

Երկարատեւ եւ նեղացուցիչ հարցաքննութենէ մը վերջ, նորեկը կասկածելի համարուելով արգելափակուեցաւ :

Յաջորդ օրը եկաւ նաեւ անոր միւս ընկերը, որ ազգականներ եւ հայրենակիցներ ունէր մեր խումբերուն մէջ :

Երկուքն ալ ազատ արձակուեցան :

Դարձեալ ժողովներու շրջան մը :

— « Յարձակիլ հարաւէն առաջացող Թրքական ուժերու վրայ, ճամբան բանալ եւ հասնիլ Անգլիացիներուն, որոնք Զէնջան կը գտնուէին:

— «Վերադառնալ եւ գրաւել Սալմաստը»:

— « Մնալ Ուրմիոյ մէջ եւ ապաւինիլ Պարսիկներու պաշտպանութեան »:

Այդ օրերուն՝ կազմուեցաւ «Զօրահաւաք մարմինը » որ կարճ ժամանակի մը մէջ եւ մեծ դժուարութեամբ յաջողեցաւ կատարել իր պարտականութիւնը :

Որոշուած էր որ՝ Ուրմիոյ հայկ․ վաշտը ունենայ 450 զինուոր, հրամանատարութեամբ Արտաշէս Ստեփանեանի :

Վանի հայկ․ գունդերը՝ 1500 սուինաւորներ՝ հրամանատար Լեւոն Շաղոյեան, յատուկ օգնականներով :

Սալմաստի հայկ․ վաշտը՝ 750 հոգի, հրամանատարը՝ Համբարձում Մելքումեան:

Սալմաստէն եկած ասորի Ջլոները՝ 500 հոգի, հրամանատար Աղա Դաւութը (Մարշիմոնի եղբայրը):

Ուրմիոյ ասորական գունդը՝ հազար զինուոր, հրամանատարը՝ Աղա Պետրոս :

Սպայակոյտին կը մասնակցէին Սնելնիկով, Տրաւին, Կոստի Համբարձումեան, Սամսոն խան եւ ուրիշներ :

Մեր այս փոքրաթիւ զինուորները պիտի կռուէին Թրքական 5րդ, 12րդ եւ 51րդ զօրաբաժիններու, Սմկոյի 2000 ձիաւորներու, սահմանամերձ քիւրտ աշիրէթներու եւ բազմահազար լեռնականներու դէմ :

« Խաչապաշտ» մեր հզօր դաշնակիցներու գլխաւոր ներկայացուցիչը՝ տօքթ․ Շէօտը կը շարունակէր իր առաջարկներն եւ պահանջները յարմարեցնել միշտ ի նպաստ իրենց շահերուն: Ուրմի կը գտնուէին նաեւ անգլիական եւ ֆրանսական ներկայացուցիչները: Ֆրանսականը Հանրի Պիրքալն անուն գնդապետ մըն էր :

Յունիս 25ին՝ Ուրմի եկաւ անգլիական օդանաւ մը, բերելով Զէնջանի անգլիական հրամանատարի նամակ – հրամանագիրը :

Անգլիացիք մեզի կը խոստանային Լեբել հրացանի 40 հազար փամփուշտ եւ դրամ, եթէ համաձայնէինք մնալ Ուրմի եւ պաշտպանենք այդ շրջանը: Անոնց նպատակն էր ժամանակ շահիլ մեր արեան գնով, եւ իրենց յաղթանակն ապահովել նաեւ այդ ճակատին վրայ :

Յունիս 27ին, հարկադրուեցանք մեր ուժերէն մաս մը ղրկել Թիկունքը, Քարեմաբադ, հասած թշնամին կասեցնելու եւ մաս մըն ալ դէպի Հէյտարաբադ, նահանջի ճամբան բանալու համար :

Առաջին օրերուն, երկու ճակատներու վրայ ալ յաջողութիւնը մեր կողմն էր:

Յունիս 29ին, ասորական հրամանատարութիւնը կը հրահանգէր որ՝ բոլոր զէնքի ընդունակ ասորի տղամարդիկ ութ օրուան պաշարով եւ զէնքերով ներկայանան զինուորական մարմնին :

1918 Յուլիս 1ին, Թուրք հրամանատարը նամակով մը առաջարկեց մեզի անձնատուր ըլլալ: Մինչ՝ երկու ճակատներու վրայ տեղի ունեցող կռիւները մերթ ուժեղ եւ մերթ թոյլ ընթացք կը ստանային :

Յուլիս 7ին, Թուրք հրամանատարը, երկրորդ նամակով կը յայտնէր թէ՝ «Հայերը պէյլիք ունեցած են» (ակնարկելով Հայաստանի հանրապետութեան հռչակումին) եւ կը թելադրէր՝ զինաթափ ըլլալ, յանեակներով երթալ Սալմաստ եւ իրենց պաշտպանութեամբ անցնիլ Կովկաս :

Լուրը ուրախալի էր, բայց անհաւատալի: Թուրքերը իրենք ալ վստահ չէին թէ հաւատ պիտի ընծայենք իրենց գրածին, բայց կը փորձէին այդ միջոցով զինաթափել եւ բնաջնջել մեզ :

Յուլիս 9ին կատաղի կռիւներ տեղի ունեցան դէպի հարաւ տանող ճամբուն սկիզբը, Տաշակլիլ գիւղին մօտ, ուր զոհ տուինք մեր աննման հաբիւրապետներէն Գանձակեցի Ալէքսանը, տասնեակ մը Վասպուրականցի եւ քանի մը տասնեակ ասորի զինուորներ :

Թշնամին խուճապահար նահանջեց, ձգելով երկու լեռնային թնդանօթներ եւ 300 ասկեարներ:

Յուլիս 13ին Վանի եւ Սալմաստի հայկ․ ուժերը գրաւեցին Հէյտարապատը :

Նպաստաւոր չէին, սակայն, հիւսիսէն հասած լուրերը :

Յուլիս 15ին, Թուրքերը գրաւեցին Քարիմապատը եւ կը սպառնային հասնիլ մեր գաղթականներու կարաւանին:

Այդ ճակատագրական օրին, Ուրմիոյ հայկ․ վաշտը ղրկուեցաւ կամուրջ, Քարիմապատէն յառաջացող Թուրքերուն դիմադրելու համար :

Զորս հարիւրէ աւելի հայ երիտասարդներ, գիտակցաբար դէպի մահ գացին, իրենց արիւնով փրկելու համար 75 հազար հայ եւ ասորի կեանքեր :

Գացին երգելով, բարձրագլուխ եւ անյողդողդ :

Գացին եւ չվերադարձան :

Նոյն օրը մենք գրաւեցինք նաեւ Սուլ –Տուզը:

Յուլիս 17ը մեր պարտութեան եւ փրկութեան օրն եղաւ:

Հիւսիսէն, մեր թիկունքէն պարտուեցանք, Ուրմիոյ հայկ․ վաշտին բնաջնջումով, իսկ հարաւէն բացուեցաւ մեր նահանջի ճամբան :

Յուլիս 18ի առաւօտեան, Ուրմին պարպուած էր հայ եւ ասորի զանգուածներէն:

Փաթարխան կէօլի մեր գրասենեակին մէջ տեղի կ'ունենար Սալմաստի ուժերու ղեկավարներուն ժողովը, երբ Թուրք ձիաւորները քաղաք մտան :

Հարկադրուեցանք կռուելով դուրս գալ քաղաքէն: Բնիկները, որ մինչ այդ բարեկամ կը ձեւանային մեզի, տանիքներէն քարեր, երկաթի կտորներ նետեցին մեր վրայ ու եռացած ջուր թափեցին, այրուցքներ պատճառելով մեր երկու զինուորներուն :

Երեսուն ձիաւորներով դիրք բռնեցինք քաղաքէն դուրս, այգիներուն պատերուն ետեւը:

Կռիւը տեւեց մինչեւ երեկոյ :

Նոյն գիշերը հասանք Դիզէ, ուր՝ ընդարձակ դաշտի մը մէջ իջեւանած էր մեր գաղթականութիւնը :

Բարեբախտաբար թշնամին չհետապնդեց մեզ :

Ուրմիէն նահանջելու երկրորդ գիշերը հասանք Մամետիար գիւղը:

Մեր ուժերը նորէն կազմալուծուեցան :

Շատեր միացան իրենց ընտանիքներուն, սակաւաթիւներ միայն մնացին իրենց պարտականութիւնները կատարող, որոնց երբեմն կ'օգնէին մաս մը ամուրի զինուորները :

Հացէն աւելի կարօտ էինք ջուրի :

Կը խմէինք հոտած եւ որդնոտած ջուրերը, ցեխն ու տիղմը քամելով կը ջանայինք յագեցնել երախաներու ծարաւը :

Մամէտիարի մէջ հազիւ երկու ժամ սպասելէ վերջ, հրաման տրուեցաւ շարունակել ճամբան :

Մեր անմահ Կոստին լուր ստացած էր թէ Թուրք ձիաւորներու գունդ մը մօտեցած է եւ նոյն գիշերը պիտի յարձակի մեր վրայ :

Նահանջի անծայրածիր կարաւանը կէս գիշերէն առաջ ճամբայ ինկաւ :

ԱԶԳԻՆ

«Հրաշքներու Ճաշը»

ԽՄԲ․— Ռամկավար վեթերաններէն Մ․ Նաթանեան առնէ մը ի վեր իր յուշերը կը հրատարակէ Կիլիկեան անցուդարձի մասին, իբրեւ ականատես վկայ: Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին *Պայքարի* Յուն․ 9ի թիւէն կ'արտատպենք հետեւեալ յօդուածը, ուր կը ներկայացնէ ուրիշ վաստակաւորի մը, հանգուցեալ Միհրան Տամատեանի ճառը՝ Մայիս 28ի մասին: Կ'արտատպենք իր նախաբանով ․—

« Այդ յոյսերու տակ է աչա, որ Ատանայի մէջ եւս, 1920 Մայիս 28ին, տեղի կ'ունենար Հայաստանի պատերազմէն ետք բարեփոխեալ անկախութեան երկրորդ տարեդարձը հրապարակային հանդէսով, ի ներկայութեան Ֆրանսայի Կիլիկիոյ վարչական հակակշիռի պետ գնդ․ Պրէմոնի եւ կարեւոր դիրքեր ունեցող այլ Ֆրանսացիներու, Անգլիացիներու, Իտալացիներու, Ամերիկացիներու, եւն․ առիթ ընծայելով Ազգային զոյգ պատուիրակութեանց Կիլիկիոյ ներկայացուցիչ Միհրան Տամատեանի՝ խօսելու իր նշանակալից ճառը, վեր որեւէ նկատումէ — տրուած ըլլալով անոր կուսակցական հանգամանքը — որ երեւան կը բերէ, միանգամայն, Տամատեանի անխառն եւ անվերապահ հայրենասիրութիւնը, որ ըլլալու եւ մնալու էր նաեւ ուղեգիծը մեր միւս բոլոր հաստատութիւններուն եւ յարանուանութեանց :

Ստորեւ կուտանք այդ ճառին ամէնէն էական մասերուն թարգմանութիւնը, ողջամիտ ընթերցողներուն թողելով անոր արժանի գնահատութիւնը :

Այսպէս ․

« Ճառը, խօսուած Ամբողջական Հայաստանի պատուիրակութեան Կիլիկիոյ ներկայացուցիչ Պ․ Տամատեանի կողմէ, 28 Մայիս 1920ին, Հայաստանի անկախութեան ազգային տօնին առթիւ»:—

« Գնդապետ, տիկիններ եւ պարոններ,

« Մթին ամպերը, որոնք դեռ կը ծածկեն գագաթը մեր անմահ Արարատին, անհաւատալի, չփոթ եւ անստոյգ վերաբերմունքը յաղթական մեծ պետութեանց, որոնք ծիծաղելի կը դառնան երբ լրջօրէն կը վիճաբանին Հայկական նկարագրին վրայ, նոյնիսկ Կարնոյ շրջանին — բոլոր հայ նահանգներէն ամէնէն աւելի հայկականին, եւ, հոս իսկ, Կիլիկիոյ մէջ, երբ կը տիրեն ու կը շարունակուին կացութեան յոռեփոխութիւնը եւ ծանր անձկութիւնները, ատոնք մեզ արգելք չեն սակայն պանծացնելու այսօր յոյսերու այս խառնարանին եւ ենթարկուած դառն յուսախաբութեանց մէջ երկրորդ տարեդարձը պատմական մեծ դէպքի մը — ՀՐԱՇՔՆԵՐՈՒ ՀՐԱՇՔԻՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ: Յարութեան այն Հայաստանին, որ աշխարհը մեռած կը կարծէր, բոլորովին մեռած եւ ընդմիշտ անյայտացած եւ որ ընդոստ վերածնած՝ բեմին վրայ կը վերերեւի, աւելի քան երբեք երիտասարդ եւ աւելի քան երբեք գեղեցիկ :

Մինչ համաշխարհային պատերազմը իր ամենատաք միջոցին մէջ էր, մինչ թնդանօթը կը գոռար ամէն կողմ, եւ երբ միլիոնաւոր հայ մարտիրոսացածներէն մնացած հազարաւորներ եւս իրենց մարտիրոսութիւնը աւարտելու վրայ էին Միջագետքի անապատներուն մէջ՝ բաբելոնական գետին եզերքները, արեւմուտքէն ձայն մը հնչեց համայն աշխարհի մէջ, ոտքի՛ մեռելներ: Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Արաբիա եւ բոլոր ճնշուած ժողովուրդները ի լուր այդ ձայնին արթնցան իրենց թմրածութենէն եւ ոտքի կանգնեցան հանգոյն ազատ ազգերու: Բայց հրաշքներուն հրաշագոյնը տեղի ունեցաւ ստորոտը Արարատի, ուր Հայկի զաւակները, ցնցուած այդ կանչէն, գերեզմաններու խորերէն հերոսներու պէս զէնք վերցուցին՝ վերէն վար աւերեալ երկրի մը մէջ: Այո, ժողովրդեան մը մէջէն մոռցուած, լքուած եւ ամէնէն ահռելի եւ ահաւոր թշուառութեան մէջ մխրճուած, կոտորակուած, ջարդուած, անէացած քաջորդիներ դուրս եկան եւ դիւթական հմայքով մը բանակներ կազմուեցան: Եւ մինչ Մոսկովեան պետութիւնը՝ Թուրքին այդ մեծ մըղձաւանջը՝ կ'իյնար եւ Թուրքերը այդ անսպասելի անկումին հրճուանքէն գինովցած յաղթութիւն կ'երգէին եւ յետ այնու ճամբան այլեւս բաց կը կարծէին, ուրկէ յաղթականօրէն պիտի կրնային անցնիլ դէպի Անդրկովկաս եւ հոնկէ մինչեւ Գանգէսի ափերը՝ իրականացած տեսնելով իրենց համաթուրանական երազները, ո՛վ Խորհուրդ Խորհուրդներու, ան ինքզինք գտաւ հանդէպ իր արհամարհած Հայուն, կեավուրին, որ կը պոռար իր երեսն ի վեր, չեն անցնիր: Ամբողջ վեց ամիս հայ քաջորդիները, թիւով մեծ եւ գերազանցօրէն լաւ զինուած թշնամիի մը դէմ իրենց անվախ կուրծքերը բարձրացուցած եւ դէմ դէմի, տուին առինՆերգնկան,Վանը,Կարինը,Կարսը պայքարելով հողի ամէն մէկ մատնաչափին համար — մինչեւ Գարագիլիսէ, հազիւ քանի մը մղոն հեռու իրենց վերջին դիմադրավայրը եղող Երեւանէն — անոր պատճառելով արիւնոտ պարտութիւն մը, որ զինքը ստիպեց եկած ճամբայէն ետ դառնալ եւ պատերազմէն ետքն իր գոռոզ դաշնակից Գերմանիոյ հետ ալ ճանչնալ անկախութիւնը այդ փոքրիկ ժողովուրդին *Փոքր Ասիոյ Պելճիքան* : Այսպիսով Հայաստանը կը վերածնէր իր մոխիրներէն՝

Պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն

Ամէնուն բերանն է վրդովիչ հարցումը,— պատերազմ պիտի ըլլա՞յ :

Հարցումը կատարողները անշուշտ ըսել կ'ուզեն.— Կը կարծէ՞ք թէ պատերազմը պիտի տարածուի, լռելեայն աւելցնելով՝ մանաւանդ Եւրոպայի վրայ :

Ի՞նչ պատասխանել : Ոչ մէկը գիտէ : Սթալինի կարծիքը թերեւս աւելի հիմնաւոր է, բայց ոչ ստոյգ : Լաւ ճատրակ խաղացող մը ամէն անգամ փոփոխութեան կ'ենթարկէ իր յատակագիծը : Համաձայն հակառակորդին խաղին : Երբեմն նոյնիսկ առարկայ կը դառնայ խաղին վերիվայրումներուն, հակառակ իր կամքին :

Ուրիշ հարցում մը եւս յաճախ կը լսենք.— Ի՞նչ կը մտածեն Փարիզի ձեռնհաս շրջանակները :

Անոնց կարծիքները շատ կը տարբերին : Փոքրամասնութիւն մը միայն կը հաւատայ թէ երրորդ աշխարհամարտ մը տեղի կրնայ ունենալ մօտաւոր ժամանակի մը մէջ : Աւելի բազմաթիւ են անոնք որ կը կարծեն թէ պատերազմը մէկ, երկու կամ երեք տարիէն կրնայ պայթիլ :

Ի՞նչ են փաստերը անոնց որ պատերազմի չեն հաւատար :

Կ'ըսեն թէ ոչ ոք պատերազմ կ'ուզէ եւ Բ Ռուսերը, թէեւ աւելի լաւ զինուած, դէմ են պատերազմի, ինչպէս կը հաստատեն բազմաթիւ տեղեկութիւններ : Կ'ըսեն նաեւ թէ Ամերիկա, ներկայիս ոտքի ելած, բայց չուզեր նոր սպանիական պատերազմի մը բռնուիլ : Խ. Միութիւնը չի մաղթեր որ հիւլէական պատերազմ ծագի : Հետեւաբար կարելի եւ նոյնիսկ հաւանական կը դառնայ խորհրդաժողով մը, փլուզումէ փրկելու համար աշխարհը, առանց իւրաքանչիւրին արժանապատուութենէն բան մը կորսնցնելու :

Ի՞նչ է ելմտական շրջանակներուն կարծիքը :

Առ հասարակ միտքերը հանդարտ են : Կը տիրապետէ այն տեսակէտը, թէ «ամէն բան տեսանք, եւ ով որ ապրի պիտի տեսնէ դէպքերուն վախճանը» : Մանաւանդ որ այս անգամ Եւրոպան չէ որ կը վարէ դէպքերը եւ կը կրէ առաջինհարուածը :

Կը նշմարուի նոյնիսկ գործառնութեանց աճում մը : Շահադէտներ, անշուշտ ոչ յարգելի (բայց ո՞ւր չկան պղտոր ջուրի մէջ որսացողներ) կը սկսին պահեստներ կազմել բոլոր այն պիտոյքներէն որոնք կրնան պակսիլ կամ առարկայ դառնալ կառավարական գնումներու, պատերազմի պարագային : Ազգային պաշտպանութեան սովորական նախապատրաստութիւնները ուժ կու տան այս ձգտումին :

Միւսները, որ մեծամասնութիւն կը կազմեն, կը սկսին վստահութեամբ նայիլ դէպքերուն : Կը հաստատեն թէ նոր ճակատ չէ կազմուած տակաւին, եւ գոյութիւն չունին ընկերային խառնակութիւններ : Ուժ կու տան գնումներուն : Արդարեւ, ի՞նչ վնաս կրնան կրել : Եթէ հիւլէական պատերազմ ծագի, ամէն ոք եւ ամէն ինչ, գնող, յաճախորդ, ապրանք եւ հարստութիւն մէկ անգամէն եւ միասին պիտի «հիւլէանան» : Իսկ տարբեր պատերազմի մը պարագային, գիները պիտի բարձրանան եւ այդ պարագային ալ լաւագոյն կը համարեն ապսպրանքներուն ուժ տալ : Իսկ եթէ ոեւէ տեսակի պատերազմ չծագի, ռազմական նախզգուշութիւններ եւ պատրաստութիւնները պիտի ճնշեն սեռական ելեւմուտքին վրայ, ինչ որ իբր հետեւանք պիտի ունենայ գիներու բարձրացումը, տուրքերու յաւելման ճամբով :

Կարճ խօսքով, եւ սպասելով որ հորիզոնը աւելի պայծառանայ, բոլոր պատճառները կը մղեն փութացնել եւ սաստկացնել աշխատանքի թափը : Կեանքը կը շարունակուի գեղեցիկ՝ ինչպէս փոթորկալի եղանակին, եւ քաղաքական դուշակութիւններն ալ մեծ տարբերութիւն չունին մթնոլորտային գուշակութիւններէն :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 16 կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթի Bar du Chaletի ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ :

Օրուան նախագահը, Տկին Ա. Աւտօեան գրաւոր զեկոյցով մը պարզեց մասնաճիւղին երկու տարուան գործունէութիւնը : «Սէն Ժեռոմի Կապոյտ Խաչը գոյութիւն ունէր պատերազմէն առաջ : Իր գոյութիւնը պահեց պատերազմի առաջին տարիներուն ալ : Կարճ դադարէ մը վերջ, երկու տարի առաջ քանի մը տիկիններ վերակազմեցին մասնաճիւղը, որ այսօր ունի 64 անդամուհիներ : Բոլորն ալ իրենց պարտաճանաչութեամբ պատիւ կը բերեն Կապոյտ Խաչին : Մասնաճիւղս իր ուժերու ներած չափով օգնած է աղքատներուն, հիւանդներուն եւ բոլոր անոնց որոնք դիմած են իրեն : Շատերէն ստացած ենք շնորհակալութեան նամակներ : Կապոյտ Խաչի 12րդ Պատգ. ժողովի առթիւ, մեր մասնաճիւղը արժանացաւ գնահատանքի : Կապոյտ Խաչը իր յարատեւութիւնը կը պարտի հայ ժողովուրդի առողջ մտածող դասին եւ զայն հովանաւորող կազմակերպութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան» :

Յետոյ յիշելով բանաստեղծ Զարենցի պատգամը, «Հայ ժողովուրդ, քո փրկութիւնը, քո հաւաքական ուժի մէջ է», եզրակացուց.— «Կ'ուզէի կոչ ընել մեր յարգելի քոյրերուն որ գան միանան մեզի տանելու համար այս ծանր եւ պատասխանատու աշխատանքը» :

Երկու փոքրիկներու կողմէ երգուեցաւ Կապոյտ Խաչի քայլերգը, բուռն ծափերու մէջ :

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցութիւնին բերած էին Պ. Պ. Հ. Համբարձումեան, Ս. Աւտոյեան եւ Վ. Աւագեան՝ մեներգներով, իսկ օրիորդներ Ա. Յարութիւնեան, Ա. Ուլուսեան, Աճէլեան եւ ուրիշներ : Արտասանութիւններով բոլորն ալ ջերմ ծափերու արժանացան : Հանդէսին փայլը աւելցուցին Տիկին Մանուշի սանուհիները որոնք հայկական տարազով երգեցին ու պարեցին, կրկնելով :

Օրուան բանախօսը, Տիկին Ն. Քիպրիթճեան բացատրելով հայ կնոջ դերը ընտանեկան յարկին տակ եւ հանրային կեանքի մէջ ըսաւ.— « Փափկասուն տիկինները չեն որ այսպիսի աշխատանքներու կը լծուին : Անոնք չեն ուզեր իրենց հանգիստը խանգարել : Այսպիսի աշխատանքները չարքաշ, խոնարհ դասակարգի տիկիններն են որ կը կատարեն, պատիւ անոնց» : Պարզելով Կապոյտ Խաչի դերը Նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին մէջ, ըսաւ. «Կապոյտ Խաչը իր սիրոյ եւ գթութեան գործին հետ զուգընթաց, իր գործունէութեան առարկան է ըրած ցեղապահպանման գործը : Այդ մտահոգութեամբ երեկոյեան դասընթացքներ բացած է գլխաւոր կեդրոններու մէջ :

Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ, ընկեր Յակոբ Դաւիթեան խօսք առնելով, զանազան զուարճալիքներ պատմեց, յետոյ 500 ֆրանք նուիրեց մասնաճիւղին : Ներկաներն ալ մասնակցեցան եւ քանի մը վայրկեանէն կոկիկ գումար մը գոյացաւ : Պ. Էրտակեանի բարձրախօսը փոխն ի փոխ կը հնչեցնէր հայկական եւ ֆրանսական պարերգերն ու երգերը : Խնջոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն :

× Սէն Ժեռոմի Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ալ դաշտահանդէս մը սարքած էր հերոսներու յիշատակին, Յունիս 25ին միեւնոյն դաշտավայրին մէջ՝ ստուար բազմութեամբ : Կը նախագահէր ընկեր Յ. Պետրոսեան : Բանախօսեց ընկեր Տ. Թադոյեան : Գեղարուեստական բաժնին մասնակցութիւնն բերած էին, Սէն Ժեռոմի «Ն. Աղբալեան» եւ Լէ դ'Օրլիվի «Հ. Օհանջանեան» Նոր Սերունդի խումբերը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը բացարձակ իրաւասութիւն տուած էր իր հիմնադիրներէն սկաուտ աւագ խմբապետ եղբայր Մկրտիչ Փափազեանի՝ կազմելու 1951 տարեշրջանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը : Եղբայր Փափազեան շնորհիւ իր տարիներու փորձառութեան, յաջողեցաւ կազմել լաւագոյն վարչութիւն մը, որուն անդամներն են.— Նախագահ Լեւոն Պագրճեան, փոխ-նախագահ Տիգրան Փափազեան, քարտուղար Գույումճեան, փոխ-քարտուղար Պօղոս Գալէնտէրեան, գանձապահ Բիւզանդ Բաբէլեան, փոխ-գանձապահ Վահան Շամլեան, խորհրդական Մկրտիչ Փափազեան :

Միութեան վարիչները եւ մարզիկները այժմէնիսկ մեծ աշխատանքի լծուած են, որովհետեւ այս տարի Հ. Մ. Ը. Մ.ը շատ դժուարին պայմաններու մէջ է որ պիտի պաշտպանէ իր promotion d'Honneurի աստիճանը : Ligue de Sud – Estի որոշումով, promotionի 32 խումբերէն միայն 12 խումբերն են որ այս եղանակին վերջ իրաւունք պիտի ունենան Promotionի մաս կազմելու, որով ամէն groupeի մէջ, որ 8ական խումբերէ կը բաղկանան, միայն առաջին երեք դասաւորեալ խումբերն են որ պիտի պահեն իրենց promotionի աստիճանը իսկ մնացեալ հինգը պիտի իջնեն կարգ մը վար :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վիճակուեցաւ մաս կազմել ամէնէն զօրաւոր groupeի մը մէջ : Այսպէս 1949—1950ի promotionի ախոյեանը՝ Martigue, Basses Alpesի զօրաւոր խումբերէն Digne, նմանապէս Trest եւ Port St. Louis du Rhône, իսկ Մարսէյլէն Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամենակատաղի մրցակիցը՝ St. Lonp, Marseille IIի «փրոֆէսիոնէլ» խումբին պահեստին եւ Lycéeներու ներկայացուցիչ խումբը՝ S. M. U. G.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը եւ ֆութպօլի յանձնախումբը յաջողած են կարգ մը ֆրանսական խումբերու լաւագոյն հայ մարզիկները Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ առնել : Կը յուսանք թէ մեր մարզիկները անգամ մը եւս ցոյց տալով իրենց աննկուն կամքը եւ ճարպիկ խաղարկութիւնը, բարձր պիտի պահեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարկը :

Վ. Շամլեան

ընդհանուր պակուցման եւ զարմացման մէջ հանուր քաղաքակիրթ աշխարհին :

Երբեք ժողովուրդ մը չէ պայքարած այնքան կատաղօրէն, այնքան յամառ յարատեւութեամբ մը, այնքան յուսահատօրէն — պիտի ըսէի նաեւ այնքան հերոսաբար — իր ազատութեան ի խնդիր : Երբեք ժողովուրդ մը չգնեց այնքան սուղ իր անկախութիւնը : Երբեք ժողովուրդ մը անկէ աւելի ատոր արժանի չէ եղած :

Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Նրանք քայլում էին մոլորուածի պէս. թւում էր թէ որսորդներ էին, կորցրել էին ճանապարհը եւ այժմ թափառում էին՝ յոյս դրած մի որեւէ պատահական յաջողութեան վրայ : Երեւի մի անկիւն կը գտնուի երկնքի տակ, ուր կարելի կը լինի կուչ գալ այս գիշեր : Նրանքկորցրել էին ապրելու յոյսը, ուստի ոչինչ միջոց չէին գործադրում, որ գոնէ քիչ տաքացնեն իրանց սառած ձեռքերն ու դէմքերը :

Երկուսն էլ լուռ էին, կորցրել էին խօսելու ընդունակութիւնը : Եւ զարմանալի չէր. պարզկայ երեկոն արդէն կիսամեռ դրութեան էր հասցրել նրանց : Զարհուրելի լռութեան մէջ երբեմն լըսւում էր ինչ որ չարագուշակ ճայթոց : Դրանք ծառերն էին ճաքում զարհուրելի ցրտից : Ցուրտը խեղդում էր, անհնարին դարձնելով շնչառութիւնը. բերան բաց անել չէր կարելի, իսկ քթի ծակերը կուչ էին գալիս, կարծես լցուել էին ինչ որ ցուրտ, մածուցիկ նիւթով :

Մոլորուածները մի – մի ձի էին քաշում իրանց ետեւից. կենդանիներն էլ յուսահատ էին, նրանց քթից դուրս էին թափւում գոլորշու թանձր ամպեր ...

Առջեւից գնացողը շեղուեց իր բռնած ուղղութիւնից : Իր ոտների մօտ նա նկատեց ինչ որ հետքեր. կարծես այս մեռած տեղերի գազանները խմբով դէպի ցած էին վազել : Նա էլ ցած գնաց. գոնէ գտնել այդ գազաններին, գտնել մի կենդանի արարած ...

Բայց ետեւից գնացողի ձին յանկարծ բարձրացրեց գլուխը, լայնացրեց քթածակերը եւ հանդարտ կերպով խրխնջաց : Նա, երեւի, նկատել էր մի բան : Նրա տէրը կանգ առաւ եւ լարեց իր տեսողութեան ամբողջ կարողութիւնը, նա հեռուն էր նայում եւ միանգամից չնկատեց, որ իրանից մի քանի քայլ հեռու, ձիւնի մի կոյտի տակից, ծուխ է բարձրանում : Նա ինչ որ ուրախ աղաղակ արձակեց եւ երբ առջեւից գնացողը ետ նայեց, նա ձեռք մեկնեց դէպի այդ հրաշալի երեւոյթը : Ծուխ էր. կրակի ներկայութիւնը անհերքելի էր : Կիսամեռ ճանապարհորդները զգացին նրա տաքութիւնը եւ գնացին դէպի այն կողմ :

Ձիու խրխնջոցը, մոլորուածների աղաղակները անլսելի չմնացին : Ծուխ արձակող ձիւնակոյտի առաջ երեւան եկաւ հրացանը բռնած մի մարդ : Տեղի ունեցաւ կարճ հարց ու փորձ.

— Ո՞վ էք : — Հայ :

Հրացանաւոր մարդը լռեց. եւ երբ եկողները կանգ առին ձիւնակոյտի առաջ, նա ցոյց տուեց մի փոքրիկ ծակ, իսկ ինքը առաւ ձիերի սանձերը :

— Մտէք, բայց չմօտենաք կրակին :

Ծակից դուրս սողացին երկու մարդ էլ, դարձեալ հրացանները ձեռքին : Նրանք էլ իմացան, որ եկողները Հայեր են եւ նոյնպէս կրկնեցին.

— Կրակին մօտ չնստէք ...

Դա բարեկամութեան նշան էր : Ձիւնակոյտի բնակիչները հիւրասիրութեան առաջին գործն էին համարում յիշեցնել թէ ինչ վտանգաւոր բան է կրակը՝ սառած մարդու համար :

ԼԵԹ

սպառազինութեամբ, նախանիւթերով, կազմածներով եւ դրամական կարեւոր աջակցութեամբ ։

✕ Ցուցագիրը յետոյ անհրաժեշտ կը գտնէ աւելցնել Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ զրահեալ բանակները Եւրոպայի մէջ, որպէսզի կարենան ընդդիմանալ նախայարձակման ։ Յետոյ կը պարզէ Ֆրանսայի տեսակէտները՝ հաւաքական պաշտպանութեան համար ։

— « Մեր միակ նպատակն է պահպանել խաղաղութիւնը ։ Այս նպատակով, բոլոր ազատ ազգերը պէտք է ծանր զոհողութիւններ ստանձնեն ։ Ֆրանսա վճռած է լիովին կատարել իր դերը հաւաքական ապահովութեան համար ։ Բայց անհրաժեշտ է որ Ատլանտեանի զինակից իւրաքանչիւր ժողովուրդ խորապէս համոզուի թէ կը մասնակցի հասարակաց ճիգի մը հասարակաց ղեկավարութեամբ, ուր իւրաքանչիւր բաժնեկից յանձնառութեան տակ է եւ պիտի օգտուի ուրիշներու ամբողջական աջակցութենէն ։ Ուրեմն պաշտպանութեան նոր ճիգը պէտք է ընդունիլ իբրեւ հաւաքական ձեռնարկ մը եւ ոչ թէ ազգային ճիգերու յաւելում մը կամ յարակցութիւն մը» ։

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒՄԸ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Ամերիկացիներուն յառաջխաղացութիւնը կանգ առած է, 6ուկէս քիլոմեթրի ճեղք մը բանալէ վերջ հարաւային ճակատին վրայ ։ Կուիները կը շարունակուին կատաղօրէն ։ Ամերիկացիները ամէն միջոց կը փորձեն, վիթխարի հրասայլերով եւ թնդանօթներով, կասեցնելու համար հիւս. Քորէացիներու յառաջխաղացութիւնը որ կը սպառնայ իրենց կենսական խարիսխին՝ Ֆուզանի ։

Մասնագէտներու կարծիքով, ծրագրուած ընդհանուր յարձակողականը չէ այս, այլ մասնաւոր գործողութիւն մը ։ Ժամանակը եկած չի համարուիր ընդհանուր յարձակողականի մը համար ։

Կարմիրները կը շարունակեն ճնշել կեդրոնէն եւ հիւսիսէն ։ Անոնք յաջողած են ամրացնել իրենց դիրքերը Նակթանքի արեւելեան կողմը, ուղղակի սպառնալով Թակու – Ֆուզան առանցքին ։ Միեւնոյն ատեն կը փորձեն պաշարել Ազգաժողովին զօրքը ։ Կուիներուն կը մասնակցին նաեւ ամերիկեան նաւազները ։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հիւս. Քորէացիները, նախապէս գիտէին թէ ո՛ւր եւ երբ պիտի սկսի ամերիկեան յառաջխաղացութիւնը, ուստի կրցան կասեցնել զայն ։ Համայնավար լրտեսները կը գործեն ամէն կողմ եւ դժուար է հիւսիսային Քորէացի մը զանազանել հարաւային Քորէացիէ մը ։ Ամերիկեան յարձակումը հազիւ սկսած, թշնամի հրետանին զարկաւ ձախ կողմէն եւ ճերմակ հագուստներ հագած ապստամբներ սողոսկելով, կտրեցին հեռաձայնի եւ հաղորդակցութեան գիծերը ամերիկեան զանազան զօրամասերու միջեւ ։ Հիւս. Քորէացիները նոր դիրք մը գրաւած ըլլալով Թակու – Ֆուզան գծին վրայ, կը սպառնան պաշարել երկու քաղաքներէն մէկը ։ Կացութիւնը կրնայ ծանրանալ նաեւ հիւսիսային շրջանին մէջ, որ չափազանց լեռնային է ։

✕ Նախագահ Թրումըն տեսակցութիւն մը ունեցաւ սպայակոյտի պետերուն հետ, զինուորական կացութեան մասին ։— Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Ամերիկացիներուն կորուստը մինչեւ կիրակի հասած էր 2669ի, հաշուելով միայն ընտանիքներու հաղորդուած պարագաները ։

✕ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ պիտի չվարանի 24 ժամէն արտակարգ նիստի հրաւիրել ընդհ. ժողովը, եթէ այնպիսի դէպք մը պատահի որ վեր ըլլայ Ապահովութեան Խորհուրդին իրաւասութենէն ։ Սովորական պարագաներու մէջ 15 օրէն կը հաւաքուի ընդհ. ժողովը ։

✕ Քանատա որոշեց 5000 զինուոր ղրկել Քորէա ։ Փիլիպպեան կղզիներն ալ 5000 զինուոր պիտի ղրկեն անմիջապէս ։— Մ. Նահանգներու ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 80 հազար նաւազներ զէնքի տակ պիտի առնուին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ երկրորդ նստաշրջանը բացուեցաւ երկուշաբթի օր ։ Հակառակ Լէօփոլտ Գ.ի կուսակիցներուն ընդդիմութեան, 23ի դէմ 90 ձայնով նախագահ ընտրուեցաւ Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Սփաք ։ Առաջին վէճն էր որ կը ծագէր Եւրոպայի խորհրդարանին մէջ, եւ բարեբախտաբար կարճ տեւեց ։— Թրքական պատուիրակութեան նախագահն է արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ տեսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պաշտօնակիցներուն հետ, իր երկիրն ալ անդամագրելու համար Ատլանտեանի դաշինքին ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ սրճարանները եւ ճաշարանները փակուեցան մէկ օրուան համար, իբրեւ բողոք այն որոշման դէմ որ կ'ար-

Դաշտահանդէս

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Մ.ՃԻՒՂԻՆ

Կիրակի 13 օգոստոս, Նաճարին ագարակին մէջ

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական ճոխ բաժին, զանազան անակնկալներ ։

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, քաղաքի Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբի կողմէ՝ Հնարամիտ վարձակալը ։

Ճոխ պիւֆէ ։ — Զափաւոր գիներ ։

Ծան. — Հանդիսավայր երթալու համար առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Octroiի առջեւ ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնի առթիւ այս կիրակի, ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուր այս առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը ։

Կաթողիկոսական Պատուիրակ Արտաւազդ Արք. կը պատարագէ ։ Յաջորդ օրը Մեռելոցի առթիւ Ս. պատարագ եւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ։

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ գտնուիլ ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ՇԱՀԷ վրդ. ԱՃԷՄԵԱՆ ։ Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն եւ բաշխում, աւանդական հանդիսութեամբ, Հայաստանեայց դարաւոր սովորութեան համաձայն ։

Եկեղեցասէր հասարակութենէն կը խնդրուի ուխտի եւ մատաղի նուէրները օր առաջ յանձնել Տիկնանց յանձնախումբին կամ ղրկել վարչութեան գանձապետ Պ. Օ. Պանտէզեանի, 183 Bld. de la Madeleine ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարին 17րդ հատորը, Գ. Եպսկ. Սրուանտեանցի

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎԸ (Բ. հատոր)

Գին՝ 250, թղթ.ի ծախքով 280, Ա. հատորը՝ 300, թղթ.ի ծախքով 330 ։ Երկու հատորը միասին 500, թղթ.ի ծախքով 545 ։

Կեդրոնատեղի՝ Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46 rue Richer, Paris (9) ։

Մարսէյլ Տէրիկեան 13 rue des Dominicaines ։

գիլէ հագուստ – կապուստի եւ կօշիկի ազատ վաճառումը ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ) .— Սթերլին 980 (905), տոլար 349.90 (384), զուից. ֆրանք 80.55 (86.50), նափոլէոն 3760, զուից. ոսկի 3640, սթերլին 4450, տոլար (20) 18.080, ձոյլ ոսկի 524 հազար ֆրանք ։

ԹԻԹՕՆ ՍՊԱՆՆԵԼՈՒ կոչ մը ուղղած է Փէշթայի անթելը, երկուշաբթի օր, համաձայն Պելկրատի թերթերուն հաղորդած տեղեկութեանց ։ Կոչը կը պարունակէ հետեւեալ խօսքերը .— «Փութացուցէք հարստահարեալ երկրին (Եուկոսլաւիա) վերադարձը դէպի խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան ճակատը, դէպի եղբայրական Խ. Միութիւնը եւ ընկեր Ստալին ։ Մահ տոլարական դաւաճանին, ֆաշական մառեշալ Թիթոյի եւ իր հրոսախումբին» եւն. ։

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ մահուան դատապարտուեցան Օր. Վիտոզա Նետեչի, (26 տարեկան) եւ ուրիշ երկու ամբաստանեալներ, իսկ վեց հոգի ալ 12—25 տարի բանտարկութեան, իբրեւ հայրենադաւ ։

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ կեղծ տոմսակներ բռնուեցան Միջերկրականի ափերուն վրայ, Քան ։ Խուզարկութիւններ կատարուելով, Սէն Ռաֆայէլի մէջ երեւան հանուեցան տպագրական նիւթերը եւ ձերբակալուեցաւ կեղծարարը, Մայեառ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Մեծ Դաշտահանդէս

Համախարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ ։ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 10րդ Պատգմ. ժողովին առթիւ, այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ իրիկուն, Փոնտ Էվէկի դաշտին վրայ ։

Գեղարուեստական բաժին ։ Նուագ եւ պարեր ։ Խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնի առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անթիլիասի դպրեվանքի վերատեսուչ Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 օգոստոս, Օտտօ՝ Պաղտատի աղջիկը ։

13 օգոստոս, Սթատ Սփիօժօրէն՝ Կեղծ իշխանը ։ Հեղ.՝ ԹՐԱԳՕՇԻ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678–63
Jeudi 10 AOUT 1950 Հինգշաբթի 10 ՕԳՈՍՏՈՍ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6225–Նոր շրջան թիւ 1636
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Ամէն օր կը կարդանք ու կը լսենք. — Սպառազինութեանց յաւելում: Վերազինում: Զինարշաւ: Եւ կամ պարզապէս արդիացում պաշտպանողական միջոցներու :

Բառերը, բացատրութեան ձեւերը չեն որ պիտի փոխեն կացութեան ծանրութիւնը :

Ընենք, մէկ անգամէն, թէ կը գտնուինք բացառապէս վրդովիչ հեռանկարի մը առջեւ :

Կը բաւէ հարեւանցի ակնարկ մը նետել միայն վերջին շաբաթներու անցուդարձին վրայ :

Ամէնէն պաղարիւն երկիրներն ալ տեսակ մը խուճապ կը մատնեն, Քորէայի պատերազմէն ի վեր :

Երբեմն կառավարութիւններն են որ խրախուսում կը պատճառեն, արտակարգ որոշումներ տալով: Բայց ընդհանրապէս ժողովուրդները իրենք մթնոլորտ կը ստեղծեն, զանազան մտավախութիւններով: Դեռ չենք յիշեր չոնդալից ճառերն ու ազդարարութիւնները :

Այսպէս, Մ. Նահանգները որոշեցին ջնջել զինեալ ուժերու մասին հաստատուած առաւելագոյն չափը, նախագահական պատգամագրի մը վրայ: Եւ մասնակի զօրաշարժ յայտարարեցին, ուրիշ բացառիկ տնօրինութեանց հետ, որոնք հետզհետէ պիտի բազմանան, քանի երկարաձգուի Քորէայի պատերազմը :

Մեծն Բրիտանիա նոյնպէս բացառիկ միջոցներ ծրագրած է եւ աստիճանաբար կը գործադրէ, հետեւելով կացութեան ելեւէջներուն :

Ոչ միայն ընդդիմադիրները, այլեւ օրուան վարիչները երբեք չեն ծածկեր կացութեան ծանրութիւնը :

Բաւական չհամարելով զինեալ ուժերու զօրացումը, պարտաւորիչ զինուորութեան երկարաձգումը եւ ուրիշ ստիպողական ձեռնարկներ, բրիտանական կառավարութիւնը այժմէն միջոցներ կը խորհի քաղաքացիներու պաշտպանութեան համար: Կամաւորներ կը հաւաքէ ընդդէմ ... հիւլէական յարձակման :

Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը իր մտահոգութիւնները եւ տնօրինութիւնները պարզեց Ազգ. Ժողովի բեմէն :

Շատ աւելի պերճախօս է իր վերջին յուշագիրը, ի պատասխան Մ. Նահանգներու նախագահին հարցումներուն :

Ինչպէս կարդացիք արդէն, այս դժբախտ երկիրը, որ ահռելի կորուստներ կրեց երկու աշխարհամարտներու ընթացքին, յանձն կ'առնէ նոր եւ անհնարին զոհողութիւններ, ի նախատեսութիւն «Երրորդ»ի մը :

Այսպէս, իր զինուորական վարկերը 580 միլիառ ֆրանքի պիտի հասնին 1951ին, իսկ երեք տարուան մէջ՝ 2000 միլիարի: Պիտի կազմուին 15 նոր զօրաբաժիններ: Պիտի շինուին մարտանաւեր եւ օդանաւեր: Բանակը պիտի զօրանայ արդիական սպառազինութիւններով եւն.:

Ֆրանսայի եւ ընդհանրապէս արեւմտեան Եւրոպայի մտահոգութիւնները բացորոշապէս պարզուեցան առջի օր, Սթրազպուրկի համագումարին մէջ :

Ժողովը դեռ նոր բացուած էր, իբրեւ միացեալ Եւրոպայի խորհրդարան, եւ արտաքին նախարարներու տեղեկագիրները կը կարդային, երբ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներէն Անտռէ Ֆիլիփ, ընկերվարական եւ նախկին նախարար, յայտարարեց, ի լուր 125 ժողովականներու.

— « Մենք ձանձրացանք ազատագրուելէ. իրական պաշտպանութիւն կը պահանջենք»:

Ըսել կ'ուզէր, — Փոխանակ ձգելու որ Ֆրանսան եւ ուրիշ երկիրներ նորէն աւերուին եւ յետոյ փրկուին, նոր պատերազմի մը հետեւանքով, աշխատեցէք խափանել պատերազմը: Այսինքն այնպիսի միջոցներ ձեռք առնել որ ոեւէ պետութիւն չհամարձակի յարձակում գործել :

Այս մտահոգութեամբ, անհրաժեշտ կը գտնէր եւրոպական բանակ մը, մասնակցութեամբ Գերմաններու: «Բանակ մը որ կարենայ պաշտպանել մեր սահմանները »:

Իր կարծիքով, ազգային բանակները «խաղալիկներ են» եւ միայն եւրոպական բանակ մը կրնայ իրական պաշտպանութիւն ապահովել :

Օրուան հրատապ հարցերուն առաջինն է այս, — ապահովութիւն եւ պաշտպանութիւն: Ապա ուրեմն վերազինում ... Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԳԻՒՂԸ

Մենք որ երբեմն կը պարծենայինք մեր գիւղերով, մենք որ ամբողջ գիւղի գրականութիւն մը ունինք սկսելով Թլկատինցիէն մինչեւ Համաստեղը, մենք որ գիւղացին կը նկատենք հարազատ զաւակը ցեղին եւ նոյնիսկ մեր Նարդունին կը պարծենայ իր գիւղացիի հանգամանքով, չենք կրնար բացատրել այն քստմնելի պատկերը զոր կուտայ Թուրք ուսուցիչը « իր գիւղի » (Պիզիմ քէօյ) մասին :

Զէ՞ որ այդ նկարագրուած գիւղերու կուշտին մենք ունէինք ի՛նչ ծաղկուն դպրոցներ, եկեղեցիներ եւ թանկագին վանքեր: Այդ գիւղերու կուշտին հայ ժողովուրդը ունէր դալարագեղ այգիներ, ծփուն արտեր, մրգաստաններ ու այգիներ, որոնք կ'ապրեցնէին թէ Հայը եւ թէ Թուրքը :

Այսօ՞ր: Հայը կը ծաղկեցնէ Պոմոնը ու Ալֆորվիլը կամ Սուրիան եւ Լիբանանի լեռները, իսկ Թուրքը չորցուցեր է Եփրատի, Արաքսի եւ Ալիսի զմրուխտագեղ ափերը :

Եւ յիշեցի Կիլիկիոյ Օսմանիէ գաւառակի կառավարիչէն շատ հետաքրքրական մէկ նկատողութիւնը :

Թուրքը կը կրկնէր ամօթով թէ անվարան կը ճանչնայ եւ կը զանազանէ փարսախներ հեռուէն հայ եւ թուրք գիւղերը :

— Անոնք որ ծաղկազարդ թթենիներով, պտղատու պարտէզներով, հոսուն ջուրերով եւ բանջարանոցներով կ'երեւան ճամբորդին, հայկական գիւղեր են, իսկ ճեփ – ճերմակ, արեւէն խանձած, չոր գիւղ մը որ տեսնէք՝ թրքական է, վստահ կրնաք ըլլալ :

Այդ օրերուն իր ընտանիքը Օսմանիէյէն ղրկած էր Հասան Պէյլի հայկական գիւղը ...

Ի՞նչ կարելի է եզրակացնել:

Հարցուցէք Թուրք երիտասարդ ուսուցիչին, Մահմուտ Մագալի, որ անշուշտ կարմրելով պիտի խոստովանի այն որ բոլորս գիտենք:

ՍՕՍԻ

ԶԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ռատիօ – Երեւան կը հաղորդէ (27 — 30 Յուլիս) .—

Հայաստանի պետական թանգարանին մէջ բացուեցաւ գեղարուեստական ցուցահանդէս մը որուն նպատակն է ժողովուրդին ծանօթացնել հին աշխատաւոր ժողովուրդին ստեղծագործութիւնները: Ցուցահանդէսին մէջ կարելի է տեսնել ԺԸ. դարու յախճապակեայ վարդագոյն անօթներ, գաւաթներ, պնակներ եւայլն, որոնք մանրանկարներով զարդարուած են գեղեցկօրէն: Այս առարկաներէն շատերը նուիրուած էին էջմիածնի, որ կապեր հաստատած էր Զինաստանի հետ, Միջին դարէն սկսեալ: Ցուցահանդէսը միակը կը համարուի ամբողջ Խ. Միութեան մէջ :

Երեւանի պետական պատկերասրահին մէջ ցուցադրուած են ռուս, ֆրանսացի, հայ, իտալացի, սպանիացի եւն. նկարիչներու ստեղծագործութիւնները: Աչքի կը զարնեն հռչակաւոր նկարիչներ Ռեփինի եւ Վասենցովի (ռուս) ստեղծագործութիւնները, Զարդարեանի գործերէն՝ «Խաչատուր Աբովեանը», Մարտիրոս Սարեանի դիմանկարները, երիտասարդ նկարիչ Իսաբեկեանի բազմաթիւ նկարները: Ցարդ նկարահանդէսը այցելած են 15 հազար հոգի :

Վարչութիւնը որոշած է Օգոստոս ամսուն կազմակերպել հայ միջնադարեան մանրանկարչութեան ցուցահանդէս :

Ն. ՄԱՌԻ ԱՐԵՒԸ ՄԱՐԵՑԱՒ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Օգոստ. 8 թուականով.—

Գիտութեանց Ակադեմիան եւ կրթական նախարարութիւնը պաշտօնանկ ըրին լեզուագիտական ուսումնարաններու այն տնօրէնները որոնք կը ներշնչուէին Նիկոլա Մառի «ոչ – մարքսեան » տեսութիւններէն: (Այս վարդապետութիւնը վերջերս դատապարտուեցաւ Սթալինի կողմէ): Ուրիշներ նշանակուեցան անոնց տեղ :

Պ. Սերժ Վաւիլով, Գիտութեանց Ակադեմիային նախագահը, «Փրավտա»յի մէջ հրատարակուած գրութեամբ մը ծանուցանելով այս որոշումը, կը բացատրէ թէ որքան մեծ արժէք ունին « լայն ե ազատ վիճաբանութիւնները սկզբունքի հիմնական խնդիրներու մասին», որոնց շնորհիւ յաղթանակեց մասնաւորապէս 1948ին Միչուրինեան տեսութիւնը գաղափարական եւ մեքենական կենսաբանութեան դէմ: Յօդուածագիրը յետոյ կը շեշտէ Սթալինի յօդուածներուն կենսական կարեւորութիւնը լեզուագիտութեան մասին: « Այս խնդիրներու մասին ընկեր Սթալինի սահմանումը այնքան լայն է եւ հիմնական որ, ոեւէ ճիւղի պատկանող գիտնական այս լեզուագիտական վիճաբանութենէն կը քաղէ մեծարժէք եզրակացութիւններ որոնք ուղղակի կապ ունին իր աշխատանքին հետ »:

Ո՛ւր պիտի յանգի Ապահովութեան Խորհուրդը

Ապահովութեան Խորհուրդը նոր նիստ մը գումարեց երեքշաբթի օր, շարունակելով ակադեմական վիճաբանութիւնները որոնք տեւեցին երեք ժամ: Բրիտանական պատուիրակը, Պ. Ջեբ, ազդարարեց որ եթէ խորհրդային պատուիրակը՝ Պ. Մալիք, 48 ժամէն չփոխէ իր «խափանարար խաղերը», միւս անդամները «պիտի խորհրդակցին, որոշելու համար թէ ինչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել, արժեցնելու համար Ապահովութեան Խորհուրդին հեղինակութիւնը »:

Նիստը յետաձգուեցաւ Եշ. օրուան, ամերիկեան պատուիրակին առաջարկով, հակառակ Պ. Մալիքի ընդդիմութեան :

Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Մալիք ամբաստանեց Մ. Նահանգները թէ «աւազակային» (կէնկսթըր) մեթոտներ կը գործադրեն Քորէայի մէջ եւ առաջարկեց որ Ապահովութեան Խորհուրդը հրամայէ Ամերիկացիներուն դադրեցնել ռմբակոծութիւնները՝ ժողովուրդին եւ քաղաքներու դէմ: Այս ոճիւ երկար ճառ մը խօսեցաւ, կարդալով հիւս. Քորէայի արտաքին նախարարին մէկ հեռագիրը, որ կ'ըսէր.— « Ամերիկայի օդանաւային ուժերը բարբարոսական յարձակումներ կը կատարեն Քորէայի անպաշտպան քաղաքներուն, ճարտարագործական կեդրոններուն դէմ, քանդելով տուներ, դպրոցներ, հիւանդանոցներ եւ ուրիշ հաստատութիւններ: Անոնք կը ջարդեն խաղաղ բնակիչներ, ծերեր, կիներ, մանուկներ, ոչնչացնելով անոնց ստացուածքը »:

Այդ հեռագրին համաձայն, աւելի քան 4000 հոգի սպաննուած կամ վիրաւորուած են Վոնսանի, 7 հազար հոգի ալ Սէուլի մէջ:

Միւս կողմէ, Ազգ. Ժողովին յանձնախումբը կը հաղորդէր թէ նոր տեղեկագիրներ ստացած է Քորէայի կարմիրներուն կողմէ վիրաւոր եւ գերի Ամերիկացիներու դէմ գործուած խժդժութեանց մասին :

Գշ. օրուան նիստին մէջ Պ. Մալիք նորէն պնդեց որ կարմիր Զինաստանը եւ հիւս. Քորէան ժողովի հրաւիրուին, քննելու համար պատերազմի դադարման խնդիրը: Ազգայնական Զինաստանի ներկայացուցիչը, Տօքթ. Ցիանկ հակաճառելով, յիշեցուց Պ. Մալիքի պարտականութիւնները, իբրեւ նախագահ: Այս վերջինը պատասխանեց թէ «տակաւին կանխահաս է» ոեւէ եզրակացութեան յանգելու համար: «Աճապարելու պէտք չկայ: Անոնք որ խօսիլ կ'ուզեն, կրնան խօսիլ» : Տօքթ. Ցիանկ նորէն անմիջական պատասխան մը խնդրեց իր ուղղած հարցումներուն: Նորվեկիոյ պատուիրակը դիտել տուաւ հեգնութեամբ . — « Նախագահին համար երբեք կանխահաս չէ իր պարտականութիւնները կատարել եւ յարգել ժողովականութեան կանոնները »: Մալիք պատասխանեց թէ ինք խստօրէն կը հետեւի հաստատուած կանոններուն, եւ նորէն յայտարարեց թէ Ապահովութեան Խորհուրդը խախտած է Ազգաժողովին դաշինքը, ժողովին չհրաւիրելով երկու կողմերը: Իրեն համար միշտ ապօրէն է Յունիս 25ին տրուած որոշումը: Բրիտանական պատուիրակը դիտել տուաւ թէ խորհրդային ներկայացուցիչը միակ անդամն է որ կը պաշտպանէ նախայարձակները : Այս ճառէն վերջ կարճ մը ունկնդիրներ ցոյցեր կը կատարէին : Նախագահը ազդարարեց .— « Անոնք որ չեն կրնար զսպել իրենց յուզումը, թող հեռանան, որպէսզի Խորհուրդը կարենայ շարունակել իր գործը »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ դադարման դատապարտուեցան հինգ ձախակողմեան թերթեր : Երկուքին տնօրէնները ձերբակալուած են ուրիշ եօթը անձերու հետ, այն ամբաստանութեամբ թէ քարոզութիւն կը կատարէին 4500 Թուրք զինուորներու Քորէա առաքման դէմ :— Այս ձերբակալութիւններէն առաջ հրաժարած էր կրթական նախարարը, Ավնի Պաշման, իսկ ազգ. պաշտպանութեան եւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարներն ալ մէկ մէկ ամիս «արձակուրդ» ստացած էին, զանազան անհամաձայնութեանց հետեւանքով :

ՍԵՒ ՅՈՒՇ ՄԸ ԻԶՄԻՐԷՆ

(ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔ. ԻՆՃԷԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք ըլլալէ վերջ, կղերը մեծ դեր կատարած է մեր պատմութեան ընթացքին: Ան դարեր շարունակ ոչ միայն տէրն եղած է Եկեղեցւոյ, այլ եւ քաղաքային գետնի վրայ ունեցած է իր հզօր ազդեցութիւնը, արքունի թէ իշխանական տուներու վրայ, մերթ պահելով ներքին հաւասարակշռութիւնը, մերթ հակելով այս ու այն կողմ, երկպառակութիւն սերմանելով իշխաններու միջեւ, պատճառ դառնալով հայրենիքի տկարացման ու նուաճման եւ եղբայրադաւ անվերջ սադրանքներու :

Անշուշտ չենք ուրանար կղերին մատուցած անգնահատելի ծառայութիւնները մեր մշակոյթի զարգացման, տարածման ու պահպանման համար: Ոսկեդարէն մինչեւ ԺԹ. դար մեր շատ մը վանքերը մէկ մէկ լոյսի վառարաններ հանդիսացած են, ուր դարբնուած են բոլոր գրական գործերը եւ ուր պահուած են մեր քաղաքակրթութեան թանկագին նմոյշները:

Մեր վանքերն էին որ ազգին տուին բարձր առաքինութիւններով օժտուած արքունի խորհրդականներ, պատմիչներ, իմաստասէրներ ու տաղանդաւոր գրագէտներ : Եւ ինչ որ մեզի կը հասնի հայկական մատենագրութենէն՝ կը պարտինք վանականներու անխոնջ ու տքնաջան աշխատանքներուն :

Նոյնպէս վանքերն էին որ յաճախ նպաստեցին մեր յեղափոխական պայքարներու յաջողութեան, ապաստան տալով հայդուկներուն, օժանդակելով անոնց նիւթապէս թէ բարոյապէս : Մեր ազատագրական պատմութեան մէջ փայլուն էջեր արձանագրեցին նուիրուած ու հայրենասէր վանականներ, իրենց հերոսական գործերով: Այսպէս, հոգեւորականութեան մէջ անմահացան Աշտարակեցիներ, Խրիմեաններ, Սրուանձտեանցներ, Վարժապետեաններ, Իզմիրլեաններ ու Եղիշէ Դուրեաններ, որոնք իրենց բարձր հայրենասիրութեամբ հետեւեցան Շնորհալիներու, Ղեւոնդ Երէցներու, Սահակ Պարթեւներու գծած փառքի ճամբուն :

Դժբախտաբար, եկեղեցւոյ այս արժանաւոր պաշտօնեաններու կողքին մեր պատմութիւնը արձանագրած է նաեւ դաւադիրներու, անձնասէր, փառամոլ եւ արատաւոր կղերականներու անուններ, մեծ մասով ներկայացուցիչները աշխարհիկ կղերին:— Կաթողիկոսներ, եպիսկոպոսներ, որոնք չարաշահած են իրենց առանձնաշնորհեալ դիրքը ու միջոց մը համարելով իրենց պաշտօնը ոչ միայն ձգտած են հանգստաւէտ կեանք մը ապահովելու եւ հարստութեան տիրանալու, տէր կանգնելով ընդարձակ կալուածներու, այլ եւ յաճախ դաշնակցած են օտար հզօր իշխանաւորներու հետ, դաւելով ազգին ու հայրենիքին դէմ: Անէծքով կարելի է յիշել Կիրակոս քահանաներ, Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսներ, դաւանափոխ Նիկոլ Թորոսովիչներ: Իսկ նորագոյն, ժամանակակից ապազգային կղերէն՝ Ղեւոնդ Դուրեաններ, Մալըմեաններ, Արսլանեաններ ու Ինճէեաններ :

« Յառաջ »ի մէջ կարդալով այս վերջինին մահը, պարտք համարեցայ հրապարակել իր Իզմիրի առաջնորդական գործունէութեան կապուած քանի մը յատկանշական դէպքեր, որոնք որոշապէս կ'արտայայտեն իր նկարագրին բացասական կողմերը եւ ապազգային, ստոր զգացումները:

Այդ դէպքերուն մանրամասնութիւնները կը քաղեմ հօրս՝ «Վարպետ»ի յուշերէն, որոնք, կը յուսամ թէ օր մը պիտի հրատարակուին ...

Մատթէոս արք. Ինճէեան Իզմիրի առաջնորդը եղաւ մինչեւ 1918 թուականը: Ժամանակաշրջան մը՝ երբ Իթթիհատի արիւնռուշտ դահիճները իրենց բնաջնջման քաղաքականութիւնը յառաջ կը տանէին առօք փառօք՝ Գերմանիոյ եւ համաձայնական քրիստոնեայ ազգերու բարոյական մեղսակցութեամբ :

Հետզհետէ, մտաւորականութենէն սկսեալ ներքին գաւառներու ամբողջ հայութիւնը իր խաչելութեան գողգոթան կը բարձրանար, արեան գետեր կազմելով իր ճամբուն վրայ եւ արեամբ ներկելով Եփրատն ու անապատներու հրակէզ աւազները :

Քստմնելի, մահասփիւռ գոյժը կը հասնէր Իզմիր : Զմիւռնահայը եւս կ'ապրէր ծանր օրեր : Ամէն ոք կը կծկուէր ինքն իր մէջ, ի տես թանձրացեալ, աղետալի փոթորիկին որ քայլ առ քայլ կը մօտենար իր սեմին... Արդէն ծայր տուած էին ձերբակալութիւնները, բանտարկութիւնները եւ մասնակի աքսորները՝ չնչին պատրուակներով : Ազգային իշխանութիւնները՝ ջոջ դասուն եւ Ինճէեան արք.ի ղեկավարութեամբ, փոխանակ լրջութեամբ հետեւելու եւ պատահական դէպքերու ընթացքը կասեցնելու, կարծէք կ'աշխատէին իւղ լեցնել կրակին վրայ, անշուշտ նկատի ունենալով միայն իրենց կեանքին ու հարստութեան ապահովութիւնը: Եւ սլաքները ուղղուած էին դէպի Դաշնակցութեան հետեւորդները, ժահր ու թոյն հոսեցնելով անոնց հասցէին:

Դժբախտաբար, այդ ճակատագրական օրերուն, քանի մը երեւութապէս աննշան դէպքեր, կուգան ծանր անդրադարձումներ ունենալ Դաշնակցական մնացորդներու եւ դաւառացի Հայերու գլխուն: Փորձենք արագօրէն յիշել մէկ քանին, որոնք ցայտուն ապացոյցներ են Զմիւռնիոյ Առաջնորդին ու իր համախոհներուն ապիկարութեան ու ապազգային ուղղութեան :

1915ին, օր մը Առաջնորդարան կը ներկայանայ Զմիւռնիոյ ծանօթ առաւ – փախաներէն փրանմասոն Աւետիսը եւ 20 — 25 հազար ոսկի կը պահանջէ ազգային իշխանութենէն, քանի մը օր պայմանաժամ տալով եւ չվճարուելու պարագային սպառնալով անոնց կեանքին: Ըստ իրեն, այդ գումարը պիտի յատկացուէր բանտարկեալներու եւ գինուորներու չքաւոր ընտանիքներուն ...

Ազգային մարմինները, ըստ իրենց ընկալեալ սովորութեան այս ակնայայտնի խաչագողութիւնը կը վերագրեն Դաշնակցութեան: Պ. Մարտիրոս Սարեան ուժգնօրէն կը բողոքէ այդ դիտումնաւոր զրպարտութեան դէմ, Դաշնակցութեան արժանապատուութիւնը բարձր պահելով եւ կ'առաջարկէ իրեն յանձնել այդ խնդրին կարգադրութիւնը, առանց կառավարութեան ուշադրութիւնը գրաւելու: Եւ սակայն «ազգայնճի»ները շուտով ձերբակալել կուտան Փրանմասոն Աւետիսը եւ իրենց ժողովին ատենագրութեան պատճէնը նոյնութեամբ կը յանձնեն կուսակալ Րահմի պէյին, որ առիթի կը սպասէր կառավարական դիւային ծրագիրը գործադրութեան դնելու :

Անմիջապէս Սարեան կը ձերբակալուի ու իր ընտանիքով կ'աքսորուի: Ու իր ամբողջ հարստութիւնը, Մաղնիսայի հիւսուածեղէնի գործարանը եւ այլ կալուածներ, կուսակալին հաւանութեամբ կը գրաւուին իթթիհատական ազդեցիկ դէմքերու կողմէ: Այդ դէպքը պատճառ կ'ըլլայ որ բազմաթիւ ընտանիքներ ձերբակալուին ու աքսորուին, զանազան ցուցմունքներու հետեւանքով :

Երկրորդ դէպքը կը պատահէր մօտաւորապէս 1916 Օգոստոսին: Իզմիրի Հայոց գերեզմանատան պահապանին ու իր խորթ զաւկին՝ Յակոբի միջեւ վէճ մը կը ծագի, հետզհետէ սուր հանգամանք մը տեղեկացնել գերեզմանատան մէջ պահուած տեղեկացնելու գերեզմանատան մէջ պահուած « Դաշնակցականներու » զէնքերու պարագան ...: Առաջնորդարանի գործակատարը, որ այդ պահուն պատահաբար հոն ներկայ եղած էր, կը համոզէ Յակոբը Առաջնորդարան ներկայանալու :

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Միւնիխէն-Նիւ Եորք

ՊՐԵՄԷՆ, 3 Օգոստ.— Յուլիս 31ին՝ Երկուշաբթի երեկոյ մեր կառաշարը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Պրեմէնի նաւահանգիստը : Ազգերու խառնուրդ D. P.ներ մօտ 350՝ որոնց մէջ միակ Հայը ես եմ, հանգիստ տեղաւորուած ենք շոգեկառքի մասնաբաժիններու մէջ: Պէտք է խոստովանիլ թէ՝ IROն ճամբորդներու հանգիստին համար, անհրաժեշտը հոգացած էր եւ ուշադրաւ կարգապահութիւն մը կը տիրէր, ամբողջ ճամբու ընթացքին :

Փոխադրութեան կայան՝ Ֆրայմանէն սկսեալ ճամբորդներս կը ստանանք տաք կերակուր, սուրճ եւ անուշեղէն: Ոչ մէկ բան կը պակսի ամբողջ ճամբու ընթացքին :

Բազմաթիւ վակոններու շարանով բեռնաւոր մեր ճեպընթացը կը սուրայ, օձի մը պէս սողալով ոլորապտոյտ անտառներու, լեռներու, դաշտերու եւ փապուղիներու մէջէն, կարծես ժամ առաջ հասցնելու համար հայրենազուրկ եւ տնազուրկ տարագիրները իրենց նոր հանգրուանին:

Վերջին անգամ կը նայիմ Պավարիոյ ծոցը բազմած վեհափառ՝ Միւնխէն քաղաքին, հսկայ շէնքերուն, աշտարակներուն, կամարներուն, կամուրջներուն, հարուստ անտառներուն եւ դաշտերուն: Հինգ երկար տարիներու կեանքը այս քաղաքին մէջ՝ հոգ չէ թէ տարագիրի հանգամանքով, մեզ բոլորովին ընտանի եւ սիրելի էր դարձած, հետեւաբար ակամայ կը հեռանայինք :

Ով որ ապրած է Միւնխէնի մէջ, գիտէ անոր հրապոյրն ու դիւթանքը, իր ծառաստաններով Իզար գետով, լճակներով, կենդանաբանական ու բուսաբանական անզուգական պարտէզներով, զբօսավայրերով, «Տէօյչէ Մուզէում» թանգարանով՝ որուն մէջ կան աշխարհի եօթը հրաշալիքները, եւ որուն ընդարձակ լաբիւրինթոսէն, մարդ օրերով թափառելէ վերջ, չի կրնար դուրս գալ առանց առաջնորդի: Փրինցրէկէնթ Օփերան՝ ուր ամէն գիշեր, մեծատաղանդ երաժիշտներուն արտադրութիւնները կը ներկայացուին, Հօխպրաու Հաուզ, անուանի գարեջրատունները ուր տիրող հաճոյքն ու զուարթութիւնները հազար ու մէկ գիշերներու պատրանքը կուտան :

Օրն ի բուն լուրջ ու արագ աշխատող Պավարացին ու Պավարուհին, գիշերը բոլորովին այլափոխուած կը զուարճանան գարեջուրի փրփուրներուն տակ, իւրայատուկ զուարթութեամբ : Հօխպրաու Հաուզներու մէջ կը հանդիպիք ամերիկացի ականաւոր անձերու եւ սպաներու, որոնք պավարական ազգային տարազներով կը մասնակցին տեղացիներու զբօսանքին, խոստովանելով որ Պավարիոյ այս երանաւէտ, ջերմ մթնոլորտը իրենք չունին Ամերիկայի մէջ:

Մեր շոգեկառքը մէկ ժամ կանգ առաւ Աուկզպուրկ քաղաքին կայարանը՝ եւ անկէ ալ վեց վակոն լեցուն տարագիրներ առնելով միացուց մեր կառաշարին, եւ առանց կանգ առնելու բազմաթիւ մեծ ու փոքր քաղաքներու առջեւ, արագավազ սլացաւ դէպի վերջին կայանը :

Հետեւեալ օրը, Օգոստոս 1ին՝ կէսօրուան ժամը 12ի մօտ Պրեմէն ենք արդէն, հսկայական շէնքերով, անհամար գործարաններով, կանաչազարդ, գեղատեսիլ քաղաք մը՝ ընդարձակ ու անծայրածիր :

Հոն պատրաստ էին IROի բազմատասնեակ «քամիոն»ները, եւ կարգապահութեան հսկող ոստիկանները, կայարանէն՝ Թրանզփորթլակէր փոխադրելու համար: Քառորդ ժամ վերջը՝ հոն ենք, եւ շարք շարք կը կենանք, բժշկական արդէն, եւ շարք շարք կը կենանք, բժշկական վերջին քննութենէն անցնելու եւ մեր սնունդի բնակութեան նոր տոմսերը ստանալու համար: Հոս կը տիրէ մասնաւորապէս արտակարգ կարգապահութիւն եւ կանոնաւորութիւն՝ որ յատուկ է Ամերիկացիներուն :

Գործողութիւնը շուտափոյթ վերջացած՝ ամէն մէկս կ'առաջնորդուինք մեզ յատկացուած մասնաբաժիններ: Կիները եւ այրերը ունին անջատ ննջասենեակներ՝ իւրաքանչիւրը 8 — 10 անկողիննոց, մաքուր, օդաւէտ սենեակներ, հանգստաւէտ անկողիններով :

Bremenի այս փոխադրական կայանը երբեք չի նմանիր, ցարդ իմ տեսած D. P. լակերներուն: Ամերիկեան փոքրիկ քաղաք մըն է կարծես, եւ հոս ոտք դնողը ինքզինքը արդէն Ամերիկայի մէջ կը կարծէ: Շատ ընդարձակ տարածութիւն, գեղեցիկ, բազմայարկ շէնքեր, լայն պողոտաներ, մաքուր ճամբաներ եզերուած ծառերով ու զարդարուած բազմերանգ ծաղիկներով : Ճամբորդ D. P.ները այս հանգստաւէտ կայանին մէջ 8 — 10 օրեր կ'ապրին մինչեւ որ իրենց հերթին նաւ նստին U. S. A. մեկնելու համար: Անոնք ամէն տեսակ յարմարութիւն ունին, հանգիստ քնանալու, ճաշելու, զբօսնելու եւ հոգեկան վայելքներու : Խոշոր ճաշասրահներու մէջ օրական երեք ժամ առատ ու սննդարար ճաշ կը տրուի Ամերիկացիներու յատուկ մաքրութեամբ ու ճաշակով : Կան լողարաններ, լողալու աւազաններ, մարմնակրթարաններ, շարժանկարներ, երգահանդէս, նուագահանդէս՝ յարանուանական երբեակ եկեղեցիներ, թատրոն, օփերէթ, «Ամերիկա Հաուզ» ընթերցարան – ուսումնարանը՝ ճամբորդներուն անգլերէն սորվեցնելու, G. W. S. (Տիեզերական Եկեղեց. Միութիւն), Y. M. C. A. (Երիտասարդներու Քրիստոնէական Միութիւն)՝ իրենց յատուկ բարեզարդ գրադարաններով, ընթերցման եւ ուսուցման սրահներով՝ ուր տեղի կ'ունենան հանդէսներ, բանախօսութիւններ, տեղեկատուութիւն Միացեալ Նահանգներու՝ պետական օրէնքին, կարգ ու սարքին, աշխատանքի ու ապրելու պայմաններու եւ քաղաքացիական դրութեան մասին եւայլն :

Կ'երեւի քաղաքական հորիզոնը մթագնած կամ տարագիրներու կայաններու հաշուեյարդարի թուականը մօտեցած ըլլալով (մինչեւ 1951ի Յունիս) արտագաղթը յառաջ կը տարուի հետզհետէ աւելի արագ : Թէ Միւնխէնէն, Շթութկարտէն եւ այլ տարագիրներու գաղթակայաններէն եւ թէ Պրեմէնէն ամէն 2—3 օրը նոր կարաւան մը ճամբայ կը հանեն, մինչդեռ նախապէս շաբաթներ կը տեւէր մէկ փոխադրութենէն մէկալը :

Այսօր, 3 Օգոստոս՝ փակցուած նոր անուանացանկերուն մէջ կը տեսնեմ նաեւ իմ անունս, Կիրակի, 6 Օգոստոս, կէս օրէ վերջ ժամը 7ին նաւ նստելու համար :

Յաջորդով պիտի նկարագրեմ նաեւ՝ Պրէմընէն Նիւ Եորք՝ մեր նաւային ճամբորդութեան կարեւոր մասերը :

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ԶԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

Տխուր.— Կ. Աստուածատուր

« Յուսաբեր »էն ցաւով կ'իմանանք մահը վաղեմի ընկերոջ մը, Կարպիս Աստուածատուրի: Իրազեկ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ իր հանրային գործունէութեան մասին.—

Ինչպէս կ'ըսէր ինքը, մատղ հասակին մասնակցած է Պապը Ալիի ցոյցին եւ 1895ին մտած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, ուր մնաց մինչեւ իր մահը: Պանքայի դէպքէն վերջ նախ գնաց Պուլկարիա, յետոյ Կրետէ եւ վերջապէս հաստատուեցաւ Աղեքսանդրիա, միշտ եւ ամէն տեղ իր պարտականութիւնները լիուլի կատարելով: Յամառ աշխատող էր եւ իր անձնական գործէն աւելի հանրային գործին կարեւորութիւն կուտար:

Կարպիս Աստուածատուր աշխատեցաւ Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքին մէջ, Հրաչ Թիրեաքեանի ձեռքին տակ, յետոյ Վառնա քաղաքին մէջ: Ապա գնաց Կրետէ: Յիշատակներ ունէր վենեզելոսեան յեղափոխութեան օրերէն, որոնց մասնակցած էին քանի մը Հայեր ալ՝ իրենց քաջագործութիւններով Կրետացիներուն հիացման առարկայ դառնալով:

Կարպիսին գլխաւոր գործունէութիւնը կը սկսի Աղեքսանդրիա, ուր եղած է կոմիտէի, «Յառաջդիմասէր»ի եւ «Կամք»ի վարչութեանց անդամ, շրջանային ժողովներու պատգամաւոր, ներկայացուցիչ Ազգ. Միութեան մէջ: Քաղաքական ժողովի եւ Հոգաբարձութեանց անդամ, ինչպէս նաեւ ազգային ընտրական մարմիններու ներկայացուցիչ Դաշնակցութեան կողմէ: Ամէն տեղ պատուով կատարեց իր պարտքը: Երկար ժամանակ Աղեքսանդրիա եկող գացող Հայերը Կարպիս Աստուածատուրի բարոյական աջակցութիւնը վայելած են:

Քրէտի Լիոնէի կից անցքին մէջ իր ունեցած լրագրավաճառի կրպակը Եւրոպացիներու եւ Հայերու կողմէ «հայկական հիւպատոսարան» անունը ստացաւ: Ոչ միայն Հայերը կը վայելէին Կարպիսի բարոյական աջակցութիւնը, այլեւ շատ անգամ Եւրոպացիներն ալ:

Անգամ մը իմացուեցաւ, որ ռուսական նաւ մը կալանաւորներ կը տանի Ռուսաստան: Նաւը պիտի անցնէր Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստէն: Միթինկ գումարուեցաւ, կազմուեցաւ ժողովրդային ցոյց: Ցուցարարները նաւահանգիստ ուղղուեցան, որպէսզի կալանաւորները ազատեն: Այն ատեն կառավարութիւնը ցուցարարները կը ցրուէր հրդեհի ջրհաններով, ժողովրդին վրայ ջուր սրսկելով: Երբ ցուցարարները նաւահանգիստ կը հասնին: Կառավարութիւնը ջրհանները բերել կուտայ, բայց ցուցարարները կը կտրեն ջրհաններու խողովակները եւ այսպիսով անոնք կը դառնան անգործածելի:

Ցուցարարները շոգենաւը կը խուզարկեն, բայց դժբախտաբար կալանաւորները չեն գտներ, ետ կը դառնան եւ կուգան Պուլվառ Ռամլէ, ռուսական հիւպատոսարանին առջեւ, վար կ'առնեն զինանշանը եւ կը «հակեթազօծեն»: Այն օրուան հերոսներն էին Բարսեղ Շահպազ, Կարպիս Աստուածատուր, սափրիչ Յակոբ եւ դերձակ Գարեգին: Յետոյ կառավարական հետապնդումներ տեղի ունեցան, Բարսեղ Շահպազ եւ սափրիչ Յակոբ Եգիպտոսէն փախան, Կարպիս Աստուածատուր հրաշքով ազատեցաւ, իսկ դերձակ Գարեգին երկար ատեն բանտը մնաց:

Երբ դեռ ռամկավար կուսակցութեան մէջ – Նաբերդը Գահիրէ փոխադրուած չէր, Մուշեղ եպս. իր ընկերներէն կը հրաւիրուի պատարագելու Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ: Ժողովուրդը կ'ընդվզի, Կարպիս Աստուածատուր կ'անցնի ժողովուրդին գլուխը եւ երբ պատարագելու համար պանդոկէն եկեղեցի կուգայ եպիսկոպոսը, Կարպիս անոր ճամբան կը կտրէ եւ կը հրամայէ, որ պանդոկ վերադառնայ:

Ազգ. Միութեան տարին էր, Կարպիս Աստուածատուր Դաշնակցութեան կողմէ ներկայացուցիչ էր Գործադիրի մէջ, իր կողքին ունենալով հանգուցեալ Լեւոն Մկրտիչեանը (Ռամկավար ներկայացուցիչ): Կարպիս այնքան անձնուիրութեամբ կ'աշխատէր, շատ անգամ մոռնալով իր անձնական գործերն իսկ, որ Լեւոն Մկրտիչեան կ'առաջարկէ Կարպիսին ամսական մը յատկացնել: Կարպիս կը մերժէ որեւէ վճարում եւ մինչեւ վերջ կը շարունակէ անձնուիրաբար աշխատիլ:

Ինք Պոլսեցի էր, Կեսարացի ծնողքէ: 74—75 տարեկան կար: Ազգային Միութեան ատեն Կիլիկիա ալ գնաց, բայց Կիլիկիոյ գործերու ձախողութեան պատճառով վերադարձաւ Աղեքսանդրիա, եւ վերջապէս մտաւ Խորասանճեան ընկերութեան մաքսային ճիւղը: Վերջին տարիները զինք հանեցին գործէն: Երեք տարիէ ի վեր հիւանդ էր: Իր զաւակները աշխատեցան զգալի չնել իր տառապանքը, եւ ահա վերջապէս շիջեցաւ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԸ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ, (Մարսէյլ).— Սիրելի «Յառաջ», մեր Թաղն ալ կարելին կը փորձէ, մատղ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան համար:

Սէն Ժեռոմի եկեղեցիի հիմնադրութենէն ի վեր, կրթական գործի հոգատարութիւնն ալ ստանձնած են եկող եւ գացող Թաղական Խորհուրդները: Միայն պատերազմէն վերջ, «Ազգ. Ճակատ»ը այստեղ եւս միջամտեց այս գործին սակայն երկու ներկայացուցիչներ առնելով Թաղ. Խորհուրդէն: «Ճակատ»ի լուծումէն վերջ, Թաղականութիւնը վերստանձնեց գործը:

Դպրոցի շէնքը շինուած է եկեղեցիին կից, պատերազմի տարիներուն Թաղ. Խորհուրդի խնայողութեանց, մասամբ ալ ժողովրդական նուէրներու շնորհիւ: Փոքրիկ բեմով եւ նստարան գրասեղաններով կահաւորուած, օդաւէտ, գեղեցիկ սրահ մըն է: Դպրոցէն զատ կը ծառայէ նաեւ դպրոցական հանդէսներու, ժողովներու, հարսանիքներու, նշանախօսութիւններու եւն. (կրնայ 100 հոգիէն աւելի առնել):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան շաբաթը երկու անգամ, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ եւ շաբաթ իրիկունները: Առանց խտրութեան դասերը կը տրուին բոլորովին ձրի, որպէսզի ոչ մէկ չքաւորի զաւակ չզրկուի հայեցի դաստիարակութենէ: Այս տարեշրջանին աշակերտներուն թիւն էր 75, մեծ մասը աղջիկ, 8էն 16 տարեկան: Դասերը բաժնուած են չորս մասի: Այս վերջին երկու տարիներուն ուսուցչուհին էր Տիկ. Աղաւնի Պապուլեան (Միթիկ):

Թաղ. Խորհուրդը դպրոցի եւ ուսուցչուհիին ծախքերն ու ամսաթոշակները ճարելու համար տարին քանի մը ձեռնարկներ կը կազմակերպէ, հրաւիրելով Թաղին զանազան կազմակերպութիւններն ու Հայ հասարակութիւնը: Ցաւալի է ըսել որ գրեթէ միշտ ալ նոյն անձերն են որ աջակցութիւն կ'ընծայեն: Անտարբերներու հոգն անգամ չէ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ: Յաճախ կը համարձակին անտեղի քննադատութիւններ ալ ուղղել:

Այս տարի, դպրոցի նիւթականը ճարելու համար, Թաղականութիւնը կազմակերպեց երկու դպրոցական հանդէսներ, մէկը՝ Ամանորի, իսկ միւսը ամավերջի առթիւ: Այս վերջինը տեղի ունեցաւ Յուլիս 9ին: Հանդէսէն մէկ շաբաթ վերջը, Թաղականութիւնը անձամբ դիմեց բացականերուն, որպէսզի անոնք ալ իրենց նիւթական բաժինը տրամադրեն: Որու որ դիմեցին, սիրալիր ընդունելութիւն գտան եւ նուէրներ ստացան: Այս հանդէսէն եւ դուրսը եղած նուէրներէն գոյացաւ 35 հազար ֆրանքի գումար մը: Դպրոցի տարեկան պիւտճէն է 125 հազար ֆրանք որ կը ճարուի այսպիսի ձեռնարկներու շնորհիւ, գոցելով տարեկան բացը:

Գովելի է նաեւ Տիկին Պապուլեանի ժրաջան աշխատանքը: Շնորհիւ իր թափած ջանքերուն, աշակերտ եւ աշակերտուհի սորված են սահուն գրել – կարդալ մայրենի լեզուն: Ապացոյց՝ հանդէսի ընթացքին աշակերտներու կողմէ բեմադրուած ներկայացումին հայերէն սահուն արտասանութիւնը:

X Սկիզբէն ի վեր, այս Թաղին Թաղ. Խորհուրդները ստանձնած են կազմակերպել 1915 Ապրիլ 11–24ի Եղեռնի Սգատօնը: Մասնակցելու համար հրաւիրուած են բոլոր կազմակերպութիւնները անխտիր: Այս տարի եւս նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէին, Կապոյտ Խաչի, Կարմիր Խաչի, «Ժաֆ»ի, Նոր Սերունդի «Ն. Աղբալեան» խումբի եւ Հայ Ռազմիկներու Միութեան մասնաճիւղին: Բացի Կարմիր Խաչէն եւ Ժաֆէն բոլորն ալ մասնակցեցան իրենց բանախօսներով կամ ուղերձով մը:

Լրատու

ՓԱՐԻԶԻ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս ամէն եղանակի, այս անգամ եւս Տիկին Ալիս Լեւոն, ֆրանսական լաւագոյն տուներու կարգին, ցուցադրեց իր աշնան եւ ձմրան զգեստները:

Ամէնէն դժուարահաճներն ալ կը հաստատեն թէ Տիկին Ալիս Լեւոն միշտ յառաջդիմութիւններ կը կատարէ եւ կերպասներու եւ գոյներու հազուադիւտ ճաշակով մը կը յօրինէ շատ վայելուչ հագուստներ:

Ըսուած է արդէն թէ ճշմարիտ վայելչութիւնը չերեւար: Տիկին Լեւոնի զգեստները, պարզ, գեղեցիկ եւ ինքնայատուկ, կը պահեն ֆրանսական նրբին ճաշակը:

Այս եղանակին համար Ալիս Լեւոն ընտրած է բացառիկ կտորներ: Խառնելով jerseyն եւ արծաթը, պատրաստած է գեղեցիկ եւ դիւրին հագուելիք հագուստ մը, moire de laineով շինած է շատ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Ներսում տիրում էր թանձր խաւար, գետնափոր գոմը լցուած էր ծխով: Նրա կտուրի վրայ մի հատ փոքրիկ ծակ կար, որի միջով ծուխը դուրս էր գնում: Երդիկի տակ երկու աչագին կոճղեր ծխրտում էին: Երբեմն խաւարի մէջ փայլում էին երկու երեք հրեղէն լեզուներ, որոնք դանդաղ կերպով շրջում էին խանձողների վրայ. Նրանք տարածում էին մի թոյլ լուսաւորութիւն, խաւարի միջից դուրս էր հանում զանազան դէմքեր ամէնքը հետաքրքրութեամբ նայում էին եկողներին:

— Տղերք, մի լաւ կրակ, կանչեց մէկը:

Մութ անկիւնից դուրս եկաւ մի փոքրիկ մարդ, մօտեցաւ խանձողներին, շարժեց նրանց: Բոցերը սկսեցին աւելի աշխոյժով լափել փայտերը. եւ մինչդեռ երկու հոգի տեղերից վեր թռան այդ հրամանը կատարելու, փոքրիկ մարդը շարունակեց.

— Լաւ որ երէկ մեզ համար արաղ բերին: Այս խեղճերը հիմա սառած կը լինեն. մի մի թաս արաղ տանք, որ ներսերը տաքացնեն:

Նա ինքը բերեց հողէ ամանը եւ փոքրիկ գաւաթը, ինքը ածեց: Նորեկները դեռ խօսել չէին կարողանում: Կրակը քիչ թէժացաւ եւ այդ միջոցին արաղ տուողը ճանաչեց հիւրերից մէկին:

— Ասլան, բացականչեց նա:

— Ես եմ, Մանաս, պատասխանեց Ասլանը դժուարութեամբ:

Տղերք, հասարակ հիւր չեն...տաքացրէք այս մարդկանց. լաւ սառել են:

Ինքը, փոքրիկ մարդն էլ, անգործ չմնաց: Եափունջիներ,, կապերտի կտորներ զարսեցին Ասլանի համար: Նա նստեց, իսկ նրա ուղեկիցը, որ Պօղոսն էր, քաշուեց մի անկիւն:

— Դո՞ւ ... այստե՞ղ, անդադար հարցնում էր Մանասը, շփելով Ասլանի ձեռքերը: Ի՞նչ է պատահել... Ո՞րտեղ էիր, շատ ժամանակ է որ չեմ տեսել քեզ ...

Կարճ միջոցում բռնկուեց չաղ խարոյկը. տղերքը աշխատում էին, բոցերը բարձրացան, համարեա կտուրին էին հասնում. Ասլանը քիչ–քիչ ազատւում էր ցրտի ազդեցութիւնից. Նրա լեզուն բացւում էր կամաց – կամաց եւ նա կարողանում էր պատասխանել Մանասի հարցերին:

— Բայց ի՞նչ կար այսպիսի ժամանակ ...

— Զարմանո՞ւմ ես... Քեզ մօտ գալը շատ դժուար չէ: Միայն այս բարձրութիւնն է քիչ դժուարացնում. այսօրուայ ցուրտը զարհուրելի է..

— Հա, սրան Մեծ – Քարի Կապ են ասում. հեշտ չէ ձմեռը այստեղ գալը:

— Հեշտ է, Մանաս, հօ միշտ այսպիսի ցուրտ չէ լինում... Սովորական եղանակ լինէր, մենք դժուարութիւն չէինք զգայ: Քեզ համար ապահով տեղ չէ: Մի օր կը տեսնես որ քեզ շրջապատեցին..

— Դու, ի հարկէ, հանաք ես անում:

— Ոչ, հանաքի բան չկայ:

— Եթէ այդպէս է, ապահով եղիր, Ասլան, մեր գժերը որոգայթի մէջ ընկնող պտուղներ չեն: Տեսնո՞ւմ ես այս տղամարդկանց... Օսմանցիները շատ լաւ են ճանաչում սրանց. եւ եթէ քնած էլ տեսնեն մեզ, չեն համարձակուի մօտենալ:

Նա պատմեց թէ որն է այդ ապահովութեան գաղտնիքը: Զէնքը, սարերը, ձիերը բաւական չեն. թիւն էլ մեծ նշանակութիւն չունի: Գլխաւորը անունն է: Եթէ անունդ սարսափ է ազդում, կարող ես հանգիստ քնել. թշնամին կը նայէ քեզ եւ մի մարդու տեղ հարիւրը կը տեսնէ: Այսպէս են Վարանդայի գժերը. ինչո՞ւ պիտի նրանք վախեն, քանի որ ամէնքը իրանցից են վախում ...

Ասլանը խորին ուշադրութեամբ դիտում էր այդ փոքրիկ ուժը, որ այնքան մեծ երկիւղ էր տարածում:

Գոմը շատ էլ ընդարձակ չէր եւ գժերի մի մասը ապրում էր հարեւան գոմում. այդտեղ էլ գտնւում էին խմբի ձիերը՝ Դրանց թիւը այժմ շատ քիչ էր. ձմեռը խումբը գործում էր հետեւակ. իսկ ձիերը տեղաւորում էր գիւղերում: Գոմի առաստաղը ցածրիկ էր, հիւսած ճիպոտներից. նա ամբողջապէս սեւացել էր ծուխից. եւ այդ սեւ փայտերից կախուած էին բազմաթիւ հրացաններ, ատրճանակներ եւ սրեր:

Աղքատ եւ միանգամայն տկլոր էր գժերի օթեւանը. բայց օջախի բոցերը ինչպէս ուրախ ցոլում էին զէնքերի մաքրած ու յղկած պղինձների վրայ:

ՀԷՕ

վայելուչ tailleur մը (l'habit neuf) : Ունի ճամբոր-դութեան կամ habillé աղուոր վերարկուներ, իսկ իր գիշերային հագուստները այս անգամ երազ եւ բանաստեղծութիւն կը ներշնչեն : Սեւ հագուստը ներդաշնակ եւ նուրբ (Blondine), ուրիշ մը ճեր-մակ (Conte de Fée) անգամ մը եւս կը հաստատեն իր ստեղծագործութեանց նուրբ եւ ինքնատիպ ճաշակը : Ա.

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Ամերիկեան սպայակոյտին վերջին զեկոյցը կը հաստատէ թէ հետեւակազօրքը յարձակողա-կան մը ձեռնարկելով, 12 քիլոմեթր յառաջացաւ դէպի Ջինկու եւ թէ թշնամին հարկադրուեցաւ օգնական ուժ հասցնել շոգեպլինդ : Հիւս. Քորէա-ցիները միայն 16 քիլոմեթր հեռու էին այս քա-ղաքէն, երբ Ամերիկացիները գրոհ տուին : Կացու-թիւնը խառնակ է տակաւին : Կարմիրները յաջո-ղած էին քանի մը յենարաններ հաստատել Նակ-թոնկ գետին ձախ ափին վրայ, բայց Ամերիկացի-ները կասեցուցին յառաջխաղացութիւնը եւ այժմ բուռն կռիւներ կը մղուին ամբողջ կեդրոնական ճակատին վրայ :

Հարաւային շրջանին մէջ Ամերիկացիները յարձակում գործելով դէպի Ջինկու, կ'ուզեն պա-շարել կարմիր բանակին ձախ թեւը :

Երէկ հասած հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ ամերիկեան զօրքը ընդհանուր յարձակողականի մը ձեռնարկած է կեդրոնական ճակատին վրայ, Թակուէն (մայրաքաղաք) 45 քիլոմեթր դէպի հա-րաւ-արեւմուտք : Ամերիկեան հետեւակազօրքին կը գործակցին ծովային զինուորները որոնք հռ-չակաւոր են իրենց յանդգնութեամբ եւ փորձա-ռութեամբ : Ամերիկեան գլխաւոր միջնաբերդին՝ Ֆուզանի սպառնացող վտանգը չէ փարատած տա-կաւին : Հիւս. Քորէացիները երեք խարխներ հաստատած են այս ճակատին վրայ, դէպի յա-ռաջ խաղալու համար :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ հիւս. Քորէացիները յուսահատական ճիգեր կը փորձեն, վերջնական յաղթանակը շահելու համար Թակուէի ճակատամարտով : Անոնց գլխաւոր յոյսը կը կազմեն արագութիւնը եւ համրանքի գերա-զանցութիւնը : Ամերիկացիները շարունակ օգնա-կան ուժեր կը ստանան :

✕ Պ. Հէրիմըն, նախագահ Թրումընի մաս-նաւոր խորհրդականը, ռազմադաշտ այցելեց, ան-ձամբ ուսումնասիրելու համար կացութիւնը : Խորհրդականը (նախապէս դեսպան Լոնտոնի եւ Մոսկուայի), մինչեւ մէկ քիլոմեթր մօտեցաւ գլխաւոր ճակատին, տեսակցելով ամերիկեան սպայակոյտին եւ հարաւ. Քորէայի նախագահին հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

. ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ խափանելու համար նախա-գահ Թրումըն պատգամագիր մը ուղղեց խորհր-դարանին, պահանջելով խստացնել ներկայ օրէնք-ները : Այսուհետեւ դատական նախարարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ հետապնդելու կասկա-ծելի օտարականները, ստուգելով անոնց բնակա-վայրը, գործունէութիւնը եւն. :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ քաղաքացի-ներու փոխանակութեան համար պայմանագիր մը կնքուած էր 1945ին, երկու երկիրներուն միջեւ, բայց մասամբ գործադրուեցաւ : Ֆրանսա նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան առաջար-կելով 1. — Վերահաստատել հայրենադարձի յանձնախումբը, Փարիզի եւ Մոսկուայի մէջ. — 2. Ժողով մը հրաւիրել, քննելու համար իւրա-քանչիւր անհատական պարագայ : Ֆրանսա կը դանդատի թէ տակաւին բազմաթիւ Ալզաս-Լո-ռէնցիներ կը գտնուին Խ. Միութեան մէջ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ Գչ. օրուան նիս-տին մէջ, բուռն քննադատութիւններ եղան անդա-մակից պետութեանց արտաքին նախարարներու տեղեկագրին դէմ : Ֆրանսայի ներկայացուցիչնե-րէն Անտռէ Ֆիլիփ տեղեկագիրը կոչեց «փոխ-դիւանապետի մը թուղթի կտորը զոր պէտք է իր հեղինակին վերադարձնել » :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թագաւորը հրովարտակ մը հը-րատարակեց պաշտօնաթերթին մէջ, իր մայրը՝ Նազլը թագուհին զրկելով արքայական տիտղո-սէն եւ բոլոր իրաւունքներէն : (Մայր-թագուհին Ամերիկա կը գտնուի եւ աղջիկը ամուսնացուց հա-սարակ մահկանացուի մը հետ, առանց թագաւո-րին հաւանութեան) :

225 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ (մօտ 80 միլիառ ֆր.) ֆրանսական փոխառութիւն մը պիտի կնքուի Մ. Նահանգներուն մէջ, հոգալու համար սպառազի-նութեան եւ վերաշինութեան ծախքերը :

13 ԺԱՄ 23 ՎԱՅՐԿԵԱՆԷՆ Մանշը լողալով անցաւ Ամերիկուհի մը, Օր. Ֆլորէնս Չէտուիք, կոտրելով 1936ի մրցանիշը զոր շահած էր ուրիշ Ամերիկուհի մը, 14 ժամ 30 վայրկեանէն :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն եւ Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբը իրենց ցա-ւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Յովհ. Պչաք-ճեանին իր մօրը մահուան առթիւ եւ հազար ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին :

Դաշտահանդէս

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Մ.ՃԻՒՂԻՆ

Կիրակի 13 օգոստոս, Նաճարին ագարակին մէջ

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական ճոխ բա-ժին, զանազան անակնկալներ :

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, քաղաքի Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբի կողմէ՝ Հնարամիտ վարձակալը :

Ճոխ պիւֆէ : — Զափաւոր գիներ :

Ծան. — Հանդիսավայր երթալու համար առ-նել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Octroiի առջեւ :

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնի առ-թիւ այս կիրակի, ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՎԵ-ՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ կը նա-խագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր-տիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուր այս առթիւ կը մատուց-ուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ խաղողի աւան-դական օրհնութիւնը :

Կաթողիկոսական Պատուիրակ Արտաւազդ Արք. կը պատարագէ : Յաջորդ օրը Մեռելոցի առթիւ Ս. պատարագ եւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ գտ-նուիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Գրիգոր Թովմասեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ իրենց ազգական-ները, իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք բարեհաճեցան ան-ձամբ, նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնել իրենց շատ սիրելի կնոջ, մօր եւ ազգա-կանին՝ ողբացեալ Տիկին ՄԵԼԻՆԷ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ (Լիոն) :

✕ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Իսի լէ Մուլինոյի Պ. Գէորգ Ալէքսանեանի որ անցեալ կիրակի ամբողջ օրը, տրամադրեց իր կառքը, նպաստելով դաշտահանդէսի յաջողութեան :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը (լիսէ) կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 2ին, եր-կուշաբթի : Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբ-թի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9—12 :

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise de Pantinէն առ-նել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Gare de Raincy – Pavillons :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ վարժարանին համար կը փըն-տռուի հսկիչ մը (surveillante) որ ըլլայ ներկայա-նալի եւ քաջ ֆրանսագէտ :

Դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9 — 12:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 օգոստոս, Օտտօ՝ Պաղտատի աղջիկը :

13 օգոստոս, Սթատ Սփիօժօրէն՝ Կեղծ իշ-խանը : Հեղ.՝ ԹՐԱԳՕՇի :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ՇԷԼԻ ՄԷՋ

Pavillon մը, չորս սենեակ, խոհանոց, entrée, ջուր, կազ, 1350 մեթր հող, պտղատու ծառեր, (սալոր եւ խնձոր), օդասուն, միջավայրի մէջ, Շէլ, Կուռնէ :

Երթեւեկի համար Gare de l'Estէն 25 վայր-կեան, Chateau Vincennesէն autobus 113 թիւ :

Դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի, 15 rue Saulnier, ժամը 9էն 1.30 : Հեռաձայն Pro. 41—29 :

60.000 ԿԱՐՄԻՐ ԶԻՆԱՑԻՆԵՐ Թիպէթի վրայ կը քալեն, այդ անմատչելի երկիրն ալ խորհրդա-յին Զինաստանի միացնելու համար :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ .Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմի-տէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սո-վորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը :

ՏԱՐՕՆ ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Bar du Globeի սրահին մէջ, այս կիրա-կի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին : Ներկայ կ'ըլլայ Եգիպտոսէն նոր ժամանած հայրենակից Արշակ Մահտեսեան որ տեղեկութիւններ պիտի տայ հե-րոուհի Տիկին Սօսէի մասին :

Մեծ դաշտահանդէս

Համախորհրդային Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ : Միութեան Ֆրանսայի շըր-ջանի 10րդ Պատգամ. ժողովին առթիւ, այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ իրիկուն, Փոնտ Է-վէկի դաշտին վրայ :

Գեղարուեստական բաժին : Նուագ եւ պա-րեր : Խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ :

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնի առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անթիլիասի դըպ-րեվանքի վերատեսուչ Դերենիկ եպիսկոպոս Փո-լատեան, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկե-ղեցւոյ մէջ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 11 AOUT 1950 Ուրբաթ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6226–Նոր շրջան թիւ 1637
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՏԻ ՓՆՏՌԵՆ ԱՅՍ ՕՐԵՐԸ...

Ահա նորէն իրարու կը յաջորդեն դպրոցական հանդէսներու նկարագրութիւնները, մասնաւորապէս «Գաւառ»էն :

Որքան ալ միօրինակ թուին, անոնք մեր աչքին առջեւ կը պարզեն կենդանի վկայութիւններ, արժանի սրտցաւ խորհրդածութեան :

Դուք անոնց մէջ կը գտնէք սրտառուչ պատկեր մը ինքնազոհողութեան : Նախանձախնդրութիւն, եռանդ՝ աշխատանք մը աւելի կատարելու, ի խնդիր նոր սերունդին փրկութեան :

Անշուշտ մեծ բան չէ ձեռք բերուած արդիւնքը, բաղդատելով անսահման պահանջին հետ:

Եւ սակայն, ո՞վ պիտի կրնար արհամարհել կատարուած աշխատանքը, ի գին ծանր զոհողութեանց :

Եթէ ուշադրութիւն ըրած էք, պիտի խոստովանիք որ շատ բան փոխուած — բարեփոխուած է — վերջին տարիներու ընթացքին:

Ամէն տեղ ալ, մասնաւորապէս եռանդուն կ'երեւան համեստ համրանքները :

Ընդհանրապէս վիճակագրական տեղեկութիւններ կը պակսին թղթակցութեանց մէջ :

Այնպէս որ, դժուար է ամբողջական գաղափար մը կազմել ծաղկոցներու, դասընթացքներու, հաւաքական եւ մասնակի ձեռնարկներու մասին:

Դժուար է, մանաւանդ, ճշդել աշակերտներու թիւը, տարուէ տարի կատարուած յաւելումներով կամ նուազումներով :

Երբ աչք մը նետենք ձեռքի տակ եղած նիւթերուն վրայ, ամէնէն առաջ մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ աղջիկներու գերազանցութիւնը մանչերուն վրայ :

Գրեթէ ամէն տեղ, մեծամասնութիւն կը կազմեն աղջիկները, իբրեւ աշակերտ ծաղկոցի կամ հայերէնի դասընթացքի :

Վերջերս հրատարակուած թղթակցութիւններն ալ կը հաստատեն այս պարագան :

Այսպէս, Մարսէյլի արուարձաններէն Սէնժերոմի ծաղկոցը ունեցեր է 75 աշակերտ, մեծ մասով աղջիկ :

Տէսինը որ օժտուած է իրական դպրոցով մը — կը համրէ 130 աշակերտ, նոյնպէս մեծ մասով աղջիկ :

Եթէ չենք սխալիր Վալապրի 36 կամ Կրընպլի 60 աշակերտներն ալ մեծ մասով աղջիկներ են:

Պիտի ուզէինք որ «Յառաջ»ի թղթակիցները փորձ մը կատարէին, թուանշաններով պարզելու համար բուն պատկերը :

Մինչ այդ, մեր պարտքը պիտի ըլլայ հարցնել պարբերաբար, աչքի առջեւ ունենալով նա՛եւ Փարիզի դասընթացքներուն հետեւողներու համեմատութիւնը ·

— Ո՞ւր պիտի յանգի ձեր այս դասալքութիւնը, տղա՛ք: — Ո՞ր օրուան կը սպասէք, հայերէնի համեստ պաշար մը ամբարելու համար :

Այդ պարոններն ու պարոնիկները այս օրեն ալ պիտի փնտռեն, քանի հասակ նետեն :

Եւ չարաչար պիտի զղջան, եթէ բոլորովին փճացած չեն:

Թող իրենք հաշուեն թէ ի՛նչ թանկագին պատեհութիւններ կորսնցուցին, տարիներու ընթացքին: Կորսնցուցին՝ նախ ի վնաս իրենց :

Ազգը պարտաւոր չէ մոմ վառել եւ խունկ ծխել, եթէ աս ու ան բարեհաճին քիչ մը հայերէն սորվիլ :

Եթէ կորսնցուցած չեն արժանապատուութեան եւ հայրենասիրութեան զգացումը, ամէնէն առաջ իրենց ապազան է որ կը խորտակեն, խուսափելով հայկական դպրոցէն, դասընթացքներէն եւ տարրական գիտելիքներէն :

Տարիներ վերջը, յետին «սուինկ»ն ալ քրքիջներ պիտի արձակէ իրենց երեսին :

Այն ատեն, շատ ուշ մնացած պիտի ըլլան դարձի գալու համար :

Թերեւս դասատուներ ալ պիտի չգտնեն, իրենց գլուխը քարին զարնելով :

Տարրական պարտաճանաչութիւնը կը պահանջէր ոչ միայն ետ չմնալ իրենց քոյրերէն, այլ եւ քայլ մը աւելի յառաջ նետուիլ:

Իրենք պիտի ըլլային յառաջապահները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԻՏԷԻ՞Ք

« Քուլիս » անուն շաբաթաթերթ մը կայ եղեր, կրնայ ըլլալ : Այս թերթը որուն անունը առաջին անգամ կարդացի պոլսահայ լրագրի մը մէջ, շատ սիրելի է եղեր փարիզահայութեան, որուն նոր թիւերուն անհամբե՛ր կը սպասեն եղեր Փարիզի ընթերցողները :

Ուրեմն դուք որ չէիք գիտեր իր գոյութիւնն իսկ, փարիզահայ չէք: Եւ կամ «ընթերցասէր հասարակութեան» չէք պատկանիր:

Ուրիշ ի՞նչ եզրակացութիւն կրնանք հանել այսպիսի յայտարարութենէ մը որ գրուած է մեր ծանօթ երգչուհիներուն մէկուն բերանը :

Եթէ հարկ ըլլայ դպրոց մը հաստատել հայ լրագրութեան համար, կարծեմ ուսուցիչները Պոլսէն պէտք է բերուին, նկատի ունենալով որ նախ վերնագիրներու «փունթօ»ները շատ լաւ գործածել գիտեն լուրերը արժեցնելու համար :

Օրինակ, «կարելի պիտի ըլլա՞յ վարագոյրը գոցել առանց ողբերգութեան» 36 եւ 24 փունթօ մեծութեամբ զոյգ խորագիրներուն տակ կը կարդանք անձնական խորհրդածութիւն մը. քաղաքական դէպքի մը մասին, եւ ի զուր կը փորձէք իմանալ թէ գոցուելիք վարագոյրը շղա՞րշ է թէ երկաթ :

Երկրորդ առաւելութիւն՝ սանձարձակ արտայայտումներն ընելու ինքնայատուկ ձեւն է, առանց աղբիւրը յիշելու, նոյն իսկ ստորագրութիւնները կուլ տալով :

Երրորդ ճարպիկութիւնը երեք անգամ յաջորդաբար լոյս տեսած թերթի մը համբաւը համաշխարհային դարձնելն է :

Ա՛լ չեմ խօսիր իրենց հայհոյանքի հաւաքածոներու մասին, վախնալով որ իրենք ալ ձեռք կ'անցընեն փարիզահայ մասնագէտներու պաշարը եւ մէկիկ մէկիկ ցոյց կուտան այն անգերազանցելի տաղանդը որ հոս եւս կը ծաղկի կարգ մը բանջարանոցներու մէջ :

ՍՕՍԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Հայ Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը զեկոյցով մը կը յայտնէ թէ իր բժշկապետը՝ Տոքթ. Քոլոլեան Օգոստոս 1ին սրտի հիւանդութեանց աշխարհահռչակ մասնագէտ Prof. Ch. Laubryի, իսկ յաջորդ օրը ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ Dr. P. Tremolièresի ներկայացուցած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսը: Երկու մասնագէտներն ալ, անդամ Ակադեմիայի, յանգած են այն եզրակացութեան թէ կաթողիկոսին «ներքին գործարանները, մասնաւորաբար սիրտը անկանոնութիւններ ունին : Այս վիճակը սակայն արգելք մը չէ որ ան ունենայ չափաւոր եւ մէջ ընդ մէջ գործունէութիւն մը, ընդհատուած յատկապէս ճաշերու ժամանակ, հետեւելով մասնաւոր սննդականոնի մը »:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ յառաջդիմական կուսակցութեան նախագահը, Պ. Հէնրի Ուոլըս, որ մինչեւ հիմա բուռն պայքար կը մղէր կառավարութեան դէմ, հրաժարեցաւ, նկատելով որ կազմակերպութիւնը բացասական դիրք բռնած է Քորէայի պատերազմին առթիւ, փոխանակ պաշտպանելու երկրին քաղաքականութիւնը :

ՑՈՐԵՆԻ ԳԻՆԸ (կենդինարը) 2600 ֆրանքի բարձրացուց կառավարութիւնը: Իբրեւ հետեւանք, հացին գինն ալ պիտի աճէ 1—5 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր նահանգի տեղական պայմաններուն :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Ամերիկացիներուն դիրքը հետզհետէ կը զօրանայ : Անգլիացիներն ալ կ'աշխատին պահել իրենց վարկը: Անցեալ տարի 8.200.000 ոսկի սթերլին վճարեցին, իբրեւ փոխարժէք Պարսկաստանի երկաթուղիներու գործածման, վերջին պատերազմի ընթացքին : Այժմ տրամադիր են աւելցնելու իրանի չահաբաժինը՝ քարիւղի շահագործման մէջ: Զօր. աՌզմարայի դահլիճը կը ջանայ մեծ բարենորոգումներ կատարել: Ամերիկա նոր գումարներ պիտի տրամադրէ, ինչպէս եւ մասնագէտներ :

273.470.566 ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ հաւաքուած է Սթոքհոլմի խաղաղութեան կոչին համար, համաձայն յատուկ յանձնախումբի նախագահին՝ Պ. Ժոլիօ – Քիւրիի յայտարարութեան: Խ. Միու-

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան սպայակոյտին վերջին զեկոյցը կը ծանուցանէ թէ Եշ. օր հիւս. Քորէայի զօրամասերը ետ քաշուեցան երկու գլխաւոր ճակատներու վրայ: Առաջին կարեւոր նահանջն է այս, վեց շաբաթէ ի վեր, երբ ծագեցաւ պատերազմը:

Ամերիկեան երեք զօրագունդեր խորտակեցին կարմիրներու դիմադրութիւնը հարաւային ծովափին վրայ: Իրենց յառաջապահները միայն 12 քիլոմեթր հեռու էին Ջինկուէն: Կարգ մը լուրերու համաձայն, հիւս. Քորէացիները սկսած են պարպել այս քաղաքը : Ամերիկացիները կը շարունակեն հետապնդել թշնամին: Հեռագիրները կ'ըսեն թէ նահանջը այնքան անկանոն էր որ, կարմիրներու հրամանատարական կեդրոն մը Ամերիկացիներուն ձեռք անցաւ կարեւոր փաստաթուղթերով: Ընդհանուր ճակատին վրայ Ամերիկացիները յառաջ խաղացած էին մինչեւ հինգ քիլոմեթր: Իրենց օդանաւերը հետազօտութիւններ կատարելով հաստատած են Ջինկուի պարպումը:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ Ամերիկացիներուն կացութիւնը ծանրացած է հիւսիսային ճակատին վրայ, Նակթոնկ գետին շուրջը, ուր 4000 կարմիրներ դիրք բռնած են : Ամերիկացիները օդնական ուժ ստացած են այս ճակատին վրայ, բայց ահագին դժուարութեանց կը հանդիպին, այնպէս որ Եշ. օր հազիւ 200 մեթր կրցած էին յառաջանալ 300 մեթր բարձրութեամբ ցից բլուրի մը կողերուն վրայ: Եթէ հիւս. Քորէացիները յաջողին ընդարձակել այս յենարանը, կրնան սպառնալ ամերիկեան զօրաբաժնի թիկունքին, Ջինկուի առջեւ, մինչեւ անգամ գլխաւոր միջնաբերդին՝ Ֆուզանի :

Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին արեւելեան ճակատին վրայ (Փոհանկ), ուր նոյնպէս ծանր փորձութեան մը մատնուած է ամերիկեան զօրքը : Կարմիրները կը շարունակեն պաշարողական շարժումներ կատարել :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կարմիրները միեւնոյն ատեն հրասակային կռիւներ կը մղեն բլուրներու մէջ, թիկունքէն զարնելով ամերիկեան զօրամասերը :

Արեւելեան ճակատին վրայ, Փոհանկը ոչ միայն ծովային ելք մըն է պաշար եւ զինամթերք ստանալու համար, այլեւ ունի Ամերիկացիներուն ձեռքը մնացած երեք լաւագոյն օդակայաններէն մէկը :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ընդհանուր կացութիւնը նպաստաւոր է Ազգաժողովին ուժերուն համար, մանաւանդ որ հետզհետէ նոր գնդացիրներ, հրասայլեր եւ թնդանօթներ կը հասնին :

Հարաւ. Քորէացիները կարեւոր յաղթանակ մը շահեցան 15 ժամուան կատաղի կռիւէ մը վերջ, փոխն ի փոխ զարնելով եւ զարնուելով: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ հիւս. Քորէացիները նահանջած ատեն «կը վազէին եւ ոչ թէ կը քալէին »:

╳ Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը առեւտրական նաւեր եւ պաշար կը հաւաքէ Վլատիվոսթոքի մէջ: Բազմաթիւ խորհրդային նաւեր ճամբայ ելած են Պալթիկ ծովու եւ Սեւ Ծովու նաւահանգիստներէն, դէպի Վլատիվոսթոք: Վերջերս քարիւղաբարձ նաւեր մեկնած են Քոնսթանցայի եւ Պաթումի նաւահանգիստներէն: Շատ մը նաւեր ալ արմտիք եւ զանազան ապրանքներ կը փոխադրեն դէպի Ծայր. Արեւելք :

— Ապահովութեան Խորհուրդը գումարուեցաւ երէկ, հինգշաբթի, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար : Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Ամերիկացիները ի վերջոյ պիտի առաջարկեն ընդհ. Ժողովի հրաւիրել Միացեալ Ազգերը, վերջ տալու համար Խ. Միութեան խաղերուն :

Եշ. օրուան ժողովէն առաջ, պահովութեան Խորհուրդին մեծամասնութեան անդամները խորհրդակցութիւն մը կատարեցին, առանց հրաւիրելու Խ. Միութիւնը: Իսկ Եուկոսլաւիան չէր ուզած մասնակցիլ :

╳ «Փրավտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, կը գրէ թէ «պատերազմի հրձիգները ահուդողի մատնուած են, տեսնելով որ պիտի չկրնան անվտանգ շարունակել իրենց կամայական գործերը, ի ներկայութեան Խ. Միութեան պատուիրակին: Ամերիկեան ներկայացուցիչը Ազգաժողով ըկը նկատէր մարմին մը որ « այո » պիտի ըսէր ամերիկեան պահանջներուն, զանազան լեզուներով: Համաշխարհային խաղաղութիւնը եւ խաղաղ կարգադրութիւն մը կատղեցուցին ամերիկեան պատուիրակը եւ իր խրտուիլակները: Անոնք խորհրդային առաջարկը դիմաւորեցին սուլիչներով »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

թեան մէջ հաւաքած են 115.275.000 ստորագրութիւն, Ֆրանսայի մէջ՝ 12 միլիոն, Իտալիոյ մէջ՝ 14.631.500, Մ. Նահանգներուն մէջ՝ 1.350.000 եւն:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի շրջանին 57րդ պատգմ. ժողովին առթիւ, որ գումարուեցաւ Յուլիսի սկիզբը.—

Ամէն տարի այս օրերուն մեքենական ճշգապահութեամբ տեղի կ'ունենան մեր կազմակերպութեան տարեկան ժողովները, որոնք անկասկած մեծագոյն դերը կը կատարեն անոր յառաջդիմութեան եւ արագ վերելքի գործին մէջ: Ամբողջ շաբթուան մը ընթացքին 70—80 պատգամաւորներ ոչ միայն հաշիւը կուտան այն գործին, զոր կատարած են շրջաններու մեր կոմիտէները, այլեւ կը քննեն այն գործունէութիւնը, զոր ունեցած է մէկ տարի առաջ իրենց քուէներով ընտրուած մարմինը անցնող տարեշրջանին: Միաժամանակ անոնք կը գծեն այն ուղին, ուրկէ պիտի ընթանայ նորընտիր մարմինը յաջորդ տարուան ընթացքին:

Մեր առաջին Պատգմ. ժողովը մեզի մօտիկ փոքրիկ Լովէլ քաղաքին մէջ գումարուած է 1896 Դեկտեմբեր 25ին, որուն մասնակցած են ութ կոմիտէներ միայն՝ Լովէլի, Փրովիտէնսի, Նէշուէի, Հէմընտի, Ֆոլ Ռիվըրի, Լինի եւ Ֆից-պուրկի: Այդ օրերուն ունէինք դեռ 3 — 4 կոմիտէներ ալ, որոնք կամ վաւերացուած չըլլալով եւ կամ այլ պատճառներով չեն կրցած մասնակցիլ 1896ի ժողովին, որ ինքնին համեստ հաւաքոյթ մը եղած է: Այդ օրուընէ մինչեւ այսօր անցած են աւելի քան 50 տարիներ: Եւ ի՞նչ կը տեսնենք: Անոնք որ հիմը դրած են այս կազմակերպութեան Նոր Աշխարհին մէջ, այսօր չկան այլեւս, կամ շատ քիչեր կան անոնցմէ: Բայց սերմը, զոր անոնք նետած են հողին մէջ, զուր չէ անցած, արմատ նետած է ան, ծիլեր ու ճիւղեր արձակած է եւ դարձած հսկայ կաղնի մը: Այսօր Ամերիկայի գրեթէ բոլոր քաղաքներուն մէջ, ուր ափ մը հայութիւն կ'ապրի, մենք ունինք կոմիտէներ: Այսօր Դաշնակցութեան շունչը կը թեւածէ ամբողջ ամերիկահայ գաղութին վրայ:

Բայց դիւրութեամբ չկատարուեցաւ վերելքը: Այն օրերուն, երբ Դաշնակցութեան հիմը կը դրուէր այս ափերուն վրայ, տիրող ուժը եղած էր Հնչակեան կուսակցութիւնը: Եւ առաջին իսկ օրէն այդ կուսակցութիւնը դարձած է ոխերիմ հակառակորդը Դաշնակցութեան, որվոհետեւ վերջինիս կեանքին ու զօրացման մէջ տեսած է իր անկումը կամ մահը: Եւ իրօք, 1896էն ի վեր որքան բուռն կռիւներ մղեց ան Դաշնակցութեան դէմ՝ զայն զգետնելու հաստատ վճռականութեամբ: Բայց 1896ը եղած է պաշտօնական սկզբնաւորութիւնը Դաշնակցութեան՝ Ամերիկայի մէջ, միւս կողմէ ան եղած է ճակատագրական դարձակէտ մը Հնչակեան կուսակցութեան համար: Այդ օրերուն էր, որ ան ճղակտոր եղաւ: Ինքն իր մէջ բաժնուած՝ տկարացաւ ոչ միայն ֆիզիքապէս, այլեւ գաղափարապէս: Եւ այդ օրուընէ մինչեւ այսօր, ան կորսնցուցած է իր ինքնուրոյնութիւնը եւ կը քաշքշէ անուանական գոյութիւն մը միայն:

Քիչ մը աւելի կամ քիչ մը պակաս չափով, հայ կեանքի միւս խմբակցութիւններն ալ նոյն պատկերը կը ներկայացնեն: Ատոր համար ալ անոնք միշտ իրարու ձեռք կուտան միասնաբար իրենց գոյութիւնը կարենալ պահելու համար:

Ինչպէս ամէն տեղ, Ամերիկայի մէջ ալ մեզի դէմ մղուած պայքարը ոչ միայն մազաչափ իսկ չէ վնասած Դաշնակցութեան, այլ ընդհակառակն պատճառ եղած է, որ գաղափարական տարրեր աւելի հոծ բազմութեամբ խտանան մեր շուրջը: Թէ թիւի եւ թէ որակի տեսակէտէն Դաշնակցութիւնը այսօր ալ ամէնէն հզօր եւ կուռ կազմակերպութիւնն է Ամերիկայի հայ կեանքին մէջ:

Սկիզբէն ի վեր իր հիմնական նպատակը ըլլալով հայութեան եւ Հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան դատին ծառայել, Դաշնակցութիւնը միշտ ալ հաւատարիմ գտնուած է իր մեծ գաղափարականին: Անուանի գործիչներ ունեցած է մեր շրջանը, որոնցմէ շատերը չկան այսօր: Յ. Եուսուֆեան, Ա. Վռամեան, Յովնան Դաւթեան, Արամ Աշոտ, Սիամանթօ, Ակնունի, Արմէն Գարօ, Սեպուհ եւ ուրիշներ, աւելի ամրացուած են այն կազմակերպութիւնը, որ այսօր կը մնայ անսասան ու անխորտակ ժայռ մը:

Կենդանի, կենսունակ ու բարախուն կազմակերպութիւն մը եղած է Դաշնակցութիւնը Ամերիկայի մէջ՝ 1896էն մինչեւ այսօր: Անցնող աւելի քան կէս դարու ընթացքին չէ եղած հայ կեանքի մէջ գործ մը կամ շարժում մը, որուն իր կարեւոր մասնակցութիւնը բերած չըլլայ Ամերիկայի մեր կազմակերպութիւնը: Ան օգնած է Երկրի հայութեան, երբ ան իր թշնամիին դէմ բռնուած էր անհաւասար կռիւի: Ան ուղարկած է երկիր հազարաւոր մարտիկներ, որոնցմէ շատեր ինկած են մեր Հայրենիքի լեռներուն վրայ: Տասնամեակներու ընթացքին ան միլիոնաւոր տոլարներու օգնութիւն հասցուցած է մեր ժողովուրդին, զանազան ձեւերով: Այսօր ալ, երբ հայութեան մէկ կարեւոր հատուածը Սփիւռքի մէջ կը գտնուի, Ամերիկայի մեր կազմակերպութիւնը, իր շուրջ խմբուած գաղափարական տարրերով, իր կարելին կ'ընէ պահելու համար անոր ազգային — ինքնուրոյն դիմագծութիւնը:

ՍԵՒ ՑՈՒՑ ՄԸ ԻԶՄԻՐԷՆ

(ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔ. ԻՆՃԷԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Ինճէեան արք. ու իր շուրջինները խստօրէն հարցաքննութեան կ'ենթարկեն Յակոբը եւ փոխանակ զգաստութեան յորդորներ ընելու եւ ետ կեցնելու այդ սոոր արարածը մատնութեան աքարքէն, ընդհակառակն կը նեղեն զայն ու կը սպառնան ոստիկանութեան յանձնել զինքը: Յակոբ, այս սպառնալիքին վրայ փողոց կը նետուի եւ ինքոյն կը ներկայանայ Թաղի ոստիկանապետին, պատմելով իր ամբողջ գիտցածը: Ահա ծայր կուտան ձերբակալութիւնները: Մեր ընկերներէն կը ձերբակալուին Կարապետ Սիվրիհիսարեան, Սիվրիհիսարցի Վահան Էլակէօզեան, Մաղնիսացի Խաչիկ Դեբենիկեան, Գըրքաղաճցի Արտաշէս Տէր Ստեփանեան: Այս վերջինը Առաջնորդարանի ցուցմունքով ...:

Խուզարկութիւններ կատարուելով նաեւ Գաբաթաշի եկեղեցւոյ շրջապատը զէնքեր կը գտնուին արտաքնոցին մէջ ու մատնութեամբ կը ձերբակալուին քանի մը ընկերներ որոնց մէջ Եդուարդ Ադամեանը: Մեր բոլոր ընկերները բանտային զարհուրելի տանջանքներու ենթարկուելէ ետք, իրենց ընտանիքներով աքսորուեցան ու շատեր զոհ գացին Թուրքերու վայրագութեանց:

Այնուհետեւ կառավարութիւնը խորհրդաւոր պայմաններու տակ կը սկսի նոր ձերբակալութիւններ կատարել: Ոստիկանութեան կողմէ մասնաւոր ազդարարութիւններ կ'ուղղուին նաեւ բարեկեցիկ դասուն պատկանող անձերու՝ պատրաստուիլ աքսորի...: Մօտաւորապէս 30 — 40 ընտանիքներ, որոնց կարգին Իզմիրի հազմայի ծանօթ վաճառականներէն Յովհ. Քրմաճեանը շուտով ճամբայ կը հանուին դէպի Աֆիոն Գարահիսար:

Կառավարական այս վերջին արարքն ալ դիտումնաւոր էր, Դաշնակցութիւնը միանգամ ընդմիշտ արմատախիլ ընելու նպատակով: Իրօք, շատ չանցած, Ինճէեան խմբակին թախանձագին դիմումներուն վրայ կառավարութիւնը խոստացեր էր Իզմիր վերադարձնել վերջին աքսորեալները, պայմանաւ որ Դաշնակցականներ յանձնուէին իրեն...: Եւ ահա, Առաջնորդարանը թատր կը հանդիսանար արտակարգ ժողովներու: Բացի վարչական անդամներէն այդ ժողովներուն կը մասնակցէին առանձնաշնորհեալ դասուն հաւատարիմ անհատներ: Ահաւասիկ ցանկը գլխաւոր երեւելիներուն.— Տխրահռչակ Ինճէեան արք., Կարապետ Արապեան, Միհրան Ազնաւուրեան, Ղուկ. Եսայեան, Տօքթ. Կոստան, Յակ. Պաքրճեան, Նազարէթ Հիլմի (Ներսէսեան), Բարսեղ Կիւլպէնկեան, Ստեփ. Աւետիքեան, Վարդան Էլմասեան, Յակ. Համբարձումեան, Յար. Իփլիքճեան, Սուր Թագւորեան, Յովհ. Կիւզէլեան, Մուր. Պէրկամալեան, Յակ. Հարենց, Ղուկ. Վարդապետեան, Քեր. Թօփալեան, Թադ. Սպարթալի, Տիրան Աշնան, Միս. Մօրուքեան, Մես. Սիմոնեան, Զ. Ծաղիկեան, Տօքթ. Ճէլէպեան, Հրանտ Մամուրեան եւ ուրիշ բազմաթիւ արբանեակներ:

Մէկ կողմէ ժողովներ կը գումարուէին, միւս կողմէ Ինճէեան յաճախակի այցելութիւններ կուտայ կուսակալ Րահմի պէյին: Այս վերջինը թունդ իթթիհատական ու խորամանկ աղուէս, կը ճանչնար այս հոգւով թշուառականներու բարոյական արժէքը ու հաճոյք կը զգար անոնց քծինքը տեսնելով:

Ու վերջապէս վարագոյրը կը բացուէր: Ազաները որոշեր էին Դաշնակցականները անյապաղ յանձնել կառավարութեան: Սակայն ինչպէ՞ս: Շատ դիւրին էր այդ: Տուփ մը՝ Առաջնորդարանի առջեւ, կոչ մը՝ ժողովուրդին եւ ամէն ինչ կ'ընթանար ցանկալի եղանակով: Եւ շաբաթ օր մը «Սեւ տուփ»ը կը զետեղուի Առաջնորդարանի դրան վրայ ու յաջորդ առաւօտ, եկեղեցական աբարողութենէ վերջ անարժան կղերականը՝ Ինճէեան արք. հետեւեալ բովանդակութեամբ կոչ մը կ'ուղղէ հաւատացեալներուն.— «Սիրելի ժողովուրդ, մեր սիրելի կուսակալ Րահմի պէյը մեզմէ Դաշնակցականներ (կամ յեղափոխականներ) կը պահանջէ: Ձեզմէ ով որ Դաշնակցականներ կը ճանչնայ, թուղթի մը վրայ թող գրէ անոնց անունները ու առանց ստորագրութեան ձգէ Առաջնորդարանի դրան վրայ զետեղուած տուփին մէջ: Եթէ չի կատարէք այս հրահանգը, բոլորս պիտի աքսորուինք: Մի վախնաք «կործանարար փրկիչներէն» (կ'ակնարկէ Դաշնակցականներուն): Մենք պէտք է վախնանք միայն բարեխնամ Օսմանեան կառավարութենէն եւն.:»

Ողբերգութիւնը ծայր կուտայ: Գործողութեանց կը հսկեն յայտնի հակադաշնակցականներ՝ Ծաղիկեան, Մամուրեան, Գառնիկ Բարունակեան (տնօրէն Մեսրոպեան վարժարանի, որ նախապէս մատնած էր ուսուցիչ Յ. Տէրզէնտէրեանը իբրեւ Դաշնակցական) եւ հասարակ բաղտախնդիրներ, լրտեսներ ու զզուելի տիպարներ, իսկ այս չքախումբին վերեւ՝ կուսակալ Րահմիի սիրակցորդ կղերականը: Հայոց Առաջնորդարանը, այդ հինաւուրց հաստատութիւնը որ Զմիւռնահայուն փառքն ու պարծանքն էր, այժմ դաւադրութեան վայր մը կը հանդիսանար: Երկրորդ Գրսմը Սխասի մը: Այնքան նողկալի որ Ամերիկեան հիւպատոսն անգամ ընդվզած ու իր դառնութիւնը յայտնած էր արձանագործ Պ. Ստ. Փափազեանին (որու տիկինը Ամերիկուհի մըն էր: Այժմ Ամերիկա կը գտնուին) յանձնարարելով միջամտել ազգային իշխանութեանց մօտ՝ ետ կենալու եղերայրագաւ արարքներէ, Զմիւռնահայուն ճակտին արատ չի բերելու համար մարդկութեան ու պատմութեան առջեւ:

Ինճէեանի կոչը կը կրկնուի նաեւ արուարձաններու եկեղեցւոյ բեմերէն եւ հրէշային դաւը կը կատարածուի ամենուրեք:

Մատնութեան սեւ տուփը կը բացուի հերոս առաջնորդին ներկայութեան եւ հարիւրաւոր թղթիկներ մէջտեղ կը հանուին: Մակերեսային յաջողութիւնը ակներեւ էր: Բայց երբ անուններու ընթերցումը կը սկսի, ընդհանուր յուսախաբութիւն մը յառաջ կուգայ ...: Մեծմասամբ ոչ-Դաշնակցականներու անուններ իրար կը յաջորդեն...: Ինչ շառաչուն ապտակ՝ այդ անհեռատես խմբաւորներու երեսին: Անոնք ականատես կ'ըլլային իրենց ստոր մեքենայութեանց ծանր հետեւանքներուն: Եւ ձայներ, աջէն, ձախէն: Ջնջեցէք...: Ջնջեցէք...: Ու կը մաղուին անուններ անընդհատ: Մինչեւ որ տասնեակ մը Դաշնակցականներու յայտնի անուններ կը մնան ցանկին վրայ, որ շուտով կը յանձնուի կուսակալութեան:

Ձերբակալութիւնները դարձեալ ծայր կուտան: Թէ Իզմիրի, թէ Մաղնիսայի եւ այլ շրջաններու մէջ: Եւ ողբերգութիւնը կ'ըլլայ կատարեալ: Այս ձերբակալութեանց հետեւանքով տիրող ահուսարսափին ու խստութիւններուն բձագանգը կը հասնի նաեւ գերմանական ուժերու վերին հրամանատար Զօր. Լիման Ֆօն Զանտէրսի ականջը որու վճռական միջամտութեան շնորհիւ խկոյն կը դադրին աքսորները: (Տես «Յառաջ», Dr. Lepsiusի «Գերմանիա եւ Հայաստան» գերմաներէն հատորէն ամփոփուած վաւերագիրը):

(Մնացեալը յաջորդով)

Գ. ՓՈՑԱՃԵԱՆ

Ի պատիւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին

Երկուշաբթի օր Սալ ժան Կուժոնի մէջ հաւաքոյթ մը սարքած էր Կիլիկեան Միութիւնը, ի պատիւ Գարեգին Ա. կաթողիկոսին:

Հրաւիրուած էին մտաւորականներ, մամուլի եւ ազգ. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ եւ ծանօթ ազգայիններ:

Կաթողիկոսին կ'ընկերանային Արտաւազդ արք. եւ Անթիլիասի Դպրեվանքին տեսուչ Դերենիկ եպիս.:

Հայրապետին մուտքը ողջունուեցաւ յոտնկայս, «Երբ որ բացուին» երգով որ բոլոր Հայերու սրտին կը խօսի, իբրեւ կարօտի երգ մը:

Յանուն Կիլիկեան Միութեան Պ. Մ. Գույումճեան իր բացման խօսքով բարիգալուստ մաղթեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին, ոգեկոչեց Կիլիկիոյ հայրապետական Աթոռին փառքը, շեշտեց Անթիլիասի եւ իր Դպրեվանքին դերը: Փառաբանեց Գարեգին կաթողիկոսին գիտական վաստակը եւ վերջացուց մաղթելով որ ծերունազարդ Հայրապետը ժամանակ ունենայ իրագործելու իր ծրագիրը,— Անթիլիասը դարձնելու լոյսի վառարան մը: Այս առթիւ խոստացաւ Կիլիկեան Միութեան լիակատար աջակցութիւնը, գլուխ հանելու համար կաթողիկոսին ձեռնարկը:

Արտաւազդ արք. պատմեց թէ Սահակ կաթողիկոսի օրերէն Անթիլիասի կաթողիկոսութեան կը պատկանի: «Հալէպի առաջնորդական իմ շատ դժուարին պաշտօնս, 60 հազարի հասնող անտիրական գաղթականութեան մը մէջ, գիս անգամ մը եւս կապեց այդ կարեւոր թեմին, ուր հետզհետէ պիտի ծաղկէր Անթիլիասը, դառնալով այս օրուան մշակոյթի վառարանը, գլխաւորութեամբ գիտութեան եւ դեղարուեստին նուիրուած վաստակաւոր բարձր եկեղեցականի մը, յանձին Գարեգին Ա. կաթողիկոսին»:

Ապա կոչ մը ուղղեց, օգնելու համար Դպրեվանքին:

Դերենիկ եպիսկ. ներկայացուց Դպրեվանքին

այսօրուան պատկերը իր վաթսուն ուսանողներով, որոնք ըստ իրենց կոչումին պիտի ըլլան կամ կուսակրօն եկեղեցականներ, քահանաներ եւ կամ ուսուցիչներ, բոլորն ալ տոգորուած հայ ժողովուրդին ծառայելու խոր հաւատքով: «Անթիւ նամակներ կը ստանանք գաղթաշխարհի ամէն կողմերէն, անոնք մենէ կը խնդրեն պատրաստուած առաջնորդներ հովուելու իրենց թեմերը, կամ ուսուցիչներ մայրենի լեզուի ուսուցման եւ մեր ժողովուրդին մշակոյթին տարածման համար: Դպրեվանքը պիտի ջանայ լրացնել այդ ստիպողական պահանջը, պիտի տայ մեզի երիտասարդ մտաւորականներու պատրաստուած սերունդ մը, լոյսի եւ յոյսի ջահը փոխանցելու համար սերունդէ սերունդ»:

Տիկին Տ. Միսաքեան (Յառաջ), նոյնպէս բարի գալուստ մաղթելով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետին եւ մշակոյթի անխոնջ վաստակաւորին, ըսաւ.— «Թէեւ Թափառական Կիլիկիոյ ժողովուրդին նման եւ ապաստանած հիւրընկալ երկրի մը հողին վրայ, բայց մենք ձեզ մեր երեւակայութեամբ միշտ կը տեսնենք Կիլիկիոյ պատմական վեհարանին մէջ, Շնորհալիներու եւ Լամբրոնացիներու աթոռին վրայ: Թուրքը փշրեց այդ Աթոռը հայ ժողովուրդին հետ, բայց մոխիրներէն ծնած փիւնիկը գնաց ծաղկեցաւ Լիբանանի մէջ: Անթիլիասը այսօր միացուցած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Արմաշի դպրեվանքը, Օրմանեաններու եւ Դուրեաններու աւանդութեամբ: Հոնկէ կը սպասենք հայ ոգիով եւ բարձր գարգացումով պատրաստուած այն առաջնորդները որոնք իբրեւ պաշտպանը գաղթաշխարհի մեր ազգային եւ եկեղեցական աւանդութիւններուն, միշտ բարձր պիտի պահեն Հայուն բարոյական դիմագիծը »:

Պ. Զիթունի հրաւիրուեցաւ խօսիլ բանախօսներու անունով: Պատմեց իր առաջին հանդիպումը աբեղայ Գարեգին Յովսէփեանի հետ որ այնքան երիտասարդ արդէն ունէր իր բանասիրական հատորը :

Տ. Նարդունի, գրագէտներու յարգանքի տուրքը բերաւ Գարեգին Ա. կաթողիկոսին գիտական վաստակին, սիրուն հէքեաթ մը պատմելով, իր գիւղէն, ուր տիրամայրը կ'օրօրէր իր մանուկՑիսուսը ցօղերով կազմուած օրօրոցի մը մէջ : Նմանցնելով այդ ցօղէ օրօրոցը մեր մշակոյթին, Նարդունին զայն օրօրողները նկատեց մեր դիրք գիրքի, մտքի աշխատաւորները : Մաղթեց Կիլիկիոյ Գարեգին Ա. կաթողիկոսին որ երկար ժամանակ ունենայ օրօրելու զայն :

ՀԱՒԱՏՔ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆ

Վերջին խօսքը կը պատկանէր ծերունազարդ Հայրապետին .

« Սիրելիք, բոլորդ խօսեցիք աւերակներէ մասին, բայց գիտէք որ բնութեան մէջ Աստուած կարգադրած է այնպէս որ կացնահար ծառի կոճղից ծիլեր ու ճիւղեր ծաղկին եւ դառնան մայր ծառի նման հաստատուն: Մեր ժողովուրդը մեծ հարուած է ստացել: Ոչ միայն մէկ միլիոն ժողովուրդ ենք կորցրել այլեւ մեր ամբողջ պատմութեան, մշակոյթին, մտքի աննման գանձերու մընացորդներն են առ յաւէտ կորել : Այդ թանկագին վկաները այլեւս մենք չենք կարող ձեռք բերել: Հազարաւոր ձեռագիրներ, գեղարուեստական գլուխ գործոցներ, մեր ժողովուրդի ստեղծած հրաշակերտները, թանկարժէք ձեռագործներ գացին որոնք ետ չեն բերուիր այլեւս :

« Նոյնքան թանկագին է, ինչպէ՞ս ասեմ, այն աղգագրական փճացումը Մոկացուն, Սասունցուն, այդ ստեղծագործ ժողովուրդին: Մեր կորուստը ահաւոր է, անկշռելի, անչափելի: Այս ամէնով սակայն իմ հաւատքն է որ մերժողովուրդը մեծ ապագայ ունի, պայմանաւ որ ան կապուած մնայ իր բունին, որպէսզի դառնայ մեծ ու պտղաբեր ծառ: Ո՞վ է թափանցել հայ ժողովուրդի սրտի խորքը, ո՞վ թափանցել է Մեսրոպի, Սահակի , Նարեկացու հոգուն: Շնորհալին իր «Հաւատով խոստովանիմ»ով , միայն ցոյց է տալիս այդ հոգու խորքը: Որքան ալ համրանքը ունենայ իր նշանակութիւնը, որակը եւս մեծ դեր է կատարում: Յոյները Պերեկլեսի դարու իրենց փայլուն իմացական ուժով տիրապետեցին իրենց դարուն եւ պարսկական հզօր բանակներին յաղթեցին: Մեր եկեղեցին եւս մեր ուժն է , որովհետեւ նա մեր արիւնով ստեղծուած է: Կան անշուշտ քրիստոնեայ ուրիշ եկեղեցիներ, բայց մեր ազգ. Եկեղեցւոյն նմանը չկայ, որովհետեւ հայ ժողովուրդին ոգին է այն: Միութեան, սիրոյ, եղբայրութեան գաղափարը պէտք է թագաւորէ: Զգաստ եղէք, խոհեմ եղէք, չնչին բաներ չդարձնէք գործեան հանգոյց, որովհետեւ միշտ կարելի է իրար հասկնալ, երբ եղբայրաբար մօտենաք իրարու »:

Կաթողիկոսը յետոյ օրհնեց ներկաները, որոնք յոտնկայս բաժակ պարպեցին իր արեւշատութեան համար: Օր. Փելթէկեան երգեց «Ցանկամ տեսնեմ»ը եւ երկրորդ հայրենաշունչ մեղեդի մը: Կիլիկեան Միութիւնը իր հիւրերը պատուեց շամփանեայով, թէյով, կարկանդակով եւ պըտուղներով :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐ ՄԸ ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

—

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հազարաւոր էջեր, գրադարաններ, բանաստեղծներ ու երգիչներ պէտք են հայ կինը, մայրը փառաբանելու համար :

Յեղափոխութեան շրջանին, Հայուհին անմասն չմնաց թշնամիին դէմ մղուած պայքարէն, յանուն ազատութեան: Տուաւ իր անթիւ զոհերը անձնուիրաբար: Մասնակցեցաւ արիւնահեղ կըռիւներու , արհամարհելով բոլոր արհաւիրքները: Երբ հարկ եղաւ, իր ձեռքերով փորեց հողը, փոսի մէջ իջեցուց զոհերը, եւ աղօթելէ վերջ, շարունակեց կռիւը :

Երկիրը պէտք ունէր բոլորի ուժին, Հայուհին կրնա՞ր ձեռնպահ մնալ:

Այս մտածումներով եկայ Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսին:

Ալֆորվիլի մասնաճիւղը, ուր համախմբուած են հայրենասէր Հայուհիներ, այս տարի եւս, տարաւ մեզ Մէօտոնի անտառի թաւուտներումէջ, ուր արթնցան հայրենի յիշատակները: Առտուն կանուխ հոծ բազմութիւն մը ճամբայ ելաւ երեք հանրակառքերով: Կարծես ամէն ճիւղ, ամէն տերեւ մտիկ կ'ընէր Հայկեան բարբառը, որ կը թնդացնէր լուռ հանդիսավայրը: Պաղ աղբիւրի գըլգլակն իսկ զուարթացաւ երբ մեզ լսեց: Շուտով կանաչութեան վրայ, երեւցան ճերմակ ծածկոցներ, ու սեղանները պատրաստուեցան: Այսպէս, պաղ ջուրի շուրջ սկսաւ խնջոյքը: Ու յիշեցի բանաստեղծին խօսքերը :

Կանաչ վիթխարի ընկուզենիի տակ ...

Նոյն պատկերը կը ներկայացնէր անտառը : Երգեր բարձրացան, մէկը միւսին պատասխանող եղանակները բնութեան համանուագին հետ կը կորսուէին մթնոլորտին մէջ, զայն հայացնելով :

Կէսօրէն վերջ, բարձրախօսին շուրջ, գեղարուեստական ճոխ բաժին մը սկսաւ, որուն մասնակցեցան Շաւիլի, Պէլվիլի եւ Իսիի քոյր մասնաճիւղերը, իրենց երգերով եւ արտասանութիւններով: Զմայլեցուցին նաեւ կովկասեան պարերը, Սպենդիարեանի «Հիճազ»ով :

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Պ. Խ. Վշտունիի, որ պարզեց Կապոյտ Խաչի նշանակութիւնը: Գիտեմ թէ Կապոյտ Խաչը խօսքէն աւելի գործն է որ կը գնահատէ, եւ իր բեղնաւոր իրականութիւնը ատոր ապացոյցն է: Կապոյտ Խաչը կ'արդարացնէ ժողովուրդին յոյսերը , իր բազմաթիւ հանրօգուտ ձեռնարկներով: Ան կ'օգնէ ոչ միայն հիւանդին եւ չքաւորին, այլ եւ իր փրկարար թեւերը կը տարածէ ուսանողներուն եւ դաստիարակչներուն վրայ: Մենք վստահ ենք թէ այս կազմակերպութիւնը կոչուած է նպաստելու մեր քաղաքակըրթութեան: Ամէն անհատ պարտաւորութիւնը պէտք է զգայ բոլորուելու այս Միութեան շուրջ , որպէսզի ան կարենայ լրիւ կատարել իր առաքելութիւնը :

Իրիկուն էր արդէն, երբ Տիկին Պարդեւուհի Պետրոսեան երգեց Օմար Խայամի իմաստալից գործէն քանի մը տուներ, խորապէս յուզելով ունկնդրողները: Վերջին անգամ մը մտիկ ըրինք ազգային երգերը ու կամաց կամաց լռութիւնը վերստին տիրեց խորհրդաւոր անտառին մէջ :

Շնորհակալ ենք Կապոյտ Խաչի մեր քոյրերուն, որոնց շնորհիւ ապրեցանք «երկրի» օրերէն մին: Կը մաղթենք նմանօրինակ ուրիշ բազմաթիւ հաւաքոյթներ, լեցուած նոյն ազգային ոգիով :

Միշէլ Պետրոսեան

« ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԳԻՇԵՐ»ի ձախողման առթիւ, կազմակերպիչները դատ բացին մասնագէտներուն դէմ, 80 միլիոն Ֆրանք հատուցում պահանջելով :

3600 ԿՐՕՆԱՒՈՐՆԵՐ բանտարկուած են երկաթեայ վարագոյրէն անդին, համաձայն Վատիկանի ստացած տեղեկութեանց: Այժմ պայքար կը մղուի կաթոլիկ վանքերու դէմ :

ՔԱՐՈԶԻՉԸ .— Այսօր սուտի մասին պիտի խօսիմ: Բայց նախ քան այդ, ձեզմէ իւրաքանչիւրը պէտք է կարդացած ըլլայ Մարկոսի Աւետարանին 17րդ գլուխը: Արդ, ձեզմէ ով որ կարդացած է Մարկոսի 17րդ գլուխը՝ թող հաճի մատը բարձրացնել :

ՈՒՆԿՆԴԻՐՆԵՐԸ .— (Բոլորն ալ իրենց մատները կը վերցնեն):

ՔԱՐՈԶԻՉԸ .— Լաւ ուրեմն, կը տեսնեմ որնիւթը շատ լաւ ընտրեր եմ, որովհետեւ Մարկոսի Աւետարանը 16 գլուխ միայն ունի ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Նրանց տակ, չոր հողի վրայ, երեւում էին մի քանի հատ կապերտներ միայն. Ջրի հողէ կուժը դրած էր պատի մօտ: Եւ այլեւս ոչինչ... Այսքան մարդիկ ապրում էին միայն օջախի օգնութեամբ եւ բացի զէնքերից ուրիշ մի բան չէին ճանաչում: Նրանք թափուած էին յատակի վրայ, ընդունելով զանազան դիրքեր :

Բրդոտ, գզգզուած մարդիկ էին. նրանց դէմքերը սեւացել էին արեւի, ծխնի եւ անձրեւի ազդեցութիւնից, նրանց ձեռքերը կոշտ էին, փայտացած: Սարսափելի աղքատութիւնը ընդհանուրի բաժինն էր: Այստեղ էլ, այս ծխնակոյտի տակ. դրանք գիւղացիներ էին. չկար մի հատ հպարտ դէմք, մէկը միւսին չէր հրամայում, ամէնքը եղբայրներ էին :

Ահա աջ կողմի պատի տակ լսուեց մի տքոց : Մի մարդ է պառկած այդտեղ, երեսը դարձրել է դէպի պատը: Հիւանդ է, ընկերները ծածկել են նրան մի քանի հատ դատարկ ջուալների տակ: Նա ջուր ուզեց. եւ իսկոյն ոտի կանգնեց խոժոռ դէմքով մի տղամարդ, ջուր տուեց : Ապա շօշափեց հիւանդի ձեռքերն ու կուրծքը եւ յայտնեց ամէնքին, որ տաքութիւնն անցնում է: Մամասը պատմում է, որ սարսափելի ջերմ ու տենդը ամառուանից չէ թողնում այդ մարդուն: Բայց եւ այնպէս, նա իր ընկերներից չէ բաժանւում, չէ գընում գիւղը, ուր ունի հայր, մայր, կին, երեխաներ: Սիւլէյման Բէկը տանջում է նրանց, պահանջում է որ այս տղամարդը թողնէ դժերին, բայց նա չէ ուզում: Շատերն են այդպէս շատերն են թողել տուն ու տեղ եւ այժմ բոլորովին մոռացել են իրանց սիրելիներին :

Կրակը ուրախ ճրթճրթում էր: Որը խօսում էր իր ընկերների հետ, որը կարկատում էր իր տըրեխները. իսկ մի քանիսը նստել էին կրակի մօտ եւ նոր լուրեր էին հարցնում Ասլանից: Ի՞նչ կայ աշխարհում, ի՞նչպէս են ապրում մարդիկ, ո՞վ է մեռել, ո՞վ է կենդանի :

Անհրապոյր, վտիտ դէմքեր, զրկանքների, չարքաշ կեանքի զաւակներ :

Ասլանը պատմում է ինչ որ գիտէ, թէեւ ինքն էլ շատ տեղեկութիւնների տէր չէր: Նրա խօսքը քաղցր էր, ախորժելի: Նա այս մարդկանց տեսնելու համար էր եկել այստեղ. իր վիրաւորուած սրտի համար նա այստեղ, գլուխներից ձեռք վերցրած այս մարդկանց մէջ էր մխիթարութիւն որոնում :

Եւ որքան խեղճ, բարի մարդիկ էին Մանասի դժերը, նրանք, որոնցից վախում են Օսմանեան զինուորները: Ոչ ոք չէ խօսում իր մասին, ոչ ոք չէ յիշում թէ երէկ, անցեալ օրը ինչ քաջութիւններ է գործել ինքը: Դժուար էր հաւատալ թէ դըրանք էին այն մարդիկը, որոնք ձեռնունայն ետ դարձրին գազան Սիւլէյման Բէկին եւ որոնց պատճառով Վարանդան տակն ու վրայ եղաւ : Կարծես խաղաղ երկրագործներ են, հաւաքուել են կրակի շուրջը, միասին տաքանում են, միասին օրեր են համրում թէ երբ ձիւնը կը հալուի եւ իրանք կը վերցնեն խոփը ու կը գնան հողը վարելու :

Այսպիսի մարդկանց չէր սպասում Ասլանը : Շեղուելով իր ճանապարհից, Դիզակի եւ Վարանդայի սարերի ձիւները պատռելով,նա ոգեւորուած էր այն մտքով թէ Մանասի որջում կը տեսնէ « սրբած թրեր», կը խօսէ այնպիսի քաջերի հետ, որոնց շնչառութիւնից կրակ է կաթում: Ամաչում էր Ասլանը. ի՞նչպէս ինքը պիտի նստէր այն մարդկանց շարքում, որոնցից իւրաքանչիւրը կարող է բաց անել իր ճակատը եւ մի ամբողջ գիշեր պատմել իր ձեռքի գործերը :

Ի՞նչ պիտի ասէր ինքը:— Ոչինչ: Մելիք Ասլանին այնպիսի դրութեան մէջ թողնելուց յետոյ երիտասարդը չէր կարողանում պահուել թամբի վրայ, այնքան էր այրւում դժգոհութիւնից. եւ մինչեւ սարի գլուխը հասնելը՝ հաստատապէս գիտէր որ այդպիսի սրտով չէ կարող գնալ Պարսկաստան:

Սրանք Դիզակի Մելիքի պէս չպիտի լինէին. սրանք նոյնքան հրաշալի պիտի լինէին, որքան հրաշալի է անկախութիւնը :

Եկաւ, եւ ի՞նչ է տեսնում: — Հասարակ մարդիկ, պատռտուած չուխաներ, գզգզուած փափախներ :

Պաշտպանութեան նախարար մը Եւրոպայի համար

Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին Դչ. օրուան նիստին մէջ, ակադեմական վիճաբանութեանց վրայ կը տիրապետէր պաշտպանութեան հոգը: Գլխաւոր ճառախօսները դիտել տուին թէ արտաքին նախարարներու յանձնախումբը, որ վարիչ մարմինն է, շատ քիչ գործ կատարած է այս ուղղութեամբ:

Ֆրանսայի նախորդ վարչապետը Պ. Ժոռժ Պիտօ, խօսելով Քորէայի պատերազմին վրայ, ըսաւ թէ «որեւէ տեղ կատարուած նախայարձակում մը յարձակման սպառնալիք է ուրիշ ամէն տեղի համար, ժողովուրդիմը գլխուն ծագած խնդիրը կը վերաբերի ամէնուն»: Ցետոյքննադատելով ազատ աշխարհի պաշտպանութեան սահմանուած օրկաններու բազմազանութիւնը, առաջարկեց պատերազմական նախարարութիւն մը հաստատել ամբողջ Եւրոպայի համար:

Ուրիշ նախկին վարչապետ մը, Պ. Փոլ Ռէնօ, ուժգնօրէն քննադատելով արտաքին նախարարներու յանձնախումբը, որ կ'ուզէ սահմանափակել ընդհ. ժողովին իրաւասութիւնները, ծանրացաւ Եւրոպայի պաշտպանութեան վրայ: «Մեր ներկայ անպատրաստ վիճակը աւելի մեղադրելի է քան երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ: Անհրաժեշտ է որ այսուհետեւ արեւմտեան Եւրոպայի պողպատի գործարանները բանին սպառազինելու Եւրոպան: Ամէն բան կախում չունի Մ. Նահանգներէն: Ատլանտեանի ճակատը այնքան զօրաւոր պիտի ըլլայ որքան լաւ կազմակերպուինք Եւրոպայի մէջ: Կարելի չէ ազգային կազմակերպութիւններէն ուղղակի ցատկել վերի յարկը: Բացարձակապէս անհրաժեշտ է դերիշխանութեան զիջումներ կատարել ի նպաստ վերի յարկին»:

Իբրեւ եզրակացութիւն, բանախօսը առաջարկեց Եւրոպայի պատերազմական նախարար նշանակել Չըրչիլը, փառաբանելով անոր արժանիքները, վերջին պատերազմի ընթացքին:

╳ Ֆրանսայի վարչապետը կ'առաջարկէ Ատլանտեան Դաշինքի փոխառութիւն մը կնքել, փութացնելու համար զինակիցներուն վերազինումը: Որոշ պայմանաժամէ մը վերջ, փոխատուները ետ պիտի ստանան իրենց առնելիքները, իրենց ուզած դրամով.— սթերլին, տոլար, ֆրանք եւն.: Այս փոխառութեամբ գոյացած գումարները պիտի յանձնաձէ մասնաւոր մարմին մը, որուն մէջ ներկայացուցիչներ պիտի ունենան բոլոր զինակիցները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ պարունակող պայուսակ մը գողցուեցաւ Լոնտոնի մէջ: Պայուսակին տէրը, գիտնական Ֆրէնք Միլըր Կրինլէս, առաջին կարգի վակոն մը նստած էր, եւ քանի մը վայրկեան դուրս ելլելէ վերջ, վերադարձին տեսաւ որ պայուսակը անհետացած է: Նախապէս ըսաւ թէ միայն հանդերձեղէն կը պարունակէր. բայց յետոյ խոստովանեցաւ թէ հիւլէական գաղտնիքներ ալ կային:

ՊԵԼՃԻՈՅ երեսփ. ժողովը Օգոստ. 9ին 27ի դէմ 165 ձայնով վաւերացուց այն օրէնքը որով Լէոփոլտ Գ.ի արքայական իրաւունքները կը փոխանցուին իր տղուն, իշխան Պոտուէնի: Վիճաբանութեանց ընթացքին բուռն տեսարաններ պարզուեցան: Կաթոլիկ երեսփոխան մը յայտարարեց թէ արիւն կայ Լէոփոլտի հակառակորդներու ձեռքերուն վրայ: Ընկերվարականները ի պատասխան «մարդասպան» պոռացին, մատնանշելով ներքին նախարարը, իբրեւ պատասխանատու չորս քաղաքացիներու սպանութեան: Նախագահը ստիպուեցաւ հրաժարիլ: Բարեկարգութիւնը վերահաստատուելէ վերջ, ընկերվարական ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ այլեւս չեն առաջարկեր սահմանափակումներ հաստատել Լէոփոլտ Գ.ի բնակութեան կամ շարժումներու մասին. բայց կը պահանջեն մաքրագործել արքունիքին խորհրդականները:— Դչ. օր քարկոծուեցաւ Պրիւքսէլի բրիտանական դեսպանատունը, Լէոփոլտի կուսակիցներուն կողմէ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄԸ մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի, համաձայն Պելկրատէն հասած լուրերու: Գիները միշտ կը բարձրանան: Կ'ըսուի թէ ամէնէն ծանր տագնապն է այս, 25 ամիսէ ի վեր:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարին 17րդ հատորը, Գ. Եպսկ. Սրուանտեանցի ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎԸ (Բ. հատոր)

Գին՝ 250, թղթ.ի ծախքով 280, Ա. հատորը՝ 300, թղթ.ի ծախքով 330: Երկու հատորը միասին 500, թղթ.ի ծախքով 545:

Կեդրոնատեղի՝ Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46 rue Richer, Paris (9):

Մարսէյլ Տէրիկեան 13 rue des Dominicaines:

Դաշտահանդէս

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Մ.ՃԻՒՂԻՆ

Կիրակի 13 օգոստոս, Նաճարին ագարակին մէջ

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական ճոխ բաժին, զանազան անակնկալներ:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, քաղաքի Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբի կողմէ՝ Հնարամիտ վարձակալը:

Ճոխ պիւֆէ: — Զափաւոր գիներ:

Ծան. — Հանդիսավայր երթալու համար առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Octroiի առջեւ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնի առթիւ այս կիրակի, ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուր այս առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը:

Կաթողիկոսական Պատուիրակ Արտաւազդ Արք. կը պատարագէ: Յաջորդ օրը Մեռելոցի առթիւ Ս. պատարագ եւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ գտնուիլ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ՇԱՀԷ վրդ. ԱՃԷՄԵԱՆ: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն եւ բաշխում, աւանդական հանդիսութեամբ, Հայաստանեայց դարաւոր սովորութեան համաձայն:

Եկեղեցական հասարակութենէն կը խնդրուի ուխտի եւ մատաղի նուէրները օր առաջ յանձնել Տիկնանց յանձնախումբին կամ ղրկել վարչութեան ատենապետ Պ. Օ. Պանտէզեանի, 183 Bld. de la Madeleine:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 օգոստոս, Օտտօ՝ Պաղտատի աղջիկը:

13 օգոստոս, Սթատ Սփիօժօրէն՝ Կեղծ իշխանը: Հեղ.՝ ԹՐԱԳՕՇԻ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Երիցուհի Եւգինէ Տէր Մովսէսեան եւ զաւակները Պ. Հրանտ եւ Օր. Եղիսաբէթ, Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեան (Պանթէօ), Այրի Տիկին Իսկուհի Մարտումեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ա. Նաւալեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Միհրան Մինասեան խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ողբացեալ

ԱՐԺ. ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ (Առաջն. փոխանորդ եւ աւագերէց Փարիզի Ս. Սահակ Մայր եկեղեցիի):

մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ կամ գրաւոր:

╳ Այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, մահուան քառասունքին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը եւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն, Տէր եւ Տիկ. Սեդրակ Աբրահամեանի եւ պարագաներուն իրենց որդւոյն ԱՆԴՐԱՆԻԿի ղառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Նոր Սերունդէն Իւղաբեր Ասատուրեանի եւ Խաչատուր Սարգիսեանի նշանախօսութեան առթիւ, կնքահայրը՝ Վարդգէս Մինասեան (Ավինեօն) կը նուիրէ հազար ֆր., Յակոբ Սարգիսեան 500 ֆրանք, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կարտանի «Վարանդեան» խումբին: Խորին շնորհակալութիւններ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ԷԼԻԶ ՉԱԹԱԼԵԱՆ
Պ. ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ամուսնացած

Տէսին, 22 Յուլիս 1950 Վիէն

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկ. Ա. Մուրատեանի

╳ Այս առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.
— Տէր եւ Տիկին Կ. Մուրատեան հազարական ֆրանք Վիէնի Կապոյտ Խաչին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Տէսինի Կապոյտ Խաչին: Տէր եւ Տիկին Գ. Չաթալեան հազարական ֆրանք Վիէնի Կապոյտ Խաչին, Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Տէսինի Կապոյտ Խաչին: Տէր եւ Տիկին Ա. Մուրատեան հազար ֆր. Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը:

ՏԱՐՕՆ ՍԱՆՆՈՑ ԶՈՐԻ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Bar du Globeի սրահին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Ներկայ կ'ըլլայ Եգիպտոսէն նոր ժամանած հայրենակից Արշակ Մահտեսեան որ տեղեկութիւններ պիտի տայ հերոսուհի Տիկին Սօսէի մասին:

Մեծ դաշտահանդէս

Համախորհրդակցական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ: Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 10րդ Պատգ. ժողովին առթիւ, այս կիրակի առտուան ժամը 11էն մինչեւ իրիկուն, Փոնտ Էվէկի դաշտին վրայ:

Գեղարուեստական բաժին: Նուագ եւ պար: Խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնի առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անթիլիասի դըպրեվանքի վերատեսուչ Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս · 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 ֆր· — C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 12 AOUT 1950 — Շաբաթ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6227–Նոր շրջան թիւ 1638

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ակադեմական վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Խ· Միութեան մէջ, լեզուագիտութեան մասին:

Ինչպէս միշտ, այս շարժումին գլուխն ալ կանգնած է սպարապետ Ստալին:

Ան ոչ միայն կը ներշնչէ, կը սաստէ կամ կը գովէ, այլեւ հրապարակաւ կը պատասխանէ զանազան հարցումներու, պարզելով տեսութիւններ որոնք անմիջապէս կը դառնան պատգամ:

Անցեալ օր հեռագիրը կը հաղորդէր իր առաջին գրութեան (20 յունիս) հետեւանքը,—

Գիտութեանց Ակադեմիան եւ կրթական նախարարութիւնը պաշտօնանկ ըրած են լեզուագիտական ուսումնարաններու այն տնօրէնները որոնք կը ներշնչուէին Նիկոլա Մառի «ոչ – մարքսեան» տեսութիւններէն:

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ․— Ստալին խստօրէն կը քննադատէր այդ վարդապետութիւնը, որ գերագոյն օրէնք էր մինչեւ երէկ:

Պաշտօնանկութեան հետ զուգընթաց, հրատարակուեցան եւ դեռ իրարու կը յաջորդեն գովասանական գրութիւններ, անգամ մը եւս փառաբանելու համար «Հանճարեղ»ին անսպառ իմաստութիւնը եւ հմտութիւնը:

Յօդուածագիրներն ալ սովորական մահկանացուներ չեն, այլ ականաւոր դէմքեր,— գիտնական, ակադեմական, գրագէտ, բանասէր, լեզուաբան:

Առաջին առթիւ Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիային նախագահն էր որ ծանուցանելով «Մառեան» լեզուագէտներու պաշտօնանկութիւնը, կը պանծացնէր Ստալինի «մեծարժէք եզրակացութիւնները»:

Յունիս 20էն վերջ, Սպարապետը կարգ մը գրութիւններ եւս հրատարակեց, ի պատասխան ուրիշ հարցումներու:

Աչքի առջեւ ունինք երեք տեսութիւններ, գրուած՝ Յուլիս 11ին, 22ին եւ 28ին (ֆրանսերէնի թարգմանուած՝ Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթին, «Իւմանիթէ»ի եւն· մէջ);

Շուտով կը ստանանք հայերէնն ալ, Երեւանի թարգմանութեամբ, որ իր կարգին կը կարօտի նոր թարգմանութեան մը, բաղդատելով անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի հետ ...

Երրորդ գրութեան մէջ է որ Ստալին կը յուզէ միջազգային լեզուի խնդիրը, որու մասին առաջին անգամ արտայայտուած էր 1929 Մարտ 18ին, միշտ ի պատասխան ընկերոջ մը հարցումին:

Այս առթիւ՝ իր սաստը անոնց որ վարժապետ եւ վարդապետ կը հոտին, ինչպէս յիշեր էինք անցեալ շաբթու:

— «Դպիրները եւ թալմուտեանները մարքսականութիւնը, մարքսականութեան զանազան եզրակացութիւնները եւ բանաձեւերը կը նկատեն ժողովածու մը վարդապետութեանց որոնք «երբեք» չեն փոխուիր, նոյնիսկ երբ կը փոխուին ընկերութեան զարգացման պայմանները: Անոնք կը կարծեն թէ երբ գոց սորվին այդ եզրակացութիւնները եւ բանաձեւերը եւ սկսին վկայութեան կանչել զանոնք տեղի – անտեղի, ի վիճակի պիտի ըլլան լուծելու որ եւ է խնդիր, ենթադրելով թէ գոց եղած եզրակացութիւնները եւ բանաձեւերը (տարազ) իրենց նպատակին պիտի ծառայեն բոլոր ժամանակներու եւ բոլոր երկիրներու համար, կեանքի բոլոր հանգամանքներուն համար: Այսպէս կրնան մտածել միայն անոնք որ Մարքսի վարդապետութեան տառը կը տեսնեն, բայց չեն տեսներ անոր իսկութիւնը, անոնք որ գոց կը սորվին եզրակացութեանց եւ տարազներու (formules) բնագիրները, բայց չեն ըմբռներ պարունակութիւնը»:

Կ'արժէ առանձին գրաւել այս թանկագին խոստովանութեամբ, որ կրնար հրաշքներ գործել մանաւանդ փոքր երկիրներու մէջ, եթէ խօսքը գործին համապատասխանէր:

Առաջին անգամ չէ որ հրապարակաւ կը փառաբանուին ազատ վիճաբանութեան եւ ինքնաքննադատութեան բարիքները՝ Խ·Միութեան մէջ:

Ո՞վ ծաղրանկարի վերածեց զանոնք:

Ազատ միտքը ե՞րբ կրցեր է ծաղկիլ, որեւէ երկրի եւ ժողովուրդի մէջ, կեղծիքի եւ ծրագրեալ բռնութեան կապանքներուն տակ: **Շ·**

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍԵՍԻԼ ՍՈՐԵԼ ՄԱՅՐԱՊԵՏ

Անոնք որ չորս աչքով — կամ ականջ կտրած — կը հետեւին բուն փարիզեան կեանքին, անշուշտ կարդացին, երէկ, հետեւեալ զգայացո՛ւնց տեղեկութիւնը.—

Սեսիլ Սորել, հռչակաւոր դերասանուհին, Քոմետի Ֆրանսէզի եւ ուրիշ բեմերու երբեմնի փառքը, պաշտօնապէս փրանչիսկեան միաբանութեան մէջ մտաւ հինգշաբթի օր, Պայոնի մէջ:

Այս առթիւ կատարուեցաւ շատ պարզ արարողութիւն մը, ի ներկայութեան վանականներու եւ քանի մը բարեկամներու:

Նախկին դերասանուհին ստացաւ Միաբանութեան թուխ ուսնոցը եւ ճերմակ գօտին:

Յետոյ գնաց Պիարից, իր բնակած պանդոկը, խիստ վայելուչ արդուզարդով մը որուն գաղտնիքը ինք միայն գիտէ:

Նորընծան վարժութիւն պիտի կատարէ մէկ տարի, Միաբանութեան երրորդ կարգը մտնելէ առաջ:

Վանք մը պիտի չքաշուի այդ շրջանին: Բայց պարտաւոր է կատարել կարգ մը պաշտամունքներ եւ բարի գործեր, ինչպէս եւ չարքաշ եւ ժուժկալ կեանք մը վարել:

Օր ու արեւ տեսած, աշխարհիկ վայելքներու ծուծը քամած մասնագէտներ անշուշտ պիտի հառաչեն, հետեւողութեամբ Սողոմոնի.

— Ունայնութի՛ւն ունայնութեանց ...

Ուրիշներ պիտի փորձեն լուծել այս հաւատափոխութեան գաղտնիքը:

Գրաւ կը դնեմ որ կէս ճամբան պիտի մնան:

Սեսիլ Սորել բեմէ բեմ կը ցատկէր 1889էն ի վեր, եւ կրցաւ մինչեւ վերջը խստօրէն գաղտնի պահել իր տարիքը:

Չար բերաններ կ'ըսեն թէ 75էն պակաս չէ: Փրանչիսկեան կրօնաւորները պիտի կրնա՞ն խոստովանցնել:

Ես կը կարծեմ որ եթէ փորձեն, Թռչունը վանդակէն պիտի փախչի, իբրեւ յիշատակ ձգելով ուսնոցն ու գօտին:

Այն ատեն վանականներուն կը մնայ մոլորեալը փնտռել «քուլիս»ներու մէջ կամ Պիարիցի ծովափը: **ՎԱՀԷ**

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՎՃԱՐՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ելմտական նախարարութիւնը հետեւեալ կանոնները կը յիշեցնէ, 1950ի տուրքերուն վճարման համար.—

1.— Այն ուղղակի տուրքերը որոնք գանձելի են 1950 Յունուարէն 30 ապրիլ, պէտք է վճարուած ըլլան Յուլիս 1ին: Տասը առ հարիւր յաւելում կատարուած է մինչեւ Յուլիս 15 չվճարուած գումարներուն վրայ:

1950 Մայիս 1էն 31 Օգոստոս գանձելի տուրքերը պիտի պահանջուին Նոյեմբեր 1ին: Տասը առ հարիւր յաւելում պիտի կատարուին, մինչեւ Նոյեմբեր 15 չվճարուած գումարներուն վրայ:

1950 Սեպտեմբեր 1էն Դեկտ· 31 գանձելի տուրքերը պէտք է վճարուին 1951 Մարտ 1ին: Տասը առ հարիւր յաւելում պիտի կատարուի, մինչեւ մարտ 15 չվճարուած գումարներուն վրայ:

2.— Հարկատուներուն ուղղուած ազդարարութեանց մէջ արդէն բացորոշապէս նշանակուած են գանձելի եւ վճարելի թուականները, ինչպէս եւ վերջին պայմանաժամը, 10 առ հարիւր յաւելումի պատիժով:

3.— Մասնաւորապէս կը յայտարարուի թէ՝ համաձայն 1950 յունուար 12ի հրամանագրին 6րդ յօդուածին, 1950 Փետրուարին եւ Մայիսին եղած առժամեայ վճարումները (թերահաշիւ) կը վերաբերին միայն անհատական տուրքերու, հետեւաբար չեն կրնար զեղչուիլ կալուածական, փաթէնթի եւն· տուրքերէն:

4.— Եւ վերջապէս կը հաստատուի թէ հարկատուները առժամեայ թերհաշիւ մը պիտի չվճարեն 1950 Նոյեմբեր 1ին, 1950ին հաստատուելիք տուրքերուն վրայ:

Անոնք որ լուսաբանութեան կը կարօտին, կրնան դիմել իրենց հարկահաւաքներուն:

Ապահովութեան Խորհուրդը անելի մատնուած

ԹՐՈՒՄԸՆ ԱՒԵԼՈՐԴ ԿԸ ԳՏՆԷ ՏԵՍԱԿՑԻԼ ՍԹԱԼԻՆԻ ՀԵՏ

Ապահովութեան Խորհուրդը նորէն ամուլ նիստ մը գումարեց Եշ· օր եւ յետաձգուեցաւ այս օրուան:

Ժողովէն առաջ, մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ, տեւելով մէկուկէս ժամ: Մեծամասնութեան անդամները դիտել տուին թէ կարելի չէ անվերջ շարունակել ատենական ձըգձգումները: Ամէնքն ալ փորձեցին համոզել խորհրդային պատուիրակը, Պ· Մալիքը թէ իր ընթացքը բարենշան չէ: Պ· Մալիք անմիջապէս պատասխանեց թէ ինք ամբողջովին կը հետեւի Ազգաժողովի դաշինքին եւ ժողովական կանոններուն:

Բուն պաշտօնական ժողովին մէջ, ուր խորհրդային պատուիրակը կէս ժամ ուշացած էր, նորէն սեղանի վրայ դրուեցաւ օրակարգի խնդիրը,— ամերիկեան բանաձեւը, որ կը դատապարտէր հիւս· Քորէայի նախայարձակումը, եւ երկու խորհրդային առաջարկներ, որոնց մին կը պահանջէր դադրեցնել կրակը, միւսը՝ ժողովի հրաւիրել հիւսիսային եւ հարաւային Քորէայի ներկայացուցիչները:

Ժողովը բացուած ատեն, Պ· Մալիք յայտարարեց թէ մասնաւոր խորհրդակցութեան ատեն հաստատուեցաւ որ անփոփոխ կը մնան կողմերու տեսակէտները· հետեւաբար այլեւս աւելորդ կը համարուին այդ կարգի խորհրդակցութիւնները:

Չինաստանի պատուիրակէն եւ Պ· Մալիքէն վերջ խօսք առաւ ամերիկեան ներկայացուցիչը, Պ· Օսթին, կրկնելով իր մեղադրանքները Խ· Միութեան դէմ: Այս առթիւ «համայնավարական աշխարհակալութեան գործիքներ» եւ «խամաճիկ իշխանութիւն» անուանելով հիւս· Քորէացիները եւ իրենց կառավարութիւնը, մերժեց զանոնք լսելու առաջարկը: Խօսեցաւ նաեւ բրիտանական պատուիրակը, որուն հակաճառեց Պ· Մալիք, ըսելով թէ «աւիթէն կ'օգտուի զրպարտելու համար Խ· Միութիւնը»: Քուպայի պատուիրակը բողոքեց նախագահին (Մալիք) «ձգձգողական խաղերուն դէմ» եւ պահանջեց անմիջապէս տալ անհրաժեշտ որոշումները: Ունկնդիրները ծափահարեցին այս խօսքերը: Նախագահը կարգի հրաւիրեց զանոնք:

Նախագահ Թրումըն լրագրական ասուլիսի մը մէջ պատասխանելով զանազան հարցումներու, անգամ մը եւս յայտարարեց թէ աւելորդ է խորհրդակցութիւն մը սարքել Չորսերու միջեւ, դադրեցնելու համար պաղ պատերազմը: Ինք համաձայն է ամէն բանի որ կրնայ նպաստել խաղաղութեան, բայց ոչ մեծ պետութեանց վարիչներու ժողովի մը: ՄԱԿը ունի Ապահովութեան Խորհուրդ մը եւ ընդհ· ժողով մը, որ պիտի գումարուի մօտերս: Երկուքն ալ կը գործեն խաղաղ կարգադրութեանց համար:

Ազգաժողովին ընդհ· քարտուղարը վերջերս ըսած էր թէ բուն միջազգային տագնապը պիտի ծագի երբ վերջանայ Քորէայի պատերազմը, եւ թէ օգտակար կ'ըլլայ որ մեծ պետութիւնները ժողով մը գումարեն: Թղթակից մը հարցուց թէ Պ· Թրումըն պիտի մասնակցի՞, եթէ այդպիսի ժողով մը հրաւիրուի:

Նախագահը յիշեցուց թէ կը պատասխանէ, երբ այդպիսի ձեռնարկ մը կատարուի: Ուրիշ թղթակից մը նորէն հարցուց թէ օգտակար չի՞ գտներ խորհրդակցութիւն մը Երեք Մեծերու միջեւ: Նախագահը հասկցուց թէ անօգուտ է: Յետոյ իր կատարեալ համամտութիւնը յայտնելով զօր· Մըք Արթըրի հետ, լաւատեսութեամբ արտայայտուեցաւ վերջնական յաղթանակի մասին:

Խստութիւններ օտարազգիներու դէմ

Մ· Նահանգներու ծերակոյտը Օգոստ· 10ին միաձայնութեամբ եւ առանց վիճաբանութեան վաւերացուց օրինագիծ մը որ կը սաստկացնէ օտարականներու վրայ հաստատուած խստութիւնները: Օրինագիծը անմիջապէս յղուեցաւ երեսփ· ժողովին, վերջնական ձեւ ստանալու համար: Ահաւասիկ հիմնական տրամադրութիւնները․—

1.— Մ· Նահանգները կրնան դադրեցնել ներգաղթը այն երկիրներէն որոնք կը մերժեն ընդունիլ Ամերիկայէն արտաքսուած հպատակները:

2.— Մ· Նահանգները կրնան արտաքսել այն դիւանագիտական ստորադաս պաշտօնեաները որոնք քարոզութիւններ կամ լրտեսական գործեր կը կատարեն:

3.— Զօրացնել այն օրինական տրամադրութիւնները որոնց համաձայն կը մերժուի մուտքը համայնավար կամ ուրիշ համատիրական աշխար–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԻՆՉՊԷՍ ՀԻՄՆՈՒԵՑԱՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

—

ԽՄԲ.— Հատուած մը Լեւոն Շանթի 21 տարուան տեղեկագրէն, որ կը պարզէ Պէյրութի Ճեմարանին հիմնարկութեան առաջին տարիներուն վիճակը.—

Համազգային ընկերութիւնը իր գոյութեան առաջին օրէն որոշում կայացուց բանալ միջնակարգ վարժարան մը հայաշատ կեդրոնի մը մէջ: Գործի իրականացումը յանձնուեցաւ Նիկոլ Աղբալեանին եւ ինծի :

1929 Հոկտեմբերին ընկերոջս հետ ոտք դրինք Պէյրութ եւ անմիջապէս ձեռնարկեցինք հարկ եղած քայլերն առնելու, որ Լիբանանեան կառավարութեան կողմէ ըստ երկրի պահանջած օրէնքներուն լրիւ միջնակարգ վարժարան մը բանալու իրաւունք ստանանք :

Չորս ամիս ետքը արդէն սկսուած էին Հայ Ճեմարանի դպրոցական աշխատանքները :

1929 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1950 Հոկտեմբերը կ'ընէ 21 տարի: Այդ 21 տարիներու մեր ըրածի ու մեր ուզածի հակիրճ ամփոփումն է, որ ներկայացնելու եմ հիմա ձեզի՝ Համազգային Ընկերութեան Կեդրոնական Վարչութեան որոշումին համաձայն :

Այդ 21 տարիներու առաջին 18 տարիները կը կազմեն որոշ ամբողջութիւն մը մինչեւ 1947ի ամառը :

Այդ 18 տարիներուն Ճեմարանը արմատ ու հիմք չունէր, վարձու շէնքերու մէջ ուսումնական հաստատութիւն մըն էր: Վարձու շէնքը թոյլատու չէ շատ մը մանկավարժական նոր ձիգերու գործադրութեան, ոչ ալ կուտայ վաղուան վըստահութիւնը: Ցարմարուիս պիտի, յարմարցնել չես կրնար :

Այդ 28 տարիներուն Ճեմարանին տէրը՝ Համազգային Ընկերութեան կեդրոնը՝ կը գտնուէր հեռաւոր Գահիրէ: Ուրիշ է մշտապէս աչքի տակ եղող հաստատութեան մը հանդէպ տէր մարմնի հոգն ու խնամքը, ուրիշ է աչքէ հեռու կատարուող գործերուն հոգածութիւնը, ինչքան ալ որ մարդս նուիրում ունենայ եւ սրտագին վերաբերում :

Իսկ հոս Ճեմարանի բոլոր գործերն ու վարչութիւնը կը գտնուէին մնայուն տնօրէնութեան մը ձեռքը, որ կազմուած էր երեք անձերէ՝ Նիկոլ Աղբալեան, Գասպար Իփէկեան եւ Լեւոն Շանթ :

Արդ, 1947 թուի ամառը այս արդէն 18 տարիներու ընթացքին որոշ կերպ ու կաղապար առած վիճակը հիմնապէս փոխուեցաւ :

Շէնքի տէր դառնալու վրայ էինք, որ հիմնովին կը յեղաշրջէր մեր մտածումներն ու ձգտումները: Փոխուած էր նոյնպէս Ճեմարանի տնօրէն մարմինը: Ընկեր Իփէկեան մեկնած էր Եւրոպա եւ կորսնցուցինք ընկեր Աղբալեանը: Կազմուեցաւ նոր տնօրէն մարմին՝ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, ընկեր Արշակ Յովհաննէսեան եւ ես :

Քիչ մը ետքը վախճանեցաւ նաեւ Համազգային Կեդրոնական Մարմնի տիրական դէմքը՝ Համօ Օհանջանեան: Յարմար դատուեցաւ, որ Համազգայինի կեդրոնը փոխադրուի Պէյրութ, ընտրուեցաւ տասնըմէկ հոգիէ բաղկացած նոր Կեդրոնական Վարչութիւն, որու կազմին մէջն էին մեր տնօրինութեան երեք հոգիները, ինչպէս եւ Ճեմարանին իրաւական տնօրէն՝ բժիշկ Սամուէլ Սէմէրճեան :

Այսպիսով 1947ի վերջը ունինք նորընտիր Կեդրոնական Վարչութիւն եւ անմիջապէս մեր քովը ունինք նոր ընտրուած տնօրէնութիւն Ճեմարանի համար եւ նոր ու սեփական շէնքի մը հեռանկարը, բոլորովին նոր տրամադրութեամբ եւ նոր ծրագիրներով:

Մեր Ճեմարանին կեանքը ունի արդէն հին շրջան մը եւ ահա սկսած է հիմա նոր շրջան մը:

ՀԻՆ ՇՐՋԱՆ (1929 Հոկտ. — 1947 Հոկտ.)

Աւելի կարճ ու աւելի յստակ դարձնելու համար՝ այդ հին շրջանը կը բաժնեմ երեք հատուածի:

ա) Առաջին հատուածը առաջին հինգ տարիներն են, մինչեւ 1934 Հոկտեմբեր, որ կրնանք անուանել կազմաւորման տարիներ :

Իմ ու Աղբալեանի սկզբնական դիտաւորութիւնն էր, որ Ճեմարանը ունենար միջնակարգ վարժարանի մը միայն վերին հինգ կարգերը, շատ շատ նաեւ նախապատրաստական դասարան մը, ուր լրացնել կարողանայինք վեցամեայ նախակրթարաններէն աւարտական եղողներուն հնարաւոր թերիները եւ բոլորը նոյն մակարդակին բերէինք:

Դասարանը կը հաշուէինք 15—20 աշակերտ, որուն կէսին չափը կը յուսայինք որ գիշերօթիկ ըլլան: Բայց շուտով իրականութիւնը ցոյց տուաւ, որ մեր ուզած չափով պատրաստուած տղաներ չկային, որ մենք ինքներս պէտք է պատրաստէինք մեր աւելի բարձր կարգերուն աշակերտութիւնը: Ստիպուեցանք եօթը տարուան ծրագիր մշակել եւ տարի մըն ալ նախապատրաստական :

Լիբանանեան կառավարութեան վաւերացումը ստացանք թէ չէ՝ սկսաւ դասաւանդումը: Ունէինք 15 աշակերտ: Բացի օտար լեզուներէն, գեղարուեստներէն ու մարզանքէն, բոլոր առարկաներու դասաւանդութիւնը բաժնեցինք մեր մէջ, Աղբալեանն ու ես: Եւ նոր հաւատք ընդունած մարդոց ջերմեռանդութեամբ սկսանք աշխատիլ այդ առաջին նախապատրաստական 3 — 4 ամիսը՝ Մարտէն – Յունիս :

Դպրոցական աւելի լրիւ կազմով աշխատանքը սկսաւ անշուշտ Հոկտեմբերին: Բացինք պատրաստական կարգ մը եւ երեք հիմնական դասարաններ: Եւ տարուէ տարի դասարան մը աւելի վերքշելով 1934ի Հոկտեմբերին ունէինք արդէն լրիւ միջնակարգ վարժարանի մը բոլոր դասարանները Ֆրանսական լիսէներու համընթաց, որով մեր աւարտականները կրնային ներկայանալ Ֆրանսական պաքալորէայի քննութիւններուն առաջին մասին :

Աշակերտներու թիւը հետզհետէ բարձրացաւ 90ի, որոնցմէ 10—12 հոգին գիշերօթիկ էին, բոլորն ալ մանչ :

Ճեմարանը առաջին օրէն եղած է երկսեռ եւ գրեթէ կանոնաւորապէս աշակերտութեան մէկ երրորդը եղած է աղջիկ, երկու երրորդը տղայ, մինչեւ հիմա ալ այդպէս է:

Մեր ուսուցիչներու թիւը, որ այդ տարիներուն 14 — 15 էր, հասաւ 18ի, որոնցմէ երկու հոգի օտար եւ բոլորն ալ այցելու ուսուցիչներ, բացի անշուշտ երկու վարիչներէն եւ ընդհանուր հսկիչ տիկնոջմէն:

Տարեկան մեր պիւտճէն, որ սկիզբը 5000 լիբանանեան էր, արագ բարձրացաւ 8 հազարի, որ այն ժամանակուայ սակով 10 հազար տոլար ըսել է :

Այդ գումարին մէկ – քառորդը՝ տարեկան 2500 տոլար՝ կը ստանայինք Հայ Կարմիր Խաչի Կեդրոնէն, մէկ քառորդ չափը Գահիրէի Համազգային Կեդրոնէն. մնացածին մեծ մասը դանազան Հայրենակցական միութիւններէ կամ այլ կազմակերպութիւններէ, իբրեւ իրենց տուած սանեբուն վճարը, մէկ փոքր մասն էր միայն, որ կը հասնէր մեզի իբրեւ նուէր եւ իբրեւ աշակերտական ինքնավճար :

Մեր տնտեսական վիճակը շատ էր սեղմ, նոր գործ էր եւ շատերը սպառնողական կը դիտէին, թէ ինչ պիտի դուրս գար. շատ դժուար ծայրը ծայրին կը բերէինք :

ՍԵՒ ՑՈՒՑ ՄԸ ԻԶՄԻՐԷՆ

(ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔ. ԻՆՃԷԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

—

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ցունաստանի « Նոր Օր » թերթի 1929 Ապրիլ 10ի թիւին մէջ Պ. Յակոբ Միքայէլեան Ինճէեանի մասին չահեկան յօդուած մը ստորագրած էր « Մատնութեան տուփին շուրջ» խորագրով: Յարգելի յօդուածագիրը, որ չէզոք ու անաչառ հայրենասէր մըն է, իբրեւ կենդանի վկայ, իր այդ յօդուածով կուգայ դիմակազերծ ընել Ինճէեանը եւ փաստել «Վարպետ»ի (Յովհ. Պօյաճեան) յուշերուն վաւերականութիւնը : Դժբախտաբար յօդուածին առաջին մասը միայն ունիմ ձեռքի տակ, որուն գլխաւոր կէտերը կուտամ ստորեւ իրենց կարեւորութեան համար .—

« Պոլսէն եկած հրամաններուն գէթ մասամբ գոհացում տալու դիտումով անշուշտ՝ կուսակալ Րահմի պէյին մաս մը հայ ընտանիքներ աքսորելուն վրայ, սկսեր էի ամէն օր եւ օրը քանի մը անգամ առաջնորդարան երթալ, աքսորուածներուն ու մնացածներուն կացութեան ծանրութեան աստիճանը հասկնալու համար »:

« Նոյն օրերուն գիւղը բնակելուս՝ բնաւ տեղեկութիւն չունէի ոչ «մեծամեծ»ներու ժողովէն, ոչ տրուած որոշումներէն, ոչ ալ այդ որոշումին եկեղեցիի բեմէն ժողովուրդին յայտարարուած ըլլալէն: Եւ որովհետեւ առաջնորդը ինքն ալ այս դժբախտ խնդրին հետեւանքով Առաջնորդարան գրեթէ գտնուած չունէր՝ 5 — 6 անգամ երթալ գալէս ետքը, օր մը յաջողեցայ զինքը հոն գտնելու եւ հազիւ թէ պիտի սկսէինք օրուան կացութեան մասին տեսնուելու, ահա ազգայիններէն Պ. Դարեհ Հալէպեանը եկաւ սրբազանէն ուզելու իր աքսորուած աներձագին տան բանալին: Ինճէեան սրբազան բանալին յանձնելու առթիւ գրեթէ պայման դնելու ձեւով ըսաւ Պ. Հալէպեանին .— Ահա բանալին, բայց փոխարէն կը պահանջեմ որ դուն ու քուկիններդ եւ բարեկամներդ թուղթի կտորի մը վրայ նշանակէք ձեր գիտցած կամ լըսած յեղափոխականներուն անունները եւ ձգէք այդ նպատակով պատրաստուած տուփին մէջ, ինչպէս որ կիրակի օր եկեղեցիի բեմէն ալ խօսեցայ այդ մասին»:

« Հազիւ կրցայ սպասելու համբերութիւնը ունենալ Պ. Հալէպեանի մեկնելուն : — Սրբազան, ըսի, քիչ առաջ լսածներս իրողութի՞ւն են թէ կատակի համար ըրիք այդ խօսքերը : = Կատա՞կը որն է. այս տեսակ խնդրի մէջ կատակ կը սեղմի՞: Կուսակալը այսքան առէնէ ի վեր յեղափոխական կ'ուզէր ինծմէ, ես ալ յեղափոխական փնտռել գտնելը ոստիկանութեան պարտքն է, կ'ըսէի իրեն: Հիմա, մաս մը ընտանիքներ աքսորելուն վրայ դիմեցի կուսակալին, հեզնօրէն բայց երախտիքով ըսաւ ինծի. — «Ոստիկանութիւնը ահա այս կերպով կը փնտռէ յեղափոխականներ » : Ո՞ւր են քու սրիկաներդ, ինչո՞ւ մուկերու պէս ծակերը մտեր են. ինչո՞ւ երեւան չեն ելլեր որ անմեղները փրկուին »:

« Ինճէեան սրբազան երբեք չմոռցաւ տարիներ առաջ Դաշնակցականէ մը կերած ապտակը, ոչ ալ ներեց ինծի՝ Դաշնակցական բարեկամներ ալ ունեցած ըլլալուս համար: Ուստի ամէն անգամ որ անոնց մասին ըսելիք մը ունենար, «քու սրիկաներդ» կ'ըսէր: Անգամ մը նորէն այս ձեւով արտայայտուած ատեն, ըսեր էի իրեն.— Սրբազան, հաճեցէք ըսելու թէ տասը Դաշնակցականէն քանի՞ մարդ սրիկայ է, իսկ տասը կրօնականներէ քանի՞ մարդ սրիկայ չէ...: Ինճէեան սրբազան դժուար կը լսէր, բայց լսածը լաւ կը հասկընար...: Այս անգամ, ըսի իրեն.

— Սրբազան, դուք որ առանց ոեւէ բանաւոր պատճառի շարունակ «սրիկայ» կը կոչէք Դաշնակցականները, չէ՞ք կրծեր որ ձեր որոշած այդ անխծապարտ տուփով եւ ձեր մասնաւոր ու հրապարակային յայտարարութիւններով ժողովուրդը պարզապէս հրաւիրած կ'ըլլաք մատնութեան, չարութեան ու ձեր նախասիրած բառերով՝ սրիկայութեան ու անբարոյականութեան: Մտածեցի՞ք ձեր այդ անխոհեմ քայլին ահաւոր հետեւանքներուն վրայ: Չէ՞ք վախնար որ ժողովուրդը այդ թունաւոր զէնքը անհատական շիլ հաշիւներ մաքրելու կրնայ գործածել: Չկրցա՞ք մտածել ձեր այդ ծուռ քայլին մեր ազգին վրայ հրաւիրելիք օտարներու նողկանքին ու զարշանքին վրայ: Ու յետոյ, փոխանակ ժողովուրդը հրաւիրելու որ իր յեղափոխականները յանձնէ, աւելի նպատակայարմար չէ՞ր ըլլար որ ուղղակի այդ յեղափոխականները հրաւիրէիք, իրենցմէ մէկ-երկու զոհ եւս տալու, ընդհանուրին փրկութեան համար: Եթէ այս պահուս քաղաքիս մէջ ու մօտերը տակաւին գոյութիւնունեցածըլլային ճշմարիտ յեղափոխականներ, անոնք չպիտի վարանէին անձնազոհութեան վսեմ օրինակը ինքնաբերաբար տալու : Ընդունելով որ ճշմարիտ յեղափոխականները կամ փախած են, կամ աքսորուած, ու անանք ալ արդէն ձերբակալուած, միթէ կարելի չէ՞ որ դուք, ես ու մեզի պէս երրորդ խենթ մըն ալ գտնելով ներկայանանք կուսակալին ու ըսենք. — Յեղափոխական չկրցինք գտնել, մեզի իբր այն ընդունեցէք եւ ազատ ձգեցէք խեղճ ժողովուրդը»:

« = Այդ կերպով պարզապէս մարդուն քթին խնդացած կ'ըլլանք ու ամէնքս, գիս ալ, քեզ ալ միասին անմիջապէս ճամբայ կը հանէ »:

« — Ես իմ մասին շատ ալ հոգ չեմ ըներ: Գալով ձեզի, դուք ալ չափէն աւելի վախնալու պատճառ չունիք: Քանի որ Րահմի պէյը ձեզ շատ կը սիրէ ու ամէն երթալնուդ ձեր ուսը կը փայփայէ ...»:

Տարիներու փոշիներէն քաղելով այսքան վըկայութիւն ապիկար ու ազգադաւ «առաջնորդ»ի մը մասին, ուզեցի պատմութեան արդար դատաւճռին յանձնել իր անցեալի մեղապարտ գործունէութիւնը :

Որքան բեռնաւոր է իր հոգին հարիւրաւոր անմեղ զոհերու անէծքով :

Գ. ՓՈՅԱՃԵԱՆ

ԿՍԿԾԱԼԻ ՄԱՀ ՄԸ

Երկուշաբթի, 7 Օգոստոսին սեւ հողին յանձնեցինք մեր սիրելի Խաչուհիներէն տիպար մայր մը, Տիկին Սիրանոյշ Պապիկեան, (ծնեալ Արմաղանեան):

Հանգուցեալ տիկինը ապրիլեան եղեռնի որբուհիներէն, արհաւիրքէն հրաշքով ազատուած, տառապանքի դառն բաժակը ցմրուր քամելով, իր կեանքը կապած էր ընկեր Մարգար Պապիկեանի հետ: Երկուքը միասին տիպար բոյն մը կազմեցին: Իրենց խնայողութեամբ չորս զաւակներու խնամքին հետ ունեցան իրենց սեփական տունը, եւ լաւագոյն օրերը գտան իրենց սրտհատորները մեծցնելուն մէջ :

Տարիներու զրկանքն ու զոհողութիւնը, մանաւանդ իր մէկ զաւակին հիւանդութիւնը մաշեցուցին մօր մը փափուկ եւ զգայուն հոգին : Մեր Սիրանը ինքզինքը նահատակեց իր զաւակներուն մտահոգութեամբ, մոմի մը նման հալեցաւ, առանց իր սիրելիներուն ապագան տեսնելու :

Օտար հողը թեթեւ գայ քու չարչարուած մարմնիդ եւ յիշատակդ մնայ անթառամ :

Խաչուհի

Գործի աշխարհը

Ի՞նչ ազդեցութիւն կը գործեն Քորէայի դէպքերը առեւտրական հրապարակին վրայ ։

Երբ մեր աչքերը կը յառենք հանրայինք կարծիքին սովորական ցուցանիշերուն վրայ, ինչպէս սակարանը եւ ոսկիի գինը, կը նկատենք այլազան հակազդեցութիւններ ։ Հնդկաչինի արժեթուղթերը, Ֆրանսայի պետական արժեթուղթերը կը բարձրանան, իբրեւ հետեւանք ամբաղջ դուող վստահութեան ։ Բայց նոյն օրը ոսկին ալ կը բարձրանայ, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ շատեր դարձեալ կը փնտռեն ապահովն արժէք մը ։

Միւս կողմէ, օդային երթեւեկի գիծերուն վրայ կանխաւ վարձուած տեղերը կը պահուին ։ Նոյնպէս անփոփոխ կը մնան շրջագայութեան (tourisme) մեծ կեդրոններու, պանդոկներու եւ վիլլաներու մէջ կատարուած վարձակալութեան պայմանագրութիւնները ։

Հետեւաբար կարելի է եզրակացնել թէ ապահովութեան ընդհանուր զգացում մը կը տիրէ ։ Ոչինչ այնքան վհատեցուցիչ է որքան անստուգութիւնը եւ պատահած կամ պատահելիք դէպքերուն հանդէպ կատարեալ անկարողութեան զգացումը ։

Նոյնիսկ կրնայ ըլլալ որ ամբողջ Քորէայի խնդիրը եթէ ոչ կանխամտածուած, գոնէ ձեւաւորուած է պարզապէս դիտելու համար Ամերիկացիներուն վերաբերմունքը որոշ դէպքի մը հանդէպ ։

Բազմաթիւ Ամերիկացիներ անկեղծօրէն կարծեցին թէ Մարշըլի ծրագիրը հաստատելով կարելի է թումբ մը կանգնել սովետական յառաջխաղացման դէմ շնորհիւ պահածոյի տուփերու, անթելի ընկալուչներու եւ սառնարաններու եւ թէ մէկ եւ միւս կողմին կենցաղի մակարդակին բաղդատութիւնը բաւական պիտի ըլլար որ ընկերային պահանջները կորսնցնեն իրենց յեղափոխական եւ սրբողական հանգամանքը ։

Թերեւս շատեր կը մտածէին թէ Ամերիկացի ժողովուրդը պիտի ուզէր չարունակել վայելքը իր ներկայ բարօրութեան եւ թէ իր բարգաւաճ կեանքին վարժութիւնը արգելք պիտի ըլլար որ ծանր եւ արագ որոշումներ տայ, վերջնական ու անդառնալի գիծ մը դրոշմելով իր ճակատագրին ։

Պատասխանը եկաւ, անվիճելի յստակութեամբ ։

Գործի աշխարհին մէջ տիրող կարծիքը այն է թէ ամէն ինչ աւելի կ'արժէ քան անստուգութիւնը ։ Շեշտուած կամք մը միայն, որ ընդարձակ կարելիութիւններու եւ պահեստներու վրայ կը յենու, ի վիճակի է արգիլելու որ հաստատուն քաղաքակրթութիւն մը խորտակուի ։

Այս կերպով, կը յուսացուի թէ միջազգային կազմակերպութիւնները ժամանակ պիտի ունենան գործնական եւ օգտակար միջոցներ ձեռք առնելու եւ վերջապէս հասցնելու ժողովուրդներու ապրուստի մակարդակը ամէնուն կողմէ ընդունելի բարձրութեան մը ։

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴԸ.— Վարդապետ, մե՞ղք է եթէ հաճոյք զգամ երբ երիտասարդ մը ինծի ըսէ՝ « գեղեցիկ ես»։

ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՀԱՅՐԸ.— Այո, աղջիկս, որովհետեւ պէտք չէ քաջալերենք ստոր ...։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Վերջին ամսուան ընթացքին Հայ Արիներու Միութիւնը նշանակելի գործունէութիւն մը ունեցաւ ։

Յուլիս 9ին Փարիզի շրջանին Արիներու եւ Արենոյշներու ներկայացուցիչ խումբ մը մասնակցեցաւ Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան տարեկան դաշտահանդէսին ։ Միեւնոյն օրը պատուիրակութիւն մըն ալ հրաւիրուած էր մասնակցելու Մարք Սանիէ յիշատակին նուիրուած բացօթեայ հանդէսի մը որ տեղի ունեցաւ Պիէռվիլի մէջ, ի ներկայութեան հազարաւոր բազմութեան ։ Պիէռվիլի մէջ էր որ Հայ Արիները հանդիպեցան առաջին անգամ Մարք Սանիէի քսանըչորս տարի առաջ եւ իրենց ներկայութեամբ յարգեցին հայութեան մեծ բարեկամին յիշատակը ։

Յուլիս 23ին Հայ Արիներու Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը տօնէր իր հիմնարկութեան առաջին տարեդարձը ։ Այս առթիւ միութեան ընդհ. պետը, Գ. Մեծատուրեան Վալանս այցելեց ։ Տեղի ունեցան սկաուտական եւ ծնողական հաւաքոյթներ, իսկ կէսօրէ վերջ սկաուտական արշաւի մը ընթացքին Վալանսի խումբին պետը, Ստեփան Թէրզեան, եւ փոխ-խմբապետը՝ Ազատ Խաչիկեան ստացան իրենց խմբապետական աստիճանները ։

Փարիզէն վերջ Հայ Արիներու Միութեան գաւառի առաջին մասնաճիւղը Վալանս եղած է 1928-ին եւ ուրախալիթ պարագայ մըն է որ Վալանսի մէջ դարձեալ կազմուած է եւ նախանձելի դիրքի մը հասած վերակազմուած նոր մասնաճիւղը, շնորհիւ Հայ Արիներու տեղւոյն բարեկամներուն ։

Օգոստոս ամսուան սկիզբը Ակովտիոյ մէջ բացուեցաւ գայլիկապետներու միջազգային համաժողովը, մասնակցութեամբ 14 երկիրներու ։ Հայ Արիներու Միութեան կողմէ մասնակցեցաւ գործադիր խորհուրդի քարտուղար Պետրոս Զըկըրկանեան ։ Համաժողովէն զատ տեղի ունեցաւ պաշտօնական ընդունելութիւններ Էտիմպուրկի քաղաքապետէն, եւ կառավարութեան կողմէ ։

Ուրախ ենք որ Հայերն ալ դարձեալ ներկայ եղան ։ Օգոստոս ամիսը բանակումներու ամիսն է, եւ հայ արիներու միութեան մասնաճիւղերը սկսան արդէն իրենց տարեկան բանակումը ։

Փարիզի շրջանի սկաուտները Օգոստոսին, գլխաւորութեամբ շրջանային պետ Արմենակ Պաղտասարեանի եւ Յակոբ Փանոսեանի, մեկնեցան Կրընոպլի շրջանը ։ Իրենց պիտի միանան Վալանսի սկաուտները ։

Մարսէյլի շրջանի Արենոյշները եւ գայլիկները կը բանակին նաեւ միեւնոյն շրջանին մէջ ։ Փարիզի Արենոյշներն ալ մեկնեցան բանակելու Մարսէյլի Արենոյշներու հետ ։

Ամառուան բանակումներուն մասնակցող Արիներուն, Արենոյշներուն եւ գայլիկներուն թիւը կրկնապատկուած է այս տարի, եւ առաջին անգամն է որ հինգ մասնաճիւղերու անդամները կը բանակին միեւնոյն շրջանին մէջ ։

Վստահ ենք թէ մեր ծնողները եւ բարեկամները պիտի գնահատեն խմբապետներու եւ խմբապետուհիներուն մեծ զոհողութիւնները, որոնք ամէն տարի դէպի բանակում կ'առաջնորդեն հաբիւրաւոր արիներ եւ արենոյշներ, հայկական մեծ մթնոլորտի մը մէջ ապրելու ։

ՀԱՅ ԱՐԻ

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Անդրանիկ Պալեան մեռած է Պէյրութ, Գարանթինայի մէջ ։ Ծնած էր Հաճըն, 1895ին ։ Ղեկավար ընկեր եւ կորովի գործիչ էր, 35 տարի մասնակցած ըլլալով Հ. Յ. Դ. Լիբանանի գերագոյն մարմնին ։ Դագաղը ուսամբարձ տարուած է մինչեւ Էշրէֆիէի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին, ուր տեղի ունեցած է յուղարկաւորութիւնը հազարաւոր սգակիրներու ներկայութեան ։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսած է ընկեր Ղազար Զարըք ։ Բոլոր դամբանախօսներն ալ շեշտած են հանգուցեալին արժանիքները իբրեւ բարի հայր, քաջարի մարտիկ եւ տիպար Դաշնակցական ։ Յուղարկաւորութեան մասնակցած են Հ. Յ. Դ. Լիբանանի վերին մարմինը, « Ազդակ»ի խմբագրութիւնը, Լիբանանի Օգն. Խաչի շրջանի վարչութիւնը, եւն. ։ Անոր թարմ շիրմին վրայ դրուած են բազմաթիւ ծաղկեպսակներ ։

ԱՄՄԱՆԻ մէջ (Յորդանան) կազմուած է Հայ Օգն. Միութեան մասնաճիւղ մը ։ Վերջերս գումարուած Տիկնանց Միութեան ընդհ. ժողովին 65ի վրայ 50 անդամուհիներու ներկայութեամբ եւ միաձայնութեամբ որոշուած է Միութիւնը Օգն. Միութեան մասնաճիւղի վերածել, կապ հաստատելով Պոսթընի կեդր. վարչութեան հետ ։ Խօսած է ընկեր փրոֆ. Տ. Լիւլէճեան ։ Ութսուն նոր անդամուհիներ արձանագրուած են եւ ընդհ. թիւը բարձրացած է 135ի ։ Վարչութիւնը իր ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնացնէ.— Առողջապահութեան համար բանալ դարմանատուն, ՀՕՄ.ի պարբերաթերթին բաժանորդներ արձանագրել, տասնէն տասնըհինգ չքաւոր ուսանողներու դպրոցական ծախքերը հոգալ, սարքել դասախօսութիւններ, եւայլն ։

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՅԻՍԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Օգոստոս 8ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ ողբացեալ Տիկին Անայիսի յուղարկաւորութիւնը ։ Ներկայ էր հոծ բազմութիւն ։ Եկեղեցական արարողութեանց կը նախագահէր Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը՝ Դերենիկ եպիսկ., շրջապատուած քահանաներով եւ դպիրներով ։ Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. իբրեւ սգակիր կեցած էր դասին մէջ ։

Եկեղեցական արարողութեանց ընթացքին Արտաւազդ արք. խօսեցաւ դամբանականը, պարզելով հանգուցեալին արժանիքները, իսկ արարողութիւններէն վերջ Տիկ. Մառի Աթմաճեան, Պ. Սեդրակ Քարեան եւ Պ. Հայկ Պէրպէրեան ներկայացուցին ողբացեալ բանաստեղծուհին իբրեւ հանրային գործունէութեան ու հայ գրականութեան նուիրուած ուխտաւոր մը, վաթսուն տարուան վաստակով ։ Երեքն ալ իրենց վերջին յարգանքը մատուցանելով, պանծացուցին անոր նուիրումը հանրային աշխատանքի եւ մշակոյթին ։

Յուղարկաւորներու բազմութիւն մը հետեւեցաւ ծաղիկներով ծածկուած մեռելակառքին, մինչեւ ընտանեկան դամբարանը, որ ինչպէս իրեն նման շատերուն օտար հիւրընկալ հողի վրայ աւանդապահն է հայրենակարօտ հոգիներու ։

Ն.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (146)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Ահա սկսուեց մի փոքրիկ անձրեւ, ջուրը կաթում է գոմի առաստաղից, ծլգլում է. չաղ խարոյկը տաքացրել է կտուրը, ձիւնը հալւում է ։ Մարդիկ նստած են կաթոցների տակ, ուրիշ տեղ չունեն ։

Հիւանդը տնքում է, վայ է կանչում, իսկ Մանասի պատմութիւններից երեւում է, որ տղերքը շատ անգամ քաղցած են մնում ։

Հիասթափութի՞ւն է ։ Ասլանը հարցնում էր իրան. «Արժէ՞ր գալ. մի՞թէ սրանք են մի ամօթահար երկրի պարծանքը »...

Հարեւան գոմում սկսուեց ինչ որ թրխկոց. մէկը, ինչպէս երեւում էր, մի բան էր ծեծում ։ Կարծես աղ նշան էր, եւ ահա այստեղ էլ մէկը մօտեցաւ օջախին, կրակի վրայ դրեց երկաթի կաղապարը, հրացանի գնդակներ էր ձուլում ։ Մանասը բացատրեց Ասլանին, որ հարեւան գոմում վառօդ են շինում ։ Եւ աւելացրեց.

— Պատրաստւում ենք գարնան համար ։ Արդէն մեծ պաշար ունենք ։

Գնդակներ թափողը մի երիտասարդ էր, համարեա պատանի, որի պեխերը նոր էին սեւին գալիս ։ Նա ուշադրութեամբ հետեւում էր իր գործին, հազարից մի անգամ կարճ պատասխան տալով Ասլանին ։ Վերջապէս նա յայտնեց, որ խմբի գործերը գիտէ Մանասը ։ Իսկ Մանասը պատմեց, որ մեծ կռուի ժամանակ այս պատանին է սպաննել քուրդ Հասանին, մտնելով այն վրանը, ուր թագնուել էր վախկոտ գազանը ։

— Մեծ բան էր, հեգնութեամբ ասաց պատանին, եւ կարծես ամաչելով իր արածից, գլուխը կախ արաւ եւ քթի տակ փնթփնթաց.

— Ամէնքը գնացին Քրտերի վրայ, ես հօ չպիտի նստէի տեղս ։

Մեծ բան չկար այս մարդկանց համար, ինչ որ եղել էր, պիտի լինէր ։ Ամէնքը... անողները ամէնքն են, անհատը չկայ, ոչ ոք իրընկերից լաւ չէ ։ Բայց «մեծ կռիւը » — այսպէս էր խումբը անւանում Ջիլանցիների կոտորածը — յարուցանում է յիշողութիւններ, որոնց մէջ փայլուն էր եւ անհատը. դա, ի հարկէ, Տէր Սողոմոնն էր ։

Մարդկանց լեզուն յանկարծ բացուեց. խօսում էր ամբողջ գոմը ։ Մեռած ընկերը գովասանքների, օրհնութիւնների առարկայ դարձաւ եւ այս մարդիկ, որոնք այնքան ժլատ են գովասանքների մէջ, բացարձակ մեծացնում էին իրանցից մէկին. իւրաքանչիւրն աշխատում էր մի դէպք պատմել, որի մէջ գործում, շարժւում էր Տէր Սողոմոնը ։

Գոմի անկիւններից մարդիկ առաջ եկան, կանգնեցին խարոյկի առաջ, բոլոր դէմքերը փայլում էին գոհութիւնից. այդ գծերին էլ անծանօթ չէ եղել երջանկութիւնը ... Նոյն իսկ հիւանդն էլ շարժուեց, ինչ որ խօսքեր արտասանեց ։

Ասլանը յիշեց նահատակ քահանայի մահը, որի մասին լսել էր օտարութեան մէջ ։ Սարսափելի մահ, բայց ինչպէս նա դիմանում էր, ինչպէս արհամարհում էր սպաննողներին ։ Այդ յիշողութիւնը ազդեցութիւն չարաւ ։

— Մեռնելը միեւնոյն է, ասաց գնդակներ թափող պատանին ։

— Ինչ տեսակ ուզում ես՝ մեռիր, զանազանութիւն չկայ, վրայ բերեց մի ուրիշը ։

— Մենք մեռնելու մասին երբեք չենք խօսում, բացատրեց Մանասը ։

Եւ դարձեալ խօսքը կենդանի Տէր Սողոմոնի գործերին անցաւ ։ Ասլանը բնական էր համարում այդ ոգեւորութիւնը ։ Քահանան խոշոր գործիչ էր, եւ ի հարկէ, նրան չեն մոռանայ ։ Բայց Ասլանը սխալւում էր ։ Ահա անունը փոխուեց. Տէր Սողոմոնի տեղը բռնեց մի ինչ որ Ակու ։ Նա մեռել էր կռւի մէջ ստացած վէրքերից, նրան թաղեցին ընկերները, խէնջարների ծայրով փոս փորելով գեղեցիկ թումբի վրայ, ալրիւրի կողքին ։

Նա նոր էր մտել խումբը, մի երկու գործով ցոյց էր տուել, որ իր ընկերներից ետ չի մնայ եւ ահա ընկերները նոյն ոգեւորութեամբ մեծարում էին նրա յիշատակը ...

— Մեռածները լաւ են լինում, յանկարծ ասաց Ասլանը ։ — Ես ձեզ մօտ հիւր եկայ ոչ թէ այն պատճառով, որ իմանամ թէ ինչ ընկերներ էք կորցրել ։ Ես ուզում եմ կենդանիներին ճանաչել, ուզում եմ իմանալ թէ ինչ տղամարդիկ կան ձեր մէջ ...

ԼԷՕ

հաճայեացքներու հետեւող օտարականները :

Ծերակոյտին վաւերացուցած օրինագիծը կըրնայ գործադրուիլ նաեւ Ազգաժողովին ստորադաս պաշտօնեաներու դէմ :

Ինչպէս կ'երեւայ, այս օրինագիծը շատ աւելի խիստ է քան նախագահ Թրումընի առաջարկած հսկողութիւնը՝ լրտեսներու եւ վնասարարներու դէմ :

✕ Պ. Թրումըն ստորագրեց այն օրէնքը որ կը տրամադրէ ստիպողական միջոցներ ձեռք առնել, ամերիկեան նաւահանգիստներու ապահովութեան համար, որպէսզի հիւլէական պայթուցիկներ չներածուին խարդախութեամբ :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին ամբողջ ռազմադաշտին վրայ: Վերջին լուրերու համաձայն, Ազգաժողովին ուժերը տկարեն դըժուարին կացութեան մը մէջ կը գտնուին Նակթոնկի շրջանին մէջ: Հիւս. Քորէացիները փոհանկ հասած են (արեւելեան ճակատ), բայց իրենց ճնշումը կը տկարանայ :

Ամերիկացիները կը շարունակեն յարձակումը ծայրագոյն հարաւի մէջ: Առջի օր միայն հինգ քիլոմեթր հեռու էին Ջինկուէն:Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ամերիկեան օդանաւեր հրկիզեցին քաղաքը : Այս յարձակողականին շնորհիւ, կարելի եղաւ կասեցնել կարմիրներու գրոհը դէպի ամերիկեան գլխաւոր պատնէշը, Ֆուզան: Ամերիկայի զօրավար Ուօքըր կ'ըսէ թէ հրաշք մըն էր այս գործողութիւնը : Եթէ կարմիրները յաջողէին գրաւել Ֆուզանը, պիտի ոչնչանար ամերիկեան զօրագունդը: Այս յաջողութեան մէջ մեծ դեր մը կատարեցին նաւազները, որոնք թշնամին կը հետապնդեն դէպի հիւսիս: Ամերիկացիները առ այժմ զըսպուած կը նկատեն հիւս. Քորէացիներու յառաջխաղացութիւնը դէպի Ֆուզան :

Կարմիրները ետ առին Եոնկտոնքի նաւահանգիստը (արեւելեան ծովափ): Եչ. օր ամերիկեան օդանաւերը 625 թոն ռումբ թափեցին հիւս. Քորէայի կեդրոնին վրայ: Ամէնէն զարհուրելի ռմբակոծութիւնը կը համարուի այս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը լայն գործողութեան մը ձեռնարկած է, ծայրագոյն ձախակողմեան շարժումներու դէմ : Ձերբակալուած են «խաղաղութեան կուսակիցներու» կազմակերպութեան վարիչները, ինչպէս եւ կարգ մը ձախակողմեան թերթերու տնօրէններ եւ խմբագիրները: Սպարթայի մէջ (արեւմտեան Անատոլու) ոստիկանութիւնը երեւան հանեց բոլշեւիկեան կարեւոր կազմակերպութիւն մը: Կ'ըսուի թէ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ ՄԸ կազմելու ծրագիր ներկայացուց Չըրչիլ, Եւրոպական Խորհուրդին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ: Ինչպէս կ'երեւայ, Միացեալ Եւրոպայի հարցէն աւելի, ժողովը կը զբաղի պաշտպանութեան խնդիրներով: Այս պաջագան դժգոհութիւն կը պատճառէ շատերուն: Շուէտի պատուիրակը պահանջեց պաշտպանութեան խնդիրները դուրս ձգել օրակարգէն: Արեւմտեան Գերմանիոյ պատուիրակն ալ (ընկերվարական) կանխահաս գտաւ իր երկրին վերազինումը, եւրոպական խորհրդարանի մը կազմութենէն առաջ :

ՊԵԼԺԻՈՅ ծերակոյտն ալ հաստատեց Լէոփոլտ Գ.ի արքայական իրաւունքներուն փոխանցումը իր տղուն, իշխան Պոտուէնի, որ օրինական երդումը կատարեց երէկ: Թագաւորը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ այս առթիւ, հրաւիրելով Պելժիոյ 8.500.000 քաղաքացիները որ բոլորուին իր տղուն շուրջը եւ մոռնան անցեալը:

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ պատերազմի մասին խօսելով, Լեթոնացի տարագիր գիտնական մը, Եանիս Քաթքինս, յայտարարեց Նիւ Եորքի մէջ թէ Խ. Միութիւնը «շատ յառաջ տարած է մանրէական պատերազմի մեթոտները»: Իր յայտարարութեան համաձայն, Ռուսերը ունին թոյն մը որուն ամենափոքր փշուրը եթէ մարդու մը շրթունքին կամ ռունգերուն դպչի, կը մեռցնէ երեք օրէն: Այս թոյնը դիւրին կը շինուի եղեր եւ շատ աժան: Տարագիր գիտնականը նախապէս աշխատած է Լենինկրատի մէջ :

ՀՆԴԿԱՑԻՆ հասաւ ամերիկեան առաջին զինամթերքը եւ պարպուեցաւ առանց մեծ դժուարութեան :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ 12 Յոյներ, Աթէնքի զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ մարդասպան, դաւաճան եւն.: Տասը հոգի դատապարտուեցան բանտարկութեան, մշտնջենական էն մինչեւ 10 — 20 տարի: 17 հոգի անպարտ:

ՏԻԿԻՆ ԱՆՏՐԷ ՎԻՕԼԻՍ, աշխարհահռչակ թղթակիցը, մեռաւ 71 տարեկան հասակին մէջ : Հակառակ իր ծերութեան, յանձն առած էր Քորէա երթալ իբրեւ թղթակից համայնավար «Սը Սուառ»օրաթերթին, երբ մահը վրայ հասաւ: Ունի նաեւ գրական գործեր: Ճամբորդած է նաեւ Թուրքիա :

Դաշտահանդէս

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Մ. ՃԻՒՂԻՆ

Կիրակի 13 օգոստոս, Նաճարին ագարակին մէջ

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական ճոխ բաժին, զանազան անակնկալներ :

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, քաղաքի Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբի կողմէ՝ Հնարամիտ վարձակալը:

Ճոխ պիւֆէ : — Զափաւոր գիներ :

Ծան. — Հանդիսավայր երթալու համար առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Octroiի առջեւ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնի առթիւ այս կիրակի, ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուր այս առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը :

Կաթողիկոսական Պատուիրակ Արտաւազդ Արք. կը պատարագէ: Յաջորդ օրը Մեռելոցի առթիւ Ս. պատարագ եւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ գտնուիլ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

12 օգոստոս, Օտտօ՝ Պաղտատի աղջիկը:

13 օգոստոս, Սթատ Սփիօժօրէն՝ Կեղծ իշխանը: Հեղ.՝ ԹՐԱԳՕՇի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Երիցուհի Եւգինէ Տէր Մովսէսեան եւ զաւակները Պ. Հրանտ եւ Օր. Եղիսաբէթ, Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեան (Պանեէօ), Այրի Տիկին Իսկուհի Մարտումեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ա. Նաւալեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Միհրան Մինասեան խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ողբացեալ

ԱՐԺ. ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՒԱԳ ՔՀՆՑ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆի (Առաջն. փոխանորդ եւ աւագերէց Փըրատոյի Ս. Սահակ Մայր եկեղեցիի) : մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ կամ գրաւոր:

✕ Այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, մահուան քառասունքին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը (լիսէ) կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 2ին, երկուշաբթի: Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9—12 :

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Gare de Raincy — Pavillons :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը :

ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Bar du Globeի սրահին մէջ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Ներկայ կ'ըլլայ Եգիպտոսէն նոր ժամանած հայրենակից Արշակ Մահտեսեան որ տեղեկութիւններ պիտի տայ հերոսուհի Տիկին Սօսէի մասին:

Մեծ դաշտահանդէս

Համախարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ: Միութեան Ֆրանսայի շըրջանի 10րդ Պատգ. ժողովին առթիւ, այս կիրակի առտուան ժամը 11էն մինչեւ իրիկուն, Փոնտ Էվէկի դաշտին վրայ :

Գեղարուեստական բաժին: Նուագ եւ պարեր: Խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ :

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնի առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անթիլիասի դըպրեվանքի վերատեսուչ Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ :

ԱԶԴԱԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԻՆ գինն է հարիւր ֆրանք : Փոխարժէքը ղրկել Կ. Կ.ին :

Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՐՄԱՆԱՏԱՆ ատամնաբուժական սպասարկութիւնը փակ է Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն, արձակուրդի առթիւ: Միւս բաժինները բաց են երեքշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ վարժարանին համար կը փնտռուի հսկիչ մը (surveillante) որ ըլլայ ներկայանալի եւ քաջ ֆրանսագէտ :

Դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9 — 12:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 13 AOUT 1950 Կիրակի 13 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6228–Նոր շրջան թիւ 1639

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՍԿԵԴԱՐ ԴՊԻՐՆԵՐՈՒ

Թերեւս չկայ ժողովուրդ մը ուր տաղին կառչած դպիրներ այնքան աւեր գործած ըլլան, որքան մեր մէջ :

Եւ այս՝ ոչ թէ երէկ ու այսօր, այլ ամբողջ դարեր :

Ինչո՞ւ եօթ երթալ հարիւր կամ երկու հարիւր տարի, երբ ամէն օր կը տեսնենք պերճախօս օրինակներ : Երբ կենդանի, վաւերական փաստեր իրար կը հրմշտկեն չարժանկարի արագութեամբ :

Ոչ միայն անբնական, այլեւ յիմարական պիտի ըլլար ամփոփուիլ սահմանափակ պատեանի մը մէջ : Գոցել դուռ – պատուհան՝ դուրսի լոյսին, շարժումին, աղմուկին առջեւ :

Մենք ալ մէկ մասնիկն ենք ամբողջութեան մը, ենթակայ՝ անոր ամենօրեայ ելեւէջներուն : Մասնիկ մը որ կը մաքառի, կը տքնի, կը հեւայ ի խնդիր լաւագոյն օրերու :

Եւ մանաւանդ, համրանք մըն ենք որ ամէն բանէ առաջ ազատութեան եւ խաղաղութեան կը կարօտի, որպէսզի կարենայ իր ստեղծագործութեան բաժինը տրամադրել մարդկութեան :

Այդ կարօտին ու պայքարին մէջ, անշուշտ պիտի ունենանք մեր ինքնուրոյն դիծը, ինչպէս որեւէ ժողովուրդ :

Մեծ տարբերութիւններ չկան ժամանակակից ժողովուրդներու ընկերային եւ քաղաքական աշխարհահայեացքին միջեւ : Բայց կան տեսակէտներ եւ իրաւունքներ որոնք անբռնաբարելի են :

Սովորական օրինակ մը յիշած ըլլալու համար, կրնայինք բաղդատել հայկական քրիստոնէութիւնը՝ միւս դաւանանքներուն հետ :

Հիմքը նոյնն է. բայց ո՛րքան ինքնուրոյն տարբերութիւններ՝ ձեւով թէ խորքով :

Այսպէս ալ քաղաքական եւ ընկերային կեանքի մէջ : Ու նաեւ մշակոյթի : Լեզուի եւ արուեստի, յղացման եւ մշակման մէջ :

Դեռ երէկ Սթալին ինքն էր որ կը ծաղրէր իր կուսակցութեան դպիրներն ու վարժապետները, յանուն Մարքսի վարդապետութեան : Ծաղրին հետ խառնուած էր սաստը .

— « Անոնք վկայութեան կը կանչեն զոց եղած եզրակացութիւններ եւ տարազներ, տեղի – անտեղի, կարծելով թէ իրենց նպատակին պիտի ծառայեն բոլոր ժամանակներու եւ բոլոր երկիրներու համար, կեանքի բոլոր հանգամանքներուն համար (Յուլիս 28) :

Եթէ ճարտասանական մարզանք մը չէ այս յայտարարութիւնը, պէտք է բան մը փոխուած ըլլայ խորհրդային աշխարհին մէջ, սկսելով տարրականէն :

Այսպէս, հարկ էր մասնաւոր հրամանագրով մը ազդարարել ամենազդի դպիրներուն եւ « չինովնիկ»ներուն, թէ նոյնիսկ Մարքս–Լենինի կամ Սթալինի տարազները եւ բանաձեւերը գործադրելի չեն «բոլոր ժամանակներու եւ բոլոր երկիրներու համար» :

Ուրեմն, կրնան փոխուիլ — եւ պէ՛տք է որ փոխուին — համաձայն ժամանակի եւ մանաւանդ իւրաքանչիւր երկրի պահանջներուն :

Մինչդեռ, ահա դպիրներու ոսկեդարն է որ կը տիրապետէ, Մոսկուայէն Երեւան :

Իրականին մէջ, շատ աւելի դաժան եւ մոլեռանդ են դպիրները Երեւանի քան Մոսկուայի մէջ : Ինչպէս բոլոր ծայրամասերու մէջ :

Բոլշեւիկեան կարգուսարքը ի՛նքն է հարազատ ստնտու ամէն տեսակ Թութակաբանութեանց : Կուսակցական – վարդապետականէն մինչեւ գրական – գեղարուեստականը կամ գիտականը :

Ո՞ր վարչաձեւը կրցած է այնքան բազմազան մարդամեքենաներ արտադրել , ամէն ճակատի վրայ : Եւ սահմանէ սահման :

Հեգնութիւն չէ՞ խօսիլ ազատ վիճաբանութեան, քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան մասին, երբ գիտենք որ ամբողջ տեսութիւններ եւ օրէնքներ վերի վայր կը շրջուին մէկ օրէն միւսը :

Կը բաւէ որ… Առաջնորդը խօսի կամ գրէ կամ հրապարակաւ պատասխանէ զանազան հարցումներու :

Կը բաւէ որ հրաման մը արձակէ , առանց ազգի եւ երկրի խտրութեան :

Շ.

Թիթեռնիկ էի…

Ջօն եղբայրական
առ Տոքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեան

Թիթեռնի՛կ, աղու՛ր, աղու՛ր թիթեռնիկ ,
— Կանանչ մարգին մէջ ինկած ոդջ գոհար,—
Ո՞վ ուսոյց քեզի սէրը պերճանքին,
Առնել երկրինքէն փոշի արփային ,
Սերկեւիլի բուրդ՝ թեւերուդ համար ,
Աչքեր՝ գոճազմի բեկոր մանտրտիկ :

Թիթեռնի՛կ, աղու՛ր, աղու՛ր թիթեռնիկ,
Պերճապաշտ տղայ՝ ես ալ, քեզի պէս,
Պըճնելով հոգիս, (դարպաս արքունի,
Դրանըս առջեւ անդրին Կէօթէի,
Վ.արդի թուփի ձեւ ջահ մը ձեղունէս ,
Արեգակի գոյն բազմոցիս մօտիկ՝
Հայոց պերճ լեզուն,— տաւի՛ղ հնօրեայ ,—
Պարանոցէս կախ քայոն իմաստութեան՝
Մեր խստակրօն քուրմերուն նըման ,
Իժն Հիպպոկրատի՝ ձեռքիս մէջ սաա),
Ինքզինքս կարծեցի յանհո՛ւնս երջանիկ :

Թիթեռնի՛կ, աղու՛ր, աղու՛ր թիթեռնիկ ,
— Աստըղ թափառուն պարտէզէ պարտէզ , —
Ո՞վ ուսոյց քեզի թռ գալ ընդ այեր,
Պարել ու ճախրել զեփիւռին ընկեր,
Հրթիռներ ցանել օդին մէջ, ինչպէս
Ծաղկած նշենին՝ արտերուն մօտիկ :

Թիթեռնի՛կ, աղու՛ր, աղու՛ր թիթեռնիկ ,
Ես ալ քեզի պէս, անհունին կարօտ ,
Ցանկացի ճախրել, թեւերս լայն բացած,
Անջրպետն ի վեր՝ ուր կ'ապրի Աստուած·
Աստղերէն հիւսած գլխուս շուրջ նարօտ՝
Թռիլ դեռ մինչեւ Եղիշէ, Եզնիկ ,
Ծերունին Խորնոյ, հանճարները Հայկեան ,
Իմ հոգւոյս խորէն կարդալով կենաց՝
Նռան պատկերով փարջս բարձր բռնած ,
Տանուտէ՛ր Գրոց, փեսայ մտածման ,
Ես, ջո՛վ Հայկազանց, յանհունս երջանիկ :

Թիթեռնի՛կ, աղու՛ր, աղու՛ր թիթեռնիկ ,
—Աչք յարաքըթիթ յաւերժահարսի —
Ո՞վ ուսոյց քեզի մտնել ծաղկանց ծոց ,
Սեղանին համար Աստուծոյ, մարդոց՝
Քաղել պան ու ցօղ, թոյր, թոյր պէսպիսի ,
Շաղել իբրեւ հաց գնդիկ առ գնդիկ :

Թիթեռնի՛կ, աղու՛ր, աղու՛ր թիթեռնիկ ,
Ես ալ, քեզի պէս պրպտող, մտայ
Պարտէզ գիտութեան եւ գեղարուեստից ,
Յաւէրժ եւ օրհնեալ Գործին մասնակից ,
Ու լո՛յս թափեցի ձեռագրաց վըրայ,
Մագաղաթներուն՝ հոտով զմըռնիկ,
Եւ անոնց գոյնի, գծի խաղերէն
Ապշահար, երդում ըրի ծառայել
Նախահարց շաւղին, հետզհետէ ընտել ',
Եւ անո՛նց՝ որ միշտ կ'աստուածագործեն ,
Օրհնութեամբ արբշիռ, յանհո՛ւնս երջանիկ :

Ա՛յ թիթեռ սիրուն,
Ընկեր՝ վարդերուն,

Թիթեռնիկ էի, ե՛ս ալ, — բայց հիմա՛,
(Դժբախտութիւնս իմ ո՞վ չափել կրնայ),

Լապտերս խորտակուած ,
Ես, գիշերայած ,

Ձնի՛ հողվըրայ կամ զազիր բաղլինջ,
Եւ ուրիշ ոչի՛նչ, եւ ուրիշ ոչի՛նչ :

Նիս , 1949 Մայիս — ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲԱՌԱՐԱՆ .— Գոճազմ — Թանկագին քար մը կապուտակ : Քայռ — Վիզէն կախելիք զարդեղէն : Սաա — Եպիսկոպոսական գաւազան : Պան — Մեղրի բջիջ : Զմըռնիկ — Անուշահոտ խէժի կամ խունկի հոտով : Բաղլինջ — Թուրքերէն՝ « պոք պէօճէյի» կամ «թահթա – պիթի» (Հմմտ.— «Ամէն մահկանացու արարած՝ ճճի մըն է, եւ ադամորդին՝ զազրելի որդ մը». Յոբ, ԻԵ. 6) :

Եւրոպական բանակ մը պիտի կազմուի

ԾՐԱԳԻՐԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ
5Ի ԴԷՄ 89 ՁԱՅՆՈՎ (27 ՁԵՌՆՊԱՀ)

Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, Օգոստոս 11ին ներկայացուց իր ծրագիրը Սթրազպուրկի մէջ, Եւրոպական Խորհուրդին առջեւ, առաջարկելով եւրոպական բանակ մը կազմել : Այս առթիւ խօսած ճառով խոր մտահոգութիւն կը յայտնէր արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութեան մասին :

Ծրագիրը անմիջապէս քուէարկուեցաւ 5ի դէմ 89 ձայնով : Ձեռնպահ մնացին 27 պետութեանց ներկայացուցիչները : Միայն մէկ փոփոխութիւն կատարուեցաւ,— ծրագրուած բանակը պիտի՛ դրուի Եւրոպայի յատուկ սպարապետի մը հրամանատարութեան տակ :

Ծրագրին հակառակորդներն էին չորս Իրլանտացիներ եւ Անգլիոյ աշխատաւորական ներկայացուցիչը : Իսկ 27 ձեռնպահներուն մէջ կը գտնուէին Շուէտացիները, ուրիշ անգլիացի աշխատաւորականներ, արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարական պատուիրակը, զանազան աշխատաւորական ներկայացուցիչներ եւն. :

Ահաւասիկ Չըրչիլի ճառին հիմնական մասերը .

— « Եւրոպական միութիւնը իրագործելու համար, ամէն բանէ առաջ հարկադրուած ենք ապահովել անոր պաշտպանութիւնը : Քորէայի խնդիրը հաստատեց վտանգին մեծութիւնը : Արեւմտեան Եւրոպան ենթակայ է համայնավար նախայարձակման՝ ահարկու զօրութեամբ : Խ. Միութեան ուժերը կը գերազանցեն արեւմտեան Միութեան ուժերը՝ մէկի դէմ 6 — 7 համեմատութեամբ : Շատ ուրախ եմ որ մեր մէջ կը գտնուին Գերմանները, մասնակցելու համար մեր պաշտպանութեան : Գերմաններուն ազատութիւնը նոյնքան թանկագին է մեզի համար որքան մերինը : Իրականին մէջ մինչեւ հիմա ոչինչ եղած է ապահովելու համար վտանգուած ժողովուրդները : Անհրաժեշտ է որ բոլոր ազգերը ստանձնեն իրենց բաժինը : Անհրաժեշտ է ստեղծել Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատը, կարելի եղածին չափ շուտ : Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները պէտք է ստուարաթիւ ուժեր ղրկեն ցամաքային Եւրոպա : Ֆրանսա պէտք է վերակենդանացնէ իր համբաւաւոր բանակը : Ողջո՛յն մեր իտալացի ընկերներուն : Բոլորը, — Յունաստան, Թուրքիա, Հոլանտա, Պելժիա եւ Սկանտինաւիա — բոլորը պէտք է ստանձնեն իրենց բաժինը : Քաջութիւնը եւ միութիւնը պէտք է ներշնչեն մեզ եւ վարեն մեր կառավարութեանց տրամադրութեան տակ եղած հզօր ուժերը, ի խնդիր հաստատուն պաշտպանութեան մը :

«ՀԱԶԻՒ ՇՆՉԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ ՈՒՆԻՆՔ»

« Մեր առջեւ եղած հրատապ խնդիրը հետեւեալն է,— Ժամանակ պիտի ունենա՞նք : Ոչ մէկը կրնայ ստուգապէս պատասխանել այս հարցումին : Ըսել թէ շատ ուշ մնացած ենք՝ պիտի նշանակէր յուսահատական խելագարութիւն :

« Կը գտնուինք հիւլէական ռումբի վահանին տակ, զէնք մը որմէ ահարկու քանակութեամբ ունին միայն Մ. Նահանգները : Այդ զէնքին գործածութիւնը պիտի սարսէ խորհրդային կարգուսարքին հիմքը ամբողջ Ռուսաստանի մէջ : Հաղորդակցութեանց եւ կեդրոնացեալ իշխանութեան խորտակման շնորհիւ, ռուս ժողովուրդները կրնան ազատիլ բռնակալութենէ մը որ շատ աւելի վատթար է քան ցարերու բռնապետութիւնը : Այս պարագան ապահովութիւն մը կը կազմէ խորհրդային նախայարձակման դէմ, մինչեւ որ Ռուսերը իրենք ալ, երկարատեւ տքնութեամբ, ունենան բաւարար քանակութեամբ հիւլէական ռումբ :

Կայ ուրիշ պատճառ մը որ կրնայ ուշացնել համայնավար զինեալ յարձակումը արեւմտեան ժողովրդապետութեանց դէմ : Խորհրդային դիկտատորը պատճառ չունի դժգոհ մնալու դէպքերու ընթացքէն : Վերջին աշխարհամարտի դադարումէն ի վեր, 1945ին, Ռուսերը իրենց տիրապետութեան տակ առած են Եւրոպայի կէսը եւ ամբողջ Չինաստանը, առանց մէկ հատիկ ռուս զինուոր կորսնցնելու, այսպէս իբր 500 միլիոն ժողովուրդ աւելցնելով իրենց ահագին բնակչութեան վրայ : Անոնք շատ մը պատեհութիւններ ունին խռովութիւն յարուցանելու եւ ցրուելու մեր ուժերը իրենց արբանեակներուն միջոցաւ : Կը թուի թէ յաջորդ զոհըթիւպէթն է : Այս ռազմախաղերուն շնորհիւ, անոնք պիտի կրնան խաղաղութիւն քարոզել, միեւնոյն ատեն բարելաւելով իրենց հիւլէական միթերքը :

« Բայց, պարոններ, հազիւ շնչելու ժամանակ ունինք. եւ եթէ իմաստութեամբ գործածենք զայն եւ չվատնենք, ինչպէս ըրինք մինչեւ հիմա, տակաւին կրնանք աւելցնել պաշտպանութեան միջոցները համայնավարական մեծ յարձակումի մը դէմ : Արեւմտեան պետութեանց պաշտպանութեան ճակատին ճեղքերը փակելով է որ պիտի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

Գրիգոր Օտեան մին է մեր ազգին ամենակարկառուն դէմքերէն իբրեւ գրագէտ, դիւանագէտ եւ ազգային գործիչ։ Իր մասին շատ բան գրուած է, բայց ոչ ոք փորձած է ցարդ ներկայացնել զինքը իր եռապատիկ գործունէութեան ցայտուն գծերուն մէջ։ Կ'արժէր որ նոր սերունդը ճանչնար այս «հոյակապ անձը» (Հայրենիք, Կ. Պ. 1887 Թ. 2341) իր խկութեանը մէջ։ Նոր սերունդը լուսատու աստղերու պէտք ունի՝ հետեւելու համար անոնց հետքերուն։

Յօդուածի մը շրջանակին մէջ պիտի ջանանք նախ կազմել Օտեանի կենսագրականը եւ յետոյ ներկայացնել զինքը իր ժամանակակիցներու կողմէ։ (ԽՄԲ.— Յաջորդով)։

Գրիգոր Օտեանի նախնիքը կը սերին Բալուի Հաւաւ գիւղէն (որ հայրենիքն է նաեւ Մ. Կիւրճեանի, Նեմցէի եւ ուրիշներու), զոր Նաթանեան «Բալուայ Աթէնքն» յորջորջած է (Հայրենիք, անդ՝ 1889 Թ. 3318)։ Իր պապը՝ Պետրոս՝ Բալուէն Կեսարիոյ Մունճուսուն գիւղը գաղթած է ԺԸ. դարուն, ուր երկար մնացած չէ սակայն։ 1795 Դեկտ. 9ին Պօղոս անունով զաւակ մը ունենալէ վերջ՝ ընտանիք եւ նորածին հոն թողլով՝ կը մեկնի Պոլիս եւ հիւանդութեամբ կը դրաղի։ Պօղոս հազիւ 12 տարեկան՝ ճամբու ծախքի դրամ չունենալուն՝ քալելով Պոլիս իր հօրը քով կ'երթայ (Վ. Գ. Զարդարեան, Յիշատակարան Ա. Կ. Պ. 1910, էջ 9) եւ չարաչար աշխատանքով թէ իր օրապահիկը կը հոգայ եւ թէ մօրն ու քրոջը օգնութեան կը հասնի։ Պալեան Գրիգորի սկզբնական ձեռնտուութենէ վերջ՝ Պէզճեան Յարութիւն, Կարապետ Պալեան եւ Սերվերեան գնահատելով Պօղոս Օտեանի լաւ յատկութիւնները՝ կը յաջողին զինքը բարձրացնել արքունի ճարտարապետութեան։ Ասով Օտեաններու դիրքը շտկուած էր ու ապագայ աշխարհահռչակ Գրիգոր Օտեանի հայրը — Օտեան Եազըճի Պօղոս աղա Պետրոսեան — շուտով մեծ մարդոց կարգը կ'անցնի եւ ազգային արդիւնաշատ գործունէութենէ զատ՝ կ'ըլլայ նաեւ ազգային բարերար մը (Յ. Գ. Մ., Մասնական պատմութիւն հայ մեծատուններու, Կ. Պ. 1909, էջ 98.— Վ. Զարդարեան, անդ՝ էջ 10)։ «Առանց ամիրա մը լինելու, կը գրէ Արեւելք (Կ. Պ. 1887 Թ. 1085), լաւագոյն եւ կարեւորագոյն ամիրաներուն չափ դեր մը ունեցած էր ազգային գործոց մէջ, եւ ընդհանրապէս ազգօգուտ ձեռնարկութեանց մէջ»։ Կը վախճանի 1862 Հոկտ. 24ին։

Գրիգոր Օտեան Պօղոս Օտեանի հինգ զաւակներէն մին էր, ծնած Կ. Պոլիս, 1834 Դեկտ. 9ին, Սկիւտարի մէջ։ Իր նախնական ուսումը կը ստանայ հայրենի տան մէջ, ուր կուգան դասախօսել Գաբրիէլ եւ Խաչիկ Պարտիզպանեաններ, Կարապետ Իւթիւճեան (յետոյ Մասիսի խմբագրապետ) եւ ուրիշներ։ Ըստ Հայրենիքի (1887 Թ. 2341) յաճախած է նաեւ Սկիւտարի ճեմարանը։ Աւելի ուշ Օտեան դաս կ'առնէ հռետորութեան՝ Տէրոյենցէ, Թուրքերէնի՝ Օգսէն Շահինեանէ, Ֆրանսերէնի՝ Անտոն Բերթեւէն եւ Սուլթան Մէճիտի ուսուցիչ Ֆրանսացիէ մը (Վ. Զարդարեան, անդ՝ Դ. էջ 122)։

1851ին, տակաւին 17ամեայ պատանի, Օտեան կը հրատարակէ «Առաջարկութիւն աշխարհաբար լեզուի վրայ» գրքոյկը։ Մեզպուրեան վարժարանի մէջ խօսած իր առաջին ճառը առիթ մը կ'ըլլայ ճանչցուելու եւ գնահատուելու իր տաղանդը Աստուածատուր Պատրիարքէն եւ հայ երեւելիներէն։

Օտեան հիմնապէս մշակած էր թէ՛ գրաբարը եւ թէ աշխարհաբարը, բայց մնացած ջերմ աշխարհաբարեան մը։ Իր բեղուն գրիչը՝ օծուն յստակ մտքի, վճիտ գաղափարներու եւ խորհողութեան տէր բարձր տաղանդով՝ արտադրած է փառաւոր գրականութիւն մը, որ սփռուած է Հայաստան, Մասիս, Մասեաց Աղաւնի, Մանզումէ, Մամուլ, Մեղու, Արեւելք, Գրական Շարժում, Երկրագունդ թերթերու մէջ։ Իբրեւ գրագէտ տասնավոր ազդեցութիւն մը ներգործած է իր ժամանակի գրականութեան, յատկապէս հայ երգիծաբանութեան վրայ։ Իր ճառերու եւ նամակներու մէկ մասը միայն ամփոփուած է Միքայէլ Կազմարարեանի «Գրիգոր Օտեան» գործին մէջ (Կ. Պ. 1910)։ Իր մասին ընդարձակ գրութիւն մը ունի Հ. Սիմոն Երեմեան (ԴԷՄՔԵՐ Ե. Վենետիկ 1914)։

Գրիգոր Օտեանի ազգային գործունէութեան սկզբնաւորութեան շրջան կրնանք համարել 1860, Ազգ. Սահմանադրութեան հիմնադրութեան տարին՝ ըլլալով ինքն ալ մին անոր սակաւաթիւ հիմնադիրներէն (Հայրենիք, անդ՝ Թ. 2341.— Վ. Զարդարեան, անդ՝ էջ 126.— Մ. Կազմարարեան, անդ՝ էջ ԻԴ)։ 1861ին յատուկ յանձնախումբի մը անդամ է։ 1863ին Ազգ. Ժողովի Ատենադպիր կ'ընտրուի։ 1864 Նոյեմբեր 27ին կը ստիպուի հրաժարիլ՝ պետական պաշտօնով Ռումելի մեկնելու համար։ 1868ին կրկին անդամ է կարեւոր յանձնաժողովի մը։ Իսկ յաջորդ տարին Երեմեանը պատրիարքական աթոռը կը բարձրացնէ՝ ընտրուելով ինքն ալ Խառն Ժողովի ատենապետ, քիչ վերջ նոյնիսկ Ընդհ. Ժողովի ատենապետ։ Այս պատասխանատու ծանր պաշտօնները կը վարէ բացառիկ վարչագիտութեամբ՝ ըլլալով միեւնոյն ատեն խորհրդականը պատրիարքներու։

Օտեան կանուխէն մուտք կը գործէ նաեւ դիւանագիտական ասպարէզէն ներս։ Իբրեւ արտաքին գործոց պաշտօնարանի քիաթիպ՝ Թուրք պետական ծառայութեան մէջ կարեւոր գործունէութիւն կը ցուցնէ։ Կը բարձրանայ առեւտրական եւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան խորհրդականի պաշտօնին։ Պուլկարիոյ կուսակալութեան քաղաքական տնօրէնի պաշտօնն ալ կը վարէ փափուկ ժամանակ մը։ Քաղաքական պաշտօններով ղրկուած է Արեւմտեան Եւրոպայի մայրաքաղաքները։ 1876ին պետական խորհուրդի անդամ է եւ խորհրդականն ու մտերիմը Միտհատ փաշայի։ Օսմանեան Սահմանադրութեան օրէնքի խմբագրութեան մէջ կ'ունենայ կարեւոր բաժին։ Իր ծառայութիւնները լիովին գնահատուած են եւ պալայի բարձր աստիճանով ու շատ մը պատուանշաններով վարձատրուած է։

1880ին Օտեան կը քաշուի հանրային կեանքէ ու կը մեկնի Փարիզ, ուսկից ծածկանունով միայն կը թղթակցի Թրքահայ մամուլին, բայց կը շարունակէ պահել մտերիմ կապը Ֆրանսայի պետական մեծ դէմքերու հետ։ Այս շրջանին է որ Օտեան ստորագրած է իր ամէնէն գողտրիկ էջերը ուղղուած՝ ընտանեկան անդամի կամ ազգականի մը։

Որքան ալ կազմով յաղթանդամ, քաջառողջ՝ Գրիգոր Օտեան ունեցած է մերթ դարմանումի կարօտ հիւանդութիւն ալ։ 1871ին Գերմանիոյ հանքային ջերմուկները գացած է (Հայրենիք, 1871 Թ. 59), ապահովաբար Վիսպատէն, որ առիթ կուտայ իրեն յօրինելու քնքուշ գրութիւն մը «Վիսպատ» տիտղոսով։ Յօղացան էր հաւանօրէն այդ հիւանդութիւնը, որ իր կեանքին վերջին օրերուն սրտի հիւանդութեան փոխուած էր (Հայրենիք, անդ)։ 1886ին իր քոյրը Պոլսէն Փարիզ կուգայ զինքը խնամելու համար (Օտեան ամուրի էր)։ Այդ անողոք հիւանդութեան հետեւանքով ահռելի տառապանքի ենթարկուած էր հէգ Օտեան, ինչպէս կը նկարագրէ այցի գացող ականատես մը. «...Խօսեցաւ իր տանջանաց մասին, անկարող նստելու, անկարող պառկելու, օրերով պարտաւոր կանգնիլ յոտին,, եւ կենաց բոլոր անհրաժեշտ գործողութիւններն (իր իսկ բառերովը) այդ վիճակին մէջ կատարել անընկարագրելի տանջանքներով ... Ցոյց տուաւ իւր ոտքերն, իւր ուռած ոտքերն, գաղափար մը տալու համար իւր կացութեան վրայ, եւ երանի տեսած չըլլայի զանոնք...» (Հայրենիք, անդ՝ Թ. 2348)։

Բժշկական գործողութիւն մը անհրաժեշտ նկատուելով՝ կ'ենթարկուի, սակայն աւտով կը վատթարանայ իր վիճակը՝ հասցնելով զինքը մահուան դուռը։ Օրինակելի համբերութեամբ կը տանի Օտեան իր անտանելի ցաւերը, հաւատքն ունենալով իրեն զօրավիգ (Հայրենիք, անդ)։

1887 Օգոստոս 27ին կը կնքէ իր մահկանացուն։ Սնարին մօտ գտնուած են իր քոյրը՝ Եփիմէ Օտեան եւ Տոքթ. Թադէոս Արսլանեան։ Թաղումը տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 29ին Մարսիլիայէն կանչուած Տէր Սահակ Իւթիւճեանի ձեռքով։ Թաղման ներկայ կ'ըլլան 30ի չափ գաղթական Հայեր։ Մարմինը կ'ամփոփուի Père Lachaiseի գերեզմանատունը։

1887 Նոյեմբերին հանգանակութիւն կը կատարուի Փարիզ, «փառաւոր շիրիմ մը կանգնելու համար» իր գերեզմանին վրայ (Հայրենիք, Թ. 3264)։ Երեւի շատ աննշան բան մը եղած է արդիւնքը, անպատուաբեր բան մը, ինչպէս կը տեսնուի նկարագրութենէ մը։

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Արթուն պահակ մը

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

Սիրտը կը տրոփէր անզսպելի ուժգնութեամբ։

Քանի մը վայրկեանէն իր հերթն ալ պիտի գար, պարտականութիւնը լրացուցած պահակի մը տեղը բռնելու ու իր կարգին հսկելու, կէս գիշերէն մինչեւ այգաբաց, սահմանագլխին այդ անծանօթ ու աննշան կէտը։

Պահակ փոխելու արարողութիւնը՝ որուն կը մասնակցէր մէկ ժամէ ի վեր, զինք այնպիսի յուզումնալից վիճակի մը մէջ դրած էր որ, մեծ դժուարութեամբ կրնար զայն գաղտնի պահել։ Բարեբախտաբար, ձիերը կը յառաջանային իրարմէ քանի մը քայլ հեռաւորութեամբ ու խաւարը իր կախարդ ստուերներով՝ կը պաշտպանէր զինք յուզումէ մատնուելու վախէն ...։

Տարիներէ ի վեր, ծառայած էր իբրեւ պահակ՝ երկրին այս կամ այն սահմանագծին վրայ։ Բայց այս անգամ, անչափելի վրդովումով կը մօտենար այս նոր վայրը, ուր իբրեւ պահակ հսկելու տենչը, յաւիտենական երազ մը եղած էր իրեն համար։

Կուրծքին տակ պահած այս գաղտնիքին անկիւնը, տարիներէ ի վեր վերածուած էր սրբութեան վայրի մը, խորանի մը, ուր ամէն օր, արթնցած պահուն, կը մեկուսանար՝ դողալով ու պաշտամունքով կրկնելու համար, ուխտ մը դարձած այս երազը, անշէջ նուիրականութեամբ մը։

Ճամբան տակաւ կը նեղնար ու կ'ըլլար զառիվեր անցք մը։ Հոս հոն տարտղնուած ժայռեր ու ապառաժի ցցուածքներ, կը դժուարացնէին ձիերուն յառաջխաղացքը։ Բնազդական տարօրինակ գիտակցութեամբ, անոնք կը հետեւէին իրենց տրուած անվարան նշաններուն։ Անձայն էին նաեւ անոնց քայլերը։ Ոտքերը գետինէն կարուած, կարծես անոնք կը սաւառնէին օդին մէջ առկախ ու օրօրուն։ Բայց բոց կը ցայտէր անոնց աչքերէն ու ականջներու անդադար շարժումներով՝ կը հասկցնէին իրենց արթնութիւնն ու հաւատարմութիւնը։

Հիմա, անցքին ուղղութեամբ, իր առջեւ կը բացուէր նոր հորիզոն մը, անորոշ գիծերով բայց ազու յուշերու մտերմութեամբ։ Նեղ անցքը որքան լայննար, նոյնքան հորիզոնը կը պարզուէր իր մանրամասնութիւններով, իր վրդովիչ իրականութեամբը։

Հեռուն, մթութեան մէջ, ուղտի կարաւաններու օրօրանքին նման, լեռները շարժման մէջ էին, կ'ըսես, կ'ընթանային դէպի անծանօթ վայր մը։ Յիշողութիւնը կը վաղվաղաուէր, ձեւ կ'առնէր ու կը դառնար իրողութիւն։ Հակառակ թանձրացած խաւարին, մանկութեան օրերը իր առջեւ կը փռուէին կանանչութեամբ յորդ դաշտերու պէս։ Արեւը կ'ողողէր այդ նոյն լեռները գոյներու յաբափոխ ալիքներով։ Իրեն այնպէս կը թուէր թէ, հիմա, այդ ուղտերը ոսկեգոյն մետաքսի բեռներով, արեւմուտքի հրդեհուած ձորերուն մէջ կ'աներեւութանային, օրուան յոգնութիւնը մոռնալու համար։

Հորիզոնէն քիչ մը վեր, փալփլուն աստղ մը զինք սթափեցուց յանկարծ։ Մթութիւնը ստացած էր աւելի խորութիւն։ Առաջին անգամ զգաց թէ, լռութիւնն ալ ձայն մը ունէր։ Այդ ձայնը, վայրկեան առ վայրկեան կը դառնար բարձր ու աղմըկալից...։ Կարծես սիրտը պիտի պայթէր բաբախումներու անզուսպ յաճախանքին տակ...։

Պահակապետին ձեռքի ընտանի մէկ շարժման վրայ, ձիերը անշարժացան միասնաբար։ Վար իջան պահակները։ Բարեւի կեցան՝ հրացանները կողն ի վեր բռնած, աչքերը սեւեռ դէպի դիմացի տարածութիւնները։ Այդ կողմէն, տակաւ ուրիշ ձիաւորի մը ուրուագիծը կը ճշդուէր, մարմին կ'առնէր։ Երբ մօտեցաւ, ան ալ բարեւի կեցաւ նոյն անխօս ձեւակերպութեամբ։

Այս արարողութիւնը հազիւ քանի մը վայրկեան տեւած էր, բայց իրեն համար տարիներու չափ երկար երեւցաւ։

Իրարու ձեռքը թօթուելէ եւ քանի մը փսփսուած բառերէ վերջ, հեծեալները արդէն սկսած էին հեռանալ, նոյն կարգապահութեամբ ու նոյն անաղմուկ վէտվէտումներով, րոպէ առ րոպէ աղօտանալով մութին մէջ։

Հիմա ան առանձին էր իր պարտականութեան ու ներքին խռովքին հետ ...։

Քանի մը քայլ յառաջանալով, յոխորտ ժայռով մը պատսպարուած պահակախորշէն մօտեցաւ, հրացանը ուղղած դէպի սահմանագիծէն հեռուները երկարող տարածութիւններու վրայ ...։

Շուրջը ուշադրութեամբ քննեց։ Մտիկ ըրաւ՝ լռութիւնը լարած ամէն կողմի վրայ։ Գօտիին մէջ տեղաւորած կարդ մը ձեռքի գործիքները մէկիկ մէկիկ ու գուրգուրանքով դուրս հանելով, դետեղեց իր ոտքերուն քսուող վայրի թուփի մը ճիւղերուն տակ։ Յետոյ մատները պտտցուց խորշին մէկ անկիւնը քօղարկուած հեռաձայնի կոճակներուն վրայ, ներկայութիւնը ազդարարելու համար։ Գործիքէն՝ քանի մը անգամներ նուաղ լոյս մը աստղի պէս քթթեց, ի նշան հաղորդուած տեղեկութեան ստացուած ըլլալուն։

Ուրախութիւնը չափ չունէր։ Հասած էր բաղձանքին, զոր տարիներու ընթացքին անվհատ սնուցած էր ու կենդանի պահած։ Յուզումէն չկրցաւ ինքզինքը զսպել ու գլուխը հրացանին փողին վրայ կախած սկսաւ ջերմօրէն արտասուել։

Գիշերուան մեղմ ու զով շունչը իր ճակատը կը շոյէր, յիշեցնելով մօրը գգուանքները։ Սթափած աչքերը վերստին սեւեռեց իր դիմաց օրօրուող բացաստաններու վրայ, մտքին մէջ փայփայելով՝ իր ծրագիրը ու զայն յաջողութեամբ պսակելու իր անշէջ հաւատքը։ Աղօթքի ամէնօրեայ նոյն ջերմեռանդ բառերը ծաղկեցան շրթներուն վրայ, աւելի պաղատագին, աւելի սրտաբուխ ...։

Սրտին զարկերը քիչ քիչ կը ստանային իրենց բնական եւ կանոնաւոր կշռոյթը։ Մթութեան վարժուած աչքերը աւելի զգայուն ու աւելի խու-

Ի · ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԳԻՆԻՆ

Մի տնից չենք՝ մի ձէնո՛վ ենք
Այս հին գինուց մենք գինո՛վ ենք,
Ջա՛ն, քէփ անենք, սիրով զովե՛նք
Արարատեան համո՛վ գինին,
Խմե՛նք գինին , Հայո՛ց գինին,
Խմե՛նք գինին, Հայո՛ց գինին :

Հէ՛յ ջան, սեղա՛ն բերենք գինին,
Մեր սուրբ հողի արի՛ւն՝ գինին,
Մեր արեւո՛վ հասած գինին,
Ի՛նքն իրենով հարբած գինին,
Խմե՛նք գինին, Հայո՛ց գինին,
Ի՛նքն իրենով հարբած գինին:

Մեր արնո՛վ ենք հողն այս պահել,
Մեր քրտինքո՛վ ջրել , վարել,
Մեր ձեռքերո՛վ հողից քամել ,
Մեր հալա՛լ ու համեղ գինին ,
Խմե՛նք գինին, Հայո՛ց գինին,
Մեր հալա՛լ ու համեղ գինին :

Դէ՛հ, վերջին խօսքն եկէք ասենք,
Եւ մի բաժա՛կ էլ դատարկենք, ,
Ով ոտքո՛վ էր եկել այստեղ՝
Թեւաւորե՛ց նրան գինին,
Արարատեան համո՛վ գինին,
Անթեւին թեւ տուող գինին:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

զարկու, դիւրութեամբ կը տեսնէին ու կ՚որոշէին մօտակայ վայրերու գիծերն ու սահմանները : Իսկ հորիզոնը կը բանար նայուածքին առջեւ իր անմոռանալի ժանեակին ծիծաղուն բոլոր երեսները : Վերը, երկինքին մէջ, իր մտերիմ աստղերը միեւնոյն տեղերը գրաւած կը պլպլային նոյն մտերմութեամբ, մանկութեան գիշերներու յուշերը բոցավառելով :

Հիմա, մտքին մէջ, կրկին ու կրկին կ՚արձագանգէին, լսուելու աստիճան բարձրաձայն, այն քանի մը բառերը որոնք իր գոյութեան, ապրելու նպատակին, խորհուրդն իսկ կը պարունակէին: Հազիւ թէ կարող էր զսպել պոռալու տենչը՝ զանոնք չուրջը ծփուն հովերուն յանձնելու համար:

Սակայն պարտուած իր ջանքին մէջ, այդ բառերը փախան շրթներէն մրմունջի մը նման, այն համոզումով թէ անոնք իր ներկայութիւնը աւետող պատգամաւորներ պիտի ըլլային: Այս անգամ քիչ մը աւելի բարձր ու անզուսպ յարոյգքով մը, վերէն կրկնեց.

— Մայրի՛կ, խոստացայ թէ պիտի գամ, ահա կուգամ ...:

Սիրտը կը յորդէր երանութեամբ : Յանկարծ սակայն, սարսուռ մը պաշարեց զինք,, վախնալով թէ մի գուցէ բերնէն փախած վերջին բառերը օտար ականջներու հասած ըլլան: Մատները ամուր պրկուեցան հրացանին պաղ փողին չուրջը :

Ժամերը որքան չուտ անցեր էին: Պահակ փոխելու վայրկեանները կը մօտենային: Արշալոյսը արդէն սկսած էր բացուիլ :

Քայլ մը անդին ձին անհանդարտ բայց մեղմօրէն կը դոփէր գետինը: Ականջները կողմնակի շրջաններ կ՚ընէին, կարծես իր տիրոջ հասկցնելու համար թէ լսած էր շշուկ մը :

Կենդանին սխալած չէր: Խումբ մը պահակներ բարեւի կեցած կը սպասէին իրեն որպէսզի իր տեղը յանձնէր նոր պահակին: Արարողութիւնը լրացած էր ակնթարթի մը մէջ ու արդէն ձիերը համաչափ ոստումներով կը հեռանային ուրախ ու զուարթ, այս անգամ գոյնզգոյն չողերու խաղերէն յափշտակուած :

Նոյն յուզումով ու նոյն անձկութեամբ, օրերէ ի վեր, կէս գիշերէն մինչեւ այգաբաց, կը շարունակէր միշտ նոյն կէտի վրայ , իր պահակի պարտականութիւնը, սպասելով լիալուսնին: Հսկած էր ամէն կողմի վրայ, քննած մօտէն իւրաքանչիւր կարելիութիւն : Աչքի առած էր ամէն հաւանականութիւն ու պատրաստ՝ կատարելու իր ուխտը :

Այդ վայրկեանը կը հնչէր իր ականջին հիմա ուժգնօրէն, ամբողջ էութիւնը արմատէն սարսելով :

Զղջացաւ ... : Քիչ մը հեռուն, սեւ գօտիի նման չուրջը գալարուող փշաթելերու խուրձին մէջ կորսուեցաւ յանկարծ : Աջ ու ձախ, ձեռքը կը շարժէր կկոցի նման: Կը զգար զաստակներէն ու մատներէն արեան տաք երիզներու սողոսկումը ու ցաւերու կոտտումը: Յառաջացաւ աւելի հեռուները ու չվերադարձաւ երկար ժամանակ :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱՋԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ. ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՋԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՕԴԱՓՈԽԱԿԱՆՔ ...

Ո՞վ կ՚ըսէր, որ օդն ալ մարդու կարգ պիտի անցնէր օր մը:

Գիտութեան մարդերը, իրենց գլխարկը պիտի հանէին անոր առջեւ: Դրամարեր առեւտուրի միջոց մը պիտի դառնար ան :

« Օդային մէկն է ան» որ ըսէին, անարժէք, պարապ եւ անգործնական մարդու իմաստ ունէր:

Գրագէտները, վարժապետները, կրօնագործները, մանաւանդ բանաստեղծները՝ «օդայիններ»ու դասարանին աշակերտներն էին...

« Գործի մարդ » էին, պակաս կշիռով լոլիկ — սմբուկ ծախողները: Ջեղչուած կանդունով կերպաս վաճառողները: Պակաս ոսկին միամիտ գիւղացիին կլլեցնողները: Ժամերուն թաղական աղաները եւ նոյնիսկ ժամկոչները :

Օդը, այսօր սակայն գերիշխան է: Օդային նշանաւոր հերոսներ եւ յաղթականներ կան: Արժէք է: Դրամով գնելիք թանկարժէք ապրանք : Ափերով դրամ կը վատնեն, քանի մը օրեր զայն քիթէն ներս քաշելու համար ...

« Ելից » օրերը կ՚ապրինք: Հնչեցուր հեռախօսի զանգը: Ոչ մէկ պատասխան: Երկրորդ մը, երրորդ մը, չորրորդ մը: Լռութիւն ամենուրեք : Տիգրանենք, Ջենոբենք, Պօղոսենք, Արմանենք, բոլորն ալ չուած են Փարիզէն: Օդ փոխելու գացած են: Օդ գնելու, աւելի ճիշդը ...

Մահամերձ հիւանդ մը ունիս, բժիշկները, իրենց հիւանդները ձգելով՝ օդի ետեւէ գացած են: Եթէ կ՚ուզես որ հիւանդը սպասէ մինչեւ բժիշկին վերադարձը, պէտք է դիմել տէրտէրին, որ բժշկութեան աւետարանով մը սպասցնէ հիւանդը մինչեւ բժիշկին վերադառնալը :

Անհամար բազմութիւն, պրոլետարէն մինչեւ կապիտալիստը՝ օդ ճարակելու գացած են...

Տասնեւհինգ օրուան մէջ, երեք հարիւր յիսուն օրուան բաւելիք պաշար ամբարելու՝ իրենց թոքերուն համար ...

Ներկայիս, օդագործութիւնը ամէնէն շահաբեր եւ դրական ասպարէզն է :

Աչք ամենեցուն յօդս հային: Ամէն օր, ձայնասփիւռը, կը տեղեկացնէ միլիոնաւոր ունկնդիրներուն՝ վեհափառ օդին որպիսութիւնը: Անոր քմահաճոյքները: Կարծես, մեծազօր իշխանի մը հիւանդութեան մասին ըլլար :

Բերդերու պէս հսկայ, սպառազէն եւ ամբարտակներն ալ բարձ օդանաւերն իսկ, այդ չղարշային օդին ապաւինած են: Անոր բարեկամեցողութենէն, քմայքէն կախուած է իրենց գոյութիւնը ...

Ահա այսպէս զօրաւոր է այդ մեր չհաւնած եւ արհամարհած օդը: Սուղ է եւ կարեւոր գումարներ պէտք է յատկացնել զայն գնելու համար :

Մզոններով պէտք է ճամբորդել՝ օդ ճարելով, թոքերդ անով լեցնելու համար: Շատեր սակայն, մարդակազմութեան մասին գաղափար չունենալով՝ թոքը կը շփոթեն ստամոքսին հետ եւ փոխանակ իրենց թոքերը մաքուր օդով լեցնելու, ստամոքսը կը թխեն, կարելի եղածին չափ առատ կերուխումով :

Կը ճամբորդեն մզոններով իրենց նոր գնած քառանիւը վայելելու համար: Անոր մուխն ու ծուխը ներս քաշելու: Ահագին ժամանակ եւ ուժ կը սպառեն անոր խանգարումները նորոգելու՝ արեւին տակ ճենճելով եւ յիշոցներ արձակելով...

Այս օդափոխականներու մեծ մասը, իրենց չուրջն իսկ դիտելու, բնութեան գեղեցկութիւններէն ներշնչուելու միջոց չեն գտներ, այնքան կլանուած են, կառքը անվտանգ քշելու մտահոգութիւնով:

Եւ, « օդափոխութեան » շնորհներէն յոգնած՝ կը վերադառնան տուն՝ կազդուրուելու եւ հանգստանալու համար ...

Կ · ՊԵՏՈՒՇ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

Անայիս

Հնամեայ մատուռի մը մէջ, գողտրիկ սրբանօթ մըն էր ան, ուր ժամանակը իր բոյրն ու խորհուրդը դրած էր յամրաբար: Տարիներու վարժութեամբ մը, կը սիրէինք զինքը կոչել «խնկաման», որ կը մխար հոգեխուով յուշերու զմուռսով եւ կնդրուկով: Մտիկ կ՚ընէինք զինքը, շրթներէն կախուած, այնպէս ինչպէս մանուկ մը կ՚ունկնդրէ իր հանին, ձմրան երկար գիշերներուն թոնիրի մը կողքին կուչ եկած: Շատ բաներ ունէր մեզի պատմելիք, պերճ եւ նկարագեղ ոճով մը, որուն գաղտնիքը այնքան լաւ գիտէր :

Յոբելեանին յաջորդող օրերուն իր հրատարակած յուշամատեանը՝ չատ հաւնուած էր եւ ինքը հպարտ էր ատոր համար: Կը սիրէր ան մեզի կրկնել այս իրողութիւնը, տեսակ մը մանկական գոհունակութեամբ: Մենք ժպտաշուրթն կը տանէինք իր այս péché – mignonը, որովհետեւ կը զգայինք թէ իրաւացի էր ալեհեր քերթողուհին : Անշուշտ իր ստեղծագործութիւնը համապատասխան չէր եղած իր ապրած տարիներուն, մանաւանդ որ չատ կանուխէն սկսած էր գրել ու ինք քիչ մը պարծանք կը զգար ատոր համար: Մեղմօրէն կը մօտենայինք հարցին եւ իր տուած բացատրութիւններէն կ՚եզրակացնէինք թէ՝ գրական արուեստի հանդէպ իր երկիւղած մերձեցումն էր պատճառը իր սակաւագրութեան :

Վիպական եղած էր, կը մնար միշտ նոյն վիպականը, ատոր համար կը սիրէինք ու կը յարգէինք զինքը: Կեանքի տխուր երեւոյթներուն մէջ, միշտ կ՚որոնէր գեղեցկութիւն մը եւ չէր ուշանար զայն գտնելէ, ինչպէս իր երջանկայիշատակ ուսուցիչը՝ Թովմաս Թէրզեան :

Արշակ Չօպանեան զինքը կը բնորոշէր եւ իբր « կին գրողներուն մէջ, ամէնէն կինը»: « Այգ եւ վերջալոյս»ը իսկապէս ողբացեալ քերթողուհիին հոգւոյն հանգանակը կարելի է նկատել: Լուսեղէն ոգի մը կարծես իր կնիքը դրած էր անոր բանաստեղծութիւններուն վրայ, ուրկէ կը բխէր շնորհ, գեղեցկութիւն եւ անկեղծութիւն: Բացառիկ էակ մըն էր ինք որ կը յամենար յաւերժօրէն յիշատակի ամէնէն աննշան պատառիկին վրայ, գուրգուրանքը ծաղիկի մը թերթին, մեռած թռչունի մը փետուրին կամ շրթներուն վրայ յամեցած անունի մը հանդէպ:

Զտարիւն դասական մը, դժգոհ կը մնար աշակերտի մը յապաւումէն, որովհետեւ բացարձակապէս համոզուած էր անոր անհրաժեշտութեան: Դարձդարձիկ միջոց չկար իրեն համար, ածականը պէտք չէր փոխարինուէր բռնազբօսիկ դիւտով մը, այլ ածականը կը մնար ածական իր ճշմարիտ արժէքով : Ատոր համար, ինչպէս կը կարդանք իր Յուշերուն մէջ, անգամ մը բուռն կերպով վիճած էր Ռոստոմի հետ: Տիկին Անայիս կը խորշէր նմանապէս թափթփած, անշնորհք գրողներէն ու բնաւ չէր կրնար հանդուժել որ մէկ երկու բառով նախադասութիւն յօրինէին, այսպէս կոչուած «մոտեռնիզմ»ը կապկելու համար: Ընդհակառակն, միշտ կը քաջալերէր օժտուած երիտասարդները, հաւատք եւ յոյս կը ներշնչէր անոնց սրտաբաց անկեղծութեամբ մը :

Երկար ատենէ ի վեր, ներքին գործարաններ մաշած տարիներու բեռէն, կը մերժէին իրենց դերը կատարել: Տիկին Անայիս լքած իր սեղանն ու սիրական թիկնաթոռը, հարկադրուած էր անկողինը քաշուիլ, ատոր համար ամօթապարտ կը զգար ինքզինքը :

— Պիտի մտածես թէ ,կ՚ըսէր վերջին ամիսներուն, այս որքան ծոյլ եմ, որ ամբողջ օրը անկողինը կ՚անցընեմ :

Օլիվիէ Մեթրայի իր բնակարանը՝ մօտ էր մեր թաղին, գրեթէ շաբաթը անգամ մը կ՚երթայի իր որպիսութիւնը հարցնել: Վերջին օրերուն չատ կը տառապէր, բայց օր մը չեմ հանդիպած, որ հառաչ մը, տրտունջ մը ելլէ իր բերնէն:

Թմրեցուցիչներու ազդեցութեան տակ, տարաշխարհիկ էակ մը դարձած էր այլեւս, մինչեւ ետքը սակայն պահեց իր լաւատեսութիւնը: Ճակատագրական վախճանէն հազիւ տասը օր առաջ, ի խորոց սրտի փափաք կը յայտնէր առողջանալ ու միասին Եւրոպայի շրջանը ընել: Իր երկու աղջիկները՝ Տիկիններ Ազդրա եւ Մարգարիտ, մինչեւ վերջին պահը անպատմելի անձնուիրութեամբ մը խնամեցին իրենց վեհանձն մայրը, որ չատ կանուխէն խանդաղատանքի պսակ մը հիւսած էր իրենց ճակտին :

Մեծարանքի այս քանի մը խոնարհ տողերն ալ իմ կողմէս, իր լուսահեր քերթողուհիի յիշատակին :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՇՈՂԱԿԱԹ (ընթերցարան) Ե · տարի: Բ · տպ · բարեփոխուած: Հրատ · Բերիոյ Ուսումն · Խորհուրդի: Հալէպ, 1950: Գին 250 սուր · դահեկան:

ԴՈՐՊԱՏԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆԸ: Գրեց՝ Դկտ · Ա · Աբեղեան: Ազգ · Մատենադարան: Վիէննա, Մխիթարեան տպ · 1942:

ՔԵՐՈՎԲԷ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ ԴՈՐՊԱՏՈՒՄ, գրեց Արտաշէս Աբեղեան: Ազգ · Մատենադարան : 1949, Վիէննա, Մխիթարեան տպ · : Գին 1 զուից · ֆրանք :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, Թիւ 10, Պէյրութ: (Ամսագիր):

ՀԱՍԿ, պաշտօնաթերթ կաթողիկոսարանի, Պէյրութ:

կրնանք ոչ միայն փրկել մեր կեանքը եւ ազատութիւնները, այլեւ խափանել երրորդ աշխարհամարտ մը: Եթէ յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին կարենանք ստեղծել պաշտպանութեան վստահելի ցանց մը համայնավարական արշաւանքին դէմ, պիտի կրնանք առ նուազն ի դերեւ հանել բացայայտ փորձութիւնը անոնց որ կ՚ուզեն իրենց կամքը պարտադրել ազատ ժողովրդապետութեանց: Ոչ կորսնցնելիք օր ունինք, ոչ ալ մասնիկ մը մեր տրամադրելի ուժէն »:

Արտակարգ միջոցներ Անգլիոյ մէջ

Բրիտանական կառավարութիւնը ուրբաթ օր բացառիկ նիստ մը գումարելով, մանրամասնօրէն քննեց միջազգային կացութիւնը: Ժողովը տեւեց 3ուկէս ժամ: Սկզբունքով որոշուեցաւ 18 ամիսէն երկու տարուան բարձրացնել պարտաւորիչ զինուորութեան շրջանը: Խորհրդարանը նիստի պիտի հրաւիրուի Սեպտ. 12ին, այսինքն սովորականէն մէկ ամիս առաջ:

Թերթերը կը գրեն թէ՝ վիճաբանութեանց ընթացքին վարչապետը եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը մասնաւորապէս ազդեցին նախարարներուն վրայ, ընդունիլ տալով զինեալ ուժերու յաւելման ստիպողութիւնը: Ներկայ էին 18 նախարարներէն 11ը: Գլխաւոր խնդիրը պարտաւորիչ զինուորութեան երկարաձգումն էր, բայց ուրիշ կարեւոր որոշումներ ալ տրուեցան: Այսպէս, պիտի աւելցնեն սպաներու եւ զինուորներու ռոճիկը, քաջալերելու համար պարտաւորիչ զինուորութիւնը: Վարչապետը ձայնասփիւռ ճառով մը պիտի բացատրէ տրուած որոշումներուն կարեւորութիւնը:

Ժողովը քննեց նաեւ Ֆորմոզայի խնդիրը, որու մասին չափազանց զգոյշ դիրք մը բռնած է Անգլիան, եւ չուզեր Մ. Նահանգներուն հետեւիլ, որպէսզի խնդիր չունենայ Չինաստանի հետ:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կը շարունակուին նոյն կատաղութեամբ: Կը հաստատուի թէ հիւսիսային Քորէացիները լքած են Չինկոն (հարաւ. արեւմտեան ճակատ), բայց կը սպառնան Մազանի, որ կը գտնուի ամերիկեան գլխաւոր միջնաբերդին՝ Ֆուզանի ճամբուն վրայ: Միւս կողմէ գրաւած են Փոհանկը (արեւելեան ծովափ), սակայն Ամերիկացիները կը պահեն այդ քաղաքին օդակայանը: Այս քաղաքն ալ կրակի տրուած է:

Հարաւային ճակատին վրայ, ամերիկեան նաւազները գրաւեցին Քոզոնկը, ամենամեծ քաղաքը՝ Մազանի ճամբուն վրայ: Կեդրոնական ճակատին վրայ, հիւս. Քորէացիները չորս-հինգ զօրաբաժին համախմբած են, Նակթոնկի գիծը պաշտպանելու համար: Հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Ամերիկացիները յաջողած են ոչնչացնել անոնց կարգ մը յենարանները:

× Ապահովութեան Խորհուրդը նորէն ամուլ նիստ մը գումարեց ուրբաթ օր, ակադեմական վիճաբանութիւններով: Նախագահը, Պ. Մալիք (Խ. Միութիւն) միշտ կը պնդէ իր տեսակէտներուն վրայ, միւսները նոյնպէս: Այդ օրը ի զուր փորձեց ընդունիլ տալ իր բանաձեւը, նոյնիսկ սպառնալով հրաժարիլ: Ամերիկեան պատուիրակը կարգի հրաւիրեց նախագահը: Երկու կողմերն ալ կը գանգատին թէ չափազանց երկար տեւեցին վիճաբանութիւնները: Յաջորդ նիստը յետաձգուեցաւ երկուշաբթի օրուան:

× Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, յայտարարեց թէ Պ. Մալիք միշտ կը փորձէ վիժեցնել Ազգաժողովին ճիգը՝ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Քորէայի մէջ: Այս առթիւ խստօրէն քննադատեց անոր ձգձգողական խաղերը եւ խեղաթիւրումները:

ԺԱՆՐ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ գահաժառանգը, իշխան Պոտուէն, որ 19 տարեկան է, աւանդական երդումը կատարեց ուրբաթ օր, խորհրդարանին առջեւ, զօրավարի համազգեստով: Արարողութենէն առաջ, ծխաբեր ռումբ մը արձակուած էր արքայական երեսփոխանի մը կողմէ, իսկ երդումէն քանի մը վայրկեան վերջը, համայնավար մը աղաղակեց.— « Կեցցէ՛ հանրապետութիւնը»:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ մտերիմներէն Անտրէ Մթիպլօ, որ իր հաւատարիմ թարգմանը կը համարուի, «Լա Վուա տիւ Նոռ» թերթին մէջ հրատարակուած գրութեամբ մը կը պատմէ թէ զօրավարը ժամանակը եկած կը նկատէ, արմատական ձեռնարկ մը կատարելու եւ «ներկայ վարչաձեւը պատասխանատուութեան հրաւիրելու համար, ինչպէս ըրաւ «Ազատ Ֆրանսա»յի պայքարին ատեն»: Նոյն ծրագրով, զօրավարը կ՚ուզէ որ Ֆրանսա չենթարկուի Անգլիոյ զինուորական տիրապետութեան, Ամերիկան հողայ վերազինման ծախքերը եւայլն:

ՋՈՐՍ ՌՈՒՄԲԵՐ պայթեցան համայնավար կուսակցութեան Նիսի կեդրոններուն դէմ: Երկու

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

«Յառաջ»ի քսանըհինգամեակին առթիւ ընթերցող մը 2000 ֆրանք կը նուիրէ թերթին տարածման ֆոնտին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնի առթիւ այս կիրակի, ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուր այս առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը:

Կաթողիկոսական Պատուիրակ Արտաւազդ Արք. կը պատարագէ: Յաջորդ օրը Մեռելոցի առթիւ Ս. պատարագ եւ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ գտնուիլ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

A. SEARCHLIGHT ON THE ARMENIAN QUESTION (1878 – 1950)

Գրեց՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ներկայ հատորը կուտայ առարկայական պատմութիւնը հայկական հարցին՝ Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ մեր օրերը: (Անգլերէն):

Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք նաեւ կարեւոր վաւերաթուղթերու պատճէնները, գրացանկ մը, գլխաւոր դէպքերու ժամանակագրական ցուցակ մը (1829-1950) եւ Հայաստանի քարտէսն ու դրօշը:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

Գին թղթակազմ 2 տոլար, լաթակազմ 2.50 տոլար:

Դիմել՝ Հայրենիքի վարչութեան

ՎԱԼԱՆՍԷՆ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան իր բնակարանը փոխած ըլլալով, կուտայ նոր հասցէն. — Monsieur Pierre Reyne pour Professeur, Palais de la Bière, 2, Faubourg St–Jacques, VALENCÉ (Drôme):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ

(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ – ԿՈՄՍ)

Ա. հատոր 600 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, «Հայրենիք», Պոսթըն, 1950:

Կը բաղկանայ 74 գլուխներէ, մանկութեան օրերէն մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութիւն:

Կը ծախուի CAVEZIAN, Rue de Tréviseի մօտ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կուգամ յայտարարել, Լիոնի եւ շրջակայից դերձակ յաճախորդներուս թէ՝ 1945 Դեկտ.էն ի վեր, թողած եմ Թուփէ եւ Տէսար կերպասի տան ներկայացուցչութիւնը:

Մօտերս առաջուան նման, նոր եւ աւելի ճոխ հաւաքածոյով մը՝ պիտի ներկայանամ իրենց եւ վստահ եմ որ հին եւ նոր յաճախորդներս սիրով պիտի ընդունին զիս, ինչպէս նախանցեալ տարիները: Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ, 194 rue Vendôme, Lyon,

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ

Հեղինակ Մ. Իշխան, Պէյրութ: Երիտասարդ բանաստեղծին 4րդ հատորը:

Գին 250 ֆրանք, դաւառի համար 300, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

դժոխային մեքենաներ դրուած էին սինեմա Ռէքսի առջեւ, ուր կարմիրները ժողով պիտի գումարէին ուրբաթ օր: Ուրիշ ռումբ մըն ալ գտնուեցաւ Տալփազօ փողոցի ակումբին դրան առջեւ: Համայնավարները այս շաբթու ժողով պիտի գումարեն Միջերկրականի ափերուն վրայ, յանուն խաղաղութեան: Բազմաթիւ ոստիկաններ ղրկուած են Նիսի, Քանի եւ ուրիշ կարեւոր քաղաքներու մէջ:

ՀՐԴԵՀ մը մոխիր դարձուց Միլանի (Իտալիա) Թուղթի ամենամեծ գործարանը: Երկու հոգի մեռան, 10 հոգի վիրաւորուեցան:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՊՕԼՈՒԻ ՋԱՐԴԻՆ 30ամեակին առթիւ, պատարագ պիտի մատուցուի այս երեքշաբթի օր, Նալանսի հայ կաթոլիկ եկեղեցին, Հ. Պապեանի կողմէ: Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնի առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անթիլիասի դպրեվանքի վերատեսուչ Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Պօղոս Վարժապետեանէ (նոր ժամանած Նիւ Եորքէն) եւ Պ. Ճ. Սեպուհեանէ իրենց հասցէն իմացնել Օր. Զապէլ Պահատրեանի, 19 Impasse des Trois Bornes. St. Ouen, (Seine):

Կ. ԽԱԶԻ ԴԱՐՄԱՆԱՏԱՆ ատամնաբուժական սպասարկութիւնը փակ է Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն, արձակուրդի առթիւ: Միւս բաժինները բաց են երեքշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 15 AOUT 1950 Երեքշաբթի 15 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6229–Նոր շրջան թիւ 1640
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԷՎՐԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

1920 օգոստոս 10ին փարիզեան արուարձան Սէվրի հռչակաւոր թանգարանին մէջ կը ստորագրուէր հաշտութեան դաշնագիր մը, որով վերջ կը տրուէր Դաշնակիցներու եւ Թուրքիոյ միջեւ 1914 հոկտեմբերին ծագած պատերազմին:

Գերմանիայէն, Աւստրեւհունգարիայէն եւ Պուլկարիայէն վերջ, Դաշնակիցները պարտուած Թուրքիոյ կը պարտադրէին իրենց պայմանները, կատարեալ անդամահատութեան ենթարկելով օսմանեան կայսրութիւնը:

Հաշտութեան խորհրդաժողովին մէջ Մեծ Դաշնակիցներու կողքին աթոռ մըն ալ յատկացուած էր « փոքր դաշնակից » Հայաստանին, որուն ներկայացուցիչը Աւետիս Ահարոնեան, հայ ժողովուրդի դարաւոր տառապանքը ուսերուն վրայ շալկած, յաղթական մուտք կը գործէր սրահէն ներս, օսմանեան պատուիրակներու սահմռկած ակնարկներուն տակ եւ կը ստորագրէր պատմական վաւերաթուղթը:

Առաջին (եւ դժբախտաբար վերջին) միջազգային դաշնագիրն էր այս, որով յաղթական թէ պարտեալ շահակից պետութեանց ներկայացուցիչները պաշտօնապէս կը ճանչնային ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանի մը գոյութիւնը:

Արդարեւ Սէվրի դաշնագրին 88րդ յօդուածը կ'ըսէ. — « Թուրքիա կը յայտարարէ թէ Հայաստանը կը ճանչնայ իբրեւ ազատ եւ անկախ Պետութիւն մը, ինչպէս ճանչցած են զայն արդէն դաշնակից պետութիւնները »:

« Ազատ եւ անկախ Հայաստան »ի այս ճանաչումին կը յաջորդէ անմիջապէս « Միացեալ Հայաստան »ի պարտադրութիւնը Թուրքիոյ:

89րդ յօդուածը կը տրամադրէ, որ Էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Պիթլիսի նահանգներէն Հայաստանի կցուելիք մասերը Միացեալ Նահանգներու նախագահին իրաւասութեան կը յանձնուին:

Եւ իսկապէս ալ Նախագահ Ուիլսըն 1920 նոյեմբեր 22ին իրաւարարական վճիռով գծեց Թուրքիոյ եւ Հայաստանի սահմանները, առաջարկելով այս վերջինին միացնել յիշեալ չորս նահանգներէն կարեւոր մասեր, Սեւ ծովու վրայ ելքով մը:

Ուրեմն « Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան »ը օդին մէջ նետուած խօսք մը չէր լոկ, այլ յաղթական Դաշնակիցներուն կողմէ նկատուած էր անհրաժեշտութիւն մը՝ աշխարհի մէջ խաղաղութիւնը հաստատելու եւ անիրաւուած ժողովուրդի մը հանդէպ արդարութիւնը գործադրելու համար:

Ազատութեան ճանապարհին վրայ հայ ժողովուրդին թափած արիւնը վերջապէս արդիւնք մը կու տար: Աշխարհի ճակատագիրը կերտող Մեծերը կ'ընդունէին Հայուն ազատ եւ անկախ ապրելու իրաւունքը, իր նախահայրերու պատմական հողերուն վրայ, սահմանին այս թէ այն կողմը:

« Մայիս 28 »ով ստեղծուած Հայաստանի Հանրապետութիւնը պաշտօնապէս կը ճանչցուէր բարեկամ թէ թշնամի պետութեանց կողմէ:

Օրուան քաղաքական թոհուբոհին մէջ բոլորովին աննշմար անցաւ Սէվրի դաշնագրի ստորագրութեան երեսուներորդ տարեդարձը, որ սակայն հայ ժողովուրդին համար պատմական թըւական մըն է:

Սէվրի դաշնագրին մօտ բոլորովին կը նսեմանան Սան Ստեֆանոյի չվաւերացուած դաշնագրին 16րդ յօդուածը, ինչպէս նաեւ Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը, որոնց շուրջ ա՛յնքան աղմուկ յարուցուած է ամբողջ քառասուն տարի, 1878էն մինչեւ 1918:

Մեր չար բախտէն Սէվրի դաշնագիրը չվաւերացուեցաւ զայն ստորագրող պետութեանց կողմէ: Պատճառները բազմաթիւ են անշուշտ:

Թուրքիան գդեալէ վերջ, Դաշնակիցները իրարու հետ մրցումի ելան՝ անոր շնորհները վայելելու համար: Մրցանակը շահեցաւ Մոսկուան, որ թեւ ու թիկունք դարձաւ Մուսթաֆա Քէմալի եւ անոր ստեղծած « միլլի » շարժումին:

Թերեւս Հայաստանի խորհրդայնացումն ալ՝ քանի մը ամիս վերջ՝ պատճառներէն մէկն էր Սէվրի դաշնագրին չվաւերացուելուն:

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, փաստը կայ ու կը մնայ: 1920 օգոստոս 10ին մեծ Դաշնակիցները պաշտօնապէս ճանչցան հայ ազգին իրաւունքը՝ ազատ, անկախ եւ միացեալ հայրենիք ունենալու մասին:

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՔԱՌՍԸ

ԴԷՊԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսական թերթերու վերջին լուրերուն նայելով, տագնապը կը թուի մտած ըլլալ կանոնական ճամբու մը մէջ: Եղած դիմումներու վրայ, Իսթանպուլի կուսակալ փրոֆ. Ֆախրէտտին Քէրիմ անցած երեքշաբթի օր իր պաշտօնատունը հրաւիրած է երկու կողմերու գլխաւորները եւ թեր ու դէմ լսած անոնց բոլոր փաստերն ու ամբաստանութիւնները: Արսլանեանի կուսակիցները ի վերջոյ ընդունեցին որ ազգ. սահմանադրութեան օրէնքին համաձայն կատարուի պատրիարքի մը ընտրութիւնը:

Կուսակալը գոհունակութիւն յայտնեց այս համաձայնութեան համար եւ խոստացաւ արդիւնքը հաղորդել Արտաքին նախարարութեան՝ գոհացում տալու համար հայ հայրենակիցներու « արդար եւ օրինաւոր » բաղձանքներուն:

Պատրիարքական ընտրութիւնը պիտի կատարուի համաձայն 1862ի ազգ. սահմանադրութեան որ գործադրուեցաւ նաեւ Նարոյեան պատրիարքի ընտրութեան առթիւ:

Ռուսիա եւ Պարսկաստան

ՇԱՀԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՐ Է

Անգարայի գործակալութիւնը հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Թէհրանէն. —

Պարսիկ վարչապետ զօրավար Ռազմարայի եւ սովետական դեսպան Սատչիքովի միջեւ տեղի ունեցած վերջին տեսակցութիւնները մեծ շահագրգռութիւն առթեցին Թէհրանի քաղաքական շրջանակներուն: Առաջին տեսակցութիւններէն յետոյ մեղմացում մը ի յայտ եկաւ երկու երկիրներու ձգտեալ կացութեան մէջ: Պարսկաստանի կարգ մը հիւսիսային նահանգներուն մէջ հաստատուած պաշարման վիճակը ջնջուեցաւ եւ Շահին դէմ գործուած մահափորձէն յետոյ ձերբակալուած Թուտէհականներուն թղթածրարները վերաքննուեցան: Նմանապէս արգիլուեցաւ օտար լրագրողներուն այցը պարսիկ-սովետական սահմանային շրջանները: Միւս կողմէ, վարչապետին եւ Սատչիքովի միջեւ տեղի ունեցած երկրորդ տեսակցութենէն յետոյ, հաւանական նկատուեցաւ որ վերսկսին առեւտրական յարաբերութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ:

Թէհրանի կարգ մը թերթերը կը գրեն որ Շահը Մոսկուա հրաւիրուած է: Կարգ մը յօդուածագիրներ դիտել կու տան որ ուղեւորութիւնը Պարսկաստանի ի նպաստ բնոյթ մը ունի: Կ'ըսուի թէ Ստալինի եւ Շահին միջեւ տեսակցութիւնները բնոյթը պիտի ունենան վերջ տալու երկու երկիրներու ձգտումին:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ 250,000 ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՃԱՄԲՈՒԻՆ

Սոֆիայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ պուլկարական կառավարութիւնը յառաջիկայ երեք ամիսներու ընթացքին Թուրքիա պիտի քշէ երկրին 250,000 Թուրքերը:

Գործակալութիւնը միեւնոյն ատեն կ'ըսէ թէ Անգարայի կառավարութիւնը մերժած է ընդունիլ այս 250,000 Թուրքերը:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ արքայական իշխան Պոտուէն նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց Վան Զէլանտի: Շատ յոյս չկայ որ յաջողի, քանի որ ծայրագոյն աջակողմեան մըն է:

ՄՈԼՈԹՈՎԻ համար կ'ըսուի թէ այս պահուս Փէքին կը գտնուի եւ բանակցութիւն կը կատարուի իր կարմիր Չինաստանի կառավարութեան միջեւ, որպէս զի Ռուսիա օգնէ Ֆորմոզայի վրայ յարձակում մը կատարելու համար:

Այսօր, երբ բոլորը դասալիք եղած են եւ նահանջի ճամբան բռնած, միայն Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնն է, որ ամուր կառչած է միջազգային դաշնագրով ճանչցուած այս նուիրական իրաւունքին եւ զայն դարձուցած իր քաղաքական հաւատամքն ու պայքարի նշանաբանը:

Որովհետեւ խորապէս համոզուած է թէ հայ ժողովուրդը կը փրկուի միայն շնորհիւ անկախ եւ միացեալ Հայաստանի, ժողովրդավար կարգերու տակ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպայի վերազինումը

ՖՐԱՆՍԱ ՆՈՐ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ՄԸ ԿՈՒՏԱՅ

Այսօր վարչապետը եւ նախարարներ պիտի հաւաքուին պատրաստելու համար նոր ծանուցագիր մը ուղղուած Միացեալ Նահանգներու: Այս ծանուցագրով պիտի ճշդուին Ատլանտեանի դաշինքի սահմանին մէջ Ֆրանսայի վերազինման վերաբերեալ տնտեսական եւ գանձային տեսակէտները: Ինչպէս իր առաջին ծանուցագրով, սոյնով ալ Ֆրանսա պէտքը պիտի շեշտէ համերաշխ եւ համեմատական գործակցութեան մը թէ քաղաքական, թէ տնտեսական եւ թէ զինուորական գետնի վրայ:

Ամերիկայի ֆրանսական դեսպան Պ. Պոնէ յայտարարեց թէ Ֆրանսա պիտի աւելցնէ զգալի կերպով իր բանակին ուժը եւ ռազմական արտադրութիւնները: Ֆրանսայի փափաքն է որ, ըսաւ, այս մասին բոլոր ջանքերը կարգաւորուին այնպիսի եղանակով մը որ արգիլուի ո եւ է յարձակում: Ատլանտեանի բոլոր երկիրներուն միակ փափաքն է պահպանել խաղաղութիւնը, բայց զայն պահելու համար անհրաժեշտ է վճռական միջոցներ նախայարձակման մը դէմ: Քանի մը շաբաթ առաջ Ծայրագոյն Ասիոյ մէջ ապացոյցը տրուեցաւ թէ յարձակումը պէտք է բախի ուժին, եթէ կ'ուզուի պահել ազատութիւնը, առանց որու չկայ ոչ ազգերու անկախութիւն, ոչ ընկերային յառաջդիմութիւն եւ ոչ ընդհանուր բարեկեցութիւն:

× Վարչապետ Պ. Փլէվէն հաւաքոյթի մը մէջ յայտարարեց. — « Պէտք ընենք կարելին որ խաղաղութիւնը վերադառնայ հոն ուր արհամարհուեցաւ: Ինքնապաշտպանութեան միակ միջոցն է յարգել հին խօսքը՝ « Ամէնը մէկի, մէկը ամէնուն համար »: Համոզուած եմ որ ազատ երկիրները ի վիճակի են՝ դիմադրելու ամէն վտանգի: Ո եւ է փոթորիկ չյաջողիր երբ մարդիկ միաբանած են անոր դէմ: Ֆրանսա այս համոզումէն առաջնորդուած կը ջանայ սեղմել հաւաքական ապահովութեան կազմակերպութիւնը եւ ազդեցիկ դարձնել ինքնապաշտպանութեան միջոցները »:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վերջին լուրերը կը հաղորդեն թէ Ամերիկացիք դարձեալ պաշտպանողական դիրքի մէջ մտած են: Կարմիր զօրաբաժին մը անցաւ Նաթքոնկ գետին հարաւային ափը եւ կը սպառնայ Զինճուի առջեւ գտնուող Ամերիկացիները պաշարել: Վեց ուրիշ կարմիր զօրաբաժիններ համախմբուած են Թակուի առջեւ՝ անմիջական յարձակման մը պատրաստ: Հիւսիսային ճակատին վրայ հարաւայինները նահանջած են: Ամերիկեան օդատորմիղը քշուեցաւ Փոհանկի օդակայանէն զոր դեռ կը փորձէ պաշտպանել հետեւակազօրքը:

Այս բոլորը ցոյց կու տան որ ամերիկեան հակայարձակումը կասած է. կարմիրները անցած են Նաթքոնկը եւ կը սպառնան Ամերիկացիներու պաշտպանութեան գծին եւ Ամերիկացիները չեն կրցան գրաւել Զինճուն:

× Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լի յայտարարեց որ չի կարծեր թէ Միացեալ Ազգերու բանակը կորսնցնէ Քորէայի մէջ կամրջագլուխը: Եթէ նոյն իսկ ստիպուինք լքել այս կամրջագլուխը, մեր հետեւելիք քաղաքականութիւնը յստակ է. բռնի ուժով կամ բանակցութիւններով հիւսիսային Քորէացիները ետ ղրկել 38րդ միջօրէականէն վեր: Թէեւ, առ այժմ ո եւ է յոյս չկայ համաձայնութեան մը՝ Ազգաժողովի նոր նիստին մէջ:

× Միացեալ Ազգերու հնդկական յանձնաժողովին անդամ գնդապետ Ուննի Նայար, Թայմզի թղթակից Մորրիսըն եւ Տէյլի Թէլէկրաֆի թղթակից Պըքլի սպաննուեցան պայթող ականէ մը երբ ինքնաշարժով ճակատ կ'երթային:

× Թուրքիոյ կողմէ իբր մասնակցութիւն Քորէա ղրկուելիք 4500 հոգինոց զօրախումբը պիտի առնուի Այաշի հետեւակազօրքէն, հրամանատարութեամբ գնդապետ Ասըմ Էմէնի: Այս խումբը մօտ օրէն օդանաւով կը մեկնի Կեսարիայէն Պասրա – Պոմպէ – Փիլիպեաններու ճամբով Ճափոն, ուր պահ մը հանգստանալէ ետքը պիտի ղրկուի ճակատ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց աւելցնել գերման դրամանիշը ցրկերը: Չըրչիլ պահանջեց վարչապետէն սեպտեմբերէն առաջ բացառիկ նիստի հրաւիրել խորհրդարանը, արդի տագնապին կարեւորութեան պատճառով:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ պատգամագիր մը ուղղեց Հնդկաչինի, խոստանալով օգնել նիւթապէս եւ զինուորապէս որպէս զի պահպանեն ներքին ապահովութիւն մը:

« ԼԻՊԷՐԹԷ » ֆրանսական նոր շոգենաւին բացումը կատարուեցաւ Հավրի մէջ, 800 հոգինոց ճաշասեղանով մը: Նաւը իր առաջին ճամբորդութիւնը դէպի Ամերիկա պիտի կատարէ օգոստոս 17-ին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Արուն պանակ մը

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ձին անձկութեամբ բոլորտիքը կը նայէր կարծես մտահոգ՝ իր տիրոջ կեանքին սպառնացող վտանգին համար: Սակայն սկսաւ, գոհունակութեամբ գլուխը օրօրել երբ նշմարեց անոր վերադարձը :

Ան՝ հանդարտօրէն մօտեցաւ ձիուն քով, շոյեց անոր բաշերը, համբուրեց աչքերէն ու գոց ափը բացաւ արդէն անոր բնազդաբար պատրաստ բերնին առջեւ: Շաքարի կտորները նոյն րոպէին իսկ անյայտացան ջրոտ ակռաներուն ետին ...:

Ձին երանութեամբ դողդողաց երբ զգաց, քըթին մէջ վառ սիկարիկի մըն ալ մխրճիլը: Ցըրթները թուլցած վար կախուեցան , աչքին կոպերը հեշտանքով կծկուեցան ու կողերը կը լայննային երկար, երկար շնչառութիւններով :

Ծխելու խնջոյքը սակայն, կենդանիին համար նշան մըն էր թէ պիտի վազէր ժամերով, առանց կենալու, մինչեւ որ սանձի որոշ շարժում մը գար միջամտել իր վազքը դանդաղեցնելու ու յետոյ դադար առնելու :

Մինչ ան, առանց ժամանակ կորսնցնելու , ակնթարթի մը մէջ ձիուն վրայ բարձրացաւ: Ձին հոս հոն փոքրիկ տատանումներէ յետոյ, գլուխը վեր առաւ, ականջները դէպի առաջ պրկեց ու սկսաւ սուրալ :

Կը սուրար արագ, շատ արագ: Պոչը լուսնի շողերուն մէջ ծածան ու լոյսի խուրձի պէս ցցուն, կը կորսուէր խաւարին մէջ աստղի նման, միշտ նոյն ուղղութեամբ ընթանալով: Երբեմն հոյլ հոյլ աստղեր կը ժայթքէին սմբակներէն, երբեմն փոշին, յորձանուտ ջուրի փրփուրներու պէս կեռար իր ետին ընդհուպ անյայտանալու համար ծառերու ստուերներուն մէջ :

Իսկ ինք՝ հեռաւոր լերան քղանցքին տակ ձեւառնող գիւղի մը ուրուագիծերուն աչքերը յառած , կը յիշէր, կ'ապրէր հոգին ալեկոծող այն տխուր պահերը, երբ, տարիներ առաջ,, այսպէս պայծառ գիշեր մը, գաղանային ճանկեր երկարած էին իրենց տունէն ալ ներս, բզկտումի ու արեան նոյն հետքերը հիւսելու համար, որ կը լայննար քաղաքէ քաղաք, տունէ տուն, քայլ առ քայլ, տարագրութեան ճամբաներուն վրայ: Ու երբ, իր հայրն ու զինք կը տանէին, համբոյրի մը ստնդանքին տակ դրան սեմին վրայ մօրը փափաած էր իրբեւ ուխտ,

— Սպասէ ինձ, մայրիկ, պիտի վերադառնամ...:

Ազատած էր հրաշքով: Ոչ ոքին համարձակած էր յայտնել թէ իր ուխտը պիտի գործադրէր: Արդէն ո՞վ պիտի հաւատար իրեն, եթէ ըսէր թէ մայրը ողջ էր թերեւս եւ կը սպասէր իր վերադարձին :

Սակայն ինք, անխախտ էր իր հաւատքին մէջ, մայրը կ ըսպասէր իրեն եւ հիմա կը սուրար զայն գտնելու ու ազատելու համար :

Ան դեռ կը թուէր: Դէպի իր գիւղը, դէպի իր տունը: Սմբակներուն նուագը կը միանար սրտին զարկերուն, զարբնոցի սալէն ցատկոտող կայծերուն պէս, յոյսի նշոյլներ սփռելով մթութեան մէջ:

Հորիզոնը վայրկեան առ վայրկեան կը մօտենար դէպի իրեն: Մերկանալով իրենց խորհրդաւոր ձեւերէն գիւղի մը գոյութիւնը մարմին կ'առնէր որոշապէս :

Իր գիւղն է անիկա ...: Քիչ մընալ ...: Արդէն հասած էր հոն ...:

Լուսնի շողերը շիրմային ոգիներուն նման կը սահէին, գիրար խաչաձեւող, մոռցուած ու այլեւս անկոխ կածաններու վրայէն: Գիւղը կը պատռէր զինք պատանքող լուսնային աղօտ շղարշները ու կը տարածուէր իր նայուածքին առջեւ դարեր առաջ կործանած հինաւուրց քաղաքի մը մնացորդաւերակներուն պէս ...:

Ձիուն վազքը տակաւ կը դանդաղէր կարծես այդ ոգիներուն ընթացքը չկանխելու համար:

Յանկարծ սանձեց զայն: Ծառի մը ստուերին տակ կեցած, դիտեց, աչքերով համբուրեց իր տունը: Անոր շուրջ ոչ մէկ նշան կար, ոչ մէկ նըշոյլ երբեմնի կեանքէն: Հոս հոն ինկած պատերու քարակոյտներ վախով կը ցցուէին, կարծես իրենց անդորրութիւնը խանգարող իր ներկայութեան պատճառաւ :

Գոց դրան առջեւ, խարխուլ երդիքէն ինկած ու մաշած գերանի մը սեւ գիծերը դաժան տապանագրի մը նման, կը պատմէին եղեռնական ու եղերական ճակատագիրը երբեմնի քաղցր ու ընտանի երազի այդ բոյնին ...:

Ժամանակ չունէր կորսնցնելու :

Սրունքները մեղմօրէն փարեցան ձիուն հեւացող կողերուն վրայ: Ձին քանի մը քայլ եւս յառաջացաւ՝ ուղղակի դրան առջեւ կանգնելով :

Փոշեպատ ճամբաներէն յետոյ, վայրկեանի մը համար զգաց հիւրընկալ ու տաք շոյանքը երբեմնի այդ լուսաճեմ սեմէն ներս սաւառնող մըթնոլորտին ուր ծնած ու ծաղկած էր իր հասակը սիրոյ ու գորովի յորդումներու մէջ :

Ի՞նչ պիտի ընէր հիմա ...: Ծուարեցաւ ...:

Ճնշող լռութիւնը աւելի ծանրացաւ իր հոգւոյն վրայ, մանաւանդ երբ գլխուն վերեւ խրտչած բուի մը թեւերը թափ տուին հեռանալով դէպի մօտակայ ծառի մը ուղղութեամբ :

Երկար շունչ մը առաւ ու ասպանդակներու վրան գրեթէ ոտքի կանգնած՝ դողդոջ ու ցած ձայնով մը կակաղեց,

— Մայրիկ, ահա եկայ... ահա եկայ...

Ոչ մէկ շարժում, ոչ մէկ շշուկ: Թերեւս ուրուականներ կ'ապրէին հիմա հոն, ու խռոված մըտիկ կ'ընէին այս անծանօթ ձայնը որ կը մաղուէր գրեթէ աւերակ պատերուն բացուածքներէն :

Արդեօք վտանգի մը նախազգա՞ցումն էր այս: Սարսռաց ...:

Այս անգամ աւելի յստակ ու բարձր ձայնով պոռաց.

— Մայրիկ, ահա եկայ, ահա եկայ...: Խոստացայ թէ պիտի վերադառնամ: Ո՞ւր ես, մայրիկ:

Դարձեալ կենդանութեան ոչ մէկ նշան: Նայուածքը երկարեց մինչեւ մօտակայ տուները: Նոյն մեռելային լռութիւնը ամէն կողմ :

Զհամարձակեցաւ իջնել ձիէն ու տունէն ներս մտնել աւելի մօտէն քննելու համար: Խորհեցաւ թէ կրնար տխուր վերջ մը ունենալ իր այս ուխտագնացութիւնը: Բայց որքան կարօտն ունէր վերստին տեսնելու, շօշափելու ամէն անկիւն, ամէն բան ... :

Ծանր է սրտին վրայ ճնշող լռութիւնը : Անիկա կարծես դադրած էր այլեւս: Գլուխը ինկաւ կուրծքին վրայ: Ձիուն սանձը ձեռքէն սահեցաւ :

Ձին քանի մը քայլ ետ քաշուեցաւ: Վիզը դարձուց դէպի վերադարձի ուղղութեամբ :

Այս անգամ ինքզինք մոռցած կրկնեց ու կրկնեց .

— Մայրիկ, ահա եկայ ...: Ես քու Տիրանդ եմ, Տիրանը ... ձայն տուր, մայրիկ ...:

Սակայն առանց որեւէ արդիւնքի :

Սանձը վերստին ձեռքին մէջ, անգամ մըն ալ աչքերը պտտցուց իր տան վրայ ու ճամբայ ելաւ: Եթէ մայրը հոն չէր, ուրեմն օտարներ կ'ապրէին հիմա հոն, կամ թէ ապրած էին ու հետեւաբար լղրճած անոր օրհնուած օդն ու մտերմութիւնը: Մեծ Եղեռնին ահագնութիւնը իր ամբողջ զազանութեամբ իր գլխուն վրայ ծանրացաւ: Վրէժի բոցը երակներուն մէջ ծաւալեցաւ անզըսպելի հրդեհի նման: Ուզեց անմիջապէս հեռանալ, վայրկեան մը առաջ պահակի հրացանը ձեռքին մէջ առնելու ու վերստին երկարելու դէպի նոյն տարածութիւնները մինչեւ որ օրը գար ... Իր ցեղին յաւիտենական հաշուեյարդարի օրը :

Հազիւ թէ ձին սկսած էր սուրալու, յանկարծ հուժկու ցնցումով մը ինքզինքը քամեց ճամբուն վրայ: Ականջները ջղայնօրէն շարժեցան ամէն ուղղութեամբ: Վիզը առաջ ցցեց սանձը ձեռքէն խլելու ուժգնութեամբ: Տիրան բնազդաբար գլուխը ետին դարձուց: Տեսածը պատրանք չէր: Չկըրցաւ հաւատալ, սակայն իրողութիւն էր :

Լուսնի յորդ շողերուն տակ որ արծաթ գետի մը նման կարծես կ'ընթանար դէպի յառաջ, մարդկային ձեւ մը, պաղատագին ու դողդոջ շարժումներով կը ջանար իր ուշադրութիւնը գրաւել: Ցորձանքէն քշուող, շորցած ճիւղերը ջուրէն դուրս ցցուն կոճղի մը նման կը տատանէր ան, ձեռքերը երկարած, ձիւնի պէս մազերը ցիրուցան: Կին մըն էր , հազիւ թէ կանգնելու կարող, կքած ու խըլեակներու մէջ :

Ձին գրեթէ ցատկեց: Ակնթարթի մը մէջ հասան հոն: Ծռեցաւ վար, գրկեց երկու ձեռքերով գառնուկի չափ թեթեւ այդ խլեակը: Շտկուեցաւ թամբին վրայ մայրը թեւերուն մէջ գրկած: Ձին արդէն գլուխը առած կ'արշաւէր աչքերը դէպի ընտանի տարածութիւնները սեւեռուն :

— Սպասեցի քեզ, մրմռաց մայրը: Գիտէի թէ պիտի գայիր, աւելցուց, հոսող արցունքներուն մէջէն հազիւ թէ նշմարելի ժպիտով մը ...:

Իրեն այնպէս կը թուէր թէ պաղատագին ուրիշ ձայներ կը լսէր: Ձիուն դոփիւններէն տարտղնուած ոսկորներ, անասելի ճիչով մը, ջուրէն դուրս ցատկող արծաթ ձուկերու պէս, նայուածքին մէջ նորէն կը սուզուէին իր էութիւնը խորէն ալեկոծելով :

Սրտին զարկերուն, յանկերգի նման կը միանային անոնց ողբակոծ կանչերը ու կը լսէր կրկին ու կրկին :

— Հապա մեզ ո՞վ պիտի ազատագրէ, ո՞ւր հանգիստ պիտի գտնեն մեր անտէր աճիւնը ...:

Մօրը տխեղծ մարմինը իր կուրծքին աւելի ու աւելի պինդ սեղմած, նոր ուխտով մը շըրթները կը դողդողային :

Վաղուան տեսիլքը կը ծփար իր առջեւ բոլոր ու յաղթական :

Հայրենի հորիզոնին վրայ բացուող լոյսերու բոսորութեան մէջ, կը տեսնէր ձիաւորներու անցքը բանակ առ բանակ: Կը լսէր յաղթութեան շեփորին արձագանգը լեռնէ լեռ, ձորէ ձոր:

Ուխտի ու հաւատքի այս նոր ճամբուն վրայ աստղային ժպիտներ ու հուր վարդեր կը դողային հիմա: Իր բեդասր դեռ կը սուրար դոփիւններէն լուսագին փոսեր բանալով, իր երջանկայոյզ բեռը օրօրելէն ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ճափոն երէկ եւ այսօր

« Ֆիկարօ » վերջերս յօդուածաշարք մը հրատարակեց նոր Ճափոնի մասին: Կ'ամփոփեմ հիմնական մասերը .—

Հիրոշիմա քաղաքին վրայ նետուած առաջին հիւլէական ռումբը սպաննեց 78.150 հոգի, վիրաւորեց 37.429 հոգի, որոնց 40 առ հարիւրը մեռան յետագային, կորսուած համարուեցան 13.980 հոգի: Հիմնայատակ կործանեցան կամ կիսափուլ վիճակ մը ստացան 74.041 շէնքեր:

Այլեւս քաղաք մը չէ Հիրոշիման, այլ կմախք մը: Աւերակներ ու զօսացած ծառեր: Բացարձակ անէութիւն: Այդպէս էր քանի մը տարի առաջ:

Ճիշդ է, ծառեր ու ծաղիկներ չկան, բայց ճափոնցի ժողովուրդը՝ ի բնէ սիրահար ծաղիկի, — գարունը մանաւանդ նուիրական է իրեն համար, զարդարած է քիչ մը ամէն տեղ ու նաեւ կայարանը, թուղթէ կանաչութիւններով եւ կեռասենիներով, բնականէն աւելի գեղեցիկ կանանչազարդուած: Այս պարագան կը յատկանշէ Ճափոն ժողովուրդին ապրելու եւ տեւելու կամքը :

Այսօր մեծ աղէտէն հինգ տարի վերջը, Հերոշիմա կը սկսի վերածնիլ տակաւ, աւերակներու մէջէն, անշուշտ դանդաղ՝ բայց վստահ քայլերով :

Աւերակներու մէջ հոս հոն, խառնիխուռն կը ցցուին տնակներ , առանց սպասելու պետական յատակագծի գործադրութեան : Ճափոնցին շատ նիւթերու պէտք չունի իր տան շինութեան համար: Կը բաւեն քիչ մը փայտ, գամ , իւղոտ թուղթ, կղմինտր ու կամք: Եւ այս վերջինը չի պակսիր Ճափոնցիին մօտ :

Համեստ կրպակներ, ուր կարելի է գտնել ամէն ինչ: Ճափոնցիներու մասնագիտութիւնը կազմող խաղալիկներ, անուշեղէններ :

Քաղաքապետութիւնը ծրագրած է արդիական քաղաք մը կառուցանել նախկին Հերոշիմային տեղ, պետական հաստատութիւններով, բնակարաններով, շուկայի եւ ուրիշ զանազան թաղերով: Իւրաքանչիւր շրջան պիտի ունենայ իր առանձին գոյնը .— կանաչ, կարմիր, վարդագոյն, դեղին, եւն.: Որոշած են նոր ոստանը կոչել «Համաշխարհային խաղաղութեան քաղաք»:

Քաղաքին ճիշդ կեդրոնը, հոն ուր հիւլէական ռումբը պայթեցաւ, պիտի շինուի «Խաղաղութեան Պարտէզը», կանաչ գոյնով :

Ու քաղաքապետը՝ կեցած իր գրասենեակէն կախուող չորս մեթր մեծութեամբ յատակագծին առջեւ, կը գոչէ .— « Մենք, Հերոշիմայի քաղաքացիներս, ամէն ջանք պիտի գործադրենք , մեր քաղաքի աւերակներուն վրայ, վերականգնելու համար քաղաք մը խաղաղութեան եւ մշակոյթի, որ խորհրդանշէ նոր Ճափոնը : Զիք Հիրոշիմա ազդակներուն, մենք կը նայինք ապագային յոյսով եւ վճռականութեամբ»:

Նոր քաղաքին համար ծախք կը նախատեսուի աւելի քան տասը միլիառ եէն :Շինութիւնը պիտի տեւէ 15 — 20 տարի, եթէ արտասահմանը օգնէ:

Հիւլէական ռումբը ինկած է աւերակ Առեւտրական Սենեակին քովիկը, որ վերածուած է սրբավայրի: Շուրջը կրպակներ, որոնց մէջ կը ծախուին բացիկներ, քանի մը եէնի յաւելումով կարելի է զանոնք կնքել «Աթոմ Հիրոշիմա» վերտառութիւնով: Կը վաճառուին նաեւ զանազան յիշատակներ ու ձեւափոխուած շիշեր, այլափոխուած կղմինտրներ, որոնց վրայ կարելի է գետեղել նկարներ :

Կուգան այստեղ զբօսաշրջիկներ՝ աշխարհի ամէն կողմերէն: Եւ Հիրոշիմայի բնակիչները ոխ չունին, հիւլէական ռումբի առաջին զոհերը իրենք ըլլալուն համար :

Աղէտէն վերապրողներէն մէկն է հանրակառքի բանուոր մը, որ գիտակցութիւնը գտաւ վիրաւորուելէն քանի մը օր վերջ, հիւանդանոցին մէջ: Հրաշք է որ կ'ապրի տակաւին: Այնքան այրած էր կոնակը, որ կը նմանի լուսնի, բացուածքներով եւ վարդագոյն լաւայի վազուքով: Ձախ բազուկին վրայ կը տեսնուին ջիղերու խուրձեր, ինչպէս մարդակազմութեան տախտակին վրայ: Աջ բազուկին վէրքը տակաւին գոցուած չէ. կը սպասէ իր տասներեքերորդ գործողութեան :

Քարափին վրայ կը սպասեն խումբ մը Ճափոնցի գերիներ, վերադարձած ռուսական արգելարաններէն: Հանդարտ են անոնք. լուռ ու զուսպ, երկարատեւ բացակայութենէ մը վերջ

ՃՐԱԳԴ ՎԱ՛Ռ

Քառորդ դար, սպառել խելք ու միտք, Թուղթ ու մելան, գիր, գպրութիւն գիշեր ցերեկ, որպէսզի Մեր խօսքը լոյս դայ ամէն տառու մութին ու լուսուն, բարի լուսուն ...

Որպէսզի ժողովուրդ մը ողջ եւ տարադիր չկորսնցնէ իր գիտակցութիւնն եւ իր լեզուն, յառաջ երթայ եւ ՅԱՌԱՋով միշտ յառաջդիմէ ու զօրանայ :

Ինչպէս պահակը արթուն՝ սահմանին վրայ, «Յառաջ»ն է միշտ որ դէմ կուգայ ամէն քայլի, ի խնդիր ազգային շահերուն եւ ինքնապաշտպանութեան :

Փարոս մըն է ան որ լոյս սփռէ իր չուրջ բոլորը ուղեկորոյս անցորդներու եւ մոլորած, ճամբան չեղած եղբայրներու :

Հայելին է ան որ կը պատկերացնէ ազգի վիճակն ամէն կողմէն, գաղթաշխարհի եւ հայրենիքի, անոնց ուրախութեան, վերելքին եւ յաւերուն :

Եւ միշտ յառաջ դէպի լոյս: Նախանձախնդիր Հայու տան ու մշակոյթին :

Ձեռքէն բռնած հայ մանուկին, երիտասարդ նոր սերունդին որ միշտ մնան ազգանուէր եւ անձնազոհ, հաւատարիմ աւանդութեանց :

Անոր ցանած սերմերէն է որ կ'ուռճանայ ու կը ծաղկի անդաստանը մեր գաղութին:

Քառորդ դար է որ ոտքի է, խրոխտ, արի եւ աննկուն, միշտ պատրաստ պաշտպանելու մեր Մեծ Դատը նուիրական: Եւ վայ անոր որ դէմ խօսի, դէմ կը գործէ իր ընթացքին :

Ան ճաղկող է միշտ քսութեանց, կեղծիքներու եւ նենգութեանց, ուրկէ, որ գան:

Արթուն է միշտ երիտասարդ, հակառակ իր քսանեւհինգ տարիներու ծանր բեռին :

Մեզի կը մնայ մաղթել սրտանց ուժ, զօրութիւն, մշտանորոգ, որ միշտ մնայ ճրագը վառ, եւ իր իւղը միշտ անսպառ երթալու միշտ դէպի յառաջ ու միշտ «Յառաջ» մեծ գաղափարի դրօշն պարզած ...

ՄԷՆ–ՍԷ

իսկ: Սակայն երեւութական է այդ հանդարտութիւնը: Անոնց սրտերը կը պոռթկան ուրախութենէն ու յուզումէն : Ճափոնցին չատ ժլատ է, արտայայտելու համար իր վիշտերը ու ուրախութիւնները: Եւ այն քանի մը համեստ ցուցատախտակները՝ որոնք կ'երեւան հոս ու հոն, չատ խօսուն են: Կ'ըսեն անոնք.— « Բարի վերադարձաք ձեր հայրենիքը»· կամ — «կը ցաւինք ձեր այդքան երկար ժամանակուան բացակայութեան համար »:

Գերիները այժմ կը վերադառնան նոյն այն համազգեստով՝ որով մեկնած էին: Առանց զէնքի եւ դրօշի այս խումբերը բանակ մըն էին, որ մեկնեցան գրաւելու համար Ասիան: Ու հիմա կը վերադառնան որպէսզի սպիտակ զգեստ հիւանդապահուհիները հականեխեն զինքը ...

Կ'ըսեն թէ երկիր վերադարձող իւրաքանչիւր գերի համայնավար մըն է՝ համոզուած, կեղծ կամ ենթադրական: Սիպերիոյ անտառային աշխատանքին համընթաց, անոնց գլուխները լեցուցած են համայնավարական վարդապետութեան գիտելիքներով : Խորհրդային իշխանութիւնները անոնց ստորագրել տուած են յանձնառութիւններ, որպէսզի Ճափոնի որեւէ համայնավարական բըջիջի մէջ մտնեն, անմիջապէս որ հայրենիք վերադառնան: Մերժումի պարագային արձակումը կը դժուարանայ :

Ուրեմն անոնք յանձն առած են պայքարիլ ամերիկեան ազդեցութեան դէմ, քարոզել թէ Խ. Միութեան եւ Ճափոնի միութիւնը պատմական անհրաժեշտութիւն մըն է: Յետոյ, ուշադրութիւն ընել՝ իրենց խօսակցութեանց ընթացքին, որեւէ բառ չփախցնել, սովետներու հսկայական զինուորական հաստատութիւններու չուրջ, հակառակ անոր որ ոչ ոք տեսած կամ այցելած է անոնց :

Այս գերիներուն համար հաստատուած էին հինգ տեսակ դպրոցներ, պատրաստուելու համար համաձայն իրենց կարողութիւններուն : Ասոնցմէ չատեր այնքան տարուած էին նմանօրինակ քարոզութիւններով, որ հազիւ Ճափոնի հողը ոտք դըրած՝ ուղղակի կը մեկնին Թոքիօ, փոխանակ երթալու իրենց ընտանիքներուն մօտ :

Գերիներէն չատեր անչուշտ յուսախաբ կ'ըլլան, երկիր վերադառնալէ վերջ:

Ցարդ հայրենիք վերադարձած են հինգ հարիւր հազար գերիներ :

Սիպերիոյ եւ ներքին Մոնկոլիոյ մէջ արգելափակուած գերիներու եւ մեռածներու թիւին մասին ոչ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն, հակառակ դաշնակից հրամանատարութեանց բողոքներուն : Խ. Միութեան գերիներու կայանները ամուր փակուած են Միջազգային Կ. Խաչի ներկայացուցիչներուն առջեւ: Գերիներուն արգիլուած է նամակ կամ ծրար ստանալ, հակառակ այն իրողութեան, որ Խ. Միութիւնն ալ ստորագրած է 1949ի Ժընեւի պայմանագիրը :

Ա. ՀԱՐԻԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Օգոստոս.— Անցեալ կիրակի, 6 Օգոստոս, երբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ նշանակուած կարգադիր յանձնախումբը, առտուն կանուխ Վալապը կը հասնէր, անտառը բազմութեամբ կը յորդէր արդէն: Իրարու ետեւէ կը հասնէին օթաքառերը դրօշազարդուած եւ խանդավառ երգերով: Կարգ մը փոքր եւ մեկուսացած շրջաններ, ուր չկան Դաշնակցական մարմիններ, ժողովուրդը ինք կազմակերպած էր եւ վարձած յատուկ օթօքառներ: Անչուշտ ըսել կ'ուզէին.— Եթէ պատահի որ օր մը դուք մոռացութեան տաք այս օրերը, մենք տէր պիտի կանգնինք մեր աւանդութիւնները հաղորդելով նոր սերունդին :

Հոն էր նոր սերունդը ստուար մեծամասնութեամբ եւ խանդավառութեամբ: Մինչ ամէն մարդ տեղաւորուելու վրայ է, անդին երիտասարդութիւնը կը չարունակէ երգել եւ արտասանել: Հայկական նուագի ոգեւորիչ հնչիւններուն տակ երիտասարդութիւնը 50ով, 60ով կը դառնայ հայկական չուրջպարերը այնքան բնական եւ հարազատ, հերքելով մեղադրանքը թէ նոր սերունդը միայն «թանկօ», «սամպա» կը փնտռէ:

Ուրախութիւնը ամէն տեղ է, ամէն ծառի տակ եւ ամէն խմբակի քով: Ասդին կովկասեան պարեր, անդին տաւուլ զուռնայի ընկերակցութեամբ կը պարեն տարէց հայրերն ու մայրերը, պահ մը վերապրելու համար իրենց բնագաւառի հին օրերը : Հոն Տարօնցին, Կարնեցին, Վանեցին, Խարբերդցին հոն են բոլորը: Կը լսուին բացականչութիւններ.— «Քսան տարի է որ այսինչ մարդը չէի տեսած, պէտք էր Խանասորի արշաւանքին գալ որպէսզի ամէն մարդ իր ծանօթը տեսնէ »:

Ժամը 3ին սկսաւ հանդէսին պաշտօնական բաժինը, նախագահութեամբ ընկեր Յ. Պապիկեանի, որ պատմական ակնարկ մը նետելէ վերջ Խանասորի նախընթաց դէպքերուն վրայ, բացատրեց արշաւանքին չարժառիթները : « Որոշումը տրուած ատեն Դաշնակցութեան վարիչները գիտէին որ անհաւասար կռիւ մը պիտի մղեն : Կային նաեւ հակառակորդներ, բայց յետագային այդ ընդդիմադիրները իրենք ստանձնեցին ղեկավարութիւնը: Եւ արշաւանքը իր յաջողութեամբ Հայուն ճակտէն սրբեց անարգական մակդիրը .— «Դուն ստրուկ ես, դուն վախկոտ ես, դուն Հայ ես» :

Յետոյ կարգով երգեցին եւ արտասանեցին Նոր Սերունդէն Մարի Գաբրիէլեան (Սէն Լու), Զուարթ (Պուլվար Օտտօ), Արփիկ Թադոյեան (Մարսէյլ), Երուանդ Գալայճեան (Հալէպ), Օր. Սաքայեան (Պուլվար Օտտօ), Օր. Յարութիւնեան (Սէն Ժերոմ), Յասմիկ Սարգիսեան (Լէ Միլ), Եղիսաբեթ Կօշկակարեան (Սէնթ Մարկրիտ) եւ Վալանսէն ինչպէս նաեւ ուրիշներ որոնց անունները կրնամ մոռցած ըլլալ: Բոլոր երգերն ու արտասանութիւնները արժանացան բուռն ծափերու: Լէ Միլի Նոր Սերունդէն Պաղտասար Պաղտասարեանի մարզական խաղերէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Տիգրան Թադոյեան, ոք Խանասորի ոգեկոչումէն վերջ ծանրացաւ ներկայ մռայլ կացութեան եւ անարժան հակառակորդներու քսութեանց վրայ :

« Դժուար էր երեւակայել թէ պիտի գտնուին հայ մարդիկ որոնք իրենց գրիչը եւ միտքը տրամադրէին օտարին հարուածելու իրենց հարազատը: Այն գարշելի պայքարը որ կը մղուի հայ ժողովուրդի ամէնէն կենսունակ կազմակերպութեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, գործն է չնչին փոքրամասնութեան մը: Ինչո՞ւ համար այսչափ աղմուկ կուսակցութեան մը դէմ զոր 30 տարի առաջ տարին «թաղեցին», մինչ միւս օրը, Զարենցը կը գրէր թէ «ննջեցեալը յարութիւն առած է»: Կը խօսին այսօր, պիտի խօսին վաղը, որովհետեւ գիտեն որ Դաշնակցութիւնը իր ուժը կը պարտի այս ժողովուրդին, ծնած ըլլալով անոր տառապանքէն: Ան կանդ չէ առած որեւէ զոհաբերութեան առջեւ եւ տուած է անհամար [illegible]: Գիտեն նաեւ որ ան գործի կուսակցութիւն է՝ վըկայ՝ իր 60ամեայ գործունէութիւնը: Դաշնակցութիւնը մշակոյթին հետ երգեց ազգ եւ հայրենիք եւ բարձրացուց հայ ժողովուրդի մարտական կարողութիւնը: Տուինք ամէն ինչ, ըրինք ինչ որ պէտք էր եւ կրնայինք ընել: Մեր հայրենիքին համար է որ կ'ուզենք Հայը Հայ պահել»: (Ծափեր):

Ընկեր Նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով փակուեցաւ հանդէսի պաշտօնական մասը եւ ուրախութիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն: Ժողովուրդը կարգապահ եւ խանդավառ երգերով վերադարձաւ տուն, մեծ գոհունակութեամբ:

Յ. ՏԷօՔՄԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (147)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

— Այստեղ ամէնքն են, պատասխանեցին մի քանի մարդիկ, միմեանց նայելով :

Իսկ մէկը, որի տափակ դէմքը, ինչպէս երեւում էր, ամիսներով ածելի չէր տեսել, նստեց Ասլանի կողքին, որպէսզի լաւ հասկացնէ նրան թէ ինչու մեռածներին են այստեղ յիշում :

— Վերջն է լաւ, ասաց նա ժպտալով. միշտ պէտք է սպասել վերջին: Այսօր լաւ եմ, էգուց վատ, դրանից ի՞նչ կը լինի: Գերազմանն է մարդուն ջոկում: Եթէ հայհոյում են գերեզմանը, կը նշանակէ որ վատ է նրա մէջ պառկածը ...

— Ուրեմն կենդանի մարդու մասին դուք լաւ կամ վատ չէ՞ք ասում :

— Վատը կարելի է, բայց լաւը ..

— Մանասը լաւն էլ է ասում :

— Մանասը ուրիշ բան է: Մենք միայն նրան ենք հաւատում: Տեսնում է մեզ, ասում է՝ ինչ որ արդար ու ճիշդ է: Նա մեր գլուխնէ, նրա պէս իմացող չկայ ...

Այստեղ Մանասն ընդհատեց խօսակցութիւնը, երեւի նկատելով որ տղաները գովում են իրան :

— Դու նոր եկար եւ, ի հարկէ, զարմանում ես, ասաց նա Ասլանին: Սպասիր, մի երկու օրից յետոյ կը ճանաչես ամէնքին:

— Վաղը ինձ այստեղ չես տեսնի:

— Այդքան չուտ քեզ բաց թողնել չէ կարելի: Ձմեռ է, մենք պարապ, դու պարապ, վաղուց է քեզ հետ որս չեմ արել: Գիտե՞ս որքան առատ է որսը այս կողմերում. եղնիկները հօտերով են ման գալիս: Ձիւնը խոր է, Աստուծու անասունները փախչել չեն կարողանում : Ով ինչ ուզում է լինի, բայց քեզ պէս հրացան խփող չի լինի :Մենք կը գնանք...

— Գովել չէ կարելի, ինքներդ չէ՞ք ասում :

— Դա գովասանք չէ. կնամարդն էլ կարող է լաւ հրացան խփել: Հա, ձմեռը դու Քիրսում չէ՞ս եղել :

— Այստեղ էլ սար է, չէ՞:

— Այստեղ ի՞նչ սար է: Այստեղ մեր ձմեռոցըն է: Դու պիտի տեսնես այն տեղերը, ուր մենք ապրում ենք ամառը: Ցուրտ ես ուզում, այնտեղ է, ձիւն ես ասում՝ գագաթների մօտ: Խօսք եմ տալիս հարիւր որջ գտնել, արջի որջ ...

— Դուք այժմ էլ գնո՞ւմ էք այնտեղ :

— Միշտ ման ենք գալիս... Այս գօտի մէջ ոչ ոք մեզ չի կերակրի ...

— Դա ճիշդ է, դուք համ դժուարութիւններ պիտի անէք, համ կերակուր գտնէք ձեզ համար :

— Երկուսն էլ դժուար բաներ չեն: Տղերք, բաւական է, որքան խօսեցիք... Այժմ պէտք է մի կտոր հաց ուտել: Մեր Ասլանին ցոյց տանք թէ ինչ համ ունի Քիրսի գիտորը...

Օջախի մօտ հաւաքուածներից մի քանիսը դընացին Մանասի պատուէրը կատարելու. իսկ մէկը այս ու այն կողմը քաշեց խանձողները, կուտեց կրակը, խորովածի համար տեղ պատրաստեց: Միայն այդ ժամանակ Ասլանի աչքն ընկաւ մի տարօրինակ երեւոյթի վրայ, եւ նա հարցրեց Մանասից .

— Ի՞նչ է նա... Իմ աչքին է այդպէս երեւում, թէ՞ իսկապէս աղջիկ է... = Աղջիկ է:

Ջրի կժի մօտ կանգնած էր մի աղջիկ եւ նայում էր նորեկին :

— Ուրեմն աղջիկներ է՞լ են կռւում քո ձեռքի տակ ...

— Ոչ, դա այսօր եկաւ, քեզանից չատ առաջ, կէսօրին : = Մենա՞կ...

— Մենք ճանաչում ենք նրան եւ չենք զարմանում :

— Բայց ի՞նչպէս եկաւ, ինչո՞ւ եկաւ :

— Նրա համար դժուարութիւն չկայ: Երէկ մեր տղաներից մէկը իջաւ սարերից, որ մեզ համար աղ ու հաց բերէ: Այսօր առաւօտեան, վերադառնալիս, նա տեսնում է, որ սա գնում է մի ինչ որ մարդու հետ. հեռուից այնպէս է թւում թէ սրա ընկերը մեր երկրացի չէ, կ'ասես թէ Թուրք լինի: Նա ուշադրութիւն չէ դարձնում, չարունակում է ճանապարհը. ասացի որ մենք ճանաչում ենք այս աղջկան: Բաւական տեղ գալուց յետոյ մեր տղան տեսնում է յանկարծ, որ աղջիկը վազում է իր ետեւից: Մենակ էր, նրա ընկերը կորել էր... Եւ այդպէս աղջիկը եկաւ այստեղ :

— Տղամարդ աղջիկ է, զարմացած բացականչեց Ասլանը :

ԼԷՕ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ տօնին առթիւ **ՅԱՌԱՋ**ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի օր։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպական միութեան խորհրդակցական ժողովին նախագահ Պելճիքայի նախկին վարչապետ Սփաք լրագրական ասուլիսի մը մէջ ջերմապէս պաշտպանեց Չըրչիլի առաջարկը եւրոպական բանակ մը կազմելու մասին։

— Երկու պատերազմներու փորձառութիւնը ցոյց տուաւ առաւելութիւնը միակ հրամանատարութեան մը։ Ինչո՞ւ ուրեմն սպասել որ պատերազմը գայ եւ անկէ ետքը կատարել երրորդ անգամն ըլլալով այն բանը որուն անհրաժեշտութիւնը փորձուած է։ Երկու պատերազմներու ընթացքին երկու հրաշքներ փրկեցին կացութիւնը, Մառնի ճակատամարտը եւ Լոնտոնի պատերազմը։ Երրորդ « հրաշքի » մը ի՞նչ ապահովութիւնը ունինք փրկելու համար մեր քաղաքակրթութիւնը։ Պէտք է նկատի առնենք պատասխանատուութիւնը պատմութեան առջեւ։ Այս խնդիրը չի կրնար լուծուիլ առանց անձնական պատասխանատուութեան։ Նախարարներու Յանձնաժողովը չուզեր այս բանը։ Ան կ'ուզէ ամէն ինչ լուծել մարմինի մը մէջ, առանց ուզելու որ ո եւ է մէկը անձնապէս պատասխանատու բռնուի։

× Չըրչիլի առաջարկին մասին Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան կարծիքը այն է թէ Եւրոպական միութեան ծրագրին մէջ զինուորական հարց գոյութիւն չունի։ Հետեւաբար այդ միացեալ բանակի ծրագրին իրագործումը կը պատկանի աւելի Ատլանտեանի դաշինքը ստորագրող պետութեանց. այս ձեւով կազմուելիք միջազգային բանակին պիտի կրնան նաեւ մասնակցիլ Միացեալ Նահանգներն ու Քանատա։

2,000 **ԽՈՒԼ – ՀԱՄՐ** ուխտաւորներ, հաւաքուած Եւրոպայի զանազան կողմերէն, իբր ուխտաւոր Հռոմ հասան եւ ընդունուեցան Պապէն։

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ գործուեցաւ չաբաթ առտու խումբ մը աջակողմեան երիտասարդներու կողմէ համայնավար « Աքսիոն » թերթին խմբագրատան մէջ, որու խմբագիրն է Իվ Ֆարժ։ Յարձակողները կտրեցին հեռախօսի թելերը, կոտրեցին թափեցին կարասիները եւ մեկնեցան՝ ոստիկաններու ժամանումէն առաջ։ Յարձակողներն էին « Լա Լիպէռթէ տիւ Փէօփլը » թերթին, այսինքն Ֆրանսայի Ազգային Կուսակցութեան մարդիկը, որոնց գլխաւորները հարցաքննութեան կանչուեցան։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ երկու թորփիլահալած նաւեր 1240 թոն տարողութեամբ, հանդիսաւորապէս յանձնուեցան Ֆրանսայի։ Այս նաւերը պիտի կոչուին Արապ եւ Քապիլ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք Թագաւորը իր զբօսանաւով Ֆրանսա կուգայ անպաշտօն կերպով, ժամանակ մը մնալու համար Միջերկրականի եզերքը։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ծանր արկած մը պատահեցաւ Իլ Սէն Տընիի մէջ։ Բեռնաշարժ մը յանկարծ մայթին վրայ ելլելով ճզմեց ընտանիք մը որուն երեք անդամները մեռան եւ երկուքը վիրաւորուեցան։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ազդարարեց պանդոկապետներուն որ եթէ մերժեն սեւամորթ ճամբորդները ընդունիլ, պիտի պատժուին։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ արձակուրդին առթիւ 500,000 հոգի մեկնած են Փարիզէն դէպի գաւառները։

Տէր եւ Տիկին Նշան Կէմալմազեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մկրտիչեան եւ զաւակունք (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Տէրատուրեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Կուտէրեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Պալիկեան (Ամերիկա), Տէր և Տիկ. Խաչատուր Կուտէրեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկ. Սուլթան Գալուստեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Յակոբեան (Կարտան), Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Վարդանեան (Կարտան), Արժ. Տ. Սահակ քհնյ. եւ Երէցուհի Պապիկեան (Վալանս), Տեարք Յովհաննէս եւ Երուանդ Ղուկասեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Կիրակոսեան (Շաս), Տէր եւ Տիկ. Յ. Տէր–Ահարոնեան Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Վարդանեան (Վալանս) սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց եղբօր, անօր–որդւոյն, հօրեղբօր–որդւոյն, մօրեղբօր–որդւոյն եւ ազգական՝

Տիար ԳՐԻԳՈՐ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆի

Խարբերդի Սորսրի գիւղէն

որ կնքեց իր մահկանացուն 8 օգոստոս, երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, 48 տարեկան հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ 12 օգոստոս, չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Guillotière գերեզմանատունը (Av. Berthelot)։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ վարժարանին համար կը փնտռուի հսկիչ մը (surveillante) որ ըլլայ ներկայանալի եւ քաջ ֆրանսագէտ։

Դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9 — 12։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՆԻՍԷՆ ուղղուած հարցումի մը առթիւ. —

1) Պ. Երամեանի երկու նամակները հրատարակուեցան իր պատասխանատուութեամբ, առանց որ եւ է նկատումի, պարզապէս անոր համար որ հանրօգուտ խնդիրներ կը շօշափէին։

2) Այդ երկու գրութիւնները հրատարակուած էին անցեալ մարտին։ Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան պատասխանը ստացանք յունիսի կիսուն, (առանց ստորագրութեան եւ թուականի, միայն կնիք մը զարնուած)։ Երբ կը պատրաստուէինք հրատարակելի վիճակի մը վերածել զայն, արդէն լոյս տեսած էր ուրիշ թերթի մը մէջ։ Եթէ անհրաժեշտ կը գտնեն անպատճառ պատասխանել, կրնան իրենց ըսելիքը ամփոփել երկու էջի վրայ, միայն իրողութիւններ յիշելով, առանց կողմնակի խորհրդածութեանց կամ որակումներու։

ՊԱՂՏԱՏ, « Գոյամարտ »ին. — Մուսուլի ցանկը մեզի ղրկուած էր բարեկամի մը միջոցաւ, ստացուած՝ այն շարժավարէն որուն անունը եւ հասցէն ծանուցինք երեք անգամ (Դ. էջ)։

ՇՈԳԵՄԱԿՈՅՔՈՎ ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՍՕՐՄԻՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի այս կիրակի։ Ժամադրավայր՝ ժամը 7.30ին (Vieux Port)։ Վերադարձ՝ ժամը 22ին։ Արձանագրութեանց համար դիմել, **ՊԱԳՐՃԵԱՆ**, 2, rue Astoin, **ՓԱՓԱԶԵԱՆ**, 85, rue d'Aubagne, **ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ**, 48, rue St–Bazile, **ԳԷԳԷՎԵԱՆ**, Grands Pins St–Loup, **ԷԳԻՆՃԵԱՆ**, 524, Chemin de Mazargue Ste–Anne եւ բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներուն մօտ։

Մէկ անձի համար երթ ու դարձ՝ 200 Ֆր.։

ՎԱԼԱՆՍԷՆ ընկեր Ազգէն Մարտիրոսեան իր բնակարանը փոխած ըլլալով, կուտայ նոր հասցէն. — Monsieur Pierre Reyne pour Professeur, Palais de la Bière, 2, Faubourg St–Jacques, VALENCE (Drôme)։

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ՇԷԼԻ ՄԷՋ

Pavillon մը, չորս սենեակ, խոհանոց, entrée, ջուր, կազ, 1350 մեթր հող, պտղատու ծառեր, (սալոր եւ խնձոր), օդասուն, միջավայրի մէջ, Շէլ, Կուռնէ։

Երթեւեկի համար Gare de l'Estէն 25 վայրկեան, Chateau Vincennesէն autobus 113 թիւ։

Դիմել՝ **ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի**, 15 rue Saulnier, ժամը 9էն 1.30։ Հեռաձայն Pro. 41—29։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

Հանգուցեալ ՏԷՕՎԼԷԹ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Գ. հատորը, պատկերազարդ։

Դիմել՝ Տէր–Յակոբեան տպարան, 17, rue Damesme, PARIS։ Գինը 300 ֆրանք կանխիկ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ը Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութենէն ստացած է սկաուտական գոյքեր՝ ձեռամբ եղբայր Նալպանտեանի, մարզիչ՝ Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ին։ Եղբ. Նալպանտեան ղրկուած էր Fédération football Libanaiseի կողմէ, որոշ քննութիւններէ վերջ, ստանալու պաշտօնական diplômeը այս մասնագիտութեան։ Ս. Գույումճեան։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

A. SEARCHLIGHT ON THE ARMENIAN QUESTION (1878 – 1950)

Գրեց՝ *ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ*

Ներկայ հատորը կուտայ առարկայական պատմութիւնը հայկական հարցին՝ Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ մեր օրերը։ (Անգլերէն)։

Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք նաեւ կարեւոր վաւերաթուղթերու պատճէնները, գրացանկ մը, գլխաւոր դէպքերու ժամանակագրական ցուցակ մը **(1829-1950)** եւ Հայաստանի քարտէսն ու դրօշը։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

Գին թղթակազմ 2 տոլար, լաթակազմ 2.50 տոլար։

Դիմել՝ Հայրենիքի վարչութեան

ՊՕԼՈՒԻ ՉԱՐԴԻՆ 30ամեակին առթիւ, պատարագ պիտի մատուցուի այս երեքշաբթի օր, Վալանսի հայ կաթոլիկ եկեղեցին, Հ. Պապեանի կողմէ։ Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Պօղոս Վարժապետեանէ (Նոր ժամանած Նիւ Եորքէն) եւ Պ. Շ. Սեպուհեանէ իրենց հասցէն իմացնել Օր. Զապէլ Պահատրըեանի, 19 Impasse des Trois Bornes. St. Ouen, (Seine)։

« Troubadours Arméniens »

Textes de Grégoire de Narek— Nahabed Koutchak, Grégoire d'Akhtamar, Sargavak de Berdak, Yeremia Keumurdjian, Nagache Hovnatan, Ohanès. Poésie populaire. Présentés par LUC–ANDRE MARCEL, dans les « Cahiers du Sud ». Գին՝ 160 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 200 ֆրանք։ Դիմել՝ գրատուն

HRAND SAMUELIAN

51, rue M.–le–Prince, Paris–6e, ուր կը գտնուին բացի ամէն տեսակ հայերէն գրքերէ, Հայերու վերաբերեալ ֆրանսերէն գրքեր, մանաւանդ իր վերջին հրատարակութիւնը՝ H. PASDERMADJIAN : HISTOIRE DE L'ARMENIE, des origines jusqu'à nos jours, մեծադիր հատորը, գին՝ 1000 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք։

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Կը յայտարարեմ յարգելի հայրենակիցներուս թէ բացած եմ շէնքերու համար իւղաներկի աշխատանոց մը, ուր կը պատրաստուին առաջնակարգ իւղաներկ, շատ աժան գիներով։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Ինչպէս նաեւ ամերիկեան իւղաներկ անմրցելի գիներով, յարմար ամէն կարգի աշխատանքներու։

Կարճ ժամանակի համար 100 Ֆր. ՔԻԼՕՆ։

Դիմել՝ PEINTURE **B O L A K**

79 Ave. Vincent André La Vallbarelle, Marseille

Հեռաձայն **GA. 91-34**

ՓԱՐԻԶ ԱՅՑԵԼՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամառնային շրջանին Փարիզ այցելող մեր հայրենակիցներուն կ'ընծայենք ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԵՂՉԵՐ իրենց ընելիք բոլոր գնումներուն վրայ։

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Հ. ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ

105 Bld. Exelmans, Paris (16) **Tél. Jas. 07.33**

Métro Exelmans կամ Porte d'Auteuil

---

100 ՖՐԱՆՔ

քիլօն ամերիկեան իւղաներկ եւ կտաւատի իւղով հարազատ ներկ PEINTURE IGNIFUGE, բոլոր գոյներով։

ԾԱԾԿՈՑՆԵՐ (BACHES) նոր եւ գործածուած ամէն մեծութեամբ։ **100 ՖՐ.** քառ. մեթրը։

ՎՐԱՆՆԵՐ երկուքէն քառասուն հոգիի համար

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎՐԱՆՆԵՐ 2 հոգինոց 1500 Ֆր.։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ՎՐԱՆՆԵՐ 2 եւ 4 հոգինոց, ԿՐԿՆԱԿ ԴՈՒՌՈՎ, ՄԺԵՂԱՐԳԵԼՈՎ, ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԵԱՄԲ։

ԳԻՆ՝ **3980** ՖՐԱՆՔ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՄԸ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐ

THOTAN ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

38 RUE DE CHALON **Métro Gare de Lyon**

Բաց է ամէն օր, կիրակի թէ տօնական օրեր

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 17 AOUT 1950 Հինգշաբթի 17 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6230–Նոր շրջան թիւ 1641

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ

Եւրոպական Խորհուրդին առջեւ, որ գումարուեցաւ անցած շաբաթ Սթրազպուրկի մէջ, Չըրչիլ առաջարկեց կազմել եւրոպական բանակ մը, պաշտպանելու համար Եւրոպա եւ արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը՝ բոլշեւիկեան հաւանական արշաւանքի մը դէմ :

Թելադրեց նոյնիսկ, որ արեւմտեան Գերմանիան ալ զինուի եւ իր մասնակցութիւնը բերէ եւրոպական բանակին, քանի որ բոլշեւիկեան յարձակումը ամէնէն առաջ ուղղուած պիտի ըլլայ սահմանակից հողամասին վրայ :

Այս այն Չըրչիլն է, որ Ռուզվէլթի եւ ընկերներուն հետ ամէն աջակցութիւն ընծայեց Մոսկուայի եւ բազմաթիւ զիջումներ ըրաւ՝ ջախջախելու համար հասարակաց թշնամի Գերմանիան (յետագային նաեւ Ճափոնը) :

Ռուզվէլթ, Չըրչիլ եւ ընկ. բարեյուսօրէն համոզուած էին, որ բոլշեւիզմը բարեփոխուած էր եւ կարելի էր գործակցիլ անոր հետ ոչ միայն պատերազմի, այլ նաեւ խաղաղութեան ժամանակ :

Չէ՞ որ Կոմինտէրնը պաշտօնապէս ջնջուած էր, բոլշեւիկեան գաղափարախօսութիւնը դըրուանի տակ դրուած, «Հայրենիք»ը վտանգի տակ յայտարարուած եւ «հայրենական պատերազմ» հռչակուած, կրօնքն ու եկեղեցին ի պատուի դարձած : Մէկ խօսքով «բուրժուայացած» :

Եւ սակայն հազիւ անհետացած գերմանական վտանգը, Մոսկուան վերադտաւ իր իսկական դիմագիծը եւ երէկուան դաշնակիցը դարձաւ թըշնամի :

Այսօր բոլշեւիզմի ամէնէն ոխերիմ հակառակորդներն են Ռուզվէլթի յաջորդը Թրումըն, Չըրչիլ եւ ընկերները :

Նոյնիսկ Հէնրի Ուոլըս, որ դեռ մինչեւ երէկ Ստալինի գովքը կը հիւսէր, հիասթափուած՝ հրաժարեցաւ «Յառաջդիմական» կուսակցութեան նախագահութենէն, երբ տեսաւ որ Մոսկուա խաղաղութիւն քարոզելու դիմակին տակ ազգամիջեան պատերազմ կը հրահրէ :

Քորէայի պատերազմը շատ ծանր ազդանշան մը եղաւ՝ ժողովրդավար երկիրները սթափեցնելու եւ լուրջ գործի մղելու համար :

Տարիներ առաջ վտանգը տեսեր էին արդէն եւ ձեռնարկներ կատարած արեւմտեան աշխարհը պաշտպանելու համար խորհրդային արշաւանքի մը դէմ :

Ատլանտեան Ուխտը, Պենելիւքսը, Ֆոնթէնպլոյի Զինուորական Գերագոյն Սպայակոյտը, Մարշըլի ծրագիրը, Եւրոպայի սպառազինումը Ամերիկացիներուն կողմէ ուրիշ բանի չէին ձգտիր, եթէ ոչ թումբ մը կանգնեցնելու բոլշեւիկեան աշխարհակալութեան առջեւ՝ Եւրոպայի մէջ:

Ու ահա՛ եւրոպական բանակի ծրագիրը :

Արեւմուտքը շատ լաւ հասկցած է այժմ թէ ի՛նչ կը ծրագրէ Քրէմլին :

Այն միջոցին, երբ Կոմինֆորմի հրամանով եւ «Սթոքհոլմի Կոչը» անունին տակ միլիոնաւոր ստորագրութիւններ կը հաւաքուին խաղաղութեան համար, Մոսկուա մահացու հարուած մը կուտայ խաղաղութեան՝ պատերազմի նոր հնոց մը արծարծելով Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ, ուր արդէն եղբայրասպան եւ ազգամիջեան կռիւները աւերներ կը գործեն տարիներէ ի վեր, Մոսկուայի դրդումով եւ աջակցութեամբ :

Եւրոպական բանակ մը կազմելու մասին Չըրչիլի առաջարկը անգամ մը եւս կը չեշտէ թէ վըտանգը ծանրացած է եւ հասած արեւմտեան Եւրոպայի դուռները եւ թէ կորսնցնելիք ժամանակ չկայ այլեւս :

Արեւելք եւ Արեւմուտք կանգնած են դէմ դէմի : Ուժերու համեմատութիւնը 1ի դէմ 6—7 կը հաշուեն :

Ահա՛ Քորէան՝ իբրեւ փաստ :

Ուշ կ'արթննայ Արեւմուտքը : Ժամանակ պիտի ունենա՞յ պատրաստուելու եւ զսպելու «խաղաղասէր»ներու արշաւանքը Եւրոպայի վրայ, որ իսկապէս խաղաղութեան կը կարօտի՝ անհուր պատերազմի մը բացած վէրքերը դարմանելու եւ վերականգնելու համար :

Ծանր մղձաւանջի մը տակ կ'ապրի բովանդակ մարդկութիւնը՝ երկաթեայ վարագոյրէն ներս թէ դուրս :

Բռնակալ վարչաձեւի տակ հեծող երկիրներու ժողովուրդները քրիստոնէական համբերատարութեամբ կը տանին իրենց խաչը, ապագայ ազատութեան յոյսն ունենալով իբրեւ միակ մխիթարութիւն եւ զօրավիգ :

Երկաթեայ վարագոյրէն դուրս մնացող եւ ազատ ու իսկապէս ժողովրդավար վարչաձեւի տակ ապրող ազգերը՝ ի տես աշխարհի կէս մասին ստրկացման՝ սկսած են ահաբեկիլ եւ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ կ'որոնեն, քանի դեռ ուշ չէ :

Ու անձկագին կը սպասեն խաղաղութեան աւետաբեր աղաւնիին, որ միանգամ ընդ միշտ պիտի փարատէ՝ համաշխարհային երրորդ պատերազմի մը մղձաւանջը :

Բովանդակ մարդկութիւնը կարօտ է խաղաղութեան եւ ոչ թէ եւրոպական բանակի :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Կատաղութեամբ կը շարունակուի պայքարը : Երկու կողմերը կը դիմադարձեն կարելի ուժգնութեամբ : Կացութիւնը սակայն կը ծանրանայ Ամերիկացիներուն համար : Թաէկուի ճակատին վրայ կարմիրները գետը անցան եւ հաստատեցին երկու կամրջագլուխ, նոյն տեղէն 25—30 քիլոմեթր հեռու հարաւ արեւելք եւ հիւսիս արեւելք : Հիւսիսէն եկող զրահապատ զօրասիւն մը խուճապահար պարտութեան մատնեց հարաւային Քորէացիները եւ հասաւ Թաէկուէ 20 քիլոմեթր հեռու : Իսկ Նաքթոնկի ճակատին վրայ կարմիրները յաջողեցան կասեցնել Ամերիկացիներու հակայարձակումը եւ իրենց կամրջագլուխը լայնացուցին տասը քիլոմեթր :

× Ամերիկեան զօրախումբ մը յաջողած է ցամաք ելլել հիւսիսային Քորէա եւ օդը հանած է Շնկժինի նաւահանգիստին մօտը գտնուող երկաթուղիի գետնուղի մը որ 135 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Խորհրդային Միութեան սահմանագլուխէն : Այս գետնուղին կ'ընդհատէ երեք կարեւոր գիծերու որ կը միացնեն հիւսիսային Քորէան Մանջուրիոյ եւ Խորհրդային Միութեան Խաղաղական Ովկէանոսի ծովեզերեայ նահանգներուն :

× Ամերիկեան հրամանատարութեան մէկ տեղեկագրին համաձայն, անցեալ մէկ ամսուան միջոցին ամերիկեան օդանաւերը 7000 թոն ռումբ նետած են թշնամի նաւային կայաններու եւ գործարաններու վրայ :

× Ամերիկացիներու մէկ տեղեկագրին համաձայն ցարդ բռնուած հիւսիսական գերիները բոլորն ալ Քորէացիներ են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷԼԻԶԱԲԷԹ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ, Անգլիոյ գահաժառանգը, երեքշաբթի առտու ժամը 11.50ին աղջիկ մը աշխարհ բերաւ : Նորածինը կը կշռէ 2 քիլօ 718 կրամ : Այս դէպքը հասարակութեան ծանուցուեցաւ թնդանօթի 103 հարուածներով :

ԱՀԱՐԿՈՒ երկրաշարժի մը նշանները արձանագրեցին երեքշաբթի օր աշխարհի շատ մը դիտարաններուն շարժագիրները : Դեռ յայտնի չէ թէ ո՛ւր պատահած է այս աղէտը : Կը կարծուի որ Հնդկաստանի մէջ է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կողմէ Միացեալ Նահանգներու տրուելիք երկրորդ ծանուցագիրը որ կը վերաբերի Եւրոպայի պաշտպանութեան խնդիրներուն, գաղտնի պիտի պահուի :

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ դահլիճը կազմեց Պ. Վան Զէլանտ, բայց վարչապետութիւնը յանձնուեցաւ կաթոլիկ ծերակուտական Պ. Ֆոլիէնի :

ՃԱՓՈՆԻ հետ հաշտութեան դաշնագրի մը նախագիծը պատրաստած է ամերիկեան կառավարութիւնը որ պիտի հաղորդուի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կառավարութեանց :

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ հնդկական թերթի մը թղթակցին յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիա չպիտի մասնակցի ոեւէ պատերազմի, մինչեւ որ իր վըրայ յարձակում չգործուի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք թագաւորը որ անպաշտօն կերպով կը ճամբորդէ, հասաւ Մարսէյլ եւ մեկնեցաւ Տովիլ, ուր Կոլֆ պանդոկին մէջ իրեն վերապահուած են 21 սենեակ :

Ազգերու ժողովին մէջ

ՄԱԼԻՔԻ ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆԸ

Ազգերու Միութեան ապահովութեան խորհուրդին նոր նիստը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր նախագահութեամբ խորհրդային պատուիրակ Պ. Ժաքով Մալիքի : Էքուաթորի եւ Նորվեկիոյ պատուիրակները բողոքեցին խորհրդային պատուիրակին բռնած ընթացքին դէմ որով կը ձգձգուին խնդիրներու լուծումը օրինական ձեւով եւ համայնավար քարոզութիւն կը կատարէ : Հնդկաստանի պատուիրակ սըր Պէնէկըլ Րաու առաջարկեց կազմել վեց անդամներէ բաղկացած մասնախումբ մը որ ուսումնասիրէ բոլոր առաջարկները «խաղաղ եւ արդար» կերպով լուծելու համար Քորէայի խնդիրը, եւ բերէ իր տեղեկագիրը ժողովին : Այս մասնախումբին իբր անդամ առաջարկեց Էքուաթորի, Հնդկաստանի, Նորվեկիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Քուպայի եւ Եգիպտոսի պատուիրակները :

Ֆրանսական պատուիրակ Պ. Նովէլ կոչ մը ուղղեց խորհրդային պատուիրակին որ դադրի անդամալուծելէ ժողովը : Երբ Պ. Մալիք վերադարձաւ ժողովի, ամէն ոք յուսադրուեցաւ թէ կարելի պիտի ըլլար համաձայնութեան մը գալ, բայց յուսախաբ եղանք իր ցոյց տուած ժխտական ընթացքին համար, որով կ'արդարացնէ նոյնիսկ ապօրինի նախայարձակումները :

Պ. Մալիք պատասխանեց .— Չեմ կրնար լուրջի առնել ֆրանսական եւ նորվէկիական պատուիրակներուն կոկորդիլոսի արցունքները, քանի որ անոնք դաշինքը բռնաբարեցին Քորէայի խնդրին մէջ որոշումներ տալով : Պատրանքի մէջ են անոնք որ կը կարծէին թէ խորհրդային պատուիրակը ժողովի պիտի գար երկու ձեռքով քուէարկելու համար Քորէայի դէմ յարձակման մը ի նըպաստ : Ըստ դաշինքի տրամադրութեանց ոեւէ անդամ ստիպուած չէ այս ժողովին բոլոր նիստերուն մասնակցելու : Խորհրդային պատուիրակը պէտք տեսաւ գալ նախագահելու հոս որովհետեւ իր կարգն էր եւ չէր ուզեր բռնաբարել կանոնագիրը : Մասնաւորելով խօսքս ֆրանսական պատուիրակին, կ'ըսեմ թէ, Ֆրանսա նոյն բանը կ'ընէ Վիէթ–Նամի մէջ, ինչպէս Ամերիկացիները Քորէայի մէջ :

Ժողովը այսօր կը շարունակուի :

Ապահովութեան Խորհուրդին շրջանակներուն մէջ համակրանքով ընդունուած է հնդիկ պատուիրակին առաջարկը Քորէայի խնդրի մասին : Նոյնիսկ ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները համամտութիւն յայտնեցին քննել ամէն առաջարկ որ ապահովէ Քորէացիներու անկախութիւնն ու ազատութիւնը :

Ընդդիմութիւն Ամերիկայի մէջ

Հանրապետական ընդդիմադիր կուսակցութեան պետ ծերակուտական Թէֆթ յայտարարեց թէ Թրումընի կառավարութեան քաղաքականութիւնը Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ «հրաւէր» մը եւ բաց ճամբու նշան մըն էր հիւսիսային Քորէացիներուն յարձակելու հարաւին վրայ : Եթէ մեր զօրքերը պահէինք Քորէայի մէջ, պատերազմը տեղի չէր ունենար : Հիմա Միացեալ ազգերուն կ'իյնայ որոշել թէ պէ՞տք է հիւսիսայինները ետ մղել 38րդ զուգահեռականէն անդին :

Ծերակոյտի արտաքին յանձնաժողովին պատկանող չորս ուրիշ ծերակուտականներ ալ յայտարարութեան մը մէջ կը քննադատեն Թրումընի քաղաքականութիւնը, ըսելով թէ անիկա ազատ գործունէութեան հրաւէր մըն է ուղղուած Խորհրդային Միութեան : Նոյնիսկ լռելեայն կը մեղադրեն Ռուզվէլթը, Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութեանց առթիւ, որու հետեւանքով 1945էն ի վեր Մոսկուայի համայնավարներուն առջեւ միշտ տեղի կը տրուի ինչպէս եղաւ Չինաստանի մէջ երէկ, Քորէայի առջեւ այսօր, Ֆորմոզայի համար վաղը :

Այս ծերակուտականները կ'առաջարկեն Միացեալ Ազգերու բացառիկ ընդհանուր ժողով մը հրաւիրել, փոփոխելու համար դաշինքը եւ սահմանափակելու վեթոյի իրաւունքին գործածութիւնը :

× Հանրապետական կուսակցութեան նախագահական թեկնածու Հարոլտ Սթասսէն առաջարկեց ազդարարութիւն մը ուղղել Ռուսիոյ, ըսելով որ «եթէ համայնավար ուժերը նոր պատերազմի մը ձեռնարկեն աշխարհի ոեւէ մէկ կողմը, կռիւը պիտի փոխադրուի ուղղակի Ռուսիոյ վրայ» :

Միւս կողմէ Փարիզի անգլիական նախկին դեսպան Տուֆ Քուփըր «Տէյլի Մէյլ» մէջ կը գրէ թէ պէտք է ազդարարել Մոսկուայի որ եթէ ոեւէ տեղ սկսած յարձակում մը չդադրեցնէ, ուղղակի իր վրայ պիտի նետուին հիւլէական «Նախըզգուշական» ռումբեր : Անօգուտ եւ անմարդկային է, կ'ըսէ, Քորէայի ժողովուրդը փճացնել հիւլէական ռումբերով, պէտք է պատասխանատուները զարնել ուղղակի սիրտէն :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ԽՄԲ. — Կիրակի օր հրատարակեր էինք մեր աշխատակցին գրութեան առաջին մասը: Ստորեւ՝ իր յիշած վկայութիւնները, քաղուած՝ զանազան թերթերէ:

Ժամանակակից հայ մամուլը հետեւեալ կերպով արտայայտուած է Գրիգոր Օտեանի մահուան առթիւ.

— « *Օտեան էֆէնտիի մահը խորին վշտօք եւ դառն ցաւով կը լեցնէ ամէն Հայու սիրտը, որովհետեւ բարեյիշատակ հանգուցեալը ճշմարտապէս ծառայած է ազգին իբրեւ վարչական մարդ եւ իբրեւ գրագէտ: Նա տիրած է ամէնուն սրտին իր գործերովն ու գաղափարներովը, զորս սիրած է եւ կը սիրէ ազգն, ինչպէս եւ պիտի պատուէ նորա քաղցր յիշատակը:* Չէ եղած երբեք մէկն որ Օտեան էֆէնտիի չափ ընդհանուր համակրանք եւ վստահութիւն վայելած ըլլայ, որովհետեւ նա կատարելապէս անշահախնդիր էր ազգային գործոց մէջ »: (Ծաղիկ, Կ. Մ. 1887 Թ. 69):

— « *... Իբր Հայ Օտեան էֆէնտի վճռական ազդեցութիւն եւ հեղինակութիւն ունեցած է ազգ. գործոց մէջ. եղած է երեսփոխան, վարչապետ, Ազգ. Ժողովոյ ատենապետ եւ գործակից ազգասէր Պատրիարքաց եւ այս ամէն պաշտօններու մէջ վարուած է* ճշմարիտ գիտակցութեամբ ազգ. շահուց... *Ամէն անոնք, որք մօտեցած են իրեն, մեծ յարգանօք եւ հիացմամբ բաժնուած են իրմէ...* այնպիսի վսեմ եւ համակրալից ոճ մ'ունէր որ ոչ ոք մեր ծանօթ գրագիտաց կը հաւասարէր իրեն »: (Մասիս, Կ. Մ. 1887, Թ. 3886):

— « *Օտեան էֆէնտիի մահն արդարեւ մեծ ու ցաւալի կորուստ մ'է... Երկար ժամանակ ծառայած է ազգին՝ իբրեւ երեսփոխան, իբրեւ վարչական պետ, իբրեւ օրէնսդիր, իբրեւ գրագէտ եւ իբրեւ քաջալերիչ գրագիտաց, եւ միշտ հասարակաց խորին յարգանքն, մեծարանքն ու համակրանքը վայելած է: Օտեան էֆէնտիի յիշատակն անմոռանալի պիտի մնայ յաւիտեան* »: (Փունջ, Կ. Մ. 1887, Թ. 2060):

— « *Այս հոյակապ անձին մահը մեծ վիշտ պատճառեց հայ հասարակութեան... Ո՞վ կը յուսար որ բարեհամբաւ գերդաստանի մը այս ընտիր եւ պատուական շառաւիղը դառնութեամբ կնքէր իւր կեանքը, որ այնքան օգտակար եղած էր թէ՛ տէրութեան եւ թէ ազգին... Բազմարեղուն էր միտքը, հանճարալիր եւ կորովի: Իբրեւ քաղաքագէտ մեծ փայլ ստացաւ, իբրեւ գրագէտ զանազան երկերու ծնունդ տուաւ... Սկիւտարի ճեմարանի այս խոնարհ աշակերտը շատերու կըրթութեան եւ յառաջդիմութեան պատճառ եղաւ, աղքատ գրագէտներ քաջալերեց, թշուառ վարժապետներու սնունդ եւ ապաստանարան շնորհեց...* Դարերու հոլովմանց մէջ դուն ուրեք կը ծնին այսպիսի անձնաւորութիւնք: *Փառքն այն է որ Օտեան Հայ ծնաւ եւ Հայ մեռաւ, փառաւոր էջ մը թողլով ազգ. տարեգրութեանց մէջ* »: (Հայրենիք, 1887, Թ. 2341):

— « *... Այդ մահն հանրային սուգ է... Հայ ազգ. (կը կորսնցնէ) բարձր տաղանդ մը, մեծ սիրտ մը, ազնիւ հոգի մը, եզական անձնաւորութիւն մը: Երեսուն տարիէ աւելի Օտեան էֆէնտի աշխատեցաւ հայ ազգին համար...* Իբր մի անձ, որ խորին կերպով կը սիրէ իր ազգն եւ կը զգայ թէ որքան բարձր լինի իւր դիրքն, այնքան աւելի պարտականութիւններ ունի առ ազգն... *Ամէն կուսակցութիւնք, ամէն տարբեր տարբեր կարծիքներ միշտ համոզուած էին թէ Օտեան էֆէնտի իր ազգին օգուտը վեր կը դասէ ամէն նկատումներէ: Այս համոզումը, որ ազգին ամբողջութեան համոզումն է, կը կազմէ Օտեան էֆէնտիի մեծագոյն փառքը* »: (Արեւելք, Կ. Մ. 1887, Թ. 1085):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար որ Եալովայի ջերմուկները կը գտնուի, ընդունեց Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժնին հրամանատար ծովակալ Պալէնթայնը որ այս պահուս Պոլիս կը գտնուի: Տեսակցութիւնը ժամ մը տեւեց: Ներկայ էին նաեւ ամերիկեան դեսպանը, ազգ. պաշտպանութեան փոխնախարար Սամիտ Աղաօղլու եւ նաւային ուժերու հրամանատար ծովակալ Սատրք Ալթընճան:

Ճէլալ Պայար ընդունած է նաեւ անգլիական դեսպանն ու տիկինը որ Եալովա կը գտնուէին եւ խօսած է Քորէայի դէպքերուն եւ Ատլանտեանի ուխտին վերաբերեալ խնդիրներու մասին:

ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ. — Անտանելի աղջիկ ես:

ԱՂՋԻԿԸ. — Ո՛չ, օրիորդ, խելօք եմ, կրնաք մօրս հարցնել:

ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ. — Տունը խելօ՞ք ես:

ԱՂՋԻԿԸ. — Այո՛, օրիորդ. մայրս մէկ տարուան մէջ տասը սպասուհի ճամբեց, եւ զիս տասը տարիէ ի վեր կը պահէ...:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ճափոնն երէկ եւ այսօր

Հատուած մը եւս « Ֆիկառօ »ի յօդուածաշարքէն, որ կը պարզէ այսօրուան Ճափոնի զանազան երեսները. —

Ճափոնցին անսահման սէր կը տածէ բնութեան եւ ծաղիկներուն հանդէպ: Գոյութիւն ունին մասնաւոր դասընթացքներ՝ տուններու եւ բոյսերու: Այս դասընթացքներուն կը հետեւին երիտասարդ մանչեր ու աղջիկներ: Ծաղիկներու ճաշակը այս երկրին մէջ ոչ պերճանք է, ոչ ալ յատուկ մասնաւոր դասակարգի մը: Ճափոնցի հեղինակներ կը հաստատեն թէ՝ գիւղացիներ յաճախ կը պառկին իրենց դաշտերուն մէջ, ունկնդրելու համար սոխակին կամ ծղրիթին երգը, համաձայն տարուան եղանակին:

Պատերազմէ միջոցին երկրին իշխող տարրն էր զինուորականն ու ոստիկանականը: Կը տիրապետէր զինուորական պարտադիր աշխատանք: Բաժնեչափի եւ ահազանգներու կարգուսարքն էր:

Պարտութիւնը զայն խելքի բերաւ եւ ստիպեց դառնալ իր նախկին սովորութիւններուն: Նշանակելի երեւոյթ մըն է այս: Ինչպէս եւ չահեկան պարագայ մըն է՝ իր երկու հազար տարուան քաղաքակրթութեան անվթար պահպանումը: Բացառիկ դէպք մը ժողովուրդներու պատմութեան մէջ:

Արդարեւ Ճափոն տեսած չէ արշաւանք իր մայր երկրին վրայ: Իր աշխարհագրական դիրքը եւ քաղաքական մեկուսացումը, զինքը կը պաշտպանէին արտաքին ազդեցութիւններէն:

1940ին օտարականներու թիւը, հաշուելով նաեւ զբօսաշրջիկները, 29,000էն նուազ էր 70 միլիոննոց բնակչութեան մը վրայ: Այսօր շնորհիւ գրաւման, 200,000ը կ'անցնի անոնց թիւը, եւ սակայն Ճափոն. քաղաքակրթութիւնը կը շարունակէ մնալ անվթար եւ ինքնորոյն:

Ժողովրդական կարգերու հաստատումը շատ քիչ բարեփոխած է այս երկրին ընկերային կառուցուածքը, որ միշտ եղած է աղքատ, ուր գրեթէ ամէն ոք կը վարէ նոյն պարզ կեանքը: Բարձր պաշտօնատարը իր կէսօրուան ճաշը պաշտօնատեղին կը տանի յախճապակիանման ամանի մը մէջ դրուած, մինչ սպասաւորը թիթեղեայ տուփի մը մէջ: Ընդհանուրին ճաշն է, բրինձի եւ աղած ձուկի խառնուրդ մը եւ բանջարեղէն:

Ամերիկեան գրաւման իշխանութիւնը զօր. Մէք Արթըրի միջոցով, կը ջանայ Ճափոնցին ընտելացնել ժողովրդական կարգերուն եւ հասկցնել անոնց ազատութեան բարիքները՝ խաղաղ յեղաշրջումով մը, առանց սպասելու որ Ճափոնցիները իրենք կատարեն այդ յեղափոխութիւնը: Երկրի մը մէջ մանաւանդ, որ դարերով ապրած է բռնապետական միապետութեան մը տակ:

Ամերիկացիք կ'աշխատին նաեւ կարգի դնել Ճափոնի քայքայուած տնտեսութիւնը, վերահաստատել կարգ կանոնը: Այսպէսով պատուար մը կանգնելու համար ընկերային եւ գաղափարական պայքարներու եւ խլրտումներու, — համայնավարական թափանցումին:

Փոխանակ երկրին տալու հանրապետութեան նախագահ մը, Ամերիկացիները իր գահին վրայ պահեցին կայսրը, յարգելու համար ժողովուրդին դարաւոր կրօնական հաւատալիքները: Այդ կայսրը չէ սակայն, նախկին ամենազօր եւ գերբնական էակը, որուն նայիլը մեղք էր ու յանցանք: Ան կը խորհրդանշէր ծագող արեգակը, գերագոյն էութիւնը: Ներկայացուցիչը անյիշատակ դարերու միակ շառաւիղին, նոյն ինքն աստուածուհի Ամաթերասուին, որ ծնած է բոլոր աստուածութիւններու հայր՝ Իզանակի ձախ աչքէն:

Նոյն կայսրը այսօր սահմանադրական վեհապետ մըն է միայն, անզլեւսաքսոն թագաւորներու իրաւասութիւններով: Փոքրիկ մարդ մը, կարճատես եւ երկչոտ, որ այցելութիւններ կուտայ ժողովուրդին, իր հետ ունենալով պայուսակը, վրան գրուած՝ « Օգոստափառ Անուն »: Վասն զի ան նոյնքան օգոստափառ է այսօր, որքան երէկ: Եւ աւելի ժողովրդական: Ցոյցնախուռն բազմութիւն մը կը խռնուի իր ճամբուն վրայ. բազմութիւն մը որ կը նայի իրեն, եւ որ սակայն կը շարունակէ չտեսնել զայն: Ազգային տենչանքները կը բիւրեղանան անոր փոքր գլխարկին շուրջ:

Ժողովուրդէն զատ՝ թագաւորը ինքնաշարժով երբեմնակի այցելութիւններ կուտայ զօրավար Մէք Արթըրին եւ ամերիկեան դեսպանին, ապացուցանելու համար, որ ժողովրդական վեհապետ մըն է ինք եւ Ճափոնցին ինքնիշխան:

Գրաւման սկզբնական շրջանին՝ Ճափոն տեսաւ շատ աւելի նոր օրէնքներ եւ արդիականութիւն, քան իր երկու հազար տարուան ընթացքին: Օրէնսդրական վերակազմութիւն. ջնջում շինթոյականութեան, իբրեւ պետական կրօնք. պետական խորհուրդի հաստատում. վերատուգում դաշտային սեփականութեանց. կիներու քուէարկութեան իրաւունք. ուսուցման դրութեան բարեփոխում. ոճիրներու մասին, եւն.:

Տնտեսական աշուղիս

ԴՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Պաշտօնաթերթը յուլիս 27ին հրատարակեց Դրամափոխութեան Գրասենեակին (Office des changes) *մէկ զեկոյցը որ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ Ֆրանսայի արտածման եւ ներածման առեւտուրին համար:*

Օգոստոս 1էն սկսեալ այդ նոր որոշումը աւելի մեծ ազատութիւն կ'ընծայէ փոխանակութեան (change) *գործողութիւններուն, որոնք այսուհետեւ կրնան կատարուիլ որոշ դրամատուններու միջեւ, առանց Դրամափոխական Գրասենեակին միջամտութեան:*

✕ Առենէ մը ի վեր որոշ յուզում կը նշմարուի դրամափոխական զանազան հրապարակներու վրայ:

Փարիզի մէջ ամէնէն աւելի տոլարն է որ շահագրգռութեան առարկայ կ'ընէ եւ զուգահեռական հրապարակին (սեւ շուկայ) սակը աւելի բարձր կը մնայ քան պաշտօնական սակը: Անգլ. ոսկին ալ թեթեւ բարձրացում մը ունեցաւ անցեալ շաբթու:

Բոլոր այս շարժումները բաւական մակերեսային եւ մանաւանդ շատ վիճելի կը թուին: Արդարեւ, եթէ ընդունինք որ զուիցերական ֆրանքը որ տեսականօրէն ոսկիի հետ փոխանակելի է, կրնայ ապաւէն մը համարուիլ այնքան որքան ոսկին, ընդհակառակն կարելի չէ ընդունիլ թէ լոթերլինը եւ տոլարը ֆրանսական ֆրանքէն աւելի երաշխիք ներկայացնող դրամանիշեր են: Ֆրանսական ֆրանքին ապագան աւելի կախում ունի ներքին գիներու կայունութենէն քան թէ օտար հրապարակներու վրայ ի գործ դրուած դրամափոխական սակէն:

Իրաւ ալ, երկրի կարգ մը կէտերուն վրայ եւ Փարիզի զանազան թաղերուն մէջ դիտուեցաւ որ հասարակութիւնը կը փութար պարենաւորման պահեստներ կազմել: Այս գնումները երբեմն նոյն իսկ ստեղծեցին ապրանքի ամբողջական սպառում, մանրավաճառներու մօտ: Կացութիւնը ծանրացաւ մանաւանդ անոր համար որ կը զուգադիպէր ամառնային արձակուրդի առթիւ թէ մեծաքանակ վաճառողներու եւ թէ արտադրող գործարաններու փակման:

Կ'երեւի սակայն թէ այս վիճակը վերջ պիտի գտնէ մօտերս եւ բնականոն կացութիւն մը պիտի վերստեղծուի ամենուրեք, որովհետեւ յաճախորդը կը տեսնէ թէ վաճառատուները ի վիճակի են իրենց պահեստները վերակազմելու:

ԳԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ. — Օճառի գիներուն վրայ վերջերս տեղի ունեցած յաւելումները կարծել տուին թէ գրեթէ բոլոր գիներու բարձրացման նախանշանը կը կազմեն անոնք:

Իրականութեան մէջ այս կացութիւնը հետեւանք է մասնաւոր պարագաներու: Այդ երկու ապրանքները իշխանութեան կողմէ որոշուած գինով մը պէտք է ծախուին, բայց նկատի առնելով որ 1949էն ի վեր այս երկու արտադրութեանց վաճառումը պակսած է, առեւտրականները որոշեալ գինէն պակաս կը ծախէին զանոնք: Գնումներու վերջին օրերու սաստկացումը պատճառ դարձաւ որ վաճառականները բարձրացնեն իրենց գիները, առանց սակայն որոշեալ սակէն սուղ ծախելու: Այս սակը ուրեմն անանցանելի է եւ գիները չեն կրնար 1949էն աւելի սուղ ըլլալ:

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Կարելի է առարկել թէ այս նախատեսութիւնները յառաջիկային կրնան ի դերեւ ելլել, եթէ միջազգային ձգտումը խախտէ խնդրանքի եւ մատուցման հաւասարակշռութիւնը, իբրեւ հետեւանք վերազինութեան ո-

---

Աշխատանքի նոր օրէնքը շատ բան փոխեց ճափոնցի գործաւորի կեանքին մէջ: Վիճակ մը որ յատուկ է ամբողջ Արեւելքին: Աշխատաւորը յաւիտեան կապուած է գործատիրոջ, նեցուկը իր լաւ կամ գէշ օրերուն: Ճափոնցի գործաւորը՝ անգամ մը որ տիրացաւ աշխատաւորական գրասենեակով ընդունուած իրաւունքներուն, ուզեց մէկ օրուան մէջ ձեռք ձգել այն բոլոր առաւելութիւնները, զոր ստացան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի բանուորները, յիսուն եւ աւելի տարիներու պայքարներուն շնորհիւ: Գործօն եւ նստուկ գործադուլներ ամենուրեք: Գրաւման իշխանութիւնը ստիպուեցաւ միջամտել, առանց արգիլելու գործադուլի իրաւունքը:

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնները կը զգան որ չէ հնչած տակաւին իրենց քաղաքական ժամը: Գիտեն սակայն իրենց ուժին արժէքը: 28,439 արհեստակցական միութիւններ, բաժնուած երկու դաշնակցութիւններու, համայնավար եւ ընկերվարական, կը հաշուեն եօթ միլիոն արձանագրուած անդամներ:

Մինչ այս մինչ այն, աշխարհի ակնարկը, այս միջոցին, դարձեալ սեւեռած է Ծայր. Արեւելքի դէպքերուն վրայ: Եւ Ճափոն օղակներէն մէկն է արեւելեան շղթային:

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԳԻՒՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Լիբանանի 700 հայ ուսուցիչ – ուսուցչուհիներէն 330 հոգի, լուսաւորչական, բողոքական եւ կաթոլիկ, հաճելի գիւղագնացութիւն վայելած են վերջերս Պէյրութի շրջակաները, շնորհիւ ամերիկահայ բարերար Պ. Միհրդատ Տիգրանեանի, որ ստանձնած է բոլոր ծախքերը, 2000 լիբ. ոսկի:

Պ. Տիգրանեան Պէյրութի Բուժարանի ամէնէն եռանդուն սատարողներէն է: Միեւնոյն ատեն կը պահէ սաներ զանազան հայ վարժարաններու մէջ: « Տիգրանեան » ուսուցչական օրը կազմակերպած էր միութիւն ստեղծելու համար զանազան հոսանքի ուսուցիչներու միջեւ: Ամբողջ օր մը հաճելի ժամանցէ վերջ, վերադարձին ինքնաշարժերը կանգ առած են Ազունիէի Բուժարանին առջեւ, ուր անակնկալը ունեցած են կարդալու սա խօսքը, ծաղիկներով շրջանակուած. « Կեցցե՜ն դաստիարակները: Միութիւնը ուժ է »:

Այս Բուժարանը, պարծանքը Լիբանանի Հայութեան, կը յիշեցնէ Պոլսոյ Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցը: Հոս ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները ըրած են արտասանութիւններ, երգեր, զուարճախօսութիւններ:

Դաշտագնացութեան ընթացքին Պ. Տիգրանեան պատմած է թէ 60 տարի առաջ երբ փոքր դպրոցական մըն էր իր քաղաքին Նիկոմիդիոյ մէջ, Կաղանդի օր մը Հոգաբարձութիւնը իրենց ուսուցիչը ճամբու դրած է: Ուսուցիչը խռոված, լալով եւ լացնելով բացականչած է. — « Մի՞թէ այս կերպո՛վ կ'ուզէք վարձատրել ձեր ուսուցիչը »: Այդ օրէն ի վեր սէր եւ գուրգուրանք ունի ազգին դաստիարակներուն հանդէպ: Ուսուցիչները մեր ազգին լուսատու տարրերն են »: ըսած է եզրակացնելով: Հայր Համազասպ Ոսկանեան առաջարկած է որ տարին քանի մը անգամներ տեղի ունենան ուսուցչական հանդիպումներ. իսկ Ս. Նշան վարժարանի տնօրէն Պ. Ե. Տարօնեան ըսած է. « Ինչ ալ ըլլան հայ գիտակից ուսուցչին գործն ու տնտեսական պայմանները ան գոհուած է ու կը զոհուի կրթական սրբազան պատնէշին վրայ ի սէր նոր սերունդի լուսաւորութեան ու տոհմային դաստիարակութեան »:

ՊԱՂՏԱՏԻ մասնագէտ բժիշկներէն Տոքթ. Յ. Ջոպանեան ընտրուած է անդամ վեներական եւ մորթային հիւանդութիւններու մասնագիտական յանձնախումբին: Այս մարմինը մաս կը կազմէ Միջազգային Առողջապահական Հաստատութեան, որ կը գտնուի Ժընեւ, եւ կը պատկանի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

րուն արդիւնքը պիտի ըլլան մեծաքանակ ապրանքներ սպառագինման եւ պահեստի պարենաւորման հրապարակներուն վրայ:

Անշուշտ այս վախերը կրնան հիմնաւորուիլ, եթէ միջազգային կացութիւնը ծանրանայ, Ֆրանսան խուսափէ պատերազմական վիճակի մը ենթարկելու ատեն: Բարեբախտաբար դեռ շատ հեռու ենք այդպիսի տագնապէ մը:

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԿՈՉ ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պէյրութ. — Հայրենակիցներ, Կարնոյ Հայր. Միութեան Լիբանանի Վարչութիւնը ծրագրած է պատրաստել « Յիշատակարան Մատեան » մը, որ պիտի պարունակէ Կարնոյ եւ շրջանի բնակչութեան մասին գրաւոր եւ յիշողութեամբ պահուած ծանօթութիւններ՝ յաւէտ անմոռանալի մեր հայրենիքին եւ հայրենակիցներուն անցեալէն:

Այս հատորը պիտի ըլլայ թանգարան մը՝ կարեւոր գիտելիքներու, պիտի ունենայ զանազան բաժիններ, գրական, գիտական, քաղաքական, յեղափոխական, բանաստեղծական, ժողովրդային երգերու, ասացուածքներու:

Կը յուսանք թէ ձեր օժանդակութիւնը պիտի չխնայէք մեր ամէնուն սրտին խօսող այս նուիրական ձեռնարկին յաջողութեան համար: Այս հատորը Հայրենիքի քաղցր յուշերով մեր սիրտը պիտի լեցնէ եւ մեր սերունդները այլասերումէ զերծ պահելու մեր ճիգին պիտի նպաստէ:

Հետեւաբար, հաճեցէ՛ք տեղագրական, կենսագրական եւ սովորութիւններու մասին ծանօթութիւններ գրի առնելով ղրկել վարչութեանս հասցէին, մօտաւոր թուականի մը. — ԿԱՐՆՈՅ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ:

Հասցէ. — Խորէն Պալանեան, 49 Մոռիս Պարրէս փողոց, Պէյրութ:

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Ամերիկայի Սեբաստացիներու Հայր. Միութեան պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցած է 27—28 մայիսին Տիթրոյիթի (Ամերիկա) Հայ կեդրոնին մէջ: Պ. Արամ Սահակեան գնահատելով Հայր. Միութեան բազմազան գործունէութիւնը, թելադրեց հրատարակել Դ. Վարուժանի « Ցեղին սիրտը » կամ ամբողջական գործերը:

Պատգմ. ժողովը նկատի առնելով այս թելադրութիւնը, յանձնարարեց նորընտիր Կեդր. վարչութեան ուսումնասիրել Դ. Վարուժանի գործերը հրատարակելու պայմանները եւ իր եզրակացութիւնը բերել յաջորդ պատգմ. ժողովին:

Տիթրոյիթի մասնաճիւղը Միութեան 15րդ տարուան տարեդարձը տօնած է 15 մոմերով զարդարուած կարկանդակով մը:

Զանազան մասնաճիւղեր կազմած են կրտսերներու խումբեր, ինչպէս Նիւ Եորքինը որ ունեցած է ներկայացուցիչ մը: Նմանապէս Ֆիլատելֆիան կազմած է երիտասարդներու խումբ:

Ի գնահատութիւն իր երկարամեայ ազգային ծառայութեանց [redacted] խաղահոնէ՛թիւն ընծայել եւ արծաթեայ մակագրուած բաժակ մը նուիրել երէց հայրենակից Պ. Համբարձում Ամպրուկեանի, ինչպէս եւ ոսկի ժամացոյց մը Պ. Թորոս Տէյիրմէնճեանի, որ 15 տարիներ Կեդր. վարչութեան անվճար ատենադպիրը եղած է:

Հալէպի Քարէն Եփփէի կոչին պատասխանելով, որոշուած է 300 տոլար տրամադրել: Պ. Լեւոն Գասպարճեան եւ Պ. Խաչիկ Գանթարեան հարիւրական տոլար նուիրելով գումարը հասած է 500 տոլարի:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 16րդ պատգմ. ժողովը տեղի ունեցած է Սէնթ Լուիզի մէ Միութիւնը ունի այսօր 12 մասնաճիւղ: Որոշած է զարկ տալ Քղեցի նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան, պահել երկու ցերեկօթիկ ուսանողներ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին եւ Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանին մէջ:

Պատգմ. ժողովէն վերջ, հանդէսի ընթացքին ուսանողական մը աճուրդէն գոյացած է 1041 տոլար իսկ նիւթական ընդհ. հասոյթը եղած է 2000 տոլար:

ՁՈՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՏԵՍԻՆ (Յառաջ). — Այս տարի եւս մեծ խանդավառութեամբ տօնեցինք Խանասորի Արշաւանքի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի:

Տարիները ինչքան ալ սահին այս օտար ափերու վրայ, մենք նոյնքան կառչած կը մնանք մեր ազգային աւանդութիւններուն. կ'ոգեկոչենք մեր անմահ հերոսներուն յիշատակը եւ անոնց կատարած քաջագործութիւնները:

Կիրակի օր, 6 օգոստոս, կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր « Ժանաժ »ի զով ծառաստաններու տակ: Հոն էին Հ. Տ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչի ընկերուհիները եւ հայրենասէր ժողովուրդը:

Ժամը ճիշդ 4.30ին հանդէսը բացուած յայտարարեց ընկ. Փիլոս Սարգիսեան, Նոր Սերունդականներու երգչախումբը երգեց « Կարկուտ տեղաց »: Յետոյ խօսք տրուեցաւ ընկ. Թ. Այվազեանի, (ընկ. Միսաք Միրզէ կը բացակայէր կամքէ անկախ պատճառներով): Ընկերը, մօտաւորապէս կէս ժամ խօսեցաւ օրուան նիւթի շուրջ պարզելով արշաւանքին իմաստը: Խօսեցան նաեւ Կ. Թաշճեան (ուսանող՝ Պէյրութէն) եւ Ա. Հարէլեան (Փարիզ): Այս բոլորէն ազդուած, քանի մը խօսք ուղղեց ընկ. Ոսկեան Լուսպրեան, Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին զինուորներէն (Սեբաստացի), այժմ 75 տարեկան:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին մեներգով, Օրիորդներ՝ Սօնա Պօղոսեան եւ Պերճուհի Ասատուրեան, Տիկիններ՝ Մարի Կարապետեան եւ Արշալոյս Տէյիրմէնճեան: Ժողովուրդին փափաքին վրայ երգեցին պարոններ՝ Ռ. Կէնճօյեան, Մ. Մուրատեան, Գ. Միրայեան: Քանի մը կտորներ նուագեց Պ. Սահակ (Մարսէյլէն): Կոմիտէն վիճակահանութիւն մը կազմակերպած էր. Պ. Գարեգին Բրուտեան, 1600 ֆր. նուիրելով յանձնախումբին: Ընդհ. հասոյթը եղաւ 11,600 ֆր. Փոքրիկն Ա. Արսէնեանի (Սէնթ Էթիէն) զգայուն արտասանութիւնը ծափերու արժանացաւ: Ժողովուրդը, ուրախ զուարթ կ'երգէր ու կը պարէր, մինչեւ իրիկուն: Մութը կոխած էր արդէն եւ դաշտահանդէսը վերջացաւ ազգային երգերու արձագանգներով:

Մ. Կարապետեան

Ա. — Ի՞նչ է, ձեր տիկինը մանուկի պէս երկուքը մէկ մը զարթուցիչի զանգակը կը հնչեցնէ:

Բ. — Որպէս զի դրացիներուն կարծել տայ՝ թէ հեռաձայն ունինք…:

« ՅԱՌԱՋ Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (148)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

— Ո՛չ խենթ է: Ամառը նա թափառում էր ծմակներում, պտուղներ էր հաւաքում: Քանի անգամ տեսել եմ նրան ծառի տակ նստած, մենակ, գլխաբաց, բոբիկ: Խօսում էր ինքն իր հետ, ձեռքը յաճախ դնում էր կրծքի վրայ, սաստիկ ցնցւում էր եւ ի՛նչպէս էր ոռնում. երեւի սաստիկ ցաւ ունէր սրտի մէջ… բայց ոչ ոք չէր կարողանում իմանալ թէ այդ ինչ ցաւ է: Ում տեսնում էր, կպչում էր նրան եւ վարազի ժանիքներ էր ուզում: Ասում էին, որ երեխաները փախչում են դրանից, իսկ դա « ժանիք » կանչելով վազում է նրանց ետեւից: Մի խօսքով՝ խենթ… Այժմ հանդարտուել է, բայց խելքը էլի նոյնն է: Ամբողջ օրը նա կրկնում էր թէ ինքը հիմա մարդ է դառել, հիմա ինքն էլ հարկաւոր է մարդկանց եւ կարող է լացացնել բոլոր բախտաւորներին:

— Ովքե՞ր են դրանք:

— Նա բախտաւոր է անուանում ամէն մէկին, որ իրանից լաւ է: Իսկ ո՞վ չէ լաւ նրանից: Տեսնո՞ւմ ես որքան խեղճ է…

Ջրի կժի մօտ մի սուր քրքիջ բարձրացաւ: Մանասը լռեց, իսկ աղջիկը — դա Նազլուն էր — երեսը դարձրեց դէպի պատը, ձեռքը բարձրացրեց, սպառնական մի նշան արաւ եւ կանչեց.

— Կը լացացնեմ…

Նա գնաց դէպի անկիւնը, անյայտացաւ մըթութեան մէջ: Ամէնքը, նոյն իսկ Ասլանը, հանդարտ ծիծաղում էին:

— Խօսացնես, կապելու խենթ է, ասաց մէկը. բայց այսօր կարկատեց մեր չորերը: Կէս ժամ առաջ միւս գոմում նստած էր կրակի առաջ եւ արագ գործում էր ասեղով: Գործի տակ նա մի աւ լաւ աղջիկ է…

Օջախի վրայ բարձրացաւ խորովուող մսի մուխը. տղաները պպզել էին շարքով եւ այս ու այն կողմից ահագին շամփուրներ էին պտտեցնում կրակի վրայ: Ամէն մէկը իր շամփուրին էր ծառայում. պպզածների ետեւում կանգնել էին հերթի սպասողները. խորովածի ախորժելի հոտը ամէնքին ոտքի էր կանգնեցրել: Աղջիկը առաջ եկաւ եւ հաց բաժանեց. նա չմոռացաւ եւ հիւանդին: Ընդհանուր սեղան չկար. ամէն մէկը հանում էր շամփուրի ծայրից խորովածը եւ ուտում էր, ուր ուզում էր: Առաստաղի կաթոցը քիչ հանդարտուել էր, որովհետեւ կրակը փոքրացել էր եւ վերեւում նրա հաստատւում էր սառնամանիքը:

— Այս մսից կշտանալ չլինի, բացականչեց Մանասը, մեծ բաւականութեամբ կրծելով մի մեծ ոսկոր:

— Օրհնուի՛ Քիրսը, պատասխանեց Ասլանը, որ նոյնպէս հիացած էր խորովածից:

— Օրհնուի՛ եւ Նախիջեւանը… Դու գիտե՞ս, Ասան, մի ամբողջ շաբաթ մենք առանց աղի էինք. այդ ժամանակ այս միսը չէր կարելի մօտեցնել բերանին: Այսօր աղ հասաւ մեզ: Հաւատա, առանց աղի մարդ կը մեռնի:

Մթութեան միջից նոր շամփուրներ էին լոյս ընկնում, ամէնքի ախորժակը սաստիկ գրգռուած էր, կարծես սովից էին ազատուել: Որսորդի գնդակից ընկած գիտարը այդ երեկոյ անվերջ գովասանքներ, հիացմունք զարթեցրեց: Մուխը գընալով թանձրանում էր: Ասլանը միանգամից նկատեց, որ դիմացը, մուխի քուլաների ետեւում, նստել է Նազլուն: Միայն նա էր, որ չէր մասնակցում ընթրիքին:

Երկու ձեռքերի մէջ առնելով իր ծունկը, նա ակնապիշ նայում էր անծանօթ երիտասարդին, կարծես ուզում էր կարդալ թէ ինչ կայ նրա լայն ճակատի տակ: Ասլանը մի կտոր խորոված մեկնեց դէպի նրան: Նա չշարժուեց, չընդունեց պատառը եւ յանկարծ հարցրեց.

— Դու հաւատացի՞ր դրան:

Եւ ցոյց տուեց Մանասին: Ասլանի դէմքի վրայ երեւաց մի ներողամիտ ժպիտ: Ծանօ՛թ նըշան: Մարդիկ դրանով են ցոյց տալիս թէ խենթի հետ գլուխ չեն դնում: Եւ աղջիկն շտապեց մի կտրուկ ձայնով հերքել այդ բանը.

— Ես խենթ չեմ, ասաց նա: Հիմա ես հարկաւոր մարդ եմ եւ կարող եմ լացացնել բախտաւորներին: Այդ դժուար չէ, եթէ ուզենամ…

Խորին ինքնաբաւականութիւն ցոյց տուող մի ծիծաղ յանկարծ դուրս ցայտեց, ընդհատելով այդ խօսքերը: Խե՛ղճ աղջիկ… Ասլանն ամաչեց այդ մոլորուած դէմքից եւ հանդարտ կերպով պատասխանեց.

ԼԷԹ

ԵՒՐՈՊԱՆ ՈՒՐԿԷ՞ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒ

Ամերիկեան թերթի մը մէջ, յօդուածոյ մը կ'ըսէ.— Դաշնակից ռազմագէտները մեծ խալ մը կը գործեն խորհելով ամրացնել Պիրէնեանները: Ֆրանսական պարտութեան մը կարելիութիւնը նկատի ունենալով է որ անոնք կը հետաքրքրուին Սպանիայով, զայն կ'ուզեն զօրացնել դիմադրել Պիրէնեաններու վրայ: Այժմ գերագոյն ճիգեր կը թափենք Եւրոպան պաշտպանելու համար Հռենոսի եւ Էլպայի վրայ: Եթէ այս ձեռնարկը ժամանակին յաջողի, պէտք չունինք Պիրէնեաններու վրայ խորհելու: Աւելին, Պիրէնեանները պաշտպանելու մեր մտադրութիւնը խորապէս մտահոգիչ է Ֆրանսայի ու մեր եւրոպական միւս դաշնակիցներու համար: Եթէ Սպանիա պատրաստ է իր օժանդակութիւնը բերել ընդհանուր պաշտպանութեան, անոր ալ կրնանք բերել զայն զինելու մեր օգնութիւնը եւ տալ Մարշըլի ծրագրին առաւելութիւնները:

× «Ուոշինկթըն Փոսթ» խմբագրականով մը կը պայքարի Սպանիոյ տրուելիք հարիւր միլիոնտոլարի փոխառութեան ծրագրին դէմ եւ կ'ըսէ թէ սպանիական բանակը ունի նոր սարքաւորումներու եւ անկարող է արդիական պատերազմի դիմակալու:

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան 8րդ օդային տորմիղին հրամանատար զօր. Տուլիթըլ որ Հնդկաստան կը գտնուի յայտարարեց.— «Չեմ գիտեր թէ ե՞րբ եւ ո՞ւր պիտի պայթի պատերազմի յառաջիկայ փուլը, բայց շատ ճշմարտանման է որ ան պիտի պատահի Միջին Արեւելքի մէջ տեղ մը: Միջին Արեւելքի մէջ սովետական արշաւանք մը նշանը պիտի ըլլայ ամբողջական պատերազմի մը Խորհրդային Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ»:

× 80.000 չինացի զինուոր համախմբուած են Թիպէթի սահմանին վրայ, պատրաստ գործելու երբ Փէքին հրամայէ: Այս զինուորներուն կը ներշնչեն որ, իրենց պաշտօնն է ոչ միայն Թիպէթը փրկել իր լամաներէն (պուտտայական կղեր) այլ նաեւ Հնդկաստանը Անգլիացիներէն եւ Ամերիկացիներէն:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ժողովը որ կը գումարուի Սթրազպուրկի մէջ, կը շարունակէ վիճաբանութիւնը Ֆրանքեւգերման տնտեսական գործակցութեան մասին Շումանի ծրագրին շուրջ: Անգլիացիք միշտ կ'ընդդիմանան կարգ մը մանրամասնութեանց մասին:

× Յունաստանի պատուիրակ Ցալտարիս առաջարկեց անմիջապէս ընդունիլ եւրոպական բանակ մը կազմելու մասին Չըրչիլի առաջարկը:

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ սկսան Խորհրդային Միութեան եւ Պարսկաստանի միջեւ առեւտրական բանակցութիւնները: Ամիս մը առաջ Թէհրանի խորհրդային դեսպանը առաջարկած էր առեւտրական դաշնագիր մը կնքել: Պարսիկ վարչապետը պայման դրած էր նախ արձակել այն պարսիկ սահմանապահները զորս գերի տարած էին Ռուսերը անցեալ տարի: Կ'երեւի գոհացում տրուած է այս առաջարկին:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ կը պատրաստուի նոր պայքար մը մղելու կառավարութեան գործունէութեան դէմ, զոր կը գտնէ տկար եւ անկարող Ֆրանսայի շահերը պաշտպանելու մէջ:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ յարձակումները շատցած են Փարիզի եւ շրջականերուն մէջ: Վերջին 48 ժամուան մէջ ինը յարձակում գործուած է փողոցներու մէջ, գողութեան նպատակով: Թերթերը կը պահանջեն ոստիկանական հսկողութիւնը խստացնել:

× Ոստիկանական տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ ինքնաշարժերուն արգիլուած է փողահարել գիշեր ատեն: Անսաստողները պիտի պատժուին:

ՖՐԷՆԻ ԲԱՆՏԻՆ մէջ խուզարկութեան մը ընթացքին գտնուեցան շատ մը զէնքեր, նոյնիսկ գնտացիր մը, բանտարկեալներու խուցերէն: Քննութիւն բացուեցաւ ստուգելու թէ ինչպէ՞ս եւ ո՞րու ձեռքով ներածուած են անոնք:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ մը ցոյց կուտայ որ անցեալ Յունիս ամսուան ընթացքին Փարիզի մէջ պատահած 2389 մահերէն 444ը խլիրդէ (քանսէր) են: Մնացեալ մահերը հետեւեալ համեմատութեամբ են.— հարսանիթ 1, կեղծմաշկ 1, կապոյտ հազ 3, ուղեղատապ 1, կարմրախտ 7, ընչափողի հիւծախտ 82, թոքախտ 25, ջղային ախտեր 207, սիրտ 292, թոքատապ 61, ընչափողի հիւանդութիւններ 47, լեարդ 42, նէֆրիթ 21, ծերութիւն 76, մէկ տարիէն պակաս երախաներ 157, անձնասպան եւ արկածամահ 125: Բայց նոյն ամսուան 3035 ամուսնութիւն եւ 3785 ծնունդ արձանագրուած են:

ՇՈԳԵՄԱԿՈՅԿՈՎ ԾՈՎԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՍՕՐՄԻՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի այս կիրակի: Ժամադրավայր՝ ժամը 7.30ին (Vieux Port): Վերադարձ՝ ժամը 22ին: Արձանագրութեանց համար դիմել, ՊԱԳՐՃԵԱՆ, 2, rue Astoin, ՓԱՓԱԶԵԱՆ, 85, rue d'Aubagne, ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ, 48, rue St-Bazile, ԳԷԳԷՎԵԱՆ, Grands Pins St-Loup, ԷԳԻՆՃԵԱՆ, 524, Chemin de Mazargue Ste-Anne եւ բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներուն մօտ:

Մէկ անձի համար երթ ու դարձ՝ 200 ֆր.:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան իր բնակարանը փոխած ըլլալով, կուտայ նոր հասցէն.— Monsieur Pierre Reyne pour Professeur, Palais de la Bière, 2, Faubourg St-Jacques, VALENCE (Drôme):

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ՇԷԼԻ ՄԷՋ

Pavillon մը, չորս սենեակ, խոհանոց, entrée, ջուր, կազ, 1350 մեթր հող, պտղատու ծառեր, (սալոր եւ խնձոր), օդասուն, միջավայրի մէջ, Շէլ, կուռնէ:

Երթեւեկի համար Gare de l'Estէն 25 վայրկեան, Chateau Vincennesէն autobus 113 թիւ:

Դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի, 15 rue Saulnier, ժամը 9էն 1.30: Հեռաձայն Pro. 41—29:

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Տէրտէրեան եւ զաւակները, Օր. Ռոզա եւ Պ. Մանուէլ Տէրտէրեան, Օրիորդներ Թէրէզ եւ Վիոլէթ Էթէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Հայպէշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հայպէշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Աւետիս Գազանճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Սիրանուշ Կաճարեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Ներիմէ Հայպէշեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Զօրեպանեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Հայպէշեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զ. Սանթուրճեան, Վ. Հալէպլեան, Այրի Տիկին Նարդուհի Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ղազիկեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Ղազիկեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Հաքիմեան եւ զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԷՐՋԵԱՆԻ

(Արաբկիրցի)

որ կնքեց իր մահկանացուն յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ 18 Օգոստոս ժամը 14.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, Փարիզ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ

Հեղինակ Մ. Իշխան, Պէյրութ: Երիտասարդ բանաստեղծին 4րդ հատորը:

Գին 250 ֆրանք, դաւառի համար 300, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Օր. ՏԸՆԻԶ ՊԻՒՐԻԷ
Պ. ԹԱԳԻՒՈՐ ԵԶՆԻԿԵԱՆ
Ամուսնացած

Իսի լէ Մուլինօ 12 Օգոստ. 1950

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆՆ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ըլլալ ճշդապահ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Նըշանկէմալմազեան, ինչպէս նաեւ Վարդանեան, Գոյլուստեան, Կիրակոսեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով կամ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց եղբօր, հօրեղբօրորդւոյն, մօրեղբօրորդւոյն եւ ազգականին, Պ. Գրիգոր Մկրտիչեանի (Խարբերդի Սոր Սրի գիւղէն) մահուան առթիւ:

Կ. ԽԱՉԻ ԴԱՐՄԱՆԱՏԱՆ ատամնաբուժական սպասարկութիւնը փակ է Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն, արձակուրդի առթիւ: Միւս բաժինները բաց են երեքշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները:

« Troubadours Arméniens »

Textes de Grégoire de Narek— Nahabed Koutchak, Grégoire d'Akhtamar, Sargavak de Berdak, Yeremia Keunurdjian, Nagache Hovnatan, Ohanès. Poésie populaire. Présentés par LUC-ANDRE MARCEL, dans les « Cahiers du Sud ». Գին՝ 160 ֆր., առաքման ծախքով՝ 200 ֆրանք: Դիմել՝ գրատուն

HRAND SAMUELIAN

51, rue M.-le-Prince, Paris-6e, ուր կը գտնուին բացի ամէն տեսակ հայերէն գրքերէ, Հայերու վերաբերեալ ֆրանսերէն գրքեր, մանաւանդ իր վերջին հրատարակութիւնը՝ H. PASDERMADJIAN : HISTOIRE DE L'ARMENIE, des origines jusqu'à nos jours, մեծադիր հատորը, գին՝ 1000 ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 18 AOUT 1950 Ուրբաթ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6231–Նոր շրջան թիւ 1642
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԱԽԵՐԸ

Արեւմուտքի պաշտպանութեան շղթային մէջ կարեւոր օղակ մըն է Թուրքիան :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը դեռ չէր վերջացած, ոչ ալ Ատլանտեան դաշինքը կընքուած, երբ հանգուցեալ նախագահ Րուզվէլթ յայտարարեց թէ՝ Ամերիկայի պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ է Թուրքիան :

Այդ հանդիսաւոր յայտարարութենէն մինչեւ այսօր Թուրքիա կանոնաւորաբար օժանդակութիւն կը ստանայ Ամերիկայէն :

Ու սակայն հակառակ անոր, որ Թուրքիա մաս չի կազմեր ոեւէ քաղաքական մասնակի խմբակցութեան Ամերիկայի հետ եւ ոեւէ զինուորական դաշինք չէ ստորագրած :

Միլիառներով փրանքի օժանդակութիւն ստացած է Թուրքիան վերջին տարիներու ընթացքին : Բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը հաւասարապէս օգտուած են ամերիկեան նորահնար զէնքերէն, մարտանաւերէն ու օդանաւերէն : Թրքական բանակը արդիական պատերազմի օրէնքներուն վարժեցնելու համար բազմաթիւ ամերիկացի մասնագէտ սպաներ պաշտօնի կանչուած են : Զինուորական բոլոր մարզերուն մէջ ամերիկացի խորհրդականներ առնուած են :

Մէկ խօսքով, Թուրքիա այսօր սերտօրէն կապուած է Ամերիկայի եւ ամբողջ յոյսը անոր վրայ դրած :

1914ի պատերազմէն առաջ, նոյն ձեւով անձնատուր եղած էր Գերմանիոյ եւ անոր զինուորական վարիչներուն, թէեւ անոնց օժանդակութիւնը երբեք ամերիկեանի համեմատութիւնները չէր [illegible]եան մը, որ [illegible]րայ, Թուրքիա [illegible]փնուած է [illegible] հաւանական [illegible]ի իր ճակատագրով հետաքրքրել այս [illegible]թիւնները, որոնք տուեալ պայմաններուն մէջ շահեր ունէին պաշտպանելու օսմանեան կայսրութեան հողային ամբողջութիւնը՝ հիւսիսի մեծ դրացիին ծաւալողական քաղաքականութեան դէմ :

Բայց ամէն պատերազմէ ալ անդամահատեալ դուրս եկած է : Այն ատենէն որ երբեմնի աշխարհածաւալ Օսմանեան Կայսրութիւնը, որուն սահմանները կ'երկննային մէկ կողմէ մինչեւ կեդրոնական Եւրոպայի դուռները՝ իր մէջ պարփակելով պալքանեան բոլոր երկիրներն ու Ատրիականը, միւս կողմէ մինչեւ հիւսիսային Ափրիկէ, Կարմիր ծով ու Պարսից ծոց, այսօր դարձած է փոքրիկ հանրապետութիւն մը, ամփոփուած Փոքր Ասիոյ մէջ :

Եւ սակայն այդ «փոքրիկ հանրապետութիւն» բռնածը Ֆրանսայի մէկուկէս տարածութիւնն ունի եւ չափէն աւելի ընդարձակ է՝ նօսր բնակչութեան մը համար :

Հսկայական տարածութիւններ ամայի եւ անմշակ կը մնան, մանաւանդ «արեւելեան» կոչուած հայկական նահանգներուն մէջ, զորս չէնցնելէ կը քաշուին Թուրքերը՝ այն հաստատ համոզումով անշուշտ, որ այդ հողամասերը իրենց չեն պատկանիր եւ, ուշ կամ կանուխ, օր մը պիտի պարտաւորուին իրենց իսկական տէրերուն վերադարձնելու զանոնք :

Իրենց սեփական միջոցներով չեն կրնար պաշտպանել այդ հողամասերը : Ահա՛ թէ ինչու պինդ փակած են Ամերիկայի օձիքին եւ օրէ օր աւելի խստապահանջ կը դառնան, ցարդ ստացուած օժանդակութիւնը անբաւարար նկատելով :

Քորէայի պատերազմէն ի վեր բոլորովին ահաբեկուած են եւ իրարանցումի մատնուած : Կ'ուզեն աւելի եւս ամրապնդել իրենց դիրքը եւ պատահականութեան չձգել իրենց երկրին պաշտպանութիւնը :

Նոր կառավարութեան արտաքին նախարարը մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք կը պտտի՝ ջանալով Ատլանտեան դաշինքին մէջ մտցնել Թուրքիան, որպէսզի հիւսիսէն գալիք յարձակումի մը սարգային, դաշինքին մաս կազմող բոլոր անդամներն ալ օգնութեան փութան իր երկրին :

Իր բարեյուսութեան իբրեւ ապացոյց, «դեմոկրատ» կառավարութիւնը, առանց Ազգային Մեծ Ժողովի հաւանութիւնն առնելու, որոշեց 4500 զինուորներ ղրկել Քորէա, Միացեալ Ազգերու բանակին, քիչ մը չափէն աւելի եռանդ ցոյց տալով :

Այս որոշումը փոթորիկ յարուցած է երկու ուղղութեամբ :

Առաջին բողոքողն է Հալք կուսակցութիւնը, որ ամբողջ քառորդ դար միահեծան կառավարած է բերկիրը եւ այժմ չնորհազուրկ եղած, չուզեր դիւրաւ համակերպիլ անզօր ընդդիմադիրի դերին :

Երկրորդը ձախակողմեան տարրերն են —իմա՛ ծածուկ համայնավարներ — որոնք կը թուի թէ հետզհետէ կը զօրանան Թուրքիոյ մէջ :

Կարգ մը թերթերու խափանումը այս առթիւ, վերջին ծայր յատկանշական է :

Պատմութիւնը անողոք է :

Ինչպէս նաեւ արդարութիւնը :

Թուրքիոյ ներկայ ջղաձգութիւնները ի վերջոյ պիտի յանգին իրենց ճակատագրական վախճանին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՂԹ ՉԿԱՅ

Ֆրանսական թերթերը սկսան կամաց կամաց կրճատել իրենց ծաւալը : Եւ միեւնոյն ատեն ազդեկել թէ ազատագրութենէն 5—6 տարի վերջն ալ թուղթի տագնապ մը պատուաբեր չէ պետութեան համար : Անշուշտ մեր փոքրիկ թերթն ալ կ'ազդուի դժուարութիւններէ, բայց խառնուած ընդհանուրին՝ գէշ աղէկ ելք մը կը գտնէ :

Ինչէ՞ն առաջ կուգայ սակայն այս տագնապը :

Առեւտրական մասնագիտութիւն չունիմ որ փորձեմ ճշդել պատճառները : Իմ գիտցածս՝ արտադրութիւնը կամ ներածումները չեն որ տարապայման կերպով աւելցած են, այլ սպառումն է որ չափը կ'անցընէ :

Նախ՝ առտուն կանուխ ելլողը թերթ կը հանէ : Կարծեմ որքան երեսփոխան կայ, այնքան խմբակցութիւն կամ «ֆրակցիա» կայ, եւ իւրաքանչիւրը իր ընելիքը ունի, հետեւաբար թերթի մը կը կարօտի :

Տակաւին առտուանը եւ իրիկուանը զատ զատ, փարիզեանը եւ գաւառականը նոյնպէս, գրականը, տնտեսականը, երգիծականը, ընտանեկանը, մանկականը, մարզականը, գիտականը դուրս չեն կրնար մնալ. չարքէն : Շաբաթաթերթ, ամսաթերթ կամ պարբերական ինչո՞ւ պէտք է զոհ երթան տագնապին : Ու հաշուեցէք հարիւրներով, իսկ թիրաժը՝ միլիոններով :

Կան տակաւին թուղթի տարբեր սպառումներ : Պաշտօնատուն մը գացի՞ր որեւէ գործով, առնուազն 5 — 6 թերթ պէտք է լեցնես նոյն բովանդակութեամբ : Ծրարներով «տեղեկատու»ներ կը ստանանք, որոնց պահարանները յաճախ չբացուելու դատապարտուած են : Ու տակաւին ինչ սանձարձակ մսխում թռուցիկներու, յայտարարութեանց, անպէտ [illegible] :

Օր [illegible] ներս սպրդած չըլլայ[illegible]

Ան[illegible]լ այս վերջին [illegible]այց թերթերուն համար, կարելի չէ՞ օրինակ առնել «աշխարհի ամէնէն դեմոկրատ եւ յառաջադէմ երկրէն» :

Այդ առաւելութիւններով օժտուած մեր երկիրն ալ կարծեմ միայն մէկ օրաթերթ ունի, որուն տպագրութիւնն ալ սահմանափակուած է :

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ վերջերս բացուած են 7 նոր առեւտրական խանութներ : Ընթացիկ տարուան եօթը ամսուան մէջ շրջանի առեւտրական ցանցի սպառումը բարձրացած է 20 տոկոսով, մանաւանդ տնային առարկաներու, հեծելանիւներու եւ ինքնաշարժերու :

ՄԵՂՐԻԻ շրջանի պահածոյի գործարանը կը պատրաստէ նաեւ ընկոյզի, վարդի, ծիրանի եւ այլ պտուղներու անուշեղէններ : Բանուորները ի պատիւ Խ. Հայաստանի 30րդ տարեդարձին կատարեցին տարեկան ծրագիրը, եւ երկրին տուին 200 հազար տուփ արտածրագրային արտադրութիւն : Պահածոյի գործարանի բոլոր աշխատանքները մեքենայացած են եւ օրական 5000 տուփի տեղ կը ստացուի 7 հազար տուփ : Այս տարի 1.400.000 տուփի տեղ պիտի արտադրուի 2 միլիոն 200.000 տուփ :

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ մահուան 15րդ ամեակը պիտի տօնուի Հայաստանի մէջ : Իր գրուածներէն «Նամուս»ը, «Պատուի համար»ը եւ բազմաթիւ ուրիշ ծանօթ գործեր, կը կազմեն հայ թատրոնի գանձերը : Հայաստանի պետական հրատարակչականը լոյս ընծայեցՇիրվանզադէխատեղծագործութեանց լիակատար ժողովածուն, բաղկացած տասը հատորներէ : Օգոստոս 7ին, Երեւանի Գրողներու Տան մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր իրիկուն, ուր խօսեցաւ Հմայեակ Սիրազ, գրագէտներ Սարգիսեան եւ Դ. Դէմիրճեան :

Եւրոպայի պաշտպանութիւնը

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑ

Օգոստոս 22ին Լոնտոնի մէջ պիտի գումարուի Ատլանտեանի ուխտին մաս կազմող 12 պետութեանց ժողովը, ուր ամէն երկիր պիտի յայտնէ այն ճիգը զոր կրնայ կատարել սպառազինութեան համար : Այս մասին ֆրանսական ծրագիրը պատրաստելու նպատակով այսօր Ելիզէի պալատին մէջ կը գումարուի զինուորական բացառիկ ժողով մը նախագահութեամբ հանրապետութեան նախագահին : Այս առթիւ վարչապետը տեսակցութիւններ ունեցաւ ամերիկեան դեսպանին հետ :

× Ներկայ կացութիւնը վտանգուած տեսնելով Չըրչիլ առաջարկած էր Անգլիոյ վարչապետին անմիջապէս նիստի հրաւիրել խորհրդարանը, բայց ան մերժեց, յայտնելով թէ Սեպտեմբեր 12ին արդէն պիտի գումարուի խորհրդարանը : Նոյն դիմումը ըրաւ նաեւ լիբերալ ղեկավար Փօլ Րէնօ, հրատարակութեան տալով իր նամակը մամուլին մէջ : Վարչապետ Պ. Փլէվէն յայտարարեց թէ ազգ. ժողովը անմիջապէս գումարելու հարկ չըկայ եւ թէ կառավարութիւնը իրաւասութիւն ունի, ի հարկին զէնքի տակ պահելու արդի զօրքը :

× Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ զինուորական կարգ մը խօսակցութիւններ պիտի կատարուին ծայրագոյն Արեւելքի եւ Ափրիկէի մէջ, հաւաքական պաշտպանութեան մը համար : Սայկոն (Հնդկաչին) հասած է բրիտանական սպայակոյտ մը, խօսակցելու ֆրանսական զինուորական իշխանութեանց հետ, որպէսզի պատրաստեն գործակցական յատակագիծ մը պաշտպանելու համար Հնդկաչինը, Հոնկ – Քոնկը եւ Մալեզեան : Հոկտեմբերին ալ նման հանդիպում մը տեղի պիտի ունենայ Արեւելեան Ափրիկէի մէջ : Արդէն իսկ Թանանարիվի մէջ սկսած են նախնական խօսակցութիւնները ֆանսական եւ անգլիական զինուորական պետերուն միջեւ :

× Գրած էինք թէ զօր. տը Կոլ դժգոհ է կառավարութեան բռնած դիրքէն եւ թէ նոր պայքարի մը պիտի ձեռնարկէ : Իր օգնականը հետեւեալ կերպով պարզեց խնդիրը.— Եւրոպայի պաշտպանութեան կեդրոնը, կ'ըսէ զօրավարը, Փարիզը պէտք է ըլլայ եւ ոչ թէ Լոնտոնը, զայն վարողները պէտք է ըլլան Ֆրանսացիները եւ ոչ թէ Անգլիացիները, որովհետեւ, ամէն պարագային, կուիւի մը սկզբնաւորութեան ատեն, Անգլիոյ դիրքը համեմատական չէ Ֆրանսայի դիրքին : Այս մասին անցեալ օրինակները մէջտեղն են, Թուրի, Պոռտոյի եւ նոյնիսկ Եալթայի խօսակցութիւնները պէտք է յիշենք :

× Անգլի[illegible] նեց զինուոր[illegible] կու տարիի բարձրացն[illegible]

× Հակառակ պաշտօնական հերքումներու Միացեալ Նահանգները լրջօրէն կը խորհին զինել արեւմտեան Գերմանիան :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՕԴԱՅԻՆ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԸ

Վերջին լուրերու համաձայն հիւսիսայինները բոլոր ճակատներու վրայ կը շարունակեն յառաջանալ : Բայց օրուան կարեւոր դէպքը կը համարուի օդային աննախընթաց յարձակում մը հիւսիսային բանակատեղիներուն վրայ : Ամերիկեան 100 դերամրոցներ հազար թոն ռումբ տեղացուցին Նաքթոնկի ճակատին վրայ հաւաքուած հիւսիսականներուն վրայ : Զանազան ուղղութեամբ եկող օդանաւերը, ամէն 50 մեթրի վրայ թափեցին իրենց ռումբերը, ջարդ ու փշուր ընելով ինչ որ կար գետինը : Ռմբակոծութիւնը կատարուած է հինգ քիլոմեթր շրջանակի մը մէջ ուր հիւսիսականները համախմբած էին 40.000 զօրք եւ 120 հրասայլ : Ռմբարձակներէն վերջ եկան որսորդական սաւառնակները եւ ցածէն կրակեցին զինուորական խումբերու վրայ :

Ամերիկացիք նոր ուժեր կը ստանան եւ կը յայտարարեն թէ Սեպտեմբեր 1ին զանգուածային հակայարձակումի պիտի սկսին :

Միւս կողմէ հիւսիսական վարչապետը օրա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ԻՆԿԼԻԶՆԵՐԸ»

Ամբողջ գիշերը դժոխային տանջանքներ կրեցինք երկու գետերէն անցնելուատեն:

Թշնամին թնդանօթային ուժեղ կրակի տակ առած էր մեզի:

Սայլերը իրար կը հրմշտկէին, կը կոտրէին անիւները, լուծերը, կ՚իյնային եզները, գետերուն անցանելի վայրերը լեցուած էին կոտրտած սայլերով եւ զանազան իրերով, կենդանիներով:

Ոմանց երախաները ջուրն ինկած էին, մայրերը կը ճչային սրտակեղեք:

Վիրաւորները թափուած էին գետեզերքը, կը տքային, օգնութիւն կ՚աղաղակէին:

Ամենուրեք ճիչ, աղաղակ, լաց ու կոծ կար, դարձեալ Կոստին էր, որ պահապան հրեշտակի դեր կը կատարէր, խորհուրդներ տալով, սրտապնդելով եւ հսկելով անցուդարձերուն:

Յուլիս 19ին, խաւարի մէջ բաւական խոշոր կորուստներով անցանք գետերէն եւ լուսաբացին հասանք Միանտապ գիւղաքաղաքը:

Ամէն մարդ գիշերուան ընթացքին ունեցած իր կորուստը կ՚որոնէր:

Բոլոր այն վայրերէն որ կ՚անցնէինք կ՚ամայանային անպատճառ, Միանտապը նոյնպէս ամայացաւ:

Մեր ճանապարհին վրայ գտնուող բնիկները նախապէս մեր մասին լսելէ վերջ, իրենց հօտերն ու նախիրները հեռաւոր գիւղեր եւ լեռները կը ղրկէին եւ հացի, խոտի մեր պահանջները կը գոհացնէին մերթ դրամով եւ մերթ ալ ձրի:

Միանտապէն չուզեց գաղթել Հայ մը, որ լրտես մըն էր եւ իր հարեւաններուն մեծ չարիքներ հասցուցած էր:

Դաւաճանը պատժուեցաւ իր իսկ ազգականին վրիժառու գնդակով:

Միանտապէն չուտով հեռանալու հարկադրուած էինք, որովհետեւ պարսիկ կառավարութեան դէմ ըմբոստացած խան մը, չորս հարիւր ձիաւորներով միացած էր Թուրքերուն եւ արդէն մօտ կը գտնուէր Միանտապին:

Միանտապէն Սային–Կալայ ճանապարհին, քանի մը անգամ ենթարկուեցանք ուժեղ հրոսախումբերու յարձակմանց. որոնց յաջողութեամբ դիմադրեցինք եւ ետ մղեցինք:

[redacted] պաշտլոյսէն առաջ [redacted] պաշարուած, ամիսներ շարունակ թնդանօթներու, ռումբերու և գնդացիրային տեղատարափներու տակ, ամէն վայրկեան՝ մահուան սարսուռներ ապրող մեր գաղթականութիւնը կը քալէր դէպի անստոյգ հեռուները:

Հարազատներու կորուստները կսկծացող, գաղթի բազմապիսի տառապանքներէն մաշուած, տրորուած մեր բազմութիւնները — կը յուսային թէ՝ շուտով պիտի հանդիպէին «խաչապաշտ Ինկլիզներուն» եւ վերջ պիտի գտնէին իրենց տառապանքները:

Կ՚անցնէինք շղթայաձեւ իրար զօդուած ապառաժներու մէջէն, ոլորապտոյտ, նեղ եւ դժուարին ճամբաներով, մերթ իջնելով անդնդախոր ձորերը եւ մերթ քերելով կանաչազարդ լերան մը կողերը:

Անձրեւէն թրջուած մեր հագուստները հետզհետէ կը չորնային, իսկ մեր բաղդակից կենդանիները ախորժակ չունէին կրծելու թրջուած կանաչները:

Այն բազմաթիւ սայլերը, որոնք մեր գաղթականութեան փոխադրական միակ միջոցը կը հանդիսանային, սարէ սար եւ ձորէ ձոր պտտելէ վերջ, անզգալաբար չքացեր էին:

Բեռնակիր անասուններու թիւը խիստ նուազեր էր:

Լուր մը հասաւ որ մեր յառաջապահները հասած են անգլիական զօրակայանի մը:

« Ինկլիզներուն կը հանդիպէինք», որոնց երազած էինք մեր հայրենի երդիքներուն տակ գտնուած օրերէն:

Ու հեռուէն երեւցան անգլիացի տասը ձիաւորներ:

Շատեր ուրախութենէն կուլային:

Մօտեցան Անգլիացիները:

Շատեր անոնց ձիերուն սմբակները կը համբուրէին, երեսնին կը խաչակնքէին:

Եւ զարմանալի, տարօրինակ մարդիկ էին այդ «Ինկլիզները»:

Անպեխ էին, անմօրուք, սափրիչի խանութէն նոր դուրս եկածի պէս, ածիլուած, սանտրուած, կապոյտ կամ խաժ աչքերով. նիհար, ոսկրոտ եւ վարդագոյն դէմքերով ու «պաղապէր» նայուածքներով:

Հապա անոնց ձիե՞րը, նոյնպէս տարօրինակ, կարճապոչ, բաշերը խուզուած, երկար ու բարակ վիզերով:

Ասո՞նք էին այն Ինկլիզները, որոնց «մարդասիրութեան, արդարամտութեան եւ հայապաշտպան» զգացումներու գովքը լսած էինք, մեր թոնիրներու եւ քուրսիներու շուրջ բոլորուած օրերուն կամ մեր դպրոցներու մէջ:

Ասո՞նք էին, որ պիտի օգնէին, ազատէին անկախութիւն պարգեւելով հազար անգամ հրդեհուած, քարուքանդ եղած, արիւնաներկ մեր հայրենիքին:

« Ինկլիզներուն մեր հանդիպումը » զանազան գուշակութեանց տեղի կուտար, նոր եւ փայլուն ակնկալութիւններ կը ծնեցնէր մեր սրտերուն մէջ:

Կէսօրին՝ Մամատջըղ գիւղաքաղաքը հասանք: Այգիներով շրջապատուած, կաւէ, հաստ պատերով տուներու զանգուած մը, կամարակապ, աբեւազուրկ, երկայն շուկայ մը, ուր՝ փոքրաթիւ Հրեաները տէր էին բոլոր արհեստներուն եւ ամբողջ առեւտրական ասպարէզին:

Բնակիչներու մեծամասնութիւնը տժգոյն եւ նիհարադէմ, աղքատիկ եւ հնամաշ հագուստներով, ճերմակ թելերէ հիւսուած կօշիկներով:

Ծառերու շուքին տակ եւ սրճարան–ճաշարաններու մէջ, օրն իրիկուն կ՚ընէին աֆիոնի քաղցր ու գինովցնող ծուխերը կլլող բազմութիւնները:

Փողոցներու մէջ կը պտտէին սափրիչները, ածելին միշտ պատրաստ ձեռքերուն մէջ, որոնց լայն գօտիներուն մէջ զետեղուած էին նաեւ ատամնաբուժական աքցանները, եւ թէյի գաւաթներ, իսկ ձեռքերէն կախ կրակարանը եւ թէյով լեցուն խոշոր ամանը:

Մէկ խօսքով սափրիչը, ատամնաբոյժը եւ թէյավաճառը կը ներկայացնէր նոյն անձը:

Մահմետական կիները իրենց « չարչաֆներուն» (ծածկոց – չարսաւ) տակ արեւ չտեսած իրենց մոմեղէն այտերը ծածկած, կը պտտէին:

Թեթեւ, նահապետական սայլակները արեւի տակ չորցած, մոխրագոյն դարձած ու ճաթռտած կը մնային հրապարակներու վրայ:

Եւ սակայն ուտեստեղէններու անսովոր առատութիւն մը՝ որ մեզ մեծ գոհունակութիւն կը պատճառէր:

Հոն՝ մենք կշտացուցինք նաեւ մեր յոգնատանջ, նիհար, կաղ կամ հիւանդ կենդանիները:

Պուլղարացի Գրիգորը, որուն ոտքը կոտրած էր դեռ Սալմաստ եղած ատեննիս, երկնցած կը մնար խնձորենիներու տակ:

Լեւոն Շաղօեանը յիսնեակ մը քաջամարտիկ Շատախցի, Ոզմեցի, Կառկառցի զինուորներու հետ տեղաւորուած էր գետափին:

Սամսոն խանի դեռատի կինը մահամերձ էր, Ա. Յարութիւնեանի կինը մեռած, Ա. Աղաբէգեանի կինը նախիջեւանի մէջ գերի ինկած թաթարներու ձեռքը, Գ. Թադէոսեանի կնոջմէ ոչ մէկ լուր, կինս եւ հինգամսեայ մանչս արնաշաղախ վիճակի մէջ գտայ, մէկ խօսքով, Սալմաստի զինուորական մարմնի անդամներէն հինգը ընտանեկան ծանր կորուստներու դատապարտուած էին:

Մինչդեռ, այդ մարմինն էր նախաձեռնող եւ կազմակերպողը Ատրպատականի փրկարար գօյամարտին:

Երկու օր վերջ, մենք կը դիմէինք դէպի Սային–Կալայ, ուր կը գտնուէին հարիւրի չափ Անգլիացի զինուորներ:

Եւ մենք կը կարծէինք թէ անոնց եւ մօտակայ շրջաններու մէջ գտնուող Անգլիացիներու ներկայութիւնը վերջ տուած կ՚ըլլայ ընդմիշտ թրքական յարձակումներու եւ ամէն տեսակ վտանգներու:

Սային–Կալայի եւ մօտակայ դաշտերու մէջ տեղաւորուեցանք, հանգստանալու եւ մեր ընելիքը որոշելու համար:

Խարձեալ բանդէտները չատցած էին, քաղաքացի–գիւանադէտ էին բոլորը եւ ռազմագէտ:

Հոգեբանական այնպիսի վիճակ մը ստեղծուած էր, որ՝ կը քայքայէր, կը կազմալուծէր ամէն բան:

Անհրաժեշտ էր ցնցող դէպք մը, որ սարսափեցնէր, ու զիրար ատել սկսած բազմութիւնները դարձեալ քով–քովի բերէր ու միացնէր:

Զէնքը այլեւս անկարեւոր բան կը համարուէր: Շատեր սկսած էին իրենց հրացանները ծախելպարսիկ հարուստներուն եւ լեռնականներուն, ու մէկ «մօսին» հրացանը 8—10 ոսկի կ՚արժէր: Խստիւ արգիլուեցաւ զէնքի առեւտուրը եւ ոմանք ալ պատժուեցան:

ԱԶԳԻՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Տիեզերական ճառագայթները

Թերթերը յաճախ լուրեր կը հաղորդեն տիեզերական ճառագայթներու (rayons cosmiques) մասին:

Օրաթերթի մը նեղ սահմաններուն մէջ կարելի չէ երկար կանգ առնել այդ խորհրդաւոր ճառագայթումներու ուսումնասիրութեան վրայ, սակայն ջանանք արագ ակնարկով մը ներկայացնել զանոնք գիտութեան արդի ըմբռնումներով:

Այդ ճառագայթներու ուսումնասիրութիւնը սկսած է 1910ի ատենները պատահաբար: Ճողարձակ տարրերը (éléments radioactifs) գտնուած էին արդէն եւ բնագէտները հնարած էին զանազան տեսակի զգայուն կազմածներ, ընդհանրապէս ելեկտրական հոսանքի ազդեցութեամբ, այդ տարրերու շողարձակումներու արձանագրութեան եւ ուսումնասիրութիւններ կատարելու նպատակով:

Սակայն տարօրինակ երեւոյթ մը կուգայ խորհրդածութեան մղել զիրենք: Անոնք կը նշմարեն որ շողընկալ կազմածները անծանօթ ճառագայթումներու արձանագրութիւնը կը կատարեն հակառակ շողարձակ նիւթերու բացարձակ բացակայութեան: Յաջորդաբար կատարուած փորձեր, արձանագրիչ կազմածներու խիստ չէզոքացումով, դարձեալ կը հաստատեն ներկայութիւնը այդ ուժեղ ճառագայթներուն, թէեւ համեմատօրէն աւելի տկար: Ուրկէ՞ կուգային այդ ճառագայթները եւ ի՞նչ հանգամանք ունէին: Հարցեր էին որոնք մինչեւ այսօր ալ չեն պարզուած ամբողջովին: Բնագէտները այն կարծիքը ունէին թէ երկրիս մակերեսն է կեդրոնը այդ ճառագայթումներուն իր պարունակած չատ չնչին քանակութեամբ շողարձակ նիւթերու շնորհիւ:

1910ին Զուիցերիացի բնագէտ Կաչէլ կ՚առաջարկէ օդապարիկով հետախուզել մթնոլորտային վերին խաւերը: Եթէ իսկապէս երկրիս կեդրոնը ըլլար աղբիւրը այդ ճառագայթումներուն վերելքը պէտք էր արձանագրէր անոնց ուժին աստիճանական նուազումը, երկրիս մակերեսէն հեռացումով: Սակայն ի մեծ զարմանս գիտուններուն, կատարուած փորձէն ընդունուած կարծիքներուն հակառակ արդիւնքը կուտայ: Արդարեւ Կաչէլ կը հաստատէ որ 4300 մեթր բարձրութեան վրայ [redacted] աւելի բարձր է քան [redacted]

1913[redacted] բանալով [redacted] ճառագայթումներու ուժգնութիւնը ծովուն մակերեսէն 12 անգամ աւելի է: Այս հետազօտութիւններէն այն եզրակացութեան կարելի էր յանգիլ որ, հակառակ նախնական կարծիքներուն, այդ ճառագայթներուն կեդրոնը մեր երկրագունդէն դուրս՝ տարբեր տեղ մը պէտք էր փնտռել: Այսինքն տիեզերքի անհունութեան մէջ: Եւ այդ պատճառաւ գիտունները զանոնք կոչեցին տիեզերական ճառագայթներ:

Այժմ պէտք էր բարձրանալ դէպի մթնոլորտի վերին խաւերը կարենալ զանոնք հետախուզելու համար:

Դժբախտաբար, առաջին համաշխարհային պատերազմը կուգայ ընդհատելու սկսուած աշխատանքը: Եւ միայն 1922ին Ամերիկացի գիտուններ հետախուզիչ օդապարիկներ արձակեցին օդին մէջ, առանց մարդու, մինչեւ 15 հազար մեթր բարձրութիւն: Աւելի վերջը, 1931ին փրոֆ. Փիքարի կատարած վերելքը մինչեւ 15.780 մեթր եւ երկրորդ տարին 16.200 մեթր, նոյն նպատակը կը հետապնդէր: Նոյն ժամանակամիջոցին երեքԱմերիկացիներ կը բարձրանային 18.475 մեթր: Իսկ ռուսները՝ 18.664: Վերջապէս 1935ին Ամերիկացիներ Սթիվընս եւ Անտէրսըն կը կոտրէին մրցանիշը 22 հազար մեթրով: Իսկ առանց մարդու արձակուած օդապարիկներ բարձրացան մինչեւ 35 հազար մեթր: Այս բոլոր փորձերը հաստատեցին գիտուններու ենթադրութիւնները ու նոր ծանօթութիւններ բերին տիեզերական ճառագայթներու մասին: Այժմ կարելի էր կորագծով (courbe) մը պատկերացնել անոնց ուժգնութեան չափը, համաձայն մթնոլորտի խաւերու բարձրութեան աստիճանին: Այս անգամ ալ տարօրինակ երեւոյթ մը կը պարզուէր: Ճառագայթներու քանակը եւ ուժգնութիւնը մինչեւ 20 հազար մեթր բարձրութեան վրայ աստիճանական յաւելում մը ցոյց կուտար իսկ անկէ յետոյ որոշ նուազում մը կը կրէր: Այսպէս, երկրիս մակերեսէն մինչեւ երեք հազար մեթր բարձրութեան եւ մէկ քառակուսի սանթիմեթր տարածութեան վրայ, մէկ վայրկեանի ընթացքին մօտաւորապէս 20 ճառագայթներ կ՚արձանագրուէին: Այս քանակը կը բարձրանար 140ի՝ 20 հազար մէթրին: Իսկ այնուհետեւ մինչեւ 35 հազար մեթր բարձրութեան կ՚իջնէր 120ի:

Ճառագայթներու այս տարբերութիւնները կարենալ բացատրելու համար բնագէտները ձեռք բերին գնահատելի [redacted] բնութեան [redacted] մեթր [redacted] մանք [redacted] մթնոլորտի [redacted]

երկրորդական ճառագայթումներու նուաղ ուժ-գնութեամբ :

Այժմ տեսնենք թէ կ'արժէ՞ր այսքան նտա-զօտութիւն այդ անծանօթ ճառագայթներուն համար : Անմիջապէս ըսենք որ տիեզերականնա-կան ճառագայթներու ուժին հաւասարող քրբեր ուժ մը գոյութիւն չունի տիեզերքի մէջ : Ան ու-ժը կը գնահատուի հազար միլիառ ելեկրօն-վօլթայի : Կարելի՞ է երեւակայել նման հռելի ուժ մը, երբ գիտենք որ գիտութիւնը իր յրա-գոյն միջոցներով չէ կրցած 3—400 միլիոնլեք-տրօն-վօլթայէն աւելի ճառագայթումներու ուժ մը արտադրել : Եւ երբ նկատի ունենանք ծանր հիւլէներու ամբողջական փճացումով իսկ 20 մի-լիառ ելեքտրօն-վօլթէն աւելի ուժ մը չոյց-ուիր :

Ներկայիս, բոլոր մեծ ազգերը մրցում ելած են բնագիտութեան այս ճիւղին մէջ եւ ունին գի-տական աշխատանոց-տարրալուծարաններ բար-ձր լեռներուն վրայ կառուցուած, ուր փորձեր կը կատարուին այդ հսկայական ուժը օգտագործելու զանազան նպատակներու :

Ֆրանսացիք ունին երկու աշխատանոցներ : Վերջինը՝ Մօն Պլանի վրայ 2600մ. բարձրութեամբ : Ամերիկա ունի բազմաթիւ կէտերու վրայ մինչեւ 4300մ. բարձրութեամբ : Ռուսերը եւս ունին կարեւոր կեդրոն մը, Արագածի վրայ ղեկավարու-թեամբ հայազգի գիտնական Ալիխանեանի : Գի-տունները կը գոհանան այդքան բարձրութիւննե-րու վրայ կատարել իրենց հետազօտութիւնները, օդապարիկով անհնար ըլլալով պէտք եղած կաղ-մածները առնել, առոնց ծանրութեան պատճառ-աւ : Արդի օդանաւորդութիւնը կը խոստանայ այդ խոչընդոտներն ալ հարթելու :

Երկու խօսք ալ ճառագայթներու ազբիւրին մասին : Անշուշտ գիտուններու կարծիքները ի-րարմէ կը տարբերին : Ընդհանրապէս կը կար-ծուի որ տիեզերական ճառագայթներու երեւումը եւ կազմութիւնը պէտք է փնտռել մեր տիեզերքի կազմութեան մէջ : Որովհետեւ աստղերը, նոյնիսկ հռչակաւոր նովաներն ու գեր-նովաները չունին նման ուժ մը արտադրելու հաւանականութիւնը :

Թերեւս մօտիկ ապագային մարդկային խել-քը այս գաղտնիքն ալ կարենայ լուծել, յեղաշրջե-լով տիեզերքի կազմութեան մասին ընդունուած օրէնքները :

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

[illegible] ...

[illegible]ենի թղթակի-

[illegible] Կիւլպէնկեան ե-ղած է Սփյանտ[illegible] ր ամէն օր կը վիճի Բուսյալի խոհարարապետին հետ որ կը հիմնայ այս յաճախորդին նրբաճաշակութեան վրայ : Էքս լէ Պէնի մէջ Պ. Կիւլպէնկեան երկու պզտիկ տաղ-տուկ ունի, կ'ուզէ նիհարնալ՝ բայց իր շատակե-րութիւնն ու ճաշերու պատուականութիւնը զայն կ'արգիլեն : Նաեւ, մինչ միլիառներով լիտր քարիւ-ղի հետ կը խաղայ, բայց իր վառիչը (պրիքէ) բը-նաւ չի քալեր ... :

× Շարլ Թրէնէէն ետքը Էտիթ Փիաֆ եկաւ երգելու Քազինոյին մէջ : Յաղթական յաջողու-թիւն : Այս համբաւեալ երգչուհին որ գեղարուես-տական «գիւտեր» ընել կը սիրէ, այս անգամ հա-սարակութեան ներկայացուց երկու խոստմնալից երիտասարդներ : Առաջինը Շարլ Ազնաւուր որ յա-ճախ ինքը կը գրէ խօսքն ու եղանակը իր երգե-րուն, երգեց «Ամեցի» եւ «Մուշտակ գլխարկը», արդէն իսկ կատարեալ արուեստով մը : Հրաշալի երաժիշտ մըն է եւ ընտիր ձայն ունի : Ազնաւուր դիւրաւ միտք պահուելիք անուն մը չէ, բայց պի-տի տեսնէք որ պիտի սորվիք այսուհետեւ :

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼԻՍ Շիշլիի Երիտասարդական Միութեան տարեկան Ողիմպիականը տեղի ունեցած է Գաթը-գիւղ Ֆէնէրպահչէի մարզադաշտին վրայ : Մօտ 70 մարզիկներ մասնակցած են : Մարզախաղե-րուն առանցքը կազմած է հեծելանիւի մրցումը, տրուած ըլլալով որ անոր կը մասնակցէր Թուր-քիոյ հեծանիւի ախոյեանը : Մօթօսիքլէթաւոր ոստիկաններ ճամբայ բացած են, կասեցնելով փո-խադրական միջոցները : Տասը հեծանւորդներ ուղղուած են Բէնտիկի ճամբով Եազաճըք, ուրկէ պիտի վերադառնային 50 քմ. ճամբայ կտրելով : Հեծանւորդ Բարունակ մէկուկէս ժամէն 50 քմ. կտրելով շահած է առաջնութեան մրցանիշը : Միւս մրցումներուն մէջ երկրորդ եւ երրորդ ելած են բազմաթիւ Հայեր : Շքանշանները բաժնած է տոքթ. Անտէ Վահրամ (Թուրքիոյ հայ երեսփո-խանը) հակիրճ ուղերձով մը :

ԸՆԿԵՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱԼԵԱՆ որուն մահը ծանուցած էինք անցեալ շաբթու, ծնած էր 1895-ին, լեռնային Կիլիկիոյ Հաճըն քաղաքը : Իր նախ-նական վարժարանին մէջ : Ապա հետեւած է Գո-նական վարժարանին մէջ : Ապա հետեւած է Քո-նիայի Ճենանեան գոլէճին : Ուսուցչական պաշտօն վարած է Թալասի մէջ :

Կը տեսնէ ցեղին անճիտումը, բայց չի վհա-տիր, կը մտնէ Ինթիլլի գծին վրայ աշխատող եր-կու հազար հայ բանուորներու մէջ (ամէլէ Թա-պուրի), որոնցմէ շատ քիչեր ազատուեցան : Յե-տոյ պաշտօն կը գտնէ Բասիլ Այնի զինուորական հիւանդանոցը իբրեւ բժիշկի օգնական : Սակայն չի հանդուրժեր Թուրք բժշկապետին անբարոյու-թեանց դէմ : Բժշկապետը խիստ ծանր տեղեկա-գրով մը կ'ամբաստանէ զինքը թէ հիւանդանոցին մէջ նոյն կը ներարկէ Թուրք զինուորներուն : Անդրանիկ մազապուրծ կը փախչի Նասէյպին ուր կը հանդիպի Մարզպետին եւ ուրիշ Դաշնակցա-կաններու որոնք զանազան անուններով կը պարե-նաւորէին եւ կը պատսպարէին բազմաթիւ հայ խը-եակներ : Կ'ուխտէ զինուորագրուիլ Հ. Յ. Դաշ-նակցութեան :

Անդրանիկը հերոսական մաքառումներով հը-րամանատար Սարգիս Ճէպէճեանի եւ Արամ Կայ-ծակի հետ կը կռուի Հաճընի մէջ, բազմահազար խուժանի դէմ, ինը ամիսներ, անօթի եւ անքուն, Կէօյնիւկի եւ Գօզ[illegible]անդաւոր ճակատ-ներու վր[illegible]ման : Իր հայ[illegible]անու-թիւն[illegible] -ներու հե[illegible] տարի հայկ. որբա[illegible]ւթիւն ընելէ վերջ, կրկին քաղթական՝ կ'ապաստանի Լիբանան :

Պէյրութի մէջ նախ կը զբաղի առողջի վաճա-ռականութեամբ, յետոյ Օֆիս Նանսէնի պաշտօն-եայ, Հաճըն Թաղի շինութեան մէջ մատակարար, իսկ վերջին երկու տարիներուն մէջ Պ. Ապրօ Ապ-րօեանի շէնքերու կառուցման վերահսկիչ : Կը պայքարի ժողովարանէն ներս Թրքախօսութեան դէմ եւ կուսակցական պատասխանատու պաշտօն-ներ կը վարէ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

ՌՈՄԱՆ.— Բոլորին կողմէ յարգուած Խու-պիկեան ընտանիքը դարձեալ սուգի մատնուեցաւ : Երէկ, գրաւման օրերուն, Գարահիսարի հայոր-դիներէն, ընկեր Յարութիւն Խուպիկեանը պա-տանդ տարուելով նահատակուեցաւ կեդրոնաց-ման բանակատեղիներէն մէկումէջ : Այսօր, անոր՝ որդին է, որ շաբաթներ տեւող պայքարէ յետոյ՝ անագորոյն խլիրդի դէմ, Օգոստոս 10ին, հան-գաւ, մեզ եւ իր հարազատները խոր սուգի մատ-նելով : Թաղումը կատարուեցաւ Օգոստոս 11ին, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան :

Դամբանականներ ղրկած էին, Հ. Յ. Դ. «Անդ-րանիկ» ենթակոմիտէն, Նոր Սերունդի «Օշական» խումբը, Կապոյտ Խաչը, Շապին Գարահիսարցի-ները, Խարբերդցիները, հարազատները եւ բարե-կամները :

Րաֆֆին, Նոր Սերունդի, կրտսեր խումբի խոստմնալից ու ժրաջան տղաքներէն էր, երբեք բացակայ չէր ըլլար դասախօսութիւններէն : Հը-պարտ էր Նոր Սերնդական ըլլալուն համար : Գերմանական աւանդութեան մը համաձայն, երբ սպիտակ նապաստակ մը մեռնի, հոգին անբիծ կենդանիներու վերապահուած դրախտըկըճախրէ : Կ'ըղձայի, որ Րաֆֆիի անարատ հոգին թռչէր՝ դէպի մանկունակ հոգիներու, հրեշտակներու սահմանուած դրախտը :

Ս. ՊԻԼԱԼԻ

ԶԻՆ. ԳՈՐԾՕՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵՆԷ ԶԵՐԾ

Զինուորական գործօն ծառայութենէ զերծ պիտի ըլլան 1950ի երկրորդ զօրադասի այն երի-տասարդները որոնք կը պատկանին հետեւեալ դա-սակարգերէն մէկուն.— Ընտանիքի հայրեր, վերստին չամուսնացած այրի կիներու լքուած կամ աղջիկ մայրերու առջինեկները, հօրէ եւ մօրէ որբերու անդրանիկները, եւ առջինեկն[illegible] եօ-թը զաւակ ունեցող ընտանիքներու կ'ապրին կամ [illegible] [illegible] վերիպայմաններ[illegible] բայրը չէ օգտուա[illegible] կամաւորներ, եւ կամաւորները [illegible] պատե-րազմի ընթացքին, որոնք վեց կամ աւելի ամիս-ներ ծառայած են իբր այդ : Անոնք որ բռնի մաս-նակցած են գերման բանակներուն եւ առնուազն տասնըմէկ ամիս ծառայած կամ դասալիք եղած են վեց ամիս ծառայութենէ վերջ :

Այս երիտասարդները կրնան զերծ մնալ զին-ուորական գործօն պարտականութենէ, եթէ խնդ-րագիր տան նահանգային զօրահաւաքի տնօրէնին (Փարիզի եւ Սէնի համար, Րէօյյիի զօրանոցը) Սեպտեմբեր 15էն առաջ, ներկայացնելով բոլոր փաստաթուղթերը, որոնց ցուցակը կարելի է գտ-նել Թաղապետութեանց մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (149)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

— Հաւատում եմ : Բայց դու, ի հարկէ, խե-լօք ես եւ չես լացացնի ...

— Ձէ, մինչեւ որ բախտաւորը լաց չլինի, խեղճը չպիտի ծիծաղէ : Այդպէս է երեւում ...

— Ի՞նչ կը լինի որ երկուսն էլ ծիծաղին :

— Հա, այդ ուրիշ բան է :

Նա հեռացրեց ձեռքերը ծնկնից եւ մեղմ, շատ մեղմ կերպով ծիծաղեց. նրա դէմքը այլափոխ-ւեց, աչքերի մէջ բոնկւեց մի յանկարծահոս, վա-րակիչ ուրախութիւն :

— Գիտե՞ս ... ես գտայ իմ մօրը ... Նա ինձ համբուրեց. քանի անգամ համբուրեց. իմ ամբողջ երեսը այժմ էլի տաքացաւ : Լաւ էր ... Նա չթողեց որ ես լաց լինեմ, ասաց բաւական է իր լացը ...

Կատաղի, անզուսպ զգացմունք յարուցին մօր համբոյրները : Նա չէր կարող մենակ տանել այդ ալեկոծումը. կանգ առաւ հանդստանալու համար, աչք ածեց իրան շրջապատողների վրայ :

Բոլոր դէմքերը նրան էին մտիկ տալիս, բայց ոչ մէկը մասնակից չեղաւ նրա ուրախութեան : Ամէնքը շարունակում էին հանդարտ ծամել, ա-մէնքի վրայ պարզ երեւում էր նոյն ներողամիտ ժպիտը : Եւ Նազլուն խիստ ցնցումից վեր թռաւ, ձեռքերով ինչ որ տարօրինակ նշաններ արաւ, ճչաց, ապա բռունցքները սեղմելով՝ կատաղի հայեացք գցեց կրակի վրայ, կարծես ուզում էր կոխ տալ, տրորել նրան :

Օջախի շուրջը միահամուռ, սրտանց ծիծաղ բարձրացաւ : Աղջիկը մի ակնթարթում թուլա-ցաւ, փշրուեց. նորից ցած ընկաւ, նստեց իր տե-ղը, նորից գրկեց իր ծունկը եւ հանդստացաւ : Իսկ տղաները շարունակում էին ուտել եւ ծիծաղել : Միայն Ասլանն էր, որ հետաքրքրութեամբ նայում էր խեղճ աղջկան. նա մինչեւ անգամ փորձեց սիրտ տալ նրան :

— Գիտէի որ այսպէս պիտի լինի, յանկարծ ասաց Նազլուն, դիմելով Ասլանին : Մարդիկ մի-եւնոյն են, թէեւ այսպիսի փայլուն բաներ ունե-նան ...

Նա ցոյց տուեց առաստաղից ու պատերից կախած հրացանները, արհամարհանքով նայեց Մանասին եւ ապա շարունակեց .

— Դու հիմա էլ ասում ես, որ ես խենթ չեմ, հա՞ :

— Ի հարկէ, դու լաւ ես խօսում :

— Իմ մայրն էլ մեղաւոր է ... Ինչո՞ւ էր այն-պէս քաղցր խօսում, ինչո՞ւ համբուրեց ինձ, լաց եղաւ ... Գալիս էի նրա մօտից եւ գիտէի որ այս-պէս պիտի լինի ...

Հիմա բախտաւորների բանը վատ է. չեն ու-զում լաց լինել, հա՞ : Բայց ինչո՞ւ չեն թողնում, որ Նազլուն ծիծաղէ, գոնէ մի անգամ ...

— Խեղճ աղջիկ ... Ո՞վ է քեզ այդպէս հալա-ծում. ասա, ես նրան ...

— Իմ մայրը հեռու է այստեղից : Այս սարերի ետեւում մի գիւղ ցոյց տուին ինձ — սեւանայ նա, Թուրքի գիւղ է : Այնտեղ են փակուած խեղճերը, մի մեծ տան մէջ ... Շատ են նրանք, բայց ես իս-կոյն ճանաչեցի իմ մօրը :

Մաշուել է ... արտասունքը այրել է նրա ե-րեսը, բայց դեւերը էլի բաց չեն թողնում ... Ի՞նչ են ուզում նրանից ... Կրակ տալ գիւղը, քանդել այդ տունը ...

Ասլանը յոյս չունէր թէ նա կարգին կը պատ-մէ, կը հասկացնէ ամէն ինչ, ուստի սկսեց հար-ցեր տալ եւ ղեկավարել նրա միտքը : Բայց այդ էլ չէր օգնում : Մանասը, կորցնելով համբերու-թիւնը, լռեցրեց Նազլուն ու ինքը բացատրեց թէ ինչի մասին է նա խօսում :

— Օսմանցիները շատ կանայք տարան այս կողմերից. երեւի նրանց մէջ է եւ այս աղջկայ մայրը : Խեղճը որոնում է մօրը, գուցէ եւ գտել է նրա տեղը եւ ամբողջ օրը ինձ խելք էր սորվե-ցնում ... Թուրքի գիւղը կրակ տալ, քանդել այն տունը, ուր փակուած է մայրը, ազատել նրան ... Այդ է ուզում :

— Ուզում եմ, բացականչեց Նազլուն եւ նրա աչքերը պսպղացին այդ անզուսպ տենչանքից : Թող սրանք ամէնքը գնան ... Ես կը տանեմ, ես գիտեմ ճանապարհը ... Արի հէնց այժմ ես ու դու գնանք այս սարի գլուխը. դու ոչինչ մի ասա, ես կը նայեմ չորս կողմը եւ իսկոյն կ'իմանամ թէ որ կողմից է մայրս կանչում ինձ ...

կարգ մը հրատարակելով կը յայտարարէ որ «ժողովրդական բանակը պիտի աւարտէ Քորէայի ազատագրումը Օգոստոսի վերջէն առաջ» ։

× Ամերիկայի պաշտպանութեան նախարարը պահանջեց խորհրդարանէն անմիջապէս քուէարկել պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնք մը որպէսզի նախագահը պէտք տեսած պահուն գործադրէ զայն ։

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ԽՆԴԻՐ ՄԸ ԵԼԱՒ

Եթէ Քորէայի պատերազմը երկարաձգուի, կը կարծուի թէ Ամերիկացիք իրենց ռազմակեդրոն բանեն Ֆորմոզա կղզին ։ Քանի որ ան ազգայնականներուն ձեռքն է դեռ ։ Նման պարագայի մը վախ կայ որ պատերազմ ծագի Ամերիկայի եւ Չինաստանի միջեւ, ինչ որ ծանրակշիռ հանգամանք ունի աշխարհի խաղաղութեան համար ։ Եւ որովհետեւ Անգլիա ճանչցած է Չինաստանի կարմիր կառավարութիւնը, իր շահերուն հակառակ կը գտնէ անոր հետ խզում մը ։ Այս պատճառով վարչապետ Էթլի պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Անգլիա թէեւ կը մասնակցի Քորէայի պատերազմին, բայց պիտի չմիջամտէ Ֆորմոզայի ի հարկին ։ այդ կղզին դուրս ըլլալով Ազգերու Միութեան որոշման շրջանակէն ։
Անգլիական թերթեր ալ կը քննադատեն ամերիկեան կառավարութիւնը Ֆորմոզայի խնդիր յարուցանելուն համար եւ խաղաղութեան համար վըտանգաւոր ։

× Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ Մոլոթովի եւ չինական կառավարութեան միջեւ հետեւեալ համաձայնութիւնը գոյացած է.— Չինացի 150 հազար զօրք պիտի միջամտեն Քորէայի պատերազմին երբ Ամերիկացիք հակայարձակման մը պարագային անցնին 38րդ զուգահեռականէն անդին ։ Նաեւ Չինացի համայնավարները պիտի թափանցեն հարաւ–արեւելեան Ասիա, որպէսզի արգիլեն համաշխարհային նոր պատերազմ մը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԵՐՆ ալ հիւլէական ռումբ ունին յայտարարեց Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպան Տէյվիս ։ Ռուսերուն ունեցած հիւլէառումբի քանակը կարելի է վիճիլ, բայց վստահաբար հատիկ հատ մը ունին ։ Անոնք ունին նոյնքան արժէքաւոր գիտնականներ որչափ ուրիշները, ըսաւ ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ Սթրազպուրկի մէջ, [illegible] կ'ուսումնասիրէ եւրոպական բանա[illegible] [illegible]եկած էր-[illegible] [illegible]ձախողեցաւ ։ [illegible] Սան Տիկոյի [illegible] անցաւ, Թուրքը լքեց գործը ։

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐ պատահեցան Աստուածածնայ տօնին օրերուն Ֆրանսայի ամէն կողմերը, բայց ամէնէն զարմանալին հետեւեալն է. — Հավրի ճամբուն վրայ երիտասարդ մը եւ իր ետին ունենալով օրիորդ մը երբ արընթացի'երթար մօթօսիքլէթով մը, ուժգին մը զարնուեցաւ հակառակ կողմէն եկող ինքնաշարժի մը ։ Բախումը այնպիսի սաստկութեամբ մը տեղի ունեցաւ որ ինքնաշարժին կողերը իր վիզէն խլեցին հեծելանուորդին գլուխը ։ Եւ սակայն գրեթէ անգլուխ մարմինը մնաց նստած տեղը, ձեռքերովը ուժգին սեղմած ուղղիչը եւ մօթօսիքլէթը պահելով իր արագութիւնը քալեց մինչեւ հարիւր մեթր, ի վերջոյ տապալելու համար ճամբուն եզերքը ։ Ընկերացող աղջիկը թեթեւ վէրքեր միայն ստացած էր ։

× Սինէմայի ծանօթ արուեստագիտուհի Տէգի Տէքս որ ամուսինին հետ Տովիլէն կը դառնար, Անիէռէն դուրս ելած ատեն բախեցաւ ուրիշ կառքի մը, կառքը շրջեցաւ եւ ինկաւ երկաթուղիի գիծին վրայ ։ Տէքս մեռաւ, իսկ ամուսինը ծանրապէս վիրաւոր է ։

Պ. Նշան Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Խէրեան (Սայկոն) եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան եւ զաւակը Արմէն, Տէր եւ Տիկին Նշան Տիրատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմէն Արմէնեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Գասպար Իփէքեան եւ զաւակները (Պէյրութ) եւ պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, քրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
(Ծնեալ Խէրեան)

յանկարծական դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ 14 Օգոստոս Փարիզի մէջ, 51 տարեկան հասակին ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ 19 Օգոստոս շաբաթ առաւօտ, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել ։

ՇՈԳԵՄԱԿՈՅԿՈՎ ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՍՈՐՄԻՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի այս կիրակի ։ Ժամադրավայր՝ ժամը 7.30ին (Vieux Port) ։ Վերադարձ՝ ժամը 22ին ։ Արձանագրութեանց համար դիմել, ՊԱԳՐՃԵԱՆ, 2, rue Astoin, ՓԱՓԱԶԵԱՆ, 85, rue d'Aubagne, ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ, 48, rue St–Bazile, ԳԷԳԷՎԵԱՆ, Grands Pins St–Loup, ԷԳԻՆՃԵԱՆ, 524, Chemin de Mazargue Ste–Anne եւ բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներուն մօտ ։

Մէկ անձի համար երթ ու դարձ՝ 200 Ֆր. ։

ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԹԻՒ
Մեծ դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. «Արծիւ» մարզական միութեան Պուլ. Օտոյի ։ Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անորէ Պէլվէտէրի օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Թ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին ։ Երգ Օրիորդներ Սագաեան, Սաղոեան եւ Տօնիկեան ։ Ջութակ Մ. Թէնիրեանէ եւ Վ. Յակոբեանէ ։

Պիտի ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ՋՈՀԵՐԸ, ղեկավարութեամբ ընկեր Գեղամ Պօղոսեանի ։ Կը մասնակցին՝ ընկերներ Աշոտ Յակոբեան, Ա. Խաչատուրեան, Յ. Արզումանեան ։

Ըմբշամարտի մեծ մրցում Ֆարատեան (Նարնջագոյն գօտի), ընդդէմ Մինասեան կամ Պըլոյեանի (Նարնջագոյն գօտի) ։

Առաւօտեան ժամը ճիշդ 10էն սկսեալ մեծ ֆութպոլի մրցում, կը վերջանայ ժամը 3ին, յաղթական վերջին երկու խումբերը կը ստանան գեղեցիկ նուէրներ ։ Մրցումի մասնակցողներէն կը խնդրուի պուլերը միասին բերել ։

Ժամը 6էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, առաջնորդութեամբ Պուլվար Օտոյի Նոր Սերունդի նուագախումբին ։

Մուտքը ազատ է ։

ՎԱԼԱՆՍԷՆ ընկեր Աշգէն Մարտիրոսեան իր բնակարանը փո[illegible] նոր հասցէն. — M[illegible]feur, Palais de [illegible]LENCE (Drôme) [illegible]

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Տէրտէրեան եւ զաւակները, Օր. Ռոզա եւ Պ. Մանուէլ Տէրտէրեան, Օրիորդներ Թէրէզ եւ Վիոլէթ Էթէեմէզեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Հապէշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հապէշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Աւետիս Գազանճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Սիրանուշ Կաճարեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Ներիմէ Հապէշեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Զօրեպանեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Հապէշեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զ. Սանթուրճեան, Վ. Հալէպլեան, Այրի Տիկին Նարդուհի Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ղազիկեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Ղազիկեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Հաքիմեան եւ զաւակները, Պ. Ղարիպ Ղարիպեան եւ Մուշեղ Տէմիրճեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԷՐՋԵԱՆԻ
(Արաբկիրցի)

որ կնքեց իր մահկանացուն յետ կարճատեւ հիւանդութեան ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ 18 Օգոստոս ժամը 14.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, Փարիզ ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել ։

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ՇԷԼԻ ՄԷՋ

Pavillon մը, չորս սենեակ, խոհանոց, entrée, ջուր, կազ, 1350 մեթր հող, պտղատու ծառեր, (սալոր եւ խնձոր), օդասուն, միջավայրի մէջ, Շէլ, Կուռնէ ։

Երթեւեկի համար Gare de l'Estէն 25 վայրկեան, Chateau Vincennesէն autobus 113 թիւ ։

Դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ, 13 rue Saulnier, ժամը 9էն 1.30 ։ Հեռաձայն Pro. 41—29 ։

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑՆԵՏՐ

Վ.ՆՆ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Ըսուլ Ճշդապահ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ Աշօ Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր սիրելի տիկնոջ՝

ՆԻՆԱ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
(Ծնեալ Մելիք Աղամալեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon ։ Կը հրաւիրուին յիշատակ յարգողները ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ
Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ք. ՖՐԷԶ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վիատիւքի սրահին մէջ ։ Ղեկավարութեամբ դեր– Թրագօշի ։ Մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու ։

Կը ներկայացուի ՇԻԼԼԵՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

26 Շաբաթ երեկոյ Ք. Ֆրէզ, Գարակէօզեանի օդասուն պարտէզին մէջ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խումար Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Դարբինեան (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Դարբինեան գերդաստանը կը ծանուցանեն թէ այսկիրակի հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի հանգուցեալ ՅԱԿՈԲ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ (Զարսանճագ – Քարնձորձի) մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս և Դարբինեան գերդաստանի բոլոր հին ու նոր ննջեցելոց հոգւոյն ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ վարժարանին համար կը փընտռուի հսկիչ մը (surveillante) որ ըլլայ ներկայանալի եւ քաջ ֆրանսագէտ ։

Դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հին[illegible]ները, ժամը 9 — 1[illegible]

Դպ[illegible]

Դպրոցասէ[illegible] վերաբացուի յ[illegible] կուշաբթի ։ Արձա[illegible] վարժարան 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9—12 ։

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Gare de Raincy – Pavillons ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 19 AOUT 1950 Շաբաթ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6232–Նոր շրջան թիւ 1643

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԺԵՐՈՒ ԴԱՍԱՒՈՐՈՒՄ

Քանի կ'աւելնան համաշխարհային նոր պատերազմի մը վախերը, ա՛յնքան լուրջ մտահոգութեան կ'ենթարկուին փոքր պետութիւնները, որոնք պաշտպանութիւն կը փնտռեն հզօրներուն մօտ։

Պելճիքա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Փորթուկալ, Իսլանտա, Տանիմարքա եւ Նորվեկիա հաւանական յարձակումի մը դէմ պաշտպանուելու համար մտան Ատլանտեան դաշինքին մէջ, ապահովելով իրենց մեծ Դաշնակիցներուն՝ Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Քանատայի աջակցութիւնը։

Արեւմտեան Եւրոպան՝ Թիկունքը տուած Միացեալ Նահանգներուն՝ մեծ ամբողջութիւն մը կը կազմէ այս ձեւով, ենթակայ միակ զինուորական գերագոյն հրամանատարի մը։ Ուեւէ յարձակում Դաշինքին մաս կազմող երկիրներէն մէկուն վրայ, իր դէմ պիտի գտնէ միւսները, իբրեւ մէկ մարմին։

Նման ապահովութենէ մը զուրկ կը գտնուին Ատլանտեանի դաշինքէն դուրս գտնուող երկիրները, այսպէս կոչուած միջերկրականեան պետութիւնները, որոնց գլխաւորներն են Յունաստան եւ Թուրքիա։

Եուկոսլաւիա միջին դիրք մը կը գրաւէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։ Բաժնուած է առաջիններէն, նոյնիսկ թշնամի դարձած անոր, սակայն վերջնապէս եւ պաշտօնապէս չէ յարած երկրորդին։ Այժմ Անգլիա կը ջանայ մօտեցնել Եուկոսլաւիան Յունաստանի։

Երեք տարի առաջ մէջտեղ դրուեցաւ «Թրումընի վարդապետութիւնը», որուն հիման վրայ Ամերիկա սկսաւ օժանդակել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ։ Այն միջոցին, երբ Պալքաններու մէջ դիրք բռնած համայնավար Յոյներ եղբայրասպան[illegible]ը մղէին մայր հայրենիքին դէմ, ամերիկեան օժանդակութիւնը մեծապէս օգտակար եղաւ Աթէնքի կառավարութեան, որ ի վերջոյ յաջողեցաւ խաղաղութիւնը վերահաստատել երկրին մէջ։

«Թրումընի վարդապետութեան» շրջանակին մէջ մտած է նաեւ Պարսկաստան անցած տարուընէ ի վեր, երբ երիտասարդ Շահը այցելեց Միացեալ Նահանգներու նախագահին։

Վերջին պատերազմին դաշնակիցները օգտագործած էին Պարսկաստանը՝ օգնութեան հասնելու համար բոլշեւիկ դաշնակցին։ Շահը յաջողեցաւ ապահովել Ամերիկայի աջակցութիւնը՝ ոչ միայն իբրեւ հատուցում Պարսկաստանի հասցուած վնասներուն, այլեւ իբրեւ կանխավճար մը յառաջիկային մատուցուելիք ծառայութեանց։

Այժմ Մարշըլի ծրագրէն կ'օգտուին Թուրքիա, Յունաստան եւ Պարսկաստան, առանց մաս կազմելու Ատլանտեանի դաշինքին։ Վերջին անգամ նախագահ Թրումըն 193 միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկ մը պահանջեց այս երեք երկիրներուն համար։

Յունաստան եւ Թուրքիա քանի մը ամիս առաջ ընդունուած էին Եւրոպական Խորհուրդին մէջ, որուն հերթական նիստը կը շարունակուի Ստրազպուրկի մէջ։

Այժմ, քայլ մը եւս առաջ երթալով, անոնք դիմում կը կատարեն՝ ընդունուելու համար Ատլանտեանի Դաշինքին մէջ։

Ուշագրաւ է, որ այս երկու երկիրները արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ միշտ համախորհուրդ կը քալեն, հակառակ իրենց անցեալի բուռն հակամարտութեան։

Թուրքիա 1939 Հոկտեմբեր 19ին զինակցութեան դաշնագիր մը կնքած էր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, անոնցմէ Ալեքսանտրէթի Սանճաքը իբրեւ նուէր ստանալէ վերջ։ Ըստ այս դաշնագրին, Թուրքիա պարտաւոր էր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի օգնութեան փութալ, երբ պատերազմը փոխադրուէր Միջերկրականի մէջ,— այսինքն երբ Իտալիա պատերազմին մասնակցէր Գերմանիոյ կողքին։

Թուրքիա ո՛չ միայն իր ստորագրութիւնը չյարգեց՝ երբ 1940 յունիսին Իտալիա յարձակեցաւ Ֆրանսայի վրայ, այլ ամբողջ պատերազմի տեւողութեան կարելի աջակցութիւնն ընծայեց Իտալիոյ զինակից Գերմանիոյ։

Հակառակ այս բոլորին, Անգլիա եւ Ֆրանսա կը յայտարարեն թէ 1939ի դաշնագիրը Թուրքիոյ հետ՝ ի զօրու է միշտ։

Թուրքերը չեն գոհանար այսքանով ու կը պնդեն՝ որ Ամերիկա եւս զինուորական դաշնագրով մը երաշխաւորէ իր սահմաններուն պաշտպանութիւնը՝ յարձակման մը պարագային։

Սկանտինաւեան երկիրները հակառակ են Թուրքիան եւ Յունաստանը ընդունելու Ատլանտեան Դաշինքին մէջ, նոր պարտաւորութեանց տակ չմտնելու համար։

Վերջնական որոշումը պիտի տրուի յառաջիկայ ամիս՝ արտաքին նախարարներու ժողովին մէջ։

Այսպէս, հետզհետէ ուժերը կը դասաւորուին՝ նոր աշխարհամարտի մը հեռանկարին առջեւ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆՆԵՐԸ

Տարօրինակ չէ՞ սա Քորէացիներուն վառած կրակը։

Նախ 38րդ զուգահեռականի խնդիր մը կայ որուն չենք հանդիպած մինչեւ այսօր, սկսած Հայկի եւ Բելի պատերազմի օրերէն։

Այդ 38րդ զուգահեռականը կարծեմ սահմանագիծն է հիւսիսային եւ հարաւային Քորէացիներու, որոնց ամէն մէկը չի գիտեր թէ որու դէմ կը կռուի։

Երկրորդ դժուարութիւն մը։ Ի՞նչպէս կարելի է զանազանել հիւսիսային եւ հարաւային Քորէացին։

Երէկուան հեռագիրները կ'ըսէին, Ամերիկացիներուն բռնած գերիներուն մէկ մասը հարաւցիներ են։ Ինչէ՞ն կը հասկնան։ Կ'երեւի եթէ բռնուած հրացանը ռուսական է, զինուորը հիւսիսին կը պատկանի, իսկ եթէ ամերիկեան է, հարաւցի է, որ գացած իր զէն ու զրահով միացած է հիւսիսի աղբարիկներուն, որոնց մէջ խնամիներ ունենալու է թերեւս։

Ամբերիկայի Հիւսիսայիններու եւ Հարաւայիններու երկարամեայ պատերազմները խրատ չեն եղած եւ ահա դարձեալ կը փորձուին, երկիրները բաժնել այսպէս կամ հորիզոնական գիծով կամ ուղղահայեաց եւ կամ պատառ - պատառ նուէր տալ ասոր անոր։ Հիւսիսը պիտի ուզէ հարաւ իջնել. արեւելքը արեւմուտքին միանալ. իսկ համեղ պատառներ կլլողներն ալ կոկորդի կամ ստամոքսի հիւանդութեան պիտի մատնուին անմարսողութեան հետեւանքով։

Մենք ալ հարեւան մը ունինք որ վարժուած է համեղ պատառներ կուլ տալու։ Ժամանակուան կլլածները մէկիկ մէկիկ դուրս քաշեցին կոկորդէն,— Ռումանիա, Սերպիա, Պուլկարիա, Ալպանիա, Յունաստան, Սուրիա, Լիբանան, Արաբիա, Իրաք, եւն.։

Վեց խոշոր պատառներ ալ կան տակաւին ստամոքսին մէջ։ Որ հանքային ջուրն ալ երթայ՝ չի կրնար մարսել։ Էրզրումը, Վանը, Տարօնը, Խարբերդը, Տիգրանակերտ եւ Սեբաստիան, ուղղահայեաց գիծով մը կտրած են արեւելքէն։ Անբնական բաժանում մը, որ 38րդ զուգահեռականին ալ չի նմանիր։

Եթէ օր մը Արեւելքցիները եւ Արեւմուտքցիները, ուզեն միանալ իրարու, ազատ չե՞ն ջնջելու որեւէ գիծ որ պարտադրուած է դեղին սեղաններու վրայ, այնքան աճապարանքով եւ արհեստականօրէն։

ՍՕՍԻ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կացութիւնը վախ կայ որ ծանրանայ։ Կարմիր Հնդկաչինի պետը Հօ Շի Մին տեսակցած է Նանքինի մէջ Չինաստանի հանրապետութեան նախագահ Մաէ Չէ Թունկի հետ, ռուս խորհրդականներու ներկայութեան։ Երկու համայնավար պետերը միասին գացած են Հնդկաչինի սահմանը եւ քննութիւն մը կատարած են։ Հնդկաչինցի համայնավար 20.000 զօրքեր չինական բանակին մէջ կը վարժուին։ Ֆրանսական շրջանակներ կը յայտնեն թէ Չինացիք միշտ զէնք եւ ռազմանիւթ կը հայթայթեն Հնդկաչինի կարմիրներուն որոնք կը կռուին ֆրանսական ազդեցութեան տակ կազմուած Վիէթնամի դէմ։

Զօր. տը Կոլի ահազանգը

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ ԱՂԷՏ ՄԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Զօր. տը Կոլ մամուլին հաղորդեց յայտարարութիւն մը որ գլխաւորապէս կ'ըսէ.—

«Փոթորիկը կը մօտենայ, Քորէայի պատերազմը նախանշանն է անոր։ Ամէն ոք գիտէ թէ մէկ օրէն միւսը յարձակումը կրնայ պայթիլ Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի գլխուն։ Արդ, այս պայմաններուն մէջ եթէ յարձակում կրենք մեր պաշտպանութիւնը աննշան պիտի ըլլայ։ Աշխարհ գիտէ թէ մեր երկիրը բաց է, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար ոեւէ արժէքաւոր կազմակերպութիւն չկայ, թէ անդրծովեան մեր դաշնակիցները չեն ուզեր զօրքով յանձնառու ըլլալ մեր կողքին, պաշտպանելու համար ի հարկին մեր սահմանները։ Օրէ օր, ո՛րչափ ծանր պիտի ըլլայ պատասխանատուութիւնը մեր ենթարկուած այս վարչաձեւին։

«Այս պայմաններուն տակ միակ բանը մեր վերականգնումը պէտք է ըլլայ։ Եւ այս պէտք է ընենք նախ մենք մեզի եւ մեզի համար։ Եթէ յարձակում կրենք, պէտք է կռուինք ամենայն ուժգնութեամբ, նոյնիսկ եթէ մինակ ըլլանք, որովհետեւ, մեծ ազգ մը երբ առանց դիմադրութեան ընդունի գերութիւնը, չի կրնար երբեք վերագտնել իր պատիւն ու անկախութիւնը»։

Զօրավարը յետոյ կը մանրամասնէ թէ ինչ ընելու է երկիրը աղէտէ մը փրկելու համար։ Զօրացնել բանակը։ 15 զօրաբաժին մնայուն եւ 40 զօրաբաժին զօրաշարժի ատեն, 5000 օդանաւ եւ ծովեզերքի պաշտպանութեան բաւող նաւեր։ Այս ծրագիրը իրագործելի է երեք տարիէն։ Այս զոհողութիւնները գլուխ հանելու համար պէտք է ժողովուրդին միաբանութիւնը։ Ընկերային անարդարութիւնները կը շահագործեն թշնամիները։ Ուրեմն պէտք է բարելաւել աշխատաւորներու վիճակը եւ զանոնք բաժնեկից ընել իրենց աշխատած ձեռնարկներուն։ Ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւն մը՝ կնքել։ Եւրոպայի պաշտպանութեան վարչութիւնը պէտք է ըլլայ Ֆրանսացիներուն ձեռքը եւ ոչ թէ Ամերիկայի ու Անգլիոյ։ Պէտք է փոխել վերջապէս Ֆրանսայի արդի վարչաձեւը որուն անկարողութիւնն հաստատուեցաւ, վտանգին առջեւ դէպի լքում կը սահինք։ Երբ աղէտը պայթի, կամ պիտի փլինք, կամ գերի պիտի դառնանք։

Տը Կոլ ի վերջոյ կը պահանջէ նոր ընտրութիւններ կատարել անմիջապէս, եւ ինքզինքը պատրաստ կը հռչակէ անգամ մը եւս նուիրուելու ազգին փրկութեան գործին։

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Հիւսիսականներու ընդհանուր յարձակողականը սկսաւ Թաէկուի դէմ։ Կարմիր յառաջապահները հասած են մինչեւ 8 քիլոմեթր մօտը առժամեայ մայրաքաղաքին։ Կատաղի կռիւներ կը մղուին Նաքթոնկի ճակատին վրայ ուր Ամերիկացիները նոր հակայարձակում մը կը փորձեն։

Զօր. Մաք Արթըր կը գանգատի որ տակաւին ոեւէ ուրիշ ազգէ զօրք չէ հասած եւ Ամերիկացիք մինակ կը կռուին։ «Ջերմապէս կը մաղթեմ որ, կը գրէ Միացեալ ազգերը անյապաղ զօրացընեն մեր ցամաքային բանակը։ Յաղթական լուծման մը շուտով հասնելու համար, էական է որ անդամ երկիրները շարժին շուտով»։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Նոր կառավարութիւնը վճռած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել համայնավարութեան դէմ, որ տակաւ կը թափանցէ երկրին մէջ։ Անգարայի մէջ դատական մարմին մը կազմուեցաւ խմբագրելու համար օրէնք մը որով դաւաճան պիտի յայտարարուին համայնավարները, երկրէն պիտի վտարուին եւ թրքական քաղաքացիութենէ պիտի զրկուին։ Այս օրէնքին անունը պիտի ըլլայ «ժողովրդապետութիւնը պաշտպանելու օրէնք»։ Կրթական նախարարը յայտարարեց թէ «վնասակար տարրերը պիտի մաքրագործուին»։

╳ Սբարթայի մէջ երեւան հանուեցաւ համայնավարական ցանց մը եւ ձերբակալուեցան անոնց պարագլուխները։ Խուզարկութեանց պահուն գտնուեցան քարոզչական բազմաթիւ գիրքեր եւ փաստաթուղթեր։ Ասոնք կը գործէին Անգարայի մէկ կազմակերպութենէն ստացած հրահանգներու համաձայն եւ գործունէութեան բաւական ընդարձակ շրջանակ մը ունէին։

╳ Կառավարութիւնը հրահանգեց իր արտասահմանի դեսպաններուն ձերբակալել տալ եւ իբր «պարզ ոճրագործ» Անգարա ղրկել տալ Արսլան Հումպարաճըն, որ ինչպէս յայտնի է, Թուրքիոյ մասին անպատեհ յօդուածներ հրատարակեց արտասահմանի մէջ եւ Թուրքիա հիմա զայն կ'ամբաստանէ իբր համայնավար։

Արտասահման գտնուող կարգ մը Թուրք ուսանողներ որ գործակցած են համայնավարներուն, ետ պիտի կանչուին եղեր դատուելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻ ՏԸ ՄՕՓԱՍԱՆ

ԵՒ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՄԸ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

(Իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

Մօփասան ծնաւ 1850 Օգոստոսին, Նորման - տական գիւղի մը մէջ ու մեռաւ քառասուն երեք տարի ետքը Փարիզ, հիւանդ եւ կէս-խենթ: Տարօրինակ դիրք մը գրաւած է այս վիպագիրը ֆրանսական եւ միջազգային գրականութեան մէջ: Եղած է գրագէտ. շնորհիւ Ֆլօպէրի եւ այսօր իսկ աւելի գնահատուած եւ սիրուած է օտարներու կողմէ քան թէ իր հայրենակիցներէն:

Այսօր մանաւանդ շատ քիչ են, երիտասարդներուն մէջ, նոյնիսկ անոնք որոնք մտաւորական կը համարուին, որ կարդացած եւ ճաշակած են անոր գործը, բայց Հայ ուսուցիչ մըն է՝ փրոֆ. Արթին Արթինեան որ Ամերիկայէն եկած է Ֆրանսա եւ կ'աշխատի, նորութիւններ գտնելով, նոր հատոր մը հրատարակել յաւերժացնելու համար ֆրանսացի գրագէտին գործը:

Մօփասան գրականութեան մէջ նետուած է 1880ին քանաստեղծութիւններով, ապա տուած է պատմուածքներ եւ ի վերջոյ վէպեր, ինչպէս Une Vie, Bel – Ami, Le Rosier de Mme Husson եւ Pierre et Jean, որուն նախաբանը ընդհանուր տեսութիւն մըն է վէպի մասին, այսօր իսկ շատ շահեկան: Թատրոնի մէջ գրաւած է, ոչ այնքան կարեւոր տեղ մը, եւ այսօր միայն իր Paix du Mènageն է որ ծանօթ կը մնայ հասարակութեան:

Մօփասան ճիգով գրող մը եղած է, շատ աշխատող եւ տաղանդաւոր: Իր մասնաւոր շնորհքը եղած է թուական մը կազմել վիպական գրականութեան մէջ եւ ստեղծել բնապաշտ սեռ մը, որ թողած է, մասնաւորաբար օտարներու մօտ, կարեւոր ազդեցութիւն մը: Եղած է իրապաշտ, խելացի դիտող կեանքի բոլոր ձեւերուն, եւ եթէ իր գործերը չեն ազդուիր ժամանակէն, գլխաւոր պատճառն այն է որ իր հերոսները եւ նկարագրած դէպքերը ժամանակակից չեն միայն իրեն, այլեւ գոյութիւն ունին ու կ'ունենան դարեր շարունակ, որչափ որ տեւէ մարդը եւ անոր հետ սէրը, նենգութիւնը, ագահութիւնը, խելագարութիւնը:

Իր գործերը, սակայն, ինչպէս ըսինք արդէն, աւելի տպաւորած են օտարները, մասնաւորաբար Գերմանները եւ Ռուսերը, անոր համար՝ որ անոնք աւելի շուտ ճանչցած են Մօփասանի արժէքը եւ օգտագործած են անոր բերած նորութիւնը ընդհանուր վիպականութեան մէջ: Իր գրականութիւնը՝ յոռետես եւ տխուր, յուսահատական չէ, քանի որ շատ խղճամիտ եղած է, եւ նոյն ճարտարութեամբ ներկայացուցած է լաւը և գէշը, մաքուրը եւ ապականածը: Ամերիկացիք որ կը սիրեն ինչ որ sensation կուտայ, կը ծախեն Մօփասանի գործերը իբրեւ յանդուգն եւ աղմկալի գործեր, դժբախտ սեռ մը՝ առեւտրական մտահոգութեամբ, որ երբեմն, քիչ մը մերկ իրականութեան մը նկարագրութեան մէջ, կը փնտռէ միայն ինչ որ կը գրգռէ Մարդուն ամէնէն ցած բնազդները:

Երկու շաբաթ առաջ, Les Nouvelles Litteraires, երկու էջ ամբողջ նուիրած էր Մօփասանի, իր նիւթերը քաղելով Փրօֆ. Արթինեանի գործերէն:

Արթին Արթինեան, ֆրանսական գրականութեան ուսուցիչ է Նիւ Եորքի Պարտ քոլէժին մէջ եւ արդէն հրատարակած է գիրք մը «Maupassant Criticism in France» եւ կը պատրաստէ ուրիշ մը նուիրած գրագէտին անտիպ նամակագրութեան:

Իր ճամբորդութեան ընթացքին, Փրօֆ. Արթինեան հաւաքած է կարծիքները զանազան երկիրներէ, եւ այս առթիւ դարձեալ կը տեսնենք թէ Ֆրանսայի գրագէտներն են, որ ամէնէն բացասական դիրքը կը բռնեն հանդէպ բնապաշտ վէպի վարպետին: Փօլ Վալէրի հազիւ գայն կարդացած ըլլալը կ'ընդունի, Քլօտէլ կը պատասխանէ. «Որ եւ է արժէք չեմ տար Մօփասանի»: Լէօն Տօտէ կը հաստատէ թէ որեւէ դեր չէ կատարած ֆրանսական գրականութեան մէջ եւ տեղ իսկ չունի անոր պատմութեան մէջ. Ժիտ ընդունելով գրագէտին ազդեցութիւնը օտարներու վրայ, կ'ուզէ բացատրել Ֆրանսացիներուն անտարբերութեան պատճառը, նկատելով Մօփասանը իբր մէկը, որ անհատականութիւն չունէր եւատոր համար ալ որեւէ ըսելիք: Մօնթէրլան կը մնայ անտարբեր, միայն Տիւհամէլ կը հաստատէ գրագէտին դերը ի մասնաւորի արդի ամերիկեան գրականութեան մէջ: Անտրէ Մօրուա կրկնելով ինչ որ ըսուած էր ժամանակին Լամարթինի համար, թէ, «շատ հանճար ունենալուն համար տաղանդ չունի», կ'ըսէ թէ կարելի է «որ Մօփասան ալ շատ տաղանդ ունենալուն համար հանճար չունի»:

Անդին սակայն Թոմաս Ման, գերմանացին անմահ կը նկատէ վիպագրին գործը: Անգլիացի Հըքսլի զայն կարդացած է իր երիտասարդութեան եւ մեծ տեղ մը չի տար գրականութեան մէջ: Գերման Ցվայկ հիացող մը եղած է եւ անարդար կը գտնէ Ֆրանսացիները հանդէպ Une Vieի հեղինակին: Ամերիկայի մէջ մեծ տեղ կուտայ Քալտուէլ, անփոխարինելի գտնելով անոր գործը:

Ուիլեըմ Սարոյեան Մօփասանի մէջ գտած է իր առաջին թարգմանը կեանքի դէմ ունեցած ընդվզումներուն, անոր միջոցաւ գտած է աշխարհի եւ նոյնիսկ ան է որ մղած է զինք ոչ թէ մինակ գրականութեան, քանի որ «միշտ գրագէտ եղած եմ» կ'ըսէ, այլեւ աշխատանքի: Կնուտ Համսըն զայն կը դասէ շատ ուրիշ գրագէտներու կարգին առանց անոր տալու մասնաւոր տեղ մը:

Այս է այսօր ինչ որ ի սփիւռս աշխարհի մընացած է Մօփասանէն, որ միակն է տակաւին իր տուած պատմուածքներով:

Յոռետես էր բայց կեանքի փորձառութիւնը զինքը դարձուցած էր համակերպող, իր այդ փիլիսոփայութիւնը կարելի է քաղել իր ամբողջ գործին մէկ նախադասութիւնով՝ զոր դրած է Une Vieին վերջը, «Գիտէք որ կեանքը, ոչ մեր կարծածին չափ գէշ է, ոչ ալ այնքան լաւ»:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ազատքեղ

(Ամփոփուած «Հայ – Բոյժ» ամսաթերթէն)

ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՆՈՒՆԸ ԵՒ ՀՈՄԱՆԻՇՆԵՐԸ. — Ազատքեղ բառը գործածուած չէ մեր հին մատենագրութեան մէջ, ծագումը կը հասնի մինչեւ Միջին Դար բժշկական գրականութեան ընդօրինակիչներուն մօտ: Ըլլայ Հայկազեան բառարանը, ըլլայ Աճառեան, չեն յաջողած իրենց ստուգաբանական պրպտումներուն մէջ: Ըստ Երից՝ վարդապետաց՝ բուն անունն է կարոս, ասկէ՝ քեղակարոս = «գիւղական կարոս» կամ «ազատ կարոս» նշանակութեամբ (վայրի տեսակը): Ի վերջոյ անունը կը ջնջուի եւ կը մընայ առաջին ստորոգելին՝ քեղ, ոմանց մօտ գործածուած նոյնիսկ իբրեւ հոմանիշ, որ այս անգամ միանալով երկրորդ ստորոգելիին՝ կուտայ ազատքեղ: Նոյն կարոս բառը տուած է նաեւ քարոսն կամ կարսոն աղաւաղումները, զորս Օղուլուխեան եւ Ըէսաէն կը գործածեն իբրեւ հոմանիշ:

Հիներն ալ կը մատնէին նոյն շփոթութիւնը՝ երբ կը թարգմանէին Հոմերոսը եւ Թէոկրիտէսը, Վիրգիլիոսը եւ Ովրատիոսը, — շփոթութիւնը կը ծագի sélinon բառէն՝ զոր կը գործածեն Հոմերոս եւ Թէոկրիտէս, եւ apium բառէն՝ զոր կը գործածեն Վիրգիլիոս եւ Ովրատիոս, (մեր մէջ՝ Վիրգիլիոսի բառը Հիւրմիւզ կը թարգմանէ նեխուր (*), իսկ Բագրատունի՝ լախուր): Արդ, յունարէն sélinon եւ լատիներէն apium բառերը որ եւ է կապ չունին petroselinumին, հետեւաբար ազատքեղին հետ, իսկ մեր կարոսը, որ թերեւս սխալ ընթերցումով մը դարձած է կարսոն, կամ լատիներէնը յիշեցնելու ձեւով մը տուած է քարսոն, ծագումով՝ պարսկերէն karafs բառն է, որ սկիզբները կը գրուէր կարաւս, (եւքէն կարօս՝ որ ճիշդ գրչութիւնն է, կամ կարոս՝ որ սխալ գրչութիւնն է), Թուրքերէն՝ քէրէվիզ: Հակառակ այս ծագման՝ Աճառեան կը սխալի, կրկնելով հին գրիչներու շփոթութիւնը:

Եզրակացնելով, հիները կը շփոթէին կարոսը ազատքեղին հետ, — ասկէ՝ կարոս բառին կրած փոփոխութիւնները եւ շինած հոմանիշները: Ապացոյց որ Վանեցիները տակաւին կարոս կ'անուանեն ազատքեղը (Ս. Մալխասեան), իսկ թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ կարօսիկ կ'անուանեն փիշնէն, չեմ գիտեր:

Ազատքեղին հոմանիշ կը տրուի նաեւ քամազ բառը (Ալիշան), կամ գուզախոտ՝ ըստ Զէյթունցիներուն:

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ.— Տուներու մէջ, սեղանի վրայ կը գործածուին տերեւները, իբրեւ համեմ: Բժշկութեան մէջ, կ'օգտագործուին հունտերը (ժողվել աշնան), տերեւները (կարելի է քաղել տարւոյն բոլոր եղանակներուն մէջ), եւ արմատը (գարնան):

1.— Հունտերէն կ'արտադրուի դեղ մը, apiol, ազատքեղի հոտով:

Կը տրուի՝ երբ կ'ուշանայ դաշտանը, կամ երբ դաշտանը կը սկսի ցաւով: Բայց չափէն աւելի առնուած պարագային՝ կը պատճառէ տեսակ մը գինովութիւն, հաշիշ գործածողներու գինովութեան նման, — ենթական գլխու պտոյտ կ'ունենայ, չիտակ չի կրնար կանգնիլ, կը ճօճի ու կը դանդաչէ, ականջին մէջ բզզիւններ կը լսէ, գլուխը կը ցաւի, անզգայութեան եւ թմրութեան մէջ կ'իյնայ, այսուհանդերձ վտանգաւոր վախճան մը չունենար:

Հունտերը նշանաւոր են նաեւ փուք – վանիչ յատկութեամբ (carminatif), ճիշդ ինչպէս անիսոնը, սամիթը (րէզէնէ), գինձը (քիշնիշ), — բոլորն ալ կ'արտաքսեն աղիքին կազերը եւ կը հանգստացնեն:

Ռոզէնշթայն կը գրէ թէ հունտերը ծեծելէ ետքը՝ օծանելիքի հետ խառնելով կարելի է քսել մարմինին, մաքրելու համար ոջիլներէ:

2.— Արմատը մաս կը կազմէ «Հնգարմատեայ օշարակ»ին բաղադրութեան, որ կը գործածուի իբրեւ սխորժաբեր, մարսողական, այլ մանաւանդ միզեցուցիչ, — առնել օրական 3 ապուրի դգալ:

Արմատը հեղինակ մը օգտակար կը համարի ջրգողութեան, երիկամներու եւ լեարդի խցանջրգողութեան, երիկամներու եւ լեարդի խցանքին: Ըէսաէն եւս կը գրէ թէ կը նպաստէ հալեցնելու միզային քարերը, դարմանելու թանչքը, վանելու աղիքներու փուքը:

3.— Տերեւները մարսողական են: Միւս կողմէ՝ դուրսէն կը գործածուին դարմանելու համար միջատներու (մեղու կամ մժեղ) խայթուածքին, կոտտացող կամ ուռած ծիծերուն, զանակոծուած մարմինին ցաւը, — այդ նպատակով՝ տերեւները ծեծել, խիւս կամ տաք (cataplasme — լափա) շինել ու դնել վրան: Ամիրտովլաթ եւ Ռասփայ կը յանձնարարեն ազատքեղի տերեւ ծամել, անհետացնելու համար սխտորին հոտը, — սոխ ու սխտոր ուտողներու մտահոգութեան շատ օգտակար: Իսկ Պասւէր կը գրէ թէ ակռաներու եւ ականջի ցաւը դարմանելու համար՝ յանձնարարելի է ծեծել ազատքեղին տերեւները եւ թարմ-թարմ դնել ցաւին վրայ, — ցաւը կը փարատէ: Նոյն հեղինակը օգտակար կը համարի նաեւ, անհետացնելու համար երեսի ցաները, ափ մը ազատքեղ դնել ջուրի մէջ ամբողջ մէկ օր եւ այդ ջուրով լուալ ցաները: Ուրիշ հեղինակ մը կը վկայէ թէ ազատքեղին կանանչ տերեւները խաշելէ ետքը, երբ ջուրովը կը լուար՝ կ'անհետանան կերպասներու վրայ գոյացած դեղին արատները:

Կարգ մը գիւղերու մէջ սովորութիւն է, թթու պտուղներ ուտելէ ետքը՝ երբ «ակռաները կ'առնեն», ազատքեղ ծամել դարմանելու համար: Ազատքեղ ծամել նաեւ՝ բերնի հոտը անհետացնելու համար:

4.— Ազատքեղին հոյզը (suc, ճզմուք) կ'օգտագործուի նոյնպէս օրընդմէջ եկող ջերմախտին դէմ: Բայց որեւէ օգուտ չունի վիժումի, հակառակ ժողովուրդին հաւատալիքին եւ կատարուած յամառ փորձերուն, խաշուքը խմելով թէ խիւսը փորին վրայ քսելով:

Վաստակոց Գիրքը կը կարծէ թէ զաւակ չեն ունենար այն կիները, որոնք առատ ազատքեղ կ'ուտեն, միւս կողմէ կ'աւելցնէ թէ ազատքեղը կը գրգռէ սեռային ախորժակը, թէ կիներուն եւ թէ այրերուն: Փորձով հաստատուած է, սակա[illegible] թէ վառեակները եւ թութակները թունա[illegible]լով կը սատկին՝ եթէ ազատքեղ ուտեն: Ընդհակառակն, ճագարները եւ նապաստակները ախորժով կ'ուտեն:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Ժողովուրդին սիրելի բոյս մըն է ազատքեղը, — այսպէս իտալական հէքեաթի մը մէջ Ազատքեղ կը կոչուի հերոս մը, որ, թէեւ գաճաճ, հրաշալի քաջագործութիւններ կը կատարէ: Ուրիշ հէքեաթի մը մէջ, իշխանուհի մը իր աղջկան կը յանձնարարէ ազատքեղ ուտել՝ գեղեցկանալու համար: Ապենինեան լեռնաշխարհին մէջ՝ կիները սովորութիւն ունին ազատքեղ ուտելու, խոշոր ծիծ ունենալու կամ իրենց կաթը աւելցնելու համար: Ընդհակառակն, կարգ մը ժողովուրդներ ծեծած ազատքեղ կը դնեն ստնտու կնոջ կուրծքին վրա՝, երբ կ'ուզեն, երախան կաթէ կտրելու ժամանակ, դադրեցնել նաեւ կաթին արտադրութիւնը: Հին հեղինակներ կ'արգիլեն ազատքեղ կերցնել տղաքներուն, որովհետեւ, կ'ըսեն, ազատքեղին ոգին կամ զօրութիւնը կաթին միջոցով կ'անցնի երախային եւ լուսնոտութիւն (épilepsie — սարա) կը պատճառէ:

Այս նախապաշարումը կ'ենթադրեմ որ կը ծագի բուսանունին ստուգաբանութենէն, — արդարեւ sélinon յունարէն լեզուով կը նշանակէ լուսնային (տունկ):

Հետաքրքրական է ուրիշ նախապաշարում մըն ալ, որ կը վերագրուի ազատքեղին, — իբր թէ ապակին կը կոտրի՝ երբ կը շփէք ազատքեղով, ատոր համար գիւղացիները կը զգուշանան ազատքեղը ապակեայ անօթներու մէջ լուալէ: Կը խորհիմ թէ այս նախապաշարումին ծագումն ալ կու գայ հին բժշկութենէն, — արդարեւ հիները կ'աշխատէին լեարդի եւ երիկամներու քարերը հալեցնել ազատքեղի հոյզով:

Կարգ մը գիւղացիներ կոշտ (նասըր) դարմանելու համար ազատքեղը կը ծեծեն ու կը դնեն վըրան, — կ'ըսեն թէ կը կակուղցնէ: Գիւղական դարմանումի փորձ մըն է նոյնպէս ծեծած կամ խաշած ազատքեղ դնել բորբոքած թութքին վրայ (մայասըլ — hémorroïdes), թէ ցաւը կը փարատէ, թէ ուռեցքը: Վերջապէս, երբ մէկը միզարգելութիւն ունի ու չի կրնար միզել, կը խմցնեն ազատքեղին խաշած ջուրը:

Ձուկերու առողջութեան եւ աճումին կը նըպաստէ ազատքեղ ցանել աւազանին ջուրին վրայ, ուր ձուկ կը բուծանուի:

(*) Շոմէթոնի Flore Médicalին մէջ, 8 հատոր, փնտռուած եւ հազուագիւտ գործ, որ կուտայ բոյսերու անունները բազմաթիւ լեզուներով, persilին դէմ իբրեւ հայերէն անուն կը գտնեմ նեխուր, գրուած՝ niachur:

Հայկական մը Ալպեաններու մէջ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 13 Օգոստոս.— Հայիւ ոտք դը – րած Իզէռի մայր քաղաքը, առաջին փափաքս կ'ըլլայ տեսնել ազգակիցներ: Նախ կը հանդիպիմ տեղւոյն ծանօթ հայրենակիցներէն Պ. Սիսլեանի, որ ամփոփ պատկերը կուտայ Կրընոպլի մօտ 800ի հասնող համեստ հայ գաղութին, մասնաւորապէս շնորհաւորելի իր ծաղկոցներով եւ Կապոյտ Խաչի պարախումբով: Այդ առթիւ, խօսակիցս կը յայտնէ որ քիչ առաջ հոնկէ անցած էին Մարսէյլէն ու Փարիզէն ի մի հաւաքուած արենոյշներ ու գայլիկներ որ կ'երթային դաշտաբնակութեան քաղաքէն 13 քիլոմեթր հեռու Սարէի լեռնային բարձունքը:

Օգտուելով պատեհ առիթէն, յաջորդ օրն իսկ, հայրենակցի մը ընկերակցութեամբ կ'երթամ նոյն վայրը: Հեռուէն կը նշմարենք արդէն ձողի մը վրայ, հայկական ու ֆրանսական զոյգ եռա – գոյնները որ կը ծածանին: Կայանատեղին, սի – րալիր ընդունելութիւն մը կ'ընեն մեզ ընդհանուր խմբապետուհին, դուստր Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի եւ փոխ խմբապետուհին Օր. Բիրանեան: Հազիւ տեսակցութեան սկսած երկու փոքրիկ ա – րենուշներ մեզ կը հրամցնեն արդէն երկու մեծկակ գաւաթներով հայկական սուրճը, վաղուան հայ տանտիկիններու ճարպիկութիւնն էր այդ:

Բաց դաշտի վրայ, գծագրական կանոնաւո – րութեամբ, լարուած են սպիտակ տասնեակ մը վրաններ, որոնց կողքին շարժական խոհանոց մը բոլոր պիտանի սպասներով: 45 արենյշներ են, 35ը Մարսէյլէն եւ տասը Փարիզէն, կան նաեւ տասնեակ մը գայլիկներ որ այս միջոցին գացած են մօտակայքը արշաւի:

Շատերը կը մօտենան ժպտալից, բայց կան, որ անտարբեր եկող – գացողներու, կը մնան ի – րենց տեղը, իրենց մեղուաջան աշխատանքով, մանաւանդ աշխատանք մը յանուն կարգապահութեան, հնազանդութեան եւ ի շահ ընդհանուրին: Կը դիտենք դեռատի արենուշները որ իրենց նուրբ ձեռքերով կը կատարեն մանչերու աշխատանք: Ծառի ճիւղերու ծուռ կամ հաստ մասերը, կը յղկուին ու կը նրբացուին սղոցով ու կացինով, հաստատուած է արդէն կայանին մուտքի դրան մէկ

մասը, երկու մեթր լայն եւ երեք մեթր բարձ – րութեամբ կամարաձեւ ճիւղ մը: Ահա կը հաս – նին վեցեակ մը արենուշներ, բեռնաւորուած երփներանգ վարդերով եւ կանանչ մեծ ճիւղերով, քիչ վերջ ծաղկազարդելու համար շինուող դուռը: Այդ քանի մը վայրկեաններու, լերան այս գագաթին, մենք կը տեսնենք կենդանի ապացոյցը հայկական կամքի, աշխատասիրութեան ու չարքա – շութեան: Բայց միայն այդ չէ: Մեր հարցում – ներուն, արենուշները կը պատասխանեն այնպիսի մաքուր, ինքնավստահ հայերէնով մը, երբեմն իսկ գործածելով այնպիսի «բարակ» բառեր, որ, մեզ կը զարմացնեն:

— Բոլորն ալ սիրով կը հնազանդի՞ն ձեզի, չե՞ն նեղացներ ձեզ, հարց կուտամ աղնիւ խմբապետուհիին.— «Ամէնքն ալ, առանց բացառութեան, եւ արդէն սկաուտական կեանքի մէջ, նոյնիսկ վարժարանի ամէնէն անառակ տղան, հլու հնազանդ, բարի կը դառնայ ինքնաբերաբար, դիտած եմ այդ երկարամեայ փորձառութեամբս» կը պատասխանէ երիտասարդ տիկինը, որ քսան տարի, անվարան ու եռանդով փարած է այդ ազգօգուտ գործին:

Ջերմագինս սեղմելով իր ձեռքը, հրաժեշտի խօսքերուս կը միացնեմ գնահատութեան զգացումներս:

Քանի դեռ մութը չէ պատած, հանդիպակաց լերան շատ աւելի բարձրաբերձ ապառաժոտ կատարը, կախարդիչ տենջանք մը կուտայ մեզի հոն մագլցելու, եւ երբ մէկ ժամ վերջ կը հասնինք այդ գագաթին վրայ գտնուող Սէն Թ'էյնարի պատմական ամրոցը, 1362 մեթր բարձրութեան վրայ, եղեւիններու ընդմէջէն, յստակօրէն կը տեսնենք մեր քոյրերուն վրանները, որ մայրամուտի վերջին ցոլքերով լուսավառուած, կը փայլէին կարծես մէկ մէկ ադամանդներ:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Սիկիլիոյ մէջ, երբ կաթնկեր երախան շնչա – հեղձութիւն կը զգայ կաթ ծծած ժամանակ, մայրերը, կարծելով որ կաթին թանձրութիւնն է պատճառը, իբրեւ դարման ագռաւ կը խօթեն ե[illegible]ն յետոյքէն ներս, եւ երեք անգամ թքնե[illegible]ք՝ կ'ըսեն. «Ագռաւ, անուշիկ ագռաւ, նօսրացուր ճագուկիս կաթը»:

Կարգ մը ժողովուրդներու մօտ գոյութիւն ունի այն նախապաշարումը թէ ագռաւը, որ – պէսզի լաւ բուսնի, պէտք է ցանել տաւ խելքէ – պակասի մը ձեռքով: Այդ պատճառաւ՝ ցանողը կը ստիպուի, երբ յարմար անձը չգտնէ, դէմքի ծամածռութիւններ ընել, անիմաստ խօսքեր արտասանել եւ խենթ շարժումներ կատարել, ագռաւ ցանելու ժամանակ: Ֆրանսական գիւղերու մէջ պայման կը համարուի գրպանը դրամ չունենալ՝ ագռաւ ցանելու պահուն:

ՏՈՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ»

Ամասիայի շրջանի մշակոյթ – լուսաւորական հիմնարկներու աշխատանքին մէջ լուրջ թերու – թիւններ կան: Գիւղական ակումբներն ու գրա – դարանները, ինչպէս եւ շրջկեդրոնի մշակոյթի տունը իրենց հնարաւորութիւնները չեն օգտագործեր աշխատաւորութեան օրինակելի կերպով սպասարկելու համար:

Շրջանային կուսակցական 13րդ համաժողովը պարտաւորեց լրջօրէն զբաղիլ այս հարցով, սա – կայն արդէն բաւական ժամանակ անցած է եւ դեռ գործնական ոչինչ եղած է: Մշակոյթի տանը մէջ դեռ չեն կազմակերպուած ռուսերէն լեզուն, երկրագործական – մասնագիտութիւնը, բնագիտութիւն, ուսումնասիրող խմբակներ, իսկ եղած մարմնակրթանքի եւ թատերական խումբերն ալ կանոնաւոր չեն գործեր:

Լուրջ թերութիւններ կան գիւղական ակումբ – ներու աշխատանքին մէջ: Ոչինչ կ'ըլլայ գիւղա – տնտեսութեան առաջաւորներու փորձը զանգուածային դարձնելու, դաշտային աշխատանքներու շրջանին մէջ կոլխոզնիկներու մէջ քաղաքական – զանգուածային աշխատանք չի կատարուիր: Թէեւ գիւղը «ռատիոֆիկացուած» է, բայց ակումբին մէջ չկայ ռատիո – բարձրախօս:

Մաղարաջուխ գիւղի ակումբը ոչ ելեկտրա – կան լուսաւորութիւն ոչ ալ ռատիո–բարձրախօս ունի:

Շրջանային եւ գիւղական գրադարանները նոյնպէս անբաւարար կերպով կ'աշխատին: Գրադարանապետները չեն դիտեր գիրքերու քանակը, չեն զբաղիր գրքի քարոզչութեամբ:

Շրջ. Սովետի եւ գիւղական սովետներու գործկոմները գիրք եւ գրականութիւն ձեռք բե – րելու համար ուշադրութիւն չեն դարձներ: Գոյք ձեռք բերելու համար յատկացուած գումարին 60 տոկոսը ծախսուած է: Կուլիքենտի, Նորադբիւրի Գիւլիչայի գիւղսովետներու գործկոմները գոյք եւ գրականութիւն ձեռք բերելու համար նախա – տեսուած գումարներէն ոչ մէկ բուպլի ծախ – սած են:

Ամասիայի շրջանին մշակոյթ – լուսաւորական հիմնարկներու թերութիւններուն պատճառն այն է որ շրջսովետի գործկոմը, անոր մշակոյթ – լոյս բաժինը, գիւղսովետները եւ սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւնները լաւ չեն զբաղիր այդ հիմնարկներու աշխատանքով, չեն մտածեր ակումբներու գրադարանները որակեալ կադրերով ապահովելու մասին:

Շրջսովետի գործկոմը 1949 ապրիլ եւ Սեպ – տեմբեր ամիսներուն լսած է Ջրաւոր, Աղեղբէ – կով, Նորադբիւր, Մամուխ եւ Գետաշէն գիւղե – րու ակումբներու վարիչներու զեկուցումը, նշած է անոնց աշխատանքի անբաւարար վիճակը եւ տըւած համապատասխան որոշումներ, սակայն չէ հետեւած որոշումներու գործադրութեան:

Ամասիայի շրջսովետի գործկոմը, անոր մշակոյթ – լուսաւորութեան բաժինը եւ գիւղական սովետները լուրջ միջոցներու պէտք է դիմեն մշակոյթի տան, գիւղական ակումբներու եւ գրադարաններու աշխատանքին մէջ թերութիւնները վերցնելու, այդ հիմնարկները մշակոյթ–լուսա – ւորական աշխատանքի իսկական օջախներ դար – ձնելու համար:

Մ. ՄԷՄլումեան

Սովետ. Հայաստան օրաթերթ, 24 Մայիս

ՄԵԾ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը տեղի ունեցած է բժին մասնաւորաբար ամերիկեան դիտարանները որ անհամեմատ աւելի ուժեղ է քան հիւլէռումբի մը պայթիւնը եւ փրօֆէսօր մը յայտարարեց նոյնիսկ որ «մարդկութիւնը աննախընթաց աղէտէ մը խուսափեցաւ»: Եւ սակայն հասած տեղեկութիւնները ցարդ ծանրակշիռ բան մը չեն յայտներ: Հնդկաստանի զանազան կողմերը աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ ցնցումներ զգացուած են, սահմանափակ վնասներով:

Ա.— Մեր ամուսնութեան գիշերն իսկ մեր մեղրալուսնի ճամբորդութիւնը կատարեցինք ինքնաշարժով, զոր ես կը վարէի:

Բ.— Ո՞ւր անցուցիք մեղրալուսինը:

Ա.— Հիւանդանոցին մէջ ....:

«ՑԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (150)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Մանասը ծիծաղեց, բայց Ասլանը զարմացած էր այդ տարօրինակ աղջկայ վրայ, որ հաւատացնում էր թէ կէս գիշերին, ամէն ժամ, նոյնիսկ աչքերը կապած, կարող է գտնել այդ ճանապարհը: Միթէ՞ խենթութիւն է դա, միթէ՞ այդ խեւ – ճը իր երազներն է պատմում... Խմբապետը հաստատում էր որ, այո, դատարկ բաներ են, միայն խենթը կարող է այդպիսի միտք գտնել:

Պակասն այն է, որ Մանասը գնայ ամէն մէկի ետեւից, կատարէ ինչ որ իրան ցոյց կը տան: Նա գիտէ իր գործը, նա ձմեռը չի գնայ մի գիւղի վրայ, ուր տղամարդիկ հաւաքուած են տներում եւ կարող են իսկոյն դուրս վազել:

— Դժուար է, հաստատեց եւ Նազլուն: Գիւղը լի է դեւերով, որոնց մարդիկ — կեղծաւոր – ները — Թուրք են անուանում:

Մուխտարն էլ շատ շներ ունի. Նրանք հսկում են օր ու գիշեր: Բայց սրանք հոգի են հանում:

Վերջին խօսքերը վերաբերւում էին հրացաններին: Մի վայրկեան սարսափելով իր տեսած դեւերից ու շներից, նա նայեց փայլուն զէնքերին եւ իր հիացմունքն արտայայտեց երեխայի նման, տարօրինակ շարժումներ գործեց, էլի ծիծաղ յարուցեց: Ասլանը հաւատաց Մանասի խօսքերին. խելք էլ որ չկար այդ խեղճի գլխում:

— Ե՞րբ պիտի սրանք գռան, հարցրեց Նազլուն, դանդաղ կերպով իջեցնելով առաստաղից իր հայեացքը Մանասի վրայ:

— Երբ դու կը խելօքանաս, պատասխանեց խմբապետը:

Մի ցաւալի, աղեկտուր ճիչ թռաւ խեղճի բերանից: Ինքն էլ չէր հաւատում թէ շուտ կը լինի այդ բանը, գիտէր որ երբեք պիտի չհաւատան թէ ինքը խենթ չէ:

— Նրան չարչարում են... Նրան կը տանեն..

Բարակ, սուր շրթունքները սեղմուեցին միմեանց, դողացին եւ նա բառաչեց.

— Իմ մ մ... այ ...րը:

— Արի քեզ փոխենք նրա հետ... Դու գնա, նա մնայ ...

Դա անխղճութիւն էր: Ասլանը բռնեց Մանասի թեւից եւ խնդրեց որ այլեւս չչարչարեն դժբախտ աղջկան: Տղաներից մէկը վերկացրեց նըրան, բարկացաւ, տարաւ գոմի մի անկիւնը, նըստեցրեց այնտեղ:

Այնուհետեւ ուշադրութիւն չդարձրին նրա վրայ: Բայց նա խօսում էր, անդադար խօսում էր: Նախատեսեց այս գոմի բնակիչներին, անուանեց ամէնքին սարի գլխից, քարի ետեւից, պինդ անկիւններից տղամարդութիւն անող: Ապա մի խոր հառաչանք արձակեց եւ մխիթարութիւն գտաւ իր սիրած մտքի մէջ.

— Բախտաւորները լաց պիտի լինեն... Սպասիր... Հէնց էգուց... Դժուար չէ, մայր ...

Նա, վերջապէս, լռեց:

Դ.

Շուտով լռեցին Մանասի գժերը: Խաւարը կըլանեց գոմի ներսը, օջախի տէրը մնացին գլուխ գլխի տուած երկու կոճղերը: Գոմը լցուեց կծու, խեղդող ծխով: Ամէն մէկը փաթթուեց կամ եափնջու կամ կապերտի մէջ, անշարժացաւ չոր յատակի վրայ: Նեղ երդիկից ներս էր թափւում պարզկայ գիշերուայ սարսափելի ցուրտը:

Արթուն էին միայն Մանասն ու Ասլանը: Նըրանք հանդարտ խօսում էին՝ պառկած կոճղերի մօտ. նրանք դատողութիւններ էին անում եւ ուրիշ լսող չկար: Տղաները գործ չունէին դատողութիւնների հետ. նրանցն այն էր, ինչ կ'ասէր Մանասը:

Ասլանը չը թագցրեց, որ իր այրուող սիրտն էր իրան այստեղ բերել: Օտարութիւնից վերադարձած, նա մի օր էլ չը կարողացաւ մնալ իր հայրենիքում. ամէն տեղ կրակ էր, որ այրում էր նրան: Ինչ օրեր են: Մինչեւ անգամ Մելիք Աւանն էլ է շշկլել:

— Հա, Մելիքը... Շատ ժամանակ է մեր տըղաները չեն տեսնում նրան: Ի՞նչ է ուզում:

— Ոչինչ, ոչինչ... Ծար բոլորին չկայ, յուսահատութիւնը կատարեալ է... Մելիքի դրութիւնն անտանելի է: Մարդը ազատ չէ, նման է մի հսկայի, որ տեսնում է ծովի մէջ խեղդուող ահագին բազմութիւնը, ընկնում է կատարած ալիքների մէջ որ ազատէ ամէնքին, բայց խեղդուողները քաշում, տանում են նրան եւ նա հազիւ է կարողանում ինքն իրան պահել ջրերի երեսին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ուխտին մէջ մտնելու համար Թուրքերը մեծ ճիգեր կը թափեն : Անգլիական շրջանակներու մէջ պատասխանուած է թէ Ամերիկայէ կախում ունի այդ բանը, որովհետեւ Ամերիկա նոր յանձնառութեանց տակ պիտի դնէ Թուրքիան Ատլանտեանի ուխտին մէջ։

✕ Թուրքիա կ՚աշխատի մտնել ապահովութեան Խորհուրդին մէջ։ Բայց արաբական երկիրները հակառակ են այս թեկնածութեան :

✕ Թուրք նոր կառավարութիւնը ջնջեց արտածման եւ ներածման վրայ դրուած կարգ մը ձեւակերպութիւններն ու արգելքները, ուժ տալով ազատ վաճառականութեան սկզբունքին :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ արգիլուեցան գրագէտ Անտրէ Ժիտի, Ժան – Փոլ Սարթրի, Րէնէր Մարիա Րիլքէի, ռուս երաժշտագէտ Սթրավինսքիի եւ իտալացի խմբավար Թոսքանինիի գործերը, իբր թշնամիներ Խորհրդային Միութեան :

225 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ փոխառութիւն մը կնքեց Ֆրանսա ամերիկեան 25 դրամատուններու խմբակէ մը։ Այս փոխառութեան առաջին մասը 200 միլիոն (75 միլիառ ֆրանք) որ պիտի վերադարձուի մէկ քառորդը 3 տարիէն, մէկ քառորդը 4 տարիէն եւ մնացեալը հինգ տարիէն։ Տոկոսը հարիւրին 2.25էն 2.50 է :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք թագաւորը որ Տովիլ կը գտնուի, կ՚ըսուի թէ պիտի ամուսնանայ Օր. Նարրիման Սատէքի հետ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ : Պատճառը այն է որ ազատական կուսակցութեան (Վենիզէլոս) եւ վարչապետ զօր. Փլասթիրասի միջեւ համայնավարներու հանդէպ բռնուելիք ընթացքին մասին անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալով, ազատական նախարարները քաշուած են դահլիճէն :

ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ հեռագրական գործակալութեան մէկ հեռագիրը կը գանգատի թէ Եուկոսլաւիա զրգռիչ շարժումներ կը կատարէ սահմանին վրայ :

ԼԱՅՓՑԻԿԻ մէջ օգոստոս 11ին գաղտնի համաձայնութիւն մը կնքած են ֆրանսացի եւ գերման համայնավարները, որպէսզի ձախողեցնեն Շումանի ծրագիրը, ֆրանքեւգերման տնտեսական միաբանութեան մը մասին :

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ 3ՐԴ էջին «հայկաւան մը» յօդուածին մէջ փոխ – խմբապետուհիին անունը պիտի ըլլայ Օր. Քրիստինէ Շաքարեան եւ ոչ թէ Բիրանեան :

Պ. Նշան Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Խերեան (Սայկոն) եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան եւ զաւակը Արմէն, Տէր եւ Տիկին Նշան Տիրատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմէն Արմէնեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Գասպար Իփէքեան եւ զաւակները (Պէյրութ) եւ պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, քրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
(Ծնեալ Խերեան)

յանկարծական զառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ 14 Օգոստոսին Պիարէցի մէջ, 51 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ՚ունենայ այսօր շաբաթ առաւօտ, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

ANIS PHENIX 45

Աշխարհի առաջին վաճառանիշը

ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ
ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ ԵՆ

48 RUE LAFFITTE, PARIS (9)
Tél. Tru. 12.31 եւ 12.32

Կը գտնուի բոլոր հայկական եւ արեւելեան նպարավաճառներուն մօտ :

Ընդհ. գործակալ՝
ALBERT BACRI

ANIS PHENIX 45

Garanti distillé

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Փարիզէն բարեկամ մը 3400 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, թերթին քսանեւհինգամեակին առթիւ :

Վալանսէն Պ. Ղազար Գալուստեան 500 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, Խանասորի արշաւանքին տօնակատարութեան առթիւ :

ՇՈԳԵՄԱԿՈՅԿՈՎ ԶԲՕՍԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՍՕՐՄԻՈՈՒ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի այս կիրակի : Ժամադրավայր՝ ժամը 7.30ին (Vieux Port) : Վերադարձ՝ ժամը 22ին : Արձանագրութեանց համար դիմել, ՊԱԳՐՃԵԱՆ, 2, rue Astoin, ՓԱՓԱԶԵԱՆ, 85, rue d'Aubagne, ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ, 48, rue St–Bazile, ԳԷԳԷՎԵԱՆ, Grands Pins St–Loup, ԷԳԻՆՃԵԱՆ, 524, Chemin de Mazargue Ste–Anne եւ բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներուն մօտ :

Մէկ անձի համար երթ ու դարձ՝ 200 ֆր. :

ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԹԻՒ
Մեծ դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. «Արծիւ» մարզական միութեան Պուլ. Օտտոյի : Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէ Պէլվէտէրի օդասուն եւ ընդարձակ պարտէզին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Թ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին : Երգ. Օրիորդներ Սագաեան, Սաղոեան եւ Տօնիկեան : Ֆանթէզի Մ. Թէճիրեանէ եւ Վ. Յակոբեանէ :

Պիտի ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ԶՈՀԵՐԸ, ղեկավարութեամբ ընկեր Գեղամ Պօղոսեանի : Կը մասնակցին՝ ընկերներ Աշոտ Յակոբեան, Ա. Խաչատուրեան, Յ. Արզումանեան :

Ըմբշամարտի մեծ մրցում Ֆարատեան (Նարինջագոյն գօտի), ընդդէմ Մինասեան կամ Պըլոյեանի (Նարինջագոյն գօտի) :

Առաւօտեան ժամը ճիշդ 10էն սկսեալ մեծ զօնգուր տը պուլ, կը վերջանայ ժամը 3ին, յաղթական վերջին երկու խումբերը կը ստանան գեղեցիկ նուէրներ : Մրցումի մասնակցողներէն կը խնդրուի պուլերը միասին բերել :

Ժամը 6էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, առաջնորդութեամբ Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի նուագախումբին :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին, այդ քաղաքի բոլոր Խարբերդցիներուն եւ Վիէնի հայ գաղութին՝ որոնք ամենաջերմ եւ սիրալիր ընդունելութիւնը ցոյց տուին մեր Միութեան 10րդ Պատգ. ժողովի բոլոր ներկայացուցիչներուն, եւ աննախընթաց յաջողութիւն մը ապահովեցին Վիէնի մեր դաշտահանդէսին :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Գրիգոր Վահանէ խմբագրատուն հանդիպիլ :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ՇԷԼԻ ՄԷՋ

Pavillon մը, չորս սենեակ, խոհանոց, entrée, ջուր, կազ, 1350 մեթր հող, պտղատու ծառեր, (սալոր եւ խնձոր), օդասուն, միջավայրի մէջ, Շէլ, Կուռնէ, ազատ բնակութեան համար :

Երթեւեկի համար Gare de l'Estէն 25 վայրկեան, Chateau Vincennesէն autobus 113 թիւ :

Դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի, 13 rue Saulnier, ժամը 9էն 1.30 : Հեռաձայն Pro. 41—29 :

ՓԱՐԻԶ ԱՅՑԵԼՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամառնային շրջանին Փարիզ այցելող մեր հայրենակիցներուն կ՚ընծայենք ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԵՂՉԵՐ իրենց ընելիք բոլոր գնումներուն վրայ :

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Հ. ՊԱՅՐԱՄԵԱՆ

105 Bld. Exelmans, Paris (16) Tél. Jas. 07.33
Métro Exelmans կամ Porte d'Auteuil

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆՆ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ըլլալ ճշդապահ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Աշօ Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր սիրելի տիկնոջ՝

ՆԻՆԱ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
(Ծնեալ Մելիք Աղամալեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ
Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ք. ՖՐԷԶ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Վիատիւքի սրահին մէջ։ Ղեկավարութեամբ դեր– Թրագօշի։ Մասնակցութեամբ լաւագոյն ուժերու :

Կը ներկայացուի ՇԻԼԼԵՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

26 Շաբաթ երեկոյ Ք. Ֆրէզ, Գարակէօզեանի օդասուն պարտէզին մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խումար Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Դարբինեան (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Դարբինեան գերդաստանը կը ծանուցանեն թէ այսկիրակի հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի հանգուցեալ ՅԱԿՈԲ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆի (Զարսանճագ – Քարնձորձի) մահուան քառասունքին առթիւ,ինչպէս և Դարբինեան գերդաստանի բոլոր հին ու նոր ննջեցելոց հոգւոյն : Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները :

« Troubadours Arméniens »

Textes de Grégoire de Narek— Nahabed Koutchak, Grégoire d'Akhtamar, Sargavak de Berdak, Yeremia Keumurdjian, Nagache Hovnatan, Ohanès. Poésie populaire. Présentés par LUC–ANDRE MARCEL, dans les « Cahiers du Sud ». Գին՝ 160 ֆր., առաքման ծախքով՝ 200 ֆրանք : Դիմել՝ գրատուն

HRAND SAMUELIAN

51, rue M.–le–Prince, Paris–6e, ուր կը գտնուին բացի ամէն տեսակ հայերէն գրքերէ, Հայերու վե[...] բերեալ Ֆրանսերէն գրքեր, մանաւանդ[...] ջին -հրատարակութիւնը՝ H. PASDERMADJIAN : HISTOIRE DE L'ARMENIE, des origines jusqu'à nos jours, մեծադիր հատորը, գին՝ 1000 ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք :

100 ՖՐԱՆՔ

քիլօն ամերիկեան իւղաներկ եւ կտաւատի իւղով հարազատ ներկ PEINTURE IGNIFUGE, բոլոր գոյներով :

ԾԱԾԿՈՑՆԵՐ (BACHES) նոր եւ գործածուած ամէն մեծութեամբ : 100 ՖՐ. քառ. մեթրը :

ՎՐԱՆՆԵՐ երկուքէն քառասուն հոգիի համար

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎՐԱՆՆԵՐ 2 հոգինոց 1500 ֆր. :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ՎՐԱՆՆԵՐ 2 եւ 4 հոգինոց, ԿՐԿՆԱԿ ԴՈՒՌՈՎ, ՄԺԵՂԱՐԳԵԼՈՎ, ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԵԱՄԲ :

ԳԻՆ՝ 3980 ՖՐԱՆՔ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՄԸ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐ

THOTAN ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

38 RUE DE CHALON Métro Gare de Lyon

Բաց է ամէն օր, կիրակի թէ տօնական օրեր

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ
ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՄԵՐ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ ԸԼԼԱՔ ԹԷ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ
ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ ԿԱՄ ՊՈԼՍԷՆ
ՆՈՅՆԻՍԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Մի մտածէք ո՛ւր ճաշելու մասին,
գացէք ուղղակի ...

ԼԻԼԱՑԻՆ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Արեւելեան նուագ շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 20 AOUT 1950 Կիրակի 20 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6233—Նոր շրջան թիւ 1644

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԱՅԼԵՒՍ ՉԵՆ ԿԱՐԴԱՐ

Ինչո՞ւ չեն ծախուիր հայերէն գրքերը :

Ինչո՞ւ հայ հեղինակները կամ հրատարակիչները չեն կրնար յաճախ տպագրական ծախքերն իսկ հանել ու գրքերը դիզուած կը մնան գրատուններու դարակներուն մէջ ե(երբեմն մաս մըն ալ տպագրիչին կողմէ վար դրուած՝ եթէ ծախքը ամբողջովին չէ վճարուած) :

Վերջերս արտասահմանեան մամուլին մէջ քանի մը յօդուածներ երեւցան այս հարցերուն մասին :

Իբրեւ դարման այս ցաւալի վիճակին՝ կ'առաջարկուի հայերէն հրատարակութեանց սպառումը ապահովելու համար «տեսակ մը զօրաշարժ սարքել, նախաձեռնութեամբ արդիական, բազմանդամ կազմակերպութեան մը: Կամաւորներու միութիւն մը, որ բան-գործ ընէ հայերէն հրատարակութեանց սպառումը, սկսելով իր անդամներէն: Ի հարկին ստանձնելով նիւթական հոգեր ալ, մատչելի դարձնելու համար սուղ գիրքերը» (խմբագրական «Յառաջ»ի, 30 Յուլիս) :

Պաղտատի մեր պաշտօնակիցը «Գոյամարտ»ն ալ կը թելադրէ, որ «հրատարակչական ընկերութիւնները, Համազգայինը, Հայ Գրագէտներու Բարեկամները, «Հայրենիք»ի տպարանը... կազմակերպեն հայ գրքի սպառումն ու տպագրութիւնը» (3 Օգոստոս) :

Կարծողներ ալ կան, որ ընդհակառակն վերջին 30 տարիներու ընթացքին հայերէն գրքերու սպառումը աւելցած է՝ բաղդատմամբ հին օրերու :

Եթէ այս պարագան ճիշդ ալ չըլլայ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ այսօր «տարագիր բազմութիւնները ի վիճակի են շատ աւելի գիրք եւ թերթ սպառուիլ քան երէկ »:

Մեր պայմաններուն մէջ դժուար է անշուշտ ճշգրիտ վիճակագրութիւն մը կազմել՝ տեսնելու համար թէ վերջին 30 տարիներու ընթացքին քանի՞ հատորներ հրատարակուած են Սփիւռքի մէջ, ո՞րքանը ծախուած եւ որքանը փոշիներու տակ մնացած է:

Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները (Թուրքիա, Սուրիա - Լիբանան, Եգիպտոս եւ Պարսկաստան) զգալի որեւէ փոփոխութիւն չեն կրած 30 տարիէ ի վեր: Հոն ապրող Հայերը երէկ նոյնքան հայերէն գրել - կարդալ գիտէին, որքան այսօր:

Խօսելով Ֆրանսայի մասին եւ որոշ չափով մօտենալու համար ճշմարտութեան, անհրաժեշտ է քանի մը շրջաններու բաժնել տարագրութեան մէջ անցուած տարիները:

Առաջին 15ամեակին (1921 — 1935) հայերէն գրքի ընթերցող երկու դասակարգ կար, հինն ու նորը:

Հին սերունդը երկրէն եկած՝ հին յիշատակներով կ'ապրէր: Մանաւանդ կիները շատ ընթերցասէր էին սկիզբի օրերուն: Ընդհանրապէս Ալեքսանդր Տիւմայի, Եօժէն Սիւի, Վիկտոր Հիւկոյի, Փոնսոն տիւ Թէրայլի եւ նմաններու երկարաշունչ վէպերուն սիրահար էին անոնք, հայ հեղինակներէն կը փնտռէին Սմբատ Բիւրատի, Արմէն Շիթանեանի եւ տ'Արգոսի պէս հեղինակներու գործերը: Իսկ Երազահանը առաջին դիծին վրայ կուգար :

Տարիներ անցան անկէ ի վեր եւ հին սերունդըն ալ սկսաւ այլեւս չկարդալ: Հիմա այսկարգի գրքեր փնտռողներն ալ ցանցառ թիւ մը կը կազմեն :

Երկրորդ դասակարգը՝ այդ շրջանի նոր սերունդը՝ աւելի շատ ընթերցասէր էր: Մեծ մասով Սուրիոյ եւ Յունաստանի որբանոցներէն ելած տղաքներ էին, որոնց ձայնը կուգար գաւառի խուլ անկիւններէն, մեկուսացած ագարակներէ: Իրենց համար բոլորովին խորթ միջավայրի մը մէջ ինկած, անծանօթ տեղական լեզուին, անոնք կարօտն ունէին հայերէնին, մայրենի լեզուին :

«Յառաջ»ը ճիշդ ժամանակին օգնութեան հասաւ այս սերունդի տղոց եւ խօսեցաւ անոնց սրտին, վառ պահելով հայրենիքի եւ հայութեան սէրը անոնց հոգիին մէջ :

Այդ որբերն ու որբուհիները կը փնտռէին հայրենաշունչ գրքեր (Րաֆֆի, Ահարոնեան, Գամառ Քաթիպա, Ծերենց, Թումանեան, Վարուժան, Սիամանթօ եւայլն), անոնցմէ հիւթ քաղելով իրենց հայրենակարօտ հոգիներուն համար :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐՔԱ՜Ն ՃԻՇԴ Է

Խնդալիք բան չէ: Լուրջ եւ իրական պատմութիւն մըն է ըսելիքս որ մարդ արարածին բերնին ջուրերը պիտի վազցնէ :

Գահիրէի մէջ էշերու, ձիերու եւ ուղտերու յատուկ հիւանդանոց մը կայ եղեր, ուր գիւղացին տգիտութեամբ վիրաւորուած կամ հիւանդացած անասունները կը խնամուին անգլիացի մասնագէտներու հսկողութեամբ :

Ձիերու, էշերու եւ ուղտերու յատուկ մայրանոց մըն ալ հաստատուած է քաղաքին մէջ, նոյն չորքոտանիներուն ծննդաբերութեան տագնապները մեղմացնելու, նորածիններուն նախնական խնամքը ապահովելու եւ մօտ չորս շաբաթ անոնց հանգստութիւն պարգեւելու համար:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ հարիւր հազար ձիեր դարմանուած են 10—13 տարուան մէջ:

Ինչ աւելի մարդկային վերաբերում, հանդէպ այդ աշխատասէր անասուններուն :

Արաբական երկիրներու մէջ այդ «օգնական ուժերը» ջերմապէս գնահատուած են, որովհետեւ մեքենային պակասը եւ մարդուն աշխատելու կամքը կը փոխարինեն համեստօրէն, առանց նոյնիսկ գղացնելու որ իրենք անհրաժեշտ տարր մըն են քաղաքակրթութեան այս դարուն :

Չեմ գիտեր թէ անգլիացի տնօրէնը արհեստով անասնաբո՞յժ է թէ բարեսիրական ? ընկերութեան մը ներկայացուցիչը :

Որն ալ ըլլայ, հազուագիւտ տիպար մըն է այսօրուան մարդկային ընկերութեան համար, որ ժամանակ չունի զբաղելու ոչ իսկ մարդկային արարածով, այնքան ինքզինքը նուիրած է երկաթին ու պողպատին, վառօդին ու պայթուցիկին, մանրէին ու հիւլէին :

Օդանաւի դարուն մէջ էշով զբաղիլ, մեքենաշարժ արօրը ձգել եւ ձին մածարել, ուղտին յամառութիւնը գնահատել քան մարդ-գիտունին յարատեւութիւնը, նոր նոր աւերիչներ գտնելու համար, խոստովանինք որ սովորական չէ: Եւ ինչ որ սովորական չէ՛, անգլիական է, եւ ինչ որ անգլիական է առնուազն խո՛ր դիւանագիտութիւն է:

ՍՕՍԻ

ԹԻՊԷԹԻ վրայ չինական համայնավարներու յարձակման մը կասկածները կը չեչտուին: Հնդկաստանի կառավարութիւնը դիմեր է կարմիր Չինաստանին որ չափաւորութեամբ շարժի: Այս մասին երկու երկիրներու միջեւ խօսակցութիւններ սկսեր են :

ՌՈՒՄԲ ՄԸ պայթեցաւ Քանի մէջ Պօքքա բազմամարդ թաղին համայնավար հաւաքատեղին առջեւ: 80 մեթր շրջանակի մէջ բոլոր ապակիները խորտակուեցան : Բարեբախտաբար անձի կորուստ չկայ :

Երկրորդ 15ամեակին որբերու այս սերունդն ալ դադրեցաւ այլեւս կարդալէ :

Ջափահաս դարձած որբերը ընտանիք կազմեցին, տուն-տեղ եղան, զաւակներ ու գանազան հոգեր ունեցան : Պատերազմը վրայ եկաւ, զինուոր ու գերի դարձան :

Ու այս բոլորին արդիւնքն այն եղաւ, որ անոնցմէ շատեր հետզհետէ մոռցան հայ թերթն ու գիրքը, ծանրաբեռնուած ընտանեկան առօրեայ հոգերով, ժամանակ եւ սիրտ չունին այլեւս կարդալու :

Ջափահաս որբեր կան հիմա, որ արդէն մեծ հայրիկ դառնալու տարիքին հասած են :

Ասոնց յաջորդած է հիմա երրորդ դասակարգ մը, այն որ « Նոր Սերունդ » կ'անուանենք : Ծնած Ֆրանսայի մէջ, ուսած ֆրանս. դպրոցներու մէջ, այս սերունդի տղաքն ու աղջիկները հայերէնը կը սորվին իբրեւ օտար լեզու մը: Մատի վրայ կը համրուին 25էն վար տարիք ունեցողները, որ բաւարար չափով հայերէն գրել կարդալ գիտնան :

Ասոնք չեն ուրեմն, որ հայերէն թերթի կամ գրքի սպառումը պիտի ապահովեն :

Բայց կ'արժէ կրկին անդրադառնալ այս հարցին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Քորէայի ճակատին վրայ յանկարծական փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ: Ամերիկացիները եւ Հարաւայինները բացառիկ յարձակողականով մը կարեւոր յաղթանակներ տարին: Նաքթոնկի ճակատին վրայ կարմիրներուն հաստատած կամրջագլուխը որ ուղղակի կը սպառնար, մայրաքաղաք Թողանի՝ քայքայուեցաւ ամերիկեան հրասայլերու գրոհով մը: Հիւսիսականներու մէկ ընտրեալ զօրաբաժինը բնաջինջ եղեր է հոն: Իսկ աւելի հիւսիս, Թաէկուի կողմը Հարաւայինները ետ մղած են Հիւսիսականները: Նաեւ, արեւելեան ծովեզրին վրայ Փոհանկի նաւահանգիստը ու մօտակայ Քիկիէ քաղաքը ետ առնուեցան կատաղի կռիւներէ վերջը: Հարաւային ճակատին վրայ սակայն Հիւսիսականները կը սպառնան Մազանի :

Մասնագէտներու կարծիքով Ամերիկացիք այս յաջողութիւնները կը պարտին իրենց ստացած նոր հրասայլերուն եւ օդանաւերուն, եւ եթէ ցամաքային ուժ չհասնի ժամանակին, յաջողութիւնները անկարելի կ'ըլլայ պահել :

Եւրոպական Միութեան խնդիրը

Սթրազպուրկի եւրոպական միութեան ժողովին մէջ վիճաբանութեան դրուեցաւ Կի Մոլէի մէկ առաջարկը ընդհանուր քաղաքանութեան մասին, որ կը յանձնարարէր կազմել միջ-կառավարական միակ մարմին մը, եւրոպական խորհրդարանական հակակշռի մը տակ, ազատ թողլով մասնակի համաձայնութեանց կնքումը Եւրոպայի Միութեան չվնասելու պայմանով :

Վիճաբանութիւնները բաւական բուռն եղան եւ ի վերջոյ առաջարկը ընդունուեցաւ 94ի վրայ 106 ձայնով, ձեռնպահ մնացին անգլիացի աշխատաւորականները, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացիներէն նախկին վարչապետ Փոլ Րէնօ եւ Լոնչամպան:

Հակառակ այս առաջարկին ընդունելութեան Սթրազպուրկի ժողովին մէջ տարակարծութիւնները մեծ են եւրոպական բանակին կազմութեան եւ եւրոպական խորհուրդին վերակազմութեան մասին: Վախ կայ որ պառակտում ծագի :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ Ամերիկայի ուղղուած երկրորդ յուշագիրը յանձնուեցաւ առջի օր: Կառավարութիւնը որոշած է գաղտնի պահել բովանդակութիւնը: Եւ սակայն, կը կարծուի թէ պէտքը կը չեշտէ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար միացնել վերին հրամանատարութիւնը ինչպէս նաեւ վերազինման ծախքերու մասին վարիչ-մարմին մը կազմել :

Օգոստոս 6ին Ֆրանսական նախորդ յուշագրին բովանդակութենէն գոհ մնացեր է նախագահ Թրումըն: Ֆրանսա այդ գիրով կը խոստանար 15 յաւելուածական զօրաբաժին կազմել: Ֆրանսա նախապէս պահանջած էր որ Ամերիկա իր կարգին հինգ զօրաբաժին պատրաստէ Ֆրանսայի մէջ, բայց նոր յուշագիրը այդ մասին լուռ կը մնայ: Ամերիկա իր կարգին պէտք եղած զէնն ու դրամը պիտի տրամադրէ այս զօրաբաժիններուն համար :

✕ Անգլիական կառավարութիւնը՝ գլուխ հանելու համար իր վերազինումը կ'ուզէ որ Ամերիկա աւելի մեծ չափով նիւթապէս օգնէ իրեն:

✕ Որպէսզի արեւմտեան Գերմանիան ալ մասնակցի Եւրոպայի պաշտպանութեան գործին, բանակցութիւններ կը կատարուին Դաշնակիցներու բարձր յանձնաժողովին եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուրի միջեւ: Գրաւման կարգ մը պայմանները պիտի բարեփոխուին եւ երեքները համաձայն կը նկատուին որ գերման արտաքին նախարարութիւն մը հաստատուի: Ատընաուր յայտարարած է որ պէտք է անմիջապէս արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կազմուի հաւասարաչափ ուժ մը՝ արեւելեան շրջանին մէջ գտնուող «ժողովրդական ոստիկանութեան» որպէսզի անոր յարձակողական մտադրութիւնները չէզոքացուին :

«ՀԻՒԼԷՌՈՒՄԲՈՎ ՊԻՏԻ ՈՂՈՂԵՆՔ»

Միացեալ Նահանգներու ծերակոյտին ռազմական խումբին պետը Սքոթ Լիւքա իր ընտրողներուն առջեւ խօսած ճառով մը հետեւեալ սպառնալիքն ըրաւ.— եթէ համայնավարները յարձակին Ատլանտեանի ուխտին մասնակցող երկրի մը վրայ, Ամերիկա հիւլէռումբեր պիտի տեղացնէ : Յիշեցէք որ մեր եւրոպական դաշնակիցները անմիջական ապազային, ամէն րոպէ կրնան յարձակում կրել սահմանին վրայ համախմբուած համայնավար զօրաբաժիններէն : Ամէն յարձակում որ գործուի Ատլանտեանի դաշնակից երկրի մը վրայ, պիտի նկատենք ուղղակի յարձակում մեր վրայ »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՀԱՊԵՏ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

(1819 — 1876)

ԽՄԲ. — Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, Ազդակ (օրաթերթը) առնէ մը ի վեր էջ մը կը նուիրէ անցեալ գրական դէմքերու, (կենսագրական տեղեկութիւններ, վկայութիւններ եւ նմոյշներ)։ Վերջին թիւը նուիրած էր Նահապետ Ռուսինեանի.—

Նահապետ Ռուսինեան արեւմտահայ մտաւորականութեան ամէնէն կարկառուն դէմքերէն մէկը հանդիսացաւ, ոչ միայն իր գրական ու կրթական գործունէութեամբ բերած նպաստներովը, այլ նաեւ որպէս քաղաքական գործիչ ու Զարթօնքի սերունդին մղիչ ուժը, ազգային գիտակցութեան եւ արժանապատուութեան զգացումը արթնցուց դարաւոր ստրկութեան մէջ ընդարմացած հոգիներուն։ Ան արեւմտահայ գրականութեան անդաստանը ճոխացուց Ֆրանսացի ականաւոր գրագէտներու ընտիր երկերը թարգմանելով, որոնք այդ շրջանին եւրոպական գրականութեան փառքը կը կազմէին։ Գրաբար լեզուի դէմ բացած իր կորովի պայքարը, կը բնորոշէ իր աննկուն կամքն ու գաղափարական բարձր ոգիին անընկճելի ուժը, որով կրցաւ յաղթանակի դափնիներով պսակուիլ, «աշխարհաբար գրականութեան առաջին ռահվիրայի» աննախընթաց տիտղոսին արժանանալով։

Ծնած է 1819ին, Կեսարիոյ Էֆէրէ գիւղը։ Հայրը նշանաւոր որմանկարիչ եղած է, ապագային նոյնիսկ համբաւը տարածուած ըլլալով երկրին գլխաւոր կեդրոնները, դարձած է պալատական նկարիչ։ Այդ միջոցին, Ն. Ռուսինեան հագիւ տասը գարուններ բոլորած, կը փոխադրուի Պոլիս եւ կը յաճախէ Սկիւտարի հայ դպրոցի դասընթացքներուն, ուր իր ճարպիկութեամբ եւ վաղահաս ուշիմութեամբ, հայերէնի եւ ֆրանսերէնի մէջ առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ, բոլորին ալ ուշադրութիւնը գրաւելով իր վրայ։

Նախնական ուսումը ստանալէ վերջ, երբ հագիւ կրցած էր ասպարէզի վրայ նախանձելի դիրք մը գրաւելու ընդունակութիւն յայտնաբերել, բախտի անիւին հակառակ մէկ թաւալումը պատճառ կը դառնայ ընտանիքի դժբախտութեան։ Հօրը տարաժամ մահը, յետին ծայր չքաւորութեան կը մատնէ ամբողջ ընտանիքը։ Ն. Ռուսինեան, առանց սակայն յուսահատելու, իր ապրուստը ճարելու համար կը ստիպուի Թուրք փաշայի մը մօտ թարգմանիչի պաշտօն ստանձնել։ Նոյն միջոցներուն սակայն, քանի մը հարուստներ Ն. Ռուսինեանի բացառիկ ընդունակութիւններուն տեղեակ ըլլալով, զայն կը ղրկեն Փարիզ։ Ռուսինեան այս ձեւով համալսարան գացող խմբակին մեկնելու բախտին կ՚արժանանայ։ Փարիզի մէջ յաջողութեամբ կ՚աւարտէ Լիսէի դասընթացքները եւ կ՚ընդունուի բժշկական համալսարան։ Տարիներու տքնաջան աշխատանքէ վերջ, փայլուն յաղթանակ մը կ՚ապահովէ ստանալով իր բժշկական վկայականը։ Ան, իր Փարիզ ուսանողութեան շրջանին իսկ, իր ամբարած գրական հմտութեան առնթեր՝ գրականութեան հանդէպ ալ մեծ սէր կը տածէ, հաշտեցնելով իր մէջ երեք ձիրքեր, որոնք համընթաց կ՚ուռճանան իր հոգւոյն մէջ — գիտութիւն, գրականութիւն եւ գաղափարական ոգի։ Ան գերազանցապէս գաղափարի աննահանջ ներկայացուցիչը կը դառնայ, երեք մտային ուժերը լծելով նոյն նպատակի հասնելու գերագոյն իտէալին։ Այդ իսկ պատճառով կը դառնայ կեդրոնական անձը այն խմբակին որ նուիրուած էր ազգ. վերանորոգման եւ բարեկարգման հիմնական աշխատանքին։ Շնորհիւ իր պարզութեան, վեհանձն կեցուածքին, շիտակութեան եւ վճռականութեան, իր գաղափարակիցներուն անվերապահ համակրանքին արժանացաւ, ազգային զարթօնքի տիրական ղեկավարը դառնալով։

Ռուսինեան, ժամանակակից Ֆրանսացի երիտասարդ գրողներէն Լամարթինի, Հիւկոյի, Շաթօպրիանի եւ ուրիշներու արտայայտած նոր գաղափարներով տոգորուած էր, անսահման ոգեւորութիւն սնուցանելով իր սրտին մէջ դէպի նորագոյն գրականութիւնը։

Ահա այս միջոցին է որ կը սիրահարուի Ալզասցի Ֆրանսուհիի մը եւ ապա կ՚ամուսնանայ անոր հետ։ Իր մայրը սակայն, լսելով լուրը, սրտափահար կը գրէ նամակ մը, որուն մէջ կ՚արտայայտէ սա սրտառուչ նախադասութիւնը.

— «Քու սիրոյդ համար գիր գրել սորվեցայ ծեր հասակիս մէջ. նամակս հասնելուն պէս գիրկս դարձիր, եթէ ոչ՝ կաթս, մօր իրաւունքս հէլալ չեմ ըներ»։

Ն. Ռուսինեան ազգ. նախանձախնդրութեամբ հայերէն լեզուն կը սորվեցնէ իր տիկնոջ, որ ապագային իր գլխաւոր գործակիցը կը դառնայ։

Ռուսինեան իր նկարագրով յեղափոխական մըն էր, եւ կը ձգտէր ամէն գնով, ազգային եւ գրական վերանորոգչական աշխատանքները իր կատարելութեան հասցնել, անտեսելով այն բոլոր դժուարութիւնները որոնք կը յարուցուէին ժամանակակից պահպանողական մտաւորականութեան կողմէ։ Այսպիսի ըմբռնումներով՝ Ռուսինեան վերադարձաւ Պոլիս 1851ին, լծուելով ազգային վերածնունդի գործին, մասնաւորաբար գրական եւ մշակութային մարզերու մէջ։ Ան արդէն Փարիզ գտնուած միջոցին ծրագրած էր աշխարհաբարի գործածութեան շուրջ ինքնատիպ կանոններ սահղծել, աւելի դիւրամատչելի դարձնելու համար հայ բարբառը։ Երբ Պոլիս վերջնապէս հաստատուեցաւ, հրատարակեց (1853) «Ուղղախօսութիւն» անունով գիրք մը որ աշխարհաբարի քերականութեան դերը պիտի կատարէր նոյն միջոցներուն, երբ տակաւին գրաբարի դէմ մղուած պայքարը չէր վերջացած եւ շատեր տակաւին այդ հնադարեան լեզուին պաշտպանները կը դառնային, յարձակումներ կատարելով ամէն անոնց դէմ, որոնք կը համարձակէին ուրանալ անոր գեղեցկութիւնները։

1854ին Ուսումնական խորհուրդի անդամ ընտրուեցաւ, եւ քիչ յետոյ հանեց իր «Տարեցոյցը», հիմնական բարենորոգումներու ենթարկելու համար հայերէնը եւ տոմարը, եւ ընդհանրացնելու իր անգործնական օրէնքները, որոնք տակաւին խորթ կը թուէին ժամանակակից մտաւորականութեան։ Սակայն ինք խորապէս հաւատացած էր իր երկար տարիներու խոկումներով գտած օրէնքներու ճշդութեան, ուստի կը ջանար յամառութեամբ ընդհանրացնել զանոնք, բայց սահղծուած ժխորը եւ լեզուական այլանդակութեան դէմ կատարուած խաչակրութիւնը, պահ մը յուսահատութեան մատնեցին զինք։

Իր գլխաւոր համախոհներն էին Գրիգոր Օտեան, Նիկողոս Պալեան, Խաչատուր Պարտիզպան, Հ. Տիմէթէոս Թընկըրեան եւ Յարութիւն Սվաճեան։

Հակառակ սահղծուած այսքան աղմուկին եւ իրարանցումին, կարգ մը դպրոցներ սկսած էին դասաւանդել այդ օրէնքները, ատելութիւնը գրգռելով նաեւ եկեղեցականութեան։ Պատրիարքը կը պարսաւէր տարեցոյցը ինչպէս նաեւ «Ուղղախօսութիւնը», լեզուական եւ տոմարական բարենորոգումներու նուիրուած այս գիրքերը բոլորովին անտեղի ու սխալ գտնելով։

Ռուսինեան մասնակցեցաւ այն մասնաժողովներուն որոնք պատրաստեցին 1857ի Ազգ. կանոնադրութիւնը, եւ յետոյ 1860ի Ազգ. Սահմանադրութիւնը, աշխատութեան մեծ բաժին ունենալով երկուքին մէջ ալ հաւասարապէս։ 1862ին արդի սահմանադրութեան ծրագրին գլխաւոր պատրաստողներէն մէկը եղած է, որ հետագային բարեփոխուելով իբր պետական օրէնք հրատարակուեցաւ եւ գործադրուեցաւ մասնաւոր հրամանագրով։

Նշանաւոր է ազգ. տուրքի մասին իր արտասանած ճառը որ Ազգային հանդանակութեան պիտակին տակ հրատարակուեցաւ 1865ին։ 1874ի Ներքին կանոնագիրը ինքը խմբագրած է եւ Ազգ. ժողովի կողմէ՝ գործ[redacted]

Ն. Ռուսինեան մասնաւոր յատկութեամբ օժտուած էր նոր բառեր շինելու մէջ, որոնց մեծագոյն մասը անգործածելի դարձան նոյնիսկ իր սկզբնական շրջանէն սկսեալ, սակայն կարգ մը բառեր ալ կը գործածուին մինչեւ հիմա։ Քանի մը նմոյշներ գաղափար մը տալու համար իր մտային կարողութեան եւ խորհրդածութիւններուն։ Ան քօթլէթ բառը կը կոչէր «կողիկ», թերթուչ (բադլավան), տոտիկ (փաչան), լից (տոլման), պլլոր (սարման), ապակեդրոնացում եւ թերթօն բառերը ինք շինած էր (ֆէօյէթօնի իմաստով) տարփիկ (ամուրէթ), քմոյշ (ֆանթէզի), կեղծամ (բէրուք), տոհմիկ (ժանթիյոմ), բազկաթոռ (ֆոթէօյ), թաղստոց (քաշէթ), սպասեակ (վալէ տը շամպրը), արմկայեց (ագուտէ), զինանիշ (էքիւսօն), հովկուլ (կէօ) եւայլն, տխար բառը տիկինի հետեւողութեամբ շինած էր։ 1873ին, Թրգ. Հիւկոյի «Ռիւ Պլաս» թատերգութիւնը, արտօնութիւն ստանալով հեղինակէն։ Վիքթոր Հիւկօն, նամակով մը կը յայտնէր որ հեղինակի իրաւունքը աղքատներուն տրուի, Ռուսինեան իր պատասխանին մէջ պատրաստակամութիւն կը յայտնէր հրատարակութեան ամբողջ շահը յատկացնել նոյն նպատակին։

Ռուսինեան շարունակած է իր «Տարեցոյց»ները հրատարակել մինչեւ 1872, միշտ նորութիւններ ներմուծելով անոնց մէջ։

Ռուսինեանէն ունինք նաեւ թարգմանածոյ քերթուածներ (Կիլիկիա, Տէրեւաթափ, Փառատենչիկ անուրջ, Հասկողջոյն, Մանուկ եւ Անդրանիկ)։ Թարգմանած է Մայրերու դաստիարակութիւն ընդարձակ երկասիրութիւնը։

Ան, կայսերական բժշկական համալսարանի փիլիսոփայութեան ուսուցիչ նշանակուած միջոցին, իր աւանդած դասերը ամփոփելով «Փիլիսոփայութեան» դասագիրք մը կազմեց 1876ին, ֆրանսերէն լեզուով, եւ զայն աւարտած չաբթուն մէջ իսկ ուղեղային կաթուած ունենալով, յանկարծամահ եղաւ։ Սոյն գիրքը թարգմանուած է հայերէնի եւ լոյս տեսած Օտեանին յուղիչ յառաջաբանով, 1879ին։

Ռուսինեան բազմաթիւ ձեռագիրներ թողած է, որոնք մինչեւ հիմա անտիպ կը մնան։ Եթէ իր ընտրեալ գործերը ամփոփուին հատորի մը մէջ, որպէս մտածող եւ օրէնսդրական միտք, սահմանադրական եւ Զարթօնքի շարժումին հերոս, մեր գրականութեան պատմութեան մէջ կ՚ապահովէն իրեն պատուանդան մը, որուն մեծապէս արժանի է։

Ս. ՊԱԼԵԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Փարիզ

Այստեղ ամէն ինչ տխուր է ու կը ճնշէ մարդը։ Պատկեր մը եւ պատկերներ, որոնք տալու համար ձեռքերս կը դողան։ Ոչ միայն նորեկուկները չեն գիտեր մեր լեզուն, այլեւ հինները կը խրտչին անկէ։ Ընտանեկան բարբառը օտար է յաճախ։ Ախ, սա ազնիւ Հնդիկները, որոնք իրենց տարազն անգամ կը ցուցադրեն անվախ։ Ու Գըն-չուները, որոնք ամէն տեղ բարձրաձայն իրենց լեզուն կը պոռան։ Երբ թրքախօս Հայերու հանդիպիմ, ուրախութենէս կ՚ուզեմ ողջունել զիրենք։ Կարծես անոնք են որ ամէնէն երկար Հայ պիտի մնան։ Պատիւն ալ նոյն համեմատութիւնով իջեր, ցածցեր է։ Հայութեան մէկ մասը կը մնանի կիսամերկ չորւկի մը, որ շրջապատին անուշադիր, կ՚երթայ, պարկեշտութիւն եւ պատշաճութիւն մոռցած։ Այլեւս առաքինութեան անունը կարելի չէ տալ։

Դեռ կան մարդեր, կազմակերպութիւններ, հաւատաւոր, որ կը պայքարին ուծացուցիչ եօթնագլուխ հրէշին դէմ։ Հերոսներ են անոնք, քաջեր, հաւատարիմ Հայեր։ Հաւատարիմ ի՞նչ բանի։ Իրենք իրենց։ Ցեղին՝ այս դժուարին ժամանակներուն։

Երկրորդական դպրոց մը կայ որ մարզահանդէս կուտայ, եւ մէկ բառ հայերէն չես լսեր հոն։ Շաւարշ Քրիսեան ալ մեզի մարզանքի դաս կուտար, բայց զուտ հայերէնով։ Ոչ բառ, ոչ արտայայտութիւն կը պակսի մեր լեզուին այդ մարզին մէջ ալ։ «Խումբ կա՛ց։ Քայլ առա՛ջ։ Ետ դա՛րձ։ Աջ դա՛րձ։ Ձախ դա՛րձ»։ Եւայլն։ Անկէ ասդին 36 տարի է անցեր։ Բայց կը թուի թէ դարեր են անոնք։ Երրայեցիները իրենց մեռած լեզուն ողջնցուցին։ Մենք մեր կենդանի լեզուն կը մեռցնենք։ Սկսան զայն գործածել քան դար յետոյ։ Ամէն տեղ կը ծախուին ու կը կարդացուին անոնց թերթերը։ Իսկ մե՞նք։ Մեր թերթե՞րը։

Մարդուս ձեռքերը կը դողան երբ ուզէ գրել այս չըսուելիք բաները։ Բայց վէրքերը ծածկուելով չեն բուժուիր։ Ես ալ սկսայ վախնալ... այստեղ խօսելէ հայերէնը, զոր երեսուն տարի է գուրգուրանքով հետս կը պտտցնէի արեւմուտքի ճամբաներուն վրայ։ Այդ պատահեցաւ կիրակի մը, երբ հանդարտ խօսելով կ՚երթայինք։ Ոչ գինով էինք, ոչ խենթ, ոչ ալ գէշ նպատակի տէր։ Քիթ ցանկարծ խօսակիցիս կինը այսահար եղաւ։ Քիթ բերան ծռմռկեց։ Մարմինը ծալլեց, բացաւ։ Ամուսնին նշան ըրաւ, ոտքով ձեռքով։ Կարծեցի թէ Զէբլին խաղալ կ՚ուզէ։ Ետքը տեղի տուաւ։ Նորէն քալեցինք խօսելով։ Բայց զգացի որ ձայներնիս ցածցուցեր ենք։ Սարսուռ մը անցաւ մէջէս։ Շուրջս նայեցայ ոճրագործի մը անձկութիւնով զոր պիտի գան բռնել։ Ի՞նչ էր ոճիրը։ Այն որ հայերէ՛ն կը խօսէինք։

Միւսը հսկայ մըն է։ Պարզապէս կոճղ։ Ամուր բան մը։ Երկիրն է ծներ մեծցեր։ Անկէ կը ճանչնանք իրար։ Բայց ահա կը խուսափի ինծմէ, երբ կը տեսնէ որ օձիքը ձեռք պիտի տայ։ Այսինքն պիտի ստիպուի հետս հայերէն խօսիլ... օտարներու քով։ Ո՛րքան ամօթ բան։ Ուստի, ուի, նօ, կը կմկմայ։ Կարծես խուլ համր է, հակառակ անոր որ դեռ գլիս չտեսած սոխակի պէսկը դայլայլէր գնումի առեն։ Ու խոյս կուտայ, պինդ օրորուան մը նետելով դէմքիս։

Այստեղ տխուր է ու ճնշիչ ամէն բան։ Եւ դեռ բոլորը չըսուիր ու չի գրուիր։ Թշնամին կը խընդայ, կ՚ըսէին երէկ, երկիրը, եւ այդ ճիշդ է տակաւին մինչեւ այսօր, մինչեւ հոս։

Հայ չէի տեսեր։ Կարօտցեր էի։ Տեսայ։ Փափաքս առի։ Զարմանալի։ Երկիր մը ուր ամէն ինչ ներշնչարան է մեծ գործերու։ Քարը, հողը, ժողովուրդը եւ պատմութիւնը։ Ուր կարելի է սորվիլ, թէ ահա, ասանկ կը կերտեն հայրենիքը։ Կռիւով, առանց խնայելու արիւնը եւ զայն չափելու։ Եւ աչալուրջ ու նախանձոտ հսկողութիւնով որ սահմանները չի փոխուին։ Յօսքըրհըլլար օտար տիրապետութեան։ Հոս սորվիլ, մարդ ըլլալ, վազը, հոն, կիրարկելու մտքով։ Դպրոց մըն է Ֆրանսան ու Եւրոպան հայ երիտասարդութեան համար։ Դպրոց քաջութեան, առնական մեծվայելչութեան։ Բայց երբ մարդ պորտը հողին դնելով սողալ կը նախընտրէ, մոռցած արիւն, պատիւ, փառք, պատմութիւն, դպրոցը կը փոխուի ձուլարանի։ Բացի անշուշտ ազգին գիտակից մասէն, որը խմբուած Հ. Յ. Դ. շուրջ, կ՚երդնու եւ կ՚երթայ այդ երդման գծած ուղիէն։

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

Մօր սիրտը

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱՎԷՊ)

Կայ հիՆաւուրց մի զրոյց.— Թէ մի տղայ.—
Միամօրիկ,— Սիրում էր մի աղջկայ :

Աղջիկն ասաւ. «ԻՆձ բՆաւ.— Դու չես սիրում.
— Թէ չէ գՆա՛.— ԳՆա՛ մօրդ սիրտը բեր»:

Տղան մոլոր, գլխիկոր.— Քայլ առաւ.— Լացեց, լացեց.— Աղջկայ մօտ ետ դառաւ :

Երբ Նա տեսաւ, զայրացաւ.— Է՛լ չերեւես —
ՇեմՔիս, ասաւ.— ՄիՆչեւ սիրտը չըբերես :

Տղան գՆաց ու որսաց.— Սարի այծեամ,—
Սիրտը հաՆեց.— Բերեց տուեց աղջկան .

Երբ Նա տեսաւ, զայրացաւ.— Կոյի՛ր աչՔիս,
— Թէ հարազատ,— Մօրըդ սիրտը չբերես :

Տղան գՆաց՝ մօրՆ սպաՆՆեց,— Երբ վազ կըտար,— Սիրտը ձեռՔիՆ,— ՈտՔը սահեց, ընկաւ վար :

Եւ սիրտը մօր ասաւ տխուր,— Լացակամած.
— «Վայ, խեղճ տղաս,— Ոչ մի տեղդ չըցաւա՞ց»:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԽՄԲ.— Այս աւանդավէպը վերջերս արձակ մշակած է ըմեր աշխատակիցը, Սոս-Վանի :

ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐՆ ԱԼ ՍՔԵՄԻՆ ԴԷՄ

Կղերականներուն կրած սքեմին դէմ դժգոհութիւնները հրապարակային կը դառնան կաթոլիկներուն մէջ: Լիոնի Թեմին կրօնական պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ յօդուած մը որով «անյարմար» ու «նորութեան հակառակ» կը գտնէ լատին երկիրներու մէջ կղերին կրած սքեմը եւ կը պահանջէ աւելի գործնական տարազ մը :

Ուրիշներ դիտել կուտան որ վտանգաւոր է եկեղեցականները արտաքնապէս ճանչնալու նշանները ջնջելը: Սքեմը ներսէն աւելի պէտք է դուրսը, կ'ըսեն :

Կը կարծուի թէ վերջ ի վերջոյ պիտի ընդունուի բողոքական երէցներու տարազը :

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՄԱՐՏԱՐԳԵԼ ...

— Կը ստորագրէ՞ք հոս, քաղաքացի :

— Ի՞նչ բանի համար: Ո՞վ էք դուք պարոն : Որո՞ւ հաշւոյն ստորագրութիւն կը պահանջէք ինձմէ :

— Ես «պարոն» չեմ, «ընկեր» եմ: Երբ կ'ըսեմ ստորագրէ պէտք է ստորագրէք: Բոլորը ստորագրած են: Կը ստորագրեն: «Խաղաղութիւն կ'ուզենք»ի համար պիտի ստորագրես :

— Ներողութիւն պարոն - ընկեր, հասկնալ ուզեցի: Մեր նախկին երկրին՝ Տաճկաստանի մէջ է որ կը հրամայէին «կեավո՛ւր ստորագրէ հոս»: Իրաւունք չունէինք պատճառը հարցնելու :

— Կ'երեւայ պատերազմի կողմնակից էք դուք, որ առարկութիւն կ'ընէք: Ժամանակ չունիմ երկար բացատրութիւններ տալու: Ըսինք՝ «խաղաղութեան» համար է:

— Աղուոր բան: Ո՛վ չուզեր խաղաղութեան պէս գանուկի պահանջքի մը տակ ստորագրել : Նոյնիսկ երկու ձեռքով: Եւ սակայն, ես ...

— Ինչ, պատերա՞զմ կ'ուզես ...

—Ոչ, ոչ: Ես Հայ եմ, հայերէն կ'ուզեմ ստորագրել :

— Հոգ չէ ստորագրէ: Ուրիշ լեզու չե՞ս գիտեր :

— Ֆրանսերէն, արաբերէն, յունարէն, ռուսերէն տառերով ալ կրնամ ստորագրել :

— Օ՛, օ՛, ատ ինչ լաւ բան: Ուրեմն երկու ձեռքով եւ հինգ լեզուով տասը ստորագրութիւն դնելու իրաւունք ունիս: Կեցցես: Իմ գործս ալ կը դիւրացնես: Այս շաբաթ, պարտաւոր եմ տասը հազար ստորագրութիւն վրճարել մեր կեդրոնը՝ Սթոքհոլմի խաղաղութեան ժողովին ղրկուելու համար :

Շատ գոհ կը մնամ, եթէ ինծի ներկայացնես, բազմալեզու ստորագրելու տաղանդով օժտուած ուրիշ անձեր ալ :

— Բայց ինչո՞ւ Սթոքհոլմի մէջ կը հաւաքուին: Կարծեմ այդ երկիրը յետադիմական կապիտալիստական թագաւորական մի տերիտորիա *է եւ այս խաղաղութեան ձեռնարկը հառաջդիմական ակտ մըն է...*

— Ճիշդ անոր համար հոն են հաւաքուած :

Խաղաղութիւնը այդ դասակարգին քշուելիք ապրանք է ...

— Պիտի կրնա՞նք օգուտ մը քաղել այս խաղաղապահանջ ձեռնարկէն ...

— Կը կասկածի՞ք : Մէյ մը որ ստորագրեցիր, ալ ոչ մէկ մտահոգութիւն՝ պատերազմի մասին: Գնա տունդ, հանգիստ քուն քաշէ: Ոչ պատերազմ, ոչ կռիւ: Ձէն ու ղրահ նետէ ծովը...

— Հապա սա Քորէացինե՞րը: Անոնք ստորագրած չե՞ն այս թուղթը որ կը պատերազմին :

— Ատ ինչ առասպել: Ուրկէ՞ հանեցիր «Քորէական պատերազմ»ը: Պարզապէս ընտանեկան վէճ է անոնցը :

— Հապա սա թերթերուն գրածնե՞րը: Ահագին բանակներ, թնդանօթներ, թանքեր*, օդանաւեր իրար կ'անցընեն : Լուր չունի՞ս :*

— Զարմանալի հէքեաթ: Դուն աչքովդ տեսա՞ր այդ բաները: Յետադիմականներու կողմէ հնարուած սուտեր են անոնք:

— Նկարնե՞րն ալ սուտ են :

— Մա՛րդ, անոնք շինծու նկարներ են: Ամերիկեան կապիտալիսները իրենց սինեմաներուն համար կը սարքեն: Այդ քու տեսած զինուորներդ՝ փիկիւրաններ *են:*

Ատկէ զատ, Քորէացիները այդ գործիքներով կ'աշխատին: Այդ կերպով կը շահին իրենց ապրուստը: Մենք ինչո՞ւ կը խառնուինք անոնց գործին :

— Ըսել է, որ աշխարհի ոեւէ մասին մէջ, պատերազմ չկայ: Խաղաղութիւն կը տիրէ: Արդ, ի՞նչ բանի պիտի ծառայէ այս ձեր հաւաքած մարտարգել ստորագրութիւնները :

— Բայց կրնայ պէտք գալ: Տեսէք, օրինակի համար, Պէյրութի մէջ Դաշնակ պետութիւնը, զրահապատ եւ ինքնաշարժ կառքերով, թանքե*րով զինուած՝ երեք միլիոննոց բանակ մը պատրաստած է Ռուսիոյ վրայ քալելու: «Ազդարար» թերթը նկարն ալ դրած է եղեր այդ հսկայ բանակին: Թերթ չե՞ս կարդար:*

— Վա՛յ, ատ ինչ սարսափելի բան: Բայց դուն աչքովդ տեսա՞ր այդ բանակները :

— Տեսնելու պէտք չունիմ: Մեր թերթերը գրեցին: Մերինները սուտ չեն խօսիր: Մենք հառաջդիմականներս, մերիններուն ըսածին միայն կը հաւատանք :

Մենք սկզբունք ունինք: Նոյնիսկ սուտ ըլլալու պարագային ալ, պարտաւոր ենք հաւատալու :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

[redacted]

3 ՄԷԹՐՆՈՑ ՄԱՐԴԻԿ...

Սթոքհոլմի թերթերը կը հաղորդեն թէ շնորհիւ Շուէտ գիտնականներու գիւտերուն, քանի մը տարիէն կարելի պիտի ըլլայ երեք մեթր բարձրութեամբ մարդոց ցեղ մը առաջ բերել: Հիւլէական ռումբէն ետքը ամենամեծ գիւտը կը համարեն ասիկա :

Լոնտոնի համալսարանէն տոքթ. Մէլանտէր իր երկու աշխատակիցներով յաջողեր է վայրի քրքումէն արտահանուած folչիսինով *ձեռք բերել հսկայ ճագարներ որոնք կրկին մեծութիւնն ունին իրենց ծնողներուն :*

[redacted]

Տոքթ. Մէլանտէր յայտարարած է որ այս նոր գիւտութիւնը իր սկզբնաւորութեան մէջ է դեռ, բայց տեսականապէս կարելի է առաջ բերել գերմարդեր, մարդկային սերմին վրայ աւելցնելով քանի մը ֆրանքնոց folչիսին *:*

ՎԱՀԱԳՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ անդամ Սան Ֆրանչիսքոյի Հայ Երիտ. Միութեան, զաւակը ընկեր Յարութիւնեանի, արժանացած է Քալիֆոռնիոյ Համալսարանին Ֆի Պէթա Քափփայի պատիւներու, ստանալով կարեւոր ուսանողական թոշակ մը (scholarship) *: Մրցանակ մը որ շատ քիչերուն կը տրուի :*

[redacted]

ԿԻՆԸ.— Ատ ի՞նչ է, մօրուքդ ածիլած, մազերդ կարճեցուցած, գլխաբաց եւ աչքերդ ակնոց:

ԵՐԵՍՓ. ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ.— Ի՞նչ ընեմ կնիկ, քուէարկողները այս անգամ կ'ուզեն եղեր նոր դէմքեր նկատի ունենալ ...:

×

Պզտիկ մը կը մուրայ :

ՊԱՌԱՒԸ ՄԸ.— Խեղճ փոքրիկ, ընաւ ուտելիք չունի՞ս :

ՊԶՏԻԿԸ.— Ունիմ, բայց հայրիկս խմելիք չունի ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (151)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Դ.

Կայ մի ուրիշ մարդ, որ չէ ընկել ծովը, այլ, ընդհակառակը, բարձրացել է սարի գլուխը, որին չեն հասնում թշուառութեան ալիքները : Այդ մարդը Մանասն է. ի՞նչ է ուզում Մանասը...

— Մենք կռւում ենք եւ պիտի կռուենք: Մենք երբեք չենք դադրի :

— Ես այդ տեսնում եմ: Այսպիսի դժերի տէրը ուրիշ խօսք ասել չէ կարող: Բայց դու էլ մենակ ես:

— Մենակ էլ կը կռուենք: Մենք օգնութեան չենք սպասում :

— Մի բուռն մարդիկ ահագին բազմութեան դէմ ...

— Այդ չէ նշանակում թէ պէտք չէ կռուել : Գարնանը մեր տղաների թիւը հասնում է հարիւրի: Հաստատ իմացիր, որ ամէն մէկը հինգ մարդու դէմ կը գնայ, եթէ իմանայ օգտուել մեր սարերից : Բայց մեզ դէմ հինգ հարիւր հոգի չեն բերում, եւ մենք մեծ կռիւների շատ քիչ ենք հանդիպում :

Մեր հրացանների նպատակը հատ - հատ Օսմանցիներ են: Երբ թփի ետեւից ծխում է մեր հրացանը եւ Օսմանցին փռւում է հողի վրայ, մենք ամէնքս ուրախ ենք. մէկն էլ, ուրեմն, չկայ, մէկն էլ պակսեց ...

— Բայց դա մանր կռիւ է:

— Մանր, բայց անողորմ, անխնայ ..

— Այդպէս տարիներ են հարկաւոր :

— Աւելի լաւ է յոյս դնել տարիների վրայ, քան չունենալ ոբեւէ յոյս: Մենք փոքր ենք, իսկ մեր թշնամին մի ահռելի վիշապ է, դու ճիշդ ասացիր:

Բայց ի՞նչ կարող ենք անել. եթէ միանգամից ոչնչացնել անհնարին է, գոնէ պիտի աշխատենք կաթ - կաթ հանել հրէշի արիւնը: Կաթ - կաթ, բայց անընդհատ. այդպէս են յաղթում փոքրերը: Թող վիշապը լինի լեռան չափ, ունենայ տասը գլուխ, եթէ նրա դիմաց մենք դառնանք չնչին, բայց ժիր տզրուկներ, դարձեալ մենք կը լինենք շահողը. ժամանակի ընթացքում մեզ կ'աջողուի ցամաքեցնել հրէշի կազմուածքը :

— Այո, եթէ կարելի լինէր կախարդել հրէշին, դցել նրա վրայ մի հրէշային թմրութիւն, հէքեաթների թանձր քունը, որ տարիներ է շարունակւում,— պատասխանեց Ասլանը հոգոց հանելով:— Բայց մեր հանած իւրաքանչիւր կաթիլի փոխարէն՝ մենք տալիս ենք գետեր, փրփրած գետեր: Ո՞վ շուտ կը սպառուի ...

Մանասը ծիծաղեց, կարծես շատ անգամ էր լսել այդ խօսքերը. ապա յանկարծ տաքացաւ եւ չկարողանալով դադար գտնել, շուռ եկաւ մէջքի վրայ ու նստեց :

— Դու, կարծես, Մելիք Հիւսէյնի կնոջ մօտից ես գալիս, ասաց նա :

— Նրա երեսն էլ չեմ տեսել...

— Բայց նրա խօսքերը լաւ ես կրկնում: Լըսիր, ես նոր եմ հասկանում, որ մարդը շատ է սխալւում : Ինձ համար կանանց մէջ ամենալաւը, նա, որ արժան էր մի հսկայ տղամարդի կնիկը լինել, Մելիք Աւանի քոյրն էր, Աննա Խաթունը : Այդ բաւական չէ. սուրբ մարդկանցից ոչ ոք, ինձ համար, նման չէր Աւետարանոցի մայրապետին, որի անունն է Հեղինէ: Հիմա ես գիտեմ, որ երկուսն էլ ոչինչ են: Միթէ՞ դու էլ, Ասլան, մեր երկրի լաւ երիտասարդներից մէկը, կարդացած, աշխարհ տեսած, ամենաճարտար որսորդ, պիտի ուրիշ բան երեւաս իմ աչքում :

— Դա ի՞նչ խօսք է:

— Ահա ինչ: Ամառը, երբ մենք մի փոքրիկ վրէժ հանեցինք գիլանցիներից, Մելիք Հիւսէյնի կինը ինձ լուր ուղարկեց, որ ինքը հակառակ է մեր գործին, երես է դարձնում ինձանից: Ինչ ծածկեմ. դա ծանր հարուած էր ինձ համար. ինձ ամէնից առաջ մերժում էր այն տունը, որի օջախը սուրբ է ինձ համար, որից կ'ուզէի հեռանալ՝ միայն գերեզման գնալու համար : Եւ մերժում էր այն ժամանակ, երբ մեր տղաները ուրախութիւնից չէին կարողանում դադար առնել, քնել : Նրանք կատարել էին մի ահագին գործ, բայց ի՞նչ էր վարձատրութիւնը : Մեզանից երես էին դարձնում մեր ամենամօտիկ բարեկամները, մեր ծընողները: Ես լռեցի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԿՍԱՒ ՍՂԵԼ.— Առջի օրուընէ սկսեալ գիներու յաւելում մը եղաւ կեդրոնական Հալին մէջ, միսին քիլոյին վրայ 10էն 30, ձուկի քիլոյին վրայ 30—50 ֆրանքով, կարագն ալ սըղած է։ Բոլոր նիւթերու վրայ ընդհանուր յաւելում մը կը նախատեսուի։ Կառավարութիւնը իր կարգին աւելցուց հացի գինը։ Երկուշաբթիէն սկսեալ հացին քիլօն 1 ֆրանք աւելիով պիտի ծախուի Փարիզի շրջանին մէջ։ Իսկ գաւառները 3էն 6 ֆրանք աւելի խոշոր հացին վրայ։ Միւս կողմէ սակայն կը հաղորդուի թէ բերքերու վիճակը շատ լաւ է ամենուրեք։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը ընդունելով զօր. Փլասթիրասի հրաժարականը, նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց ազատականներու պետ Պ. Սոփոկլէս Վենիզէլոսի։ Անգլիոյ մէջ գոհ չէին եղերիր Վենիզէլոսի բռնած ընթացքէն որ կը խանգարէ Փլասթիրասի խառն դահլիճին համերաշխ ոգին։ Մանաւանդ որ Անգլիա կ՚աշխատէր Յունաստանը եւ Եուկոսլաւիան հաշտեցնել, ձեռնարկ մը որ կ՚ընդհատուի յաջողութեան ճամբուն վրայ։ Յայտնի չէ թէ Վենիզէլոս խա՞ռն թէ միատարր դահլիճ մը պիտի կազմէ։

ՊԵՐԼԻՆԻ կարմիր շրջանակէն արեւմտեան շրջանը անցած են ցարդ 56.000 հոգի, որոնց 3700 ընկերվարական — համայնավար, 4400 արտօնեալ քաղքենի կուսակցութենէն, իսկ մնացեալը անկախ։ Ասոնցմէ 50.000ը ընդունուած են, իսկ միւսները ետ ղրկուեցան։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան նախագահ եւ երեսփոխան Պ. Ժիւլիէն Լահօ երկու անծանօթներու կողմէ սպաննուեցաւ իր բնակարանին մէջ։ Այս մահափորձը քաղաքական հանգամանք ունենալուն, կը վախցուի թէ նոր դէպքեր պատահին։ Սպանեալը այն անձն էր որ իշխան Պոտուէնի երդման արարողութեան պահուն գոչած էր «կեցցէ հանրապետութիւնը»։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կարմիր կառավարութիւնը (Վիէթ Մին) իր անկախութեան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ, թռուցիկներ ցրուելով Սայկոնի փողոցներուն մէջ ըմբոստութեան կը հրաւիրէ ժողովուրդը ֆրանսական իշխանութեան դէմ։ Խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան ոեւէ դէպք արգիլելու համար։ Ոստիկանութիւնը ցարդ ձերբակալած է հազարէ աւելի յեղափոխականներ եւ գրաւած մեծաքանակ զէնք։

ԳՈՂԵՐՈՒ յարձակողական մը սկսած է արձակը[illegible] այս եղանակին։ 24 ժամուան մէջ 39 միլիոն Ֆր[illegible]նք շորթած են անոնք։ 15 միլիոն, Նէօյյիի մէջ դերասանուհի Լին Քլէվէրսի տունէն, 23 միլիոն, Փարիզ Պէն Սիմոն գոհարավաճառէն եւ մէկ միլին Մանթօն, Տիկ. Թարտիէօյի բնակարանէն։

ՃԱՄԲՈՐԴՆԵՐԸ որ ապօրինի ընթացքի մէջ կը գտնուին, տուգանքի կը դատապարտուին։ Օրէնք մը հրատարակուեցաւ որուն համաձայն տուգանքը տեղւոյն վրայ իսկ պիտի գանձուի փոխանակ դատարան կամ ոստիկանատուն կանչուելու։ Կառքերու կայնելէն առաջ իջնողները, ճամբան վար ցատկողները, նշանակուած տեղերէն չանցնողները եւայլն տուգանքի ենթակայ են։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ կը փնտռէր Քլամարէն Տիկին Աղաւնի Մանուկեանը, 50 տարեկան, որ 1949 Նոյեմբերէն ի վեր անհետացած էր եւ նոյնիսկ այս մասին ծանուցում մը հրատարակած էինք։ Բոլոր փնտռտուքները անհետեւանք մնացած ըլլալով, ոստիկանութիւնը խնդիրը փակուած կը նկատէր, երբ առջի օր ստացաւ անանուն նամակ մը ուր կը յայտնուէր թէ յիշեալ կինը իր ընտանիքին կողմէ սպաննուած է եւ թաղուած իրենց բնակարանին պարտէզին մէջ։ Այժմ քննութիւնները վերսկսած են։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրամանագրեց ամէն կողմ տօնել մահուան հարիւրամեակը ֆըրանսացի մեծ վիպագիր Պալզաքի, զայն հռչակելով առաջին յառաջդիմական գրագէտը որ իր գարշանքն ու բողոքը բարձրացուցած է «պուրժուազիայի» աղտոտ ու գարշելի տիրապետութեան դէմ։

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ տարեդարձը Օգոստոս 25ին պիտի տօնուի եւ գիշերային պարահանդէսներ տեղի պիտի ունենան։

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Կը յայտարարեմ յարգելի հայրենակիցներուս թէ բացած եմ շէնքերու համար իւղաներկի աշխատանոց մը, ուր կը պատրաստուին առաջնակարգ իւղաներկ, շատ աժան գիներով։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Ինչպէս նաեւ ամերիկեան իւղաներկ անմրցելի գիներով, յարմար ամէն կարգի աշխատանքներու։

Կարճ ժամանակի համար 100 Ֆր. ՔԻԼՕՆ։
Դիմել՝ PEINTURE **B O L A K**
79 Ave. Vincent André La Vallbarelle, Marseille
Հեռաձայն **GA. 91-34**

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

Հանգուցեալ ՏԷՕՎԼԷԹ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

ՁԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Գ. հատորը, պատկերազարդ։
Դիմել՝ Տէր-Յակոբեան տպարան, 17, rue Damesme, PARIS։ Գինը 300 ֆրանք կանխիկ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՇՈՂԱԿԱՆ

Հայ Լեզուի դասագրքերու Գ. եւ Ե. հատորները։

Նախակրթարաններու երրորդ եւ հինգերորդ կարգերու յատուկ, կը պարունակեն քերականական, բառագիտական, ուղղագրական եւ գրական անհրաժեշտ ծանօթութիւններ, կանոններ եւ վարժութիւններ։ Գին Գ. հատորի համար 150 սուր. դահեկան։ Ե. հատորի համար 250 սուր. դահեկան։

Հրատարակութիւն Բերիոյ Թեմի Ուսումնական Խորհուրդի, որուն պէտք է դիմել մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ ապսպրանքներու համար։ Շուտով պիտի ծախուի նաեւ բոլոր գրավաճառներուն մօտ։ Յայտարարուած գիներուն վրայ ոեւէ զեղչ կարելի չէ ընել։

Օգոստոսի 15ին լոյս տեսաւ նաեւ Զ. հատորը, աւարտական կարգերու յատուկ լաւագոյն թուղթ, ընդարձակ կենսագրութիւններ քառասունէ աւելի գրագէտներու եւ բանաստեղծներու, պատկերազարդ 350 էջ, քերականական, գրական, բառագիտական եւ ուղղագրական անհրաժեշտ ծանօթութիւններով։ Պիտի արժէ 4 ս. ոսկի։

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ՇԷԼԻ ՄԷՋ

Pavillon մը, չորս սենեակ, խոհանոց, entrée, ջուր, կազ, 1350 մեթր հող, պտղատու ծառեր, (սալոր եւ խնձոր), օդասուն, միջավայրի մէջ, Շէլ, Կուռնէ, ազատ բնակութեան համար։

Երթեւեկի համար Gare de l'Estէն 25 վայրկեան, Chateau Vincennesէն autobus 113 թիւ։

Դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ, 13 rue Saulnier, ժամը 9էն 1.30։ Հեռաձայն Pro. 41—29։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ վարժարանին համար կը փընտռուի հսկիչ մը (surveillante) որ ըլլայ ներկայանալի եւ քաջ ֆրանսագէտ։

Դիմել վարժարան, 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9 — 12։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը (լիսէ) կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 2ին, երկուշաբթի։ Արձանագրութեան համար դիմել վարժարան 1 Bld. du Nord, Լը Րէնսի, երեքշաբթի եւ հինգշաբթի առաւօտները ժամը 9—12։

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Gare de Raincy – Pavillons։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ

(ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ – ԿՈՄՍ)

Ա. հատոր 600 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, «Հայրենիք», Պոսթըն, 1950։

Կը բաղկանայ 74 գլուխներէ, մանկութեան օրերէն մինչեւ Օսմ. Սահմանադրութիւն։

Կը ծախուի CAVEZIAN, Rue de Tréviseի մօտ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ բանաստեղծութեանց լիակատար հաւաքածոն, յառաջաբան Փիէռ Քիյեառի։ Գին 500 ֆրանք։ (Ամերիկա, Անգլիա, Եգիպտոս, եւն. 1ուկէս տոլար)։ Դիմել հեղինակին A. Tchobanian, 9 rue Say, Փարիզ (9), կամ Մ. Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer, Փարիզ (9)։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

A. SEARCHLIGHT
ON THE ARMENIAN QUESTION
(1878 – 1950)
Գրեց՝ ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ներկայ հատորը կուտայ առարկայական պատմութիւնը հայկական հարցին՝ Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ մեր օրերը։ (Անգլերէն)։

Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք նաեւ կարեւոր վաւերաթուղթերու պատճէնները, գրացանկ մը, գլխաւոր դէպքերու ժամանակագրական ցուցակ մը **(1829-1950)** եւ Հայաստանի քարտէսն ու դրօշը։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ
Գին թղթակազմ 2 տոլար, լաթակազմ 2.50 տոլար։
Դիմել՝ Հայրենիքի վարչութեան

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆԻ, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱՍԻ ԵՒԱՅԼՆ, ԻԲՐԵՒ ՆՈՒԷՐ։

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին ծրարները ղըրկուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ։

ԴԻՄԵԼ **MORY et CIE.** (Service VAUQUELIN)
3 rue St. Vincent de Paul, **Paris** (10)
Tél. TRU. 72–60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ կիրակիէ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ
Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ք. ՖՐԷԶ

26 Շաբաթ երեկոյ Ք. Ֆրէզ, Գարակէօզեանի օդասուն պարտէզին մէջ։
Կը ներկայացուի ՇԻԼԼԵՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ մնացած են ՉԻԹՈՒՆԻԻ նոր գործերէն.—

1.— **Ascension, la Fête du Sort** (Համբարձման վիճակ)։

2.— **Epopée populaire Arménienne** : Երկուքը մէկտեղ 275 ֆրանք։ [illegible]

ԲԻՒՐ ԱԿ, ՀԱԶԱՐ ԱԿԻՆ ՀԵՏ՝ 600 ֆրանք։

ԿԱՆԽԻԿ.— D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9)։

« Troubadours Arméniens »

Textes de Grégoire de Narek— Nahabed Koutchak, Grégoire d'Akhtamar, Sargavak de Berdak, Yeremia Keumurdjian, Nagache Hovnatan, Ohanès. Poésie populaire. Présentés par LUC–ANDRE MARCEL, dans les « Cahiers du Sud ». Գին՝ 160 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 200 ֆրանք։ Դիմել՝ գրատուն
HRAND SAMUELIAN
51, rue M.–le–Prince, Paris–6e, ուր կը գտնուին բացի ամէն տեսակ հայերէն գրքերէ, Հայերու վերաբերեալ ֆրանսերէն գրքեր, մանաւանդ իր վերջին հրատարակութիւնը՝ H. PASDERMADJIAN : HISTOIRE DE L'ARMENIE, des origines jusqu'à nos jours, մեծադիր հատորը, գին՝ 1000 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք։

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՔԱՆԻ ԱԺԱՆՍՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔ ՉԷ ԱՆՑԱԾ

Իսիի համբաւաւոր սրճարանը (Café des Sports) իր ազատ սրահով եւ ամբողջ բնակարանով հիմնովին ծախու է, ունի թէլէֆօն, կազ, ջուր, լոյս եւ կեդրոնական ջերմութիւն։ Մանրամասնութեան համար, կամ ներկայանալ եւ կամ հեռախօսել ուղղակի տիրոջ՝ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, 4 rue de la Défense, Իսի, Tél. Mic. 37.03։

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, **fantaisie** գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր **ser-viette**ներ այրերու համար։

ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS

106 Bld. Magenta, Paris (10) **Tél.: Nord 05–78**

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 22 AOUT 1950 Երեքշաբթի 22 ՕԳՈՍՏՈՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6234–Նոր շրջան թիւ 1645

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԿԱՐԴԱՐ

Տեսանք թէ հայերէն գիրք կարդացողներու թիւը հետզհետէ պակսած է վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին :

Հայ գրքերը վաճառումի յարաբերաբար փայլուն շրջան մը բոլորեցին Ֆրանսայի մէջ միայն վերջին պատերազմի ընթացքին 1942—1944, երբ առատ դրամ կար հրապարակին վրայ :

Հայերէն թերթ չկար. տպագրական մամուլը անգործ մնաց՝ հայերէն գիրք տպելու համար :

Կարգ մը դրամէր հայրենակիցներ առիթէն օգտուեցան՝ հայերէն գրքերու մատենադարան մը կազմելու համար : Ուրիշներ հազուագիւտ գրքեր գնեցին՝ իրենց դրամը «տեղաւորելու» նկատումով :

Ասիկա չի նշանակեր սակայն թէ հայերէն գիրք կարդացողներու թիւը շատցաւ : Ուրիշ բան է գիրք գնել՝ մատենադարան կազմելու կամ դրամը ապահով ապրանքի մը կապելու համար, ուրիշ բան՝ կարդալ :

Դժբախտաբար կարդացողներու թիւը գրքերու վաճառման քանակին համեմատութեամբ չէ աւելցած նոյնիսկ այդ փայլուն շրջանին :

Մնաց որ այդ բացառիկ շրջանը շուտով վերջ գտաւ : Արդէն 5 — 6 տարիէ ի վեր դարձեալ հայերէն գրքերը «անշարժ կալուած» դարձած են, գրատուններու դարակներուն ամուր կառչած :

Ինչո՞ւ չեն կարդար :

Գլխաւոր պատճառները կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով .—

Նախ՝ հայերէն գիտցող դրամէր հին սերունդէն շատեր 30 տարուան ընթացքին անդարձ կերպով բաժնուած են մեզմէ :

Երկրորդ՝ միջակ սերունդը (չափահաս որբեր ու որբուհիներ) ընտանեկան հոգերով ծանրաբեռնուած, շատ քիչ կը կարդայ :

Երրորդ՝ Նոր Սերունդի հայերէնի ծանօթութիւնը շատ տկար է եւ անբաւարար՝ հայերէն գիրք մը կարդալու եւ հասկնալու :

Բայց այս չէ ամէնը : Կան բազմաթիւ ուրիշ պատճառներ ալ, որոնք միայն Հայերուն յատուկ չեն, այլ կը պատշաճին բոլոր ազգերուն :

Շարժանկարը, անթելը, պարն ու մարզանքը աւելի շատ կը հրապուրեն ներկայ երիտասարդութիւնը քան գիրքը :

Արագութեան դարն է. մարդիկ գրքի ընթերցանութեան տրամադրելու ժամանակ չունին :

Կը նախընտրեն շարժանկարը, որ մէկ ժամուան մէջ ամբողջ գրքի մը բովանդակութիւնը կու տայ հաճելի ձեւով, առանց աչք եւ ուղեղ յոգնեցնելու :

Անթելը կը բանի գիշեր ցորեկ, տալով ամէն ճաշակի յարմար երաժշտական կտորներ, դասախօսութիւններ եւ տեղական ու քաղաքական լուրեր :

Մարզանքն ու պարը կը լրացնեն պակասը :

Հակառակ այս բոլորին, գիրքը իր պատուաւոր տեղն ունի բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդներու մօտ :

Ֆրանսայի մէջ տասնեակ հազարաւոր նոր գրքեր լոյս կը տեսնեն ամէն տարի, կամ հիները կը վերատպուին միլիոնաւոր օրինակներով : Թուղթի պակասը արգելք կ'ըլլայ աւելին տպելու — ինչպէս թերթերու համար :

Հայերէն գրքերու շատ չծախուելուն պատճառ ցոյց կը տրուի նաեւ գիներու սղութիւնը :

Այս պարագան ճիշդ է մանաւանդ արտասահման տպուած գրքերուն համար : Ֆրանքի սատիճանական անկումը՝ բաղդատմամբ օտար դրամներու՝ ստեղծած է այնպիսի վիճակ մը՝ որ շատ կը դժուարացնէ ուրիշ երկիրներէ եկած գրքերու վաճառումը :

Ֆրանքի անկման մասին գաղափար մը կազմելու համար, կը բաւէ յիշել միայն թէ՝ պատերազմէն առաջ 25 սանթիմի ծախուող թերթ մը այսօր 10 ֆրանք կ'արժէ, այսինքն 40 անգամ աւելի :

Այս համեմատութեամբ պէտք է որ 1939ին 10 ֆրանք արժող գիրք մը 400 ֆրանքի ծախուի այսօր : Բայց այդպէս չէ մանաւանդ Ֆրանսա տպուած հայ գրքերուն համար : Օրինակ, «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ու հատորները որ 20 ֆրանք կ'արժէին, այսօր կը ծախուին 300 Ֆր.ի

այսինքն միայն 15 անգամ աւելի :

Արտասահմանէն եկած գրքերը պէտք է արժեն 20 անգամ աւելի, առանց հաշուելու առաքման ծախքերը պայմանաւ որ պահեն տեղական դրամով իրենց նախկին գիները : Սակայն յաճախ օտար երկիրներու մէջ յաւելում կատարուած է հին գիներուն վրայ, իսկ նոր տպուածները շատ աւելի բարձր գիներով կը հրատարակուին : Որով բացի սակի բարձրութենէն, որ 15 — 20 առ հարիւր է ֆրանքի հետ բաղդատմամբ, կայնաեւ տեղական գիներու յաւելումը :

Այս պայմաններուն տակ անհնար է դուրսէն եկած գրքերու մեծ սպառում մը ունենալ Ֆրանսայի մէջ :

Ի՞նչ ընել հայերէն գրքի սպառումը ապահովելու համար :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏԽՐՈՒՆԻ

Խոր ցաւով կ'իմանանք մահը Յունաստանի մեր պաշտօնակից «Ազատ Օր»ի խմբագիր ընկեր ՍԵԴՐԱԿ ԳՈՀԱՐՈՒՆԻԻ : Հանգուցեալը բնիկ Մաղնիսացի էր, երիտասարդ տարիքէն յարած Հ. Յ. Դաշնակցութեան : Յաճախած էր Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանը, որուն կը պարտէր իր հայերէնի հմտութիւնը :

Իզմիրէն Աթէնք ապաստանելէ վերջ, ժամանակ մը զբաղեցաւ հիւսուածեղէնի գործով, գտնուեցաւ Լիփազմա եւ Փաթրաս, պաշտօնավարեց իբրեւ ուսուցիչ Լիփազմայի ազգային ու Հ. Կ. Խաչի վարժարաններուն մէջ :

Ընկեր Գոհարունի մասնաւորապէս 1944ին, Յունաստանի վերականգնումէն ետք, բացառիկ տեղ մը գրաւեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան Յունաստանի ղեկավարութեան մէջ : Անոր ճիգերուն արդիւնքն է «Ազատ Օր»ի երեւումը : Ընկեր Սեդրակի շնորհիւ վերջին տարիները վերակազմուեցան Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերը եւ մշակութային գետնի վրայ եւս տենդոտ գործունէութիւն ունեցաւ :

Գոհարունի վերջին տարիները կը տառապէր ստամոքսի հիւանդութենէ . ուրկէ եւ իր մահը :

Կ'աշխատակցէր նաեւ «Յուսաբեր»ին Ս. Գիսակ ստորագրութեամբ :

Մեր ցաւակցութիւնները կնոջ եւ զաւակներուն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՔԱՈՍԸ

Ահա խորագիր մը որ այլեւս դասական դարձաւ : Գրաշարը քանի մը տարէ ի վեր չի ցրուեր զայն, ինչպէս «Ձայներ Գաւառէն»ը, «Մարզական»ը, «Օր Օրին»ը եւայլն :

Վերջին անգամ սակայն լուսաւոր հեռանկար մը կը պարզուէր այդ խորագրին տակ,— «Պատրիարքի ընտրութիւն» : Ճիշդ է որ այս օրուան վաղուան խնդիր չէ, քանի որ կառավարութեան կամքէն կախում ունի, բայց գոնէ կիրքերը կը մեղմացնէ :

Ուրիշ բարեբեր լուր մըն է Տեղապահին Քալիֆորնիա ճամբորդութիւնը՝ իր միլիառատէր ազգականին : Այս այցելութեան եւս կապուած է հեռաւոր յոյս մը : Է՛հ, կրնայ հոն մնալ վերջապէս հրաժարելով տեղապահական փառքէն եւ «Պոլսոյ Քաոսէն» :

Հեռուէն դիտելով բայց մօտէն հետեւելով, կասկած մը սպրդեցաւ սիրտս :

Պիտի՞ վերջանայ այդ անճոռնի պայքարը տեղապահին ձեռնթափութեամբ : Որոշ է թէ կան մարդիկ որոնք իւղ կը լեցնեն այս կրակին վրայ, ի պաշտօնէ կամ ի շահ զանազան աւարառութեանց :

Գալիք պատրիարքը անշուշտ պէտք է մաքրէ «տաճարը՝ Փարիսեցիներէ», եթէ ինքն ալ չուզեր որ պատմութիւնը շարունակուի բիւզանդական աւանդութեամբ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի, կ'ըսեն, ըստ 1862ի ազգ. սահմանադրութեան, ինչպէս Նարոյեան պատրիարքինը :

Ինչպէս չօրհնել Գր. Օտեանները, Սերվիչէններ, որոնք օժտած են հայ ժողովուրդը պետական օրէնսդրութեամբ մը, ասկէ 88 տարի առաջ : Իսկ այսօր մարդիկ զայն պատառ պատառ ընել կը փորձեն իրենց յամառ եսասիրութեամբ

ամուլ փառասիրութեամբ եւ կամ անուղղայ գըրպանոմոլութեամբ :

Կը մաղթեմ որ Խրիմեաններու, Իզմիրլեաններու Վարժապետեաններու եւ Դուրեաններու աթոռը ունենայ իր արժանաւոր յաջորդը, եթէ տակաւին այդ խմորով եկեղեցականներ մնացած են Պոլսոյ Աթոռին համար :

ՍՕՍԻ

ՔԱՈՍԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Երէկ հասած պոլսական թերթերը տարօրինակ երեւոյթ մը կը պարզեն : Աստուածածնայ տօնին առթիւ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ կատարուած են հանդիսաւոր արարողութիւններ եւ խաղողի օրհնութիւն : Բայց ահա պարզուած երեւոյթը .—

Կարգաւորկները շարունակեր են իրենց պաշտօնավարութիւնը : Ժամանակ սխնակ մը կը նըւիրէ Քուրուչէշմէի եկեղեցիին մէջ Գրիգոր եպիս. Կարապետեանի պատարագին ու քարոզին, եւ կը յիշէ թէ երկու երեք եկեղեցիներ դարձեալ «սրբապղծուեցան » :

Իսկ Մարմարա կը նկարագրէ միւսները : Մայր եկեղեցիի մէջ պատարագած է Հմայեակ վրդ. Պախթիարեան եւ քարոզած : Բերայի Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ պատարագած եւ քարոզած է Սահակ վրդ. Փափազեան, Գընալը կըղզիի մէջ նախագահած եւ քարոզած Թովմաս քհնյ. Շիկահեր, եւայլն :

ԱՆԳԱՐԱ ժամանած է ամերիկեան զինուորական օժանդակութեան բաժնին պետ զօր. Ուիլեըմ Արնոլտ որ կը յաջորդէ զօր. Մաք Պրիտի :

Հելլենական տագնապը

Ազատականներու պետ Վենիզէլոս դեռ չի կրցաւ կազմել նոր դահլիճը, հակառակ անոր որ խօսակցութիւնները կը շարունակէ միւս կուսակցութեանց պետերուն հետ :

Անհամաձայնութեան գլխաւոր պատճառը այն է որ Ազատականները կ'ուզեն խստութեամբ շարժիլ համայնավարներու դէմ, մինչ հրաժարեալ վարչապետը զօր. Փլասթիրաս մեղմութեան կողմնակից է եւ վերջերս մահուան դատապարտուած համայնավարներուն պատիժը պիտի թեթեւցնէր : Նոյնիսկ այս մասին հրամանագիր մը որ պիտի հրատարակուէր, ետ առնուեցաւ վերջին պահուն : Մեղմութեան հակառակորդները շատ են, որովհետեւ կը վախնան որ անցեալ տարիներու քաղաքային պատերազմը վերսկսի, մանաւանդ որ բանուորական սէնտիքաները մեծ մասով համայնավարներու ձեռքն են :

Յունաստանի կացութիւնը կը շարունակէ դժուարին ըլլալ հակառակ ամերիկեան օգնութեան եւ ըմբոստներու դէմ տարուած յաղթանակին : Աղքատութիւն կը տիրէ եւ օրավարձերը շատ վար կը մնան հետզհետէ աւելցող սղութենէն : Արտաքին յարաբերութիւններն ալ բարելաւուած չեն : Թէեւ Եուկոսլաւիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերսկսան, բայց անկախ Մակեդոնիոյ կազմութեան եւ Ալպանիոյ վրայ Պելկրատի ծրագիրները կան ու կը մնան, ինչ որ կը մտահոգէ Յունաստանը : Ասկից զատ Յունաստան Միացեալ Ազգերու առջեւ պիտի դնէ հարցը իր քսան հազար զաւակներուն որ առեւանգուած են :

Եթէ Վենիզէլոս չկարենայ խառն դահլիճի մը կազմութիւնը յաջողցնել, կը կարծուի թէ խորհրդարանը պիտի լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին :

Ներքին նախարարին ճառը

ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ Է ԽՈՒԶԵԼԻ ԸԼԼԱԼ ՔԱՆ ԶԻՆԵԼԻ

Ներքին նախարար Պ. Քէօյ գաւառի մէջ երկրագործական համագումարի մը նախագահելով ճառ մը խօսեցաւ ուր ի մէջ այլոց ըսաւ .—

«Ոմանք կ'աշխատին երկուքի բաժնել Ֆրանսացիները, անոնք որ պատերազմ կը պատրաստեն եւ անոնք որ խաղաղութեան համար թուղթեր ստորագրել կուտան : Մենք նոյն բանը տեսանք 1914էն առաջ ալ, երբ զինուորական վարկերը կը մերժուէին : Ի՞նչ կ'ուզենք մենք : Մէկ բան, ինքզինքնիս պաշտպանել, արգիլել նոր արշաւանք մը մեր երկրէն ներս եւ նոր մահարձաններ չաւելցնել մեր ճամբաներուն վրայ :

Այս պատճառով պէտք է գործակցինք ազատ ազգերու կազմին որ ստեղծուեցաւ Քորէայի պատերազմէն ի վեր : Չեմ կարծեր որ անմիջական վտանգ մը կայ : Բայց, բան մը որուն վստահեմ, պէտք է վտանգին պահուն պաշտպանուած ըլլանք ապահովութեամբ մը : Այս վիճակը նիւթական զոհողութիւններ կը պարտադրէ : Այն պահուն որ գանձային վտանգը սպառնալից էր առաջ բերուելու մեծամասնութիւն մը եւ ոսկեդրամը անմիջապէս իջաւ : Այս քաղաքականութիւնն է լաւագոյն ապահովութիւնը երկրագործական գիներուն :

Արդարեւ, անհամբերութեան վայրկեաններ կան, բայց աւել իլաւ է խուզելի ոչխար մը ըլլալ, քան երթալ սպանդանոց զենուելու » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ՋՏԵՆՔ ԾԷՍԵՐՆ ՈՒ ՍՈՒՐԲԵՐԸ

Երբ ծէս կ'ըսենք, մեր ամէնուս միտքին առջեւը կուգան – կ'անցնին տարուան բոլոր մեծ ու փոքր արարողութիւնները որ տեղի կ'ունենան մեր եկեղեցիներուն մէջ, Ծնունդի տօնէն մինչեւ աւուրեայ ժամասացութիւնները, սաղմոս, աւետարան, մարգարէից գիրքեր: Մինչեւ Պահոց, Յարութեան, Այլակերպութեան, Համբարձման եւ անոնց հետ շաղկապեալ բազմազան սուրբերու շուրջը յօրինուած աղօթքներն ու շարականները :

Անշուշտ այնքան միամիտ չեմ որ կարծեմ թէ՝ գրիչի մէկ հարուածով կարելի է փոխել երկու հազար տարուան ամրանիստ կարգերը: Սոփեստութիւն ալ չէ ըրածս: Բայց կայ էական բան մը, որ քրիստոնէական կրօնի հաւատաւոր ժողովուրդներէն առաջինն ու ամէնէն պինդգլուխը Հայն ըլլալով մէկտեղ, պէտք է այլեւս անդրադառնանք մեր ազատամիտ խառնուածքին եւ նորոգենք մեր յառաջդիմասիրութիւնը : Տակաւին քանի՞ դար պիտի սպասենք որ մեր միտքը բացուի, զտելու համար մեր ծէսերն ու սուրբերը:

Ծէսերու խնդիրը շատ երկար է ու բարդ: Օրաթերթով չի լուծուիր: Անշուշտ Սուրբերու զտումն ալ անկարելի է՝ առանց Էջմիածնի Մայր Աթոռին մէջ գումարելի հոգեւոր եւ աշխարհական Համագումարի մը որոշումին :

Բայց՝ երկաթը ծեծելով է որ ձեւ կ'առնէ: Գրենք, խօսինք եւ հասունցնենք խնդիրը, մինչեւ որ համագումար մը ելքի բերէ զայն :

Սուրբերը որ շարան – շարան յիշատակուած են մեր տօնացոյց – օրացոյցներուն մէջ, Յունուարէն մինչեւ Դեկտեմբեր, գիտէ՞ք թէ ո՞վքեր են եւ ի՞նչ համեմատութեամբ օտար եւ Հայ:

Փոքրիկ աշխատանք մը կատարեցի , օրացոյցի մը մէջէն քաղելով այդ զարմանահրաշ սուրբերուն անունները: Անկէ դուրս եկաւ որ՝ մենք Հայերս՝ տարուան մը մէջ, կը տօնենք հարիւրքսանըեօթէն աւելի ՕՏԱՐ ՍՈՒՐԲԵՐ, քառասունըմէկ ՀԱՅ ՍՈՒՐԲԻ ԴԷՄ:

Չէ՞ք գայթակղիր :

Բայց թուեմ ու տեսէք.—

— Յովհաննէս Մկրտիչ, (Ծնունդ), Պետրոս Վլաս եպիսկոպոս, Անտոն, Տրիփոն, Պարսամ , Եփեսոսի մանկունք, Աթանաս եւ Կիւրեղ, Կիրակոս, Յուղիտա, Եւգինէոս, Մակարիոս (Յունուարին):

— Յովնան մարգարէ (Փետրուարին):

— Կիւրեղ, Անառակ Որդին, Տնտեսին, Քառասուն Մանկանց, Դատաւորին (Մարտ):

— Ղազարոսին, Յովհ. Կարապետ՝ գլխատում (Ապրիլին):

— Յովհ. Կարապետ՝ Նշխարք, Աթանագինէ եպիսկ., Բեթլեհէմի մանուկներ, Եպիփան Կիպրացի, Կոստանդին Թագաւոր, Թէոդերոն Գաղատացի, Անդոնիոս եւ այլ վկայք, Դանիէլ մարգարէ (Յունիսին):

— Գիւտ տփոյ Ս. Կուսին, Կալիստրատոս, Զաքարիա, Եղիսէ մարգարէ, Տասներկու Առաքեալք (ամէն մէկն առանձին ալ տօնուելէ յետոյ), Յիշատակ Տապանակին, Այլակերպութիւն, Եսայի մարգարէ, Թադէոս Առաքեալ, Կիպրիանոս եպիսկ., Աթանագինէ եպիսկ. (եղաւ երկու), Եղիազար Մակաբայեցի (Յուլիսին):

— Երկոտասան մարգարէք (ամէն մէկն առանձին տօնուելէ վերջ), Սոփիա եւ Դստերք , Եփեսոսի ժողովին 200 հայրապետներ, վերափոխումն (ինն օր), Յովակիմ եւ Աննա, Երեմիա մարգարէ, Թովմաս Առաքեալ, Գիւտ Գօտւոյ Ս. Կուսէն, Եզեկիէլ, Եզր, Զաքարիա, Յովհ. Կարապետ՝ Գիւտ գլխոյ (Օգոստոսին):

— Յակոբ եւ Շմաւոն, Անտրէ զրվր., Անդրիանոս եւ կինը Անատօլ, Անարծաթ բժիշկներ՝ Կոզմոս եւ Դամիանոս, Ծնունդ Ս. Կուսին, Նիկիոյ ժողովի 318 հայրապետներ, Սիմէոն Սիւնակեցի, Փեփրոն, Բարաղամ եւ Անթիմոս, Ռոմանոս (Սեպտեմբերին):

— Երմոնէ եւ Նեքտար, Փոկաս եւ Երանոս, Թեկղ, եւ Պեղիկ, Պանտալէոն, Անանիա, Մատաթիա, Դիոնիսիոս Արիսպագացի, չորս Աւետարանիչներ, Ղունկիանոս կարապետ, Թէոդորոն քահանայ, Խարիթեան 10.200 վկայք, երկոտասան վարդապետք, Անաստաս քահանայ, Հիպերիքեանց վկայք (Հոկտեմբերին):

— Յովհ. Ոսկեբերան, Ստեփանոս Հռովմայ հայրապետ) , Ակիփսիմէ եպիսկ., Մետրոփանոս, Հրեշտակապետներ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ, Մելիտոս Անտերքացի, Դեմետր վկայ, Ռոմանոս միայնակեաց, Անդրէաս եւ Փիլիպոս Առաքեալք , Ընծայումն Ս. Կուսին, Գրիգոր Սքանչելագործ եւ Նիկողոս հայրապետ, Յուլիանէ եւ Վասիլուհի, Ղունկիանոս քահանայ, Կղեմէս հայրապետ (Նոյեմբերին):

— Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս, Գինարիոս եպիսկ. Հարցն Եգիպտացւոց (զմայլելի), Յղութիւն Ս. Աստուածածնի, Մինաս եւ Երմոգինէ , Պօղիկարպոս հայրապետ, Եւստրատոս, Իգնատիոս եւ Ադդէ, Թէոպոմպէ եպիսկ., Ինդոս եւ Դոմնայ կոյսեր, Դաւիթ մարգարէ, Ստեփանոս Նախվկյ., Պետրոս եւ Պօղոս Առաքեալք, Բարսեղ հայրապետ (Դեկտեմբերին):

Գումար՝ այս բոլոր օտար սուրբերուն՝՝ հարիւրքսանըեօթէն աւելի :

Մէկ– քանիներէն զատ՝ դուք կը ճանչնա՞ք այդ անձերը,— թող ըլլան նոյնիսկ սուրբ կամ սրբացուածներ: Կը խօսի՞ն ձեր հոգիին հետ, ձեր Հայու հոգիին հետ :

Ատոնցմէ ամէնքն ալ՝ քրիստոնէական կրօնի՞ն հետ կապ ունին: Աստուածաշնչական, հեթանոսական, զուտ հրէական անուն ու անձ քի՞չ կան անոնց մէջ :

Կրնայ ըլլալ որ վերի ցանկը թերի ըլլայ, կամ ցանկէն սուրբերէն մէկ – քանին՝ հայ – ազգային ըլլան, դարձեալ բան մը չեն փոխեր ի նպաստ մեր փնտռած զտումին :

Անցնինք հիմա զուտ ազգային, հայ սուրբերուն :

Տօնացոյց – օրացոյցներու մէջ յիշատակուած հայ եւ հայացուած սուրբերն են.—

— Վահան Գողթնացի (Յունուարին):

— Սարգիս Զօրավար, Մարտիրոս՝ իր որդին, Ատովմեանց, Սուքիասեանց, Ոսկեանց, Ղեւոնդեանց, Վարդանանց (...ինչո՞ւ չունենանք նաեւ Ապրիլեանց Նահատակացը), Սահակ Պարթեւ հայրապետ, Թէոդորոս Զօրավար (ինչո՞ւ չյիշուին նաեւ ուրիշ նշանաւոր հայ զօրավարներ ու վարիչներ), (Փետրուարին):

— Յովհան Օձնեցի, Յովհան Որոտնեցի , Գրիգոր Տաթեւացի, Գր. Լուսաւորիչ (մուտն ի վիրապ) (Մարտին):

— Բիւրաւոր Նահատակաց (Ապրիլեանց) (Ապրիլին) :

Մայիսին յիշատակուելիք Սուրբ չունինք եղեր :

— Հռիփսիմեանց – Գայեանեանց, Լուսաւորիչ (ելն ի վիրապէն), Նունեայ եւ Մանեայ կոյսեր, Սահակ եւ Յովսէփ Իշխաններ, Մեծն Ներսէս հայրապետ, Լուսաւորիչ (Գիւտնշխարաց) , Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ (Յունիսին):

— Տրդատ Թագաւոր եւ Աշխէն (4000 տարուան ընթացքին՝ ուրիշ Թագաւոր եւ Թագուհի չունի՞նք՝ արժանի յիշատակութեան ի կարգ սրբոց):

Վարդավառ, Սանդուխտ կոյս (եւ դեռ քանի՜ բիւր կոյսեր՝ անյիշատակ մնացած), Նախահարց (որո՞նք) , Որդւոց եւ Թոռանց Լուսաւորչի, (Յուլիսին):

— Տօն Շողակաթի Ս. Էջմիածնի, Ստեփաննոս Ուլնեցի (եւ դեռ քանի քանի Ուլնեցի – Զէյթունցի քաջեր) (Օգոստոսին):

— Շուշան, Գէորգ Զօրավար, Վարագայ Խաչ (Սեպտեմբերին):

— Վարագայ Խաչ, Դաւիթ Դըւնեցի, Սահակ եւ Համազասպ, Վառվառէ, Եօթանասուներկու Աշակերտներ, Թարգմանիչք, Գրիգոր Ագուանից կաթողիկոս (Հոկտեմբերին):

— Նոյեմբերին՝ յիշատակուելիք հայ սուրբ չկայ :

— Սուրբ Յակոբ, Որդւոց Որոտման (Դեկտեմբերին):

Ընդամէնը՝ հազիւ քառասուն մը հայ սուրբեր, եւ՝ ինչպէս յայտնի է, անոնց ալ մէկ մասը օտարազգի — հայացուած :

Պարտիզպանն ու այգեպանը վարպետօրէն կը յօտեն (կը կտրեն), տարին մէկ – երկու անգամ , խաղողի աւելորդ ճիւղերը, սեխ – ձմերուկ – վարունգ – դդումի վնասակար թեւերը, ծառերուն գերաճած ոստերը, վարդենիին արշաւող փուշերը: Մենք, իբր ուշիմ եւ յառաջդիմասէր ցեղ , ի՞նչպէս կը հանդուրժենք երկու հազար տարիէ ի վեր, որ մեր ազգային բուրաստանը աւրշտկուի, տիրակալուի, սէգրոհ (ինչպէս կ'ըսէ ժողովուրդը) օտար խոտերով ու փուշերով, — միշտ ի վնաս մեր սեփական ազգային ծիլ–ծաղկունքին :

Մեզմէ աւելի կրօնամոլ ու ծխապաշտ՝ կաթոլիկ ազգերն են միայն՝ որ կառչած մնացած են աշխարհի բոլոր սուրբերուն: Ֆրանսական ազատաշունչ Յեղափոխութիւնը չէ կրցած գոնէ կըրճատել իր գեղեցիկ երկիրը գրաւած սուրբերուն ցանկը: Մայրաքաղաքին՝ Փարիզի մէջ, պատերուն զամուած plaqueներով յայտնի փողոցները՝ որոնք կը կրեն սուրբի մը անունը,— Saint Placide, Saint Honoré, Saint Denis, Saint Sulpice, Saint Gervais, եւն. եւն. գիտէ՞ք ի՞նչ թիւի կը հասնին, — Երկու հարիւրէ աւելի :

Ինչպէս ամէն դարու մէջ, մենք Հայերս ամէն ազգէ առաջ ընդունած ենք նոր գաղափարները : Այս կէտին մէջ ալ առաջ անցնինքեւ մկրատենք, յօտենք, կտրենք, կրճատենք այդ օտար սուրբերուն ցանկերը: Դնենք անոնց տեղ՝ մեր ազգային սուրբերը, հինէն ու նորէն սրբացնելիք նոր սուրբեր, որոց անունները անգամ քա՛ղցր պիտի հնչեն մեր ականջներուն :

ԶԻԹՈՒՆԻ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Անթիլիասի Դպրեվանքը

(Քաղուած «Հասկ»ի Յուլիս – Օգոստոս թիւէն):

Այս տարի լրացաւ Անթիլիասի դպրեվանքի հիմնարկութեան քառասներորդ տարեշրջանը: Յարդիւրարու յաջորդած են 6 տեսուչներ: Դասընթացքը չէն 7ը տարիներու բարձրացած է : Ուսանողներու թիւը կրկնապատկուած , ելեւմտացոյցը անհամեմատ աւելցած: Բազմաթիւ շրջանաւարտներ հոգեւոր կոչումին ձեռնադրուած եւ ուրիշներ կրթական եւ ընկերային ասպարէզին նուիրուած են: Այսօր դպրեվանքը Հայ Սփիւռքի մէջ հոգեւոր դաստիարակութեան եւ մշակոյթի կեդրոն կը նկատուի :

Ներկայ տարեշրջանին է որ Դպրեվանքը ունեցած է ուսանողներու ստուարագոյն թիւը : Նախորդ տարեշրջաններուն ուսանողներուն թիւը տարուբերած է 25էն 40ի միջեւ: Իսկ այս տարեշրջանին է որ այդ թիւը բարձրացած է 70ի հաշուելով քահանայից դասարանը :

Ուսանողները հաւաքուած են զանազան երկիրներէ, Լիբանան, Սուրիա, Պաղեստին, Եգիպտոս եւ Թուրքիա :

Դպրեվանքը կը հոգայ ուսանողներու գիշերօթիկի, պաշտօնական զգեստի եւ կրթական ու գրենական բոլոր ծախսերը: Ուսանողներէն կը պահանջուի 25ական լիբ. ոսկի պահեստի գումար մը երթեւեկի եւ անձնական ծախսերու ապահովութեան համար :

Դպրեվանքի հիմնական ծրագիրներէն մէկն է եղած – կուսակրօն վարդապետներու , աշխարհական ուսուցիչներու եւ ընկերային գործիչներու պատրաստութեան զուգընթաց — պատրաստել նաեւ ամուսնացեալ քահանաներ : Նկատելով որ երկար տարիներ պէտք էր մինչեւ որ շրջանաւարտ կամ թերաւարտ սան մը ընտանիք կազմէր եւ քահանայական կոչման արժանանար, Հայրապետին հրամանով, Դպրեվանքի տեսչութիւնը ներկայ տարեշրջանին հաստատած է քահանայից մասնաւոր դասարան մը՝ կազմուած ամուսնացած եօթը թեկնածուներէ, եւ որոշ նախապատրաստութիւն ունեցող եւ կոչում զգացող երեք երիտասարդներէ, ամէնը տասը հոգի :

Քահանաներու ուսման ծրագիրը կը պարունակէ երկու տարեշրջանի ուսումնական եւ գործնական աշխատանք, քիչ պարագաներու մինչեւ երեք տարի: Անոնց տրուած ուսման նիւթերն են պատմութիւն Ս. Գրոց, Քրիստոնէական, Ծիսագիտութիւն, Ներածութիւն Հին եւ Նոր Կտակարաններու , Վարդապետական եւ Հովուական Աստուածաբանութիւն, Հին եւ Արդի Հայ գրականութիւն, գրաբար եւ աշխարհաբար հայերէն լեզու, եկեղեցական երաժշտութիւն եւ Գործնական ժամապաշտութիւն :

Քահանայացուներու գիշերօթիկի եւ դպրոցական ծախսերը կը հոգայ կաթողիկոսարանը եւ որոշ գումար մը կը յատկացնէ իւրաքանչիւրի ընտանեկան ծախսերուն :

Դպրեվանքը այս տարի ունեցած է 18 ուսուցիչ, 6ը եկեղեցական, 12ը աշխարհական: Երկու արաբերէնի ուսուցիչները տրամադրուած են Լիբանանի Կրթ. Տեսչութեան կողմէ :

Դպրեվանքի մէջ ամէնէն աւելի ուժ կը տրուի լեզուներու, մասնաւորապէս Ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի :

Դպրեվանքի սաներէն եւ ուսուցիչներէն շատեր դասեր կ'աւանդեն կաթողիկոսարանին կողմէ Անթիլիասի եւ շրջանի մէջ հաստատուած Մեսրոպեան նախակրթարանի մէջ ինչպէս եւ կիրակի օրերը Պէյրութ կ'իջնեն դասաւանդելու , քաղաքի 6 տարբեր թաղերու Հայոց եկեղեցւոյ կիրակնօրեայ դպրոցներու մէջ :

Իսկ երեք ուսուցիչներ կը հետեւին Պէյրութի բարձրագոյն կրթական հաստատութեանց :

Դպրեվանքի ուսուցիչները յաճախ կանչուած են բանախօսելու Լիբանանի Ռատիոյի ամսական կրօնական ժամուն, կամ կաթողիկոսարանի կողմէ հաստատուած ժողովրդային լսարանի :

Շաբաթ իրիկունները յատկացուած են գրական – գեղարուեստական երեկոյթներու :

Այս տարի Դպրեվանքը իր Միջնակարգ Ուսմանց քառամեայ դասընթացքէն շրջանաւարտ տըւաւ հինգ երիտասարդ տիրացուներ: Քահանայից դասարանի 10ը ուսանողներէն երկու հոգի արժանացան ամուսնացեալ քահանայութեան կոչումին:

ԱՒԱԶԱԿԸ.— Շուտ, յանձնէ դրամդ եւ բոլոր ունեցածդ :

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ.— Նախ՝ ցուցուր ինծի աւազակութեան արտօնագիրդ ...

×

ԿԻՆ ՄԸ.— Գիշերներն ալ կը մուրաս :

ՄՈՒՐԱՑԻԿԸ.— Ի՞նչ ընեմ, տիկին, կեանքը այնքան դժուարացաւ՝ որ ստիպուած եմ գիշերն ալ աշխատիլ ...:

ԹՈՒՐՔ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ամասիոյ նախկին երեսփոխան Էսատ Ուրաս 700 էջնոց հատոր մը հրատարակած է « Հայերը պատմութեան մէջ եւ հայկական հարցը» նիւթին վրայ։ Ան կը խօսի Հայոց պատմական անցեալին, ներկային ու «ապագային» (?) մասին։ Հեղինակը երկար տարիներ նուիրեր է ուսումնասիրելու եւ հանրութեան ներկայացնելու համար «Հայկական Հարց » կոչուածը, դիմելով բազմաթիւ հին ու նոր հրատարակութեանց ։

Այս առթիւ «Աքշամ» թերթին մէջ նախկին Հալէպի երեսփոխան Ֆազըլ Ահմէտ Այքաչ գովաբանական գրախօսական մը կը գրէ, ուր, ի մէջ այլոց կ՚ըսէ.—

« Դարեր ու դարեր կողք կողքի եւ գլուխ-գլխի ապրեցանք Հայերուն հետ եւ ապագային ալ թեկնածու ենք դարձեալ միասին ապրելու անոնց հետ ։

Մինչեւ այսօր ո՞վ արժանի կարեւորութեամբ ուսումնասիրեց հայ հայրենակիցներու ղանդուածային կեանքը, արկածախնդրութիւնը, խռէտլները եւ դատերը, որոնք չափազանց կարեւոր բնոյթ կը կրեն ։

Մեր քաղաքական կամ վարչական դէմքերէն քանի՞ հոգի իրապէս տեղեակ էր այն կնճռոտ դատին, զոր կը կոչենք «Հայկական Հարց․․․»։

Մինչդեռ այս Դատը հանդիսացած է մեր կարեւոր զբաղումներէն մէկը՝ թէ մեր դիւանագիտական եւ թէ ներքին քաղաքականութեան պատմութեան մէջ եւ այսօր ալ կը պահէ այդ հանգամանքը ։

Այս պատճառով ամէն բարեմիտ Թուրքի համար բարեբաստիկ իմացական լուսարձակ մը կը նկատեմ հատորը, որ կատարելապէս կը լուսաւորէ մէկը մեր ներքին խնդիրներէն, զոր ուսումնասիրելու ձանձրոյթը յանձն չենք առած մինչեւ այսօր՝ հակառակ անոր որ մեր տղայութենէն ի վեր յաճախակի կը լսենք «Հայկական Հարց»ին անունը, առանց գիտնալու թէ ինչ է ան»։

ԽՄԲ.— Հետաքրքիր է տեսնել այս հատորը հասկնալու համար, աւելորդ անգամ մը եւս թէ, հայկական խնդիրին առջեւ «թրքական ակնոց»ը փոխուա՞ծ է թէ ոչ, մանաւանդ երբ ան կը խօսի եղեր Հայոց «ապագային» մասին ալ ․․․։

50 ՄԻԼԻԱՐԻ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Առասպելական ժառանգութեան մը խնդիրը կայ այս պահուս Պելճիքայի մէջ։ Բազմաթիւ նոտարներ երկար ատենէ ի վեր կը փնտռէին ու կը հետապնդէին զայն ։

Անվէրսի մէջ 1795ին մեռած էր Օր. Թըքընդ որ թողած էր յիսուն միլիառ պելժիական ֆրանքի հարստութիւն մը, կալուածներ, գոհարեղէններ, դրամ եւ մանաւանդ փոխատուութիւններ։ Նոտարները իրական փաստեր գտած են որ այդ օրիորդը 1794ին տասը հազար անգլիական ոսկի փոխ տուած է Շուէտի կառավարութեան, նաեւ ուրիշ գումարներ Տանըմարքայի եւ Հոլանտայի ։

Այս հարստութեան համար ներկայացած են 310 ժառանգորդ, պելժ եւ օտար ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ, 14 Օգոստոս.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը՝ տեղի ունեցաւ 13 Օգոստոս կիրակի, Նաճարեաններու ագարակին մէջ, հոծ բազմութեամբ մը ։

Հանդէսը բացուեցաւ Կապ. Խաչի քայլերգ, «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր երգեցին Սէնթ Անթուանի Նոր Սերունդէն խումբ մը օրիորդներ։

Օրուան նախագահուհի Տիկին Իվոն Աւեդեան Միութեան 40ամեայ աշխատանքները ներկայացուց, թուելով ազգապահպանման համար տրուած աշխատանքները, եւ այն բազմաթիւ օգնութիւնները որ ըրած է թէ հոս եւ թէ արտասահման ։

Գեղարուեստական բաժինը պատրաստուած էր ճոխ եւ խնամեալ։ Երգեցին եւ արտասանեցին Սէնթ Անթուանէն սիրուած հայրենակից Ռուբէն Մանուկեան, Վալանսէն պատահմամբ եկած Պ. Զարեհ, մեներգեց նաեւ Պորտոյէն հայրենակից մը, Գափիւսէլի Նոր Սերունդէն Պ.Արտաշէս Նազարէթեան, Սէնթ Անթուանէն Օր. Մանուկեան եւ Օրդ. Սրբուհի Սաթոյեան ։

Գեղարուեստական բաժինը լրանալէն առաջ, Սէնթ Անթուանի Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբէն քանի մը աղջիկներ հայկական տարազներով պարեցին ու երգեցին պահ մը յիշեցնելով հայրենի բնաշխարհը։ Ամէն գնահատանքի արժանի են Տիկ. Աւեդեանի ջանքերը, որ կարելին չէր խնայած, գեղարուեստական բաժինը փայլուն ընցնելու համար ։

Գեղարուեստ. բաժինէն վերջը յայտարարուեցաւ որ, աճուրդ մը տեղի պիտի ունենայ, որուն արդիւնքը պիտի յատկացուի Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Դպրեվանքին։ Ափսէ մը անուշեղէն դրուեցաւ աճուրդի, որու հանդիսականները լիառատ մասնակցեցան եւ կարճ ժամանակուան ընթացքին գոյացաւ 11.400 ֆրանքի գումար մը ։

Ամէնէն աւելի եռանդով աճուրդին մասնակցեցան հայրենակիցներ, Մանուկեան, Մարկոսեան, Նազարէթեան եւ Գրիգորեան եւ զանազան Նոր Սերունդի մասնաճիւղեր։ (Աճուրդը շահեցաւ հայրենակից Մարկոս Մարկոսեան, դարձեալ Նոր Սերունդէն, նուիրելով Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ։

Ամէնէն վերջը Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբին կողմանէ ներկայացուեցաւ Հնարամիտ վարձակալ զաւեշտը, խիստ զուարճացնելով հանդիսականները։

Այս պատեհ առիթով կ՚արժէ քանի մը խօսք ընել Սէնթ Անթուանի գաղութին մասին։ 1928էն ի վեր մօտ 400 ընտանիք հայ հաստատուած են այս բարձունքին վրայ, հիմնելով իրենց բնակարանները, ինչպէս եկեղեցի եւ դպրոց։ 1947ին երկու կարաւաններով մօտ 80 ընտանիք մեկնած են հայրենիք։ Տեղւոյն ժողովուրդը բարեկեցիկ եւ առ հասարակ գործաւոր դասակարգէ կը բաղկանայ։ Շատ համերաշխ են եւ հայրենասէր։ Ամէն ազգային ձեռնարկ ընդհանուր առմամբ կը քաջալերուի հասարակութենէն, ըլլայ նիւթապէս, ըլլայ բարոյապէս։ Վերջացող դպրոցական տարեշրջանին, մօտ հարիւր աշակերտութիւն ունէր դպրոցը, որ տեղի կ՚ունենայ տեղւոյս եկեղեցւոյ մէջ ամէն երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի, իսկ հինգշաբթի ամբողջ օրը, ուսուցիչ ունենալով Պ. Թադէոսեանը, որ իր կարելին չի խնայեր նոր սերունդի դաստիարակութեան համար։ Վերջերս կազմած է սկաուտական խումբ մը, դպրոցի աշակերտութենէն, որ Նիսի շրջանը օդափոխութեան գացած է։ Եկեղեցին գլալի յառաջդիմութիւն ունեցած է շնորհիւ նորընծայ Ներսէս քհնյ. Կատարինեանի խաղաղասէր ջանքերուն եւ քարոզներուն ։

Ցանկալի է որ յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին Սէնթ Անթուանցիները արժեցնելով մեր համերաշխ ոգին, ունենանք միակ դպրոց մը առանց բաժան բաժանի, օրինակ հանդիսանալով ուրիշ թաղերու ։

Սէնթ Անթուանցի մը

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Մենք ալ տօնեցինք Խանասորի արշաւանքին տարեդարձը, սարքելով դաշտահանդէս մը Յուլիս 30ին Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ, Ժան Ժոռէսի ծառախիտ անտառին մէջ ։

Հազիւ հոն հասած, մուտքի դրան առջեւի պաղ եւ անուշ ջուրով լուացուեցանք եւ ժողովուրդը սկսաւ իր պատրաստութիւնները տեսնել ճաշի համար։ Կէսօրին խորովածի հոտերը կը բուրեն ամէն կողմէ։

Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին սկսաւ պաշտօնական բաժինը։ Օրուան նախագահը ընկեր Ղ. Թորոսեան քանի մը խօսքով պարզեց օրուան տօնին իմաստը, շեշտելով — « Խանասորի արշաւանքը արձագանգ գտաւ մամուլին մէջ, թէ՝ համալսարանական ուսանողներ կէս ձգած իրենց ուսումը, գացին եւ իրենց վրէժը լուծեցին Մազրիկ ցեղէն։

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան ընկեր Յ. Ղարիպեան, «Զօյգ եղ ունիմ»ով, Օր. Թ. Մարտիրոսեան երկու երգերով, Մարտիրոսեան քոյրեր՝ Ալիս եւ Պէաթրիս որ մեր Ռատիօ Կրընոպլի պարծանքն են, երգեցին հայերէն եւ ֆրանսերէն, Տիկ. Պայծառ Մուրատեան « Լռեց ամպերը»։ Արտասանեցին Խաչատուր Անտոնեան եւ Պ. Մարտիրոսեան։ «Կարկուտ տեղաց»ով սկըսած հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով ։

Վ. ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼՊՈՄԻ Թիւ 10։ Կը պարունակէ հերոսներու կենսագրութիւնն ու նկարները։ Հասցէ նկարիչ Աւօ, Հալէպ ։

ԲԺԻՇԿԸ.— Ինչպէս է հիւանդը այսօր ։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻՆ.— Շատ լաւ չէ. սոսկալի ցաւեր ունի։

ԲԺԻՇԿԸ.— Քանի անգամ ըսի որ խօսելու այդ ձեւը սխալ է. պիտի ըսես՝ «Կը կարծէ սոսկալի ցաւեր ունենալ»։

Ուրիշ օր մը.— Այսօր ի՞նչպէս է։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻՆ.— Այսօր բնաւ չի շարժիր. կը կարծէ մեռած ըլլալ ․․․։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (152)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Դ.

Անցաւ ժամանակ, մի օր էլ եկաւ կուսանոցի հրամանը. կոյս Հեղինէն, Աւետարանոցի ամենախելօք մարդը, հրամայում էր, որ ձեռք վերցնեմ աշխարհի գործերից, կորչեմ մեր սարերից, թէ չէ՝ եկեղեցին ինձ կ՚անիծէ եւ Աստուած խռով կը մնայ մեզանից։ Եկեղեցին, ի հարկէ, ուժեղ է Մելիքի իշխանութիւնից։ Բայց նա չէր վախեցնի Մանասին, որ այնքան ժամանակ ապրել է Տէր Սողոմոնի հետ․․․

Այդ անունը մի վայրկեան կանգնեցրեց փոքրիկ մարդուն, մի թեթեւ հառաչանք հանեց նրա սրտից ։

— Բայց թող մնայ, ասաց նա.— Կարճ կապենք. երկու կանայքը ասում էին այն, ինչ դու ասացիր։ Այժմ կանգնեցէք երեքդ այս օջախի մօտ, նայենք միմեանց երեսին։ Փրփրած գետեր են հանում մեզանից, այսպէս ասացիր դու։ Շատ ճիշդ․․․ Դու կամ քու երկու ընկերուհիները խօսք տուէք ինձ թէ այդ գետերը կը դադարեն, եթէ սարի գլխին մի Մանաս չը լինի, եւ ես վաղը, քո աչքի առաջ, դէն կը գցեմ հրացանս ու կը կորչեմ։ Խօսք տալի՞ս էք ։

— Բայց ինչո՞ւ դու այդ կանանց ընկեր դարձրիր ինձ, ես այդպէս չէի ասում ։

— Քո ասածն էլ կը լսենք. բայց նախ պատասխանիր. խօսք տալի՞ս էք ։

— Ոչ ոք չի տայ ․․․

— Ողորմի հօրդ․․․ Մենք տղուկներ ենք, կաթ-կաթ արիւն ենք հանում։ Ո՞րտեղ գոյացանք մենք։ — Այնտեղ, ուր առաջին անգամ, առանց պատճառի, լոկ սորվեցնելու, ոչնչացնելու համար, թափուեցին արեան գետեր։ Մենք լոյս ընկանք այն օրը, երբ Վարանդայի երկինքը դարհուրեց իր տակ կատարուած անարդարութիւնից։ Դա մի վճռական օր էր. բազմութիւնը, քաղցր համարելով գրաստի կեանքը, գնաց խոնարհուելու։ Իսկ հատ-հատ մարդիկ, որոնց մէջ չէր մարել Աստուծու բարկութեան կրակը, դուրս վազեցին, եւ նրանց առաջին աղաղակն էր՝ «կռիւ»։ Անհաւասար, անխելք կռիւ․․․ Ինչո՞ւ ես զարմանում. չե՞ս տեսել՝ ինչպէս է մի մարդը յարձակւում հինգի վրայ. չը գիտե՞ս միթէ, որ նա իր ուժի վրայ յոյս չունի, այլ յարձակւում է, որովհետեւ գիտէ մեռնիլ։ Ուրեմն մեզ վրայ էլ մի զարմանար. արեան գետերը մենք չբերինք, այլ, ընդհակառակը, նրանք մեզ դուրս հանեցին. Նրանք կային, երբ մենք չկայինք ․․․

— Ճշմարիտ է, ասաց Ասլանը, ձեռքը մտերմաբար դնելով խմբապետի ուսի վրայ։ — Հանգամանքներն ստեղծում են կռուի տեսակներ. մի տեղ մեծ չափերով է լինում, մի տեղ այսպէս, մի տեղ կաթ - կաթ միւս տեղ գետի նման․․․

— Ի՞նչ օգուտ մեր կռուից, հարցնում են մարդիկ։ Օգուտ կայ, եւ ահա ինչ օգուտ։ Օսմանցիները գայլեր են, բայց բաւական չեն համարում իրանց բերաններով, իրանց քէֆի համար ծուատելը ։ Նրանք իրանց ատամներից դնում են եւ մկների բերանում եւ ուղարկում են մեզ ուտելու։ Իւրաքանչիւր քոսոտ մուսուլման մեր գլխի տէրն էր դարձել։ Մեր ձեռքից խլում էին զէնքերը եւ տալիս էին մեր հարեւան մուսուլմաններին ։

Գայլի կծածը շատ չէ ցաւեցնում, երբ սկըսում ես մտածել, որ գազանը քեզանից շատ ուժեղ է։ Անտանելին մկան կծածն է. անտանելին այն է, երբ քեզ զգզգում է վախկոտ ու մերկ գողը եւ ինչո՞վ. — փոխառածատամներով. սուր ատամները են դրանք, բայց միթէ՞ գործադրողը մկան թոյլ ծնօտները չեն․․․ Ի՞նչպէս չյուսահատուել, ի՞նչպէս չհամոզուել, որ այնուհետեւ ճանճըն էլ կ՚ուտէ քեզ ։

Այժմ մկները մտան իրանց ծակերը. այժմ նրանք գիտեն, որ գայլից փոխ առածը դեռ բաւական չէ, որ մուկն էլ գազան դառնայ։ Մենք խրատեցինք նրանց. եւ մեր ժողովուրդը ապահով եղեր, այլեւս չի խորովկի մկների ձեռքին. ամենագլխաւորն այն է, որ նա չի կարծի թէ մժեղն էլ կարող է իր հոգին հանել․․․ Սա քիչ բան չէ ․․․

— Ոչ ոք այդ չէ ուրանում։ Բայց իմ ասածն այդ չէր, Մանաս։ Երկու կանայք քեզ անիծում են, ասելով, դու պէտք չէ սաստկացնես հրդեհը, իսկ ես, ընդհակառակն, քիչ եմ համարում այդքանը։ Ես համաձայն չեմ կաթ - կաթ արիւն հանելուն ։

ԱԹ

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ԿԸ ԲԱՐԵԼԱՒԵՆ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ

Քորէայի մէջ ամերիկեան եւ հարաւական զօրքերը կը շարունակեն ամրապնդել իրենց դիր-քերը: Թաէկուի վրայ հիւսիսականներու սպառ-նալիքը հեռացուած է, քանի որ երկու քիլոմեթր ետ մղուած են: Նոյնն է նաեւ Նաքթոնկի կարմիր կամրջագլուխին համար, իսկ հիւսիս արեւելեան կողմը, հարաւականները Փոհանկը առնելէ վերջը կը շարունակեն առաջացումը: Իսկ հիւսիսական-ները իրենց կարգին Մազանի հիւսիս-արեւելեան կողմը 20 քիլոմեթր առաջ քալած են :

× Հոնկ-Քոնկ գտնուող անգլիական հետե-ւազօրքերուն մէկ մասը Քորէայի օգնութեան պի-տի ղրկուի :

× Ամերիկացիները 165 միլիմեթրնոց օդային հռթիռներ սկսան գործածել որոնք կրնան ծակել 25 սանթիմեթր թանցրութեամբ զրահներն ան-գամ :

× Հիւսիսականներու մէկ զեկոյցին նայելով Օգոստոս 2էն 12, 5000 դաշնակից զօրք սպաննած եւ հազար գերի առած են: Իսկ Ամերիկացիներու հաշիւին նայելով, հիւսիսականները կորսուած են 50.000, իսկ հարաւականները 37.000 հոգի:

× Թուրքիայէն Քորէա ղրկուելիք զօրագուն-դին մեկնումը յետաձգուեր է, որովհետեւ Ամերի-կացիք պահանջեր են թէ «միաձոյլ» զօրագունդ մը ըլլայ, հակառակ պարագային օգուտ պիտի չու-նենայ » եղեր կը գրեն Թուրք թերթեր ը:

ՓԱՆՏԻ ՆԷՀՐՈՒ ՓԷՔԻՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ

Չինաստանի կարմիր կառավարութեան պետ Մաէ Զէ Թունկ Փէքին հրաւիրեց հնդկական հան-րապետութեան վարչապետ Փանտի Նէհրու որ ընդունած է հրաւէրը, բայց դեռ մեկնումի թուա-կանը յայտնի չէ, քանի որ Նէհրու կ'ուզէ նաեւ Ամերիկա երթալ Միացեալ Ազգերու առջեւ դրա-ղելու համար Քորէայի խնդրին լուծման հարցով: Նէհրու Փէքին երթալ կ'ուզէ նաեւ որ խօսի Թիպէ-թի մասին, քանի որ համայնավար արշաւանքի վախ մը կայ այն կողմը :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Այսօր Լոնտոնի մէջ կը գումարուի Ատլան-տեանի մաս կազմող պետութեանց արտաքին նա-խարարներու փոխանորդներուն ժողովը, որու մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի, քանի որ պիտի զբա-ղի Եւրոպայի պաշտպանութեան խնդրով :

Յայտնի է որ այս մասին յուշագիրներ փոխա-նակուած էին, եւ Ամերիկայի պահանջումներուն դէմ Ֆրանսա պատասխանած էր որ ինք 15 զօրա-բաժին պիտի պատրաստէ,բայցԱմերիկա ալ պէտք է հինգ զօրաբաժին ղրկէ Գերմանիոյ գրաւման շրջանին մէջ: Թրումըն յայտնած էր որ 18 ամի-սէն առաջ այդ բանը կարելի չպիտի ըլլայ:

Այս ժողովին մէջ Ամերիկացիները պիտի ա-ռաջարկեն թէ մինչեւ որ Ատլանտեանի բոլոր եր-կիրները իրենց ինկած բաժին զօրաշարժը չկատա-րեն, Ամերիկա զօրք չպիտի ղրկէ Եւրոպա:

Չըրչիլի առաջարկը՝ եւրոպական բանակ մը կազմելու մասին ընդունելի չէ: Եւրոպայի եւ Ա-մերիկայի պաշտպանութիւնը մէկ է, որով Ատ-լանտեանի երկիրները պէտք է միասին կազմեն այդ բանակը որու հրամատարը ամերիկացի պիտի ըլլայ :

Նաեւ կարեւոր է արեւմտեան Գերմանիոյ զի-նումը , նախապէս ընդունելով Շումանի ծրագի-րը տնտեսական գործակցութեան մասին: Անգլիա վերապահ է այս մասին :

× Փորթուկալի կառավարութիւնը յայտարա-րեց որ խորհրդային յարձակման մը պարագային պատրաստ է հինգ զօրաբաժին, այսինքն 80.000հո-գի ղրկել ռազմաճակատ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք Թագաւորը Տովիլի մէջ հետաքրքրութեան առաջին առարկան է: Թէեւ լսուեցաւ թէ հոն պիտի կատարէ իր ամուսնու-թիւնը՝ իր նշանածին Օր. Նարրման Սատեթի հետ, բայց իր շուրջինները կը հերքեն եւ կ'ըսեն թէ Թագաւորը իր ամուսնութիւնը պիտի կնքէ Ե-գիպտոսի մէջ: Ֆարուք Թագաւոր անցեալ օր կա-զինոյին մէջ պաճարայէն չահեցաւ 7 միլիոն Ֆր.: Նոյն խաղարանը մինչեւ այս կիրակի 330 միլիոնի գործառնութիւն ըրած է, անցեալ տար-ուան վրայ 113 միլիոն աւելի: Եւ կ'ըսեն թէ գոր-ծերը գէշ կ'երթան ...:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Միութեան քաղաքական յանձնա-ժողովը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց պնդել Ե-րուսաղէմի միջազգայնացումին վրայ: Նաեւ ո-րոշեց որ Լիբանան յաջորդէ Եգիպտոսի՝ միաց-եալ ազգերու ապահովութեան խորհուրդին իբր անդամ: Յայտնի է որ այս աթոռին թեկնածու է Թուրքիա, բայց Արաբները կ'ընդդիմանան :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

1944 Օգոստոս 25ին, Կարտան - Պիվէռի մէջ եղբայրասպան գնդակով վատօրէն նահատակ-ուած, յաւէտ ողբացեալ՝ ընկեր ԼԵՒՈՆ ԳԵՂՈՒ-ՆԻԻ Յուշարձանին :

Տեղի կ'ունենայ 3 Սեպտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Կարտանի գերեզմանատան առ-ջեւ:

Հաւաքավայր գերեզմանատան առջեւ :

Կարտանի Հ. Յ. Դ.ի կողմէ բացման խօսք ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ : Կը խօսի նաեւ Կարտանի S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը :

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին հոգեհան-գստեան պատարագ, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Գեղունի տան մէջ: Կը պատարագէ ՀԱՅՐ ԲԱԲԿԷՆ ԱՍԼԱՆ-ԵԱՆ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալ ընկերոջ յիշա-տակը յարգողները :

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՆԻ ԱԺԱՆՍՆԵՐՈՒ ՋԵՌՔ ՉԷ ԱՆՑԱԾ

Իսիի համբաւաւոր սրճարանը (Café des Sports) իր ազատ սրահով եւ ամբողջ բնակարանով հիմ-նովին ծախու է, ունի թէլէֆօն, կազ, ջուր, լոյս եւ կեդրոնական ջերմութիւն: Մանրամասնութեան համար ,կամ ներկայանալ եւ կամ հեռախօսել ուղ-ղակի տիրոջ՝ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, 4 rue de la Défense, Իսի, Tél. Mic. 37.03:

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30-ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայու-թիւն: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Բժիշկ Ե. Խաքա-նասեան :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 23 AOUT 1950 Չորեքշաբթի 23 ՕԳՈՍՏ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6235–նո բշրջան թիւ 1646

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԸՆԵԼ ՈՐ ԿԱՐԴԱՆ

Կամ աւելի ճիշդը՝ ի՛նչ ընել հայերէն գիրքը տարածելու եւ սպառելու համար :

« Հայերէն գիրք » կ'ըսենք՝ առանց բնորոշելու գրքին որակը :

Մեր հեղինակները ընդհանրապէս կը սիրեն բանաստեղծութիւն կամ վէպ գրել ու հրատարակել :

Եթէ յուսան, որ ընթերցողը գրավաճառին դիմելով գնէ իրենց գրքերը, կրնան երկար սպասել :

Այդ պատճառով ալ կարգ մը հեղինակներ, որ աւելի շատ գործնական ոգի ունին եւ հասկցած են հայ ընթերցողին հոգեբանութիւնը, կը դիմեն «ուղղակի մեթոտ»ին: Այսինքն գիրքը կը տանին ընթերցողին ոտքը եւ կարճ ժամանակի մէջ կը յաջողին տպագրական ծախքը հանելէ զատ կոկիկ շահ մըն ալ ապահովել:

Ուրիշներ բարեկամներու միջոցաւ կը տեղաւորեն իրենց գրքերը :

Ասոնք բացառութիւններ են :

Բոլոր հեղինակներն ալ նոյն համարձակութիւնը եւ նոյն բարեկամութիւնները չունին եւ այդ պատճառով ալ անոնց գրքերը անվաճառ կը մնան :

Այս կարգի հեղինակներու գործերը սպառելու մասին է որ պէտք է մտածել :

« Գոյամարտ » կ'առաջարկէ որ «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը, « Համազգային»ը, « Հայրենիք »ը կամ նման կազմակերպութիւններ ստանձնեն «Հայ գրքի սպառումն ու տպագրութիւնը »:

« Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ »ը 1929—50 [redacted] են («Համով – [redacted] ըլլար 16 հատոր): Ո՛չ իսկ մէկ հատոր տարուան մէջ :

Արդ՝ 21 տարուան մէջ չեն կրցած նոյնիսկ սպառել իրենց հրատարակութիւնները :

« Մեր պահեստին մէջ ունինք քանի մը հազար գիրքեր տակաւին, որոնց վաճառումէն գոյացած հասոյթով նոր գիրքեր լոյս պիտի ընծայուին: Դժբախտաբար գիրքերու վաճառումը մեր ակնկալութիւնները չի պսակեր, եւ այդ է պատճառը, որ հազիւ տարին անգամ մը հատոր մը կը յանձնենք ընթերցողներուն»: (Տե՛ս «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ու վերջին Տեղեկագիրը՝ « Համով – Հոտով »ի Բ. հատորին մէջ):

Ուրեմն կարելի չէ յոյս դնել Հ. Գ. Բ.ի վրայ՝ ուրիշ հեղինակներու գործերը սպառելու համար :

« Համազգային »ը վերջերս իրարու ետեւէ հրապարակ հանեց մէկը միւսէն աւելի արժէքաւոր գրքեր, որոնց շարքին Լեւոն Շանթի « Ամբողջական Երկեր»ը: Արդ, Համազգայինը Ֆրանսայի մէջ քանի՞ օրինակ կրցած է սպառել այս հրատարակութիւններէն: Կ'ընդունինք որ գիներու սղութիւնը արգելք է մեծ քանակութեամբ վաճառման: Սակայն, որքան գիտենք, քիչ թիւով ալ չէ ծախուած: Ուրեմն Համազգայինէն ալ շատ յոյս չկայ :

Գալով « Հայրենիք»ին, կլանուած օրաթերթի, ամսագրի, անգլիերէնի շաբաթաթերթի եւ եռամսեայ պարբերաթերթի ծանր հոգերով, առաջուան պէս հայերէն գրքերու հրատարակութեան ուժ չի տար, մանաւանդ որ Ամերիկայի մէջ ալ — ինչպէս Ֆրանսա — հետզհետէ կը պակսի հայերէն կարդացողներու թիւը :

« Հայրենիք »ի հրատարակութիւններու վաճառումը շատ դանդաղ է Ֆրանսայի մէջ, տրուած ըլլալով՝ տոլարի սակին տարապայման բարձրութիւնը՝ ֆրանքի հետ բաղդատմամբ:

Իսկ Ֆրանսայի հայերէն հրատարակութիւնները յաճախորդ չունին Ամերիկայի մէջ: Լաւագոյն պարագային, «փոխանակութեան » դրութեամբ միայն կարելի է որոշ քանակութեամբ գրքեր տեղաւորել հոն :

Ուրեմն « Հայրենիք »ին վրայ եւս կարելի չըլլար մեծ յոյսեր դնել :

Ներկայիս առանց մեծ ճիգի կը ծախուին հայերէն լեզուի դասագրքերն ու մեր ժամանակակից պատմութեան հերոսական դրուագները պատկերացնող հրատարակութիւններ :

Մնացեալ գրքերը, մանաւանդ երիտասարդ ու խոստմնալից հեղինակներու ստեղծագործութիւնները քաջալերելու եւ սպառելու համար անհրաժեշտ է կազմել «Հայ Գրքի Բարեկամներ»ու միութիւն մը, հարիւրաւոր անդամներով, գաւառի, նոյնիսկ արտասահմանի մէջ մասնաճիւղերով :

Իւրաքանչիւր անդամ պարտաւոր պէտք է ըլլայ հրատարակուած ամէն գրքէ մէկ օրինակ գնել իրեն համար եւ առնուազն երկրորդ օրինակի մը վաճառումն ալ ստանձնել: Այս ձեւով կարճ ժամանակի մէջ գրքին ծախքը ելլելէ վերջ, հեղինակին ձեռքն ալ չօշափելի գումար մը կ'անցնի :

Փորձը կրնայ դառնալ կեդրոն: Կը մնայ գտնել կազմակերպութիւն մը, կամ գրասէր անհատներ, իբրեւ նախաձեռնարկ «Հայ Գրքի Բարեկամներ»ու միութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՅՆՔԱՆ ԱՀԱՐԿՈՒ

Ինչո՞ւ միայն հիւլէականը կը յիշեն իբրեւ ահարկու զէնք մը, խաղաղութեան դէմ կամ թէր..:

Ի՛նչ բանուկ զէնքեր կան որոնք նոյնքան աւեր կը գործեն դիւանագիտութեան մէջ, որքան հրասայլը կամ հիւլէականը պատերազմի դաշտին վրայ :

Տեսակներն ալ շատ են, ինչպէս միւսներունը, եւ գործածողները գրեթէ նոյն մարդիկը, աշխարհը կառավարող ափ մը ջոջեր, որոնց ողջերը «աստուածներ» կը կոչուին, իսկ մեռածները՝ «մարդկութեան թշնամիներ» կամ առ նուազն անմիտ սխալականներ :

Այսպէս, Րօզվէլթը ողջ եղած ատեն ամենամեծ իմաստունն էր, հիմա որ մեռած է այսօրուան ձախողանքներուն գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատեն: Չէմպըրլէյնը առաքեալ մըն էր խաղաղութեան, Միւնիխէն վերջ: Այսօր «մոլորեալ պատուելի մը մարդակերներու մէջ» ինչպէս կ'որակէ Մոսկուայի ֆրանսական դեսպաններէն մէկը :

Այսքանը իբրեւ միջանկեալ :

Բուն ըսելիքս դիւանագիտական ահարկու զէնքերու մասին էր: Թուեմ քանի մը հատը.— Դաշնագիր, յուշագիր, ծանուցագիր, վերջնագիր, համաձայնագիր, պատգամագիր, պահանջագիր, բողոքագիր, սպառնագիր... :

Կրնաք դուք ալ աւելցնել քանի մը հատ եւ յետոյ լրջօրէն անդրադառնալ անոնց կատարած դերին վրայ :

Եթէ միայն առաջինը առնենք, Դաշնագիր, կը բաւէ հաշուելու համար կատարած աւերը: Գերման եւ Ռուս դաշնագիր, Ռուսեւթուրք դաշնագիր, Մունտրոսի դաշնագիր, Լոզանի դաշնագիր:

Յուշագիրները եւ ծանուցագիրները կ'օգնեն վերի «[illegible]»ին, պատերազմները պատրաստելու եւ Թուղթի վրայ եղած այդ քանի մը ստորագրութիւնները վերածելու ամէնէն ահարկու ռմբաձիգներուն, ամէնէն վիթխարի հրասայլերուն եւ ամէնէն աւերիչ «Ատոմիք»ին:

ՍՕՍԻ

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ՏԻԿ. ՔՆԱՐԻ ՄԱՀԸ

Պոլսոյ թերթերը կը հաղորդեն մահը արժէքաւոր դերասանուհի Տիկին Քնարի (Սվաճեան) : Հանգուցեալը 72 տարեկան էր եւ վերջերս կաթուածահար :

Տիկին Քնար երիտասարդ տարիքին նուիրուած էր բեմին եւ Մնակեան խումբին մէջ իր խաղարկութեամբ եւ արուեստագէտի խղճմտութեամբ մեծապէս գնահատուած :

Թուրք բեմը շատ բան կը պարտի իր նախաձեռնութեան եւ աշխատութեան : Հիմնադիրներէն մէկն էր նախկին Տարիւլպէտայիի(այժմ Թաղապետական Թատրոն) եւ ինք էր որ քաջալերած էր Թրքուհիներու բեմ ելլելը :

Թուրքերը քանի մը տարի առաջ տօնեցին իր յոբելեանը եւ այժմ թերթերը գովասանական յօդուածներ կը գրեն իր մասին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է անցեալ ուրբաթ օր Գատըգիւղի եկեղեցիին մէջ: Թաղապետական Թատրոնը ինքն յանձն առած է ծախքերը:

Թուրքեւպուլկար խնդիր մը

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՊԻՏԻ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԻՆ

Գրած էինք թէ պուլկար կառավարութիւնը պահանջած էր Անգարայէն երեք ամսուան մէջ ընդունիլ Պուլկարիոյ 250.000 Թուրքերը :

Թուրք արտաքին նախարարութիւնը ստանալով այս ծանուցագիրը անմիջապէս արտակարգ ժողովի մը յանձնեց գործին քննութիւնը : Քառորդ միլիոն քանակութեամբ գաղթողներու ընդունելութիւն ու տեղաւորումը երեք ամսուան կարճ ժամանակի մէջ անկարելի ըլլալով, կը կարծուի թէ Պուլկարիոյ նպատակն է դժուարութեանց մատնել Թուրքիան, որպէսզի, միւս կողմէ, ինք ազատուի քաղաքականօրէն կասկածելի եւ անխուսափելի տարրէ մը:

1925ին կնքուած համաձայնութեամբ մը ամէն Թուրք ազատ էր գաղթել Թուրքիա իր գոյքերով եւ կարասիներով, եւ սակայն վերջին պատերազմի ընթացքին տնտեսական դժուարութեանց հետեւանքով Թուրքիա վիզա չէր տուած ներգաղթի համար: Կը գաղթէին անոնք որ Թուրքիոյ մէջ ազգականներ եւ տեղաւորուելիք տեղ ունէին: Այս խնդիրը վերջերս արծարծուած ըլլալով Անգարայի ազգ. ժողովին մէջ, կառավարութիւնը վարկեր յատկացուց անոնցմէ ամէնէն աղքատները ընդունելու համար: Եւ սակայն միջոցները անբաւական էին 250.000 հոգի ընդունելու: Պուլկարիոյ նոր ծանուցագրով Անգարա դժուարին կացութեան մը կը մատնուի Թուրք հանրային կարծիքին եւ Պուլկարիոյ Թուրքերուն առջեւ: Հաւանաբար Թուրքիա պահանջէ 3 ամսուան պայմանաժամը երկարաձգել եւ 1925ի համաձայնութիւնը յարգել՝ գոյքերու փոխադրութեան մասին:

Թուրքիոյ հանրային կարծիքը յուզուած է: Սոֆիայի Թուրք դեսպանը որ Պոլիս կը գտնուի, յայտարարեց թէ Պուլկարիոյ Թուրքերուն թիւը 800.000 է, Թուրքիայէն դուրս ամէնէն խիտ թրքութիւն գտնուող տեղը Պուլկարիան է, եւ թէ կը վախնայ որ «բան մը կ'ըլլայ Պուլկարիոյ մեր ազգակիցներուն»:

Թերթերն ալ ազի - լեզի արտայայտութիւններ կ'ընեն եւ կ'ըսեն թէ Պուլկարներուն նպատակն է տեղահան ընել Թուրք փոքրամասնութիւնը, տարագրութեան ձեւին տակ հաշուեյարդարի ենթարկել զայն, եւ կամ համայնավարներու կազմութիւն մը սպրդեցնել Թուրքիայէն ներս :

Ներգաղթելիք Թուրքերը աշխատաւոր հողագործներ են որոնք պիտի ծառայեն Թուրքիոյ տնտեսութեան, բայց անոնց տեղաւորումին համար պէտք կայ 100 միլիոն ոսկիի:

Պայմանաժամի խնդիրը ամէնէն ծանրն է : Դիտել կ'ըտրուի որ եթէ օրական 250 հոգի գան, երեք տարի կը տեւէ: Եթէ Պուլկարները օրը 2500 հոգի ալ ճամբեն, ինչ որ անկարելի է, դարձեալ անբաւական է երեք ամիսը: Անոնց նպատակն է, կը գրեն թերթերը, տարագրել զանոնք, որպէսզի ունեցածնին ոչինչ գիներով ծախել ստիպուին: Պուլկարները Մոսկուայէ ստացած հրահանգին անսալով կը ձգտին Թուրքիան դժնդակ դիրքի մը մատնել եւ Պուլկարիա մնացող Թուրքերը ահաբեկել :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ՏԱԿ

Սթրազպուրկի եւրոպական խորհուրդի չէնքին մէջ Եուկոսլաւ ընկերվարական կուսակցութեան նախագահը Թօփալովիչ յայտարարեց մամուլին որ Կոմինֆորմի երկիրներուն կողմէ Եուկոսլաւիոյ վրայ յարձակում մը շատ մօտալուտ է, հետեւեալ փաստերով :

Մեր սահմաններուն վրայ Ալպանիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ քաղաքային բնակչութիւնները պարպուած են: Այդ երկիրներու անթելները

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ չորեքշաբթի օր օդանաւով Պէյրութէն Պոլիս ժամանած է կաթողիկոս - պատրիարք կարտինալ Աղաջանեան եւ առաջնորդուած Սագըզ Աղաճի Հայ - կաթոլիկ պատրիարքարանը, ուր մեծ պատրաստութիւնով ընդունեցին զինքը :

Այս առթիւ գանձարանէն հանուեր են հայրապետական, եպիսկոպոսական եւ վարդապետական չորս գաւազաններ զորս պիտի կրէ արարողութեանց ընթացքին: Պատրաստուած է նաեւ գեղարուեստական մեծ ամպհովանին, զոր կը կրեն գաղութին երեւելի անձնաւորութիւնները երբ կարտինալը եկեղեցիին մէջ շրջի: Կարտինալը հանդիսաւոր պատարագած է այս կիրակի, Սագըզ Աղաճի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, իսկ յառաջիկայ կիրակի ալ պիտի պատարագէ Թաքսիմի Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցիին մէջ :

× Ոսկեբերան եկեղեցիին նախորդ ժողովրդապետ Մկրտիչ վրդ. Էրքիլէթեան որ Կէլիպոլուի մէջ իր զինուորական ծառայութիւնը կը կատարէր իբր պահեստի սպայ, արտօնութիւն ստացեր է այս առթիւ Պոլիս գալու :

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐԸ

Հին Հայաստան ունեցաւ թագաւորական վեց շրջաններ :

Առաջին.— Ուրարտեան թագաւորութիւնը որ սկսաւ գրեթէ Քրիստոսէ առաջ 2000 թուականին ու վերջ գտաւ 580ին, Ն. Ք., շուրջ 1420 տարուան տեւողութեամբ:

Երկրորդ.— «Երուանդունեաց» թագաւորութիւնը, որ սկսաւ 580ին ու վերջ գտաւ 190ին, Ն. Ք., ընդամէնը տեւելով 390 տարիներ :

Երրորդ.— «Արտաշունեաց» թագաւորութիւնը, որ սկսաւ 190ին Ն. Ք. ու վերջ գտաւ 52 թըւականին Ք. Ց., ընդամէնը տեւելով 241 տարի :

Չորրորդ.— «Արշակունեաց » թագաւորութիւն, որ սկսաւ 52 թուականին Ք. Ց. ու վերջ գտաւ 428ին, ընդամէնը տեւելով 376 տարի:

Հինգերորդ.— «Բագրատունեաց » թագաւորութիւնը, որ սկսաւ 885ին ու վերջ գտաւ 1045 թուականին, ընդամէնը տեւելով 160 տարի :

Վեցերորդ.— «Ռուբինեաց» թագաւորութիւնը (Կիլիկիոյ մէջ) որ 1080էն մինչեւ 1198 շարունակուեցաւ իբրեւ անկախ իշխանապետութիւն, ու 1198էն մինչեւ 1375 իբր թագաւորութիւն, որով հայկական Կիլիկիոյ պետական շրջանը կ՛ընդգրկէ 295 տարի :

Թագաւորական իւրաքանչիւր շրջանը ունեցաւ իր մեծ ու փոքր թագաւորները :

Առաջին շրջանին, (Ուրարտական թագաւորութիւն), գերագոյն թագաւորը եղաւ Արգիշտիս Ա. Մեծն (780 — 755 Ն. Ք.), որ Մեծ Հայքէն դուրս իշխեց նաեւ Կապադովկիոյ, Վրաստանի, Ասորիքի, ու Մարաստանի վրայ: Տասնըչորս յաջող պատերազմներէ վերջ, ան կազմեց զօրաւոր կայսրութիւն մը :

Իր վարչական ու ռազմական գործերը նկատի առնելով, կրնանք զինքը բաղդատել Եգիպտոսի Հռամսէս Բ. Փարաւոնին հետ: Արգիշտիսէն առաջ գահակալող Մենուաս թագաւորը, այսինքն, Արարատեան առաջին թագաւորը, որ գործածած էր « Արքայից – արքայ» տիտղոսը, ունեցած էր կազմակերպչական շատ փայլուն գործունէութիւն մը, այնպէս որ զինքը կրնանք բաղդատել Բաբելոնի Մեծն Նաբուգոդոնոսոր Բ. թագաւորին հետ (605 — 561 Ն. Ք.):

Թագաւորական երկրորդ շրջանին (Երուանդունեաց պետութիւն) Հայոց գերագոյն թագաւորը եղաւ Տիգրան Ա. (535 — 525 Ն. Ք.), որուն օրով Հայաստան սկսաւ յարգանքի ու բարձրութեան տեղ գրաւել Աւերելքի մէջ :

Իր օրով Ծոփաց ու Կորդուաց աշխարհները՝ անկախ եւ անջատ պետութիւններ չէին, ու իր հըզօր բանակին պէտքը զգաց Պարսից Կիւրոս Մեծ թագաւորը: Իր գործունէութիւնը նկատի առնելով՝ կրնանք զինքը բաղդատել Վրաստանի Թամարա թագուհիին (12րդ տարի): Մովսէս Խորենացին անգամ շուարած՝ Տիգրան Գ. Մեծին գովասանքները շռայլած էր Տիգրան Ա.ին:

Տիգրան Ա.էն առաջ գահակալող թագաւորներէն Երուանդը շատ յանդուգն ու հայրենասէր թագաւոր մը եղած էր, այնպէս որ իր գործունէութիւններով, զինքը կրնանք բաղդատել Հելլէն կարիճ Պիւրոս թագաւորին, Եպիրոսի յանդուգն վեհապետին, որ թագաւորած էր 282 — 272ին Ն. Ք.:

Թագաւորական երրորդ շրջանին («Արտաշունեաց» պետութիւն) Հայոց գերագոյն թագաւորը եղած էր Մեծն Տիգրան, «Արքայից – Արքան» 95 — 51 Ն. Ք.: Մեծն Տիգրան իր աշխարհակալութիւններով, ռազմագիտութեամբ ու գործունէութեամբ կը նմանի մէկէ աւելի աշխարհահռչակ թագաւորներու: Մեծն Տիգրան իր աշխարհակալական ձգտումներով կը նմանի Աննիբաղին (221, Ն. Ք.): Իր հայրենաբաղձ գործունէութիւններով կը նմանի Մեծն Ֆրետէրիկին (1740 — 1786), իսկ իր խրոխտ վճռականութեամբ՝ Կեսարին (60—44 Ն. Ք.) ու Նափոլէոն Պոնափարթին (1769 — 1821):

Հոս կ՛արժէ յիշել, թէ իր նկարագրով ու ֆիզիքական գեղեցկութեամբ Տիգրան Մեծը վերոյիշեալներէն աւելի բարձր ու արժէքաւոր էր : Իր գեղեցկութիւնը խոստովանած են հայ ուօտար պատմիչները, իսկ իր ժուժկալութեան վրայ կը խօսի Խորենացին: Մինչ Կեսար ու Նափոլէոն ճաղատ էին, Մեծն Տիգրանին աղեբեկ ու գանգուր մազերը ամենուրեք կը յիշատակուէին: Մեծն Տիգրան թիկնեղ ու մարմնեղ առնական գեղեցիկ հասակ ունէր: Մինչ Աննիբաղին մէկ աչքը կոյր էր, Մեծն Տիգրան մեղոյշ ու քաղցրահայեաց աչքեր ունէր :

Մեծն Տիգրանին հայրական ու նահապետական վեհութեան վրայ կը խօսի Խորենացին: Իրենով իբր փախստական ապաւինող Միհրդատ Եւպատորը՝ չմատնուեցաւ Հռովմին՝ այլ պաշտպանուեցաւ: Տիգրան Մեծէն առաջ գահակալող Մեծն Արտաշէսը եւս նման վարմունք ցոյց տուած էր Աննիբաղին հանդէպ, որ իր կեանքը վստահած էր Հայոց այս մեծ թագաւորին, որուն մասին հիացումով կը խօսի յոյն պատմագիր Ստրաբոնը:

Արտաշէս՝ իր ներքին կազմակերպչական գործունէութեամբ կրնանք նմանցնել Յունաց Փիլիպպոս Բ. մեծ արքային (Մեծն Աղեքսանդրի հօր՝ 350 — 336): Իսկ Մեծն Տիգրանին մահուընէ վերջ գահակալող Արտաւազդ թագաւորը իբրեւ բանաստեղծ, գրագէտ ու պատմագիր՝ մեծ հռչակ շահած էր Փոքր Ասիոյ ու Հելլադային մէջ :

Պլուտարքոս եւ ուրիշ մեծ պատմագէտներ հիացումով կը խօսին իր մասին : Պլուտարքոս կ՛աւանդէ որ Արտաւազդ թագաւորին գրած յունարէն ողբերգութիւնները կը բեմադրուէին Աթէնքի մէջ (ինչպէս նաեւ բոլոր Փոքր Ասիոյ հելլենիստական քաղաքներուն մէջ): Արտաւազդ թագաւորին նման զարգացած ու եզակի անձ մը դըժուար է գտնել օտար պատմութեան մէջ: Արտաւազդ Աշխարհակալ չէր, բայց արժէքաւոր թագաւոր մըն էր, որ աւաղ զոհ գնաց ու գլխատուեցաւ տիրանենգ ու դաւաճան Հռովմայեցի եռապետ՝ Անտոնիոսին պատճառաւ :

Չորրորդ թագաւորական շրջանն է Հայաստանի «Արշակունեաց» հարստութիւնը, որուն գերագոյն թագաւորն էր Մեծն Տրդատ, որ Գրիգոր Լուսաւորիչին նման իբր սուրբ կը պաշտուի մեր եկեղեցիին մէջ: Մեծն Տրդատ եղաւ աշխարհիս առաջին Քրիստոնեայ թագակիրը, որուն օրինակին յետոյ հետեւեցաւ Հռովմի Մեծն Կոստանդիանոս կայսրը: Մեծն Տրդատ իր կազմակերպական յատկութիւններով կը նմանի Բիւզանդիոնի Նիկիփոր Փոկաս կայսեր (963—969) ու Ֆրանսայի Սուրբ Լուդովիկոս թագաւորին (1226 — 1270): Իրմէ առաջ գահակալող Մեծն Խոսրով թագաւորը՝ կրնանք նմանցնել հին Ասորեստանի Սարգոն թագաւորին (722 — 705 Ն. Ք.): Խոսրովին օրով ահաբեկած էր ամբողջ Պարսկաստանը, ու Հայոց հպատակած էին հիւսիսային ալբանամբ ցեղերը: Մեծն Տրդատին Հայաստանը կ՛երկարէր Միջագետքէն մինչեւ Կասպից ծով :

Հինգերորդ թագաւորական շրջանի, «Բագրատունեաց» թագաւորութեան՝ գերագոյն թագաւորն էր Գագիկ Ա. (970 — 1020): Գագիկ Ա. բարեպաշտ, շինարար, ազգասէր ու ռազմագէտ թագաւոր մըն էր: Իր օրով Անի քաղաքը իր մեծագոյն փառքին մէջ ապրեցաւ ու հայ ժողովուրդը անդորր ու քրիստոնէավայել կեանք մը բոլորեց: Գագիկ Ա.ին գործունէութիւնը (շինարարութեամբ ու բարեպաշտութեամբ առլցուն) կրնայ բաղդատուիլ Հռովմի ու Բիւզանդիոնի կարեւոր կայսերուն հետ, զոր օրինակ՝ Մեծն Կոստանդիանոս ու Մարկոս Աւրեղիոս կայսրերուն հետ: Իրմէ առաջ գահակալող Սմբատ թագաւորը («տիեզերակալ» մակդիրով ծանօթ) կրնանք նմանցնել Գերմաններու Կարոլոս Մեծին (778 — 814), որուն ձգտումները շատ կը նմանին մեր Սմբատ թագաւորին :

Վեցերորդ ու վերջին թագաւորական շրջանը որ Կիլիկիոյ մէջ նուիրագործուեցաւ, նոյնպէս ունեցաւ քաջ իշխանապետներ ու յանդուգն թագաւորներ: Մեծագոյն իշխանապետը ու թագաւորն էր Լեւոն Բ. «Մեծագոյն» (1186—1219), որ եղաւ Կիլիկիոյ առաջին թագաւորը ու վերջին իշխանապետը: Իր օրով հայկական պետութիւնը Կիլիկիայէն դուրս ալ ունէր հարուստ կալուածներ՝ շուրջ երեք միլիոն բնակչութեամբ :

Մեծն Լեւոն ութ պատերազմներ մղեց եւ ասիական երկու ինքնակալներու ու եւրոպական 3 վեհապետներուն ցանկալի եղաւ: Մեծն Լեւոն օժանդակեց Գերմաններու Ֆրետէրիք կայսեր (1152 — 1190), որուն բանակը անօթութենէն փրկեց ու օգնեց 3րդ խաչակրութեան՝ անձամբ կռուելով Անգղիոյ Ռիչարտ Ա. Առիւծասիրտ (1189 — 1199) թագաւորին կողքին: Անգղիոյ այս թագաւորը՝ երբ Կիպրոս կղզիին մէջ ամուսնացաւ 1192ին, մեր Լեւոնը անոր կնքահայրը եղաւ, կ՛ըսէ անգղիացի մեծ պատմիչ մ ը:

Ականաւոր թագաւոր մըն էր նաեւ Լեւոն Բ.ին յաջորդներէն Հեթում Ա. քաջ թագաւորը, որ կըրցաւ թաթար խաներուն հետ դաշնակցիլ ու Կիլիկիոյ սահմանները ընդարձակել :

Հայ ազգին վերջին թագաւորը՝ Լեւոն Ե. Լուսինեան գահակալեց 1374—1375ի շրջանին, ու Կոստանդնուպոլսոյ վերջին յոյն կայսեր՝ Կոստանդիանոս Պալէոլոգին նման՝ քաջաբար մարտնչելէ վերջ՝ կորսնցուց իր գահը ու արքայական թագը: Կոստանդիանոս վիրաւոր ինկաւ 1453, Մայիս 29ին, չարաբաստիկ երեքշաբթի օրը, իսկ Հայոց վերջին թագաւոր Լեւոն Ե., վիրաւոր, 1375ի Ծաղկազարդին յաջորդ աւագ երկուշաբթի օրը, ապրիլ 16ին, գերի ինկաւ Ըշըրդթեմուր Ամիրային ձեռքը, որուն ստիպուեցաւ յանձնել Սիս մայրաքաղաքին ու արքայական բերդին բանալիները: Այդ օրը վերջ կը գտնէր Հայոց թագաւորութիւնը:

Իրարու վրայ գումարելով հին Հայաստանի թագաւորական շրջանը, կ՛ունենանք 2883 տարիներու երկար շրջան մը, երբ հայ ազգը ունեցաւ իր բազմաթիւ թագաւորները: Եզակի պարագայ մը Հայերուս համար, երբ նկատի առնենք Հայաստանի աշխարհագրական դժուարին դիրքը:

Այսօրուան մեր նոր հանրապետութիւնը որ ծագում առաւ 1918 Մայիս 28ին, կրնանք նկատել հայկական պետութեան եօթներորդ շրջանը :

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՄՈՒՏԵԱՆ

Քարիւղի մրցակցութիւնը

ԵՒ ԾԱՑՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Քորէայի մէջ ծայր տուած կռիւը վճռական բնոյթ մը ունի: Անոր ելքէն յայտնի պիտի ըլլայ թէ Միացեալ Նահանգները եւ Միացեալ Ազգերը պիտի կարենա՞ն կամ ոչ՝ պահել իրենց հեղինակութիւնը :

Եթէ Միացեալ Նահանգները պարտուին հիւսիսային Քորէացիներէն, աստղազարդ դրօշին վարկը մեծ հարուած մը կրած պիտի ըլլայ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ :

Մասնաւորաբար Ճափոնացիները պիտի տեսնեն որ իրենց այսօրուան յաղթականները պարտուած են իրենց երէկուան հպատակներէն, եւ ամբողջ Չինաստան դիւրաւ պիտի մտնայ որ հիւսիսային քորէական բանակը Սովետ. Միութեան մէկ ստեղծագործութիւնն է եւ մէկ եղրաթեան մէկ կացութիւն միայն պիտի հանէ, թէ ճերմակ ցեղը անկման մէջ է եւ անկարող է իշխելու իր սահմաններէն դուրս եւ ուղղութիւն տալու միւս ժողովուրդներուն :

Չինաստան վաղը տեղ պիտի գրաւէ՞ քարիւղի մեծ իշխանաւորներու դասին մէջ: Այս պարագան կարելիութեանց սահմանին մէջ է:

Իր ենթահողին անհուն հարստութիւնները, որոնք մինչեւ այսօր չշահագործուած կը մնան, կը կազմեն մէկը այն պատճառներէն որոնց համար իրմով այնքան շահագրգռուած են եւ այսօր կը շահագրգռուին Ճափոնցիները, Ամերիկացիները եւ Ռուսերը :

Այս վերջիններուն Մանչուրիոյ եւ Սինքիանկի մէջ տեղաւորումը ասով կը բացատրուի: Սինքիանկը Ֆրանսայի երկու անգամը տարածութիւն ունեցող երկիր մըն է եւ միմիայն երեք միլիոն բնակչութիւն կը հաշուէ: Հարաւային Քորէայի դէմ յարձակումը կը ստանայ նոր նշանակութիւն մը երբ մտածենք թէ այս երկիրը յառաջացեալ մէկ պատնէշը կը կազմէ մանչուրիական ամրոցին, որ անջատուած է ճափոնական նախկին կայսրուհիէն:

Չինաստանի ենթահողին հարստութիւններուն մէջ քարիւղը առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ : Այսօր յայտնի է, իբր հետեւանք չինացի եւ ամերիկացի երկրաբաններու կատարած աշխատանքներուն, որ Չինաստանը քարիւղի բազմաթիւ ակեր կը պարունակէ :

[redacted]էին տարեկան 15.500 տակառի մօտ քարիւղ հանել Մուքտէնի շրջականներէն, Մանչուրիոյ մէջ :

Մանչուրիան եւ Սէնքիանկը միակ շրջանները չեն որ Չինաստանի մէջ սեւ ոսկիի հանքեր կը պարունակեն: Ճափոնական գրաւման վերջին տասը տարիներուն մէջ Ֆորմոզի քարիւղի արտադրութիւնը տարեկան 40էն 50.000 տակառի հասած էր: Ճափոնցիք կղզիին մէջ 200ի մօտ պեղումներ կատարած էին, որոնցմէ երկու երրորդը տուին բնական կազ կամ քարիւղ, երբեմն երկուքը միասին :

Այս է մէկը այն պատճառներէն որոնց համար Ուաշինկթըն եւ Մոսկուան այնքան կը հետաքըրքրուին Չինաստանով, Չան Քայ Չէքի եւ Մաօ Չէ Թունկի միջոցաւ :

Ոմանց կարծիքով Չինաստանի քարիւղի պահեստները կը հասնին չորսուկէսէն հինգ միլիառ տակառի :

Հետեւաբար Փէքինի եւ Մոսկուայի գործակցութիւնը առաւել կամ նուազ մօտաւոր ապագայի մը մէջ կրնայ մեծ ազդեցութիւն ունենալ քարիւղի համաշխարհային հրապարակին վրայ եւ նոյնիսկ որոշ չափով փոփոխութեան ենթարկել ուժերու հաւասարակշռութիւնը աշխարհի մէջ :

Կը տեսնուի ուրեմն որ Քորէայի պատերազմին առարկան լայնօրէն կը գլէ կ՛անցնի այնտեղ կռուող բանակներուն ճակատագիրը եւ այս իսկ պատճառով կրնայ դեռ աննախատեսելի զարգացումներ ունենալ :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԱՂՋԿԱՆ ՀԱՅՐԸ.— Ուրեմն աղջկանս ձե՞ռքը կը խնդրես: Իմ պատասխանս կախում ունի քու նիւթական վիճակէդ :

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ.— Ինչ զուգադիպութիւն, իմ նիւթական վիճակս ալ կախում ունի ձեր պատասխանէն ...:

Ս. կոյսին մարմինը ո՞ւր է

Կաթոլիկ եկեղեցին որ իր հետեւորդներուն համար նորութիւններ կը սարքէ, այս անգամ գըտած է միջոց մը Աստուածամօր հանդէպ հաւատացեալներու ցոյց տուած արդէն իսկ չափազանց պաշտամունքը աւելի խորացնելու համար :

Պիոս ԺԲ. պապը որոշեր է Աստուածամօր, վերափոխումը դաւանանքի վերածել եւ ըստ այնմ հրամանագրել, ներկայ «սուրբ տարուան» հան-դիսութեանց առթիւ, նոյեմբեր 1ին, «Ամենայն Սրբոց» օրը :

Իբր թէ չրաւէին Ս. կոյսին ծննդեան, ընծայումին... զօտիին եւ պնչատուփին գտնուելուն եւ վերափոխման տօները, ահա աւելի տարօրինակը:

Թէ ի՞նչ կը նշանակէ Ս. Աստուածածնի վե-րափոխումը դաւանանք յայտարարել: Իմաստը սա է որ այսուհետեւ իբրեւ անվիճելի ճշմարտութիւն պիտի ուսուցանեն թէ իր կեանքի վախճանին Յի-սուսի մօր մարմինը եւ հոգին միասին երկինք բարձրացած են: Այսպէս, Մարիամի «մարմինը» ապականած չէ եւ դարձած է անմիջապէս «հոգե-կան մարմին»: Ըստ կաթոլիկ վարդապետութեան, վերջին դատաստանին ամէն մարդու մարմին յա-րութիւն առնելով պիտի միանայ հոգիին: Քանի որ այսպէս է, ինչո՞ւ չնկատել որ Ս. կոյսին մար-մինն ալ այժմէն երկինք ելած եւ միացած է իր հո-գիին: Ուրեմն եղածը ժամանակի հարց մըն է:

Աստուածածնի վերափոխման հաւատալիքը, որ Ե. դարուն Արեւելքի մէջ մասնաւոր տօնի մը առիթ տուած էր, գրաւոր աւանդութեան վրայ չի կըթնիր ինչպէս Յիսուսի համբարձումը: Որեւէ յիշատակութիւն ոչ Նոր, ոչ ալ Հին Կտակարանին մէջ չկայ վերափոխման մասին: Աւետարանիչները լուռ են այս կէտին շուրջ եւ այս հրաշքի մասին որ չեն յիշեր, մինչ երկարօրէն կը խօսին Յիսուսի ժամանակակիցներուն մասին, որոնք տեսած են Յիսուսը իր յարութենէն վերջ եւ այն օրը երբ երկինք բարձրացաւ :

Հետեւաբար աստուածաբաններու հետեւութիւն-ներու արդիւնքն է որ թոյլ կուտայ Եկեղեցիին նուիրագործելու պաշտօնապէս այս հաւատալիքը: Անոնք կը կայանան էապէս Կոյսին աստուածա-յին մայրութեան վրայ, հետեւանքները որ կա-րելի է հանել այս տարօրինակ առանձնաշնորհէն եւ զուգահեռութիւնը որ գոյութիւն ունեցաւ Յի-սուսի եւ իր մօր ճակատագրին միջեւ :

Թ[illegible]ւանանք նոր դժ[illegible] ղեցիին եւ յառաջդիմական Եկեղեցիներու մ[illegible] Ծանօթ է որ բողոքականները կը սորվեցնեն բա-ցարձակ անփոփոխութիւնը քրիստոնէական գրա-ւոր դաւանանքին եւ կը մերժեն ինչ որ կը բա-ցատրուի «բերանացի» աւանդութեամբ: Հռոմէա-կան եկեղեցին ընդհակառակն, կ'ընդունի հա-ւատքի մէջ որոշ «ներքին զարգացում» մը, այն-պէս որ կարելի է այս ճամբով թոյլատրել ամէ-նէն անընական բաները :

Այս կարգէն նաեւ Անարատ – Յղութիւնը զոր իբր դաւանանք հրամանագրեց 1854ին Պիոս Թ. պապը :

Աստուածամօր պաշտամունքին տրուած այս նոր դաւանանքը աւելի կը հեռացնէ կաթոլիկ ե-կեղեցին միւս եկեղեցիներէն, եւ դուցէ Հռոմի խնկական նպատակն ալ այդ է :

Պատասխանը շուտ եկաւ :

Հռոմի այս որոշումին դէմ ելաւ կաթոլիկ եկեղեցիին մօտ կազմող անկլիքան եկեղեցին : Քէնթըրպըրիի եւ Եորքի արքեպիսկոպոսները յայ-տարարութիւն մը հրատարակեցին մերժելով պա-պին որոշումը: Կ'ըսեն.—

« Անկլիքան եկեղեցին յարգալից մեծարանք մը կ'ընծայէ մեր տիրոջը Յիսուս – Քրիստոսի մօրը, բայց Ս. գրոց, կամ նախնական եկեղեցիին ուսուցման մէջ ոեւէ փոքր հետք չի գտնուիր վե-րափոխման հաւատալիքի մասին: Անկլիքան եկե-ղեցին կը մերժէ որեւէ հաւատալիք կամ դաւանանք որ չի յենուր յստակօրէն Ս. գրոց վրայ, խորա-պէս կը ցաւինք որ հռոմէական կաթոլիկ եկեղե-ցին այսպէս շարժելով կ'աւելցնէ քրիստոնէու-թեան ծոցին մէջ վարդապետական տարբերու-թիւնները եւ այսպէս մեծ վնաս կը հասցնէ քրիս-տոնեաներու միջեւ հասկացողութեան զարգացու-մին » :

Ուրիշ վէճ մը: Օգոստոս 16ին բացուեցաւ բո-ղոքականներու համագումարը, Ժընեւի մէջ, մաս-նակցութեամբ 400 պատգամաւորներու որոնք ե-կած են 41 երկիրներէ: Օրակարգի խնդիրներէն մէկն էր կաթոլիկ եւ բողոքական Եկեղեցիներու միացումը: Վիճաբանութիւնը չսկսած, պատգա-մաւորներէն Արի Քոք, քրիստոնեայ Եկեղեցինե-րու միջազգային Խորհուրդին քարտուղարը, յայ-տարարեց իր բացման ճառին մէջ.— «Փորձեր կը կատարուին համաշխարհային մէկ մեծ եկեղեցի կազմելու այն յոյսով թէ ձեռք ձեռքի պիտի տան բողոքականութիւնը եւ հռոմէական կաթոլիկու-թիւնը: Կը նշանակէր թէ ժամացոյցը չորս հարիւր տարի ետ պիտի տանին եւ թէ Բարենորոգման (բողոքականութիւն) մեծ նշանախօսքը, «Խաւա-րէն վերջ՝ լոյս», վերի վայր հրջուելով պիտի դառնայ — «Լոյսէն վերջ նորէն խաւար» :

Այս քրիստոնեաները կ'անդիտանան թերեւս որ Հռոմի նպատակը միամիտները որսալ եւ իրեն սորկացնել է :

Պապը կրնայ վաղը Յովսէփն ալ (զոր արդէն սուրբերու կարգն անցուցած են եւ պաշտել կու-տան զայն) երկինք փոխադրէ, իր նշանածին՝ Ս. կոյսին քով, քանի որ այս բարի մարդը իր կեան-քի ընթացքին չբաժնուեցաւ Մարիամէն. ուրեմն ինչո՞ւ երկինքի մէջ անկէ հեռու մնայ: Եւ Ս. Յովսէփ բնականաբար հետը պիտի տանի իր ա-տաղձագործի գործիքներն ալ, որպէսզի նորոգէ [illegible]ն խարխլած տե-[illegible]

Տ.

Գաղութէ գաղութ

ԹԷՀՐԱՆԻ հայ կաթոլիկները 15 տարիէ ի վեր վերականգնած են Սպահանի թեմը եւ նշանակած Իրանի կաթոլիկ Հայոց համար առանձին պատր. փոխանորդ, որ միանգամայն Առաջնորդի հանգա-մանք ունի: Թէհրան ունի բազմաչատ կաթոլիկ համայնք մը, բայց կարիք ունին ուրոյն եկեղե-ցիի: Ցարդ հայկական ծէսով արարողութիւնը կը կատարուի ֆրանսական եւ իտալական եկեղեցինե-րուն մէջ:

Յունիս 18 ին օրհնուեցաւ 1000 մեթր քառա-կուսի գետին, որ հինգ տարի առաջ գնուած էր 725 հազար րիալի: Արդէն Աւագ Խորանի գետ-նայարկը, ինչպէս եւ շրջապատի հիմքերը փոր-ուած եւ ամրապնդուած են: Եկեղեցին որուն ճա-կատը հայ ճարտարապետական ոճով գծուած է պիտի կոչուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ: Այս առ-թիւ կոչ կ'ըլլայ հաւատացեալներուն մասնակցե-լու հանգանակութեան :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը Հայլէ Սէլասէ ներկայ եղած է Մայիս 20ին Ատիս Ապէպայի Ճան Մէյ-տան մարզական դաշտին վրայ տեղի ունեցած միջվարժարանային ընդհ. մարզահանդէսներուն : Բազմաթիւ հայ ուսանողուհիներ ստացած են չքա-նշաններ կայսեր ձեռքով :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Պաքրու քաղաքի Հայոց եկե-ղեցւոյ հիմնադրութեան հարիւրամեակին առթիւ թեմին առաջնորդ Վազգէն Ծ. վրդ. Պաքըու գա-ցած է Օգոստոս 5ին ընկերակցութեամբ Արսէն քհնյ. Վարժապետեանի եւ մատուցած է պատա-րագը հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Իր քարոզին մէջ պատմականն ըրած է Հայոց գաղթին դէպի Մոլտավիա, եւ կոչ ըրած որ Հայերը ըլլան հայրենասէր եւ հաւատարիմ օրինապահ քաղա-քացիներ :

ՏՈՔԹ. Գ. ՍԱՐԱՖԵԱՆ հարաւային Քալի-ֆորնիոյ համալսարանին կրթական եւ լեզուներու բաժնին պետը, հանգստեան կոչուած է: Տոքթ. Գ. Սարաֆեան հեղինակած է մանկավարժական զանազան դասագիրքեր, ինչպէս եւ «հայկական Կրթութեան պատմութիւն» մը, անգլերէն: Աշ-խատակցած է բազմաթիւ թերթերու: Գոլէճին նա-խագահը ըսած է իրեն համար թէ «Քալիֆորնիոյ կրթական շրջանակներուն մէջ կարկառուն դէմք մըն է եւ ուրիշ ոեւէ մէկէ աւելի Լա Վէոն Գոլէճը իրեն կը պարտի լաւագոյն վարժապետանոցներէն մէկը ըլլալու իր համբաւը»: Իբրեւ վարձա-տրութիւն, Գոլէճը Տոքթ. Սարաֆեանի պիտի տայ օրէնսդրութեան տոքթորի պատուակալ տիտ-ղոսը :

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան պետ Ժիւլիէ Լահոյի սպանութիւնը խոր յուզում պատճառած է եւ բոլոր կուսակցութիւնները կը դատապարտեն այս մահափորձը: Կառավարութիւ-նը հանդարտութեան կոչ ուղղեց: Եւ սակայն 100 հազար գործաւորներ 24 ժամ գործադուլ ըրին իբր բողոք :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը փոխադարձ օգնութեան ծրագիր մը մշակած է, որպէսզի յաջորդէ Մարշըլի ծրագրին որ կը վեր-ջանայ 1952 Յունիսին :

Ա. ՍԻՐԱՀԱՐ.— Այսօր համոզուեցայ որ Օր. Մարին զիս կը սիրէ.— հազիւ թէ փողոցը ինծի հանդիպեցաւ, սկսաւ ժպտիլ :

Բ. ՍԻՐԱՀԱՐ.— Կը սխալիս, բարեկամ, երէկ քովէն կ'անցնէի, եւ առանց զիս տեսնելու՝ սկը-սաւ քրքիջներ արձակել :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵ-ԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՉԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

«ՑԱՍԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (153)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Դ.

Ինձ Մելիք Աւանն ասաց որ ամէն ինչ ձեռքից գնում է, որ այլեւս սպասել անհնարին է ... Եւ ես հաւատում եմ որ այդպէս է :

— Ասելը, հաւատալը բաւական չէ...

— Ի՞նչ անել: Քեզ գլորել են գետնի վրայ, նստել են քո կրծքին. դու պիտի դուրս գաս քեզ ճնշող մարմնի տակից ու յետոյ փորձես ուժդ...

Օջախում այրուող կոճղերից մէկը, բաժան-ւելով իր ընկերից, գլորուեց ընկաւ երկու խօսա-կիցների առաջ. կծու մուխը սկսեց խեղդել. քը-նածներից մէկը շփում էր աչքերը: Մանասը վեր կացաւ, կարգի բերեց խանձողները :

Անտանելի ծխից ազատուելու ամար նա փոր-ձեց բոցեր արծարծել. յենուելով ձեռքի թաթե-րի վրայ, դէմքը մօտեցրեց կրակին եւ սկսեց փչել: Բայց ահագին խանձողները դիմադրում է-ին նրա ջանքերին. փոքրիկ լոյսը, որ հազիւ դուրս գալիս նրանց կարծր գլուխների արանքից, երե-ւան էր հանում խմբապետի նիհար, ծաղկատար դէմքը, որ ծածկուած էր նօսր, ալեխառն մազե-րով, նա անվրդով յամառութեամբ մրցում էր ծխի ոլորուն քուլաների մէջ :

Ասլանը սաստիկ հետաքրքրութեամբ նայում էր այդ մարդուն: Անհրապոյր, կոպիտ, նոյն իսկ անխիղճ էր Ֆանատիկոս զինուորը. բայց ի՞նչպէս էր խօսում իր գործի մասին, որպիսի հաւատ, որքան սէր, կամք... Փոքրիկ մարդուց շատ բան էր կախուած. վաղը նա, եթէ կամենար, կարող էր տակնուվրայ անել ամբողջ երկիրը. Նրանից վա-խում են, նրա դէմ զօրաբաժիններ են ուղարկում ... Բայց նա գլուխ դնելու տեղ չունի. ինչպէս է մրցում ծխի դէմ, որպէսզի քիչ հանգստանայ... Նրա աչքերից ջուր էր գնում ...

Ասլանը մեղք համարեց անտարբեր մնալը եւ տեղից վեր թռչելով, ինքն էլ սկսեց օգնել Մա-նասին: Կրակը թէժացաւ, նրանք յետ նստեցին եւ այլեւս չպառկեցին :

— Թող փորձեն, ասաց խմբապետը, նայելով հրեղէն երկար լեզուներին, որոնք թրթռում էին ծխի ծովի մէջ: — Թող փորձեն չափելով, կշռե-լով, զանազան հանգամանքներ նկատի առնելով Մեզ համար այդպիսի բան չկայ: Առածն ասում է. «Մինչեւ խելօքը մտածում էր, գիժը գետն ան-ցաւ»: Ջուր չեն մեզ գիժ անուանում ...

— Եթէ շատ լինէին ձեզ պէս գժերը, եթէ այս մտքեր ըմիայն այս սարերի վրայ չլինէին տարածուած, ուր քաղցած աղուէսներն ու գայ-լերն են ման գալիս, այլ հաստատ ու անհերքելի լինէին եւ մարդկանց մէջ, ժողովրդի սրտում ...

— Լաւ կը լինէր, հա՞... Եթէ լաւ է, ինչո՞ւ չէք անում: Վայ այն քաղցածին, որ մէջքի վրայ պառկում է, բաց է անում բերանը եւ սպասում է թէ երբ երկնքից կերակուր կ'ընկնէ ուղիղ բե-րանի մէջ: Երկա՞ր կը սպասէ, չէ՞: Բայց միթէ՞ դուք այդպիսի քաղցածից քիչ կը սպասէք. դուք, որ ձեռքներդ ծալել էք, նստել, աչք էք դրել ճա-նապարհին, օգնութիւն էք սպասում: Ի՞նչ երեւե-լիքան կը լինէր, եթէ յանկարծ մի օր, Դիզակում երեւար Պարկաստանից ուղարկած մի մեծ զօր... Այն ժամանակ, ի հարկէ, դուք այդպէս չէիք լի-նի, դուք կը յաղթէիք ...

Փոքրիկ խմբապետը լեզուով էլ խնայել չը գիտէր :

Ասլանի եւ Մանասի մէջ մի ակնթարթում արծարծուեց առանձին դաւաների սնապարծու-թիւնը: Դիզակեցին զգաց որ իրան ծաղրում է Վարանդեցին: Բաւական չէին այդ խօսքերը, Մա-նասը ձեռքով մի քանի անգամ թեթեւ խփեց Դի-զակեցու մէջքին, որպէս թէ խրախուսում էր, որ սպասեն, սպասելը լաւ է ...

— Մեր Մելիքը, ճիշդ է, սպասում է օգնու-թեան, պատասխանեց Ասլանը, աշխատելով իր կողմից եւս շատ չը խնայել վարանդեցուն:— Ա-մէն ջանք գործ է դնում որ մենակ չըմնայ: Կարելի էր մենակ մի բան անել, եթէ Վարանդան այս դրութեան մէջ չը լինէր: Դու այստեղ կաթ – կաթ արիւն ես հանում, իսկ ի՞նչ են անում Աւետարա-նոցում: Եթէ մնացել էր պակաս տեղ, դա այն սիրահարութիւնն է, որ ...

— Դու բոլորը՝ պիտի պատմես, խուլ կերպով մռնչաց Մանասը եւ ձեռքը թափ տալով, հասկա-ցրեց որ չարժէ պատմել :

Նա ինքն էլ գիտէր ամէն ինչ: Բաւական է, Դիզակը յաղթեց, Վարանդան զինաթափ է դառ-նում :

ԱԾ

աղմաչունչ յայտարարութիւններ կ'ընեն, ապստամբութիւն կը քարոզեն, նոյնիսկ մեր վարիչներուն սպանութիւնը կը թելադրեն :

Թօփալովիչ կ'առաջարկէ համայնավար երկիրներու ոչ-համայնավար նախկին կառավարութիւններն ալ առնել եւրոպական միութեան մէջ, որպէսզի այդ անունը արդարանայ :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Այսօրուան լուրերուն նայելով ամերիկեան պաշտպանողական գիծերը առժամապէս կայունացած կ'երեւին: Հիւսիսականները կը շարունակեն ուժեր համախմբել եւ յարձակումներ գործել, փորձելու համար հակառակորդին դիմադրական կարողութիւնը: Հարաւի զօրքերը մաքրած են Փոհանկի շրջանը: Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է որ ամերիկեան օդանաւերու բուռն կրակը կը պարտադրէ հիւսիսականները զգուշութեան: Եւ սակայն անոնք կը պատրաստուին նոր գրոհներու :

× Միացեալ ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդը կրկին գումարուեցաւ եւ զբաղեցաւ Քորէայի խնդրով: Խորհրդային պատուիրակը առաջարկեց որ եթէ Հարաւային Քորէայի պատուիրակները պիտի լսուին, պէտք է լսուին նաեւ հիւսիսայինները, բայց ժողովը մերժեց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՈՍ ԺԲ. պապը Օգոստոս 12 թուակիր կոնդակ մը հրատարակեց որով կը դատապարտէ հաւատքին հիմերուն վնասող նոր վարդապետութիւնները, որոնք են « բազմասերականութիւնն » ու գոյութենապաշտութիւնը (էքսիսթանսիալիզմ): Կ'ըսէ թէ կաթոլիկութիւնը բարեշրջման ու յառաջդիմութեան սկզբունքները կ'ընդունի, բայց պէտք է ուշադիր ըլլալ որ եկեղեցիին հաւատալիքները խախտելու հանգամանք չունենան անոնք: Կը յորդորէ դաստիարակները մեծ հոգ տանիլ այս մասին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթենը կը հաղորդէ որ Վոլկայի վրայ ջրաելեկտրական հսկայ կայան մը պիտի կառուցուի երկու միլիոն քիլովաթ ուժով որ պիտի արտադրէ տարեկան 10 միլիառ քիլովաթ ժամ: Պիտի աւարտի 1955ին եւ պիտի ծառայէ Մսկուայի, Սարաթովի եւ Քուիպիշեֆի գործարաններուն, երկաթուղիներու ելեկտրացման եւ Վոլկայի վրայ նաւարկութեան :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը կազմեց Պ. Վենիզէլոս միայն իր կուսակցութեան անդամներէն :

ԿԱՐԱԳԻ ԵՒ ՀԱՒԿԻԹԻ գիները դարձեալ սղեցին :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրները որոշեցին չճանչնալ Չինաստանի կարմիր կառավարութիւնը, կը դատապարտեն հիւսիսականներու յարձակումը, բայց չէզոք կը մնան պատերազմին մէջ: Ասկից վերջ ալ, բոլոր խնդիրներու առջեւ Արաբները միաբան պիտի ըլլան՝ իրենց հաւաքական շահերու տեսակէտին համաձայն շարժելու համար :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՄԵԾ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ պիտի կատարուին այս ուրբաթէն մինչեւ կիրակի օր, իբրեն շրջանակ ունենալով Փարիզէն մինչեւ Հոլանտայի հիւսիսը եւ Հռենոս: 400էն աւելի ամերիկեան եւ անգլիական ամէն տեսակի օդանաւեր պիտի մասնակցին, Եւրոպայի պաշտպանութեան փորձը կատարելու համար արեւելքէն գալիք թըշնամիի մը դէմ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք թագաւորին համար կ'ըսուի թէ Ամերիկայի հետ անպաշտօն բանակցութիւններ պիտի կատարէ արաբական խնդիրներու կարգադրութեան համար: Միւս կողմէ կը շարունակէ Տովիլի խաղարանը յաճախել, ուր իր շահը 27 միլիոն ֆրանքի բարձրացեր է :

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԻ մը յաղթանակը կը հաղորդեն կիրակի օր, Էքս լէ Պէնի մօտերը գտնուող Պուրժէ տիւ Լաք լճին մէջ տեղի ունեցող լողալու մըրցումին: Աննըսիի, Կրընոպլի, Վալանսի եւ Շամպէռիի բազմաթիւ լողորդներուն մէջ, առաջին հանդիսացած է Վալանսաբնակ հայ երիտասարդ մը՝ Պօյաճեան, 3 քիլոմեթր 600 մեթրը կտրելով 1 ժամ 2 վայրկ. 40 երկվ.էն: Պօյաճեան նոյն օրուան առաւօտեան ուրիշ մրցման մը մէջ, Տօֆինէ Սավուայի մրցանիշը կոտրած է 100 մեթրը լողալով՝ 1 վայրկեան 2 երկվայրկեանէն :

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ անհետացման մասին գրած էինք: Մեզ կը հաղորդեն թէ ոստիկանութիւնը, վերջին տեղեկութեանց համաձայն, առաջնորդուելով անստորագիր նամակէ մը, խուզարկութեան ձեռնարկած է այդ կնոջ տանը մէջ: Ոստիկանական շուներ ոեւէ հետք չեն գտեր պարտէզին մէջ, բայց նկուղին մէջ դիակի հոտ առնելով, փորուած է նոյն տեղը եւ դիակը երեւան հանուած: Ձերբակալուեցան ընտանիքին անդամները :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

1944 Օգոստոս 25ին, Կարտան – Պիվէռի մէջ եղբայրասպան գնդակով վատօրէն նահատակուած, յաւէտ ողբացեալ՝ ընկեր ԼԵՒՈՆ ԳԵՂՈՒՆԻԻ Յուշարձանին :

Տեղի կ'ունենայ 3 Սեպտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Կարտանի գերեզմանատան առջեւ:

Հաւաքավայր գերեզմանատան առջեւ :

Կարտանի Հ. Յ. Դ.ի կողմէ բացման խօսք ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ : Կը խօսի նաեւ Կարտանի S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը :

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին հոգեհանգստեան պատարագ, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Գեղունի տան մէջ: Կը պատարագէ ՀԱՅՐ ԲԱԲԿԷՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալ ընկերոջ յիշատակը յարգողները :

ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները— «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին Պ. Հայկազ Յակոբեան 1000 ֆրանք, Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան՝ Տէր եւ Տիկին Հըրանտ Սամուէլ 1500 ֆրանք, Պ. Գրիգոր Տիրատուրեան հազար, Օր. Էլմոն Ճիվելիէկեան 500:

ԴՊՐԵՎԱՆՔ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆԹԻԼԻԱՍ, ԼԻԲԱՆԱՆ, Ա. տարի

Դպրեվանուց Տեսչութիւնը ծրագրած է բոլոր հայ գաղութներէն ուսանողներ ընդունիլ Դպրեվանք, որպէսզի յառաջիկային անոնք իրենց դպրոցական ընթացքը լրացնելէ ետք վերադառնան իրենց համայնքները ծառայելու հայ եկեղեցիին եւ հայ դպրոցին :

Այսու կը յայտարարենք որ 1950 — 51 դըպրոցական տարեշրջանի համար Ֆրանսայէն քանի մը ուսանողներ կ'ուզենք ընդունիլ Անթիլիասի Դպրեվանքը Ժառանգաւորաց բաժնի համար : Թեկնածուներ նուազագոյն 15 տարեկան ըլլալու են: Փափաքողներ կրնան դիմել Դպրեվանուց Վերատեսուչ Դերենիկ Սրբազանին Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ հասցէով, 15 rue Jean Goujon:

Նոյնպէս մեր նո[illegible] բանի համար եթէ կ[illegible] բաղոյն նախակրթարան աւարտողներ որոնք կ'ուզեն քահանայ ըլլալ, դիմելու են Տեսուչ Սրբազանին վերոյիշեալ հասցէով :

Տեսչութիւն Դպրեվանուց

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

A. SEARCHLIGHT
ON THE ARMENIAN QUESTION
(1878 – 1950)

Գրեց՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ներկայ հատորը կուտայ առարկայական պատմութիւնը հայկական հարցին՝ Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ մեր օրերը: (Անգլերէն):

Այս հատորին մէջ պիտի գտնէք նաեւ կարեւոր վաւերաթուղթերու պատճէնները, գրացանկ մը, գլխաւոր դէպքերու ժամանակագրական ցուցակ մը **(1829-1950)** եւ Հայաստանի քարտէսն ու դրօշը :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

Գին թղթակազմ 2 տոլար, լաթակազմ 2.50 տոլար:
Դիմել՝ Հայրենիքի վարչութեան

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՔԱՆԻ ԱԺԱՆՍՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔ ՉԷ ԱՆՑԱԾ

Իսիի համբաւաւոր սրճարանը (Café des Sports) իր ազատ սրահով եւ ամբողջ բնակարանով հիմնովին ծախու է, ունի թէլէֆօն, կազ, ջուր, լոյս եւ կեդրոնական ջերմութիւն: Մանրամասնութեան համար, կամ ներկայանալ եւ կամ հեռախօսել ուղղակի տիրոջ՝ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, 4 rue de la Défense, Իսի, Tél. Mic. 37.03:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը որ գիտնայ ֆրանսերէն մեքենագրութիւն եւ համարակալութիւն, աշխատելու համար առեւտրական հաստատութեան մը մէջ : Դիմել՝ Neomaine, 93 rue Reaumur : Հեռախօս՝ Central 08-29:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30-ին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Բժիշկ Ե. Խաթանասեան :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ
Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ք. ՖՐԷԶ

26 Շաբաթ երեկոյ Ք. Ֆրէզ, Գարակէօզեանի օդասուն պարտէզին մէջ :
Կը ներկայացուի ՇԻԼԼԵՐԻ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՇՈՂԱԿԱՆ

Հայ Լեզուի դասագրքերու Գ. եւ Ե. հատորները:

Նախակրթարաններու երրորդ եւ հինգերորդ կարգերու յատուկ, կը պարունակեն քերականական, բառագիտական, ուղղագրական եւ գրական անհրաժեշտ ծանօթութիւններ, կանոններ եւ վարժութիւններ : Գին Գ. հատորի համար 150 սուր. դահեկան : Ե. հատորի համար 250 սուր. դահեկան :

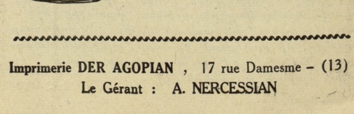
Հրատարակութիւն Բերիոյ Թեմի Ուսումնական Խորհուրդի, որուն պէտք է դիմել մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ ապսպրանքներու համար : Շուտով պիտի ծախուի նաեւ բոլոր գրավաճառներուն մօտ: Յայտարարուած գիներուն վրայ ոեւէ զեղչ կարելի չէ ընել :

Օգոստոսի 15ին լոյս տեսաւ նաեւ Զ. հատորը, աւարտական կարգերու յատուկ լաւագոյն թուղթ, ընդարձակ կենսագրութիւններ քառասունէ աւելի գրագէտներու եւ բանաստեղծներու, պատկերազարդ 350 էջ, քերականական, գրական, բառագիտական եւ ուղղագրական անհրաժեշտ ծանօթութիւններով: Պիտի արժէ 4 ս. ոսկի :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ ՇԷԼԻ ՄԷՋ

Pavillon մը, չորս սենեակ, խոհանոց, entrée, ջուր, կազ, 1350 մեթր հող, պտղատու ծառեր, (սալոր եւ խնձոր), օդասուն, միջավայրի մէջ, Շէլ [illegible], Chateau Vincennesէն autobus 113 թիւ:
Դիմել՝ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ, 13 rue Saulnier, ժամը 9էն 1.30: Հեռաձայն Pro. 41—29:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN